ASOCIAȚIUNII
SIBIU

Adevărul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 804
Duminică 3 Mai 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

EVOLUŢIA GENERAŢIILOR DE DUPĂ RĂZBOIU

de Izabela Sadoveanu

Marele nostru scriitor, Mihail Sadoveanu, este mereu preocupat de problema datoriei intelectualilor şi a tineretului de azi.

„Tot ce e muncă efectivă, este un bun care se acumulează; ce e tendinţă anarhică, ce produce zizanie, tulburare, ce nelinişteşte alcătuirea aceasta, este duşmănie faţă de acest popor, ce a suferit atât", — spune d. Sadoveanu într'un recent interview, acordat colaboratorului nostru, Valer Donea.

In acel interview, el stabileşte un fel de catehism al Intelectualilor şi o normă pentru tineret, care sânt, vădit, rodul adâncilor sale reflexiuni şi îi aparţin în totul. Ciudat este că aceleaşi concluziuni se impun gânditorilor din diferite ţări, deşi nu se sfătuesc între ei, iar asemănarea nu se explică decât prin faptul că toate sânt inspirate de acelaş mers al evoluţiei generaţiilor de după războiu.

In ţară la noi, e drept, evoluţia nu se desfăşoară pe o linie atât de clară ca în Apus. Totuşi, în paralelă şi printr'un proces de imitaţie a celor din Apus, care merge până la „mimetism", ca să nu zicem până la „maimuţăreală" se pot şi la noi observa fenomene ce alcătuesc crearea **mirajului,** din vremea noastră, materialul din care se făureşte zi cu zi amintirea pentru vremurile ce au să vină.

Indată după războiu avem şi noi, ca şi alte ţări şi în special Franţa, o generaţie de scandal, **tăgăduind orice valoare moralei, societăţii şi chiar vieţii.** Criza a fost prea acută în Occident, pentru ca să dureze. După 1924, tineretul nu mai e acolo „disperat", ci „neliniştit". Neliniştit a rămas şi până în ziua de azi, şi la noi şi pretutindeni, la noi **într'un fel** în cetatea Universitară din Paris, unde sânt studenţii de toate neamurile şi de toate limbile,, **în altfel.**

Dar, constată Robert de Brazillach, în impresiile sale culese din cartierul Latin de azi, zeii nu mor atât de iute pe cât se pare, căci mitologia primă, perimată cu totul la generaţiile ce au urmat, se mai întâlneşte şi azi la unii din cei mai tineri. Examenul de conştiinţă al lui Marcel Arland şi Jacques Rivière, în „Cahiers du mois", este documentul autentic al acestei perioade, valabil, încă, pentru unele accente, până în clipa de azi.

Producţia spirituală variază însă cu o repeziciune care se simte în înlocuirea revistei dadaiste „Littérature" prin **„Revue Surrealiste",** scoasă îndată după primul manifest al lui Breton, **cu tendinţe metapsihice.** Mesele care se învârtesc, dervişii, spiritismul, hinduismul sînt un timp la ordinea zilei. Generaţia disperării a nelinişții, a trecut cu o repeziciune uimitoare, dela îndoială absolută la pesimismul cel mai desnădăjduit, la o credinţă tot atât de absolută şi un optimism fără nici un frâu. Tot în acest scurt interval de timp constatăm şi o reînviere a metafizicii, în revista „Philosophie".

Toată lumea, însă este de acord pentru a condamna tineretul intelectual pentru că se ţine la o parte de viaţa reală. Li se cere, după cum le cere şi la noi azi Mihail Sadoveanu să nu stea indiferenţi la cele ce se produc în jurul lor, adică la viaţa socială şi politică.

In 1932, după al doilea manifest al lui Breton şi apariţia revistei „Commune", **suprarealismul,** cu epoca revistei „Esprit" şi acea a „Suprarealismului în serviciul Revoluţiei", începe a se dezagrega, înclinând spre comunism, până ce André Gide şi Romain Rolland, preoţii suprarealismului, se raliază deabinelea Sovietelor, reprezentate prin Stalin.

Acum nu mai e vorba de **elaborarea unei credinţe,** ci de **realizări urgente.** Intelectualilor nu le mai e îngăduit de a-şi păstra mai departe **liberul examen** al părerilor lor; li se cere de urgenţă aderarea la un partid.

O parte din **inteligbenţia,** deci s'a raliat la comunism, adoptând marxismul, dar nu numai ca teorie economică, ci şi ca teorie filosofică şi chiar ca teologie.

Colecţia „Problèmes" din Ediţiile Sociale şi Internaţionale, ne dovedeşte sforţările pe care le fac nouii adepţi ai marxismului, pentru a-l face să concorde cu ultimele concepţii ale transformismului, ale atomismului, ale psihologiei, statisticii şi astronomiei.

Dar altă parte a „Inteligbenţii" s'a strâns şi s'a aşezat sub semnul thomismului, ca parte adversă. Din impulsul papei Leon al XIII-lea, biserica, după două secole de Cartezianism şi Eclectism, se împacă, nu cu Descartes, ci cu Aristotel. Catolicul reclamă dreptul de a fi thomist, după cum socialistul îl reclamă pe acel de a fi marxist.

Doctrina thomistă, deşi atât de intransigentă, în sine, trecând prin spiritul lui Jacques Maritain, un spirit deschis şi generos, capătă o extensiune infinită şi nenumărate aplicaţii. E hotărît că nu există mântuire în afară de thomism. Dar în timp ce discuţi, afli că eşti thomist fără să ştii!

Ca şi în tabăra adversă, se chiamă ştiinţele să-şi aducă omagiul „au Docteur Angélic".

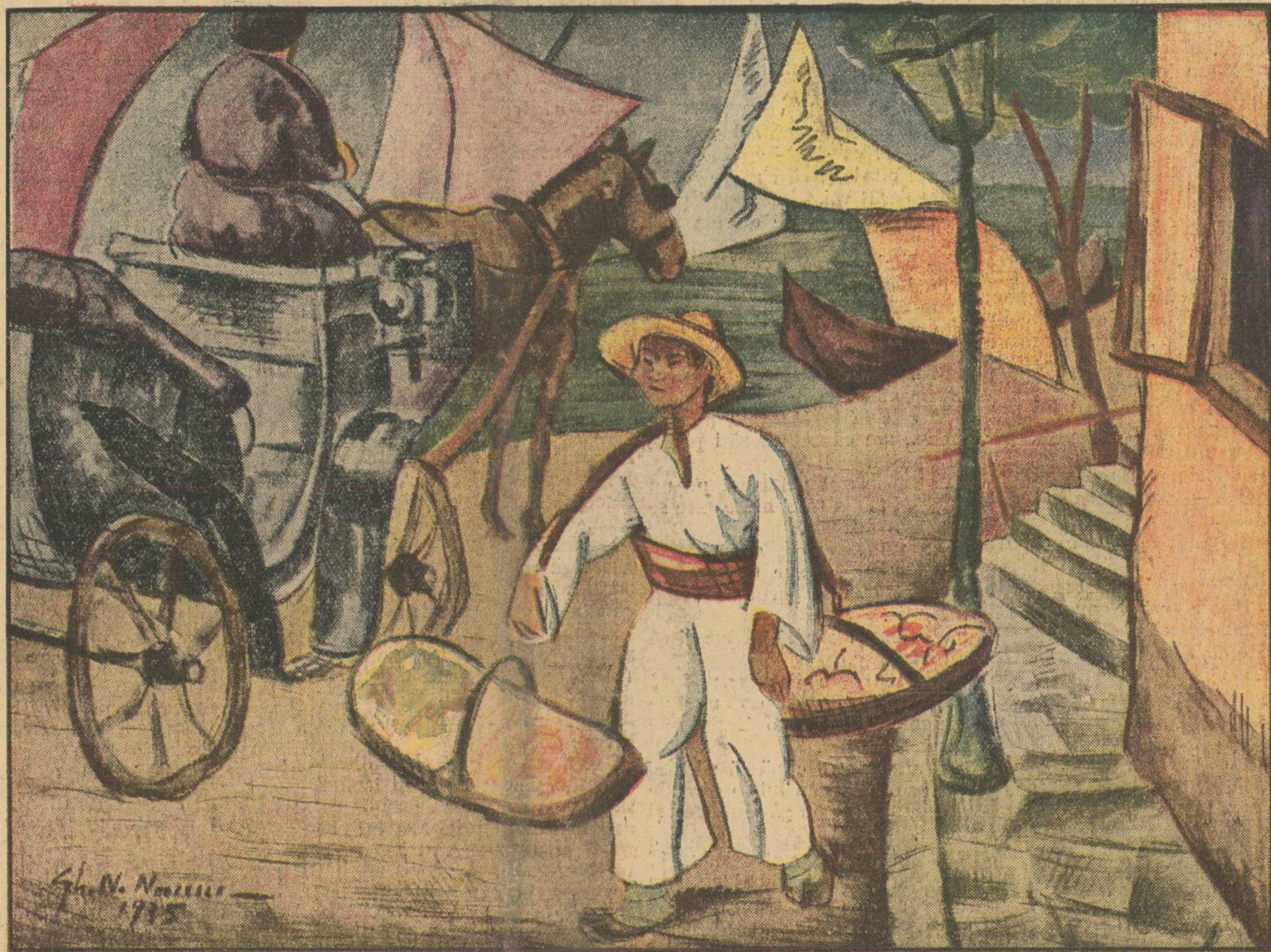
In 1926, se înfiinţează **„La société de la Philosophie de la Nature",** cu revista „Cahiers", în care fiecare articol e citit şi controlat de un specialist, înainte de a fi publicat, iar fiecare lucrare filosofică e supusă aprecierii unui filosof. Metodă inteligentă, care trebue să excludă orice sectarism. Totuşi.. evoluţia a fost silită să primească şi o explicaţie finalistă pe lângă cea mecanicistă! Aceasta înseamnă că Biserica, ţinând seamă numai de înţelesul **literal** al Bibliei, a început prin a condamna pe toţi cei, care de la Galileu şi până la Darwin, au fost conduşi de experienţele lor la concluzii... opuse. Când însă au ajuns la rezultate ştiinţifice, bine stabilite, şi le-au însuşit... proclamând că interpretarea Bibliei **numai literală,** nu e bună, căci revelaţia divină nu poate fi în contrazicere cu ştiinţa.

Concluzia: să se atribue Bibliei un înţeles pur simbolic. Atunci: De ce au fost persecutaţi toţi cei ce au fost de această părere în trecut?!..

Ceiace este extrem de interesant este faptul că toată această mişcare de idei, atitudini şi credinţe, în loc să fie desfăşurată de Istorie, în planul unei epoci a omenirii, se poate evoca de un om în vârstă nu atât de înaintată, în câteva pagini de amintiri, în planul unei vieţi de durată mijlocie.

In adevăr, în 1890, toţi intelectualii erau anarhişti, gata să arunce cu bombe în oricine. In vremurile noastre, după câteva marşuri şi contramarşuri

Urmare în pag. V-a

Gh. N. Naum — Compoziţie

Din „Jurnalul" lui Jules Renard

...Şi pârâul murmură necontenit împotriva pietricelelor care ar voi să-l împiedice să curgă.

●

Săntem fericiţi când găsim o familie la care să ne plângem de familia noastră.

●

Aspru cu sine, aspru cu ceilalţi, uneori ieşea din linia lui. Urmărea înmormântarea unui necunoscut ca să aibă dreptul de-a plânge.

●

A plâns atâta, încât ai fi putut să crezi că-i îndurerată.

●

N'aş salva pe nimeni dela moarte. Mi-ar fi frică să nu capăt cumva vreo decoraţie.

●

Şi unul şi celălalt pierdeau la joc atât de des încât, într'o zi când au jucat împreună, au pierdut amândoi.

●

O fluerătură a avut mai multă dreptate decât miile de mâni care aplaudau.

●

Să trăeşti şi să-ţi judeci viaţa: care-i omul capabil de amândouă?

Nu există prietini: există momente de prietenie.

●

Era un om metodic: prânzea mestecând în dreapta şi cina mestecând în stânga.

●

A! să-ţi faci călătoria de nuntă singur!

●

Viaţa se poate lipsi de logică; literatura, nu.

●

Doamne, Doamne, nu se poate să ei masa la cineva, fără să găseşti că are talent?

●

Cine va povesti, cine va zugrăvi straniile lucruri pe care le văd şi le simt?!

●

Nu ies în societate decât când nu vreau să mă amuz.

●

Te iubesc, cum iubesc fraza care mi-a venit în vis şi pe care nu mi-o mai pot aminti.

●

Să nu confundăm omul inteligent cu omul talentat.

Orgoliul de-a spune când toate merg prost: „Merge... merge..."

●

Oamenii fericiţi n'au talent.

●

Plătesc totdeauna cruzimile pe care le-am săvârşit.

●

Ai destui duşmani ca eu să nu duc lipsă de prieteni.

●

A fost totdeauna sentimental: o mică floare albastră avea într'însul rădăcini de stejar. Au trecut peste ea cele mai cumplite vijelii şi n'au putut-o smulge. Se închidea puţin ca să se deschidă imediat ce se linişte timpul.

●

O sensibilitate veşnic neliniştită pe care voia s'o înăbuşe printr'o muncă metodică de care, dealtfel, nu era capabil.

— Eu, mi-a răspuns Bernard, combăteam geometria prefăcându-mă că am dureri de cap.

●

Nu-mi spuneţi că ceiace scriu nu-i adevărat: spuneţi-mi că nu scriu bine, căci totul e adevărat.

●

Jules Renard, acest Maupassant de buzunar.

●

Numesc „clasici" pe scriitorii cari nu făceau încă din literatură o meserie.

●

Ca să ajungi, trebue să săvârşeşti sau mârşăvii sau capodopere. Eşti în stare să faci una sau alta?

●

Era una dintre acele femei plăpânde cărora le place mai degrabă să iubească decât să facă dragoste.

Editorii care sânt foarte binevoitori când nu tipăreşti în editura lor.

●

Shakespeare! Shakespeare! Mereu te gândeşti la Shakespeare! Există unul şi'n tine: găseşte-l.

●

Nu doresc nimic din trecut. Şi nici nu mă întemeiez pe viitor. Prezentul îmi ajunge. Sânt un om fericit, fiindcă am renunţat la fericire.

Scrisul e un fel de-a vorbi fără să fii întrerupt.

●

O bucurie ca aceia pe care o ai când plouă şi ştii că un prietin n'a ajuns acasă.

●

Oamenii mă obosesc când sânt obosit de mine însumi.

●

Scopul nu e să fii fericit, ci trebue cel puţin — să fi fost.

●

Nu există Paradis, dar trebue să facem aşa ca să merităm să existe unul.

●

Ca să trăeşti zilnic cu aceleaşi persoane, trebue să ai faţă de ele atitudinea pe care ai avea-o când le-ai vedea numai la trei luni odată.

●

Ce vreţi să fac? E vina mea dacă n'am bărbia voluntară?

●

Şi când o frunză care părea liniştită începe brusc să se mişte, să vibreze, să delireze (da! delirează), în timp ce vecinele sale stau calme, nu găsiţi într'asta un mister?

●

Fii modest! E un fel de mândrie care displace mai puţin.

●

Nu-ţi face iluzii! Dacă te năşteai cu douăzeci de ani mai de vreme, făceai şi tu naturalism ca toată lumea.

●

Un ziar care s'a asigurat contra colaborării mele.

●

Am, cum se spune, un spirit muşcător, dar nu-mi dau seama de asta, şi timiditatea mea creşte.

Trad. de L. Sk.

Riza Prengl-Kraid — Nud

JOCURI DE APĂ

de Sandra Cotovu

In ziua plecării lui, — dimineaţa — l-am găsit înaintea tuturor, în chioşc.

Cred că mă aştepta.

— Aşa de vreme? l-am întrebat.

— Te învăţaseşi să fiu cel mai leneş?

— Da.

— Am fost atât de fericit, în casa, în grădina asta, — mi-a mărturisit el, uşor grăbit. Niciodată, niciodată, n'am să uit...

Eu tăceam. M'am aşezat numaidecât la masă, în faţa unei ceşti de ceai.

— Şi dumneata, Magda... Mă laşi să-ţi spun pe nume?

Am clipit din ochi de plăcere.

— Ai un nume atât de frumos! Şi *tu*... ai fost atât de bună cu mine. Poate nu meritam...

— Nu vreau să te gândeşti astfel, am protestat eu.

— Spune, îţi mai fac impresia unui... profesor?

— Nu, nu. Eşti cel mai bun om din lume. Eu am fost insuportabilă.

— Dar ce matinali sânteţi azi! ne strigă Emil, care venea pe potecă spre chioşc.

— Am vrut să profit mai mult de ziua asta frumoasă — ultima! Ii spuneam duduii Magda cât m'am simţit de fericit la voi.

Volubil, în timp ce cu le serveam ceaiul, îşi aduse pe urmă aminte, în legătură cu casa şi cu grădina noastră, de alte crânguri şi pajişti din copilărie.

— Când eram mic...

Mi-l închipuiam aşa, cum povestea acum — deschis şi bine dispus — cum trebue să fi fost atunci: un băeţel drăguţ şi neastâmpărat. Şi parcă aş fi vrut să-i fi fost mamă...

Pentru prima oară îi auzeam vorbind despre copilăria lor.

— Tu erai şeful bandei, îşi aminti Emil, — şi te ascultau toţi. Ţi-aduci aminte de fetiţele acelea drăguţe, care se ţineau după tine, ca umbra ta?

Mă gândii: Cum m'aş fi întovărăşit şi eu cu fetiţele acele! Şi am întrebat:

— Două fetiţe drăguţe?

— Da, mi-aduc aminte de ele. Pe una o chema Stela, iar pe cealaltă...

— Mimi! îi aminti Emil. Erau verişoare, şi părinţii lor aveau două case identice, faţă'n faţă şi'n acciaşi curte. Ţi-aduci aminte? Veneau să se joace cu sora ta, Isabela, şi ne jucam pe urmă laolaltă...

— Ah, da, mi-aduc aminte de ele. Nişte fetiţe incolore, — nu erau chiar aşa drăguţe cum spui tu. Una din ele avea faţa plină de pistrui. Şi erau extraordinar de pasive şi de proaste. Făceau tot ce pofteam. Ne jucam împreună de-a stăpânul şi servitoarele. Şi... ce nu le puneam să facă? Imi lustruiau pantofii, îmi periau hainele. Le puneam să spele podele — câte o podea murdară. Mi-aduc aminte că se indignau şi slugile...

Emil asculta cu atenţie. Nu-şi amintea de toate amănuntele.

— Bine-înţeles, numai când eram singur cu ele, mă jucam aşa. Pe Isabela o indignau apucăturile astea ale mele şi ne lăsa regulat, singuri. Odată s'au apucat să-mi calce nişte haine cu o maşinuţă de păpuşi şi mi-au ars bluza... îşi mai aduse Pârvu aminte.

— Bine ţi-au făcut.

— Atunci mi se pare că le-am tras câte o palmă şi le-am trimis acasă.

— Aşa făceai? se miră şi Emil.

— Da, eram foarte rău. Dar se vede că supunerea lor fără măsură, mă aţâţa. Când ne jucam de-a profesorul şi elevele,

Continuare în pag. III-a

îmi plăcea să le pedepsesc, să le pui în genunchi ori „la colţ". Câteodată plângeau dar le *plăcea* să mă asculte. Vă spui, erau idioate, râse el. De câteva ori însă, s'au dus murdare acasă — şi în cele din urmă, nu le-au mai lăsat părinţii lor să vie la noi. Poate că le şi nelinişteam puţin, adăogă el, la urmă.

— Atunci.., nu erau chiar aşa de *pasive*, cum spui.

— Poate că nu erau...

— Le-ai mai întâlnit vreodată? l-am întrebat.

— Pe una din ele, da. Şi ne-am adus aminte şi-am făcut haz. Mi-a mărturisit că erau îndrăgostite de mine.

— Dar erai înspăimântător! Cum mai puteau să te iubească? l-am întrebat eu iar, dând laoparte ceaşca de ceai, cu indignare.

— Intr'adevăr nu meritam să fiu iubit, râse el. Nu ştiu... Poate tocmai pentrucă nu meritam.

— Noi eram puţin geloşi pe tine. Ne plăceau la toţi fetiţele, — mai ales cea blondă, — dar ele te iubeau numai pe tine, care le necăjeai atât...

— Şi acum mai ai obiceiurile astea? l-am întrebat, jumătate glumind, jumătate serioasă.

— Nu cred... Caut mereu să mă îndrept, să fiu mai bun.

Fata din casă veni să spue că sună telefonul.

Rămaşi singuri, l-am atacat cu pornire:

— Eşti în devenire? Până la bătrâneţe ai să mergi tot progresând, iar la optzeci de ani ai s'ajungi să fii un om bun de tot. Dar atunci nici n'o să mai ai nevoe să fii bun — *fetiţele* vor fi îmbătrânit şi ele demult şi nu se vor mai lăsa *torturate* de un moş bătrân.

— Deocamdată însă, mata eşti rea şi mă ponegreşti. Crezi că dacă am fost rău în copilărie, am rămas tot aşa? Dar mai toţi copiii sânt răi. Unii chinuesc animalele, alţii pe camarazii lor mai slabi; eu aveam ascendent asupra celor două fetiţe, cărora se vede că le plăcea să fie asuprite. Dar eu bănuesc că şi dumneata erai rea! râse el. Hai, adu-ţi aminte...

— Da, e adevărat, nici eu nu eram bună. Odată m'am bucurat, m'am înfiorat de plăcere privind cum se svârcoleau nişte omizi, cărora le dăduse cineva foc. Când mai aducea încă una, intactă, şi începea toată gama chinurilor, pe care o cunoşteam, — scoteam ţipete de bucurie... (Simţeam acum o adevărată voluptate să-mi amintesc că fusesem rea).

— Da? s'a mirat el.

M'am înroşit puţin şi am continuat:

— Odată, mi-a făcut plăcere să văd cum bate cineva un câne ud, care chelălăia jalnic. (De amintirea asta m'am jenat întotdeauna, dar acum o evocam cu deliciu: ca să-l sfidez).

— Erai mică tare?

— De cinci sau şase ani.

— Şi pe urmă? întrebă el iar, văzând c'am tăcut, — ca şi cum trebuia să-i povestesc toată copilăria.

— Pe urmă? Pe urmă, nimic! M'am făcut mare şi am devenit şi ceva mai bună, dar nu bună de tot. Mai sânt încă rea! am râs eu. Imi place încă să văd muşte şi şoareci, care se prind în cursă... Dar nu, de şoareci câteodată mi-e milă. Iar când îi privesc bine şi le văd ochişorii vioi şi toată spaima pe care o arată, îmi şi plac. Pentru muşte însă nu am nicio milă... Şi-mi place ori doresc câteodată să mă şi răzbun, pe cei care m'au ofensat, m'au chinuit! — l-am sfidat eu, privindu-l în ochi.

— Nu cred!

— Ba da.

— Atunci, depinde de cel ce te-a făcut să suferi... Există şi torţionari, cărora la urmă le mulţumim. Căci sânt şi chinuri de care ne îndrăgostim, cu care ne îmbogăţim viaţa, care ne sânt revelatoare. Pe acele nu le putem urî...

Avea dreptate; dar pentrucă avea dreptate m'am enervat. Şi am strâns în pumn o prună, pe care nu ştiam când o luasem din farfurie, şi mi-am murdărit toată palma.

Din casă a apărut pe urmă Emil şi ne-a chemat să mergem la plaje.

●

De când şedea la noi, mergeam pentru prima oară împreună, la plaje. Acolo ne mai întâlnisem câteodată; dar ei amândoi fiind ocupaţi, plecau de-acasă întotdeauna mai târziu şi şedeau numai atât, cât ţinea baia; — pe urmă plecau. Eu însă aveam prietene cu care îmi dam zilnic întâlnire şi-mi pierdeam toată dimineaţa la plaje.

— V'aţi hotărît în sfârşit să mergeţi într'o zi mai devreme? am zis eu, calmată şi bine dispusă, când am eşit din casă, gata de plecare.

— Da; dar la zece, zece şi jumătate, ne întoarcem... a hotărât Emil.

— Ne-am înţeles! Astăzi nu mă despart de voi, — m'am angajat eu, faţă de amândoi.

In autobuz era lume multă şi abia am găsit o bancă de două persoane. Ne-am strâns toţi trei, ca să încăpem: eu la fereastră, Emil alături; iar la capătul celalt, Eugen.

Pe drum s'a mai oprit de două ori autobuzul ca să ia lume; aşa că la plaje am ajuns pe jumătate asfixiaţi. Dar ne-am revenit cum am dat cu ochii de mare şi am respirat aerul curat.

Emil şi cu prietenul lui s'au grăbit pe urmă spre cabine; iar eu, cum nu puteam să fac bae în ziua aceia, — nu mă simţeam aşa bine, — am rămas la bufet.

Doream chiar să fiu câteva clipe singură, ca să mă pot gândi...

Dar Pârvu s'a întors repede.

— De ce mi-ai spus că eşti rea? m'a întrebat el. (Nu se putea împăca cu gândul să fiu rea).

— Dar dumneata de ce mi-ai spus că eşti rău? i-am întors eu vorba.

— Pentrucă eu sânt... am fost rău. Şi acum regret şi-aş vrea să fiu ertat. Dar dumneata eşti de o bunătate excepţională.

— Ah, nu! Ce crezi? Nu sânt bună cu toată lumea.

— Da? s'a mirat el, parcă măgulit.

— Doar mi-ai spus că sânt o fiinţă cu umbre şi lumini... Dumneata mi-ai spus. Ai uitat? Aşa sânt. Ai spus foarte bine. In general, nu eşti bun observator, —dar pe mine m'ai observat bine atunci.

— Nu sânt bun observator?

— Nu.

Tăcu câteva clipe. Apoi mă întrebă:

— N'ai uitat ce ţi-am spus în pădure?

— Nu.

Ne-am uitat câtva timp la lumea care se plimba pe plaje. Stam rezemaţia amândoi de balustrada terasei, spre cabine.

— Pariez că de fetiţele acele pe care le torturai, nu-ţi dădeai seama că te iubeau? am reluat eu.

— Ba da.

— Da? Şi totuşi le *torturai?*

— Le torturam? Le torturam? Vai, dar nu eram decât un copil! Şi apoi, nu făceam altceva decât să ne jucăm. Dumneata nu mi-ai spus că-ţi plăcea să vezi cum se svârcolesc omizile?

— Nu-i tot una. Ştiam că omizile fac stricăciuni. Le atribuiam, cu mintea mea de copil, intenţii imorale. Le făceam răspunzătoare de câţiva copaci, pe care îi distruseseră complect. Dar eu, pentru fiinţele omeneşti am avut întotdeauna respect, pot zice un cult. Am *răspuns* simpatiei oamenilor. De altfel am iubit cu frenezie, în toată copilăria mea.

— Pe cine?

— Pe oricine — prietene, profesoare, — cu cine m'am înţeles, cine mi-a plăcut. Am iubit întotdeauna, cred, mai mult decât am fost iubită.

— De unde ştii? Poate c'ai avut întotdeauna predilecţie să consideri mai mult sentimentele dumitale, decât pe ale altora...

Cineva trecu pe lângă noi şi se uită mirat. Aveam aerul că ne certăm, atât eram de înflăcăraţi.

— A, nu! am continuat eu, mai în şoaptă. Cine nu-i fericit să considere mai mult sentimentele altora, când ţi se adresează?

— Dumneata! Chestiunea primordială pentru dumneata, e să iubeşti ,şi numai în al doilea rând să fii iubită.

— Nu-ţi dau voie! Nu-ţi dau voe să...

Vroiam să-i spun: „să citeşti aşa în mine" — căci era îngrozitor cum mă înţelesese.

— Vă certaţi? se miră Emil, care se întorcea dela baie, cam indispus. Sânteţi extraordinari! Ce s'a întâmplat?

O, dar ce fin observator e! îmi repetam eu într'una. Şi eu, care credeam... Atunci cum a putut să mă tortureze aşa? mă întrebam, cu uimire. Şi-a dat ei seama oare dela început?

— Ce nu vroiai să-i permiţi? mă întrebă Emil, de rândul acesta numai pe mine, uşor inchizitorial.

— Incerca să-mi facă o analiză. Constat că domnul Eugen Pârvu, prietenul tău, e un psicholog îngrozitor, — am încercat eu să glumesc.

— Da'ce, încă n'ai ştiut că e un bun psiholog?

— Aşa sânteţi voi, femeile. Pentrucă noi sântem calmi şi ne stăpânim, vă închipuiţi că nu vedem nimic şi că simţim mai puţin decât voi, — adăogă Emil, cam fără rost şi pe un ton iritat.

— Nici n'am susţinut una ca asta, i-am răspuns eu. Dar să schimbăm mai bine conversaţia. Are să creadă lumea că ne certăm. Şi apoi, pe căldura asta, nu-i nici sănătos să discutăm lucruri atât de arzătoare, cum sânt cele în legătură cu psichologia... am căutat eu să-i persiflez puţin.

M'am aşezat pe urmă pe un scaun, în faţa unei mese care se găsea pe-aproape.

Au venit şi ei numaidecât după mine. Şi pe urmă stam aşa, toţi trei, în jurul mesei şi tăceam...

Eu eram dornică să tac şi să mă gândesc.

Niciodată nu discutasem încă atât de revelator. Uşoara notă de violenţă creiase o intimitate nouă între noi.

M'am uitat o clipă să văd: *el* ce face?... Privea într'o direcţie oarecare, dus pe gânduri ca şi mine.

Dece mă credea atât de bună? Dece?... m'am întrebat eu, în momentul când chelnerul venea cu tava cu pahare.

— Pentru d-voastră, bere? întreabă chelnerul.

— Berea-i pentru mine. Siropurile sânt pentru dumnealor, a răspuns Emil în locul meu.

Acum, pentrucă i-am spus că nu sânt atât de bună, l-am decepţionat oare? „Chinuri de care ne îndrăgostim, cu care ne îmbogăţim viaţa. Depinde de cel ce te-a făcut să suferi... sânt torţionari cărora le şi mulţumim".

Ah, aşa trebue să fie...

„Et je me trouve des clartés, que je n'eusse jamais obtenues de la présence toute seule de mon âme".

Cine a spus oare aşa? Poate Paul Valéry.

Şi când mă gândesc că diseară pleacă... pleacă!

Dece a trebuit să-l decepţionez? Am fost sinceră, sinceră. Eu nu pot fi altfel.

Iar el îmi place aşa cum e: şi bun, şi rău, şi perfid, şi sincer — nuanţat, subtil, sfidător, duios, timid şi impertinent.

— Magda, ne-ai propus să vorbim altceva — şi acuma taci? m'a trezit Emil din reverie.

— Doi bărbaţi atât de savanţi., şi recurgeţi la luminile mele? Dar acasă discutaţi atât de bine numai amândoi! Era o vreme când nici n'aveam voe să vorbesc.

Pârvu zâmbea şi, de când începusem să vorbesc, mă privea.

— Ce credeţi despre Iuliu Maniu? Cum consideraţi gestul lui Iorga? Dar despre angajamentele lui Roosvelt ce părere aveţi? Paraşuta d-şoarei Brăescu vă interesează poate, mai mult?... Ce ziceţi de duduia în costum galben? Vă aruncă ochiade şi nu băgaţi de seamă?

— Ba da, am remarcat, protestă Pârvu.

— A, în sfârşit, prima vorbă! Inceputul e mai greu...

Emil se sculă dela masă şi plecă să facă plata înăuntru, la casă.

— Imi închipuiam, îmi trecuse aşa o prostie prin cap, am continuat eu în lipsa lui Emil, — că tăceai fiindcă rămăseseşi cam indispus de discuţie... Şi să-ţi spun drept, nu înţelegeam dece.. (Ii vorbeam, dar mă uitam în altă parte, simţindu-mă deodată intimidată să-i vorbesc, când el tăcea atât).

— A, nu, protestă el, — discuţia mi-a plăcut mult. Şi tocmai la ea mă gândeam... Dar ce veselă eşti azi, dudue Magda! Se miră puţin, tot el. Poate pentrucă plec eu?

— Da, poate pentrucă pleci dumneata...

— Magda! protestă Emil, care se întorcea şi auzise întrebarea din urmă şi răspunsul meu.

— Dece să-l contrazic? Nu vreau să-l mai contrazic. Dar ce-aş putea să-i spun? De fapt, nici n'aş putea protesta... am dat eu puţin lucrurile pe faţă.

Pârvu zâmbea uşor. De două ori izbucni în râs.

Imi plăcea să-l văd că râde. De obiceiu e prea serios.

— Haidem! ne-a chemat Emil, să plecăm.

Şi ne-am ridicat tus-trei.

SANDRA COTOVU

Din Heine

Intreaga zi la tine m'am gândit
Şi noaptea jumătate tot la tine
Şi visurile, când am adormit,
De chipul tău, iubito, erau pline.

Tu înfloreşti ca şi un trandafir
Şi nici nu bănui dorurile mele.
Ţii un gherghef în mânile subţiri
Brodând pe dânsul albe mieluşele.

Tu mă priveşti aşa senină şi
Mă 'ntrebi de ce sunt trist eu oare:
„De ce obrazul tău frumos păli?
„Ia spune-mi, Henric dragă, ce te doare?"

Tu mă priveşti aşa senină, dar
Eu plâng cuprins de-o jale mare:
„De ce suspini tu trist şi plângi amar?
„Ia spune-mi, Henric dragă, ce te doare?"

Tu mă priveşti mereu cu'n ochi mirat,
Cu milă; dar durerea-mi izbucneşte:
„Iubirea ta adânc m'a 'ndurerat
„Şi inima amar mi-o chinueşte!"

Atuncea tu te scoli şi pui uşor
Pe inima-mi mânuţa ta cea fină.
Durerile dispar cu chinul lor,
Iar gându-mi fericit se însenină.

C. PAJURA

Actualităţi Ştiinţifice

Electricitatea ochiului nostru

Savantul american, doctor Wallace Osgood Fenn, profesor la universitatea din Rochester, în urma unor îndelungate cercetări şi experienţe, a ajuns la o interesantă descoperire în domeniul fiziologiei ochiului uman.

Invăţatul yankeu a constatat că fiecare mişcare a ochiului nostru provoacă un curent electric.

Pentru a pune în evidenţă aceste impulsuri electrice de o intensitate foarte redusă, doctorul Fenn se serveşte de un instrument special, foarte sensibil, construit de el anume în acest scop. Acest instrument declanşează, prin intervenţia unui curent electric oricât de slab, putând înregistra astfel toate mişcările ochiului. Procedând la o serie de experienţe sistematice, doctorul Fenn a ajuns la concluzia că ochiul se mişcă de cinci ori, atunci când citim un rând dintr'o gazetă, rămâne imobil când ridicăm capul şi se deplasează odată când înclinăm capul lateral.

Avertisor fără fir

Aplicaţiunile radiotehnicei la automobile nu se mărginesc — aşa cum cred unii — la instalarea unui post receptor în interiorul vehiculului, pentru distracţia călătorilor. In Germania de pildă s'a pus de curând la punct un avertisor fără fir, destinat siguranţei drumurilor străbătute de automobile.

Se ştie cât de complicată şi anevoioasă este problema semnalizării şi avertizărilor pe drumuri, mai ales noaptea şi în timpul aglomeraţiilor.

Avertisorul sonor, care a înregistrat progrese remarcabile în cursul ultimilor ani, dă loc totuşi la numeroase neajunsuri. Deaceea, noaptea în multe oraşe el e suprimat cu desăvârşire. Inlocuirea lui printr'un avertisor luminos, graţie sistemului cu faruri, n'a rezolvit însă problema. Pe şoselele unde viteza de circulaţie este mai mare, avertisarea prin clacson sau alt sistem analog s'a dovedit insuficientă, mai ales la răspântii sau la virajele mascate.

Intr'adevăr, în asemenea cazuri e foarte greu de identificat locul exact de unde vine apelul sonor, admiţând totuşi că ajunge să fie auzit de conducătorul maşinei din apropiere.

Pentru a înlătura aceste neajunsuri, technicienii germani au introdus o remarcabilă inovaţie, adăogând obicinuitelor semnale sonore şi un semnal emis prin T. F. F. In principiu, automobilul este înzestrat cu un mic aparat receptor-emiţător, care lucrează pe unde foarte scurte (3-4 metri) şi în aşa fel încât să nu stânjenească şi să nu fie stânjenit de emisiunile poştei.

Putem prelungi viaţa omului?

Problema întineririi — şi în orice caz acea a prelungirii vieţii omeneşti, — pasionează într'o egală măsură pe savanţii specialişti ca şi pe profani. „Elixirul vieţii eterne", visul de odinioară al alchimiei, a suferit, fireşte, modificări în epoca ştiinţei moderne. Biologia se trudeşte astăzi să găsească soluţia problemei prelungirii vieţii omeneşti, punând la contribuţie descoperirile, — mai mult sau mai puţin senzaţionale, realizate în domeniul teoriei hormonilor, glandelor cu secreţiune internă, razelor de tot felul, etc.

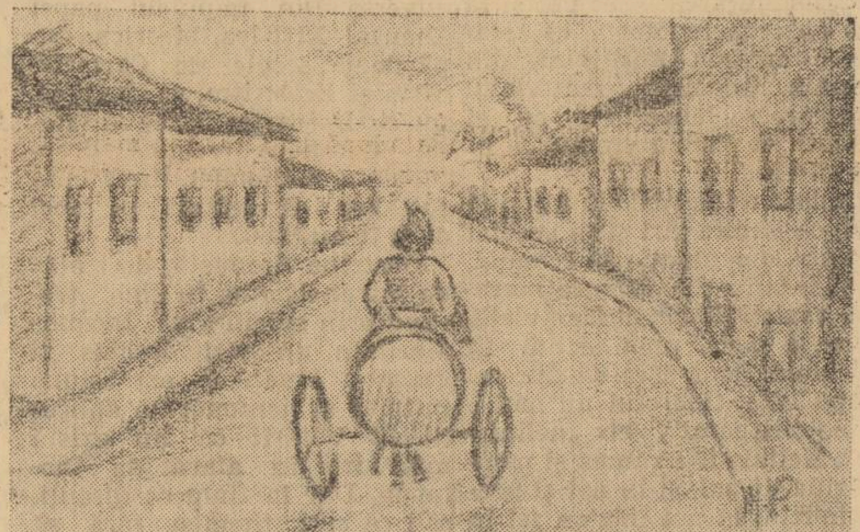
Cea mai populară metodă de întinerire este aceea a doctorilor Voronoff şi Steinach, care susţin că glandele sânt capabile să regenereze organismul omenesc. Metoda doctorului Voronoff se bazează pe sistemul glandelor endocrine, care produc hormoni, substanţe chimice ce trec în sânge, activând astfel funcţionarea tuturor organelor. In 1918, doctorul Steinach vestea lumii ştiinţifice că a reuşit să întinerească şobolani, stimulând creşterea celulelor interstiţiale din sistemul reproductor, printr'o intervenţie chirurgicală, destinată să producă o secreţiune sexuală mai intensă. Descoperirea doctorului Steinach, urmată de acea a doctorului Voronoff, a produs multă vâlvă în public fiind ajutată şi de o intensă publicitate. Savanţii au constatat însă curând că glanda reproducătoare nu prezintă elementul central al întregului sistem endocrin. Pe de altă parte, profesorul american Carl R. Moore, dela Universitatea din Chicago a constatat că o stimulare a secreţiunii hormonilor nu are neapărat un efect de întinerire asupra organismului. La aceeaş concluzie au ajuns şi o serie de savanţi specialişti din Occident. De altfel, marele fiziolog american, Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel, se exprimă foarte categoric în această privinţă, susţinând că „niciun organism în curs de îmbătrânire n'a fost vreodată întinerit".

E drept că, în schimb, s'a constatat că întregul nostru organism poate fi influenţat într'o mare măsură de elemente psihice.

Dacă tratamentul cu hormoni n'a dat rezultate satisfăcătoare pentru prelungirea vieţii omeneşti sau stimularea funcţiunilor vitale, nici metodele terapeutice, care puneau la contribuţie razele X sau diatermia electrică, nu s'au dovedit mai eficace. Dimpotrivă adesea aceste tratamente prin raze, aplicate în condiţiuni defavorabile, au atins grav muşchii inimii, provocând în unele cazuri chiar sfârşituri fatale.

Concluzia? Trebue să recunoaştem cu modestie că în stadiul actual al ştiinţei enigma mecanismului vieţii nu poate fi pătrunsă cu luminile noastre şi, în aşteptarea unei revelaţiuni senzaţionale în domeniul biologiei, să ne mulţumim să întreţinem viaţa cât mai mult prin aplicarea cunoscutelor precepte higienice.

Ing. I. S.

Cronica muzicală

Ultimele simfonice

Concertul simfonic condus de d-l George Georgescu *a început printr'o reculeasă execuţie a Marşului Funebru din* Amurgul Zeilor, *în amintirea celui ce a format şi-a îndrumat pe căile ei de azi prima noastră orchestră — „Filarmonica" actuală, „Orchestra Ministerului" de pe vremuri —* Dimitrie Dinicu. *Pentru străduinţele-i necurmate de a încetăţeni la noi muzica bună, cultura românească îi rămâne pentru totdeauna datoare.*

Suita în Fa *de* Albert Roussel *a deschis concertul propriu zis.*

Alcătuită din Preludiu, Sarabandă, Jigă, *suita se întemeiază pe un sistem de înlănţuiri şi desvoltări de teme de cel mai tipic model clasic, având însă un pronunţat caracter modern în idei, orhestraţie, armonie. Interesul ascultătorului se concentrează aproape exclusiv asupra procedeelor tehnice ale compozitorului, muzica-i rece, de laborator neizbutind să-l cucerească.*

Numărul de rezistenţă al programului — sfârşit cu senina şi clasica suită de balet de Ravel, Dafnis şi Cloe, *clasică şi prin caracteru-i curat francez şi prin parfumu-i de mitologie greacă—a fost* Simfonia spaniolă *de* Lalo, *având ca solistă pe d-ra* Lola Bobescu.

Operă plină de efecte, de adevărate lupte între vioară şi orhestră, de ritmuri libere şi variate, Simfonia dă prilejuri de nuanţată interpretare solistului. D-ra Lola Bobescu, pe care n'am mai ascultat-o de când a executat concertul lui Stan Golestan, *s'a înfăţişat acum plină de avânt tineresc, dar în acelaş timp ca o artistă conştientă, sigură de sine, în plină desvoltare, lăsând în urmă pe copilul-minune pe care intuiţia îl călăuzea în interpretare.*

D-l G. Georgescu a condus acompaniamentul cu înţelegere şi discreţie — după cum a ştiut să imprime adevăratul lor caracter tuturor operelor din program.

Ultimul simfonic a adus la pupitru pe maestrul italian Vittorio Gui. *Personalitate puternică, pronunţat meridională, d-sa şi-a întipărit maniera proprie de interpretare întregului program. Un program eclectic, ales însă cu subtilă pricepere cât mai aproape cu putinţă de seninătatea, de molcoma nepăsare sau de exuberanţa sudică. Dintre execuţii am admirat fără rezerve pe cea cu adevărat înviorătoare a Uverturei lui* Rossini, Italianca în Alger, *fără să ne mirăm însă de completa-i schimbare la faţă, amintindu-ne cum un alt ilustru maestru italian, d.* Molinari, *a întinerit o şi mai naufragiată în banalitate operă a lui* Rossini, *Semiramida.*

Şi concertul d-lui Vittorio Gui *a trebuit să-şi închine un număr din program unei pioase comemorări — aceia a lui* Ottorino Respighi, *una din căpeteniile şcolii moderne italiene, mort de curând. D-l Vittorio Gui a ales din opera maestrului dispărut poemul* Fântânile Romei, *originalele impresii muzicale din cetatea vecinică, sclipitoare de fantezie şi culoare. Muzică descriptivă în cel mai exact înţeles al cuvântului, aşa cum îi displăcea lui Beethoven, care şi în „Pastorală" a ocolit-o; dar muzică descriptivă pe care nu ne putem împiedeca s'o admirăm, când rezultatul unui procedeu poate îngust, e o operă ca* Fântânile Romei *şi când tâlmăcirea unei asemenea opere e încredinţată d-lui* Vittorio Gui.

Pagini din trecut

O misiune

Fuga copiilor lui Ipsilante (1774—1782) dădu neprietenilor săi cel mai puternic argument pentru a-l înegri în fața Porții. Ei arată pe Domn de îndemnătorul acestei treceri a fiilor săi în Austria, unde în curând aveau să fie urmați de el însuși.

Ipsilante, înțelegând prea bine gravitatea împrejurării, trimite scrisori peste scrisori la generalii dela graniți spre a opri pe fiii săi și a-i reîntoarce cu putere în Muntenia. Insă nu izbutește, autoritățile austriace refuzând a întrebuința constrângerea în fața fugarilor.

Domnul trimite chiar o ambasadă la împăratul Iosef II, compusă din Mitropolitul Grigore, Episcopul Râmnicului Filaret, Banul Dumitrache Ghica și Enache Văcărescu.

Acesta de pe urmă, pe cât de iscusit de gură, pe atât și de învățat, cunoscând și vorbind de minune limbile diplomatice ale timpului, — italiana și franceză, — ne descrie el însuși cursul misiunii sale, petrecerile lui la Viena, cum se minunau ambasadorii Curților străine de bogăția blănurilor lui și damele îi descinsese de brâu ca să vadă șalul cu care își strângea talia.

Ne mai spune apoi cum merse să hiritisească pe bilețele (cărți de vizită) pe toți ambasadorii care, și ei, veniră la el a-l hiritisi cu biletul.

Imbrăcămintea de gală a lui Mihai Viteazul

Mihai Viteazul intră în Alba Iulia astfel îmbrăcat:

Mihai purta un calpac unguresc împodobit cu o fulie neagră de pene de cocor, legată cu o copcă de aur; o mantie lungă, albă, de mătasă, țesută cu fir, având pe laturi cusuți vulturi de aur, o tunică albă, lungă de aceiași materie, ciorapi de mătasă albi cusuți cu pietre scumpe și cizme de săftean galben; de brâu, atârna o pală de Taban împodobită cu aur și rubine.

In privința alcătuirii convoiului domnesc, e bine de citat felul cum era alcătuit convoiul la intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia și anume:

O ceată de zece lăutari urma îndată după Domn cântând cântece naționale. Opt șeizi duceau de frâu opt cai acoperiți cu șele prețioase, lucrate în aur și argint. Caii erau împodobiți la cap cu pene mari. Apoi veneau o mulțime de boeri și ofițeri străluciți, toți călări, și o numeroasă trupă de soldați. Lângă Domn se purtau steagurile lui Andrei Batori, luate în bătălia dela Sibiu. Ele erau desfăcute și plecate spre pământ, în semn că Ardealul era supus. Astfel, în mijlocul concertului trâmbițelor, tobelor și altor instrumente, în sunetul clopotelor și în vuetul tunurilor la care se uneau strigătele de bucurie ale poporului, intră Mihai Viteazul în Capitala Ardealului.

Uciderea lui Hangerli

Hangerli (1797-1799) primi pe capegiu în ietacul său, unde el intră însoțit de harap, punându-se capegiul alăturea cu Domnul pe divan, iar harapul așezându-se pe un scaun dinspre ușă.

Domnul îngrozindu-se dela o vreme de chipul harapului ce căta cam îngrijit în toate părțile, făcu semn postelnicului și-i spuse franțuzește să cheme în odae câțiva ciohodari.

Cum eși postelnicul pe ușă, harapul aruncă lațul în gâtul lui Vodă, prinzându-l cum prind hingherii câinii cei vagabonzi și-l trase cu putere la pământ de pe pat.

Domnul fiind voinic și sbuciumându-se, capegiul slobozi amândouă pistoalele sale în pântecele lui, înfigând după aceia și hangerul în coastele lui. Harapul îl trântise la pământ și punându-se cu ambii genunchi pe el îi frângea grumajii, în cât bietul Domn nu întârzie a-și da duhul în mâinile călăilor săi.

La detunarea pistoalelor, săriră înlăuntru mai mulți păzitori însoțiți de postelnicul. Turcul însă rostind numai cuvintele: „Dur bre, (stați) firman", cu toții încremeniră pe loc ca niște statui înmărmurite. Inaintea acestui cuvânt sfânt, orice voință trebuia să amorțească; și cei doi turci ar fi putut da morții Bucureștii întregi, fără ca o mână să se fi ridicat în contra lor. Aveau firman împărătesc.

Un Domn care își dă nesilit demisia

Moruzi, care raportase în tot timpul la Poartă numai neadevăruri, — anume că ar fi izbutit a respinge pe Pasvanoglu din hotarele Munteniei, temându-se să nu se afle adevărul asupra stării țării și mai ales cumplita devastare a unui oraș însemnat cum era Craiova, cere el însuși mazilirea, și, lucru destul de caracteristic, cheltuește bani pentru a o obținea.

Panica stârnită în București de venirea lui Pasvanoglu

Când vestea că Pasvangiii veneau spre București se lăți în oraș, tot poporul își sări din fire; și o învălmășeală nemaipomenită turbură toate mințile. Se adună în grabă un mare divan, în care Domnul — tremurând și îngrijit — arată boerilor veștile pe care le primise de la ispravnicii de peste Olt și sfătuește pe boeri să-și caute fiecare scăparea cum va putea, căci el însuși va căuta adăpostire în Transilvania.

Un moment după aceia, butcile domnești încep a încărca averea cea mai de preț a Suțului și, urcându-se cu toată familia și casnicii lui în ele, apucă calea spre Brașov.

Boerii se grăbesc a-l imita.

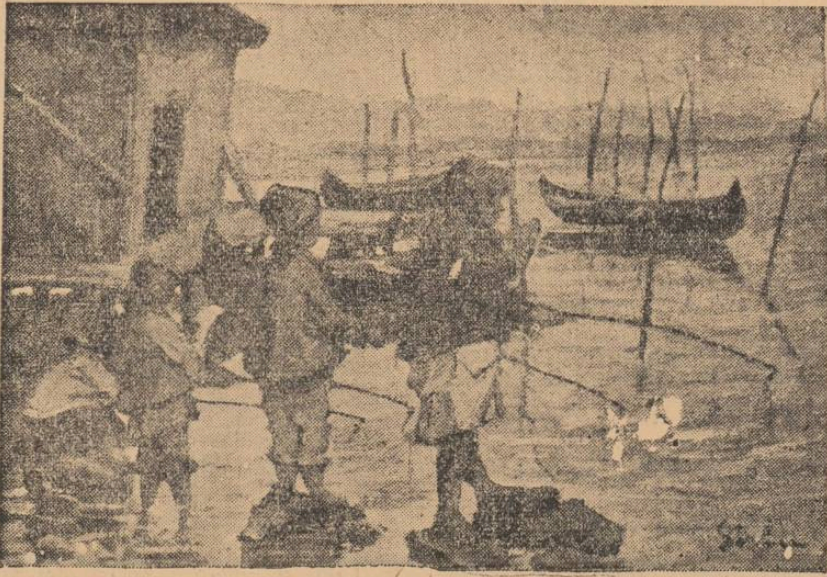
Iși închipue cineva spaima și panica nemaipomenită ce intră în norod, când văzu pe căpeteniile sale, Domnul și boerii, rupând-o de fugă.

Din toate părțile nu se auzea de cât un țipăt: „Pasvangiii, hoții" și cu toții, cu mic cu mare, bătrâni și copii, bărbați și femei, — toți cei ce putură să o facă, — încărcară averea în căruțe, care, harabale sau pe spetele lor, și plecară în goana mare pe urmele Domnului.

Intr'o clipă Bucureștii nu mai numărară nici jumătate din populația obișnuită.

Ajunsă la Câmpina, mulțimea cea nesfârșită voi să poposească puțin spre a mai lua suflet, — când deodată răsună iar strigătul: „Ne calcă Pasvangiii!" Cu toții se sculară înebuniți de frică, apucând în goană către Brașov.

A. D. XENOPOL: „Istoria Românilor"

G. Sârbu — La pescuit

MIȘCAREA PLASTICĂ A PARISULUI

In cursul timpului cât am stat la Paris am avut prilejul să cercetez diferite manifestări plastice, unele mai interesante decât celelalte.

In linie generală se remarcă tendința netă de primenire a bagajului de rețete ultramoderne, spre desamăgirea snobilor.

Această firească schimbare se datorește în bună parte și crizei și în special lipsei străinilor amatori.

Așa că s'a revenit asupra prezentărilor de enigme și șarade care în epoca aceea de anarhie spirituală, pusese stăpânire pe lumea artistică, compromițând un respectabil număr de elemente de valoare, prin convertirea lor și desființând pe alții, ce nu aveau nici pregătirea, nici măcar noțiunile elementare de desen. De aceea, majoritatea au speculat această ipostasă plastică, sperând să recolteze, fără prea mari sforțări, succese de altfel efemere.

E lesne de înțeles, de ce numai promotorii acestor mișcări puteau să-și asume răspunderea, permițându-și să jongleze cu o virtuozitate inegalabilă, cărbunele sau pasta; pentrucă în aceeași măsură, cunoșteau la perfecție legile clasice, baza înfiripării oricărei creațiuni de artă.

Probe concludente ne-au dat: Bourdelle, Picasso, Vandongen, Matisse, etc.

Parisul plastic, cum se înfățișase la începutul toamnei, părea anemic; e adevărat, influența crizei paralizase întrucâtva elanul artiștilor. O constatare pe loc ne-a edificat. Cele câteva galerii cu renume mondial care adăpostiseră și lansaseră mii de expozanți: Georges Petit, Bernheim, Dewambez și-au închis porțile. O tristă mărturie a vremurilor. In locul galeriilor Dewambez, Felix Potin și-a instalat o sucursală de cărnați și brânzeturi. Singură Galeria Charpantier se menține, adăpostind mai mult pe expozanții străini și unde deasemeni se desbat, prin licitații, vânzările celebre.

In medie, Parisul cuprinde peste 50.000 de artiști plastici. Inchipuiți-vă starea precară în care se găsește majoritatea, cu tot sprijinul oficial și particular ce li se acordă destul de infim.

Din cauza împrejurărilor, de câțiva ani, a luat ființă un Salon al schimbului în natură, numit „Salon du troc"; nu știu dacă a dat roade satisfăcătoare. Afară de expozițiile personale și colective există și unele flotante, în plin aer, la Montparnasse, Madeleine, Bulevardele Exterioare, etc., unde vestiții Rapini își etalează munca lor în niște barăci improvizate, cu panouri, în special duminicile. Rezultatele nu sânt întotdeauna recompensate.

Alte semne de criză ni le dă pulsația anemică a vieții artistice. Cei doi poli ai Parisului, Montmartre și Montparnasse, unde frenezia tinerimii artistice era în toi, azi n'au mai rămas decât un simbol, nu mai au nici o mișcare.

La Montparnasse, celebra Rotonde, care a cunoscut atâtea glorii și mângâia speranțele atâtor ratați și elemente promițătoare, și-a închis porțile.

La Coupole și Domul dacă mai există, se datorește faptului că s'a neutralizat ambianța locală printr'o gălăgioasă apariție de consumatori cu totul străini elitei de artiști. Acelaș lucru se întâmplă și dincolo, în Montmartre, unde faimoasele ateliere au fost transformate în localuri de noapte; altele stau goale. Unde exista asta acum un deceniu? Când pe un atelier săreau 100 de pictori să-l închirieze și cu câtă filodormă! Deasemeni găsești acum prăvălii și apartamente libere peste tot. Nici nu-ți vine să crezi!

Din fericire, pentru noi, aceste fenomene nu se cunosc, artiștii noștri se bucură de o largă solicitudine din partea oficialității, cât și din partea publicului amator ce merită toată lauda, căci comparativ cu celelalte țări, batem recordul prin sutele de expoziții ce se perindă pe sezon în sălile noastre, care devin tot mai insuficiente, bineînțeles trecând cu oarecare indulgență peste considerentele calitative și cantitative.

Cu drept cuvânt ne putem făli, ca fiind singura țară, singurul oraș, unde artiștii mai trăesc de pe urma producției lor, în restul lumii e o jale, excepție făcând artiștii care au avere.

De aceea, primele manifestări răslețe de astă toamnă în cap cu Salonul s'au prezentat slab. Pe lângă alții, pictorul Vandongen menținea prestigiul acestor manifestări.

Apoi am urmărit interesantele expoziții ale lui Oudot și Ives Alix, deasemeni un mic Salon în Rue de Seine, intitulat „Le sport et les Artistes", unde mi-a plăcut spontaneitatea mișcărilor soprtive, prinse de câtiva artiști de valoare.

Dar pe măsură ce timpul avansează, expozițiile se multiplică și cu oarecari revelații. Wlamink se prezintă mai puțin furtunos, însă pasta aplicată cu tâlc. Matisse, ce surpriză! Cu o bogată colecție de desene, o podoabă caligrafică, parcă turnate de o baghetă magică. Apoi tumultosul Utrillo, cântărețul melancolic al Parisului.

Cam în acelaș timp arta flamandă și-a deschis porțile la Tuileries. In sălile dela Orangerie, unde a fost admirată o bogată colecție datorită maeștrilor de faimă universală dela Van Dick la Breughel. Iar actualmente, Parisul jubilează prin câteva saloane înregistrând cele mai meritoase succese.

Pe lângă o expoziție postumă (tot la Orangerie, în locul artei flamande) a maestrului Corot cu 100 pânze din cele mai reprezentative, adunate din toate muzeele din lume, am fost reținut de „Salonul Independenților" la „Grand Palais".

Acest Salon cu un trecut destul de răsunător, va aniversa peste trei ani, o jumătate de veac de existență.

Salonul, în acest an, se prezintă în condițiuni eclectice cu totul remarcabile, un ansamblu cu totul omogen și o ținută de mare prestigiu ce m'a captivat. S'au eliminat complect elementele nepregătite, nechemate.

Apoi Salonul de iarnă în jumătatea cealaltă a palatului, conexat cu acela al Femeilor Pictore, se prezintă destul de slab.

S'a vorbit că Salonul independenților ar prezenta o lature socială cu oarecari tendinți. Intr'adevăr din cele câteva pânze, numai una singură atrage interesul prin caracterul său virtualmente social, uman, care ar putea deștepta conștiința în masse. E o frescă a celor oropsiți, umili. Dintr'un convoi îndepărtat, pictorul a masat în josul pânzei în primul plan, câteva fețe în *racourci* semi-naturale, în care sunt redate cu o veracitate patetică, toată desnădejdea unor expresii crispate.

Dacă s'ar trezi un Jaurès, un Zola și ar vedea această dureroasă pagină umană, cu siguranță că ar sgândări dintr'un singur condei, conștiințele celor de sus, în favoarea celor de jos.

Printre alții, am distins pe Breulland, cu o natură moartă, descriptivă și comică; deasemeni niște nuduri. Un portret ireproșabil ca ținută, de Pierre Lepage. Caillard, prezintă în fața oglinzii un profil de balerină larg tratat, sugestiv de spontan. O fascinantă siluetă culcată, semnată de Boech. Chapelain Midy un pictor foarte discutat și apreciat, prezintă între altele o pânză de dimensiuni, un interior, tratat cu o sobrietate primitivă. In jurul unui pian are loc un concert vocal de parcă l-am auzi, din gurile deschise și suav profilate a două fetișcane de o pură frumusețe clasică, — o atmosferă de serenitate se degajă din acest ansamblu tratat într'o manieră de o simplitate surprinzătoare, în tonuri calde, luminoase.

Poncrol are o natură în tonuri gris, roșu-grenat, iscusit amalgamate. Bognard are interesante scene interioare de taverne provinciale.

Un panou postum e consacrat maestrului G. Barwof, cu câteva sugestive efecte de iarnă. Portee ne prezintă străzi vechi, însă exuberante și vesele. O Veneție foarte realistă, simplă, un nud în tonuri calde în planuri, de Daumin. De F. R. Etave un peisagiu calm patriarhal. Interesante vederi în genul lui Sisley de Sviscan. Aspecte și fragmente de stradă. Iar fostului președinte al societății, Paul Signac, cu reputație mondială, i s'a amenajat o expoziție postumă cu o serie de pânze din diverse etape ale carierei lui, având și un reușit portret semnat de Ch. Signac Cachin. Deasemeni, Lebourg, foarte cotat. Villion, peisage în curioase glaciuri tonuri bleu. Un nud voluptos, de Lebasjue. — Marquet are sugestivele lui peisage în griuri vaporoase.

Alte câteva pânze stârnesc nedumerirea și curiozitatea prin viziunea lor ocultă, concepute cu multă abilitate geometrică pe iradiațiuni multicolore, care te lasă de altfel plăcut impresionat.

Sculptura e mai restrâns reprezentată din lipsă de spațiu; am remarcat pe Chauvele cu o statuie bine echilibrată. Un tânăr atlet, de Ambrozio. Baso-reliefuri, de Martel, Bros, de Le Vasseur, un portal de bronz.

Zelicson, un bust enorm al lui Herriot.

La Salonul de iarnă s'a remarcat o serie de portrete, efigii, ale multor literați defuncți.

Ultima revelație ne-a fost rezervată de Expoziția de Artă Spaniolă contimporană, găzduită tot la Tuileries în sălile de la Jeux de Paumes, chiar vis-à-vis de aceea a lui Corot, — unde revedem cu plăcere pe Zuloagă cu figurile lui apocaliptice, ce parcă ar țâșni din seva arzătoare a solului andaluzian, — apoi Pablo Picasso, unicul jongleur și prestigios desenator e reprezentat prin câteva pânze, ilustrația diverselor etape evolutive, dela linia de arabesc pur, la compoziția cubistă de planșă anatomică.

In apropiere întâlnim o veche cunoștință, pe Gris Juan, mai temperat, unul din falanga cubiștilor post-belici, — revedem pe Zubiaurre cu mateloții lui mistici, — pe Vasquez Diaz, impresionant prin calitățile de pastă compactă, sclipitoare. Un nud magistral tratat dovedește această virtuozitate. Corredoria îmi amintește pe Ribera. Sorolla y Bastida are o frumoasă compoziție.

Portretele sau mai degrabă siluetele lui Beltram Masses sânt foarte frumoase; ne gândim la La Gandara și Boldini. Un panou alegoric imens, simbolizând munca, cu figuri de două ori mărime naturală, e viguros tratat în planuri, pe un desen concis.

Un interior frumos de Margareta de Frau; — o notă mai sglobie ne-o dă Grausolla cu niște fetișcane în balcon, în fanfreluche 1830, un fel de Laurencin mai sprinten. Ortiz Echoqüe, sănătos, exuberant în colorit, are afinități cu arta rusă.

Sculptura e bogat reprezentată printr'o falangă de maeștri între care amintim pe Cargalla, Hernandez, animalier cu reputație, etc.

Niște proecte de decorațiuni murale, datorite maestrului G. M. Sert, ingenioase și originale, închee această unică manifestare de artă.

Dar în afară și pe deasupra acestor desfătări vizuale și spirituale ce m'au interesat, a fost suprema emoție ce am resimțit, când m'am găsit la Louxemburg, în fața formidabilei statui în bronz Herakles — arcașul genialului Bourdelle, — nimeni altul decât un Paul de Saint Victor ar fi fost în stare să-l cânte și să-l ridice la rangul de zeu, pe acest binecuvântat misionar al Helladei, care s'a identificat cu însăși frumusețea creațiunii lui divine.

Pictorul HENRI VISCONTE

Mandia Ullea — Flori

CRONICA SOCIALA

SCHIȚĂ INTRODUCTIVĂ IN SOCIOLOGIE

Glumpowicz a fost înfățișat adesea ca organicist prin faptul că prezenta diferite suborganisme sociale ca elemente sociale, ce ar urma să se integreze totului social. Organicismul lui Glumpowicz este însă nedeterminat. Putem spune mai curînd că Glumpovicz înpărtășește teoria biologică a luptei pentru existență (lupta rasselor, preamărirea războaielor, etc.). Impreună cu sociologul Gabriel Tarde vom aduce tezei organiciste învinuirea de bază că e deghizarea pozitivistă a spiritului de dilemă.

După aceste scurte date asupra școalelor sociologice individualiste — organiciste, trecem la examinarea punctului de vedere colectivist etico-religios al sociologului francez Emile Durkheim. Pentru Durkheim caracteristicile faptului social sânt: 1) exterioritatea față de conștiințele individuale; 2) acțiunea coercitivă ce exercită asupra acestor conștiințe. O ilustrare a acestor caracteristice o documentează Durkheim în voluminoasa operă de sociologie descriptivă întitulată „Formes élémentaires de la vie religieuse", când ne prezintă religia primitivă a Australienilor subt forma totemismului, care reprezintă deopotrivă și o religie, dar și un principiu de coeziune socială.

In „Division du travail social", Durkheim stabilește că evoluția societății s'a operat printr'o succesiune în timp dela solidaritatea mecanică prin similitudine și represiune penală, la solidaritatea organică prin diferențiere și relații contractuale; lucrarea se termină printr'o apologie a corporatismului.

Putem defini sistemul sociologic al lui Durkheim ca fiind sublinierea socială a principiului de autoritate. Ca un continuator al lui Durkheim sociologul francez Levy-Bruhl în „Mentalité primitive", „Fonctions mentale dans les sociétés inférieures" și „Ame primitive", examinează caracteristica mentalității primitivilor și constată că mentalitatea primitivilor nu e o mentalitate inferioară mentalității noastre, ci e o altă mentalitate ale cărei caracteristici sânt: mistică și prelogică, insezisabilă contradicție și impermiabilă evidenței. Bunăoară pentru această mentalitate primitivă, este posibilă situația de: mort și viu, unul și mai mulți, etc.

Gabriel Tarde — un alt sociolog francez — exponent al școalei individualiste psihologice, în lucrările sale mai importante: „Les lois sociales", „Les lois de l'imitation", „Oposition universelle", „Logique sociale", etc., ne expune următoarea teorie sociologică. Pentru Tarde, elementele fundamentale ale orișicărui act sânt de natură psihologică, — și anume: credința și dorința. El distinge—printr'o vădită influență hegeliană — repetiția fenomenelor, opoziția fenomenelor și în fine adaptarea fenomenelor. Imitația se operează întotdeauna dinăuntru în afară *ab interioribus ad exteriora*. Tarde a și dat formula: „Tot ce respectăm, imităm; tot ce imităm, respectăm". Opoziția fenomenelor se manifestă prin războae, concurență, discuții. Și în fine adaptarea fenomenelor sociale prin sinteza în logica socială. Imitația socializează pe indivizi. Sociologia nu e decât o psihologie socială. Legile invenției se divid în duelogic și uniune logică; invenția se socializează prin imitație. După cum se vede, Tarde ne prezintă un punct de vedere strict psihologic, străin de preocupările științifice ale sociologiei.

Materialismul istoric furnizează o explicație integrală a fenomenului social. Pentru Karl Marx (în „Manifestul comunist" „Capitalul", „Critica economiei politice", „Mizeria filosofiei sau filosofia mizeriei"), ansamblul de evoluție al societății se explică printr'un element dinamic: lupta de clasă, și printr'un factor economic: sistemul de producție a avuțiilor, proprietatea. Karl Marx pune accentul pe latura materială în viața socială. Materialismul istoric nu a început însă cu Marx și nici nu s'a limitat numai la socialiști. Lewis H. Morgan, etnograful american, explica în America — printr'un sistem de sociologie materialistă — viața socială a Irochezilor, locuitorii primitivi ai Americii. Iar Robertson Smith,— formulând teoria zisă a consunstabilității prin aceea că ospățurile totemice erau o identificare materială a indivizilor cu totemul lor, deci cu societatea, aplică metoda materialismului istoric societăților primitive australiene.

In fine Frederich Engels într'o lucrare celebră „Familia, Statul și proprietatea" explică aceste trei instituții sociale prin metoda materialistică. Materialismul istoric are meritul de a furniza o explicație unitară și general valabil compatibilă cu preocuparea științifică a sociologiei.

In Germania s'a format o școală psihologică, prin sociologia formalistă a lui Simmel și școala germană dela Köln.

Pentru Simmel forma socială este o condiție fundamentală în ceeace privește valoarea conținutului. Cercetările sale au mai mai mult un caracter speculativ, filosofic. Simmel susține că la orișice societate trebue să deosebim un *conținut* și o *formă*, — conținutul fiind alcătuit din psihicul indivizilor, iar forma ceva independent de ei, instituțiile sociale. O repercusiune sau în orișice caz o analogie cu sistemul sociologic al lui Simmel găsim în critica pe care școala junimistă cu Titu Maiorescu o făcea societății românești prin stabilirea disproporției dintre fond — realitatea noastră etnică — și formă: instituțiile societății apusene.

Școala germană dela Köln a formulat așa zisa *teoria relației (Beziehungslehre)* care e prelucrarea și amplificarea sociologiei lui Simmel. Această școală afirmă ideia că societatea e un tot funcțional, format din relații umane. Procesul social constă în relații inter-umane. Această școală psihologică deosebește două feluri de relații: *de prima ordine* — raportul dintre indivizi și de a doua ordine: relații între *complexe* (grupuri, mase și colective abstracte). Pentru Weber sociologia are de scop acțiunea socială, faptele oamenilor, raporturile dintre oameni. Weber pune mare preț pe ideia de sens.

In știința sociologică românească d. Petre Andrei îmbrățișează această sociologie a sensului, a scopului. D. Mihai D. Ralea, atât în „Introducere în sociologie" cât și în „Contribuții la știința socială", se apropie în explicația sociologică de vederile durkhieme. D. profesor D. Gusti a înființat chiar o școală sociologică românească bazată pe sistemul studiilor monografistice. Mai trebue să citām printre sociologii români pe d. C. Stere care, în lucrarea veche „Despre personalitate", a anticipat pe Durkheim în explicarea originei societății prin cooperare.

Fiindcă a lucrat pe calea aceasta de a enumăra sociologi din diferitele țări, mai amintim din Franța pe Ch. Bouglé cu „Les idées egalitaires", Fouconet cu „Responsabilité". Moret și Davy cu „Des clans aux empires", Davy cu „La foi juré" Gustave Le Bon cu studii asupra stării de mulțime, etc. La Englezi pe lângă Herbert Spencer pe care l-am analizat, sânt de citat Spencer și Gilen cu studii monografistice documentare asupra vieții primitivilor și Frazer cu „Rameau d'or". La Italieni pe lângă istoriograful Vico, mai puțin sociolog, îi avem pe Labriola și mai ales pe Vilfredo Pareto cu un voluminos tratat de sociologie, iar la Americani, pe lângă etnograful Morgan despre care am amintit, este de citat Giddings care ne furnizează o interpretare sociologică de ordin strict psihologic. El definește bunăoară so-

Urmare în pag. IV-a

Vezi Ad. Literar No. 803

ciologia ca fiind ştiinţa asociaţiunii spritelor.

Werner Sombart în „Les Juifes et la vie economique” şi „Les bourgeois” ne furnizează o explicaţie demografică a fenomenului social. Sombart remarcă că ceeace caracterizează începuturile secolului al XVI-lea este deplasarea centrului de activitate economică dela naţiunile sud-europene (Italieni, Spanioli, Portughezi şi unele oraşe din Germania de sud), către popoarele din Nord-Vestul Europei, mai întâiu la Olandezi şi Belgieni, şi apoi la Francezi, Englezi şi Germani.

Or, acest lucru e în directă legătură cu marile evenimente istorice ale expulzării în masă a Evreilor din statele din sudul Europei şi al emigrării lor spre Nord, ducând cu ei un mare impuls de încordată viaţă economică, bogăţie şi prosperitate, realizându-se astfel începuturile capitalismului. Şi Werner Sombart vede o explicaţie a fenomenului social şi prin aceste deplasări de populaţie. Pe de altă parte, Sombart întocmeşte o psihică socială care ar fi un sumum matematic al psihicurilor individuale. Punctul de vedere demografic ne dă însă o explicaţie insuficientă a fenomenului social. Intre altele şi prin aceea că explicaţia dată este strict izolată şi nu poate interpreta orişice fenomen social. In ceeace priveşte realizarea psihicei sociale pe cale de aritmicism, e neserioasă.

Sigmund Freud în lucrările sale „Totem et Tabou” şi „Psichologie colective et analyse du moi” explică fenomenul social pe consideraţiuni de ordin sexualist. In prima lucrare, Freud remarcă în totemism o latură neobservată de Durkheim şi anume exogamia, interdicţia căsătoriei cu membrii aceluiaşi grup social, care era o lege de bază a totemismului, şi care indică — odată mai mult — influenţa problemei sexuale în evoluţia societăţii. In aceeaşi lucrare Freud explică origina societăţii printr'un paricid şi dă explicaţiuni asupra incestului. In a doua lucrare, Freud remarcă că trăinicia raporturilor sociale dintre oameni se bazează pe tendinţele sexuale deviate ale oamenilor în elemente de tandreţă pură către un şef, către o instituţie, către un scop comun. Astfel se realizează o identificare între indivizi şi idealul comun, psihicul colectiv, socialul. Explicaţia lui Freud ni se pare a fi o explicaţie justă adică conformă cu realitatea.

V. FENOMENUL SOCIAL, STAREA DE MULŢIME ŞI INSTITUŢIA SOCIALĂ

Adepţi ai metodei moniste de interpretare integrală a vieţii sociale prin raportarea tuturor fenomenelor secundare la totul social, ni se pare că trebue să dăm o explicare fenomenului social făcându-l reductibil la elementele general comune ale indivizilor. Intr'asemenea interpretare fenomenul social ne apare ca fiind societatea omenească în ansamblul ei cu înfăţişare atât statică cât şi dinamică. Dinamic, fenomenul social este starea psihică de mulţime sau faptul social. Starea psihică de mulţime se caracterizează şi prin identitatea unui scop comun, dar se caracterizează în deosebi prin faptul că ea se determină de nevoile fiziologice, general comune ale indivizilor, în mod concret de instinctul de producţie a avuţiilor şi de reproducţie a speciilor.

Delimitarea între ceiace este subiectiv în psihicul individual şi ceiace este obiectiv socializat nu se poate face printr'o altă linie de demarcaţie decât luând ceiace este comun tuturor indivizilor şi prin caracterul de necesitate vitală şi prin caracterul de repetiţie succesivă. Instinctul de producţie a avuţiilor pentru hrănire şi instinctul de reproducţie a speciilor pentru propagare constituesc elementele care determină asociaţionismul psihic al indivizilor.

Trecând la statica socială, la realizările obiective ale stărilor de mulţime, — găsim că cele două instincte primare se traduc obiectiv şi static în instituţiile sociale primare: proprietatea şi familia, şi în al treilea rând statul ca element de coeziune între acestea două.

Starea psihică de mulţime deoparte şi instituţia socială de altă parte trăesc într'o continuă şi reciprocă influenţare; bunăoară printr'o revoluţie care e o stare psihică de mulţime, se influenţează instituţiile sociale existente; sau invers: prin instituţii sociale, măsuri administrative, legislative, de morală familială sau de morală a proprietăţii — se influenţează starea psihică de mulţime dintr'un anumit timp dat. Prin aceasta fenomenul social capătă o explicaţie integrală într'un sistem unitar; şi legătura între indivizi şi societate se face indisolubil. Acesta e un punct de vedere personal de explicare a fenomenului social prin metoda monistă a materialismului istoric şi a sexualismului, care face obiectul unui studiu amplu al meu intitulat „Analiza fenomenului social”, şi care sper că va apărea în curând în volum.

VI. PROBLEME SOCIOLOGICE

Am dat noţiuni de ordin general necesare într'o schiţă introductivă la studiul sociologic Sânt însă o serie întreagă de probleme particulare pe care numai le enunţ, pentru a se vedea şi deosebitul lor interes şi deosebita lor importanţă.

Iată-le:

Definiţia societăţii, Definiţia fenomenului social şi elementele sale, Psihologia socială, Despre puterea politică, formarea şi evoluţia, Democraţia ca funcţie socială, Omul primitiv, Factorii sociali originari, interni şi externi, Animismul, Clasificaţia societăţilor, Evoluţia familiei, Evoluţia proprietăţii, Statul ca factor social, Despre fetişism, Pozitivismul sociologic, Mentalitatea primitivă, Individ şi societate, Evoluţie şi revoluţie, Legile evoluţiei, Opinie publică şi mulţime. Civilizaţia primitivă, Despre formă şi conţinut social, Imitaţia ca fenomen social, Opoziţia şi adaptarea socială, Limbajul ca factor social, Statul în concepţia sociologică a lui Hegel, Determinismul social, Sociologia dreptului, Sociologie şi morală, Sociologia claselor sociale, Transformările puterii, Despre posibilitatea sociologiei ca ştiinţă, Despre obiect şi metodă în sociologie, Despre starea psihică de mulţime, Despre instituţia socială.

Şi expunerea fiecărui sistem sociologic mai sus enunţat în generalitatea lui, în amănuntele sale.

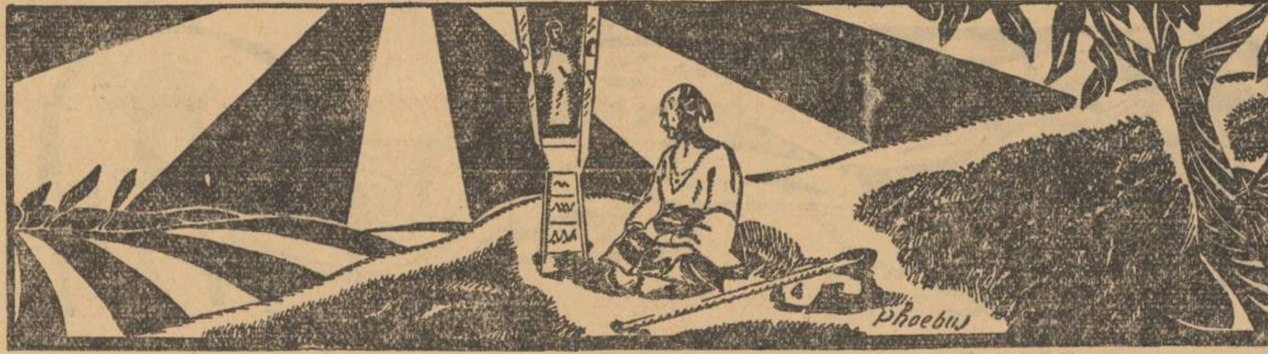
VII. UTILITATEA TEORETICA ŞI PRACTICA A SOCIOLOGIEI

Din punct de vedere practic, sociologia prin statistici şi cercetări monografistice şi documentare ne oferă materialul de analiză şi experienţă socială. Pentru omul de realizări politice, sociologia este auxiliarul cel mai preţios. Din punct de vedere teoretic, sociologia, — prin sistemul său unitar de înţelegere şi interpretare, — ne oferă o disciplină mintală de interpretare prin raportare la totul social, la interesul colectiv, şi o predispoziţie afectivă de ataşare şi solidarizare cu gregarul, cu travaliul milenar către progres al societăţii. Omul care studiază, omul care are nevoi intelectuale, „hommo sapiens”, este şi un tip moral, un om înţelegător, un „hommo eticus”.

Mai ales la noi în ţară, unde oamenii politici sânt la toate răspântiile cu îndoelnică pregătire, o atentă propagandă pentru intensificarea studiilor sociale este necesară. Şi prin această „bătălie a sociologiei” care trebue să se pornească s'ar realiza desigur şi mult dorita noastră normalizare a vieţii publice.

Pe lângă discutata şi îndoelnica responsabilitate penală a oamenilor noştri politici trebue să instaurăm prin sociologie mult mai necesarul control intelectual şi responsabilitatea morală.

N. N. MATHEESCU

Primii Paşi

Cred că te iubesc!..

In sala de jos a barului, nu se mai găseşte un loc... mesele înghesuite lasă problematice treceri spre eşire, dând chelnerilor asudaţi, balansări de cămilă supra-încărcată, urmăriţi de înjurăturile unui picior strivit, sau a unei comenzi ne-executate la timp. Şervetele albe de pe braţ flutură în urma lor paşnic, iar de pe sticlele asudate strânse ciorchine, picături se preling făcând să tresară neaşteptat un spate în decolteu prea îndrăzneţ.

Myrrha în seara asta e bine dispusă — observaţiile ei, uneori însoţite de un gest sugestiv, aduc la timp nota unei veselii în creştere. Par'că şi ceilalţi tovarăşi de petrecere — toţi patru studenţi, sânt astăzi mai spirituali decât oricând, întrecându-se la glume.

In paharul de pe masă, vinul îmbină tonuri de chilimbar şi degetele ei în umbra lui, capătă uşoare nuanţe de ceară sfântă.

Işi lasă încet capul pe spate în căutarea unei bolţi care ar trebui să răsară creată ad-hoc— dar nu se văd de cât pale de fum stratificate rânduri, rânduri, ca nişte caere toarse harnic din ţigările atâtor fumători.

— Dansăm, Myrrha? Ai trecut la contemplări şi te pierdem!

Ea coboară privirea, zâmbind vag... se ridică încet, făcând din umeri un gest indiferent...

— Inghesuiala asta imposibilă în aşa căldură, nu poate fi numită dans.

— Totuşi eşti amatoare de Englisch-vals!

Se lasă purtată uşor — privirile ei plutesc peste sala inundată de lumină — prinde ici colo o culoare ţipătoare a unei rochii, aruncată ca o tuşă îndrăzneaţă de un penel priceput, într'un decor vijelios de furtună.

Luciuri de oglindă cu alte şi alte săli înecate în ceaţă, se pierd tot mai adânc... iar în urechi îi stărue neîntrerupt urletul întregului jazz.

Din când în când, masa lor înconjurată de ceilalţi prieteni, apare şi dispare în cadenţa legănată şi lină a valsului. Câte un pahar dela ei se ridică şi o privire aprobatoare îl însoţeşte.

Cel care-i zâmbeşte acum e Dan — medicinist serios, deşi din întregul grup e cel mai copilăros. In dreapta lui, Tinel — student la litere — a cărui deosebită plăcere sânt contrazicerile şi de data asta ameninţător întinde mâni revoltate spre vecinul său de masă: Grişa, care-l înfruntă cu mult stoicism.

Myrrha râde înveselită deodată — ce-ar fi putut cere mai mult? Prieteni buni — buni camarazi cu care-şi împleteşte discuţii frumoase în timpul liber— lângă ei se simte sigură, datorită atenţiei ei binevoitoare, în dosul căreia nu a întrevăzut nici odată vre-un gest nechibzuit, — sau deplasat.

Băeţi buni gândeşte ea recunoscătoare—ridicând uşor ochii spre tovarăşul de dans.

El însă priveşte undeva înainte — urmărind atent cărarea croită în paşii celorlalţi.

Da — înaintează sigur, conducând-o lin — nici nu simte mâna care o susţine — o mână atât de sigură şi totuşi atât de uşoară. Are impresia că dansează singură — dusă de valul absent şi năuc.

Ceva greu o apasă — inspiră adânc aerul acela cald şi înecăcios, altfel n'ar mai putea continua. Mâna o strânge uşor.

— Ce s'a întâmplat? Ai oftat aşa de adânc, parc'ai fi un foi!

Myrrha tresare speriată, grăbită în răspuns parcă s'ar fi temut să nu-i fi pătruns gândurile. Dicky întotdeauna a fost ironic — şi-n răspunsuri ea aduna multă bunăvoinţă pentru a nu-l jigni.

— Deodată m'am trezit fără aer ca un peşte pe uscat — e atât de cald!

— In cazul acesta renunţăm!

Işi fac loc printre dansatori şi se îndreaptă spre grupul lor.

Mirrha se lasă obosită pe un scaun — îşi moae vârful buzelor în pahar.

— Voi nu dansaţi? Ce înseamnă greva asta?

Dan care peste trei săptămâni îşi susţine teza de doctorat, îi întinde o bucată de hârtie pe care demonstrase stângaci, tot felul de schiţe operatorii.

— Sânteţi de neertat — vă preocupă şi aici asemenea grozăvii?

Ochii ei aprinşi sânt atât de indignaţi, încât îi pufneşte râsul.

—Noi ne distrăm mult mai mulţumitor privind dela distanţă.

— Dar unde a rămas Dicky?

Mirrha râde înveselită.

— L-a înghiţit refluxul—mai ales în ultimul vals o rochie roşie îi fâlfâia în preajmă. Totuşi ingratul părea atât de absent! — dovada iată-mă-s singură cu voi!

Işi întinde mânile cuprinzându-şi genunchiul în pumni. Pe fondul închis al rochiei, linia lor se conturează caldă şi albă, în partea dinăuntru cu tonuri de sidef albăstrui.

Se cuibăreşte comod în scaun, cu mişcări leneşe de pisică somnoroasă — iar în părul ondulat, scapără reflexe de aur roşu.

Ii este cald — o căldură învăluitoare şi grea.

Dansează din nou — de data asta cu Tinel.

O susţine cu mâna sus lângă umăr şi caută s'o ferească de coatele agresive ale vecinilor.

După câţiva paşi însă, sânt nevoiţi să renunţe.

— Ce-i cu Dicky? întreabă ceilalţi doi.

— Dansa cu Nella — l-am zărit, însă nu l-am putut ajunge— să aşteptăm fluxul! râde Tinel.

Dan însă cu aere de confesor se adresează Myrrhei.

—Mi se pare că Dicky de câtva timp e schimbat — tu n'ai observat nimic?

Mâna Myrrhei frânge între degete şervetul de foiţă cu care se juca şi liniştită, cată lung:

— Ştii prea bine că nu am când să ştiu ce fac şi ce gândesc alţii.

Dan zâmbeşte răutăcios.

— Vedem efectul, dar nu ştim cauza...

Myrrha râde deodată înveselită — în ochii ei o lumină nouă scapără vioae — ridică încet paharul şi ceilalţi nedumeriţi o imită...

— Pentru prietenia noastră dreaptă şi bună!

Muzica încetează tocmai acum în cotcodăceli de saxofon.

— Hallo! dar eu cui rămân? Dicky încălzit se repede spre scaunul lui şi-şi soarbe lacom paharul până la fund.

— Te credeam înghiţit de balaurul roşu — face Tinel. Am mutat din loc o serie de coaste, dar n'a fost chip să te ajung.

Toţi râd înveseliţi. Dicky spune ceva printre dinţi. Dan se ineacă cu o înghiţitură şi tuşeşte înăbuşindu-şi lacrimile.

Mirrha râde mai tare, de mutra lui congestionată.

— Te-a găsit pedeapsa — vipera lui Esculap!

Incet, încet, localul s'a golit.

O repede aruncătură de ochi spre mese şi, coji de fructe, sticle, pahare, scaune răsturnate, sub pâcla albicioasă de fum, sugerează o evacuare în goană, a unei clădiri gata de prăbuşire.

Prietenii noştri se privesc nedumeriţi.

Atât de repede a trecut timpul, încât nu le vine a crede ora atât de târzie.

Vor să plece — însă Dicky mai vrea un ultim vals.

In sala goală, muzica răsună straniu — notele subţiri şi vibrânde ale viorilor se împletesc cu tonurile joase şi calde ale violoncelului, iar pianul picură deasupra stropi zglobii, ca un râs perlat, peste o voce gravă şi îndurerată.

Myrrha dansează abia acum din tot sufletul — rochia uşoară pluteşte odată cu fiecare pas înainte, se adună ca un evantai uriaş pe lângă ei, cu fiecare pas înapoi.

Inima îi bate adânc luptând să dea viaţă corpului, pe care-l simte la suprafaţă rece şi tot mai încordat, crispat ca în friguri.

Undeva departe, într'o ceaţă întunecată de bolţi, două umbre se leagănă apărând, dispărând, ivite neaşteptat prin albul unui braţ gol, înghiţite treptat, de apa oglinzilor brumate.

— Te-ai distrat bine?

Myrrha ridică privirea, răspunzând întrerupt, cu voce ostenită...

— A fost plăcut... destulă veselie...

— Vezi, uneori nu te înţeleg — ţi-aş face o observaţie, dar o să te superi...

Ea face un semn negativ, zâmbind nelămurită.

— Uneori eşti de o severitate absurdă — pentruca alteori să ai nişte atitudini uluitor de uşuratice!

Ochii Myrrhei se ridică spre el înspăimântaţi.

A făcut un pas greşit — îşi revine — a fost atât de neaşteptată lovitura, încât şi-a pierdut cumpătul.

Pentru ce asta? pentru ce? Şi'n învârtelile nebune pe parchetul lucios, pasul de trei îi numără necruţător şi obsedant ca un metronom: pen-tru-ce — pen-tru-ce!...

Ironie sau nedreptate, oricum o doare.

Masa celorlalţi trei reapare şi Dan îi priveşte cu acelaş surâs cu tâlc — iar vocea lui îi sună în urechi, nouă şi stăruitoare — „de câtva timp e schimbat”...

Myrrha se clatină — dar găseşte puterea de a vorbi.

— Eşti nedrept, Dicky — şi vorbele acelea grozave le spune altfel, căci simte că pierde curajul...

— Je crois que je vous aime!

A şoptit atât de încet ultimele cuvinte, încât i s'a părut că el n'a auzit nimic — probabil n'a auzit, căci tot atât de liniştit se 'nvârte în paşii ameţitori ai valsului.

O senzaţie de neţărmurită fericire îi năvăleşte în suflet, redresând-o.

Ultimul tact al valsului se curmă neaşteptat, rupând farmecul melodiei într'o lovitură metalică de talgere ca o pânză sfâşiată brutal.

Nu ştie când a plecat de lângă el — s'a întors brusc, se'ndreaptă în grabă spre masa lor cu paşi nesiguri, cătând cu teamă în jur.

Fereşte privirea înlături, căci şi-o simte încărcată de spaimă — vrea să plece — îi roagă să plece numaidecât.

La eşire, Tinel, care era înainte, strigă înveselit.

— Băeţi, ninge!

Intr'adevăr din capul scărilor, piaţa înconjurată de clădirile întunecate era o largă arenă albă — iar de sus, fulgi mari şi grei cădeau leneşi netezind paşii în covorul gros de zăpadă.

Jos în stradă, problema conducerii acasă se iveşte iarăşi.

Dan se grăbeşte să ia braţul Myrrhei, însă de data asta Dicky i-o ia înainte.

— Ninge prea tare — avem acelaş drum încât te-aş sfătui să te duci la culcare!

In privire e atât de hotărât, în glas are ceva ce nu admite replică, încât ceilalţi îşi iau rămas bun şi pornesc toţi trei tropăind veseli prin omătul proaspăt.

Myrrha şi Dicky au întors colţul — acum calcă adânc prin zăpadă — ea râde la câte un pas greşit şi fără să vrea se agaţă de mâneca lui.

In părul scăpat de sub pălăriuţa mică, fulgii s'au aşezat în culcuş moale şi alb punând o garnitură de diamante mărunte printre valurile de păr întunecat.

El însă calcă tăcut şi atunci veselia ei se curmă — uitase de tot ce se întâmplase înainte între ei.

Ajunsă la poartă, întinde mâna cu teamă şi ridicându-şi ochii îi spune încet:

— Noapte bună!

— Nu vrei să mai mergi puţin? Vreau să-ţi spun ceva!

Vocea lui sună altfel decât în alte dăţi — liniştită şi bună, parcă s'ar fi temut de o împotrivire.

Pornesc din nou — strada se întinde albă şi strălucitoare sub lumina becurilor.

Umbra crengilor încărcate de zăpadă împleteşte pe jos o dantelă bizară în contururi fantastice de balauri, cu solzii în sclipiri întunecate în mii de focuri de pietre preţioase.

Ea merge cu privirea în jos, ca un condamnat, o teamă nelămurită de ceva inevitabil o face să tacă.

Vocea lui răsună neaşteptat, tremurând emoţionată.

— Când ai şoptit atunci cuvintele acelea, mi-a venit deodată să te smulg de acolo, să alerg aşa în neştire cu tine departe, cât mai departe...

S'a oprit şi o priveşte abia acum — luându-i încetişor mâna îngheţată de frig.

Myrrha nu ştie ce se întâmplă, o spaimă cumplită îi strânge gâtul, năvălindu-i lacrimi în ochi.

Se vede acolo la masă ridicând paharul veselă, pentru prietenia lor — şi'n clipa asta, simte că tot ce se clădise pe încetul în orele lor de discuţii interesante, în ceasurile de petreceri uşoare — tot ce fusese curat şi durabil ca un diamant şlefuit migălos şi cu drag pentru a reflecta în el minunile unui curcubeu, a dărîmat ea cu o frază nebună.

Se'nfioară de privirea lui cu care o învălue — o ameţeală uşoară o cuprinde — privirea aceea o arde, se încordează ca un arc, gata să previe atacul.

Trebue să fie rea — trebue să-i facă rău, pentru a-l întoarce din drum cu orice preţ...

— Dicky, nu te supăra — a fost o glumă — un pariu cu băeţii, pe când dansai cu Nella!

O! Privirea aceia întunecată dintr'odată, parcă acolo înăuntru s'ar fi stins neaşteptat o lumină! Şi mâna aceia cu degete prelungi şi nervoase care adună înfricoşate în jurul gâtului, reverurile paltonului desfăcut!

Stă aşa închis şi reţinut, ţintuit pe loc, iar privirea lui rece şi dureroasă o pătrunde mai aprig decât crivăţul.

Myrrha pleacă ochii în jos, mânile ei se caută neîndemânatec, să se încălzească.

Nu ştie ce trebue să facă. Deocamdată se întoarce încet şi păşeşte cuminte, fără grabă, sub fulgii care încep să cadă din nou...

SUZANA POPOVICI-BORCA

— Asta-i blană de pisică, dar am transformat-o în epure... ca să imit vulpea...

Galop

Costume roşii de mătasă,
Mănuşi de nea, biciuşti de-alun,
Cilindre negre, cai de rasă,
Galopul ropotă nebun.

Pe-aleea parcului prăfoasă,
Pare că trece un simun,
Ies glonţ copii din umbra deasă
Şi mâna streaşină şi-o pun.

Privesc văzduhul cum îl taie,
Sărind în goană peste-un gard,
Un vultur uriaş, sălbatec...

Parc-a sburat o vâlvătaie...
Şi'n fundul zării, tot mai ard
Ca roşii fluturi de jăratec.

GRIGORE SALCEANU

Mărunte

■ Gratuit apare fotografia oricărui cititor în revista CINEMA, amănunte complecte în ultimul număr.

■ FATA DE AZI IN BAKU, senzaţional reportaj cu fotografii inedite şi exclusive în numărul special al excelentei publicaţii lunare MAGAZINUL, 172 pagini pe hârtie velină, cu numeroase reproduceri fotografice, nuduri şi ilustraţiuni în culori, reportaje senzaţionale, etc. 30 lei.

■ Un volum eftin şi bun! „NOUA COLECŢIE DE NUVELE” de autori iluştri mondiali, — 300 pagini — 20 lei, Editura „Adevărul” S. A.

■ RADIO! Chiar dacă n'aveţi radio trebue să citiţi excelenta revistă „RADIO” (Adevărul) 32 pagini cu numeroase ilustraţiuni, 5 lei.

Didia Merlöe Covor

Cu Mihail Sadoveanu despre „Izvorul Alb"

In dealul Copoului

De câtva timp, aleile Copoului au început a-și pierde singurătatea poetică; șoseaua mărginită deoparte și de alta de drumuri largi — pe subt teii cărora perechile de tineri rătăceau în voie—și mai în laturi de grădini înalte pe de-asupra cărora privea nestingherită zarea liberă, a început, a se orășeniza. Casele târgului au prins a păși înainte, cucerind an cu an teren; tramvaiul a năvălit zgomotos tocmai până la „Viață Lungă"; aleia s'a îngustat, strânsă între clădiri și îngrădituri; locuitorii cartierului nou vin și se duc cu treburi și afaceri; lucrători aduc cărămizi și lemn; au apărut până și măturători de stradă. Copoul singuratic și visător a privit alarmat năvala tot mai mare a orașului și a fugit la deal cu spaimă, spre culmea Breazului; de-aici se uită resemnat în urmă și, prins din toate părțile, își așteaptă moartea care rând pe rând îi bate un țăruș în inimă, îl sapă în adâncuri, îl taie de copaci, îi umbrește priveliștea zării luminoase.

Copoul de-acum dispare, după cum a pierit și bunicul său de-acum o sută de ani. Desigur că mult mai viguros, bogat în verdeață, împădurit pe dealuri, era acel străbunic contemporan cu Mihail Kogălniceanu. Falnic, de aici din culmea dealului privea Iașul rostogolit la picioare-i, în vale; și trebuia să se ițiiască cu luare aminte, ca să descopere clădirile târgului înecate în vegetația grădinilor.

Mihail Kogălniceanu își avea casa înconjurată de jur împrejur de pădure; turnul pătrat deabia izbutea să scoată capul dintre copacii seculari. Liliecii albăstreau în buchete compacte proprietatea care nu se putea deosebi bine din pădurea mare a Breazului din care făcea parte. Ca să vii până aici, în dealul Copoului, trebuia să te urci într'o birjă și să străbați un drum lung, singuratec.

Acum, căruța electrică a tramvaiului te lasă la un popas al unei grădini de vară; mai mergi câteva sute de metri, pe o șosea care se uită pe dealurile sterpe. Casa lui Kogălniceanu, acum locuită de Mihail Sadoveanu, răsare ca un monument alb, pe-o grădină tânără de pomi fructiferi; pădurea a căzut de ani subt topor și din ea n'a mai rămas decât un pâlc de arbori ce se zărește de pe șoseaua Sculenilor ca o oază rătăcită pe colina prăvălatică.

Patriarhia lui Sadoveanu

Cum va fi fost Copoul pe vremea lui Ștefan cel Mare? Un hățiș încâlcit în care lupii și vulpile se plimbau nestingheriți. Casă, încă nu-i trecuse nimănui prin minte să clădească în astfel de sălbăticie. Au trebuit să curgă anii, să roadă apa vremii codrii, să urce oamenii cu securea și toporul ca să-și facă locuințe pe dealuri. Hăt încoace, Mihail Kogălniceanu a avut gust să se pustnicească la liniște. Acum, Mihail Sadoveanu se ascunde aici de larma lumii; dar nu târzie vreme zgomotul orașului va îngropa subt el păduri, dealuri, oameni care au fost.

Când pătrunzi pe-o zi de luminoasă primăvară pe poarta vilei Sadoveanu, o liniște din veacuri trage cortina pe restul lumii; aici nourii trec măreți pe cerul adânc albastru, vântul cântă văilor și dealurilor, păsările bâiguesc uitate, și soarele răsare și apune nepăsător de veștile din lume.

Aici, în casa cu nenumărate intrări, în odăile vaste și înalte, iau ființă ființele minuscule ale literilor sadovenești, — pe foile albe — , purtând fructul meditațiilor lungi în colonia liniștii dela Copou.

In odaia de lucru, cu multe cărți, cu masa plină de hârtii și scrisori; cu volumul bătrân al lui Ion Neculcea la îndemână; cu câte-o undiță rătăcită într'un ungher din dulapul cu unelte pescărești și vânătorești; cu tabla de șah cu figurile răsturnate peste o problemă descurcată poate cu un ceas înainte.

Afară, de pe terasa înaltă cu două rânduri de scări pe de laturi, stă răzimat de grilajul care curge în jos cu trandafiri acățători: își contemplă domeniile, ori mai degrabă caută pe vânt urma personagiilor care au fost și pe care le vede trăind, mișcându-se și vorbind.

Ori pe cărarea care duce în vale, spre pădurice, printre cireșii care împrăștie la vremea asta de tânără primăvară parfum amărîu și amețitor.

Epoca lui Ștefan-cel-Mare

— Din cei dintâi ani ai vieții mele, Ștefan-cel-Mare a fost pentru mine cel mai luminos erou al istoriei. Imi plăcea să caut prin cărțile ce le aveam la îndemână cât mai multe lămuriri asupra epocei în care a domnit peste Țara Moldovei acel Voievod minunat. In școala primară la dascălul meu d. Busuioc, am fost scos la lecție să spun ce știu despre bătălia de la Războieni. Am ieșit în fața băncilor și am început a povesti celor de față, pe larg, cum s'a săvârșit acest episod al domniei Marelui Voievod. D. Busuioc, minunat de cunoștințele mele, m'a cercetat numai decât de unde am aflat toate acele lucruri. — „Din cărți" — am răspuns eu cu liniște. — „Ia' adă-mi și mie acele cărți, să le văd și eu" — a spus d. Busuioc. M'am înfățișat cu comoara din care îmi luasem acele cunoștințe: istoria românilor a lui Tocilescu, alta a lui Xenopol și altele pe care le găsisem prin biblioteca tatălui meu. — Gustul de istorie, de altfel, l-am moștenit dela tata care avea obiceiu să-mi povestească cu mare plăcere din istoria popoarelor și mai cu osebire din istoria Franței.

Mihail Sadoveanu îmi spune toate acestea cu un glas blajin, mângâind parcă acele amintiri dragi. Mâna sa puternică și bună — cu gropițe la încheieturi — subliniază unele afirmări, c'un gest moale. E îmbrăcat c'o haină de postav castaniu, are o căciuliță murgă pe cap și'n ochii lui albaștri se oglindeste cerul limpede al acelei primăveri din jur. Stăm la aer, în soarele arzător care a izbucnit dintr'odată după ploaia de ieri desvelind mugurii cireșilor.

— In clasa a IV-a de liceu, m'am sfătuit cu un coleg al meu, Petruță Văsescu, cu care mă întâlneam în dragostea către Voevodul creștinătății, să alcătuim o monografie a lui Ștefan-cel-Mare. Pentru asta, neam pus îndată în căutare de cărți. N'am găsit decât istoria românilor de Xenopol la îndemână, și alte câteva cărți fără importanță. Am început cu entuziasm lucrul; dar, din lipsă de izvoare, a trebuit să ne oprim, lăsând în drum această frumoasă întreprindere.

Dragostea și interesul meu pentru această glorioasă epocă, n'a scăzut nici o clipă. Aveam caete în care îmi însemnam diferite note în legătură cu chestia care mă preocupa. Incet-încet, din lucruri mici, cuvinte izolate, documente, note, ale călătorilor străini, din comparație cu istoria contemporană, din vizitarea muzeelor, trecutul acela îndepărtat a început a se lumina și ce era înainte necunoscut și turbure a prins viață și am început a vedea epoca și oamenii. Abia după ce procesul acesta s'a deslușit, târziu, după treizeci și cinci de ani, am scris o monografie a lui Ștefan-cel-Mare și primul roman din epoca aceasta.

Intuiția istorică

— Nu am pretenția că Ștefan-cel-Mare, așa cum l-am prezentat eu, e cel adevărat; căci preocupările mele nu sânt de istoric, ci de literat. E o interpretare personală a mea: a unei mari epoci și a unei mari personalități. Cred, însă, că nu greșesc afirmând că nici istoricul adevărat nu poate face altceva decât să interpreteze; dovada cea mai evidentă este, că actualitatea însăși, deși subt ochii noștri, este prezentată într'o sută de feluri, potrivit cu cele o sută de temperamente artistice care o atacă; ba chiar față de cei o sută de istorici care o văd fiecare în felul său.

M. SADOVEANU

In „Frații Jderi", am prezentat oameni mijlocii, boiernași ai acelui timp. In ultimul veac progresele tehnice au fost așa de rapide, că au schimbat deodată fața lucrurilor. Intre veacul al XIV-lea și cel al XVIII-lea n'a fost nici o schimbare în stările de lucruri și în viața rurală. Schimbare n'a fost decât în ce privește exteriorul; așa că avem mijlocul să ne călăuzim în ce privește viața mijlocie. Și cu puțină imaginație și intuiție a acelor timpuri, poți îndrăzni să ridici la viață o lume de mult trecută în veșnicie.

Izvorul alb

— In ultima carte, „*Izvorul alb*", se continuă pățaniile lui Ionuț Jder? — am întrebat.

Ne sculasem de pe banca de lemn și făcusem câțiva pași spre vale, în vântul subțirel ce se stârnise dela sud.

— Sânt desigur și întâmplări de-ale acelor Jderi, — îmi spune, oprindu-se o clipă și cercetând lucrătorii care aruncă fasole în cuibarele de pământ —, dar se găsește alăturat și o preocupare de a prezenta pe Voievod la Curtea sa și între boerii săi. Se definește, în volumul acesta, din punct de vedere al personalității lui Ștefan-cel-Mare, pregătirea sufletească și morală pe care o face el în vederea războiului sfânt.

— De ce i-ați spus „Izvorul alb"?

— E un titlu simbolic, în legătură cu această preocupare mistică religioasă a lui Ștefan-cel-Mare.

Propriu zis, izvorul alb se găsește într'un loc ascuns al muntelui Ceahlău, loc de retragere, lângă o peșteră, unde trăiau de veacuri niște schivnici prooroci asupra cărora oamenii de rând, boerii și voevozii aveau legende în legătură cu destinul țării și al poporului. Căutarea izvorului alb se face într'un cadru măreț al naturii, cu ocazia vânătorii domnești de zimbri, la munții Pătru-Vodă și Ceahlău.

Se mai găsește în această carte nunta domnească a lui Ștefan-Vodă cu Maria din Mangop.

Se vorbește despre cutremurul cel mare din 1471.

Și despre alte multe lucruri pe care nu sânt dispus să le divulg pe altă cale decât aceia obișnuită de comunicare între mine și prietenii mei cititorii.

Preocuparea artistică

— Deci, e mai multă preocupare istorică în acest volum?

— Nu. Nimic din viață ori istorie nu mă preocupă decât din punct de vedere artistic și în măsura preocupării mele de a mă înoi necontenit.

Expresia, de pildă, cred că trebue să cuprindă necontenit lucruri noui din punct de vedere linguistic și artistic. In privința asta, obiceiul meu a fost să mă împrospătez necontenit din rezervorul cel mare așa de prețios al poporului. Așacă și aici, cași în alte părți, ca totdeauna, poporul rămâne învățătorul meu de căpetenie.

— Rămasă singură, ca mărgica neînșirată...

— De unde știi expresia asta?

Mihail Sadoveanu m'a privit cu uimire și oarecare nedumerire. Nu se aștepta deloc să audă în gura mea o expresie ce figurează în „Izvorul alb".

— O știu din corecturile pe care le-am avut în mână. Pot să mai spun și altele: „drumul poticnea într'o vale", „în genele zilei"...

— Sânt expresii populare, auzite și notate. Le întrebuințez pentru întâia oară. Se găsesc multe de-acestea, în „Izvorul alb"; unele auzite dela popor, altele găsite de mine; am început acum a confunda unele cu altele.

Romanul-basm

Scriitorul a zâmbit, odată cu o înflorire albă de soare. Se gândea cum am îndrăznit eu să cercetez corecturile. Nu părea supărat.

— Intotdeauna, — îmi spune —, am vrut să am o comunicare agreabilă cu cetitorii mei. Am convingerea că romanul, în ultimă analiză, trebue să fie ce era basmul mamei ori al bunicii în copilăria noastră. Preocupările de ordin sociologic, istoric, politic în orice caz să nu fie manifeste ci să fie un rezultat firesc al împrejurărilor vieții. Astfel că să nu avem sociologie, arheologie, istorie romanțată, ci să avem o istorisire simplă și curată a împrejurărilor vieții— așa cum dealtfel a fost în toate timpurile.

Natural, nu vrau să fac din asta o dogmă; mai mult mă explic pe mine însumi.

Povestea muzicantului

— Să-ți spun o poveste... — zâmbește părintește scriitorul.— O poveste simplă, dar foarte adevărată.

Era odată un muzicant, care după o carieră strălucită, ajunsese la o formulă de artă pe care el o credea ajunsă la cel mai înalt grad de complexitate și adâncime. Fusese proclamat cel mai mare compozitor al timpului și arta lui era considerată ca o reînoire totală a formei vechi.

Și iată că pe când el, bătrân și bolnav, se afla pe patul morții, vine vestire din lume că un mare muzicant a apărut, aducând cu sine o artă nouă. Bătrânul, auzind asta, a rămas în mare nedumerire: „nu ajunsese el în artă formula cea mai nouă, nu ajunsese până la culmile cele mai înalte ale muzicei? Ce putea să mai descopere lumii acel nou compozitor?"

A trimis bătrânul vestire că vra să știe și el, înainte de a închide ochii, cum sună acea muzică nouă.

— „Să ascult înainte de-a muri un cântec al acelui tânăr compozitor".

I s'a cântat.

Bătrânul muzicant a primit melodia nouă și ochii i s'au înduioșat de fericire.

„Unde am mai auzit eu asta?" —— a spus, căutând întru sine.

Apoi, dintr'o dată s'a luminat de înțelegere: „— A! E gama lui do major!"

Și cu vorbele acestea și-a dat sfârșitul.

Bătrânul muzicant pricepuse că arta cea mare și veșnic nouă e simplicitatea.

Mihail Sadoveanu și-a isprăvit povestea, zâmbind și el ca cel de care vorbise.

In jur, vântul trecea încetișor, cântând. Se auzeau pe dealuri tălăngile singuratice picurând argint. Câte-un glas de păsărică șuera ușor, fluturând pe de-asupra tufărișurilor. Era albastru pe cer; era cer în albastrul floricelelor de jos.

Primăvara trecea peste dealul Copoului, cași demult pe vremea când locurile acelea erau înecate de păduri și călbăticie.

VALER DONEA

MICHIDUȚĂ

In fiecare din noi este treaz un drăcușor, care observă, subliniază și înregistrează — fără voia noastră — tot ce este caraghios în acțiunile semenilor noștri sau întâmplările pe care le trăim.

Nu vi s'a întâmplat, de pildă, la o înmormântare, — când te simți mai pătruns de tristețea clipei — să observi deodată o muscă... ce se plimbă pe nasul sau chelia unei rude îndurerate?... Sau, când prefectul, grav ridică paharul de șampanie — la o recepție de 10 Mai — în sănătatea șefului guvernului, să bagi de seamă că de sub vesta fracului atârnă capătul curelei dela... pantaloni?... Ori, la un concert, când toată suflarea pare suspendată de arcușul sau vocea „maestrului", să vezi în primul rând la parter, un colonel gros care a adormit cu gura căscată?...

Sau în mașină când soția s'apleacă — tandră — spre urechea soțului (care-i și proprietarul mașinii!) iar el o privește galeș... să-ți alunece deodată privirea spre pantoful de lac al tânărului prieten, care caută discret pantoful ei de mătase?...

Ei bine, toate acestea, pariez că nu le-ați fi observat fără ajutorul acelui mic și simpatic Michiduță, care-ți ajută să te dedublezi în clipele cele mai solemne sau mai dureroase.

Când te crezi mai grav, mai serios, — atent numai la ceeace *crezi* că privești sau asculți, — sau mai distrat și mai distant de tot ce e în jurul tău, — atunci Michiduță își face singur de cap, înregistrând nebunatec, fără știrea ta și servindu-ți retrospectiv toate fructele oprite ale observațiilor lui...

Mie, — drept să spun, — mi-e foarte simpatic acest mic și neastâmpărat demon căruia îi datorez cele mai delicioase clipe. De multe ori Michiduță ăsta al meu m'a ferit de dezamăgiri, făcându-mă să pot vedea oamenii *așa cum sânt*, desbrăcați de tot ce-i împodobește oficial sau decorativ...

Odată însă, era să mi se înfunde din pricina lui!

Un bătrân profesor de pedagogie muzicală explica.

Michiduță înregistra atent toate ticurile simpaticului „Herr Doktor". Mai ales unul care făcea deliciul nostru: când pierdea șirul, făcea un punct cu creta pe tablă, apoi o piruetă pe călcâi, terminând punctul și fraza în aer... cu „und so weiter"...

Zâmbisem, fără să-mi dau seama.

— De ce râzi, domnișoară?

— N'am râs, Herr Profesor...

— Vedem noi acum dac'ai fost atentă! Treci la tablă și spune despre ce era vorba...

Es la tablă, totul merge strună, fiindcă fusesem atentă. Inainte de-a prinde de veste, însă, *Michiduță* face un punct cu creta pe tablă, clasica piruetă și... „und so weiter"... Un hohot formidabil de râs. Clasa întreagă râdea în hohote. Aiurită privesc spre profesor. Mai tare ca toți râdea el cu lacrimi, scuturat ca de friguri.

— Bine, domnișoară, foarte bine, mai ales sfârșitul... și eși, ștergându-și ochelarii cu batista...

Michiduță și cu mine am rămas credincioși unul altuia în viață și nu știu, zău, cum am fi putut trăi unul fără altul...

Michiduță observă totdeauna lucruri pe care nu le-ași vedea fără el și nici n'ași avea de ce, că n'ași avea cu cine râde. Sânt lucruri — serioase sau hazlii— pe care nu le poți împărtăși decât lui Michiduță. El duce degetul la buze, te privește șăgalnic sau trist... Atât... și e destul ca să te știi înțeles!...

Astfel numai Michiduță a observat cum își dozează surâsurile și strângerile de mână un personagiu important, pe care-l aștepți la o masă într'un restaurant. Asta îți e de mare folos.

Știi dela început că afacerea care te interesa e ratată. Schimbi vorba discret și ești scutit de o umilire!...

Tot Michiduță observă că logodnicul prietenei tale cu care stai de vorbă, cochetează în spatele ei — sau chiar sub nasul ei! — cu doamna care se face că nu o vede...

Intr'un salon de cucoane, se discută literatură, artă, cancanuri... Michiduță observă că vecina din stânga și doamna de vis-à-vis și-au făcut un semn privindu-ți rochia. Conversația cade... Michiduță bagă de seamă că toate se privesc ascuțit, valorificându-și îmbrăcămintea dela pantofi la pălărie...

Despre ce era vorba?... Ah! da, ultima carte a lui... Damian Stănoiu. Conversația reîncepe în surdină și pe când gazda trece la „slugile din ziua de azi", Michiduță trage cu urechea și află că toate... se vorbesc de rău între ele, cu cel mai angelic surâs pe buze și cu cele mai veninoase săgeți în ochi...

— Da, e tot rochia de anul trecut... și pălăria, ce oroare!...

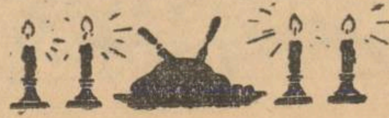
— Dar bărbatu-său știe de...?

— Ași, dobitocul ăla! Il duce de nas!... Ar fi fericite toate femeile să aibă un așa bărbat!...

Dar Michiduță e și sentimental! Tot el observă că bărbatul tău oferă flori celei mai bune prietene de ziua ei (uitând ziua ta care a fost în ajun!). Tu, te bucuri în clipa ceea..., fiindcă o iubești sincer... e prietena ta! Abia mai târziu suferi când Michiduță le scoate dela naftalină:... un parfum străin (parfumul *ei*)... o invitație insistentă... o fotografie... și abia atuncea înțelegi ce-a vrut să spue Michiduță!...

Căci Michiduță e șăgalnic dar credincios, măcar că se ține numai de pozne!... De aceea mi-e atât de drag Michiduță al meu....

DOINA BUCUR

David Lang — Nud

Evoluția generațiilor de după războiu

Continuare din pag. I-a

în împărăția îndoielii, desperării și a gândurilor de moarte, intrare triumfală în domeniul credinței celei mai absolute și a optimismului celui mai luminos.

Din Turnul de fildeș, în fine, se coboară cei mai prețioși stiliști și gânditori, spre a se încadra în partide, sindicate, etc. și a îmbrăca diverse cămăși colorate, ridicând pumnul și strigând „Heil Hitler" de pildă...

Are poate dreptate, atunci, Robert Brazillach să regrete timpul când artiștii și gânditorii de seamă se închideau în Turnul de ivoriu, deși a fost și el dintre tinerii trecuți prin aceste marșuri și contramarșuri.

La protestul tinerilor din generația sa, ori din alte generații mai tinere decât a lui, el răspunde că a vrut numai să spună că nu ar strica să se fi păstrat măcar o cameră, în „Turnul de ivoriu", pentru ca să se poată retrage acolo numai pentru un timp și numai din când în când **„intelectualii"** din arena politică, într'un fel de pelerinagiu la Meca. Aceasta cu atât mai mult cu cât mulți dintre ei nici nu cunosc măcar faimosul Turn!...

IZABELA SADOVEANU

Capriciu de femee

Zilele lungi de vară își aștern peste tot năbușala. Orașele și satele cu restul de oameni ce n'au unde să plece în vilegiatură, se svârcolesc sub razele fierbinți ale soarelui.

Intr'un colț de provincie, familia Munteanu își face ultimele pregătiri pentru mare. D-na Lily Munteanu, o creolă superbă, într'o pijama ușoară de vară, controlează geamantanele înșirate ca un pluton de soldați.

— Câte geamantane avem, Lily?

— Nu știu, dragă, numără și tu! Vezi doar că nu mai îmi văd capul!

— Ascultă, Lily, în geamantanul cel nou putem pune și servieta asta cu acte?

— Nu, dragă; e plin; nici un ac nu mai încape!

— Dar ce-i în el?

— Ei, asta-i! Cum ce-i în el? Pijamalele de plaje!

— Intr'un geamantan întreg, pijamale pentru o lună de zile, Lily?

— Ce te miri, Sandule? Luna are 31 de zile.

— Da, 31 de zile, și de pijamale! Nu-mi dădea în gând atâta lucru!

— Ce-i, dragul meu? Găsești că-s prea multe? La mare de... se pot întâmpla atâtea...

— Mă mir că nu te-ai gândit că la mare... s'ar putea să fie și două zile într'una! „Doar se pot întâmpla atâtea..."

— Cred c'ar fi timpul să termini cu ironiile! M'am referit la accidentele ce se pot întâmpla. N'am să stau cu mâna pe ac sau să plec de-acasă lăsând după mine o trenă lungă cu miros de benzină! Sânt mult mai prevăzătoare decât tine! Hai! nu mai fii supărat și ajută-mi să închid geamantanele.

— Dar aici ce mai ai, de-i atât de plin?

— Lucruri, dragă, lucruri; că doar n'o să pleci cu o servietă pentru o lună de zile la mare!

— Așa-i, dragă, nu mă gândisem; e August, sânt 31 de zile! N'o să pleci acolo... cu 2—3 geamantane. Doar mergem la mare!

— A! uitasem, du-te repede în oraș și mai ia unul.

— Incă unul? Nu ne ajung cele zece pe care le avem? Ce mai pui în el?

— Cum ce mai pun în el, dragă? Dar hainele tale, dar rufele... unde crezi c'am să le pun?

— Aaa! astea sânt numai ale tale toate?!? Zău dacă mai înțeleg ceva! Va-să-zică, luna are 31 de zile! Bun! Mergem amândoi la mare! Bun și asta! Dar cum se face, scumpa mea, că ție îți trebue zece geamantane pe când mie... mie numai unul!?!

— Ei, hai, frate, nu mă mai plictisi și du-te. Mare filozofie! E tare greu de priceput! Uf! Doamne!...

. . . .

Rămasă singură Lily se trânti într'un balansoar și 'n legănarea lui molatică începu să-și facă planuri.

Cea mai mare bucurie o simțea, la gândul că va purta și acolo titlul de „arbitra eleganței" ca pe-o trenă.

In târgușorul mic, de când Sandu Munteanu fusese numit magistrat, era punctul de atracție al bărbaților și „dernier-cri"-ul pentru femei.

Omagiilor admirative ale bărbaților le răspundea cu acelaș surâs ironic ca urii și invidiilor feminine!

Era atât de obișnuită cu murmurele de admirație pe care le lăsa în urmă, când se ducea la baluri sau prin localuri, încât numai gândul c'ar putea întâlni un bărbat care să n'o placă o făcea să râdă cu hohote.

Tip de creolă, cu buze senzuale, cu un corp minunat era imposibil să nu fie remarcată dela distanță!

Se măritase cu Sandu mai mult pentru situația și moșia ce-i ducea faima în fiecare oraș, apoi cum nu era urât, începu să-l iubească cu patimă.

Nu era o femeie frivolă, dar îi plăcea să fie admirată, de aceea când era vorba de toalete nu precupețea nimic.

Sandu Munteanu își iubea soția până la idolatrie, însă era din fire om econom și chivernisit. Ii plăcea și lui să-și vadă soția elegantă! „Dar atâta bănet cheltuit de exemplu pentru o rochie de bal, pe care o îmbrăca o singură dată"! Căci Lily se plictisea repede de fiecare toaletă. Ii plăcea și lui să se îmbrace bine, dar mai judeca omul! Pe când Lily suferea de lux, ca de o boală incurabilă. Toată ziua, uneori și noaptea și-o pierdea creind modele noi de rochii, mantouri, etc.

In ziua plecării, toată lumea știa că Munenii pleacă la mare!

Lily în costum albastru de voiaj răspundea saluturilor reverențioase, cu o înclinare a capului aproape imperceptibilă. In fine după o călătorie lungă și plictisitoare, ajunseră la mare.

Lume multă ca niște manechine de ciocolată, împestrița plaja cu culorile vii ale costumelor și pijamalelor.

Işi făcură imediat un cerc de cunoștințe. La plaje privirile tuturor se îndreptau spre ea. Era și aci un punct de atracție în fiecare clipă. Dar n'o interesa nimeni și nimic în afară de Sandu. Trăia numai pentru el! Se știa admirată, dorită de toți și-i era de ajuns. Zilele se scurgeau repede, erau toți oameni veseli și de viață. La un moment dat însă veselia d-nei Munteanu e curmată brusc de apariția unui tânăr. Și dacă acest tânăr n'ar fi avut purtări atât de ciudate, zilele s'ar fi scurs toate senine și liniștite.

Se 'ntorceau într'o seară în grup dela plaje. La vila lor, în hall, un tânăr stătea calm la o masă, citind un jurnal.

La sgomotul grupului ce intra, ridică și el capul, se uită la fiecare fugitiv, apoi fără să se mai intereseze de cei din grup, continuă să citească. Lily avu o strângere de inimă pe care nu și-o putu explica singură.

Era primul bărbat care n'o privea insistent ca ceilalți.

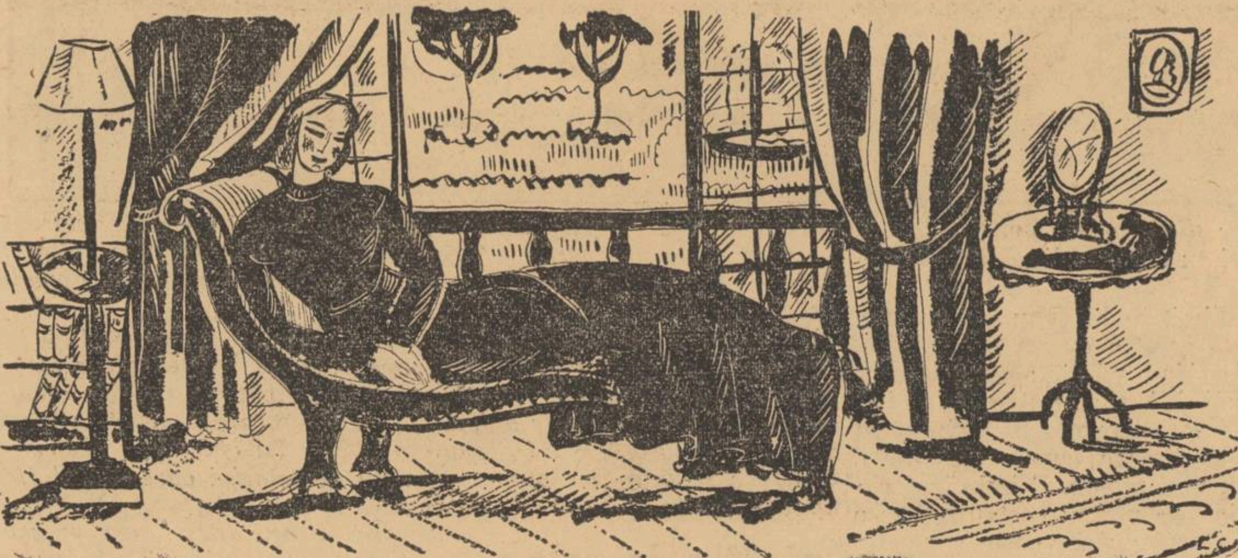
Nu, nu se poate, probabil că n'a văzut-o bine. Cum! ea Lily Munteanu să treacă pe lângă un bărbat și acesta să-și continue liniștit jurnalul. Imposibil!

Și gândul o frământa fără pic de odihnă. Coborîră la masă; tânărul era acolo, la o masă vecină cu a lor. La venire, îi privi iar distrat câteva clipe, apoi își fixă privirea în altă parte, în gol! Cu toate sforțările ce le făcu Lily să-i atragă atenția, vorbind și râzând tare, totuși nu reuși cu nimic. Aceiași indiferență și nepăsare. După puțin timp, tânărul făcu plata și se sculă să plece. Lily enervată, se sculă și ea, spre mirarea lui Sandu, care în fiecare seară era obișnuit să stea până târziu.

— Ce-i cu tine, Lily? Astă seară nu dansezi?

— Nu! mă simt prost, vreau să mă culc mai devreme.

— Dar până acum ai râs! Cum așa de odată!

— Ascultă, dragă! Dacă ai chef de stat rămâi! Eu plec!

Nedumerit, Munteanu o urmă docil. Pe aleea care ducea la vilă nu se zărea nimic. Lily enervată, se uita în toată părțile.

La câteva minute se auziră în urma lor, niște pași rari. Intoarse repede capul! Era el. Ajunseră la vilă în acelaș timp. In hall era o scară care ducea la primul etaj unde aveau camera. Pe trepte lăsă instinctiv poșeta să-i cadă jos. Cum tânărul era în urma lor se aplecă și i-o oferi simplu, fără protocol, și fără altă atenție. De necaz era s'o scape a doua oară!

A doua zi aveau întâlnire cu grupul, pentru o cursă de înnot.

— Ești gata, Lily? E târziu.

— Eu nu merg, Sandule, mă simt încă prost.

— Apa rece înviorează, poate că ai să te simți mai bine după aceia!

— Nu merg, dragă, simt nevoia să stau trântită azi.

Ridicând din umeri, Sandu plecă fără să mai insiste!

•

Tot timpul cât rămase singură, Lily, în fața oglinzii, își încercă pe rând rochiile și pijamalele, voind să aleagă pentru masă una care-i venea mai bine.

Dar truda fu zadarnică, toate-i veneau la fel.

In fine se decise pentru una corai, garnisită cu dantelă de fir galben. Când veni Sandu o găsi îmbrăcată, așteptându-l.

— Ți-e mai bine, Lily? ești minunată azi! Și-o sărută ușor pe umeri și pe gât să nu-i strice fardul.

Lily încurajată de oglindă și de gândul că azi va avea mai mult succes era mai veselă.

— Știi, Lily, azi am înscris în grup un membru nou! Nu știu dacă-ți mai amintești de domnul acela care ți-a ridicat poșeta?

— Parcă-mi aduc aminte, după cât am văzut e cam bleg!

— Da' de unde, dragă! e foarte simpatic, e un profesor!

O să ia masa cu noi împreună! Omul ăsta, se pare că a suferit mult din cauza unei femei odată; vorbește cu atâta cinism despre dragoste!

Lily zâmbi ironic! „Să vedem care din doi"! Işi mai trecu odată puful pe nas, apoi la brațul lui Sandu porniră spre restaurant.

Acolo aceeași împestrițare de culori. Toată lumea era comod îmbrăcată — pijamalele predominau, totuși ici și colo se mai zărea câte un halat de bae luat peste costumul încă umed.

Grupul tot era adunat la o masă mare și printre ei „tipul"!

Locul ei era tocmai lângă el. După prezentările de rigoare, animația își reluă cursul.

Intr'adevăr tânărul era spiritual, și fără să fie frumos avea totuși o alură de mascul superb!

Se purta la fel de politicos cu toată lumea. Nici un pic de curtenie în nici un gest.

Lily fierbea! Era grozav tipul.

La fiecare atingere își cerea scuze apoi se îndepărta, ca gestul să nu se mai repete. Infine, masa se sfârși! Porniră toți spre casă. Ei aveau acelaș drum, ceilalți o luară în altă parte.

— Dacă n'ai altceva de făcut vino mai târziu la noi să „te fac o tablă", — îi spuse Sandu, la despărțire.

Jucară până târziu, dar aceiași atitudine de ghiață, nici o privire semnificativă, nici un gest elocvent.

Pentru ceilalți, zilele treceau la fel.

Lily însă, cu toată veselia forțată, avea totuși ceva schimbat în ea.

Era nervoasă! Nu pentru că-l iubea!

Nici nu se gândea la asta! Era însă în joc amorul ei propriu.

Fiind singurul bărbat asupra căruia frumusețea ei nu făcuse nici o impresie. Și asta o durea, ca un fier ars pe-o rană.

Totuși trebue să 'nvingă! Trebue... trebue...

Mai aveau câteva zile până la plecare!

Intr'o după masă s'a eschivat iarăși de grup, pentrucă nici el nu se dusese.

Pe după perdea l-a urmărit până a plecat spre plajă. Și-a luat și ea în grabă costumul și l-a ajuns.

— Singură, doamnă? Unde sânt ceilalți?

— S'au dus cu o barcă în larg!

Faci plaje? Nu ești dispus să facem o plimbare pe mal?

— Cu plăcere, doamnă!

Soarele își trimitea ultimele raze ca o ofrandă, trupurilor goale depe plajă. Fără să-și dea seama și mergând alene se depărtaseră mult de plajă. Erau într'un loc aproape pustiu, la câțiva pași un singur arbore arunca puțină umbră în jur.

S'au așezat sub el!

Ca din greșală i-a atins coapsa cu piciorul ei gol! Erau amândoi în costume de bae. El însă s'a tras înapoi înfiorat.

— Ești tare fricos, domnule! ce te sperii așa?

— !!!

— ???

— E atâta liniște aici, atâta nostalgie!

Și intenționat se apropie de el, până ce corpurile se lipiră bine.

Fiecare simțea freamătul trupului celuilalt și totuși vorbeau banalități — spre a-l masca.

— Hai să-ți ghicesc în palmă!

— Ce să-mi ghicești, doamnă! Nu mai aștept de nicăeri nici o bucurie.

Făcliile din sufletul meu s'au stins pe rând una... câte una!

E atâta întuneric în el, încât uneori mi-e frică să rămân singur.

— Nu-i nimic, dă-mi puțin palma stângă, eu am să-ți ghicesc numai lucruri frumoase!

Ii întinse sfios mâna!

— Știi, în curând ai să te îndrăgostești de cineva!

— Nu cred, doamnă! Am îngropat de mult în mine, orice amăgire.

— Și totuși... așa va fi!

Și strângându-i mâna puternic se uită lung în ochii lui, și îi mai spuse odată, abea șoptit, „ai să te 'ndrăgești", auzi!

Apoi brusc îi luă capul în mâni și-l sărută pe gură pătimaș, sorbindu-i buzele și strecurându-i în trup prin focul lor, fiorul dragostei!

El, fără să-și dea seama, o mângâie o clipă pe șolduri și-i strânse 'n mâni sânii înfiorați.

Apoi când sărutul se sfârși, rămase iar în atitudinea ostilă de mai 'nainte!

Lily așteptă o clipă! Se aștepta la o isbucnire de simțuri cel puțin.

Dar nimic! Enervată începu tot ea vorba.

— Știi, soțul meu o să plece pentru două zile; are o rudă bolnavă pe aici în apropiere. Se duce s'o vadă! O să-mi fie așa de urît singură!

— De ce, doamnă! doar mai e lume în vilă, nu vi se poate întâmpla nimic!

— Dacă ar fi peste tot numai bărbați ca dumneata ași fi mai mult ca sigură că n'o să mi se întâmple nimic!

Și se sculă brusc să plece.

— Vreau să mergem!

— Dacă doriți!

Au ajuns pe plaje târziu, era aproape goală.

A doua zi Sandu a plecat! L-au dus toți până la gară.

Apoi s'au despărțit de grup! Și-au luat-o încet spre vilă.

— Ce faci după masă? Vrei să mergem puțin la cazinou?

— De sigur doamnă! trec și vă iau.

— Țin însă să-ți spun c'ai putea lăsa „acasă" acest protocolar „doamnă"!

S'au întors aproape imediat; neastâmpărul din trup nu-i dădea pace.

S'au despărțit simplu ca 'ntotdeauna.

In camera ei, Lily se frământa și se plimba neliniștită, dela un capăt la altul al camerei.

Mai are două zile! Este imposibil să plece înfrântă! Nu, va lupta mai departe! Se fardă cu îngrijire, își puse o pijama albastră de mătase grea, luă o țigare, și eși din cameră.

Pe culoar șovăi un moment! Nu știa ce să facă! Dar nu! Trebue să se ducă, mai are doar două zile!

Bătu la ușe, apoi fără să aștepte răspunsul intră.

— Cum! D-voastră, doamnă?

— Da, chiar eu! Dă-mi, te rog, chibrit să-mi aprind țigara.

— Poftiți!

Işi aprinse țigara, apoi se rezimă în picioare de un calorifer, fără să zică nimic.

— Luați loc, doamnă!

— Merci!

Și continuă fumatul liniștită, făcându-și în gând planul de atac!

El o privea tăcut. De când cu sărutarea aceea fierbinte, începuse să-i placă Lily. O simțea acolo lângă corpul lui, vibrând toată.

Işi dădea seama că trebue să fie o femeie minunată și totuși voia să-i alunge din minte obsesia trupului fierbinte.

Doar nu e mult, de când cu aceleași „jucării" îl ademenise o fată, apoi când se plictisise de el, plecase fără să mai dea nici un semn de viață.

Și Lily asta! Dece oare nu-i dă pace? Oare nu vede că începe să-i placă!

Lily veni la patul lui și se așeză pe-o margine!

— La ce te gândeai?

— La nimic, doamnă!

— Iar doamnă!

Incepu să-l mângâie încet pe frunte, apoi îl sărută iar pe gură, ca prima dată.

— Ce faci, Lily?

— Aha! va să zică știi cum mă chiamă! Și cu gesturi repezi se vârî sub plapuma lui.

. . . .

Zorile s'au ivit mai întâi palide! Apoi din ce în ce mai roșiatice!

Și primele raze de soare ce năvăliră în casă ca o ploaie, îi treziră pe amândoi.

— Lily, draga mea, n'am să te las să pleci! Nu mai pot de acum trăi fără tine!

Un râs ironic ieși ușor depe buzele ei!

— De ce râzi, Lily?

— Mă gândesc că până acum nici cel puțin nu mă doreai! Și acum îmi spui că n'ai să mai poți trăi fără mine. Curios!

Și poate dacă n'aşi fi venit eu, continuai să mă ignorezi mereu, ca până acum.

— Da, e drept, nici odată nu m'am gândit la tine ca la o femeie!

Te admiram fără simțuri, dar azi... azi, Lily, n'am să te mai las să pleci, ți-am spus, fără tine n'am să mai pot trăi!

Incă odată un hohot ironic îl întrerupse!

— Ce-i, Lily? Râzi așa de straniu!

Ce-i cu tine!

— In fine! Atât am vrut!

— Ce-ai vrut, Lily! Credeam că în sărutul tău e dragoste! și... poate mă iubești puțin!

— Crezi oare că te-am iubit vreodată? Crezi că asta m'a adus la tine? Te înșeli! Erai singurul bărbat care nu m'a plăcut!

Indiferența ta mă biciuia, voiam să te văd la picioare! Atât! Acum mi-am ajuns scopul! N'ai să mă mai vezi niciodată!

— Cum, Lily! Ce 'nsamnă asta? E o glumă de prost gust. Ințelege, te iubesc azi ca un nebun.

— Asta am vrut și eu! Acum... „Adio". Să știi, când vrei să cucerești o femee care simți că te place puțin, trateaz-o așa cum m'ai tratat pe mine până acum. Vei face din ea tot ce vrei!

Unei femei să nu-i arăți niciodată prea multă dragoste la început, dacă vrei s'o ai toată cu suflet și cu trup.

Ascultă-mă, e singurul sfat ce ți-l pot da!

— Dar văd că nu prinde totdeauna!

— Eu n'am venit la tine condusă de dragoste! Am venit să mă răzbun, pentru că nu te-am iubit niciodată! Asta s'o știi. Aşi fi făcut orice să nu plec înfrântă! Și cu ochii lucind de mulțumire, ca după o victorie grea, Lily ieși încet din cameră, strângându-și pe sânii tineri, pijamaua albastră. Și din camera pe care o părăsise, numele ei se auzea ca un ecou ,ca o sfâșiere de suflet, pe care buzele tânărului îl strigau încă, cu glasul stins, al omului ce moare.

VIOLA CARMEN

Cronica mizantropului

VÂRSTA FETEI NUBILE

Dacă întrebăm bunicile sau documentele vom vedea numaidecât că la vârsta când azi fata se duce la școală cu ghiozdanul, altădată fetele se măritau. Treisprezece, paisprezece ani, cam aceasta era vârsta.

Să cercetăm acum poezia și vom constata că vârsta aceasta reprezintă și idealul feminin în poezie. Numărul primăverilor este fixat la cincisprezece. Ronsard cântă o fată de cincisprezece ani:

Fleur Angevine de quinze ans,
Ton front monstre assez de simplesse,
Mais ton coeur ne cache au dedans
Sinon que malice et finesse,
Celant, sous ombre d'amitié,
Une jeunette mauvaistié.

Marion din Rolla *al lui Musset are și ea cincisprezece ani:*

C'est un enfant qui dort sous ces épais rideaux
Un enfant de quinze ans, — presque une jeune femme;
Rien n'est encore forme dans cet être charmant
Le petit chérubin qui veille sur son âme
Doute s'il est son frère ou s'il est son amant.

Mai intereseantă este o cugetare a lui Sainte-Beuve la 44 ani. Aici nu mai e vorba de ficțiune ci de dorințe propriu zise. Sainte-Beuve visează „une toute jeune fille". „O văd; este în floarea ei, abia a trecut de cincisprezece ani; fruntea ei plină de frăgezime e încărcată de bucle, din care ies parfumuri nemai respirate încă. Această tânără fată are pielița ca un fruct. Ea n'are numai prospețimea frumuseții; dacă mă aproprii de ea să-i spun tot focul, sentimentele ei sânt corespunzătoare modestiei și rușinii de pe față, etc".

Inrâurit de Musset probabil, Petrino al nostru înfățișa tot o mică amantă de cincisprezece ani:

Știți voi ce-s- cincisprezece frumoase primăvere
Pe-o frunte de virgină? Știți voi cu ce văpae
Atunci în sinu-i fraged cu 'ntâia sa bătae
O inimă se mişcă și fericire cere?
Știți voi, că tot ce este puternic, sfânt și mare,
Tot ce nu are margini și n'are dislegare,
Tot ce se naște 'n lume pentru-a muri în cer
Atunci fecioara simte, când ea întâia dată
In viață întâlnești lumina cea visată
Pe pragul nemurirei, și care-i un mister?

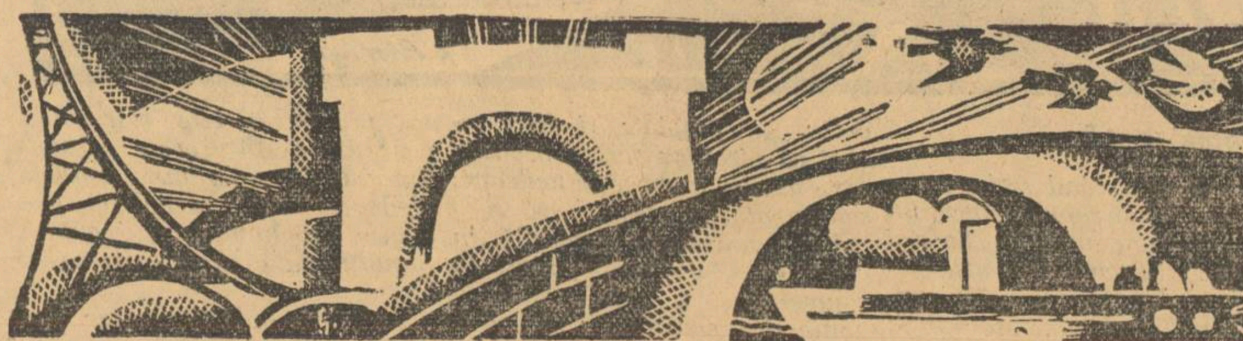
Cu Eminescu începe să dispară din poezia noastră fata de cincisprezece ani spre a face loc „damei", femeii „bărbate" și chiar văduvei:

Văduvioara tinerică
Șade-acolo singurică
Etc.

ARIȘTARC

Acvila munteană și vaca moldavă

Zimbrul ostbalticilor ?.. Șoimul Cumanilor ?.. Capul de bou al Dacilor și al Romanilor ?.. Din cabirism și din mithraism ?.. Cultura noastră taurică - mesopotamică în neolitic. Din Orient ne-au venit acvila și vaca, dar când și prin cine ?..

Dacă prin forma coarnelor bovideul Stemei Moldovei nu mi s'ar fi trădat numaidecât ca vacă Banteng; dacă prin semiluna din lături și prin luceafărul dintre coarne, această vacă Banteng nu mi s'ar fi desvăluit limpede ca zeița pământului roditor și hrănitor; dacă atitudinea „tenanților” și înfățișarea „coifului” nu mi-ar fi relevat un sacrificiu funerar pentru mântuirea sufletului celui răposat— aș fi luat, în interpretarea „capului de bou”, o *altă* cale, cu totul deosebită.

In Rusia, în Polonia, în Prusia răsăriteană, se află și astăzi focarul rasei ostbaltice, care, după cercetările mele antropologice, și-a dobândit caracterele fizice și psihice vînând și mâncând zimbri în păduri de șes, mlăștinoase. In Polonia se și află actualmente rezervația zimbrilor europeni. Bourul s'a stins la noi în secolul al 17-lea; iar bisonul, în veacul al 18-lea. Acesta din urmă trăia în Moldova, în Muntenia, dar cu deosebire în Ardeal — în arcul Carpaților și 'n interiorul acestui arc (Dr. Călinescu). Stema Moldovei ar fi putut exprima frecvența fiarei — după cum mărcile județelor României indică belșugul unor anume produse. Ostbaltici cârni avem în Muntenia („Vlăsia”! „Deliorman”!); în Moldova (codrul Herței!); dar mai ales în Transilvania.

Aiurea, poate că și *are* această semnificare capul de bovideu. Spre pildă, în armoaria statelor Mecklenburg-Schwerin și Mecklenburg-Strelitz, *cari se mărginesc tocmai cu Marea Baltică* (dar bovideul, în descrierea blazonului, e dat ca taur!...); ori în marca portului Wismar, la Marea Baltică, chiar în Mecklenburg-Schwerin (totuși, nu-l vor fi adus cumva fenicienii ca emblemă pe corăbii?...); ori în scutul cantonului *Ury* din Elveția (de unde și numele cantonului?).

Fig. 40. — Stemele statelor Mecklenburg-Schwerin și Mecklenburg-Strelitz.

„D. Balș a găsit un cap de bou încoronat, ca *cimier* al stemei provinciei Kalicz, în sala „Hatmanska” a palatului Wavel din Cracovia” (Brătianu, op. cit.). „Trebue să amintim că orașul Sighetul Marmației are de-asemenea pe peceta sa un cap de bour, și că această figură eraldică își are poate obârșia în același Maramureș din care au „descălecat întemeietorii Voevodatului”. (Brătianu, op. cit.).

In filmul *„Taras Bulba”* de Gogol, care rulează în acest moment, șeful căzăcesc are pe piept—brodați pe cămașă—niște sori cu colțuri, pe când servitorii prințului polon poartă pe piept ca podoabă capete de bovideu.

Episcopul Ghenadie al Râmnicului, în *„Stemele țărilor române”*, afirmă că *se aflau capete de bou pe zidurile Sarmizagetuzei și pe steagurile legiunilor romane* — desigur ca embleme religioase, iar nu ca o aluzie la frecvența zimbrilor. Stema Dacilor ar fi fost un balaur și doi lei. Balaurul e simbol semitic (șarpele fiind animal subpământean). Lupta dintre arhanghel și balaur se regăsește sub felurite forme la foarte multe popoare (vezi *„In slujba Satanei?!”*) și simbolizează lupta milenară dintre religiunea solară ariană și cultul semitic al pământului. Iar doi lei, ori doi tigri — trag carul Kybelei, al lui Dionysos, etc. „O stemă”,

Fig. 41. — Stema portului Wismar.

observă d. prof. Brătianu, „își poate avea originea îndepărtată într'un motiv ornamental străvechiu. Un exemplu caracteristic ne înfățișează semiluna otomană, care e mult mai veche: o aflăm pe monetele romane, și pare a fi fost întrebuințată și de Sasanizii din Persia”.

Prezența acestei semitice embleme în Asia nu-i de natură să ne mire.

S'a căutat în Asia și originea acvilei muntene.

Domnul Dr. Veress, în studiul său *„Stema României, originea și evoluția ei istorică și heraldică”*, București, 1931 (extras din revista *„Boabe de grâu”*), atinge și o altă chestiune, aceia a originii semnului specific al Basarabilor, vulturul de pe *cimier*. D-sa îi află o obârșie orientală, în convingerea că Basarabii sunt înrudiți cu Cumanii și că au împrumutat dela aceștia *turul*, șoimul, stema strămoșească a năvălitorilor de neam turcesc și fino-ugric dela Răsărit de Urali. Această idee a originii orientale a Basarabilor nu e nouă. Intr'un studiu recent, d. R. Bruce Boswell a făcut o apropiere între numele unui emir din Egipt de obârșie cumană, *Taksaba*, și acel al căpeteniei cumane *Toksobic* din cronicile rusești. D. Iorga, amintind acest fapt într'o comunicare la Academie, a pus în legătură acest *Tocsabă* cu vechea formă a numelui dinastiei muntene, *Basarabă*, așa cum s'a păstrat în unele părți ale județului Mehedinți. Terminațiunea *abă* ar aminti pe *aba* sau *apa*, care înseamnă în limbile turco-tătare „tată” sau „bunic”. Nu e locul de-a discuta aci dacă numele de *Basar-abă* trebue descompus în trei cuvinte turco-tătare, cum crede d. Densușianu, spre a i se reconstitui înțelesul primitiv, sau dacă trebue să examinăm și alte ipoteze. Mă voi mărgini să semnalez o altă analogie, dintr'o regiune mai depărtată a Orientului, regatul Armeniei Mici din Cilicia fără să trag o concluzie mai precisă din această constatare.

In socoteala despăgubirilor datorite de venețieni, la 1307, următoarea însemnare: „Item debet cuidam, *nomine Constantino Vassarabam* pro affictu magazeni daremos septuaginta septem cum dimidio”. (G. Thomas. *Diplomatarium Veneto-Levantinum*, Venezia, 1880, I. p. 71). In *L'Armeno-Veneto*, Venezia 1893, p. 27, numele propriu e pus în legătură cu titlul unui funcționar vamal al regatului Armeniei (*capo o custode di merci*). Ar mai fi de amintit și *bazarra* (bazar, târg), care se întâlnește la sfârșitul sec. al XIII-lea în documentele notarilor genovezi din Crimeea.

Să admitem însă ca istoricește sigură originea turco-tătară și în special cumană a numelui. Se poate aminti că s'a căutat acum în urmă o origine cumano-rusă numelui Asăneștilor, stăpânitorii imperiului vlaho-bulgar. Prin aceste împrejurări, s'a încercat să se explice legăturile foarte strânse între Vlahi și Cumani, pe care le descriu cronicarii bizantini și apuseni, precum și începuturile atât de obscure ale vieții noastre de stat, pe țărmul stâng al Dunării, sub oblăduirea năvălitorilor de sânge asiatic. Dar originea etnică a Basarabilor rămâne îndoelnică. Un nume propriu n'a însemnat întotdeauna obârșia sângelui; aceasta a dovedit-o cu prisosință onomastica inscripțiilor cu nume romane sau barbare, din ultimele veacuri ale imperiului roman. Numele cu aspect cuman al Basarabilor nu înseamnă neapărat și originea cumană a acestei familii; el poate fi numai rezultatul influenții firești a vecinătății și a alianței acestui neam de năvălitori asiatici cu Românii dela Dunăre. Această influență lămurește și legăturile Basarabilor cu imperiul tătăresc, a cărui stăpânire s'a întins în veacul al XIII-lea asupra rămășițelor oardelor cumane; se pare chiar că în împărăția Kipciakului elementul cuman a avut mai târziu un rol însemnat. Poate e locul să amintim că printre demnitarii acestii împărății, pe care îi pomenește la 1286 relațiunea unui călugăr franciscan, apare și un „Ymor, filius *Molday*”, în al cărui nume se poate găsi o asemănare ciudată cu acel al Moldovii. Prezența Românilor în expedițiile tătărești e deasemenea un fapt bine dovedit, dela hotarele imperiului bizantin la marginile de Răsărit ale Italiei.

Fig. 42. — Stema cantonului Uri.

De aceea ipoteza d-lui Veress de a căuta figurii heraldice de pe coiful Voivozilor munteni aceiași origine cumană pe care alții au găsit-o numelui lor, n'are nimic neverosimil. Această împrejurare nu schimbă însă înțelesul occidental al stemelor din veacul al XIV-lea ale întâilor domnitori din Țara Românească și din Moldova. Chiar dacă întemeietorii statului românesc dela Dunăre au avut sânge cuman, această origine i-a despărțit tot atât de puțin de viața și de destinele poporului ce l-au cârmuit, pe cât n'a putut fi o barieră originea scandinavă a casei lui Rurik între Varegi și supușii lor slavi. Numele Basarabilor poate fi o mărturie a legăturilor noastre cu neamurile turco-tătare, stemele cu armele Ungariei și cu semnele heraldice proprii de pe cimier rămân însă cea mai sigură dovadă a influenții apusene, care a dat o îndrumare nouă vieții noastre de stat în jumătatea doua a veacului al XIV-lea. (G. Brătianu, op. cit.)

Iar în rezumatul francez dela sfârșitul broșurii d. prof. Brătianu scrie:

„Dar chiar admițând originea cumană a dinastiei valahe, ceiace nu este în întregime dovedit, nu rămâne mai puțin stabilit, că blazonul cu armele Ungariei și cele două „cimiers” cu vulturul și cu capul de bour sânt primele mărturii despre influența apuseană în principatele dunărene, așezate la marginea extremă a mărcilor (grăniceriilor — H. S.) orientale ale Europei feodale”.

Nici vulturul, nici capul de bovideu, nu sînt de origină ungurească ori apuseană și n'au fost adoptați în veacul al XIV-lea; ci numai coiful cu „cimier” și scutul despicat și fasciat — cu sau fără florile de crin angevine — ale celor dintâi domnitori români...

Cultura noastră neolitică a fost taurică-mesopotamică, adică vest-asiatic-semitică (vezi Prof. O. Menghin, *„Istoria universală a epocii de piatră”). Intr'acolo arată întreaga noastră artă populară* (vezi ale mele *„Alte orizonturi”, „Literatură și Știință”* și *„In slujba Satanei?!”); într'acolo ne îndreaptă și acvila noastră, identică cu cea feniciană; apoi, vaca Banteng, luceafărul Iștar, semiluna-Astartea, „arborele (chiparosul) sfînt”, „tenanții” cu figuri vest-asiatice, scena funerară de pe discurile smălțuite, etc.*

Geograficește, adică prin climă, sol, etc., nordul Moldovei ține de Rusia; stepa munteană, prin Moldova, Basarabia sudică și Rusia meridională, se leagă de Asia centrală, iar spre miază-zi, de stepa stâncoasă a Asiei mici, legată, la rândul ei, de Mesopotamia. Culturii asiatice din neolitic, îi corespund, în timpurile istorice, influențe tătărești, turcești, armenești, etc.

Studiul acesta, asupra stemelor țării, era aproape isprăvit, când amicul meu, d. profesor Alexandru Tzigara-Samurcaș, aflând dela mine tema despre care scriu, a opinat că e bine să afle omul și ce-au spus alții — și mi-a pus la dispoziție lucrările colonelului Năsturel și cărticica episcopului Ghenadie al Râmnicului. Le-am cetit nu fără folos și-i mulțumesc pe această cale. (După modesta mea părere, ordinul M. S. Regelui ca să nu se mai împrumute cărți acasă, ar fi trebuit să prevadă:
„decât cercetătorilor cari și-au făcut un nume în cultura țării”. Fiindcă pentru oameni în vârstă, obligația de a lucra în biblioteci constitue o piedică din cele mai grele...) Ocazional, voi lua cunoștință și de contribuțiile celorlalți cercetători și, fără îndoială, voi găsi în fiecare dintre ele fapte și observații prețioase. In studiul de față urmăresc să deschid drumuri noi; nu pretind să epuizez chestiunea până în amănunte.

Cu episcopul Râmnicului m'am întâlnit în concepția fundamentală! „Toate închipuirile ce au intrat în stemele vechi ale țărilor române, în sigiliile orașelor noastre, ale Domnitorilor, sau ale coborîtorilor lor, odată făceau parte din cultul religios al poporului vechi românesc”.

„Toate”, e prea mult zis...

Autorul susține că strămoșii noștri daci au adorat soarele, luna și stelele în cultul cabirilor, care de la frigieni și fenicieni a venit prin traci și geți în Dacia; că romanii au adus apoi cultul solar al lui Mithra, care a dat curând naștere unui „cabirism mithraizat”; că în mithraism, boul era un simbol al lunii („rugăciunea lunii în Send-avesta: *eu rog luna, care păstrează sămânța taurului...”)* și un grad inferior (gradul vieții materiale) în inițierea mystului...

La această teorie eu aș obiecta:

1) că cultul secret al cabirilor, adus din Asia și practicat la Lemnos și la Samothrake (consacrat lui Hephestos, lui Hermes, lui Dionysos, zeiței Demeter, etc.), nu era decât o formă a religiunii semitice (cultul pământului și al fecundității), — religiune băștinașă la țărănimea dacă, din vremea neoliticului, dacă nu cumva chiar din vremea omului de Aurignac... Observ în treacăt, că semiluna cu stea, turcii au luat-o din stema Illyrilor...;

2) că nici cultul solar Dacii n'au avut nevoie să-l ieа de la alții, fiindcă se afla în Dacia măcar din vremea sciților, dacă nu și din vremuri mai vechi...

Dacă cultul lui Mithra a ajuns în Europa atât de popular (era cît pe ce să învingă creștinismul), pricina este că europenii au recunoscut într'însul străvechiul lor cult solar, pe cari l-au dus odinioară în Asia.

Notez în treacăt afirmația episcopului, că *Bacchus* înseamnă *taur*, iar *Bromios*, *„cel care mugește” („brummen”?).*

Din Orient ne-au venit acvila munteană și vaca moldavă. Dar când și prin cine, rămâne să se stabilească.

H. SANIELEVICI

Căutătorul de comori

BALTAGUL

Profesorului N. Dașcovici

...Nedespărțit de el era Hatmanul
Când pribegea prin codrii din Orhei
Și nu-i știa nici Domnul țării planul
De pleacă la război, ori la femei.

Lovite de-a baltagului tărie
Mureau în calea lui sălbătăciuni,
Căci moștenise marea-i vitejie
Și brațul neînvins, dela străbuni.

Il cunoșteau în luptă toți dușmanii
Când învârtea puternicu-i baltag...
Deasupra lui, treceau în vifor anii —
Cum el trecea, meleag după meleag.

Baltagul lui ce strălucea în soare,
Tovarăș pretutindeni îi era;
In timp de pace, pela vânătoare
Cu-hatmanul împreună, petrecea.

Atâtea vieți curmase dintr'odată
Cu ascuțișul lui neîmblânzit,
Că se mai vede și acum o pată
De sânge, pe tăișul ruginit.

Hatmanul crunt, pornit mereu spre cear
Era temut de dușmanii păgâni:
Căci îl știau aceștia, că nu iartă
Când își juca baltagul greu, în mâni.

Și îl iubeau cu patimă fierbinte
Atât de multe, tinere femei —
In drumul lui, mereu tot înainte
Prin codrii din Tigheci și din Orhei

...Stă singur azi, baltagul în uitare
De mâni viteze, biet ul, văduvit
Și de atâta lungă așteptare
Tăiușu-i lucitor, a ruginit.

Căci veacuri sânt, de când nu mai omoa
Și nimeni nu-l mai ia cu el la drum;
Iar la vederea lui, nu se'nfioară
Nici un copil în vremile de-acum.

Hatmanu-i mort de mult și cruntu-i nume
Cu vremea care trece-a dispărut;
Ci doar baltagul stărue pe lume
Purtând cu dânsul un întreg trecut.

A. C.

Antologia dragostei și a femeii

- *...Rău faci, domnule Vence, că nu scrii pentru femei. Este tot ce poate face pentru ele un bărbat superior.* (A. France).
- *Amorul este, poate, mijlocul pe care-l întrebuințează occidentalul pentru a se elibera de starea lui de om.* (A. Malraux).
- *Pentru săracul cinstit (atât cât poate fi cinstit săracul), femeia frumoasă e o bijuterie, pe care — dacă o pierde — odată cu ea pierde și cinstea. Femeia frumoasă și cinstită, al cărei bărbat e sărac, se învrednicește de toți laurii gloriei, de toată bunăvoința omenească.* (Cervantes)
- *La baza oricărui talent al femeii se află o fericire nerealizată* (G. de Porto-Riche).
- *Femeilor nu le place să vadă „consolați” bărbații pe care i-au remarcat un moment.* (H. de Régnier).
- *Femee ispitită și femee biruită, este tot una.* (Marivaux).
- *Intr'o zi, îmi veni în gând amorul; el îmi trimse căsătoria ca să se răzbune. De atunci n'am trăit decât din regrete.* (Rivarol).
- *Dacă auziți o femee bârfind iubirea și un literat depreciind considerația publică, spuneți celei dintâi că farmecele-i sunt pe sfârșite, și celuilalt că i-se pierde talentul.* (D. Diderot).
- *Virtutea la femei are mulți predicatori; dar are foarte puțini martiri.* (Helvetius).
- *Femeile neavând nici adâncime în vederile lor, nici șir în idei, nu pot avea geniu.* (D-na de Staël).
- *Dintre toate femeile caut mai ales acele care trăesc în afară de căsătorie și de celibat: câte odată sunt cele mai oneste.* (Chamfort).
- *Urâțenia și frumusețea depind de capriciul și imaginația bărbaților.* (Nicole).
- *A tipări, pentru o femee de mai puțin de cincizeci de ani, înseamnează a-și pune fericirea la cea mai grozavă dintre loterii; dacă are un amant, ea va începe prin a-l pierde.* (Stendhal).
- *Erotismul este umilirea ta însuți, sau a celuilalt, poate a amândorora. O idee, foarte evident.* (H. Malraux).

Aurel George STINO

O zi însemnată la Academia Franceză

Nimeni din cei ce l-au cunoscut, nu l-au uitat încă pe abatele Henri de Brémond, autorul „Istoriei literare a sentimentului religios în Franța”

Iată cum a rămas în amintirea unui reporter, care l-a văzut în ajunul morții:

„Facilitatea sa de vorbă, vioiciunea gestului, strălucirea ochilor, juvenalitatea îndrăzneață răspândită pe fața sa malițioasă și rumenă — făceau din acest septuagenar un om al cărui foc de viață provoca, dintr'o dată, admirație și simpatie”.

André Bellessort care îi succede la Academie, a caracterizat, în frumosul său discurs, interesanta și complexa figură a lui Henri de Bremond: „Ca însăși Provansa, patria sa, cu acte uneori ușoare și sonore, dar alteori tăcută, austeră, aproape rigidă, de o poezie în adâncime, — avea și el un fond de gravitate și de neliniște pe care-l acoperea o veselie spontană, o vervă căreia-i plăcea să mărească măruntele întâmplări ale vieții și să le dramatizeze expresia — ceia ce ne amintea că Aix (locul său de naștere) nu e atât de departe de Marsilia”.

André Chaumeix, reluând portretul făcut de noul nemuritor, îl completă astfel:

„Era sarcastic și teribil, sau plin de hum[illegible] subtil cu deliciu. Putea să uimească pe interlocutor cu elocința. Era, însă, deopotrivă, în stare să-l zăpăcească cu întortochierile unei argumentări nuanțate cu o minunată îndemânare. Conversația-i era trecută prin flacări. Scântei zburau în toate părțile și nu erau toate inocente, dar se stingeau toate pe anteriul său, pe care nu rămânea de cât puțină cenușă”.

Și André Chaumeix a atras atenția lui André Bellessort, asupra faptului că personalitatea lui Henri Brémond era cu totul opusă personalității sale:

„Se vede prea bine cât de mult vă interesează personalitatea atât de originală a abatelui Bremond, dar — observa el cu malițiozitate — văd în același timp că nu împărtășiți aproape nici unul din gusturile sale. Lui îi plăcea mult mai mult excepția. D-voastră preferați regula...”

André Bellessort, profesor, călător, conferențiar, a avut cu discursul său un mare succes personal:

„El a vorbit rar, cu o voce lentă și bine accentuată, subliniind frazele cu gestul frumos rotunjit, ca un om deprins a vorbi în public de o viață întreagă”.

Ceia ce are comun cu Brémond, este profesoratul; *și, vorbind de Brémond profesorul, el a invocat multe lucruri ce i se puteau aplica deopotrivă și lui:*

„In colegiu ceia ce-i place elevului este paranteza, *în care profesorul își arată firea. Abatele Brémond a înțeles acest lucru. El iubea tineretul...”*

Același lucru se poate spune și despre André Bellessort, care în clasa sa de retorică superioară „se manifesta cu atâta spontaneitate, încât foștii săi colegi nu și-l pot aminti fără a zâmbi”, zice unul dintre ei.

Iar André Chaumeix, în discursul său de o rară finețǎ, subliniază calitățile celor doi profesori:

„Nu erați pentru ei un savant anonim și distant, distribuind elogiul și blamul. Erați un coleg mai în vârstă, care vă ocupați cu simpatie de mezini”, zice André Chaumeix.

Apoi continuă:

„Intr'un frumos pasagiu, foarte iubit de abatele Brémond și pe care l-a citat, Sfântul Ambrozie zice că trebue să hrănim copilăria și tinereța în cultul celei mai înalte frumuseți”.

Și dupăce arată cum și-a îndeplinit André Bellessort „misiunea grea și seducătoare” de a forma tineretul și îl felicită pentru pasiunea cu care a apărat gustul francez, îi spune, nu fără oarecare malițiozitate:

„— Francheța D-voastră e celebră: ea e așa de mare, încât izbucnește chiar când tăceți — ceia ce se întâmplă, de altfel, foarte rar”.

CRONICA MODEI

Când înfloresc liliecii şi natura întreagă se reînoieşte, trebuie să se reînoiască şi organismul omului. Din nefericire această reînoire se face, mai ales la femee, sub forma unei crize a sănătăţii, criza de primăvară. Medicul îşi are bine înțeles aci rolul important. Cronica noastră nu poate trata acest subiect de cât cu unele precauţiuni în legătură directă cu grija de frumuseţă a cititoarelor „Adevĕrului Literar".

Frumuseţa însă este în funcţiune de sănătatea noastră, aşa în cât ameliorarea circulaţiei, ca şi mlădierea corpului, sânt primele lucruri spre care trebuie să se îndrepte grija noastră, odată cu venirea primăverii.

Trebuie să începem deci aceste îngrijiri cu o cură de dezintoxicare internă, care să dureze după temperament, condiţiile de viaţă şi starea sănătăţii fiecărei femei.

Preocuparea de căpetenie trebuie să fie *evitarea exageraţiei*, care se datorează snobismului, în primul loc, şi apoi lipsei unei bune şi serioase orientări. Dăm aci un program care să se poată aplica în zilele de repaos de către femeile ocupate şi care să poată constitui o normă în dezintoxicarea internă.

Dimineaţa, pe nemâncate două pahare de apă minerală, încălzite *au bain marie*. Trebue să le bem încet primblându-ne prin apartament. Nu neglijaţi apoi exerciţiile fizice, ceia ce vă va fi uşor cu programul actual de la radio.

După aceste exerciţii, e excelent un masaj, dacă aveţi posibilitatea sau dacă nu, o viguroasă fricţiune cu apă de colonie.

Douăzeci de minute repaus, în poziţia Marlenei Dietrich, pe care o dăm aci, sau cu picioarele ridicate pe o perină.

Dejunul de dimineaţă: zeamă de legume sau de fructe, cu sau fără biscuiţi, iaurt sau kefir, cremă de cereale.

De la 11 la 12 primblare, îmbrăcate şi mai ales încălţate practic şi raţional. La dejunul de la amiază legume sau fructe şi un ceaiu calmant.

După dejun repaus, cu braţele ridicate deasupra capului.

La ora cinci grape-fruit. Seara acelaş menu ca la amiază, cu ceaiu de mentă sau melissă.

Inainte de a vă culca un pahar de apă minerală, de astă dată rece.

După această dezintoxicare este necesar să stabiliţi un regim care să nu vă ducă nici la anemie pernicioasă, dar nici să facă, din d-voastre, fiinţe leneşe, care să staţi în pat până la ultima secundă, incapabile de cel mai mic antrenament fizic. Vom da aci un regim de 1800 calorii şi care ni se pare cel mai potrivit pentru sănătate ca şi pentru frumuseţă şi mai ales pentru tinereţă.

Dimineaţa: Cafea cu lapte, cu o bucată de zahăr şi 30 grame pâne. La amiază mezeluri 150 gr., carne sau 250 gr., peşte, 200 gr. legume, o salată înlocuită din vreme în vreme cu o bucată de brânză; fructe crude sau fierte, coapte.

La cinci, ceaiu cu biscuiţi sau o citronadă. Ca băutură apă minerală, cam opt pahare pe zi — două pahare de vin sec, la fiecare masă. Bineînţeles persoana care urmează acest regim, fiind sănătoasă şi neavând nevoe să slăbească, ci numai să se menţină, il va urma putând să se abată de la el din când în când şi revenind de câte ori simte nevoia.

Să dăm acum un regim pentru slăbit, adică de 1500 calorii. Dacă aveţi nevoie să slăbiţi urmaţi-l energic, începând de... mâne!

Dimineaţa: Ceaiu sau cafea neagră, zeamă de lămâie, portocală, tomată sau grape fruit sau un fruct: măr, portocală, mandarină.

Amiază: salată de legume, 100 gr. carne la grătar, fără sos sau 150 gr. peşte tot la grătar, 150 gr. legume, un fruct.

Seara la cină: Supă de zarzavat, 200 gr. legume, o salată din când în când, cu lămâie şi untdelemn, un fruct crud sau compot. Nimic la ora cinci. Să nu beţi *decât între mese:* apă, tizane, zeamă de fructe, ceaiu sau cafea cu foarte puţin zahăr. Suprimaţi cu totul din alimentarea d-voastră pâinea, zahărul, legumele şi fructele *uscate*, pastele, orezul, făinele, feculentele, şocolata, bonboanele, crustaceele conservele, şarcuteria, carnea şi peştele sărat. De altfel, în genere, cât de puţină sare. Suprimaţi untul din mâncări şi condimentele.

In prima săptămână puteţi alterna acest regim cu unul mai puţin sever, luând mai multă carne sau peşte şi puţină pâne prăjită, până ce se deprinde stomacul.

In tot cazul mâncaţi încet, mestecând bine şi staţi în repaus întinse pe spate, cu braţele peste cap, după fiecare masă, câte un sfert de oră.

In ceiace priveşte fardul, imposibil să întrebuinţaţi, pentru limpezile zile de primăvară, aceiaşi tehnică pe care aţi întrebuinţat-o în zilele posomorîte de Decembrie.

Tonalităţile prea vii, opoziţiile exagerate, trăsăturile accentuate, vă vor da aparenţa unui chromo vulgar sub cerul luminos de primăvară, cu care veţi fi în plin dezacord. Inlocuiţi fardurile pe care le-aţi întrebuinţat toată iarna prin altele mai discrete.

Toată valoarea unui machiaj de primăvară stă în nuanţa cremei ce formează fondul. Aceasta trebuie aleasă cu îngrijire, uşor închisă: raşel sau altă tonalitate caldă. Să nu uităm că, afară numai dacă n'am făcut sporturi de iarnă, pieliţa este cam blafardă la eşirea din sezonul de iarnă, accentuată prin lumina indiscretă a soarelui de primăvară.

Se recomandă toate fardurile în galben, *mandarine* sau *orange* dacă tenul e mat, *corai* sau *florentin* pentru tenul de blondă. Se cer două feluri de pudră, una mai închisă şi alta mai deschisă. Dacă vreţi să vă subţiaţi figura, zice blonda şi tânăra vedetă Patricia Ellis, aplicaţi mai întâi pudra de culoare închisă, de la marginea unde începe părul, până la bărbie. Lăsaţi-o să adereze puţin, apoi luaţi ce prisoseşte cu o perie moale. Puneţi pudra de culoare deschisă, mai ales împrejurul gurii, în mijlocul frunţei, pe umerii obrazului, pe nas (dacă e cam lat numai pe vârf!), creând un joc întreg de umbre şi lumini. Treceţi apoi un puf moale cu pudră de culoare deschisă pe toată faţa, foarte uşurel".

„Dacă din potrivă vreţi să vă puneţi în valoare obrajii, să vă serviţi de pudra de culoare deschisă ca bază. Pudra de culoare închisă vă va servi numai ca să daţi mai multă căldură, căci să nu uitaţi: pudra de culoare deschisă subliniază trăsăturile, cea de culoare închisă le şterge"...

Blonda Una Merkel, stăruie să nu se exagereze machiajul ziua şi pe stradă şi să nu se imite machiajul de pe scenă. „Frumuseţea, zice ea, cere să nu se exagereze nimic şi să ştim în orice împrejurare să păstrăm calea de mijloc".

BITRIX

Impotriva dictaturii,
Impotriva fascismului,
Impotriva hitlerismului,
Citiţi
DOCTRINA BATEI
de
Tudor Teodorescu-Branişte
Editura „Cuvântul Liber"
5 lei exemplarul

O domnişoară

In momentul când scrim aceste rânduri mai rulează, încă, un film american intitulat „So red the rose" (Trandafirii însângeraţi), pe care îl menţionăm pentru o dublă pricină. Mai întâi fiindcă într'însul joacă Margaret Sulavan, una din cele mai fermecătoare actriţe californiene. Nu este frumoasă, dar e de o graţie, de o putere de seducţie fără pereche. Poate că nici una din colegele ei nu ştie să joace acel lucru greu şi fermecător care se chiamă sufletul de fată, de domnişoară ca să zicem aşa totală. Ecranul a cunoscut recent o apariţie interesantă în persoana lui Danielle Darieux din Mayerling. Dar acest caz era foarte particular. Fizicul artistei franceze se potrivea nu cu rolul, în genere, de domnişoară, ci cu acela cu totul special de Maria Vetsera, fiinţă prigonită şi obligată să se ascundă, cu intermitente momente de izbucnire de orgoliu. Circumstanţe foarte particulare, care m'au făcut să mă întreb, dela început, dacă un alt rol decât cel din Mayerling i-ar putea conveni d-rei Darieux (evenimentele ulterioare mi-au confirmat bănuelile; în Tara Bulba, aceeaş actriţă devenea o fată cu totul oarecare, o simplă fată frumoasă, adică marfa azi cea mai supraprodusă).

In schimb Margaret Sulavan, prin fizicul ei, are vocaţie pentru orice rol de fată tânără. Felul ei de a vorbi, privi, tăcea, felul de a se mişca şi de a-şi întrebuinţa reflexele, îi permit să desvolte orice personaj la care trăsătura principală e puritatea, sinceritatea, lilialitatea. Dela „Jurnalul unei necunoscute" şi „Ingerul" până la „Trandafirii însângeraţi", Margaret Sulavan nu s'a desminţit nici-un moment şi ne permite să-i aşteptăm cu încredere rolurile viitoare. Căci „domnişoara" este marele subiect al literaturii, al literaturii anglo-saxone în deosebi (care e cea mai bună din toate) şi al filmului — care este frate bun cu literatura în ceeace priveşte genul de teme tratate.

Războiu

Dar spuneam că mai există o pricină pentru care trebue menţionat filmul „Trandafirii însângeraţi".

O pricină în legătură cu războiul; cu războiul ca subiect de film.

Spuneam odată că absolut toate filmele cu războiu sânt pacifiste. Nu pentrucă au fost anume făcute aşa, ci pentrucă nu se poate altfel. Războiul e ceva monstruos. A-l zugrăvi cum este, însamnă a pleda contra lui, vrei-nu-vrei. Şi este încă o dovadă pentru coincidenţa, pentru concordanţa naturală dintre estetic şi moral. Un film bun trebue să picteze lucrurile cum sânt. Când pictează războiul, trebue să ni-l arate în totdeauna ca ceva inept, barbar şi idiot, sub pedeapsă de a ni-l fi pictat greşit.

„Trandafirii însângeraţi" se petrece în vremea războiului de secesiune dintre Statele din Nord şi cele din Sud, între yankeii lui Lincoln şi proprietarii de plantaţii. Pe atunci nu exista obligativitate a serviciului militar. Armata se recruta din voluntari. Şi filmul ne face să asistăm la progresul rapid al entuziasmului populaţiei în favoarea războiului. Unul după altul, tinerii, — şi chiar părinţii lor — se înrolează, iar femeile oscilează între două atitudini: sau sânt înflăcărate de perspectivele eroismelor pe care le aşteaptă de la cel plecat — soţ, frate, tată, nepot, etc., sau, în cazul cel mai rău, dau din cap cu înţelepciune zicând celui ce pleacă: „tot ce vei face tu, va fi bine făcut", adică: „ai dreptate, şi dacă regret că pleci, eu sânt o proastă, care mă las învinsă de nedemne sentimente femeieşti".

Iată atmosfera generală în care se desfăşoară filmul. In contrast cu ea, avem atitudinea unuia din personagii: Duncan (Randolf Scott), care nu merge *la războiu.*

Spre mirarea generală, nu *vrea să meargă.*

El care trece drept unul din cei mai bravi şi mai iscusiţi băeţi din regiune, nu vrea *să audă de războiu. Il socoate o nebunie, o absurditate, şi refuză să se facă complicele acestei sângeroase tâmpenii.*

Vă închipuiţi că asemenea opiniuni nu-s crezute uşor. Mult mai simplă şi mai normală e cealaltă interpretare: lui Duncan îi e frică. Dar Duncan se resemnează la acest dispreţ al celorlalţi, chiar când printre ei se găseşte şi fata pe care el o iubeşte şi care îl iubea. Dar Duncan nu-i om să se lase înfârnt în convingerile lui. Dacă ar fi să şi le schimbe, şi le va schimba tot din... convingere.

Ceeace se şi întâmplă. După o serie de dolii suferite de familia lui, exasperat de atâtea morţi, se decide la rându-i să plece. Nu pentrucă Valette, iubita lui, ar fi dorit să-l vadă şi pe el erou, ci pentru că simţise că-i sunase şi lui ceasul şi că toate teoriile lui pacifiste sânt nimicite de elanul lui războinic. Pleacă. Şi în câteva săptămâni se adaptează atât de bine mentalităţii de bestie cu puşcă, încât trebue ca Valette să uzeze de toată trecerea ei pentru a-l convinge să nu comită o barbarie inutilă.

După cum se vede, filmul e făcut cu intenţia de a exalta virtuţile războinice; de a arăta că chiar atunci când persişti în idei pacifiste, vine un moment când nu mai poţi rezista. Laşi toată teoria baltă, şi pleci la măcel.

Şi totuşi, acest film, fără să vrea, e o perfectă pledoarie contra războiului. Căci motivul pentru care eroul trece de la doctrina lui antibelicoasă la cea contrară se face pe baza unor argumente nule logiceşte; ba chiar contrare tezei însăşi. Căci cu cât eşti mai indignat că mor mai mulţi din cei ai casei, cu atâta mai tare te simţi dator ca barem tu să le rămâi alor tăi. Totuşi motivarea din film este psihologiceşte plauzibilă. Căci este ca să zicem aşa, pe bază de streche. La un moment dat, simţi că nu mai eşti om ca toţi oamenii; că eşti şi tu atins de strechea generală. Nu mai poţi să te porţi conform regulilor de umanitate şi de logică. Devii absurd cu un fel de pervers deliciu. Simţi nevoia de a deveni la rându-ţi idiot şi bestie, la fel cu restul turmei. Acest proces sufletesc reiese limpede din desfăşurarea acţiunii filmului. Şi este o impresionantă pledoarie contra războiului, pledoarie involuntară, căci autorii filmului au avut intenţia exact opusă.

Şi o profundă oroare se desprinde, din această poveste, pentru tot ce e războiu.

Crima doctorului Crespi

Este o macabră istorie de îngropare de viu din răzbunare şi cu mijloace ştiinţific medicale, istorie inspirată dintr'o nuvelă de Edgard Poë şi interpretată în mod cu totul prusac de actorul-regisor Erich von Stroheim. Cred că „prusac" este cuvântul; nu numai pentru că d. Stroheim are alura fizică de Herr Oberst tipic, nu numai pentru că este personal fost ofiţer german, nu numai pentru că îşi dă maximum de osteneală să păstreze acea compuncţie ţeapănă, combinaţie de cap ras cu briciul şi politeţă hipocrită care simboliza suprema eleganţă a ofiţerilor lui Wilhelm, dar mai ales pentru că în toate filmele acest actor îşi alege roluri unde principalul sentiment al eroului e acela de „Schadenfreude", de plăcere a răului, voluptatea diabolică de a comite orori, de a le comite cu sânge rece şi cu acel surâs al executării unui tabiet agreabil.

Incă odată constatăm armonia naturală dintre etic şi estetic. Această temă, eminamente imorală, dă loc la un film mai puţin chiar decât mediocru. Cât despre nuvela lui Poë, ea este ce-i drept, de o mai bună calitate artistică, dar asta pentru că apare nu ca o poveste de adevăr omenesc profund şi tragic, ci ca un simplu joc literar bine condus, ca un joc abil în jurul ideii de frică, de spaimă şi de „coşmaresc".

Jean Kiepura

Văzând ultimul lui film: „Iubesc toate femeile", mi-am zis că poate numai o casă americană l-ar putea salva de anosteală şi insipiditate. Mă înşelasem. S'a întâmplat exact contrariul. Inepţia jocului acestui tenor fără haz a contaminat, el, pe americani. Şi „Dărueşte-mi o noapte" — filmul în care nu-i vorba de absolut nicio noapte de dăruit sau de refuzat — este o dezolantă necuviinţă la adresa publicului plătitor de bilete.

D. I. SUCHIANU

Un mare succes literar
VECHITURI
Proză de RADU I. ROSETTI
Un volum de 320 Pag. **Edit. Adeverul**

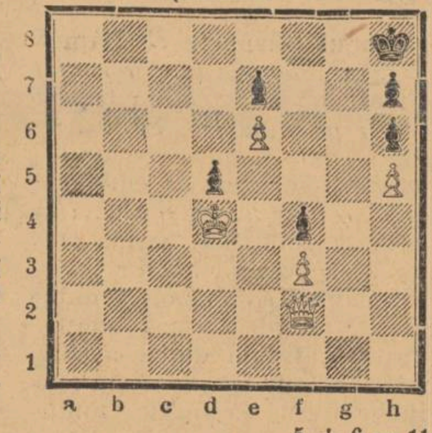
CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 57. Bucureşti 1.*

Atragem atenţia cititorilor asupra noului noastre adrese: Paul I. Negreanu, Bulev. Carol 57. Bucureşti.

PROBLEMA No. 991

de ING. G. HESKIA, Bucureşti
(inedită)

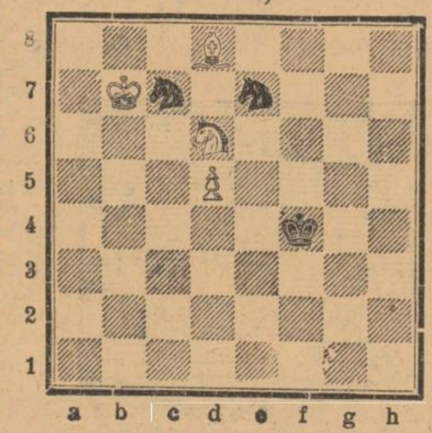

5 + 6 = 11

3 ‡

PROBLEMA No. 992

de ING. PAUL FARAGO, Bucureşti
(inedită)

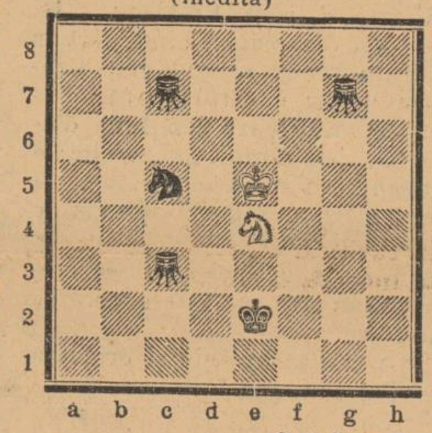

4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 3-er

PROBLEMA No. 993

de Mr. E. J. van den BERG, Apeldoorn
(inedită)

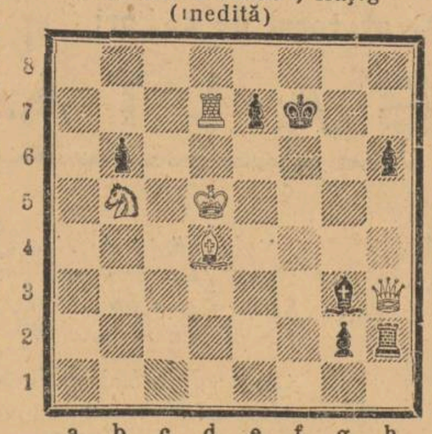

2 + 5 = 7

Ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 994

de ANDR I GROSS, Haţeg
(inedită)

5 + 7 = 12

Maximal invers 4 ‡
Längstzüger-Selbstmatt 4-er

Bibliografie

A apărut *„Revista Română de Şah"* Nr. 4 pe Aprilie sub direcţia d-lui *Mihail Sadoveanu*. Este un număr cu totul excepţional, mult mai bogat decât ori care altul, cu pagini sporite şi cu numeroase portrete fotografice. Cuprinde cele mai bune partide din *„Campionatul Capitalei pe 1936"* al *„F. C. S. R."*, rezultatul concursului naţional de probleme în 2 mutări cu decizia amănunţită a arbitrului *Dr. Octav Costăchel*, 4 sfârşituri de partidă şi 5 partide scurte 15 probleme directe şi feerice, 5 studii precum şi multe ştiri din ţară şi din străinătate. — Munca intensă şi stăruitoare a d-lui *Constantin Menciu*, avântul şi entuziasmul d-lui *Anatole F. Ianovcic*, hărnicia, precum şi spiritul admirabil de organizator al d-lui *Milu Augutstein*, şi în fine neobosita şi interesantă activitate a eminenţilor problemişti *Dr. Octav Costăchel, Iosif Schlarkó* şi *Paul Leibovici* contribue la asigurarea înaltului nivel al acestei excelente reviste. — Abonamentele (L. 300 pe an. L. 150 pe 6 luni) se vor trimete pe adresa: *Milu Augulştein*, Str. Unirii 115, *Brăila.*

A apărut numărul jubilar Nr. 100 al cunoscutei reviste de probleme *„Die Schwalbe"* cu foarte interesante şi instructive articole, precum şi 100 (!) de probleme inedite special alcătuite pentru acest număr jubilar de cei mai de seamă problemişti ai lumii. In acelaş timp revista *„Die Schwalbe"* deschide un concurs de dezlegări al celor 100 de probleme oferind ca premiu o valoroasă farfurie de porţelan din faimoasele uzine din *Meissen*. — Abonamentele (10 mărci germane pe an) se vor expedia pe adresa: *K. F. Laib, Grossendorf*. Kreis Heilberg. Ostpreussen. (Germania).

ŞTIRI

Concurs semestrial informal al revistei finlandeze *„Suomen Shakki"* pentru probleme directe şi feerice. Premii: 200, 150 şi 100 mărci finl.; apoi concurs anual informal de studii cu premii: 150, 100 şi 50 mărci finl. In ambele concursuri şi menţiuni onorabile şi laude. Lucrările se vor trimite pe adresa: *Osmo Kaila*, Runeberginkatu 29 B. *Helsinki*. (Suemi-Finlanda).

Concurs internaţional de probleme al revistei daneze *„Skakbladet"* pe 1936 pentru probleme directe în 2 şi 3 mutări. Premii pentru cele dintâiu: 20, 15 şi 10 coroane daneze şi 30, 15 şi 10 cor. dan. pentru cele al doilea. Arbitrii: *K. Hannemann* şi *V. Röpke*, Kjöbnhaven. Lucrările se vor expedia pe adresa: *P. Rasch Nielsen*, Amalievej 21. *Kjöbnhaven*. (Danemarca).

Cu ocazia olimpiadei din *Muenchen, Federaţia Germană* deschide două concursuri internaţionale: I. Pentru probleme directe în 2, 3 şi 4 mutări, cu premii de 250, 150, 100, 60, 40 şi 5 premii de consolare de 20 mărci în fiecare din aceste trei secţiuni; II. Pentru studii „Alb câştigă" şi „Alb face remiza" cu aceleaşi premii. Problemele şi studiile — una sau cel mult două compoziţii — se vor trimete până la 1 Iulie 1936 la adresa: *Grossdeutscher Schachbund*, Kantstrasse 8. *Berlin-Charlottenburg. (Germania)* cu inscripţia: *„Olympia-Wettbewerb"* în două exemplare cu motto, din care unul singur cu numele şi adresa autorului.

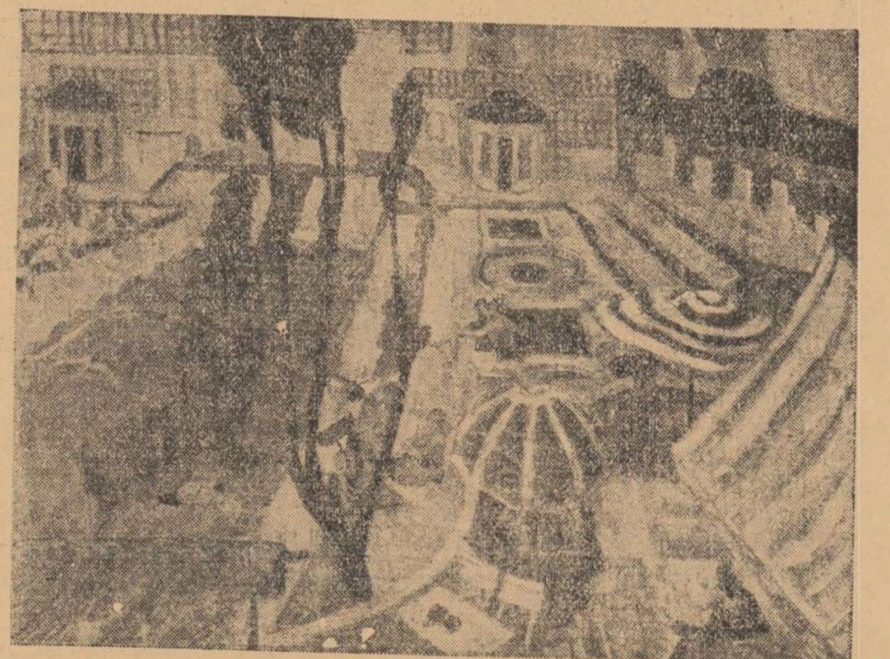
Corespondenţa

Am primit soluţii exacte dela d-nii: *Av. Sady Barber, Ing. G. Heskia* şi *Theo Steck* din Bucureşti, *Valer Oniţiu*, Sibiu.

W. R. (Stuttgart). Ausfuehrliche briefliche Antwort folgt. Herzl. Gruesse.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

■ „SUB TEROAREA SCANDALULUI" de Charles de Richter, e o capodoperă a romanului criminalist. Un şantaj infam ţine sub ghiarele groazei creerul şi inima frumoasei Lady Diana. Amprentele fantomatice de dincolo de mormânt! Dramatism, mister, acţiune. Emoţia preface pe cititor într'un ager detectiv în slujba adevărului şi dreptăţii, pânăce... Dar citiţi-l. In „Romanele Captivante" (260 pagini — 15 lei). La chioşcari şi librari.

Mandie Ulieş Lida

De pe vremea când mi-era foame...

Serge Lifar și-a publicat anul trecut prima sa carte, povestirea copilăriei sale la Kiev (Stock. edit.). In culmea gloriei, s'a aplecat asupra adolescentului în care mijeau toate făgăduințele geniului său atât de deosebit în toate. Revoluția s'a revărsat asupra lui ca o furtună, tăind cariera tânărului destinat prea nobilei școale de cadeți, zmulgându-l dintr'o viață de familie duioasă și elegantă. De aci înainte, Sergiu Lifar deveni un adolescent slăbănog, zdrențuros, căzut în mizerie, dezordine, groază și foame. Dar ars de dorința de a fugi spre a-și întâlni pe acel ce-i întruchipa idealul, pe fermecătorul Sergiu de Diaghilew. Astfel, trecând într'o noapte frontiera, ajunge pe malurile Mediteranei. D-na Nijinska îl întreabă: „Știi tu în adevăr să dansezi, Lifar?"

Primele pagini scrise și le-a publicat în „Nouvelles Littéraires", iar azi și-a desemnat dansul vieții într'un balet pe două sute de pagini dar nu ca un literat, ci ca un martor al propriei sale aventuri. „Poetizează tot ce atinge", zice despre el prietenul său, scriitorul Pierre de Humbourg.

El simte, în adevăr, că dansul este esența vieții, viața însăși; o dovedește nu numai prin felul său de a dansa, ci și prin interesul pasionat pe care-l arată, pretutindeni și în orice împrejurare, dansului.

Iată ce scrie el cu prilejul unei expoziții a „Archivelor Internaționale ale Dansului", ce s'a inaugurat cu o sală consacrată „Vechilor dansuri ale Franței".

„Secolul al XIX-lea, zice el, cu technica nouă a culturii, a dat o lovitură de moarte folklorului". Dar lovitura a fost mai grea pentru arta „cea mai ușoară, cea mai aeriană, cea mai palpitantă — dansul".

Tocmai pentru că dansul este cel mai strâns legat de esența vieții, el este și cel mai sensibil la orice schimbare în costume și instrumente muzicale.

De aceia înainte de această expoziție, el dorise un muzeu, fie el cât de mort, dar care să puie acest prețios dans folkloric în siguranță, stabilizându-l.

Această conservare ar fi nu numai o operă științifică, istorică, artistică, și nu e aci nici o exagerare, căci zice el, dansul a fost, în totdeauna, o ilustrare a vieții și a culturii. Un asemenea muzeu ar fi și o **școală** pentru meșteșugarii baletului, un izvor de inspirație pentru coreografi, **o adevărată universitate** a criticilor, admiratorilor, îndrăgostiților ferventi ai dansului".

Expoziția „Vechilor Dansuri ale Franței". i-a dovedit ce mare dreptate avea stăruind pentru un muzeu conservator al dansului popular. Bogăția amănuntelor, ce au fost realizate cu atâta exactitate, a dovedit că dansurile regionale, deși s'au pierdut în unele regiuni ale Franței, ele totuși s'au păstrat în unele părți și mai ales la generațiile mai vârstnice și că există documente iconografice și descriptive într'un număr destul de însemnat și că sânt încă societăți destul de numeroase care au păstrat aceste dansuri vechi, cu credință.

Expoziția aceasta dă un material de cel mai mare preț pentru Istoria dansului în Franța. Schițe luate din dansul în executare, tablouri, fotografii și grafice pline de interes, un atlas curios coreografic al Franței, dând date asupra folklorului actual al dansului. „Cu alte cuvinte, zice Serge Lifar, această expoziție ne înfățișează cultura dansului în Franța, în toată integritatea sa", adică **vechile** dansuri cu toate aporturile ulterioare și chiar moderne pe care le-a făurit spiritul, creatorul actual al secolului".

Avem atâția muzicografi informați, avem societăți de folkor al Dansului care au strâns, au cultivat și au răspândit cu mult zel, gust și pricepere, un bogat folklor al Dansului. Ce ar fi dacă de pildă Domnul Radu Cioculescu, omul de înaltă cultură generală și de o atât de savantă cultură muzicală, ar încerca dimpreună cu alți colaboratori, să ne dea un muzeu al Dansului nostru popular la Fundațiile Regale de cultură? Credem că e momentul cel mai potrivit, ca să nu fie, **în curând, prea târziu.**

Facem un călduros apel la domnia-sa ca să fixeze bogatul nostru folklor de dansuri pe o bază stabilă, asigurând astfel arta fugitivă, dar plină de bogății și fantezie a dansului din toate regiunile. —Is. Sd.

Cărți nouă

Fiica Regentului

Deși Regentul a avut patru fete care au trăit și trei care au murit mici de tot, Jacques Roujon (Grasset edit.), nu vorbește de cât de una, Ducesa de Berry, ca și când Regentul nu a avut-o decât pe ea. E drept că a fost favorita tatălui său și apoi, mulțumită talentului lui Saint Simon a rămas una din figurile feminine cele mai respingătoare din Istoria Franței.

Se 'nțelege că trebuie să contăm cu răutatea lui Saint Simon și cu puterea sa de rancună, care e proverbială. El nu iertă niciodată Mariei-Luiza-Elisabeth că a silit pe nevasta sa, d-na de Saint-Simon să-i fie doamnă de onoare, pe când ea dorise să fie doamnă de onoare pe lângă ducesa de Bourgogne. Totuși autorul faimoaselor „Memorii", este din multe alte puncte de vedere destul de imparțial cu fiica cea mai mare a Regentului.

„Era născută, scrie el, cu un spirit superior, și când vroia era tot atât de plăcută, pe cât știa să fie amabilă, cu o figură impozantă și care atrăgea în acelaș timp privirea, deși o cam stricase grăsimea, spre sfârșit. Ea vorbea cu o grație stranie, avea o eloquență naturală care-i era particulară și care curgea usor ca dintr'un izvor; în sfârșit cu o justeță în expresie care fermeca și surprindea".

Deci ca și regentul, Ducesa de Berry era inteligentă, deși s'a purtat ca și tatăl său în multe ocazii ca niște adevărați monștri. Tot Saint Simon povestește: „D-na ducesă de Berry și d-l duce de Orleans s'au îmbătat (la un banchet) în așa grad în cât nimeni nu știa ce să mai facă. Efectul vinului pe sus ca și pe jos fu astfel în cât toți erau încremeniți și apoi aceasta nu i-a putut desbăta. Au trebuit să fie duși în starea aceasta la Versailles. Toți servitorii din echipaje au văzut starea aceasta și... n'au tăcut".

Prin tatăl său, ducesa de Berry era nepoata lui Ludovic al XIV-lea, căci Regentul era fiul lui „Monsieur" și al Palatinei. Prin mamă-sa era deadreptul descendenta Regelui, căci bunica sa era d-na de Montespan, maică-sa fiind fiica acesteia de două ori adulterină și legitimată sub numele de Françoise Marie de Bourbon. Deci tatăl ducesei de Berry era văr primar cu mama acesteia, care era soția sa. E drept că toate aceste legături sânt atât de încurcate, printre atâția bastarzi, încât putem crede că însuși Ludovic al XIV-lea își pierdea socotelile. Bineînțeles catastiful era ținut mai ales de persoanele din familie, care nu aveau altă grijă de cât a-și menține sau mări prerogativele unele față de celelalte.

Peer Morlöe — Portret

Jacques Roujon povestește cum, într'o zi, Ducesa de Berry a făcut un scandal nemaipomenit pentru că lacheul deschisese ambele canaturi de la ușa camerei sale în fața propriei ei mame, strigând că mama sa, nefiind de cât ramura mezină, nu are drept la acest ceremonial.

Măritată la 15 ani, fiica Regentului muri la 24 de ani. Avea în sângele său amestecate pornirile Bourbonilor, gurmanzi, senzuali, nesățioși de toate plăcerile trupești și pe acele ale doamnei de Montespan, despre al cărei temperament se șopteau lucruri fantastice la Curte.

Nu s'ar putea afirma că a fost o otrăvitoare ca bunica sa, totuși se zicea că ea ar fi otrăvit pe marele Dauphin, pe fiul acestuia, ducele de Bourgogne și pe fratele ducelui de Berry. Se mai spune că tot ea ar fi otrăvit și pe cumnata sa, ducesa de Berry, care a stăruit să se facă mariajul ei cu ducele de Berry. De altfel, se afirmă că tot ea ar fi omorît și pe legitimul ei soț, ducele de Berry... Probe palpabile nu sânt, dar toate aceste mari personagii au murit cu aceleași simptome: luări de sânge și provocarea vărsăturilor de către anume medici, după care a urmat o moarte subită și curioasă.

De altfel ducele de Orleans a fost precis acuzat de omoruri și aceste acuzații au ajuns atât de fățișe încât ducele de Orléans a rugat pe Rege să-l trimită la Bastilia. Regele Ludovic al XIV-lea stând pe gânduri, l-a sfătuit să se liniștească.

S'a vorbit mult și despre relațiile ducesei de Berry cu tatăl său... Erau capabili de orice mai ales când beau un pahar mai mult.

„Ceiace e destul de înfricoșător, zice autorul cărții citate, e lipsa de orice simț moral, împinsă atât de departe, și la unul și la cealaltă. O făceau cu o sinceritate uluitoare, în mod firesc, cu o nerușinare de animale complect inconștiente. Se îndopau, se îmbătau și toate cele ce mai urmează, împreună. De ce nu? In Dumnezeu nu credeau, erau mai presus de orice legi omenești, iar protestele scandalizate ale persoanelor virtoase, erau pentru plăcerile lor un piment mai mult. De altfel, în ochii lor, virtutea și ipocrizia erau acelaș lucru. In asemenea condițiuni, cum să se stabilească până unde a mers nebunia lor? Desfrâul tatălui, desfrâul fiicei, totul forfotește în aceiași bucătărie și răspândește acelaș miros urît de pârleală".

Se pare, totuși, că, în această bestialitate dezlănțuită, ducesa de Berry ar fi avut și ea o pasiune sau ceva care ar fi putut trece drept pasiune. A iubit pe contele de Rions atât de mult în cât s'a căsătorit cu el în taină renunțând la titlul și toate prerogativele de „Fille de France". Bine înțeles că acesta s'a purtat cu ea ca un soldățoi și că nu avea nimic interesant în el.

Cartea lui Jacques Roujon este o interesantă scoatere în evidență a epocii de scandal și de nebunie scabroasă, în care a trăit și mai ales a murit această „Fille de France", precum și halul de decădere a unei stări de lucruri, pe care regaliștii și reacționarii ne-o prezintă, adeseori, ca un ideal de civilizație și morală.

La autopsie, după o moarte tragi-comică în pavilionul La Muette, corpul acestei tinere și frumoase prințese, pe lângă că era în stare de graviditate, prezinta un ulcer la stomac și altul la anus, splina îi era cu totul putredă, capul îi era plin de apă și creerul redus la jumătate".

Ceva îngrozitor și dezgustător, care te face să preferi virtutea cea mai aspră și mai neîndurată a puritanilor, asceți până la nebunie.

Gazeta cărților

A apărut No. 16 din „Gazeta Cărților", din Ploești, anul al V-lea. Această publicație utilă și apreciată, apare, bine editată, numai cu sacrificiile unuia din oamenii noștri de litere și cultură, cunoscutul profesor, *Dimitrie Munteanu Râmnic*. Mulțumită acestei sârguincioase și serioase publicații, cunoaștem multe din cărțile apărute, pe care lipsa de organizare în răspândirea cărții de către editurile și librăriile noastre, le-ar putea face să fie trecute cu vederea. Astfel s'ar fi petrecut lucrurile cu cartea *„Legende"* a Domnișoarei *Maria Canta*, dacă *„Revista Cărților"* nu ne-ar fi semnalat-o, cu aprecieri juste în ultimul său număr. Autoarea, d-ra Maria-Canta, (doctor în Litere Maria I. Mihalcescu) care a mai scris și alte legende și povestiri în 1929, s'a gândit mai ales la nevoia de citit a tineretului nostru și a elevelor sale, cărora s'a străduit a le pune la îndemână povestirile legendare, în care se îmbină fantasticul cu realul, unind cunoștințele din comoara pe care o posedă, cu o armonioasă limbă românească.

Revista ne dă tot în acest număr la rubrica *pagini vechi inedite*, o scrisoare a pictorului *I. D. Negulici*, cu o lucrare a sa, un potrtret din 1848, publicată de d. inginer Gr. Smeureanu, după ce a mai dat, în alte numere precedente, asemenea pagini de *Elena Rădulescu, V. Alecsandri, Dora d'Istria, Ion Zamfirescu, Mih. Demetrescu, P. Cerna, etc.*

Iar alături, Antologie de azi, Versuri și Proză, având valoare documentară pentru cei ce vor cerceta odată, în viitor, mișcarea noastră literară din prezent.

Apoi articole cu prilejul aniversării Carmen Sylvei, ziare și reviste basarabene prea puțin cunoscute.

Intr'un cuvânt „Revista Cărților", cu un bogat și variat conținut informativ, nu trebuie să lipsească din biblioteca nici unui cărturar. Aceasta cu atât mai mult, cu cât primim mereu imputări din provinciile alipite, că sânt lăsate în necunoașterea producției noastre literare.

V. Rudeanu — Portret

Cronica literară

I. Peltz: Nopțile domnișoarei Mili; Virgil Carianopol: Scrisori către plante

In tot ce scrie d. Peltz este ceva interesant și tot ce scrie este până într'atâta romanul continuat al aceleiași lumi, în cât judecarea fiecărui volum în parte ni se pare dificilă și de natură să strice viziunea întregului. N'avem nimic nou de spus despre acest roman, fără a ne repeta, afară doar de câteva observațiuni de technică generală, care socotim că pot folosi autorului.

D. Peltz este un bun descriitor al vieții de cartier, cu înțelegerea ei ca un organism întreg, cu dramatism și cu humor. Lumea pe care ne-o înfățișează are simțurile iritate, instinctul sexual diformat și e în deobște cuprinsă de o profundă nevroză. Această boală de cartier se simte în orice volum al d-lui Peltz, indiferent de materia lui. In *Nopțile domnișoarei Mili* este din nou vorba de dragoste. Pe deoparte eroul caută, mereu nesatisfăcut, femei, pe de altă parte femeile sânt mereu turburate de instinctul sexual. O desfășurare epică propriu zisă nu are această carte. Ea e un tablou al cartierului sub raportul sexualității. O bandă, adică un fel de tovărășie juvenilă, descrisă nu fără haz, umblă după femei. Eroul face parte din ea. Toate femeile laolaltă înfățișează aspectele posibile ale vieții sexuale la femee. Casierița tânjește până ce într'o bună zi, observând disproporția de vârstă între ea și eventualul soț, încearcă să se sinucidă. Apoi, scăpată de moarte se mărită cu un vânzător din branșa ei, și, potolită, devine o burgheză oarecare. Actrița, îmbătrânită, se agață de tineri. Văduva, planturoasă și libidinoasă are o filosofie rezonabilă.

Fuge de sentimentalisme și se bucură carnal cât mai e vreme. Nevasta comisarului are furii afrodisiace. Pe geamul ei intră câteodată toată banda. Scena în care comisarul este îmbătat pentruca banda să poată opera este hazlie. Cu Mili problema sexuală se complică. Romanțioasă și chiar iubită de eroul cărții, această fată refuză fără motiv temeinic căsătoria, îmbătrânește și devine maniacă. La ea excesul de vocație erotică a încurcat calea instinctului și l-a distrus. Mai este totuși o explicație secundară. Tatăl ei era un „nebun", un maniac blând, în dragostea pentru care se absorbise o bună parte din sentimentalitatea erotică a fetei. Ereditatea provoacă la Mili un proces de interiorizare. Ea se cufundă din ce în ce mai des în colocvii nocturne cu Sfântul sfinților, tatăl ei defunct, și convietuirea această imaginară o sterilizează pentru viața erotică adevărată.

Cu mai multă grijă architectonică, d. Peltz ar fi putut foarte bine să urmărească dealungul romanelor sale un număr de indivizi și de familii, determinându-le ereditatea și relațiile sociale, fără a cădea în zolism sau în „ciclism" (expresia e a răposatului Thibaudet). Deși anume crudități sânt necesare zugrăvirii promiscuității de cartier, totuș sânt unele exagerări care, prin sila ce o provoacă, întunecă seninătatea contemplației. Nu izbutim de pildă să ne convingem de necesitatea unor atari amănunte:

„Ah! cum știa să întrebe femeea asta de bine și de des și de adânc. Băi de șezut, să nu care cumva să uite de ele, să nu care cumva să se culce, obosit cum îl știe și cam zănatec— fără să le facă. Nimic n'ajută mai bine ca apa fierbinte. O întreagă poemă — băile acelea de șezut! Venea mătușa cu ligheanul, înjurând, blestemând, clătinându-și ca și acum capul îngrijorat, și-l obliga să-și scoată pantalonii..."

„Fratele povestea cum într'o încăerare cu studenții la o serată undeva, a bătut măr un grup întreg de adversari. Și tocmai când se înfierbântase, ridicând brațul spre a arăta exact cum a lovit — a rămas alb, imobil și mut în mijlocul odăii. — Burta! Atât a putut spune și a dispărut, în panică, pe ușa violent deschisă..."

Este ceva adevărat din punct de vedere literar și aici. In exemplul întâi se vede viața de familie milenară ajunsă până la lipsa de pudoare, în al doilea se constată o slăbire funcțională (tânărul suferea „de pântec") care poate explica într'o măsură și turburările psihice. In viscere sânt punctele de plecare ale tuturor pasiunilor și slăbiciunilor. E datoria artistului însă de a găsi echilibrul între documentație și ficțiune.

Mai avem de observat d-lui Peltz o anume confuziune a narațiuni, în ciuda aparentei clarități. Stilul său e volubil, abundent, cu multe comentarii și soliloguri, cu întoarceri în trecut și sărituri, încât fără o atențiune încordată, rămâi surprins să bagi de seamă că n'ai înțeles și că trebue să recitești. D. Peltz, care lasă de obicei pe eroi să vorbească limba lor proprie, păcătuește când se amestecă și pune pe văduvă să facă o declamație filosofică, pretențioasă și, cum zic unii, „imajată":

„...Băețașu' mamei — cât e de amărît că i s'a stricat jucăria! N'am vrut puișorule, să mișc frumosul castel de hârtie colorată și să-l prăvălesc — crede-mă!... să te închini în fața cuvintelor ca în fața nu știu eu cui? a unui Dumnezeu concret, bine pieptănat și surâzător, a unui Dumnezeu convențional, cu barbă albă, lungă și regulată și cu obraji de caise..."

In ciuda acestor erori, romanul d-lui Peltz rămâne plin de interes.

●

Pe d. Virgil Carianopol (numele pare a fi un pseudonim) îl cunoaștem dintr'o broșurică de versuri fără altă însemnare pe copertă decât numele sau pseudonumele autorului. Ortografia originală arăta că autorul face parte din una din grupările dadaiste libertare, pentru care întâia piedică o constitue limba. Toate poeziile erau înrudite dealtfel cu maniera d-lui Ilarie Voronca și a celor dela *unu*, cu frumoase imagini uneori:

și atunci lelia vei sti tu între ce
oameni voi râde sau voi plânge
sau când mă voi preface într'o
vioară
știi tu ce pasăre va obosi în
lemnu poemi acesteia? (sic)

●

cine m-a strigat
când îmi curățam flautu de
cântece?

●

să vie zapada porumbeilor
să-mi mângâie tristețea
să vie pădurea în genuchi
să-mi cânte
neliniștea plopilor înalți ca
prieteni (sic) mei.

Erau și teribilități stil *unu* (d. Carianopol publicase în această editură *Un ocean, o frunte în exil, poeme*):

oooo
oooooooofi
oooooooooooooooooo
morală
am onoare a-mi anunța
eșirea definitivă din minți

In loc să-și iasă din minți, autorul s'a cumințit și publică acum în editura Fundațiilor Regale *Scrisori către plante*. La drept vorbind s'a cumințit ortografia, cuprinsul liric a sărăcit. In locul poeziilor de dragoste pentru un porumbel:

te salut porumbel al destinului
din calea Dudești 217.

dăm acum de poeme tărăgănate, sentimentale, în care ritmul și forma sânt adesea argheziene, dar fondul e înrudit cu acela al poemelor d-lui Camil Baltazar, sincere, dar prea plângărețe, prea litanice:

Mamă,
Imi scrii, să mă întorc iar acasă
Să viu acolo
Unde mi-am lăsat copilăria și
ghiozdanul
Acolo, unde câmpia, își bate
pletele pe șolduri ca o fată.
Iartă-mă mamă, dar nu mai pot.
. . . .
Iartă mamă copilul
Care ți-a moleșit sânii
Și ți-a spart în gingii
Bomboana din țâță.

Jelania aceasta nu se potrivește de loc cu libidinea și respectul filial stă rău laolaltă cu imaginea erotică a bomboanei din țâță. Tot astfel amintirea iubirii trecute devine brutală când e amestecată cu sensualități violente:

Iți mai aduci aminte de vremea
aceia?
Mai ții minte Marie?
Lângă plopul din câmp odată
Iți crăpa pieptul de fetie...

In felul acesta putem pune la îndoială sinceritatea poetului în poemele în care ne vorbește de tuberculoză, de suferințe la spital și să explicăm motivele printr'o înrâurire a d-lui Baltazar. Creațiunea metaforică se reduce la câteva imagini nu totdeauna fericite:

Să-ți sărute sânii de ceață, de
mandarine

●

Să adune noaptea din ape
mandarine
Ce dacă sparg soarele ca pe-un
ou
Și-i vărs gălbenușul pe oraș?

●

Ce dacă gura mea nebună
A mușcat carne din lună?

Sânii mandarine, soarele ou, luna carne, iată imagini culinare grotești. Altădată luna e o „bomboană pe limbă".

Chiar dacă o adevărată sinceritate de simțire se întrevede pe alocuri, poemul e așa de volubil, așa de declamator și psalmodic, încât se produce obosirea sensibilității noastre:

Este adevărat,
Eu nu sânt cel așteptat.
Eu nu iau munții în spate
Să mă duc cu ei în singurătate,
Nu am timp ani să număr,
Nu pun secera lunei pe umăr,
Eu nu iau soarele în mâni,
Nu arunc cerul la câni,
Etc., Etc.

De ce să nu ia poetul soarele în mâni, de ce să n'arunce cerul la câni, astea sânt întrebări care s'ar părea că ascund ceva, dar curând ne dăm seama că nu cuprind nimic. D. Carianopol are o putere de afecțiune și o anume cumpătare și acestea sânt sigurele elemente care ne mai dau îndreptățirea să sperăm în cariera domniei sale.

G. CALINESCU

Peer Merlöe — Studiu

Insemnări şi polemici

Femei academiciene

Unul din evenimentele cele mai importante din lumea literelor, în Europa anului 1936, a fost, fără îndoială, recepţia d-nei Colette, la Academia belgiană de limbă franceză, înlocuind pe Anna de Noailles.

Publicul nu mai era, aci, acel public cu care fusese deprinsă Colette, conferenţiară şi... vedetă de Music-Hall, public parizian cu care marea scriitoare se simţea la largul ei. Sala era grozav de solemnă, imensă, oficială, îmbrăcată în portrete pompoase din care se citea istoria Flandrei.

Mulţimea adunată venea şi împinsă de admiraţie, dar şi din curiozitate pentru această îmblânzitoare cu picioarele goale... Cu picioarele goale?!... Da, şi tocmai faptul acesta a făcut pe d-nii aceia celebri şi înţelepţi să stea o clipă la îndoială.

O academiciană?... Ei bine, a fost Anna de Noailles, dar o academiciană cu picioarele goale?!

Publicul dela noi nu ştie, că cel mai mare prozator francez al vremii, Colette, comandor al Legiunii de onoare, poartă sandale şi numai sandale. Dece? Din dorinţă de a se singulariza? In urma unui accident, întâmplat acupm patru ani i-au fost smulse tendoanele — ceeace o sileşte să umble cu talpa toată pe pământ, şi numai în sandale.

Sala fremăta de nerăbdare. Colette apăru, dar nu se văzu nimic, pentru că un postav verde atârna până la estradă — şi apoi pentrucă începu a vorbi.

Cine a auzit glasul ei de contralto — şi noi am avut fericirea să o ascultăm într'o conferinţă la Bucureşti, — ştie să aprecieze vraja cu care învălue ea pe ascultători.

Discursul său a fost o minune. El a fost un mesaj. S'a înfiripat, din clipele vremii şi din visuri, poeta şi femeia în locul căreia Colette nu putea crede că vine ea.

Valère Gille primi pe Colette, rostind prima cuvântare, după obiceiul Academiei belgiane, unde cel primit vorbeşte al doilea, nu ca la Academia franceză, întâiul. Publicul a ovaţionat-o îndelung.

Una din trăsăturile caracteristice ale discursului său şi care probabil a plăcut mai mult Belgienilor, a fost fără îndoială faptul că a vorbit de toţi şi în special de Anna de Noailles, atingând numai în treacăt persoana ei.

Povesteşte, de pildă, cum — ajungând rue Scheffer, cam pe la amiază — găseşte pe Anna de Noailles în pat, inspirată şi mai totdeauna pe moarte, inspirată, mirându-se că poate cineva să se întoarcă dela primblare la un ceas ca acesta şi că se pot auzi, la Bois de Boulogne, pasările care cântă ca acele din sufletul său.

Aci reese toată opoziţia dintre cele două personalităţi: irealul încântător şi dureros de oparte, de alta o realitate poate prea definită: Colette venea din grădină, dintr'o grădină pariziană cu fişele de lemn, care trebuiau să însemne seminţe şi flori reale. De aci se ducea la Auteuil să facă dulceaţă şi conserve, şi era sigură că în cutare Duminică se va duce să culeagă mărgăritărele sau ciuperci. Iar acolo era sigură că o vor chema păsărelele, păsările reale, nu păsărelele din visurile ei.

Martin du Gard care face un reportagiu plin de interes în „Nouvelles Littéraires", spune cât de viu i-a evocat Colette cu viaţa ei atât de reală pe cea pe care o elogia şi îşi aminteşte, cu prilejul acestui discurs, o imagine a fermecătoarei poete moarte, rămasă adânc întipărită în mintea sa:

„Vedeam încă acea mână mică, mereu gata să se agaţe de scara lui Iacov... o vedeam încleştată de racla unuia dintre prietenii săi, care murise în împrejurări tragice — aşa cum s'a mai întâmplat şi cu alţi preferaţi ai săi. Şapte ore fără încetare, rămase acolo agăţată ca de rama pe care nu o va părăsi în voia valului neîndurat, ce voia să răpească barca uşurică. Până în cele din urmă au izbutit să o zmulgă de lângă corpul acelui prieten desăvârşit, savant, prevenitor, dar a doua zi, la cimitirul din Montparnasse, înţepenită lângă un copac, cenuşie, vânătă ca însăşi scoarţa lui, Anna de Noailles privea fix toarta sicriului, pe care scăpăra, în vântul îngheţat, mesagiul veşnic pe care-l înfipsese acolo în locul pumnului ei care slăbise. Apoi am văzut-o aruncând în fundul mormântului o eşarfă, pe care rozele aruncate de noi au acoperit-o una câte una. Această eşarfă fusese făgăduită prietenului mort, pentruca să-şi facă din ea o perină, căci ea o purtase tocmai în ziua recepţiunii sale la Academia din Bruxelles. Discursul Academic al Coletei a rechemat-o în toată lumina sa glorioasă, aşa precum a fost, am putea zice că a reînviat-o, dacă flacăra de viaţă care era sufletul Annei de Noailles s'ar fi putut stânge atât de curând în amintirea admiratorilor săi.

Totuşi nu pot exista fiinţe mai puţin comparabile între ele. Anna de Noailles, romantică, plină de strigăte, inspirată până la istovire, iar în viaţa de toate zilele, în conversaţie, era numai o scânteere neîntreruptă fără preget... Erau lucruri spirituale, amuzante şi dezordonate, de o ferocitate „flambantă", cum zice Martin du Gard.

Muncă? Puţină, cât se poate de puţină... Steaua care cade şi pe care o prinzi din zbor, din fuga condeiului.

Puţin importă dacă rima e slabă şi cuvântul neprecis. Pentru Anna de Noailles o tomată e un astru, pe când Colette nu se entuziasmează decât de lucruri reale. Mănâncă, pipăie şi, pipăind, evoluiază.

Nu despreţueşte nimic pe lume decât suferinţa, de care nu-i e frică, dar nu-i place să o arate. Răul? E a provoca suferinţa la alţii şi a nu fi sincer, adevărat. Singura ei ură este ura falşităţii, în viaţă caşi în literatură.

Iar literatura ei e o operă de răbdare, munca ei migăloasă şi cinstită e taina meritului său cel mare.

Anna de Noailles are poate mai mult sentimentalism. In frica sa teatrală de moarte, ea a găsit însă accente sublime.

Colette se mulţumeşte să cunoască toate plăcerile, trecând dela lăcomie la mânie, dela logica cea mai dezbrăcată la ezitări, la pudoarea sfioasă. Lirismul său e animal.

Anna de Noailles nu este profundă. Colette nu caută să fie profundă şi totuşi e profundă în mod firesc. E simplă şi ferită, nu face confidenţe, după cum nu fac nici animalele sale... trăeşte, pur şi simplu.

După terminarea ovaţiilor nesfârşite, publicul se strânse în jurul Colettei; şi femeile o îmbrăţişau, îi făceau complimente şi examinau de aproape tailleurul ei de mătase neagră, bluza de satin alb şi negru, părul împrăştiat ca un evantaliu enorm din Guyana, nodul impozant sub bărbia voluntară şi fină.

Toţi căutau să-i citească în ochii cenuşii, bătând în albastru, înfundaţi în orbitele întunecate, emoţia triumfului, ca să ia parte cu toţii, cordial şi vesel.

Astfel a fost primită, la Academia Belgiană de limbă franceză, a doua femee literată, care s'a nimerit să fie cel mai mare prozator al literaturii franceze actuale.

Nenorocirea unui filosof...

Carolina Massin a fost înscrisă în registrele poliţiei, înainte de a fi înscrisă în acele ale stării civile, la primăria arondismentului al patrulea, ca soţie a lui Auguste Comte, după ce a făcut un schimb de lecţii, el primind iniţiarea în viaţa amoroasă, ea primind, dela filosof, lecţii de... matematici.

A fost o femeie şireată şi iscusită, ştiind să ducă la bun sfârşit acapararea definitivă a filosofului, cu răbdarea şi îndemânarea cerută de multe amânări şi tărăgăniri, precum şi de piedicile pe care le-a întâmpinat. I-a fost scris bietului filosof, greoiu, fără nici un fel de atracţie fizică, să treacă prin lungul şir de pacosti şi nenorociri, care i-au amărît viaţa şi i-au turburat cugetarea, timp de 17 ani. Pentruca, până la urmă, deşi plecată din viaţa sa privată, după mai multe aventuri scandaloase, fugi şi cicăleli, pentru a scoate cu orice preţ bani, Carolina să reintre în viaţa publică a lui Auguste Comte şi să se asocieze din nou soartei şi gloriei sale.

In adevăr, Comte, după ce a ertat-o de trei ori, se decide în sfârşit să îndepărteze pe „nedemna soţie", neputând să se supună regimului unei ertări cronice. Aceasta se întâmplă în 1842.

Dar în 1849, pe când filosoful era gata să-şi înceapă unul din cursurile sale asupra religiei, pe cine zăreşte printre discopolii, prietenii şi criticii săi? Pe fosta sa soţie, care se hotărîse să-şi aleagă acest nou mijloc de tortură împotriva fostului ei soţ, dar mai ales urmăreşte să deschidă o portiţă spre a se strecura în gloria sa viitoare.

Auguste Comte nu poate găsi nici o obiecţiune la intimitatea, din ce în ce mai mare, dintre cei mai buni prieteni ai săi şi fosta lui soţie, pe care nu încetа de a o lăuda „pentru inteligenţa ei" şi cu care, deşi o repudiase, ducea încă o corespondenţă activă. Se putea dar să nu recunoască, în ea, pe eleva sa cea mai devotată, cea mai nelipsită de la cursurile maestrului, cea mai atentă la orice cuvânt îi eşea din gură? Cum putea să vorbească împotriva unei femei care, pătrunsă de doctrinele sale, îşi consacra a cincea decadă a unei vieţi, pornită se ştie de unde, cultului umanităţii, devenind astfel o „M-me de Maintenon" a pozitivismului?!

Odinioară se ridicase de la prostituţie la matematici, seducând un savant. După moartea lui Auguste Comte întreprinse seducerea altor savanţi, improvizându-se „conservatoarea" unei doctrine care era a lui Likré şi Stuart Mill, dar nu mai era a lui Auguste Comte.

Testamentul lui Auguste Comte, lăsat să fie executat de un grup de prieteni credincioşi, fiind socotit de Carolina ca insultător pentru ea, este atacat în faţa tribunalului de către aceasta, cu sprijinul lui Likré. Dar cu tot acest sprijin, Carolina pierde procesul, tribunalul suprimând însă unele pasagii pe care le-a găsit insultătoare pentru ea, de oarece testamentul urma să fie publicat.

Legislaţia franceză a suferit de atunci o modificare, scriitorii putând dispune de drepturile rezultând din producţia lor literară, fără a ţinea seama de revendicările soţiilor legitime.

A rămas însă amintirea persecuţiei la care a fost supus un om candid şi inofensiv, de către „une drôlesse obstinée et didactique" cum o califică Anatole de Monzie, care nu s'a mulţumit să tortureze omul cât a trăit, ci la dispariţia lui, îi atacă dorinţele şi voinţa sa de după moarte. O asemenea femee, care are curajul să se deghizeze la vârsta de 68 de ani, în „Déesse de la Raison", ne dovedeşte însă şi slăbiciunea filosofilor, care s'au lăsat mereu ademeniţi de îndrăzneala acestei cabotine de bâlciu, chiar când armele ei feminine erau cu desăvârşire tocite.

Un maestru al istoriei vii

La congresul ce a reunit în Bucureşti atâţia mari istorici, savanţi şi personalităţi de mâna'ntâi, s'a pomenit, cu durere şi evlavie, numele lui Henri Pirenne, omul care—hrănit, în tinereţea sa, deopotrivă de cultura franceză, caşi de cea germană, — a ţinut, în 1922, cu o înaltă probitate intelectuală, conferinţa: „Ce que nous devons désapprendre de l'Allemagne".

Fără a tăgădui influenţa legitimă a Germaniei asupra mişcării istorice contimporane, — el a ştiut să-şi stăpânească sentimentele sale de belgian, pentru a da bilanţul exact, ce i se cerea, cu atât mai emoţionant cu cât stăpânirea de sine îi cerea un efort mai mare, pentruca să se comporte ca un mare istoric şi mai ales ca un adevărat om, în aceste vremuri ,atât de depărtate de ceeace ne-am obişnuit a înţelege prin un asemenea cuvânt: „înainte de potop".

„Un om... Acest cuvânt răscoleşte durerea noastră, a tuturor celor ce au cunoscut şi au iubit pe Pirenne, zice un profesor de la Collège de France. Aceia au, azi, sentimentul amar că, de când el nu mai e, lumea — lumea lor — s'a îngustat, a sărăcit dintr'odată... în conştiinţă caşi în prietenie".

Marc Bloch, savantul medievist al Strasburgului, povesteşte că mergând, odată, cu Henri Pirenne, într'un oraş de Nord, acesta îl întrebă: „Ce să vizităm mai întâi? Vechile clădiri? Da, dacă aş fi anticar... Dar sânt istoric — deci iubesc viaţa. Să dăm mai bine o fugă prin cartierele noi, despre care ni s'a vorbit eri..."

Nu numai „Istoria Belgiei", dar toate cărţile acestui maestru al Istoriei dovedesc iubirea lui caldă pentru viaţa reală şi colorată.

Mai întâi de toate minunata carte subţirică: „Les Villes du Moyen Age", considerată drept capodoperă a Istoriografiei contimporane, cu toate că nici o revistă istorică nu a cunoscut-o.

Această iubire de viaţă i-a îngăduit de altfel lui Henri Pirenne, ca din istoricul „grabeleux" de fişe, bătrânul cu ochelari dela biroul înecat în mormane de hârtii, să se transforme în evocatorul evului mediu, urmând înşiruirea vremilor, fără nici o sforţare şi dând la lumină, cu aceiaşi putere originală, înflorirea cetăţii Bruges, a Anversului, a grasei Belgii din vremea lui Rubens sau a regimului lui Iosif al II-lea.

Iar primele pagini—luminoase, limpezi şi măsurate — le-a scris el, asupra Belgiei contimporane, în „Encyclopedie Francaise" şi pot fi privite ca testamentul unui liberal.

Farmecul omului, al vorbitorului, vioi, vesel, pătruns de simţământul vieţii în mişcare, este ilustrat de amintirea unui congresist, dela congresul ţinut în Octombrie 1928, la Oslo.

Delegaţii erau saturaţi de discursuri, obosiţi de expuneri solemne şi-şi trăgeau mereu ceasul din buzunar, când s'a anunţat comunicarea lui Henri Pirenne, profesor la Universitatea din Gand.

„Henri Pirenne, zice profesorul Lucien Febvre, frământă în mânile sale sgârcite în gesturi, zugrăveşte şi reconstrueşte douăzeci de secole de istorie". Omul care vorbea avea un glas puternic dar sobru, era un om cu privirea directă şi faţa rumenă.

In această sală de Wikingi, el evoca sute şi sute de desfundători de pământ, într'o regiune aspră şi posomorîtă, pădurari şi mineri, care au dus graiul roman, peste Meuza, în spre Rhin.

A fost ceva orbitor. O tăcere avidă a tuturor acestor istorici, care nu se lasă duşi de aparenţe goale, — oameni care ştiu despre ce se vorbeşte şi cum se vorbeşte".

Seara, în ceasurile în care istoricii, din lumea întreagă, s'au strâns laolaltă, s'a discutat cu aprindere şi pasiune comunicarea maestrului belgian.

Nimeni nu-l mai văzuse până atunci, nimeni nu l-a mai văzut de atunci... Toţi însă şi l-au amintit cu pietate şi durere, toţi au simţit că, odată cu Henri Pirenne, a dispărut pentru comunitatea sufletească o înaltă putere morală şi spirituală.

Opera lui Henri Pirenne este mai ales unul din evenimentele marcante ale istoriei Belgiei. „O istorie naţională, în care urmaşul robust a douăzeci de generaţii de meşteşugari a săpat, cu o mână sigură, pentru totdeauna, garanţia viitorului, semnul unei munci măreţe, al unui trecut milenar".

Cărţi româneşti

Gh. Chiper: *Studentul zilelor noastre. Tip. „Terek", Iaşi, 1935. Preţul 10 lei.*

Al. Busuioceanu: *Andreescu. Ed. Fundaţia „Regele Carol II", Buc., 1936. Preţul 120 lei.*

Virgil Carianopol: *Scrisori către plante (poesii). Ed. Fundaţia „Regele Carol II", Buc., 1936. Preţul 40 lei.*

Lucia Demetrius: *Tinereţe. Ed. Fundaţia „Regele Carol II", Bucureşti, 1936. Preţul 50 lei.*

Mihail: *Urmare (Poezii). Bucureşti, 1936.*

Cărţi străine

G. Lenotre: *La vie à Paris pendant la Revolution (1789—1793). Ed. „Calman-Lévy", Paris, 1936. Preţul 15 frcs.*

Jean Vignaud: *L'ange du 13-me jour (Roman). Ed. „Albin Michel", Paris, 1936. Preţul 15 frcs.*

Reviste

Libertatea, *No. 8 (Aprilie).*
Transnistria, *No. 1.*
Viaţa Basarabiei, *No. 2, 3, 4 (Febr. Martie, Aprilie).*
Insemnări: *No. 70-73 (Aprilie).*
Ţărănismul: *No. 15-16 (Aprilie).*
Tinerimea Creştină: *No. 3 (Martie).*
Insemnări Ieşene: *No. 8 (Aprilie).*
Graiul Dâmboviţei: *No. 4 (Aprilie).*
Revista Funcţionarilor Publici: *No. 3-4 (Martie—Aprilie).*
Afirmarea: *No. 2 (Aprilie).*
Freamătul şcoalei: *No. 3-4 (Martie—Aprilie).*
Finanţe şi Industrie: *No. 15 (Aprilie).*
Creştinul Ortodox: *No. 10 (Aprilie).*
Plaiuri Săcelene: *No. 3-4 (Martie-Aprilie).*
Vremea: *No. 433 (Aprilie).*
Duminica Copiilor: *No. 4 (Aprilie.*
Tinerimea Creştină: *No. 4 (Aprilie).*
Tribuna: *No. 12 (Aprilie).*
Drumuri nouă, *No. 4 (Aprilie).*
Suflet nou, *No. 1 (Aprilie).*
Capitala nouă, *No. 13-19 (Aprilie).*

Reviste străine

Pologne Litteraire, *No. 113—114 (Februarie).*

Ziare

Revista Dobrogeană: *No. 1 (Aprile)*
Cuvinte Nouă: *No. 3-4 (Aprilie).*
Viaţa Românească: *No. 1 (Ianuarie).*
Familia: *No. 3 (Martie).*
Prometeu: *No. 5-6 (Martie—Aprilie).*
Duminica Copiilor: *No. 3 (Martie).*
Poporul Românesc: *No. 8 (Aprilie).*
Pământul: *No. 129-131 (Aprilie).*
Gând Românesc: *No. 3-4 (Martie—Aprilie).*
Monitorul: *No. 24 (Martie.*

Surpriza chefliilor veniţi, de carnaval, la un prieten, pe neaşteptate...

— Din greutatea asta trebue să scazi inelul de logodnă.

Vieţi paralele

— Ai auzit ce-a zis doctorul: să-mi dai o butelie..
— Da... o butelie de apă caldă la picioare.

In Colecţia „Şantier" a apărut:
CONST. GRAUR
PORTRETE SOCIALISTE
C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mişu Ionescu. — Ioan Adam. — Ştefan Tatovici, — Severine.
Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu
De vânzare la librării — Lei 12

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

ASOCIAȚIUNII SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 805
Duminică 10 Mai 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

De-asupra sângelui

După plecarea Negusului din Addis-Abeba, unde porțile palatului au fost deschise — ca fiecare să ia orice ar fi vrut — și unde populația s'a putut înarma în voe din depozitele de arme și de munițiuni ...războiul a încetat, și a început baia de sânge provocată de bandiți.

Casele erau incendiate. Bandele intrau în case, prădau și ucideau.

Erau omorîți oameni pe stradă — pentru câteva monete sau un obiect de aur, pentru a preveni un eventual atac, ori pur și simplu din setea de sânge.

In aceste momente de groază, dr. Melly — șeful unei ambulanțe britanice — a eșit pe străzi să dea ajutoare răniților. Mașina de ambulanță, cu fanionul alb însângerat de semnul Crucii Roșii, înainta cu greu. De jur împrejur — scene de omor. Și printre ele, un om se apleca cu bunătate asupra răniților. Atunci unul din bandiții îndreptă arma asupra doctorului și-l doborî la pământ. Glonțul îi trecu prin plămâni.

Acest doctor misionar nu era în stare de războiu. Venise să ajute și să vindece.

Nu era obligat de regulele militare și de revolverul superiorului din urmă să intre în luptă, operație —oricât de săbatecă— dar având oricum unele rânduieli... ci avea în față o adevărată turmă de fiare turbate.

Totuși doctorul s'a scoborît în mijlocul unei scene de orgie a sângelui. Iar cei ce-și vedeau opera de cruzime combătută de gestul lui umanitar — au tăbărît cu ură asupă-i.

In fața ororilor războiului, aveam un sentiment de rușine și de desnădejde. Parcă tot ce am visat — este inutil. Monumentele de artă zadarnic se ridică spre cer. Bibliotecile degeaba ne capitonează pereții și ne dau — în clipele de îndoială — asigurări pentru triumful binelui și al dreptății.

Bestia din om, — pornită cu capul înfundat între umeri, cu baioneta la armă, — răstoarnă toate crezurile.

Iar infoliile, larg deschise pe birou, parcă nu-s bune decât să ne încrucișăm brațele pe ele, cu capul căzut de-asupra, și să plângem.

Și totuși, de-asupra zecilor și sutelor de mii de oameni cuprinși de delirul sângelui — iată un om, mai presus de moarte, care și-a făcut drept unic scop în viață mângâierea durerii omenești.

Viața doar n'are nici un scop de a fi trăită ca viermii — ci ea trebue să fie pusă în slujba unei credințe, a unui ideal de iubire... indiferent de durata ei. N'au lăsat nimic în urmă hoardele barbare, decât doar murdăria pe treptele de marmoră ale unui templu. Dar au rămas cugetarea și sentimentul înalt ale unui cărturar, care a veghiat printre tomuri brăcuite, la lumina unei lămpi sărăcăcioase cu ulei.

Din valul de ură și de sânge trecut asupra Abisiniei — vor rămânea gesturile izolate, ca cel al doctorului Melly, sau ca sfârșitul soției unui medic misionar care a fost ucisă prin somn de un glonț rătăcit.

Femeia aceasta a lăsat confortul și viața tihnită de acasă, a urmat pe bărbatul iubit până în inima ținuturilor sălbatice. A înfruntat oboseala, maladia și moartea pentru a fi alături de cel drag. Și prin somn — când ea zâmbea fericită în vis, cu capul pe brațu-i puternic, contopindu-și respirația cu respirația lui, — un glonț venit de cine știe unde îi opri pe veci bătăile inimii.

Jertfa eroică a doctorului englez, moartea tăcută și modestă a femeii ucise prin somn la Addis Abeba — au o profundă semnificație morală.

Asupra acestor cazuri trebue să ne oprim ochii atenți și înduioșați.

M. SEVASTOS

DIN „PRIVIND VIAȚA"

Nu crede că, strălucind în fața unei femei mai mult decât amantul ei și eclipsându-l, ai putea s'o întorci către tine. Nu vei reuși să-ți atragi decât antipatia și invidia ei.

●

Când o femee te-a schimbat cu altul, nu ea e aceia care se simte, față de tine, încurcată, stângace și vinovată, ci bărbatul cu care te-a schimbat.

●

Mai degrabă vei păstra relații bune cu cineva, dacă nu-i dai nimica, decât dacă-i dai mai mult decât poți continua să-i dai — sentimente sau lucruri.

●

De zece ani ești prieten de aproape cu o femee și vă ziceți „dumneata". Acum un ceas ai văzut întâia oară o femee, care ți s'a dat și al cărei nume nu-l știi, și vă ziceți „tu". Oare singura apropiere dintre suflete este corpul?

●

In gelozie superioritatea adversarului triumfător te umilește, inferioritatea lui te scoboară.

●

Din cele câteva sute de milioane de înamorați de pe glob din acest moment, fiecare crede că femeia pe care o iubește este unica, este o apariție supranaturală, este singura ființă fermecătoare, singurul isvor de felicități, singura care poate da farmecul cel mare al vieții, singura... E cam comic.

●

Nu poate fi o mai mare ofensă pentru un bărbat, decât atunci când femeia cu care e prieten, se înamorează în timpul prieteniei cu el, de un altul.

●

Un bărbat, când încetează de a iubi pe o femee și începe să iubească pe alta, are toate menajamentele pentru femeia părăsită. O femee, în aceiași împrejurare, e crudă și sfidătoare. Femeia are sentimentul că cruzimea ostentativă față cu bărbatul părăsit este un dar și un omagiu pe care îl aduce noului ei amant.

●

De cele mai multe ori n'o iubești pentrucă are calități, ci are calități pentrucă o iubești.

●

Când nu mai iubești pe o femee, nu poți înțelege deloc pentru ce ai iubit-o, oricâte sforțări de memorie ai face.

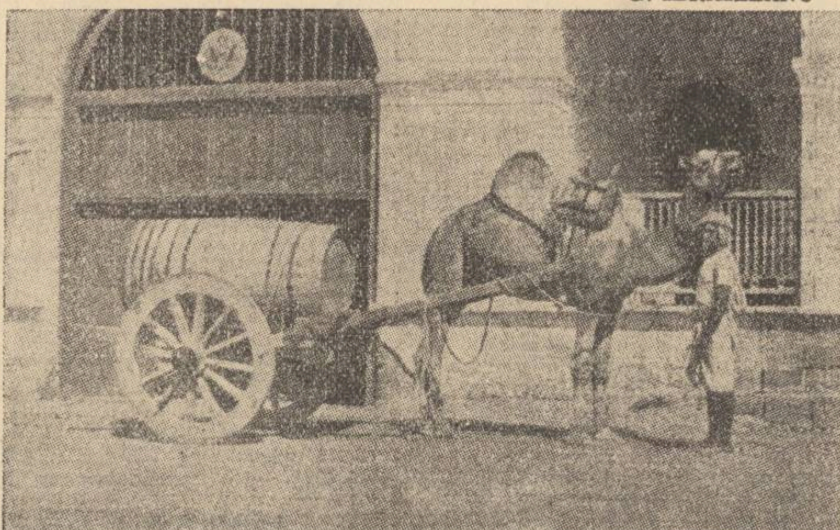
●

Puțini oameni ar prefera ca femeia pe care ei o iubesc pasionat să iubească pe altul decât să moară.

●

Delicateța este calitatea supremă și cea mai rară a sufletului omenesc. Ea le presupune pe toate celelalte; inteligența, bunătatea, altruismul, generozitatea, discreția, mărinimia, ș. c. l. Un om lipsit de o singură calitate a sufletului, nu mai are delicateța complectă. Atunci ea este cu lacune și cu eclipse.

G. IBRĂILEANU

„Apă curgătoare" înseamnă în Aden sacaua trasă de o cămilă.

P. R. Troteanu — Portret

Din viață... și din cărți

Numărul închinat lu Heine

Revista „Ramuri", lăudând practica „Adevĕrului Literar" de a comemora mari nume din trecut, ne găsește vina — cu prilejul comemorării lui Heine — că am vorbit de originea acestui scriitor și că am făcut unele considerații politice de actualitate.

Publicația craioveană ar fi vrut, probabil să dăm poezia „Lorelei" — drept opera unui poet „necunoscut", așa cum se obișnuește astăzi în Germania.

„Evident,— continuă „Ramuri", — nu poate trece nimănui prin minte să aprobe intoleranța intelectuală și barbaria tiranică a anumitor dictaturi — în special, în materie de idei și libertate individuală. Dar nu ne putem amesteca în viața intimă și internă a atâtor țări — cum iarăși o elementară decență te oprește ca din orice ocazie să smulgi ditirambi și lacrimi pentru oropsiții de evrei, tunând și fulgerând împotriva celor care îi scutură uneori, din motive desigur care îi privesc"...

Curios mod de a combate „intoleranța intelectuală și barbaria tiranică a anumitor dictaturi" — „în special, în materie de idei și libertate individuală" — admițând „scuturarea" unor cetățeni și fără a vrea să auzi măcar de motivarea acestei „scuturări".

Nu putem discuta curentele și mișcările, ca și practicile de aiuri?

Dar prin interdependența de tot felul a statelor, — cunoscându-se puterea spiritului de imitație, — o mișcare dominantă dintr'un stat amenință să se întindă peste graniță.

Când cărțile sunt puse pe rug în Germania, acest lucru nu ne interesează?

In sfârșit, revista „Ramuri" explică atitudinea noastră în chestia Heine pe tema spiritului coreligionar (deși-i cam comic a presupune idolatrizarea lui Heine ca fiind determinată de considerente... religioase).

Pentru a arăta publicației craiovene greșala și 'n acest punct, vom cita faptul că conducătorul „Adevĕrului Literar" — care are răspunderea absolută și exclusivă — nu-i ceeace crede revista „Ramuri" (ceeace n'ar fi de loc rușinos și n'ar modifica într'un nimic înlănțuirea logică a argumentelor din articolul de față), ci este.... creștin ortodox, botezat de popa Ion dela biserica Tres-fetitele din Botoșani.

Revista „Ramuri" ar trebui să înțeleagă că nu-i neapărat nevoe să fii mozaic și evreu — ca să te indignezi împotriva incendierii cărților și împotriva violentării unui om din pricina originii sale etnice.

Pedagogul neamului

In „Gândirea", d. Ovidiu Papadima spune că „noi trăim în ultimul timp creștinismul fără să ne dăm seama de el. Zăpăciți de moda europeană, îl izgonisem rușinați pe Dumnezeu în cele mai ascunse colțuri ale sufletului nostru. — Nichifor Crainic ni-l-a descoperit în noi. Ca toate marile lumini, aceasta nu poate fi văzută deodată. Ii trebue vreme. Esențial însă e că porțile de intuneric au fost deschise".

Și cine a făcut minunea asta?

„Scriitorul Nichifor Crainic",— ne asigură „Gândirea", revista d-sale, — „scriitorul Nichifor Crainic care tinde să fie un pedagog al neamului, în sensul antic și bun al cuvântului".

Dintre toți cititorii, suntem siguri că d. Nichifor Crainic —așa cum îl știm, și mai ales așa cum se știe el însuși— a fost acel care a râs mai cu haz de năzdrăvănia d-lui Ovidiu Papadima...

„Primo vivere deinde filosofare"

Un student: d. Gh. Chiper — ne trimite o broșură intitulată „Studentul zilelor noastre", în care d-sa face procesul școalei și al societății, acuzându-le de lipsurile din educația și instrucția studentului.

Am citit broșura cu cel mai mare interes, dar d. Chiper nu m'a convins de vina școalei.

Căci — oricum ar fi învățământul nostru — nu înțelegem de ce un elev bun poate eși din liceu cu ortografia, punctuația și latineasca d-lui Chiper.

Astfel d-sa scrie: „societăței", „învățăturei", „aventurei", etc. „pentru ași creea", „înainte de ai cerceta", „ceace", „ale unei vieți trăită", „literile", „ori cunoștința" (în loc de „or", nici acesta recomandabil), „nu-le", „nu ia oferit", „pentru al trece", „ia impus", „secoale", „ia povestit", etc.

Dar d. Chiper care a isprăvit liceul, face și un citat latinesc:

Primo vivere deinde filosofare, — în loc de:

Primum vivere deinde philosophari.

Când scrii astfel, d-le Chiper, n'ai dreptul să te iuțești la profesori, și să le spui:

„Cine se tânguește? Profesorul secundar care face politică adversă cu părinții elevului, răsbunându-și voturile refuzate, în rubricile catalogului?

„Profesorii care nu și-au făcut datoria să tacă în fața elevului prezentat la bacalaureat, care nu știe ce-i verbul".

Degeaba, d-le student, vrei să arunci piper în ochii societății. Nu merge!

De ce n'ai învățat cu profesor cum se scrie „literele", și știi perfect — fără dascăl — toți termenii tehnici de sport și biografia romanțată a tuturor „tetrăgeoaicelor" de cinema?

M. S.

Cântece ostășești

de Otilia Cazimir

Strada mea e în pantă și puțintel curbă. Când vine cineva dela deal, nu-l poți urmări cu privirea decât puțină vreme între capetele apropiate ale arcului de cerc. Când vine dela vale însă, îl poți cerceta în voie: panta pieptișă nu îngădue nici o grabă. Numai soldații merg tot atât de repede și când coboară valea, spre câmpul de instrucție, și când suie dealul, spre cazarmă. Ostașul n'are voie nici să-și ia vânt la coborîș, nici să răsufle la urcuș. De aceea, când se întorc cântând dela instrucție, osteniți și hămesiți, soldații subliniază, în gâfâit colectiv, fiecare frază muzicală cu câte un *hî!* îndesat și plin de năduf:

Eu sânt vânătorul cel dela
Smârdan — hî!
Ce-a făcut pe Turcul să strige
aman — hî!
Scumpa mea patrie eu voiu
apăra,
Co-opilă dulce voiu îmbrățișa-
a-hî!

***

Cazarma e aproape. Uneori nici nu e încă lumină bine când aud pe drum răpăitul familiar, multiplu și ritmic. Un semnal scurt, răstit... Și, cu pasul următor, cântecul începe. Odată cu apăsarea voinicească a bocancului în caldarâm, prima notă, atacată pe tonuri diferite, e svârlită integral, din toată puterea plămânilor tineri și hodiniți, după un precept special de estetică muzicală cazonă care a hotărît, odată pentru totdeauna, că cel ce răcnește mai tare, acela cântă mai frumos.

Repertoriul muzical al regimentului îl cunosc demult, de când eram mititică. Am trecut deadreptul dela cântecele de leagăn la cele ostășești care, după cât îmi aduc aminte, au avut pentru mine la început rolul educativ pe care-l au, pentru alți copii, moșul cu sacul, u. ul din pădure sau caua din beciu.

— Astâmpără-te odată! Ia... auzi? Vin soldații...

Tăceam și ascultam, cu spaimă. Și pe stradă trecea și pe-atunci, umflându-se și desumflându-se treptat, acelaș cântec care trece și azi:

Ca un glob de aur luna străllucea — hî!
Și pe-o vale verde oștile dormea — hî!

Dar, casa fiind în preajma căzărmii, servitoarele cântau și ele exclusiv, cântece de vitejie. Prăjind ceapa la bucătărie, lustruind podelele prin casă ori bătând voinicește covoarele afară, toate își afirmau cu convingere sentimentele lor patriotice:

Căci nimica 'n lume nu e mai sfânt,
Ca să mori luptând,
Apărând al tău pământ...

Așa că în curând mi-am însușit și eu un repertoriu bogat și variat de cântece ostășești, — și nu m'am mai temut de soldați.

***

Din când în când soldații trec la ore neobișnuite.

Cântecul explodează drept în poartă, spărgând liniștea după-amiezii:

Vom arăta la lume noi
Că nu ne temem de războı.
Că țara noastră ne-o iubim
Și pentru ea cu toții știm
Să fim eroi!

Dar în ciuda acestei afirmații eroice știu, fără să am nevoie măcar să mă uit pe fereastră, ci numai după pasul mai slobod al trupei, că oamenii nu se duc la războı. Ci, cu mantalele descinse și cu legăturelele de rufe gălbui la subsuoară, se duc, pur și simplu, la baie...

Deși familiarizată din copilărie cu repertoriul permanent al regimentului, totuși am uneori și câte-o surpriză. Nu e mult de când am auzit, cam tărăgănat și cam pe delaturi de tactul necruțător al bocancilor, un cântec din alte vremuri:

Prahova curgea în vale,
Trist ecoul răsuna.
Numai eu eram departe
De cămin și de-ai mei frați
Și cu lacrimi înfocate
Dam adio la Carpați...

Deși versul din urmă aduce cu „să dai complimente la verișoara", — e un cântec bătrân și naiv căruia-i ierți orice stângăcie. Il cântau bonjuriștii plecați în surghiun, și romantismul din versuri și din melodie nu s'a risipit încă: mai stăruie, demodat, potolit și dulce, ca o vagă mireazmă de *Ylang-ylang* în rochia de mireasă a bunicuței moarte.

***

Dar cântecele pe care le „zic" mai din toată inima soldații, sânt cele populare.

De obiceiu, fizionomia colectivă a trupei vădește o resemnare disciplinată. Cântecele populare însă, o schimbă, o animează și o pun, oarecum, într'o dispoziție sufletească galantă.

Intr'una din zilele unui primăvăratec sfârșit de toamnă, o fată, peste drum de mine, ștergea ferestrele. Suită pe-o scară, se grăbea, harnică, întrerupându-se doar ca să-și tipărească în jurul picioarelor fusta creață, mereu umflată de vânt. Avea pulpele goale, solide și roșii.

Și-atunci, au trecut soldații. Au trecut cântând un cântec iute dela țară, care-și încheia refrenul cu o chiuitură sălbatecă și sprintenă, — ca la horă. In rândul din față era un țigan cu un cap mai înalt decât ceilalți. Nu că ar fi fost mai răsărit la trup, dar avea un gât neverosimil de lung. Cum a văzut fata, pe chipul de tuci ochii au crescut dintr'odată, albi și „păgâni". Acesta a fost semnalul. Toate capetele s'au răsucit cu cozorocul la dreapta, întâi puțin, pe urmă, cu cât înainta trupa, tot mai mult. Cântecul s'a poticnit și a rămas, moale, în urma măsurii. Intervenția autoritară și stridentă a țignalelor a fost de prisos. In cadență fantezistă de contratimp, batalionul a defilat cu gâtul strâmb și cu ochii tulburi pe dinaintea pulpelor goale ale unei fete.

***

Sânt cântece care au intenția — nu știu în ce scop — să dea fiecărui soldat iluzia că e irezistibil. Cuvintele nu se înțeleg bine. Ca să facă plăcere domnului sergent, băeții cântă cu gura deschisă, ca să poată răcni mai tare. Refrenul însă, luat pe neașteptate cu o octavă mai sus, iese în relief și e concludent:

Când mă 'ntorceam acasă
Cu carul încărcat,
Părea că intră dracul
In fetele din sat

Am văzut un grup de rezerviști, oameni amărîți, cu bărbi aspre și cu ochi îngrijorați, asumându-și cu tărie, dar fără să le ardă de așa ceva, afirmația de mai sus.

Mai departe e vorba, pe cât se pare, de noaptea mobilizării:

Ș'atunci copila popii
M'a sărutat cu dor
Și mi-a șoptit: Bădiță,
Să-mi vii învingător!

Continuare în pag. II-a

Aici, mi se pare că lucrurile au nevoie să fie puţintel lămurite: „copila popii" are drept la o reabilitare. Ea nu mai e demult fata de ţară care se sărută noaptea peste pârleaz cu „bădiţa". Aşa ceva nu se mai întâmplă de multă vreme, nici măcar în literatură. Azi, „copila popii" e studentă la filosofie ori medicinistă, joacă tenis şi-şi platinează părul. Şi cum de obiceiu e frumuşică şi are şi zestre (se îngrijeşte el, taica părintele!) se mărită bine la oraş — şi habar n'are cu ce isprăvi se laudă în gura mare „bădiţa", când îşi face armata...

● ● ●

De obiceiu însă, cântecele populare nu sânt cântate cu stihurile lor. Pe acestea, gradaţii le socotesc, probabil, prea din topor. Delicateţa lor recent urbană se simte ofensată de „ţărănismele" poeziei populare. Ş'atunci, în momente de inspiraţie lirico-patriotică, improvizează pe melodii cunoscute versuri mai distinse, cu un parfum specific atmosferei lor sufleteşti.

Pe o vale verde,
Intr'un loc viran,
S'a 'ntâlnit o fată
C'un dom' căpitan!

Cântecul porneşte din capătul de sus al străzii. In dreptul casei mele, soldaţii repetă încă:

S'a 'ntâlnit o fa-tă
C'un dom' căpitan!

Au trecut. Baionetele sclipesc vioi în soare, parcă fac cu ochiul. Coada coloanei dispare la cotul din vale al străzii. De acolo se mai aude, tot mai pierdut:

S'a 'ntâlnit o fa-tă
C'un dom' căpitan!

Am auzit aşa odată, de două ori... Pe urmă, am început să fiu curioasă. Bine, s'a 'ntâlnit o fată c'un domn căpitan. Pentru atâta lucru însă, nu se face un cântec. Chestia e, ce s'a mai întâmplat după asta?

— Probabil că nu s'a întâmplat nimic interesant, am hotărît la urmă, ca să scap de obsesie.

Dar „locul viran" e prea subtil-evocator ca să fi fost pus acolo numai aşa, de dragul rimei...

Intr'o seară, am surprins în poartă luminiţa intermitentă a unei ţigări. Un soldat sta de vorbă cu Rahila noastră.

— Cu cine vorbeşti acolo, Rahilo?

Ochii fetei au sclipit din întuneric:

— Un văr de-a meu, duduiţă. Din sat dela noi.

— Ce fel de văr?

— Văr, de!... Şăde cu casa peste drum...

Am profitat de ocazie ca să mă informez asupra cântecului care nu-mi dădea pace, acum, nici noaptea. M'am apropiat de vărul cel cu casa peste drum.

—Ascultă, băete, cum e cântecul cela cu fata şi cu domnul căpitan?

Musafirul a zvârlit ţigara şi a ieşit în lumina ferestrei, cam nedumerit:

— Poi... ci-că s'o 'ntâlnit, trăiţi, într'un loc, nu ştiu cum îi zice.

— Bine, asta ştiu eu. Dar ce s'a mai întâmplat pe urmă?

Băiatul s'a codit puţin, apoi a răspuns, c'un zâmbet subţire în umbra cozorocului:

— *Ninica*... ce era să se 'ntâmple?

N'am insistat, ca să nu devin suspectă. La câţiva paşi m'am oprit. Şi-am auzit limpede, la spatele meu:

— Da' ce are duduia ta cu dom' căpitan a' nostru?... Gândea pe semne c'am să-i spun. Da' ce, îs prost?...

Şi până 'n ziua de azi, nu ştiu decât prima strofă a cântecului, deşi l-am auzit de nenumărate ori. Poate că într'adevăr nu s'a mai întâmplat nimic. Imaginaţia creatoare a gradatului poet s'a poticnit, iremediabil, după cele dintâi patru versuri. Pentru prestigiul lui „dom' căpitan" însă, sper că tot s'a mai întâmplat ceva. Dar ceeace s'a întâmplat, nu se poate spune în gura mare în cuprinsul târgului, unde atâtea fete frumuşele îşi fac de lucru pe la porţi când trece regimentul, — ci mai încolo, după ce scapă oamenii la câmp, la loc deschis.

●

Dar *clou*-ul cântecelor ostăşeşti, în care farmecul feminin e evocat în ce are el mai specific, este... *El Zorab* al lui Coşbuc: *El-Zorab*, pus „pe cântec" şi servind ca marş.

Artistul care a avut această originală ideie, a fost mai pretenţios şi mai savant decât camarazii lui întru compoziţie muzicală.

El-Zorab e aranjat pe voci. Inainte de a-l începe, gradaţii de pe marginea trupei sânt cuprinşi de emoţie, se agită, răcnesc. Trupa e împărţită în două. Toată lumea pare conştientă că o să se petreacă ceva neobişnuit... Un ţignal tremură, subţirel. Altul îi răspunde din celălalt capăt, autoritar. Urmează o clipă de linişte compactă. Şi deodată, se porneşte:

La Pa-a-aşa vine un arab...

Primele două strofe s'au terminat. O mică pauză: acù-i acù! Jumătatea din capăt a coloanei începe solemn:

Dar tre-e-ei copii de foame
'mi mor...

Imediat, jumătatea din coadă reia versul, mai repegior, cu o riturnelă de bas:

Dar trei copii de foame 'mi mor!

Prima jumătate, subţire:

Usca-a-at e cerul gurii lor...

Ceilalţi ripostează adânc şi cam răstit, a sfadă parcă:

Uscat e cerul gurii lor!

Pe urmă se înfrăţesc pe două voci, *staccato:*

Şi de a-mar îndelungat
Ne-ves-tii mele i-a secat...

Şi aici, o explozie colectivă de mare entuziasm:

Al la-a-aptelui izvor!
Al la-a-aptelu-u-ui i-iz-vooor!...

Versul e repetat prelung, larg, plin, — aproape tragic. Şi după el, tăcere.... Povestea lui *El Zorab* s'a terminat. Gradaţii, de comun acord, au socotit se vede strofa aceasta ca fiind cea mai de efect din întreaga poezie. Figura de stil culminantă, evocatoare a feminităţii integrale, a frapat profund imaginaţia lor virilă. Şi, ca să nu-i strice efectul, cât şi ca să nu-şi obosească memoria, — au renunţat la celelalte strofe.

OTILIA CAZIMIR

Impotriva dictaturii,
Impotriva fascismului,
Impotriva hitlerismului,

Citiţi
DOCTRINA BATEI
de
Tudor Teodorescu-Branişte
Editura „Cuvântul Liber"
5 lei exemplarul

1) INCERCĂRI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE

2) ACŢIUNI PSIHICE PARANORMALE

de Ing. Henri Tillman

La principalele librării din Capitală

Actualităţi Ştiinţifice

Ghiaţa împotriva... îngheţului

Oricât ar părea de paradoxal acest titlu, el corespunde totuşi unui fapt absolut real. E vorba de un fenomen curios, cu aplicaţiuni practice remarcabile. Recentele cercetări ale unor savanţi englezi au arătat că în timpul îngheţurilor nocturne, plantele ca tomatele, cartofii, smeura înflorită, etc.), supuse unor ploi artificiale, rămân totuşi nevătămate, cu toată ghiaţa care le acoperă, pe când aceleaşi plante, neexpuse ploii în acest timp, degeră cu desăvârşire. Pentru a obţine acest rezultat, este neapărată nevoie ca planta să fie udată încontinuu în tot timpul duratei îngheţului.

Acest fenomen, atât de bizar în aparenţă, are totuş o explicaţie foarte simplă: temperatura proprie a plantelor se conservă neschimbată sub învelişul de ghiaţă, atâta timp, cât există apa lichidă, întrucât fiecare picătură de apă care îngheaţă, aduce plantei căldura necesară.

Pierre Curie

La 19 Aprilie s'au împlinit 30 de ani de când un camion a răsturnat, strivindu-l pe loc, pe Pierre Curie, ilustrul savant francez, care, absorbit în gânduri, se pregătea să traverseze o stradă din centrul popular al Parisului. Un triumf al materiei brute asupra geniului înaripat al gândirii omeneşti, desnodământ tot atât de stupid ca şi sfârşitul vieţii lui Archimede, ucis în timpul meditaţiilor lui creatoare, de pumnalul unui soldat roman.

Piere Curie reprezintă, fără îndoială, în istoria ştiinţei prototipul cercetătorului cu vederi largi, a spiritului luminos, care ajunge să deslușească tainele naturii, printr'o adâncă înţelegere şi o analiză sistematică. De numele lui Curie e legată cea mai epocală realizare din fizica modernă: descoperirea radium-ului, eveniment ce a însemnat o adevăra revoluţie în orizonturile ştiinţei. Câteva cuvinte asupra vieţei şi operei lui sunt desigur binevenite cu prilejul aniversării a trei decenii dela moartea sa.

Pierre Curie s'a născut la 15 Mai 1859, la Paris. Tatăl său, Eugène Curie, era medic şi fiu de medic. Pierre n'a frecventat nici şcoala primară, nici liceul. Primele sale noţiuni de învăţământ i-au fost predate de mamă-sa, apoi de fratele mai mare şi de tatăl său. La vârsta de 14 ani, are norocul ca familia să-l încredinţeze în mânile unui excelent profesor A. Basille, care-i predă matematicile şi-l ajută astfel să-şi pună în valoare excepţionalele lui aptitudini pentru ştiinţă. Astfel preparat, îşi trece licenţa în fizică la 18 ani, iar în anul următor, e numit preparator la Facultatea de Ştiinţe din Paris. Şef de lucrări şi apoi profesor la „Ecole de Physique" ajunge în urmă profesor la Sorbonna. In 1903, împreună cu soţia sa şi Henri Bequerel obţine premiul Nobel pentru fizică; la 3 Iulie 1905 devine membru al Academiei de Ştiinţe. In plină ascensiune creatoare, moare, în stupidul accident de care am pomenit, la 19 Aprilie 1906.

Iată cum a ajuns Curie la descoperirea radium-ului, descoperire care i-a imortalizat numele.

In 1896, savantul francez Henry Bequerel constatase că sărurile de uranium au ciudata proprietate de a emite o radiaţie comparabilă întrucâtva cu razele X, descoperite de Roentgen cu un an în urmă. El observă chiar că razele uranium-ului persistă chiar în cazul când compuşii acestuia sânt menţinuţi în întunecime timp de câteva luni. Era natural deci să se întrebe de unde provine energia— minimă e drept — degajată necontenit de compuşii uraniului, sub formă de radiaţiuni. Studiul acestui fenomen pasionă pe Pierre Curie ca şi pe soţia sa cu care lucra în laborator.

Experienţele laborioase ale soţilor Curie au condus la concluzia că aceste radiaţiuni sânt o proprietate atomică a uranium-ului, independentă de alte condiţiuni exterioare. Aceasta îi determină să caute şi alte elemente, posedând aceeaş proprietate radioactivă. Diverse minereuri de uranium examinate sub acest raport, au arătat o putere radioactivă mai mare chiar decât a însuş uranium-ului. Această anomalie aparentă a sugerat soţilor Curie ipoteza că ele conţin un element necunoscut, mai radioactiv decât uranium-ul. După multe cercetări şi operaţiuni migăloase, ei reuşiră să izoleze acest element: radium-ul. Moartea lui Pierre Curie n'a împiedicat pe soţia sa să continue opera începută împreună. Ea şi-a închinat tot restul vieţii cercetărilor acestui preţios element, cu însuşiri aproape miraculoase.

Gravitatea învinsă?

Savantul englez Denham Verschoyle, a realizat de curând o invenţiune, menită să revoluţioneze pur şi simplu principiile fizicei. E vorba, nici mai mult, nici mai puţin, decât de un mijloc de a înfrânge forţa gravitaţiunii, forţă — care după cum se ştie — stăpâneşte întregul univers.

Cum a reuşit să ajungă la un asemenea rezultat paradoxal învăţatul britanic, nu ştim. Comunicatul, care ne relatează această noutate senzaţională, ne spune numai că Verschoyle, care conduce un laborator de fizică pură şi aplicată în oraşelul Barnes (lângă Londra), lucrează de 30 de ani la studiul acestei probleme şi că a isbutit în cele din urmă să compenseze acţiunea gravităţii prin influenţa unui câmp electromagnetic. Alte amănunte ne lipsesc deocamdată.

E lesne de înţeles urmările extraordinare ale unei asemenea invenţiuni. Dacă într'adevăr se confirmă ştirea din Londra că se deschid tehnicei perspective nebănuite, inventatorul însuşi, care cumulează calitatea de savant cu profesiunea de inginer de mine, afirmă că în viitor, graţie unui nou sistem de exploatare a energiilor electrice, gravitatea va putea fi suspendată într'o asemenea măsură, încât vom ajunge să ridicăm şi să facem să sboare în văzduh automobile şi tancuri, fără aripi, fără elice, şi fără impulsul ascensional al gazelor uşoare.

Contra muşcăturii şerpilor

Undele electrice scurte, care s'au dovedit un instrument atât de preţios în transmisiunile la distanţă prin T. F. F., promit să joace un rol din ce în ce mai important şi în terapeutica medicală. Intr'adevăr, o nouă aplicaţie a acestor unde minunate e vindecarea persoanelor muşcate de şerpi. Institutul Pasteur din Paris a întreprins cercetări interesante în această direcţie. S'a constatat astfel că iepurii, cărora li s'a injectat o doză ucigătoare de venin de viperă, s'au vindecat imediat graţie binefăcătoarelor unde scurte. Pe de altă parte, medicul argentinean, dr. Hugo Walter Reilly a obţinut excelente rezultate prin acest procedeu. Iată un antidot, pe care desigur Pasteur nu l-ar fi bănuit!

Vaporul magnetic

Amiralitatea britanică a comandat de curând un vas, complet magnetic, adică lipsit de piese de fier sau de nichel. Vaporul va fi construit în lemn, iar buloanele şi cuiele vor fi de bronz. Destinaţia acestei construcţii ciudate este să permită unei comisii de specialişti aflată pe bordul vasului, studiul în cele mai bune condiţiuni a magnetismului terestru.

Fauna acvatică şi curenţii marini

Fizica globului întâmpină serioase dificultăţi, atunci când e vorba de cercetarea curenţilor marini. Descoperirile recente au arătat însă că studiul faunei mărilor reprezintă un preţios ajutor în această direcţie. Astfel, un cercetător englez a constatat că anumite specii de microorganisme animale, care trăesc în fundul apelor, — de pildă viermele de mare, — se manifestă sub două varietăţi, fiecare din ele având nevoie pentru a trăi, de o altă compoziţie chimică a straturilor mării. Astfel, una din varietăţi necesită apă cu o puternică concentraţie de sare şi fosfor şi prezenţa ei în Canalul Mânecii sau Marea Nordului denotă existenţa unui curent din apus, pe când, dimpotrivă, cealaltă varietate trăeşte într'o apă cu o concentraţie salină mai slabă şi indică prin prezenţa ei, curenţi veniţi din direcţia canalului.

Irn. I. S.

Marea seară

De dincolo de zări,
Seara îngenunchiată aprinde lumânări,
Scântei de foc pe măguri se 'nalţă şi se sting.
Luceafărul zvâcneşte picioare de paing.

Umbre cu falduri grele,
Se plimbă printre stele
Cu ciucuri viorii de lună ca mărgele.
Vântul adoarme lung cu liniştea subt boltă,

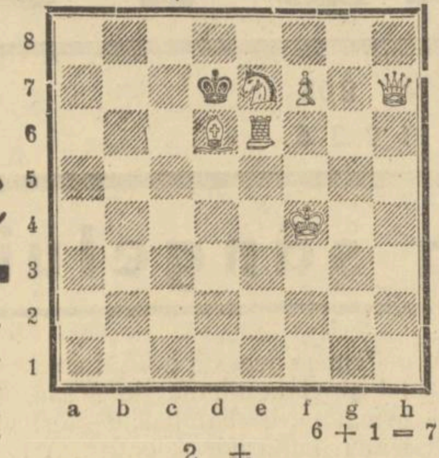
Dar când pe pietre aspre s'abate paloş greu
Şi creşte dintre lespezi trup gol de Dumnezeu
Văzduhu-şi schimbă faţa, luna de-argint
e nouă
Şi iarba-ţi mirueşte picioarele cu rouă

PETRE DINU

CRONICA ŞAHULUI

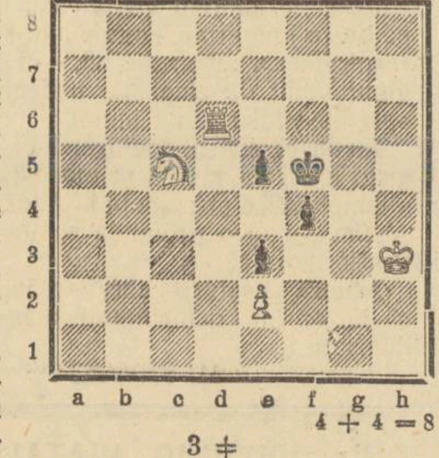
Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 57. Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 995
de ING. PAUL FARAGO, Bucureşti
(inedită)

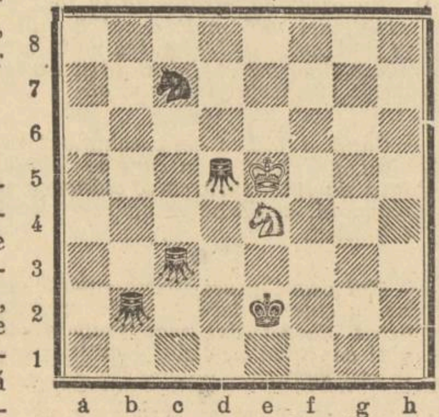
6 + 1 = 7
2 ‡

PROBLEMA No. 996
de ING. G. HESKIA, Bucureşti
(inedită)

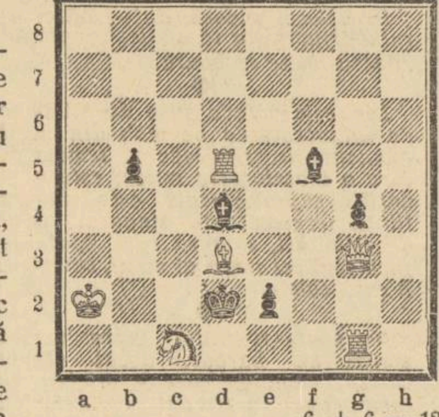
4 + 4 = 8
3 ‡

PROBLEMA No. 997
de Mr. E. J. van den BERG, Apeldoorn
(inedită)

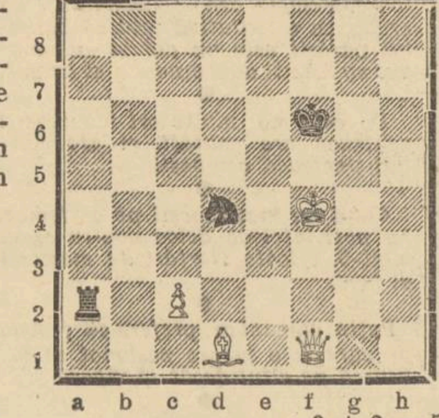
2 + 5 = 7
Ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger - Selbstmatt 4- er

PROBLEMA No. 998
de ANDREI GROSS, Haţeg
(inedită)

6 + 6 = 12
Maximal invers 4‡
Längstzüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 999
de Dr. L. LAZARUS, Bucureşti
(inedită)

3 + 2 = 5
Ajutor invers 4 ‡
Şah zig-zag. Negrul ia.
Alb trebue, dacă poate, să dea şah.
Negru trebue să ia.
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er
Schach Zick-Zack. Schwarz nimmt
Weiss muss nach Möglichkeit
Schach geben, Schwarz nehmen

jucată în concursul de mari maeştri la *San Remo* în ziua de 21 Ianuarie 1930.

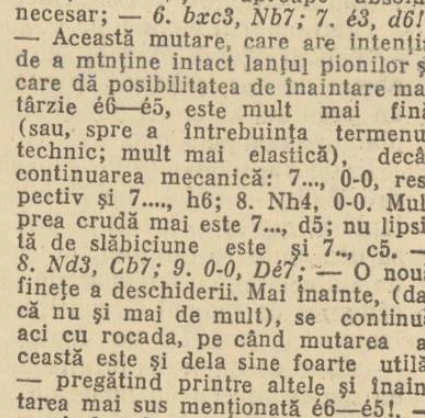
(Premiu de frumuseţe)

Alb: E. D. BOGOLJUBOW; Negru: M. MONTICELLI.

Apărarea Nimzo-indiană.

1. d4, Cf6; 2. c4, é6; 3. Cc3, Nb4; — variantă la modă dela 1928. Ca răspuns BOGOLJUBOW alege vioaia mutare de desvoltare recomandată de dânsul în cartea sa proprie: „*Moderne Eröffnung*" (1. d2—d4), — suferă însă o catastrofă nebănuită; — *4. Cf3,* — „*baisse şi hausse*" ale unei variante. In *Karlsbad* la 1929 mutarea. 4. Db3, proaspăt lansată de SPIELMANN a sărbătorit mari triumfuri, care s'a dovedit ca bună şi în matchul ALECHIN-BOGOLJUBOW (1929) şi deaceea a fost declarată de toate autorităţile ca refutarea eşirei 3...., Nb4 a lui NIMZOWITSCH, — Promotorul acestei variante s'a căznit totuşi cu o stăruinţă neclintită să găsească importante întăriri, care nu numai să asigure jocul Negrului, ci îl face şi foarte agresiv. Chiar atunci, în partida senzaţională a concursului de la *San Remo* (1930). BOGOLJUBOW-NIMZOWITSCH s'a dovedit valoarea acestor întăriri printr'o victorie strălucită a Negrului. In această partidă BOGOLJUBOW încearcă acum mutarea „*sa*" 4. Cf3 (în loc de 4. Db3), a fost cu toate aceasta înfrânt destul de convingător, astfel că reabilitarea variantei Nimzo-indiene poate fi considerată ca cea mai mare cucerire teoretică. Cea mai bună continuare pentru Alb este probabil 4. De2. — *4....., b6;* cel mai elastic. Intr'o partidă BOGOLJUBOW-NIMZOWITSCH, *Karlsbad* (1929), s'a întrebuinţat în mod dogmatic schimbul imediat 4...., Nxc3+, spre a produce dela început „*slăbiciunea dinamică a complexului pionilor albi*".— *5. Ng5,* — Joc vioi al figurilor. Solid este 5. é3 sau chiar, (— spre a evita de acum înainte dublarea mai sus amintită a pionului la c3—); 5. Nd2. Ştiinţific este de altfelşi 5. g3. —*5..., Nxc3+;* — aproape absolut necesar; — *6. bxc3, Nb7; 7. é3, d6!;* — Această mutare, care are intenţia de a mtnţine intact lanţul pionilor şi care dă posibilitatea de înaintare mai târzie é6—é5, este mult mai fină (sau, spre a întrebuinţa termenul technic; mult mai elastică), decât continuarea mecanică: 7..., 0-0, respectiv şi 7...., h6; 8. Nh4, 0-0. Mult prea crudă mai este 7..., d5; nu lipsită de slăbiciune este şi 7.., c5. — *8. Nd3, Cb7; 9. 0-0, Dé7;* — O nouă fineţe a deschiderii. Mai înainte, (dacă nu şi mai de mult), se continuă aci cu rocada, pe când mutarea aceasta este şi dela sine foarte utilă, — pregătind printre altele şi înaintarea mai sus menţionată é6—é5!, — punând şi la ordinea zilei şi posibilitatea rocadei mari. — *10. Cd2,* — spre a năzui manevra de umplere a centrului prin é3—é4. Mai eficace ar fi fost însă executarea imediată a acestui plan: 10. é4, de exemplu: 10..., h6; 11. Nxf6.—(acum fireşte forţat), — 11...., Dxf6; 12. Dé2, etc., cu o luptă egală. — *10...., h6; 11. Nh4, g5;* — cărţile se dau pe faţă. Deoarece Negrul plănueşte rocada eterogenă (0-0-0), nu trebue să se jeneze tocmai pe aripa Regelui. Pe lângă toate acestea putem observa stilul neînfricoşat a tânărului maestru italian, care apucă curajos taurul de coarne, chiar când este vorba nu de un adversar mai slab, ci de o celebritate mondială. — *12. Ng3, 0-0-0;* — Toate acestea sunt jucate foarte consecvent. Acum se lucrează de ambele părţi cu cele mai acute mijloacele. — *13. a4,* — înainte de toate o demonstraţie pe flanc — *13...., a5; 14. Tb1, Tdg8;* — postare artileristică; — *15. f3, h5; 16. é4, h4; 17. Né1, é5;* — Acum se ajunge în fine la lupta corp la corp în centru —; *18. h3,* — Alb vrea să mai ia măsuri de consolidare. Dacă ar fi recunoscut însă însemnătatea elanului adversar, s'ar fi decis pentru imediata turburare a aspectului luptei prin: 18. c5, dxc5; 19. d5, etc. — *18...., Ch5; 19. c5,* — se caută un contra-atac, — *19....., dxc5; 20. d5, Cf4; 21. Cc4 Th6;* — Această mutare, care intenţionează sacrificiul calităţii la d6, aduce bune servicii de apărare; — *22. Tf2, f5!;* — Acuma trebue să se ajungă la criză, căci Albul stă sub ameninţarea iminentă a manevrei de învăluire 23...., g4. — *23. d6, Txd6!;* —Poanta sacrificiului! (In loc de 23..., cxd6?; 4. Cxb6+, etc., cu avantaj pentru Alb). — 24. Cxd6+, Dxd6; — Acum Negrul are deci 2 pioni şi atac în schimbul calităţii;— *25. Nc4, Tf8;* — strămutarea bazei; *26. éxf5, Txf5; 27. Td2,* — mai puţin rău ar fi fost schimbul Damelor, totuşi Albul mai crede încă în forţa atacului său, — *27...., Dé7; 28. Db3.* — spre a crea prin 29. Tbd1 sau 29. Nb5 o oarecare ameninţare directă. Cu toate acestea ar fi fost probabil mai bine imediat 28. Nb5; *28...., Tf8;* — spre a putea răspunde la una din mutările mai sus amintite (29. Nb5, respectiv 29. Tbd1), pur şi simplu: 29....., Cf6. Recunoscând aceasta, Albul îşi alcătueşte un alt plan. Nici o minune, dacă se ajunge la „*ordre, contre-ordre, desórdre*"!— *29. Nd3, é4!;* — Deciziv! —; *30. Nxé4, Nxé4; 31. fxé4, Dxé4; 32. Dc2, Dc6;* — Natural! —; *33. c4. g4!;* — O nouă străpungere —; *34. Nxh4,* — la 34. hxg4 situaţia Albului ar fi fost zdruncinată prin 34..., h3; (de exemplu, dacă: 35. g3, Cé6!, etc.), *34..., gxh3; 35. g3, Cé5!;* — O ripostă promptă; *36. Tb3,* — ceva mai bine ar fi fost totuşi 36. Tf2, căci acum urmează tragedia. Negrul anunţă mat în 4 mutări:

SITUAŢIA PARTIDEI DUPĂ A 36-A MUTARE A ALBULUI:
Negru: M. MONTICELLI.

Alb: E. D. BOGOLJUBOW.

36..., Cé2+!!; 37. Txé2, Tf1+!!; 38. Rxf1, Dh1+; 39. Rf2 Cg4‡. — Un final de o frumuseţe excepţională!

Note de DR. S. TARTAKOWER
în „*Noi aştri de şah*".

M A C I I

FRAGMENT DIN ROMANUL „PRĂPASTIA"

Puiu nu venise nici a doua, nici a treia zi. Unchiul Horia plecase fără veste la Sinaia şi avea absolută nevoe de secretarul său particular, sechestrându-l o săptămână.

Când veni la Voineşti o găsi pe Anne-Marie calmă, veselă. Avusese timp să-şi înfrângă durerea, fără ca cineva să bănuiască clocotul ce o chinuia, afară bine înţeles de Miss Murray, care nici la Paris n'o auzise făcând atâtea game.

Gimnastica degetelor îi ocupa mecanic atenţia şi timpul şi astfel pusese ordine în idei şi nervi.

Puiu fu plăcut impresionat de apariţia ei, cu toate că venise pe neaşteptate şi o întâlnise în drum spre conac, cu un braţ de maci sângerii, într'o rochiţă de creton — nu cea „bleu nuit" de la Paquin! — cu părul răvăşit de vânt şi spice...

Cele câteva zile petrecute în soare şi vânt îi coloraseră obrajii, iar suferinţa îi umbrise ochii care erau mai adânci, mai turburători.

O găsi atât de mult „femeie", încât nu-şi putuse stăpâni înfiorarea ce simţi la apropierea ei. Primul sărut a fost scurt, timid.

— Ce frumoasă te-ai făcut Annemy, şi cum te-ai schimbat!...

— In bine? întrebă ea cu sufletul la gură.

— Eşti ca o piersică coaptă şi parfumată pe care aşi muşca-o...

— Şi ai muşcat multe „piersici" de când te-ai întors dela Paris, Puiule?

— Nu fii rea, Amy, mi-ai promis că vei avea încredere în mine.

— Am avut...

— Şi nu mai ai! Amy, tu ştii cât te iubesc şi cât te-am dorit...

— Da, mai ales! Se cunoaşte asta după graba cu care ai venit să mă vezi...

— Amy, nu mă mâhni. Il cunoşti destul de bine pe unchiul Horia. Asta făcea parte din programul lui de „încercare"... şi parcă-i sânt recunoscător acum! Dac' aşi fi venit atunci, imediat, poate nu m'aşi fi simţit atât de turburat de prezenţa ta...

Aceiaşi turburare o simţea şi Anny.

Nici odată — chiar la Paris — nu simţise în prezenţa lui Puiu ceeace simţea acum.

— Poate ai dreptate, Puiule. Dar mi-a fost dor de tine...

— Şi mie, Anemy... Lasă-mă să te sărut, să mă pătrund de parfumul tău... lasă-mă... Eşti frumoasă, frumoasă, Amy, te iubesc...

O cuprinse fără veste strâns în braţe şi o sărută pătimaş pe păr, pe ochi, pe gură, pe gât... respirându-i adânc parfumul de fruct copt.

Ea vru întâiu să se împotrivească, cuprinsă de un fel de spaimă... Ceva nelămurit, plăcut şi dureros tot deodată, o moleşi. Aproape nu mai putea respira. Trupul acela vânjos pe care-l simţea aşa strâns lipit de al ei, prin rochiţa de vară, îi luase parcă toate puterile, toată viaţa... O ameţeală uşoară, ca la un vals pătimaş o făcu să se agaţe de el, să nu cadă... şi de odată se făcu mică şi neputincioasă în braţele lui puternice... Inchise o clipă ochii. Când i-a redeschis, ochii lui Puiu, aproape de ochii ei, o priveau adânc, până în suflet şi privirea aceasta pe care nu le-o cunoştea încă, o ardea ca o flacără...

Mânile lui Puiu tremurau... şi buzele şi ochii erau umezi... ca ai unui copil când cearcă a plânge... Anne-Marie se înălţă în vârful degetelor şi-l sărută pe gură. El îi bău lung răsuflarea. Simţind-o gata să cadă o strânse şi mai tare. Sânii o dureau. Gemu.

— Nu, nu... orice rău mi-ai face tu, orice durere venită de la tine e dulce...

— Dar ce te doare?

Amy plecă ruşinată capul, roşi...

Buchetul de maci se risipise pe jos sub picioarele lor.

— Bietele flori!...

— Lasă florile, spune-mi ce ai, eşti palidă...

Instinctiv Anne-Marie duse mâna la piept. Puiu înţelese că i-a făcut rău şi-i cuprinse blând sânii mici în cuibul mânilor lui...

Se aşezară alături pe iarbă. Cu toate că-i era ruşine, îi plăceau mângâierile lui şi nu se mai împotrivi.

— Vezi, Puiule, noi am crescut împreună ca fraţii şi dragostea mea a crescut împreună cu mine, fără să-mi dau seama... Totuşi la Paris te iubeam altfel... numai cu sufletul... dar acum... e cu totul altceva...

Puiu o cuprinse după talie, rezemând-o de el şi o mângâia mereu, blând.

— Acum mă iubeşti cu toată fiinţa ta, aşa cum te iubesc şi eu, Anny.

Nu trebue să-ţi fie ruşine. Aşa e iubirea adevărată, când ia şi trupul parte.

— Crezi, Puiule ? întrebă ea, privindu-l adânc în ochi.

— Sânt sigur.

— De unde ştii tu asta?

— Din instinct, din citit, din auzite...

Acum nu mai sântem copii, Anny!...

Stătură mult de vorbă. Işi puneau tot felul de întrebări, răscoleau toate nimicurile. Cu mânile încleştate nu se mai săturau privindu-se. Fiecare atingere le dădea noi fiori şi fiece fior aprindea o nouă lucire de dorinţă în ochii lor. Era în patima lor contopită beţia divină a iubirii care nu survine decât atunci când sufletul şi trupul vibrează la unison... Puiu culcase capul în poala ei. In ochii lui se răsfrângea lumina cerului şi chipul ei. Anne-Marie obosi, se întinse şi ea pe iarba moale şi răcoroasă. Tăceau acum, într'o încordare aproape dureroasă.... Cum şedea Anne-Marie cu mânile sub cap, sânii se reliefau pietroşi prin rochiţa subţire. Respiraţia îi agita ritmic şi Puiu nu-şi mai putea lua ochii dela ei. Ii bănuia feciorelnic albi, cu vârfuri de corai...

— Nu vrei să fii a mea, Anny?...

— Ba da, Puiule, răspunse ea sincer.

Incepură să facă planuri. Puiu îi vorbea în şoaptă, la ureche. Răsuflarea lui îi gâdila gâtul. Ce bine era!

Inchise ochii...

— Acum, Anny, de ce nu acum?...

Any n'a răspuns, numai sânii tresăriră speriaţi. Puiu îşi pierdu minţile, se aplecă peste ea şi muşcă adânc sfârcul pietros... Cu un ţipăt scurt, Anne-Marie fu în picioare. Işi netezi rochia, părul, cu lacrimi în ochi şi tăcută porni spre casă. Puiu se sculă şi porni după ea.

— Iartă-mă, Anny, iartă-mă! Nu mai ştiu ce fac... Te iubesc prea mult.

Ea n'a răspuns. A început să fugă.

El o ajunse din urmă şi o cuprinse din nou.

— Puiule, fii cuminte, imploră Anne-Marie.

— Uite, sânt cuminte, numai spune-mi: mă iubeşti?...

— Ştii bine, dar dacă nu te astâmperi, nu mai rămân singură cu tine niciodată!

— Bine, promit să fiu cuminte — pe cât îmi va fi posibil! — o asigură Puiu, sărutându-i mâna, spre ertare.

— Haidem acasă acum!

Incepură să fugă, ţinându-se de mâni ca atunci când erau mici...

Gâfâind, cu părul sbârlit, ajunseră la conac.

— Ce e cu voi?... Frumos vă şade!

O să vă iau de urechi, glumi doamna Mareş. Ai plecat să culegi maci, Anny...

— Şi l-am cules pe Puiu!...

— Dar macii?

— I-am pierdut... îngână Anne-Marie, roşindu-se...

DOINA BUCUR

PLASTICA

După o excursie în ţara artei, cerul nostru nu mi se pare mai senin, şi nici arta mai bogată.

Când ai luat contact cu opera lui Lionardo şi a lui Mihelangelo, ce cruntă e decepţia în-

V. Rudeanu — Nud

tâlnind la Bucureşti pe eternul Kimon Loghi, starostele „Tinerimii", oficiând la Dalles cu zece lei intrarea! E şi firesc: dacă Pallady, Tonitza, Bunescu expun fără taxă pentru vizitatori, — cine-şi permite luxul de a-l frecventa pe d. Loghi, trebue să plătească.

Pe noi însă, nu ne prinde!...

●

La „Universul", am găsit expoziţia de cofeturi drăgălaşe a

Peer Merlöe — Pinguin

d-lui V. Rudeanu. *Bune intenţii în desen şi oarecare înclinare romantică pentru compoziţie.*

●

D. G. Sârbu, *egal şi simplu, a expus la Dalles, în cunoscuta-i manieră modestă, mahoane, lotci, pescari, studii câmpeneşti şi citadine, naturi moarte şi flori.*

●

Un duios şi sclipitor ansamblu de pepeni, mere, piersici şi gutui prezintă d. Ţancu Tudor-Vulcana *la Ateneul Român.*

Alături, d-na Maria Ciurdea-Steurer *reabilitează în oarecare măsură prestigiul artei.*

Desene şi portrete de calitate.

●

Sala Mozart — ca de obicei — e cea mai populată:

D. Peer Merlöe, *cu spirituale siluete decorative tăiate în lemn.*

D-na Didia Merlöe, *cu o serie*

Tr. Bilţiu-Dăncuş — Nud

de covoare artistic ţesute, în tonuri odihnitoare şi cu ingenioase compoziţii figurale.

D. Andrei Imre, *cu arabescuri îndrăzneţe construind armonios imagini de vibraţie modernă.*

D. Traian Bilţiu-Dăncuş, *strident în decorativul său de rezonanţă căutat autohtonă, dar cu frumoase însuşiri pentru compoziţie.*

D-ra Pepi Tremel, *orientată către tehnica de sugestie a mişcării moderne, — va trebui să utilizeze mai intens posibilităţile pe care le indică portretele expuse.*

D-na Coca Rădulescu-Creţoiu *aduce câteva portrete făgăduitoare, înecate în platitudini şi diletantisme de elev răsfăţat.*

Peer Merlöe — Pelican

D. Pan Ioanid *expune clasicele-i hore, ţigănci şi colţuri de plajă.*

D-ra Stela Alexandrescu — *ceramică policromă.*

Cu multă îngrijire e organizată expoziţia d-lui Coman Ardeleanu. *Tonuri calde, vibrante, sensibile. Artistul desenează atent, are simţul valorilor şi al compoziţiei.*

Sala e decorată cu statuete cizelate sugestiv de sculptorul Leonida.

Pepi Tremel — Stradă în Spania

In sfârşit, d. Leon Biju, *pictor în cel mai bun înţeles al cuvântului.*

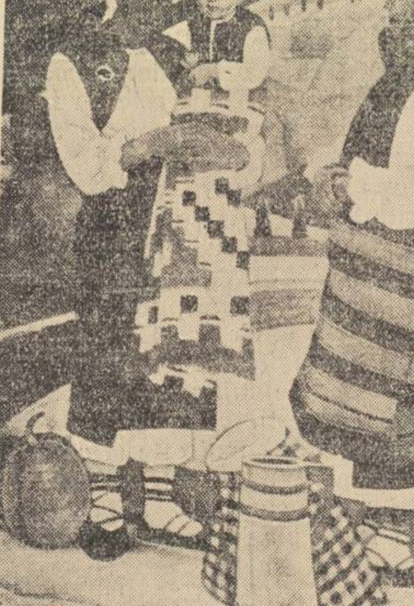
Flori, naturi moarte, privelişti.

Neschimbat aproape, dela o expoziţie la alta, d. Biju evoluiază totuş în arta de a sensibiliza materia. Fiecare cadru cuprinde o altă nuanţă dominantă, gradată ritmic, după atmosfera pe care o înfăţişează.

Silistra, Turtucaia şi mai ales Balcicul sânt nenumărate şi inepuizabile pretexte de interpretare plastică.

D. Leon Biju se înscrie, cu versiunile d-sale de astăzi, printre cei mai personali evocatori ai Dobrogii noastre artistice.

H. BLAZIAN

Tr. Bilţiu-Dăncuş — Compoziţie

Inceputurile editurii româneşti

In cadrul Lunii Bucureştilor, se va organiza şi „Săptămâna Cărţii". In acest an, pe lângă ultimele apariţii literare, vor fi expuse şi tipărituri vechi, cărţi rare şi opere până acum necunoscute publicului cetitor.

Va fi o expoziţie retrospectivă a cărţii româneşti şi se vor putea urmări fazele prin care a trecut cartea literară şi ştiinţifică, dela tiparele primitive până la cele mai moderne instalaţii de imprimare.

Una dintre cele mai vechi edituri din capitala Moldovei, „Fraţii Şaraga", fondată în anul 1880, va prezenta cu acest prilej, pe lângă operele editate, şi o seamă de documente: scrisori şi contracte semnate de fruntaşii scrisului românesc. Mare parte din aceste hârtii sunt scrise şi iscălite de: I. L. Caragiale, A. D. Xenopol, A. Vlahuţă, Aglae von Döllitzsturm (fostă Eminovici, sora lui Eminescu), căpitan Eminovici (fratele poetului), A. Philippide, N. Beldiceanu, Traian Demetrescu, A. Steuerman, Neculae Iorga şi multe alte personalităţi se relicfează în documentele deţinute astăzi de Elias Şaraga, unul dintre editorii care, la bătrâneţă, s'a stabilit în Capitală.

Transcriem aci unele date şi titluri. Scoase la iveală după o jumătate de veac, aceste documente vor da prilej cercetătorilor trecutului literar românesc să cunoască fapte care privesc pe unii dintre marii noştri scriitori, la epoca debutului lor.

●

Prima scrisoare, purtând data 14 Dec. 1892, e trimisă din Cernăuţi de Aglae Gareiss von Döllitzsturm (fostă Eminovici, sora lui Eminescu), d-nei Cornelia Emilian la Iaşi. Sora poetului scrie acestei doamne că o cunoaşte după nume şi se bucură că a îngrijit ca poeziile lui Eminescu să poată apărea în volum. O altă scrisoare care poartă data 20 Ian. 1893, tot din Cernăuţi, anunţă editorilor că volumele No. 1 şi 2 *„Colecţiunea Şaraga"* au fost primite împreună cu un număr din revista *„Rândunica"* *. O bucură faptul că profesorul Xenopol şi-a luat sarcina să îngrijească apariţia poeziilor şi speră că proza fratelui ei se va vinde *„Mai bine"*. In altă comunicare tot din Cernăuţi din 5 Februarie acelaş an, roagă editorii să cerceteze unde se află căpitanul Mathei Eminovici cu regimentul la Iaşi sau Brăila, spre a putea obţine şi dela dânsul consimţământul pentru editarea operei lui Eminescu.

Sub titlul *„Dragului meu prieten"*, căpitanul Eminovici (iscălit Eminescu) adresează din Bucureşti, la 5 Februarie 1894, o scrisoare unuia dintre editori, în care se referă la drepturile de autor şi insistă pentru tipărirea unui volum cu articole scrise de Eminescu în „Timpul", *„căci dacă vin liberalii la putere nu ţ'o tocmai cumpără lumea"*.

Opera lui Eminescu apărută în „Colecţiunea Şaraga" a 1 leu exemplarul, e cuprinsă în trei numere. *Poezii* poartă No. 7 şi au fost trase în trei ediţii consecutive. Volumul *Nuvele* a apărut sub No. 28. Iar No. 38 se intitulează *Diverse*.

Tânărul pe atunci Nicolai Iorga, scrie dela Berlin o carte poştală editorilor la Iaşi (4 Februarie 1893), în care propune editarea unei lucrări privitoare la literatura română. O scrisoare urmează la 12 Februarie acelaş an, tot din Berlin, care începe textual: *„Primesc"*. Admite condiţiunile editorilor şi adaugă următorul post-scriptum: *„Aş fi dispus să fac o recenzie asupra volumelor apărute până acum în „Timpul", dacă mi s'ar trimite aici"*. Intr'o altă cartă poştală, datată tot din Berlin (8 Martie 1893), anunţă expedierea manuscrisului.

Lucrarea intitulată *Schiţe din literatura română*, a apărut în două volume din „Colecţia Şaraga" No. 18 şi 22.

I. L. Caragiale face la 22 Ianuarie 1893, în Bucureşti, o *Invoială* pe care o scrie singur, în care se stabilesc condiţiunile de editare a operelor sale teatrale: *O noapte Furtunoasă, O scrisoare Pierdută, Conul Leonida, Năpasta, D'ale Carnavalului* şi o piesă într'un act inedită. La 7 Aprilie 1894, le scrie editorilor la Iaşi următoarele:

„O noapte furtunoasă" rămâne cu dedicaţia către D. T. Maiorescu.

„Prefaţa lui Maiorescu nu se mai pune.

„La D'ale Carnavalului" şi la „Soacra" (pe care o cheamă Fifina, iar nu Tifina ca în „Evenimentul Lit.") ar fi preferabil să am corectura întâia.

„Ce facem cu afacerea Teatrului?" (E vorba de drepturile de autor ale reprezentaţiilor teatrale, pe care Caragiale ţinea să le concesioneze editorilor dela Iaşi). Scrisoarea e semnată: *„Salutare, Caragiale"*.

La 20 Octombrie 1894, Caragiale face o nouă învoială pentru editarea unui volum de *Nuvele* şi unul de *Mofturi*. Primul volum urma să cuprindă nuvelele: *Păcat, Făclia de Paşte, Poveste, Răzbunarea*, etc.. şi *Mofturi, „articolele mele din Moftul român"*, *notează autorul*. Contractul prevedea să se tragă o primă ediţie de 6000 de exemplare din fiecare lucrare.

A apărut numai *Teatru* în două volume, în „Colecţia Şaraga", No. 20 şi 21.

Altă *Invoială* e cea a lui Al. Vlahuţă pentru un volum de *Nuvele* tot în 6000 de exemplare. Contractul, scris de mâna lui Vlahuţă la Bucureşti, în 22 Ianuarie 1893, cerea ca următoarele nuvele să fie tipărite: *Din durerile lumii, De-a baba oarba, Amintiri (Moş Simion), Epraxia, Vişan* şi *Cassian*.

Nuvelele au apărut în aceeaşi colecţie pe care am amintit-o la Caragiale, în numărul 7 din 1893.

A. D. Xenopol adresează editurii, la 3 Septembrie 1895, o scrisoare, în care propune editarea *Istoriei Românilor* în 12 volume, ediţie populară, a 1 leu exemplarul. Un text scris de mâna istoricului este înaintat editorilor, spre a servi de prospect.

Volumele din *Istoria Românilor* de A. D. Xenopol au fost tipărite în „Colecţia Şaraga" a 1 leu, purtând numerele 45—56. O altă ediţie a apărut în 1915, din care editorii au împărţit exemplare gratuite soldaţilor români răniţi şi prizonierilor în timpul războiului din 1916—18. Circulara scrisă de Xenopol a fost imprimată şi expediată tuturor librarilor, şcoalelor şi bibliotecilor.

Poetul Traian Demetrescu, dela a cărui moarte s'au împlinit nu de mult 40 de ani, a semnat la 6 Iunie 1895 în Bucureşti, un contract pentru un volum de *Versuri şi Proză*. Demetrescu a trimis în urmă o scrisoare în care roagă pe editori să cerceteze dacă poezia *Călugărul* se află în manuscris. Intr'un colţ al scrisorii notează: *„Scrieţi lui Fagure să anunţe apariţia"* (Emil D. Fagure, directorul de azi al ziarului „Lupta").

I s'au tipărit numai versurile sub titlul *Aquarele*. Volumul a apărut în numărul 59 al colecţiei, fiind amplu prefaţat de poetul A. Steuerman-Rodion.

O scrisoare contract e aceea încheiată între Sofia Nădejde şi Fraţii Şaraga, pentru tipărirea volumului *Nuvele*. Invoiala făcută la Iaşi în 14 Ianuarie 1893 e subscrisă *„cu consimţământul meu Ioan Nădejde"*.

Nuvelele se află în No. 8 al colecţiei, din 1893.

Ioan Nădejde adresează din Bucureşti editorilor, la 25 Noembrie 1898, o propunere de a se tipări opera dramatică scrisă de Sofiea Nădejde. Inchee cu următoarele rânduri:

„La volumul cu piesele ne-a făgăduit Gherea o prefaţă critică. Am pune şi portretul autoarei. Cred că ar merge bine. Intre piese ie Ghica Vodă cel de la Beilic".

Teatrul Sofiei Nădejde n'a mai apărut, deoarece colecţia şi-a încetat în acel an apariţia.

Intre Elena D. O. Sevastos şi editorii dela Iaşi a intervenit la 1 Februarie 1893, o *Invoială* pentru editarea operei com-

*) „Rândunica", revistă literară şi focloristică, redactată de Elena D. O. Sevastos, a apărut la Iaşi în Ianuar 1893.

Urmare în pag. IV-a

EDITURA „ADEVERUL" ȘI „LUNA CARȚII"

Piatra aruncată în lac face de jur împrejurul ei un cerc care dă naștere la altele. Cel din urmă cerc este atât de mare cât e lacul. Piatra nu-i răspunzătoare decât de întâiul ochi pe care-l face. Următoarele par a crește mânate de o putere și o necesitate de expansiune tainică.

Așa se întâmplă de multe ori și cu lucrul omului. Omul dă primul bobârnac. Creația lui vine apoi să-l depășească. Ea este călăuzită de legile ei proprii, care nu mai țin seamă de om. Se desvoltă și crește singură, uimitor.

Ni se pare că așa s'a întâmplat și cu ideia care, la început, a fost denumită *Ziua cărții*. Un început destul de timid. Ba chiar foarte timid. Și primită cu multe strâmbături de nas din partea multora. Au fost destui care să-și arate opinia defavorabilă față de această manifestare menită în răstimpul unei zile, să înviorеze atenția cititorului obișnuit și să capteze pe aceia a omului indiferent față de carte.

Dar pe semne că, în ciuda acestor nemulțumiri exprimate, ideia unei zile a cărții răspundea unei necesități reale, mai ales la noi, unde condițiile lecturii sânt anevoioase și unde într'adevăr atenția pentru carte trebue cucerită. Iată că această singură zi a devenit în curând o săptămână întreagă. La inaugurarea *Săptămânii cărții*, în fiecare an de când există, Vodă Carol a fost și el prezent, ceiace — firește — a făcut ca săptămâna să fie și mai mult cercetată.

Spuneam anul trecut, tot aici, că „acei ce și-au spus părerea hotărît protivnică „Săptămânii cărții", credem că sânt îndeobște oameni totdeauna nemulțumiți. Căci, oricâte insuficiențe ar prezenta organizarea de eri și de azi a celor șapte zile închinate lecturii, „Săptămâna cărții' este totuși o idee fericită, care treptat-treptat va atrage tot mai multă și mai variată lume".

Nu ne-am înșelat. Nu numai că lumea se înmulțește, dar iată că și zilele acestei săptămâni s'au înmulțit. Căci în anul acesta, „Săptămâna" va dura o lună întreagă, cât durează și „Luna Bucureștilor".

Librăriile sânt mai pline de viață. Vitrinele mai viu colorate. Scriitorii, editorii și librarii se întâlnesc printre rafturile încărcate de cărți românești.

Scriitorul s'a ostenit să dăruiască un nou volum pentru aceste zile festive; editorul s'a grăbit să-l tipărească; librarul, amabil, îl va oferi cu pricepere, iar cititorul, bucuros de reducerea ce se acordă în acest răstimp și bucuros să-și găsească în librării scriitorii preferați care-i vor da dedicații grațioase, va ridica volumul din mâna librarului.

Este o reală mișcare. Și mai mult, o adevărată întrecere. Editorii se ambiționează să tipărească mai îngrijit și mai mult.

In mijlocul râvnei și întrecerii generale, cași în anii trecuți, ca și în primul an al înființării ei, editura „Adevěrul" se înfățișează și azi pe întâia linie. Scriitori de valoare, cărți variate și deosebite, tipăritură îngrijită — iată ce dăruește editura „Adevěrul" acestei săptămâni de treizeci și una de zile.

Vom arăta mai la vale ce are de cerut cititorul de la editura „Adevěrul" în Luna cărții din acest an.

●

Vom deschide catalogul strălucit al editurii, pe care-l ornează și căruia îi dau valoare cele mai de seamă nume ale literaturii noastre, ca și cele mai de preț pene tinerești, — îl vom deschide cu numele strălucit al *Reginei Maria*.

Cititorii cunosc primele două volume ale lucrării intitulate POVESTEA VIEȚII MELE. Știu câtă mișcare le animă, ce docu-

REGINA MARIA

ment valoros constituesc, câtă lume se perindă în paginile lor, câte amintiri duioase sau dramatice se desfășoară într'însele.

Al treilea volum al POVESTEI VIEȚII MELE istorisește, în acelaș stil cald, cursiv și artistic, întâmplările din viața Reginei Maria, ce se leagă strict de istoria țării noastre. Intâlnim aci deopotrivă figura lui Vodă Ferdinand ca soț, ca părinte și ca rege, oameni politici de seamă și o serie de tipuri aparent mai obscure, dar pline de semnificație umană. Războiul întregirii noastre este istorisit așa cum l-a văzut și l-a trăit o regină și o femeie luminată.

Nu numai pentru calitățile strict literare ale cărții, dar și pentru latura sa documentară, POVESTEA VIEȚII MELE trebue citită.

●

Una din cele mai mari cărți ale anului și ale literaturii noastre este, fără îndoială, volumul al VIII-lea din strălucita serie *In preajma revoluției* de d. *C. Stere*.

URAGANUL continuă povestea vieții, atât de pasionată și vijelioasă a lui Vania Răutu. Dar viața eroului d-lui Stere, urmărită pas cu pas și istorisită

C. STERE

cu mijloace artistice de mare tensiune, devine în acest volum, un pretext pentru a zugrăvi răscoalele din 1907.

Intâmplările și oamenii, faptele și atitudinile legate de acest moment istoric al țării noastre, d. Stere le descrie în pagini tumultoase, pe care le citești pe nerăsuflate și cu un profund regret când ai ajuns la sfârșitul lor.

●

D. *Victor Ion Popa*, pictorul, desenatorul, autorul dramatic, regisorul, care a scris „Velerim și Veler Doamne", romanul atât de pasionant și pitoresc, ne dărue în anul acesta un nou roman: SFARLEAZĂ CU FOFEAZĂ, în care se întrece pe sine.

Veți vedea aici evoluția uimitoare a unui fecior de țăran din Moldova, în aparență neîndemânatec și netrebnic, care ajunge, prin tenacitate și înclinație naturală, un perfect aviator.

Atras de mecanica avioanelor — acele „sfârleze cu fofează" — puiul de țăran, după peripeții pe care nu le putem rezuma și care cuceresc dealungul întregii cărți, își atinge marele său ideal : să mânuiască un avion.

Pe marginea acestei teme originale, dar care ar părea săracă pentru un roman, d. *Victor Ion Popa* ne înfățișează o serie de oameni delaolaltă pitorești, atrăgători și interesanți prin psihologia, pasiunile și ambițiile lor.

Graiul pe care-l folosește d. *Victor Ion Popa* în SFARLEAZĂ CU FOFEAZĂ este inimitabil. Romanul prinde viață deopotrivă prin acțiunea lui surprinzătoare și prin acest grai cu parfumuri arhaice românești.

●

In volumul VECHITURI, d. *Radu Rosetti* deapănă amintiri din bogata sa carieră de literat, din epoca glorioasă a unui Macedonski, a unui Gârleanu, etc.

D. *Radu Rosetti* are darul povestirii și are de partea sa un bogat material memorialistic. O serie de oameni uitați, dar de valoare sau măcar cu semnificative originalitățiі în psihologia lor, reînvie prin pana strălucită a poetului din „Da Capo".

●

Anul acesta a fost îndoliat de moartea celui mai mare critic contimporan, *G. Ibrăileanu*. Se cade să amintim aci, în aceste zile închinate cărții, de unul din cele mai ispititoare volume ale sale: ADELA.

Acest critic atât de lucid, dar a cărui luciditate n'a împietat asupra căldurii ce se cere și unei opere critice, s'a desvăluit

în această ultimă carte a sa care este ADELA, un suflet delicat, aproape un sentimental. Fata din romanul său are toate suavitățile marilor îndrăgostite, iar iubirea lui Emil Codrescu toată discreția și delicateța unei iubiri profunde.

●

După acele minunate schițe din „Destăinuirile colonelului Mihu", d. col. *C. Manolache* a scris un roman care a constituit o adevărată revelație.

E vorba de SFANTA DREPTATE, în care autorul folosește un material cu totul nou, o putere de adâncire a sufletului, o acțiune vie și cu fiecare pagină mai pasionantă și, însfârșit și mai ales, o limbă literară suavă și impregnată de humor, care a făcut pe criticii noștri să amintească de graiul lui Creangă.

●

Poetul ION PILLAT a obținut în acest an premiul național. Este o distincție pe care cântă-

ION PILLAT

rărețul Floricăi o merita din plin.

Versurile sale își au un loc aparte în poesia românească. Producția sa lirică este delaolaltă fecundă și originală. Poetul cântă țărâna românească și se arată legat de tradițiile și frumusețile țării în versuri de-o clasică limpezime, grele de imagini fericite și de rime rare.

Cititorul va găsi chintesența liricei d-lui *Ion Pillat* în antologia alcătuită de el însuși din cele mai bune volume de versuri ale sale, care se cheamă PASAREA DE LUT.

●

Din atâtea glorii dobândite de d. *Victor Eftimiu*, a fost aleasă anul acesta una pentru a fi sărbătorită. E poemul dramatic INȘIR'TE MARGARITE, care a împlinit 25 de ani dela premieră.

VICTOR EFTIMIU

Poet dramaturg, romancier, d. *Victor Eftimiu* a cheltuit în INȘIR'TE MARGARITE o fantezie bogată, un vers înaripat, o acțiune teatrală măiastră și a înobilat basmul românesc.

Cu prilejul acestei sărbătoriri, editura „Adevěrul" a retipărit poemul în condiții technice excelente.

●

Intâiul roman care istorisea una din iubirile lui Eminescu, anume „Mite" de d. *Eug. Lovinescu*, este urmat de romanul BĂLĂUCA, apărut recent în a doua ediție.

Intreaga critică a fost de acord să recunoască acesui roman care zugrăvește iubirea marelui nostru liric cu poeta Veronica Micle, însemnate calități de documentare, de stil și subtilități în pătrunderea sufletească a eroilor.

D. *Lovinescu* evocă timpul și lucrurile trecute cu o dexteritate ce-i aparține exclusiv. Retrăește aici Iașul eminescian și figura Veronicăi, femeia căreia poetul i-a închinat majoritatea versurilor sale. Este deasemenea reînviată figura lui Creangă, prietinul nedespărțit al lui Eminescu.

●

Cu romanul INFIRMII, editura „Adevěrul" prezintă publicului unul din tinerii noștri scriitori de talent, a cărui activitate a atras atenția încă de la primele publicații prin diferite reviste și ziare. Este vorba de d. *Mihail Șerban*.

D. *Mihail Șerban* nu este la prima sa carte. Anul trecut d-sa a apărut cu romanul „Idolii de lut", o tulburătoare frescă a lumii unui oraș de provincie surprinsă în liniștea și tabieturile sale de avalanșa războiului. Cartea dădea serioase indicații asupra valorosului talent al autorului și s'a bucurat de un frumos succes.

Ca valoare de document omenesc și ca realizare technică, romanul INFIRMII este cu mult superior celui dintâi. In acest roman, d. *Mihail Șerban* povestește viața câtorva familii urmărite în desvoltarea lor normală de loviturile crude ale unui destin tragic. Suferințele sânt analizate cu o mare putere de pătrundere și fiecare fapt este legat și condiționat de întâmplări care ies de sub controlul rațiunii omenești.

INFIRMII mai este și o carte de largă umanitate, scrisă într'un stil curgător, bogat, care te fură, producându-ți emoțiile adevăratei arte.

●

La concursul de romane al editurii „Adevěrul", a fost premiat anul acesta romanul atât de original al d-lui *Apostol Fulga*, intitulat sugestiv ALTCEVA.

Originalitatea acestui roman stă în diversitatea punctelor de vedere din care este privită o singură aventură de dragoste. Este un procedeu pirandellian, dar căruia se adaugă maniera specială a autorului nostru.

Romanul are trei părți în care se istorisește o iubire, ce-ar putea părea banală, dar care devine interesantă și deosebită prin interpretări. Fata care iubește își povestește dragostea așa cum a simțit-o născând și crescând, cu toate turburările, voluptățile și neajunsurile legate de ea. Eroul acestei iubiri face la fel. Decât că istorisirea, lui, cu explicările faptelor și atitudinilor din răstimpul dragostei, sânt cu totul altfel interpretate și simțite.

In ultima parte, pentru o nouă și originală interpretare, intervine însuși autorul pentru a încununa iubirea eroilor săi cu un sfârșit dramatic.

E un roman în care pasiunea erotică este urmărită de o minuțioasă analiză psihologică.

●

In romanele sale cu adolescenți, d. Ionel Teodoreanu ne-a vorbit de acei tineri care s'au desvoltat înainte de război, în atmosfere patriarhale și într'un calm aproape perfect. Generația de după războiu nu alcătuise încă materialul uman al unei lucrări literare.

Tânărul scriitor *Pericle Martinescu* zugrăvește, cu talent și adâncime, această generație zbuciumată, plină de năzuințі tumultoase și de patimi mișcate, în romanul său de debut ADOLESCENȚII DELA BRAȘOV.

D. *Pericle Martinescu* a izbutit să prindă în paginile sale tot zbuciumul adolescenței contimporane. D-sa strânge laolaltă, într'o pensiune din Brașov, băeți și fete care ajung să-și desvălue treptat gândurile, iluziile, chinurile prin însăși acțiunea pe care o desfășoară.

Este adesea un tablou sumbru și tragic, luminat uneori de un humor subtil. Proza d-lui Pericle Martinescu desvălue francheța autorului și înțelegerea sa pentru o generație legănată de visuri înalte, dar hărțuită de un destin aspru.

Romanul ADOLESCENȚII DELA BRAȘOV este mai mult decât făgăduința pe care o face la debut un scriitor tânăr. Este o realizare plină, pe care cititorii au apreciat-o cum se cuvine.

●

Dar în afară de aceste lucrări literare și în afară de unele traduceri și cărți de copii, din care vom cita câteva mai la vale, editura „Adevěrul" a ținut să tipărească o serie de lucrări din domeniul ideilor și al documentării istorice, critice și politice.

O prețioasă lucrare este aceia a d-lui prof. *N. Iorga:* ISTORIA

N. IORGA

LITERATURII ROMÂNE CONTIMPORANE. Este o operă mai mult decât necesară, mai ales acum când literatura noastră a luat o atât de mare desvoltare. In special, tineretul simte nevoia unei orientări și a informării.

Marele nostru istoric era cel mai indicat să construiască o ISTORIE A LITERATURII ROMANE CONTIMPORANE. Intr'însa regăsim verva și spiritul ascuțit de observație al d-lui prof. *N. Iorga*. Lucrarea constitue un îndreptar prețios a cărui lipsă se resimțea.

●

VIAȚA ȘI FILOSOFIA LUI BERGSON — așa se intitulează cartea atât de instructivă a d-lui *Doctor Ygrec*.

Literatura noastră filosofică, nu aceia creatoare de sisteme, dar măcar aceia informativă, este extrem de săracă. Filosofii antici, filosofii evului mediu, ai Renașterii sânt aproape cu desăvârșire necunoscuți. Dar tot atât de necunoscuți sânt și filosofii contimporani.

In felul acesta, valoarea cărții d-lui *Doctor Ygrec* apare incontestabilă. D-sa a știut să pătrundă ideile lui Bergson și a găsit necesar să le expună succint, clar, pe înțelesul tuturor. Expunerii sale se adaogă date biografice și informative prețioase.

Cu deosebire, tineretul care n'a găsit încă mijlocul să cunoască textele filosofului francez și are curiozitatea de a le cunoaște, va fi bine servit de cartea d-lui *Doctor Ygrec*.

●

D. *C. L. Flavian*, cunoscut cititorilor din coloanele „Adevărului", a dat la iveală un volum deosebit de interesant. INTRE DEMOCRAȚIE ȘI DICTATURĂ. D-sa se întemeiază pe fapte și pe considerații logice pentru a arăta că libertățile democratice înlesnesc societății o desvoltare normală și înfloritoare, spre deosebire de regimurile care înăbușe individualitatea și care restrâng libertățile până la anihilare.

●

O carte care va stârni senzație este volumul închinat copiilor și care se intitulează: ZÂNA ISVORULUI SĂNĂTĂȚII. Ea a fost scrisă de regretatul poet al mării *Jean Bart* în colaborare cu d-nii *Mihail Celarianu* și *Doctor Ygrec*.

Dintr'un subiect cum nu se poate mai arid, higiena copilului, cei trei autori au izbutit să facă o carte vie, care va face deliciul micilor cititori. Se va regăsi aici bonomia lui *Jean Bart*, ajutată de talentul d-lui *Celarianu* și de aportul științific al *Doctorului Ygrec*.

●

EMIL ȘI DETECTIVII, uluitoarea carte pentru copii a lui *Erich Kaestner*, tradusă excelent de d-na Ana Canarache, a apărut în condiții tipografice deosebite. Desenele în culori și în negru, pline de humor, se adaugă unui text pe care nu ezităm să-l numim extraordinar.

Aventurile micului Emil, care este jefuit în tren de un om cu pălărie tare, sânt urmărite cu un interes crescând. Gloata de copii care devin detectivi în căutarea hoțului, dă la sfârșit satisfacție necăjitului Emil. Domnul cu pălăria tare este încolțit și dus la poliție. Entuziasmul este indescriptibil și comunicativ. Omul matur nu-i va putea rezista. Cu atât mai mult, cei ce sânt de o vârstă cu detectivii lui Emil.

●

Romanul care a făcut atâta vâlvă în străinătate OGORUL de *Pearl Buck*, a fost însfârșit tradus în românește. Traducerea se datorește d-nei Laura Rozan.

Pearl Buck aduce un uimitor material din viața țăranilor chinezi. Dar deși s'ar părea că este vorba de un roman exotic, care ar urmări să cucerească anumite curiozități ale publicului, autoarea a făcut din OGORUL un puternic roman social.

Firește, pitorescul și exoticul nu lipsesc. Fără ele, cartea ar fi fost factice, ar fi sunat fals. Dar conținutul romanului este mult mai adânc decât ar fi putut fi mărginit la descrierea superficială și colorată a moravurilor chinezești.

Legătura strânsă cu pământul, munca istovitoare a țăranului apare, prin acest roman, universală. Eroii autoarei noastre amintesc de Ion al d-lui Rebreanu.

Cartea se citește deopotrivă ca un roman pasionant, subjugător, și ca un mare document uman.

Urmare din pag. III-a

plete a editoarei, compusă din 6 volume.

Un volum *Povești* de Elena D. O. Sevastos poartă No. 1 al colecțiunii. Un al doilea, *Anecdote populare*, i-a fost tipărit în No. 15.

Jean-Boniface Hétrat (soțul Elenei Sevastos) trimite editorilor la 8 Aprilie 1897 o scrisoare, în care confirmă primirea în numele soției sale a exemplarelor din „Colecția Șaraga)) numerele 8 până la 61 (volume date ca drept de autor).

La 25 Iunie 1897 intervine un contract cu Aron Densușianu pentru tipărirea a 1500 exemplare din lucrarea *Cercetări literare*.

Scrierea a apărut în două volume, No. 11 și 12 ale colecției.

Autorul recentei cărți *Orașul amintirilor*, d. Eugen Herovanu, a semnat la 9 Octombrie 1896 o adeverință de primirea sumei de lei 30 (treizeci), drepturi de autor cuvenite pentru *Schițe și epigrame*, publicate în „Biblioteca Șaraga" a lei 0,25.

Matilda Poni face în 20 Octombrie 1893, un contract pentru un volum de *Poezii*.

Acesta a fost tipărit în No. 21 al colecției din 1894.

O învoială identică subscrie N. Beldiceanu la Iași, în 12 Mai 1893 pentru versurile sale. La 13 August acelaș an, Beldiceanu adresează editorilor o scrisoare, în care se referă la scrierile sale și la poetul A. Steuerman.

Poeziile lui Beldiceanu au apărut în No. 14 al colecției.

La 10 Mai 1888 Eduard Gruber închee o învoială pentru cartea sa *Stil și gândire*.

Această lucrare are No. 36 al „*Colecțiunii Șaraga*".

Din Zagra (Transilvania) scrie un tânăr bacalaureat Victor Onișor, la 10/22 Iulie 1893, propunând editarea unui volum de poezii populare inedite din Ardeal. O a doua scrisoare anunță expedierea manuscrisului, dela Budapesta.

Intitulată *Doine și strigări din Ardeal*, cartea a fost tipărită în 1894, în No. 29 al colecțiunii.

Gh. Ghibănescu, cunoscutul istoric ieșan, se referă într'o scrisoare din 30 Decembrie 1895, la drepturile de autor cuvenite pentru scrierile sale publicate în „Biblioteca Șaraga" a lei 0.25.

Un contract pentru tipărirea unei *Antologii* din poezia străină, închee la Iasi în 8 Februarie 1894, Grigore N. Lazu, criticul aspru al lui Gheorghe Coșbuc.

Antologia a fost tipărită în două volume din „Colecție" No. 24—25 și înglobează 451 poezii traduse și „*imitațiuni*".

Mihail Canianu din Hârlău închee la Iași în 4 Iunie 1887, un contract pentru un volum de culegeri de cântece din Moldova. Invoiala e însoțită de procura legalizată la judecătoria din Hârlău (jud. Botoșani) a părintelui său, Oișie Cahană, purtând data 29 Mai 1887, prin care îl autoriză pe fiul său minor să tipărească lucrarea.

Culegerea a apărut în anul 1893 în „Colecțiunea Șaraga" No. 3, intitulată *Poesii populare (Doine)* și semnată Mihail Canianu.

O scrisoare-ofertă pentru tipărirea unei noui ediții dintr'o lucrare anterioară, adresează la 28 Iunie, 1896, editorilor, Al. Philippide.

A. Steuerman închee în Iulie 1893, o învoială pentru editarea volumelor *Antologie și Crestomație* din scriitorii veacului XVIII și XIX. Prefața, scrisă de N. Beldiceanu, e anexată în prima formă a tipăririi cu semnele de corectură făcute de poet. La 26/6 1894, Steuerman scrie editorilor, rugând să i se facă socoteala sumelor ce are de primit pentru corectarea volumelor semnate de Lazu, Carmen Sylva și Vasile Conta.

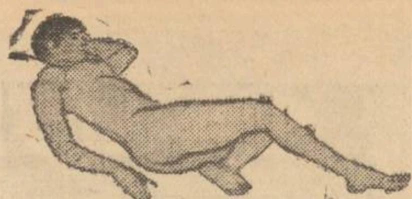
O a doua scrisoare, datată Februarie 1897, este o ofertă pentru editarea volumului *O toamnă la Paris*.

In „*Colecțiunea Șaraga*" i s'a tipărit *Antologie* și *Crestomație* în numerele 16 și 17; *Sărăcie*, versuri poartă no. 60 iar 61 cuprinde *O toamnă la Paris*.

Incă o seamă de contracte și scrisori de dată mai recentă complectează aceste documente din trecutul nostru literar.

Cercetătorii și istoricii literari, cari se ocupă cu alcătuirea biografiilor lui Caragiale, Eminescu și Vlahuță, cercetând acest material, ar putea să culeagă date noi, necunoscute până azi. Aceste documente sânt inedite. Ele au o dublă valoare, prin aceia că într'însele se oglindesc debuturile marilor scriitori români și începuturile editurii românești, când întreprinderile editoriale cereau în primul rând idealism și sacrificiu.

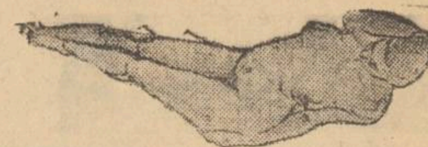
S. PODOLEANU

Un atentat

Nuvelă inedită

de ANTON BIBESCU

Lumea își mai amintește și astăzi de atentatul în care a pierit, nu de mult, Alossel, fost paisprezece ani guvernator al Turaniei, tot atât de puternic ca Primo de Rivera în Spania și ca Pilsudski în Polonia. S'a crezut că o întâmplare oarecare a fost cauza morții acestui dictator atotputernic; adevărul e că ea nu putea fi evitată. O afirm eu, care am primit destăinuirile lui Jean Ert, compatriotul său, cu care m'am împrietenit la Oxford, în timpul celor doi ani petrecuți acolo.

●

Jean Ert a fost unul dintre pionierii Turaniei, țară creată de marele războiu. Părinții lui au murit într'un accident de automobil pe când el n'avea decât douăzeci de ani. A moștenit o avere destul de însemnată. Trăise doi ani la Paris și trei la Oxford ,unde ne-am împrietenit și unde m'am lăsat cucerit de farmecul spiritului său. Era extrem de curios, dornic de aventură și de aventuri, avea simțul valorilor spirituale și o remarcabilă inclinație pentru desen și sculptură. Studiase cu Rodin și cu Maillol.

La izbucnirea războiului se afla la el la țară, în Turania.

Nu s'a lăsat orbit de un patriotism îngust. Studiind geografia și istoria, căpătase simțul relativității frontierelor și cunoscuse trei generali comandanți de armate dușmane care toți pretindeau că vor reînvia Turania și mărturiseau dorința vie de a-l utiliza pe Jean Ert.

De trei ori în timpul războiului mondial a dezertat, dar din trei armate deosebite.

— Am fost în oarecare măsură, — spunea el mai târziu,— un precursor al bolșevicilor.

Ca să evite un nou conflict de conștiință, sfârși prin a se refugia la Londra.

Era cât pe ce să fie trimis într'un lagăr de concentrare, dar niștre prieteni geografi și din fericire etnologi, recunoscură într'însul un cetățean al Turaniei, țară creată de tratatele de pace. In așteptare, el reprezintă dreptul popoarelor de a dispune de ele-însele.

Era frumos, spiritual, și bogat: deveni curând foarte popular.

In 1917, la Londra, n'a fost nicio serbare pe care să n'o însuflețească cu prezența sa: era unul dintre puținii străini după care Englezii se înebuneau. El se folosi de aceasta ca să-i lanseze pe Freud și pe Einstein. Cunoștea arta de a fi prieten și avea simțul valorilor.

Atunci când guvernul englez puse să se dea foc „Curcubeului" lui D. H. Lawrence, el l-a consolat pe scriitor, oferindu-se să-i înlesnească tipărirea acestui roman la Paris.

Fiind prieten cu Marcel Proust, primea dela autorul lui *Swann* scrisori lungi, care conțineau informațiunile cele mai exacte asupra războiului, — deoarece inteligența lui Proust se exercita deopotrivă de util în domeniul strategiei ca și în acela al psihologiei.

Trebue să adăugăm că Jean Ert, ca expert în etnologia și în geografia viitoarei Turanii, era invitat la toate consiliile interaliate, unde nu contenea să dea sfaturi inutile.

La începerea negocierilor pentru pace, a primit o telegramă prin care era convocat la Paris. Bănuia că e chemat, ca sculptor, să facă un proect pentru monumentul morților Turanieni. Se înșela. Era invitat să-și spună părerea asupra viitoarelor hotare ale țării sale. Iși expuse punctul de vedere.

Jean Ert a fost astfel pentru Turania ceiace a fost Stepanik pentru Cehoslovacia, Paderewski pentru Polonia și Venizelos pentru Grecia. Se plimba toată ziua cu statistici, grafice și hărți etnice în brațe. Intreba, tăgăduia, afirma. A izbutit să-i convingă pe Harold Nicolson și pe Philippe Berthelot, care-i erau prieteni. Grație relațiilor sale, Turania a profitat mai mult decât orice altă țară de pe glob de schimbările teritoriale care au avut loc în 1919. A fost scoasă din neant prin jertfa a trei milioane de francezi, italieni și englezi.

Bucuria lui Jean Ert când văzu roadele străduințelor sale, nu cunoștea margini. Dar ea n'a fost de prea lungă durată. Nu-mi amintesc cine a spus că cel mai ingenios chip în care ne pedepsește D-zeu e realizarea dorințelor noastre. Intr'adevăr, în această Turanie nouă, pe care Jean o socotea oarecum opera sa, un altul puse mâna pe putere: Alossel.

Intrigant, șiret, necinstit, acesta se afla în fruntea unui partid care reprezenta tot ce era mai josnic în Turania. Alossel îl invidia pe Jean Ert pentru prestigiul său european. Il ura pentru situația ce-și câștigase.

Intocmai ca Ionel Brătianu în România și ca Salazar în Portugalia, Alossel ajunse stăpânul necontestat al Turaniei. El a lăsat să dăinuiască vagi iluzii de libertate și un simulacru de regim parlamentar. Dar, fiind stăpân pe pârghiile de comandă— banca și armata, — a instituit un sistem de guvernământ care-i asigura la infinit puterea.

Jean Ert n'avea înclinare nici pentru politică, nici pentru intrigă: nu era în stare să distrugă situația lui Alossel în Turania. Mâhnirea pe care o încerca din această cauză s'a transformat în desgust. Imitându-l pe Paderewski, care, după ce reprezentase Polonia în timpul tratativelor de pace, s'a osândit la un exil voluntar, Jean Ert luă hotărîrea să nu se mai reîntoarcă în țara sa atâta vreme cât Alossel va fi stăpânul ei. Știa, dealtminteri, tot ce se petrecea acolo, întreținea o corespondență aproape zilnică cu Marc Alp: un văr pe care-l iubea ca pe un frate. Ii încredințase conducerea afacerilor sale. Marc Alp îi trimitea veniturile în străinătate.

Spre deosebire de Jean, Marc Alp, fiind pasionat de politică, lupta aproape singur împotriva lui Alossel în Turania. Căci nu se putea da prea mare importanță pretinselor comploturi ale grupurilor teroriste împotriva lui Alossel, — experții recunoscând aci mâna poliției.

Se părea că nimic n'ar fi putut zdruncina situația lui Alossel. Se specializase într'un soi de patriotism verbal și zgomotos. Știa că nimeni nu se interesa în țara lui de politica externă. Știa, deasemeni, că nu există frontiere veșnice, dar își dădea seama că oamenilor le place să creadă în ceiace e cu neputință.

Afirma cu cinism că hotarele nu se pot schimba. Iși câștigase, printre turanieni, faima de patriot îndrăzneț, declarând că se va opune cu forța oricărei modificări teritoriale.

Aceste declarații războinice erau cu atât mai uimitoare cu cât armata turaniană nu era reprezentată decât prin marile averi ale ofițerilor de intendență și prin o sută cincizeci și doi de generali nepregătiți. Cuvintele acestea aveau însă darul de a măguli lenevia megalomană a Turanienilor și de a mări popularitatea lui Alossel.

La adăpostul multiplelor succese imaginare din domeniul internațional, Alossel nu neglija nici foloasele pe care putea să i le aducă politica internă a Turaniei.

Tatăl său, funcționar la administrația financiară își însușise o sumă de bani. Sinuciderea l-a scutit de închisoare. Alossel profită de această experiență: băgă de seamă că numai hoții mărunți erau amenințați. Hotărî să se îmbogățească. Incepu să ia comisioane mari la împrumuturile contractate, la furniturile de armament, la concesiunile de petrol. Câștigurile și le plasa la băncile elvețiene.

Fiind vanitos, o încărca pe nevastă-sa de bijuterii, dar nu uita să spună că sânt bijuterii de familie. El nu băga însă de seamă că forma anumitor diamante îl trăda, — căci există o modă și la tăerea diamantelor.

Puterea lui Alossel părea că crește cu fiecare zi. Instituise cenzura presei, suprimând astfel orice critică a faptelor sale; starea de asediu, grație tribunalelor militare, îi garanta pedepsirea rapidă a vinovaților, sprijinindu-se pe verdicte unanime. In ultimă instanță, condamnații pe care-i socotea mai primejdioși, își găseau adesea moartea, fie pentrucă regimul din închisoare nu le priia, fie pentrucă o evadare încurajată de către autorități le aducea moartea.

Turania avea altfel o presă destul de bună pe glob, deoarece își plătea regulat cupoanele.

Marc ducea aproape singur lupta împotriva tiranului. Intr'o mică revistă săptămânală, el arăta lumii imagina adevărată a lui Alossel.

Jean Ert încerca să-l descurajeze, explicându-i inutilitatea eforturilor sale. Dar Marc nu se lăsa convins.

Jean își bătea joc de el însuși și de Marc:

— De zece ani încerci să îndrepți lucrurile în țara ta, combătându-l pe Alossel; eu tot de zece ani încerc să găsesc fericirea în străinătate. Și nu izbutim nici unul nici altul.

Așa era:

Jean Ert se înapoiase, (cum făcea de cincisprezece ani în fiecare toamnă), la vila sa din Biaritz, unde medita asupra existenței sale, asupra vieții, asupra sculpturii care continua să-l pasioneze.

Nu era fericit.

Călătorise, lucrase, citise mult, cunoscuse plăcerile amăgitoare și îndărătnicia gloriei.

S'a ales numai cu oboseala și plictiseala. Se simțea îmbătrânit fizicește; îl dureau dinții; părul i se rărise. Se gândea la un unchi și la un străbunic care-și curmaseră singuri firul vieții. Câteodată, în singurătatea lui, se întreba dacă — așa cum citise în unele cărți — sinuciderea nu-i ereditară. Cocheta cu gândul sinuciderii.

„Când voi fi sătul, — își spunea el, — voi ști ce-mi rămâne de făcut. Trecerea dincolo de viață nu înseamnă nimic!"

Dobândise cunoștințe prețioase în toxicologie și se uita cu satisfacție la tuburile pe care le transporta totdeauna într'o cutiuță și care conțineau aconit, stricnină, laudanum, veronal, — precum browningul pe care i-l dăduse una dintre amantele lui.

„Mă gândesc la moarte mai mult decât acei călugări care muncesc toată ziua ca să-și sape groapa".

După plecarea sa din Oxford, a făcut ani de zile sculptură. A avut oarecare succes: muzeul din Pittsburg și cel din Copenhaga i-au cumpărat câteva statui dar el nu ajunese la gloria spre care năzuise.

Nu era diletant, dar nu era nici maestrul care ar fi vrut să fie.

Un camarad îi descrisese bucuria de a cunoaște gloria care te face să iubești femeile. El descoperi însă că femeile ți se dau chiar dacă n'ai cunoscut gloria. Sfârși prin a se întreba dacă în chip inconștient, ele nu încearcă să-l distrugă pe marele lor dușman: spiritul.

Era leneș, cu dispoziții trecătoare pentru muncă. Aventurile satisfăceau ceiace mai rămăsese în el nevoe de energie, fără să-i tulbure lenevia. Un amor propriu ne la locul lui, îl făcea să găsească satisfacții în toate cuceririle, fără să-și dea seama de importanța lor.

Ca majoritatea bărbaților, credea că îmbrobodește pe alții, când în realitate el era cel îmbrobodit.

In atelierul său dela Biarritz, sculptorul Jean Ert era dezamăgit...; omul era trist... Se gândea la viața lui.

Renoir spusese: „N'aș fi pictat niciodată dacă n'ar fi existat sânii femeilor!"

Fără îndoială, își spunea și el: „N'aș fi făcut niciodată sculptură dacă n'aș fi fost atras dela început de trupul femeii..."

Cunoscuse Japoneze cu sânii tari, Cambogene cu părul aspru, Suedeze blonde ca spicul grâului, Germane entuziasmate de experiențele lor nudiste.

Ar fi putut umple un muzeu cu operele lui: ar fi putut alcătui un tratat de psihologie amoroasă comparată, care numai de banalitate n'ar fi suferit.

Cele mai multe dintre modelele lui pozau la început pentru bust, iar mai târziu, răsturnând mitul lui Pygmalion, se sileau să-l facă pe sculptor să cunoască o viață nouă, o dragoste nouă pentru care ele erau gata să se transforme în statui sau în modele de statui.

Jean Ert era slab și nu încerca să-și refuze nimic.

Câte modele, în loc să se transforme în sculpturi, se transformau în aventuri sentimentale!

Iși amintea de Americance sabotate de soții lor stângaci; de Englezoaice înflăcărate care sufereau din cauza puritanismului soțului; de Franțuzoaice curioase; de Rusoaice cinice; de Mexicane impudice; de o Româncă timidă, care spunea mereu: „Mi-e rușine!" și care, din religiozitate, refuza să facă dragoste în săptămâna mare.

A întâlnit fete care erau fecioare; a cunoscut unele care nu mai erau și altele care nu mai voiau să fie.

A cunoscut femei reci, ciudate, vicioase. Ar fi putut stabili o statistică sau o geografie amoroasă a lumii... Dar nu asta îl ispitea...

Era nemulțumit de activitatea lui de sculptor. Statui, busturi, schițe se îngrămădeau necontenit în atelierul său.

Intr'o zi, descurajat de sculptură, s'a gândit să înceapă o mare lucrare autobiografică, care ar fi putut avea titlul *Enciclopedia Decepției.*

Incercă; dar n'avea deloc darul scrisului.

Baudelaire a rezumat ceiace a văzut într'un singur vers:

Le spectacle ennuyeux de
l'imortel péché.

Goethe și-a scris biografia în două rânduri:

Ich taumle von Begierde zu
Genuss,
Und in Genuss verschmacht ich
nach Begierde.

Jean Ert a învățat prea târziu marea lecție: „Beția nu potolește setea!"

Mulți ani crezuse în făgăduelile fericirii; sfârșise însă, prin a înțelege că făgăduelile nu se țin niciodată: nădăjduise că plăcerea și ispita vor fi florile arborelui experienței, iar arta va fi fructul. Se înșelase: sculpturile lui erau mediocre. Pierduse totul. Chiar și simțul formelor. Trupul omenesc sfârșise prin a avea aspectul pe care-l are pentru un medic desgustat de meseria lui.

Dacă, cel puțin, ar fi întâlnit printre modele, printre amante, femei care să-i fi admirat talentul. In zadar spera. Cele mai binevoitoare aveau pentru el o surpriză îngăduitoare. Urmăreau cu egoism numai propria lor plăcere.

Nădăjduise odinioară că, odată cu trecerea anilor, numărul aventurilor sale va scădea și că-și va găsi liniștea.

Femei pe care le avusese cu cincisprezece ani în urmă, voiau din nou să i se dea. Altele, care-l refuzaseră acum cincisprezece ani, sperau să se despăgubească.

Credea uneori că-și va găsi liniștea în singurătate; dar nu avea într'însul resursele care i-ar fi permis să se bucure de ea. Nu mai spera.

In ceasuri de desgust, de tristeță, de descurajare, s'a dus odată să consulte un psihiatru.

— Insoară-te, — i-a spus acesta.

Ar fi dorit să întâlnească o astfel de minune: O femee care să-l facă să le uite pe toate celelalte. Cu opt zile în urmă mai credea într'o astfel de minune: întâlnise la Biarritz o fată. Se numea Helen Parker. Era Englezoaică. I s'a părut deosebită de toate celelalte femei pe care le cunoscuse: o iubea. Avea tenul acela proaspăt al Nordicelor, gura bine desenată, buzele umede. Se împrietenise cu ea, cum te împrietenești cu orice Englezoaică: fără gând ascuns. Aveau aceleași gusturi, amândurora le plăceau florile, arta chineză primitivă, Ucello, poemele lui Blake. El i-a citit *Educația sentimentală.* Iar ea l-a făcut să cunoască pe Jane Austen.

Helen era logodită cu un ofițer care trebuia să mai rămână încă opt luni în India. Logodna aceasta nu părea însă să micșoreze plăcuta intimitate care se înfiripase între Jean și Helen. Jean o iubea fără să-și dea seama. Iși dovedea sinceritatea prin stângăcie. Helen lucra pentru el. Se plimbau împreună; vorbeau deschis despre orice.

Intr'o zi, Helen îl întrebă:

— O femee poate iubi doi bărbați în acelaș timp?

Ii răspunse sărutând-o. Ea se împotrivi numai de formă. Telefonându-i însă peste trei ceasuri, Jean află că Helen părăsise hotelul fără să-și ia măcar rămas bun dela dânsul.

Despărțirea aceasta îl făcu să-și dea seama de intensitatea sentimentului pe care i-l inspira Helen. Se simțea foarte nenorocit. Ii scrise Helenei o lungă scrisoare emoționantă și caldă. Se uită spre mare, acolo unde fâlfâia drapelul care atrăgea atenția că e primejdie de moarte pentru înotători. Se uită la cutiuța cu otrăvuri. Niciodată în viață nu se simțise mai ispitit s'o sfârșească...

(Sfârșitul în numărul viitor)

In românește de AL. N. BIAZ

EXCURSIE

Astăzi e 'nourat. Inchizi ochii și ridici fruntea, să-ți treacă lin vântul, în suflu răcoros. Pe cărarea care duce în vale, cobori ușor, cu domnul Papă — pisicul tigrat — în salturi după tine. Cerul se rotunjește în balonașe de săpun ale nourilor. Crengile copacilor dansează ritmic, plecate.

Iarba tunsă de bărbierul coasei, stă chilugă și se uită mirată, pipăindu-se pe capul cu țepușe. Pe cărări, căpițele în care s'au strâns pletele pajiștei, se revarsă, cu fire lungi, amestecate cu scai, ghimpi și flori.

Domnul Papă fuge în zig-zag, trece înainte, apoi mă așteaptă ca un cățeluș.

Să coborîm în vale. Cărărușa șerpuiește cafenie, pe prăpastie. Pământul e moale.

— Mergem, domnu' Papă?

Ne-am întunecat deodată în umbră verde de pădure. Păsări au început să cânte. Una sfarmă parcă pietre în măsele; alta țipă ascuțit ca țignalul. Țărei nevăzute se sbat printre crengi, țăhăind repede, în tril lătăreț. Domnul Papă a rămas uimit, pe loc. Il iau în brațe, ca să nu-i fie frică.

O spărtură de lumină se ivește: se zăresc păpușoii și-un deal sărac. Sus, vântul trece furtunos, în valuri.

Frunze violete și arămii, galbene; Crengi rupte, ce ți se pun în cale. Miroase acru a frunză și coajă de copac. E tăcere, nu se vede cerul. Umezeală se ridică de pretutindeni. Ești împresurat numai de plante și copaci. Și lui domnul Papă întâiu nu-i place.

— Ai tăcut? Asculți țărcile care freacă talgere unul de altul? Aici e Impărăția lor. Nu ciuli urechile și nu te smunci, că nu poți să le prinzi. Uite, îți dau drumul, încearcă.

Liniștea-i măreață. Umbra întunecată. Parc'ar fi la munte, nu-i așa, domnu' Papă?

Miroase ușor a bureți. Cărările sânt afunde. Spărturile de lumină privesc din când când. Câte-o creangă se pune de-acurmezișul cărării. Uite, o veveriță a țâșnit și s'a urcat într'o clipă pe-un trunchiu de copac. Pândește păsările. Stă cu urechile ciulite și gâfâie dulce, lingându-se pe botișor. Țărcile trec din creangă 'n creangă.

Ce se aude fâșiind rupt și un zgomot surd, parc'ar rupe cineva crăci? Oare nu-i bursucul? De-ar veni acuma, ce-aș face eu? Mai încolo, parcă o umbră cenușie a traversat cărarea. Să fi fost un epure?

Pădurea fâșie dulce, pe deasupra. E umbră verde.

— Domnu' Papă, nu te dai jos din copac? Hai să mergem, că-i târziu.

Veverița scâncește încetișor, apoi deodată gâlgâie lacom, ca un om. A scoborît într'o clipă jos și s'a urcat în salt pe alt copac.

— Haidem, că mi-e rece.

Pădurea n'are trunchiuri groase de copac. Bureți nu sânt. Mure nu se tupilează sub tufe roșcate. Scorburi despicate de trăsnet, cu cărbuni stinși, nu zac nicăeri. Părâieș nu șoptește în văgăuni. Buhaiul nu se rotește peste adâncimi, fumând aburi. Și nici un miros de brad și de rășină nu-ți pătrunde amar, în adâncuri.

Nici tu nu ești veveriță, domnule Papă.

Să ieșim din Impărăția Țărcilor. Ajungem pe cărarea albă, cu căpițe de fân. Casa se vede, e aproape.

PROFIRA SADOVEANU

Vara

Vine vara
Cu povara
Nopților cu lună plină...
Zumzet moale de albină,
Spice aurite 'n soare,
Murmur rece de izvoare
Și cu greeri mici, ce tac
Liniștea grea din odae...

Cântece,
Descântece,
Cu otrava așteptărilor
Și chinul îmbrățișărilor...
Iarba e mai moale decât patul
Și'n umbra nucului — de-a
latul —
E loc pentru-amândoi...
„Or fi strigoi!"...
Și babele fără de somn, se
crucesc
Și scuipă 'n sân
Bătrân
Și ușa dela tindă-o zăvoresc...
Cucule,
Năucule,
Dă-mi pace, nu mai tot cânta!
Vara nu-i a mea.
S'a dus badea
Cu zilele mele
Cu nopțile mele
Cu liniștea mea
Cu inima mea...
Cărarea-i pustie.
Măicuța nu știe...
Și viața mea-i oftat și răstriște
Aspră și părăsită ca o miriște...
Mi-s brațele
Ca crengile
Rupte de vânt și de ploi
Mi-s ochii goi
Și tălpile-mi ard...
Nu pot să dorm...
Că-i prea cald...

D. B.

Cronica muzicală

Concert simfonic condus de d-l Egizio Massini

Simfonia întâia *de* Beethoven *a reapărut pe programele Filarmonicei, în fruntea concertului dirijat de d. Massini.*

Una din cele mai senine, odihnitoare și tradițional-mozartiene opere ale lui Beethoven, a părut la prima ei execuție (la Viena în 1800) destul de supărător de îndrăsneață, cu acordul ei disonant dela început și cu „menuetul" din partea a treia evoluat, mai aproape de originalul „scherzo" din următoarele simfonii ale Uriașului dela Bonn decât de clasicul dans al lui Mozart.

Pe lângă însușirile pomenite de muzicalitate, de siguranță și gust în interpretare ce o caracterizează, trebue să subliniem acum neapărat calitatea violonistei Lola Bobescu *de a ști să-și aleagă în producțiile sale lucrări valoroase, interesante în sine și pline de posibilități de afirmare pentru solist —dar care nu sunt încă nici* Concertul de Beethoven, *nici chiar cel de* Ceaicovschi. *Asemenea modestie de bun gust a unei artiste— ce se știe, e drept, în plină ascensiune — nu caracterizează pe toți colegii, români sau străini — și lucrul e spre paguba lor. D-ra* Irene Dubisca, *interpretând școlărește concertul lui Ceaicovschi, a cules roadele interpretării sale.*

D. Egizio Massini *și-a arătat totdeauna o preferință pentru muzica rusă, alături de cea firească îndreptată spre muzica patriei sale italice. De rândul acesta două numere din cele trei ale programului au fost închinate muzicii ruse, în timp ce producția italiană a fost ocolită, cu toate că putea oferi motive destule pentru prime audiții interesante. Dar fără îndoială dirijorul va fi ajuns la saturație față de această producție, mulțumită repertoriului în parte așa de uzat pe care îl conduce la operă. Și mai este foarte adevărat că temperamentului său furtunos îi convine foarte bine muzica rusă, dovadă interpretarea strălucitoare pe care a dat-o pitoreștilor tablouri ale baletului* Petrușca *de* Stravinschi, *compozitor cam lăsat în părăsire de dirijorii noștri.*

N.

Cărți românești

Iuliu Pascu: *Dreptul urbanistic și sistematizarea Bucureștilor. Ed.: „Parlamentul Românesc" Ed., 1935. Prețul 50 lei.*

Pr. C. Dron: *Tovărășiile țărănești (studiu economic și social). Ed. „Biblioteca Cooperației" București, 1936, Prețul 100 lei.*

Iuliu Pascu: *C. Stere în adevărata-i*

Reviste

„Lumină". Tip.: „Al. Terek" Iași, 1936.

Lumina: *No. 1 (Ianuarie—Martie).*

Poporul Românesc: *No. 9 (Maiu).*

Caradașca: *No. 70.*

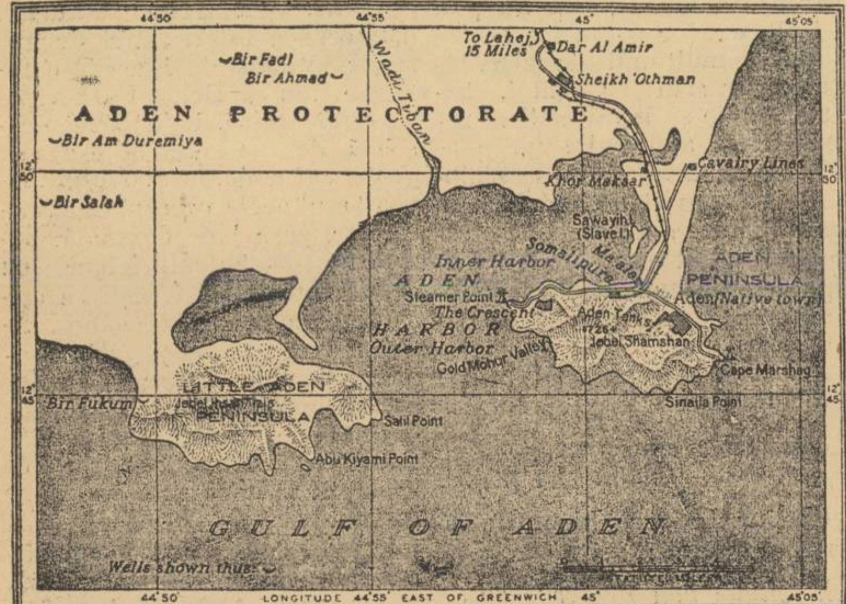
Stânca Adenului

H. O. C. SWAYNE

La vre-o sută cincizeci de chilometri la răsărit de Bab el Mandeb, „Poarta lacrimilor", care străjuește ieșirea de la sud a Mării Roșii, vulcanul stins al Adenului se înalță la peste 1800 de picioare de-asupra coastei arabe. El e centrul comercial nu numai al Arabiei de sud, ci și al Somaliei și al Abisiniei.

Pe această cetățuie de stânci neroditoare, la jumătatea drumului între Egipt și India, trăesc Europenii și Indienii din garnizoana Adenului, împreună cu o populație flotantă de Indieni, Parsi,

Drawn by Arthur J. Hazes

Arabi, negustori greci și Evrei din Palestina.

Stânca golașe, arsă de soare, pare că suge viața și umezeala din trupurile omenești. Pe 30 de chilometri pătrați de prăpăstii cafenii și de petece de șes nisipos, cresc numai câți-va pomi, nici un pic de iarbă și o singură floare mai însemnată, crinul Adenului, ce se găsește în crăpăturile ascunse ale stâncilor.

Orașul modern, Aden, clădit în jurul Capului Vapoarelor, e legat de orașul vechi prin Calea Ma'ala, de opt chilometri. Orașul vechi e înghesuit în crater — acolo unde marginea acestuia e ruptă înspre mare — și dă înspre vechiul port.

Apa e lu ru prețios

In dosul orașului, într'o înfundătură a craterului, rânduit ca un șir de cupe de zidărie, ce se golesc fiecare în cea de alături, așezată mai jos, e lanțul de cisterne numit Rezervoarele Adenului. Acestea au fost clădite cam pe la anul 600 după Christos, sau chiar mai devreme, și unele au fost drese de Englezi după 1856.

Fără îndoială, au fost construite ca să păstreze apa celor două-trei ploi ce vizitează Adenul cam din doi în doi ani (cantitatea de apă căzută în fiecare an e de vre-o câtiva cm. doar). Când vine ploaia, apa se vinde la mezat Arabilor, care o transportă în bidoane, burdufuri, ori sacale.

In afară de aceste rezervoare, o provizie de apă se mai dobândește și prin fierberea apei de mare și condensarea aburilor. Aceasta e apa de băut întrebuințată de cea mai mare parte din populația albă.

Arabii cred că de câte ori se umplu rezervoarele, trebue să moară înnecați trei oameni. Personal știu un caz când trei oameni au murit astfel. Intendentul meu indian l-a văzut pe unul din aceștia plutind cu capul în jos într'unul din uriașele rezervoare deschise, în timp ce peste o sută de oameni stăteau pe mal, la câtiva metri de el. L-ar fi putut ușor scăpa, dar nu voiau să-l atingă. Multe popoare orientale cred că nu e bine să te atingi de oamenii pe moarte.

Dacă Adenul e uscat, e răsplătit în schimb printr'un cadru minunat zugrăvit, fiindcă în timpul zilei albastrul mai mult decât mediteranean al apei face un contrast violent cu cafeniul Van Dyke, cu cenușiul și portocaliul pereților de stâncă, ce alcătuesc un fond desăvârșit pentru vestmintele viu colorate ale unei mulțimi de popoare orientale.

Viața se trezește odată cu adierea de seară

In mijlocul tăcerii, departe de tot, un pește mare saltă de cinci coți în aer, încercând probabil să scape de paraziți, și cade din nou în apă cu un plescăit puternic. Apoi, mai departe, altul și iar altul.

Adeseori am văzut rechini mici înnotând pe lângă țărm. La câte-va luni odată câte un călător urias de-al mărilor intră în port și îngrozește pe câte un nenorocit de soldat englez ce făcea bae dincolo de linia prescrisă, sau pe vre-un copil de Somal ce cântă și se cufundă sub un vapor mare, în căutarea banilor aruncati de călători. De altfel în anii din urmă sportul acesta a fost oprit.

Câteodată un pește-sabie, prins în plasă, e aruncat la mal de pescarii dintr'o luntre și rămâne să se sbată până se stinge pe nisipul țărmului.

Pe șesul ce se întinde dincolo de Calea Ma'ala, care merge dela Capul Vapoarelor la Crater, e sătucul Somalipura, unde marinari arabi și somali stau turcește pe nisip și-și dreg pânzele bărcilor.

Sânt oameni simpatici, aceștia; și alături, în picioare, în grupuri, stau Arabi bogați, mai civilizați, cu giubele lungi de mătase strălucitoare și cu jiletci brodate. Aceștia țin o ședință de bursă improvizată, pentru o grămadă de scoici de sidef din insula Perim, sau pentru niște saci de orez din India, gata de încărcat pe vapor pentru Africa.

In zare, printre stânci, la vre-o 300 de metri mai jos de vârful Jebel Șamșam, cum se numește vulcanul, se înalță Turnurile Tăcerii, până la care convoiurile de înmormântare ale locuitorilor Parsi din Aden trebue să se desfășoare de-alungul unui șir nesfârșit de trepte.

In jurul vârfului de munte ulii se rotesc necontenit în timpul zilei, cu strigătul lor tânguios.

Muzică tristă, chemarea Muezinului

Creasta dințată a Șamșamului capătă înfățișarea-i cea mai solemnă și mai impresionantă când, întins pe patu-ți așezat pe coperișul drept al vre-unui hotel din port, veghezi în ceasurile dinaintea zorilor, în timp ce grămada neagră și amenințătoare a muntelui îți ascunde o parte din soborul stelelor.

Atunci pe neașteptate se înalță un cântec prelung, răsunător, ce se ridică și scade ca urletul unui câine-lup rătăcit, răsfrângându-se și pierzându-se printre cheile depărtate ale munților. E glasul atât de vestit, al muezinului: „Dumnezeu e mare; nu e alt Dumnezeu decât Allah și Mahomet e profetul lui". Dar nici un cuvânt nu poate reda cu adevărat și pe deplin melancolia primitivă a strigătului ce sare din ecou în ecou peste orașul adormit.

Aden, vedere generală.

Dincolo de porțile cetății, pe o fâșie de nisip ce leagă vulcanul cu ținutul Arabiei, și-a făcut tabăra o trupă de cavaleriști indieni, eleganți, cu mustăți negre. Imbrăcați în kaki, cu lănci, săbii sau carabine, pe cai mici arăbești, fac instrucție; sau merg ca escortă sau la datorie, pe cămile arabe, mici și iuți.

Acolo unde această fâșie de nisip se unește cu continentul, se află orașul arab cu coperișuri drepte, Șeia Otman, locașul Arabilor și Somalilor care, din felurite pricini, nu pot locui în fortăreață.

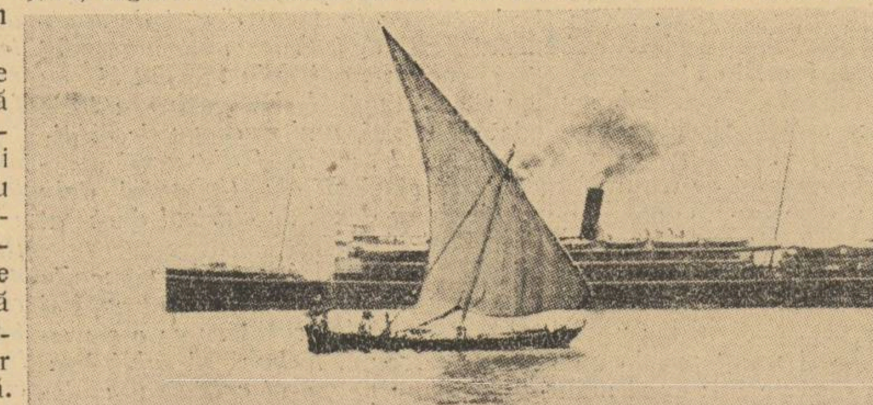
Din acest oraș poți trece pe o poartă a Parcului drept în pustiu, unde triburi întregi de Arabi cu pielea întunecată își câștigă anevoe traiul, cultivând durra și linte în jurul câtorva puțuri sălcii, aproape de oraș, sau mai departe ducând viața de Beduin, făcând cărăușie pentru locuitorii fortăreței.

Un tăvălug de șapte oameni-putere netezește străzile Adenului.

Adeseori vezi câte un Arab în drum spre cine știe ce tainică țintă, ducând o cămilă de căpăstru. E liniștit și mulțumit, îngânând poate numai pentru sine vre-un cântec ce sună ca un psalm.

Pe vremuri, când triburile de Arabi din lăuntrul țării trebuiau domolite de trupele civilizate, sau trebuiau îndepărtate de pe drumurile de caravane, ori în vremuri de lupte între triburi, din fortăreață se furișa un șirag de cămile cu tunuri mici de câmp în spate. Glasul bubuitor al tunurilor se auzea de cine știe unde, din deșerturile depărtate, până la locuitorii de pe stâncă, ce ședeau liniștiți la ceaiul și pânea cu unt de dimineață.

Afară, ba chiar și în cuprinsul fortăreței te tot minunezi de

De pe bordul vaporului, călătorii privesc vasul ce ducea odinioară mirodenii și robi în Europa.

prezența acestei mici colonii albe, adevărat cui al civilizației apusene, înfipt lângă sute de chilometri de sălbătăcie deplină.

Deșertul, întinderea tainică

Sânt destul de pitorești, uscatele deserturi ale Arabiei de miazăzi, ce se întind dincolo de Stâncă, și în depărtare amenințătoarele dealuri cafenii, ce se sprijinesc de munții roditori ai Iemenului. Locuitorii de pe aici sânt Arabi pământii la față, dar deloc urâți, Mahomedani cucernici ce au, probabil, oarecare amestec de sânge etiopian.

Printre elementele sociale din partea locului se află și mărunții șefi feudali. Aceștia stăpânesc sate mici, primitive, fortificate, ca niște castele de pe Rin în miniatură, ce domină trecătorile sterpe pe unde se scurg râuri mici care devin adevărate puhoaie când se revarsă. Puținele lor grâne pot crește numai cu ajutorul unei irigații iscusite. Satele sânt murdare, fiecare cu gunoiul lui grămădit de ani de zile la margine și împrăștiat la întâmplare peste stânci; iar lucrul la câmp în umezeală pricinuește friguri.

Apoi, pe lângă aceștia, mai e o populație puțin numeroasă, risipită, de Arabi Beduini, nespus de săraci: oameni care locuesc în adăposturi murdare făcute din pământ sau din piatră, și chiar în peșteri.

Aceștia sânt hrăpăreți și se ceartă neîncetat pentru câte-va ochiuri de apă noroioasă. Ii întâlnești în spațiile dintre satele orânduite și întărite; sau împart ospitalitatea sărăcăcioasă a munților stâncoși ori a șesurilor pustii, cu caprele și cămilele lor, sau cu orixul alb, cu gazela și cu vulturul.

Mai mult confort se găsește în oaze. Acolo unde câte un puhoi iese din munte, revărsându-se periodic, un râu lat, cafeniu și sgomotos își croește drumul în jos spre mare și alcătuește o deltă în miniatură.

Aici se statornicește apoi o oază, prin orânduirea chibzuită a unor apeducte și canale făcute din lut de aluviuni, lăsat se se usuce și să se întărească. Oazele produc grădini de palmieri, curmale, și mult grâu; și în locuri atât de binecuvântate e totdeauna și un castel în mijloc și un oraș cu coperișuri drepte și înfățișare medievală, peste care domnește un mic sultan.

Simplitate e caracteristica mobilierului

Civilizația Arabiei de miazăzi nu cunoaște, ca rafinament material, decât interioare primitive de castele, cuprinzând covoare orientale frumoase, așternute pe o podea de pământ bătut. Mai vezi și un Coran, sau, bunăoară, **O mie și una de nopți**, o narghilea mare și un divan-două; și șiruri întregi de puști și pumnale bătute în argint, sprijinite de pereți.

In orășelul care înconjoară castelul întâlnești pe șef sau pe fiul lui, ori pe negustorul cel mai de frunte, cu giubea și turban, sau călare pe un cal de soi, și urmat de mulți însoțitori. Negustorul poartă bucăți murdare de pânză în jurul mijlocului; o grămadă de mânere de pumnale bătute în argint îi ies din cingătoare, pieptul atletic și picioarele îi sânt goale și o năframă strălucitoare e înnodată peste șuvițele de păr drept și negru.

Ca și la granițele de nord-vest ale Indiei — una din rănile veșnic deschise ale lumii — unde

„Ia te uită la albul ăla cu cutia neagră!"

civilizația nouă engleză și vechea civilizație indiană, împletite la un loc, se mărginesc cu cea mai adâncă sălbătăcie, a Asiei centrale, și în Aden, deși în mai mică măsură, călătorul trebue să facă singur și pe polițistul.

Nu prea există lege și rânduială dincolo de influența garnizoanei anglo-indiene, și nu ești în deplină siguranță decât în castelele șefilor sau în satele și câmpurile irigate sub ocrotirea lor. Pentru acești șefi trebue să ai o scrisoare de recomandație dela un Arab.

Arta de a călări pe cămilă

Când vorbesc de cămile, mă gândesc de fapt la dromaderul cu o singură cocoașe, fie că e vorba de rasa arabă, sprintenă, subțire, de soi, care aleargă, sau de dromaderul somal, din părțile africane, mai de rând, care duce poveri și merge doar la pas. Dromaderul alb arab face o sută cincizeci de chilometri pe zi și întrece cu ușurință un cal.

Vânzător de nuci.

Călărețul aruncă cu grije un picior în sus și înainte de a se așeza el în șea, animalul sare în sus și o ia la fugă. Dacă îl îndrepți cu nasul pe o cărare, nu mai ai nici o bătae de cap; cămila urmează conștiincios poteca, ziua sau noaptea, fără să mai pună călărețul mâna pe căpăstru. O împunsătură în ceafă cu degetul piciorului care atârnă în aer, o face pe cămilă să-și iuțească pasul.

Călărești ca o femeie pe o parte, dosul genunchiului lipindu-se strâns de gratia de bețe încrucișate ce reprezintă șeaua. N'are nici o însemnătate care genunchi e proptit și care se leagănă liber, fiindcă Arabii nu întrebuințează scări.

Sgomotul ușor al șelei, ce se lovește de piciorul călărețului, răsună neîntrerupt, chilometru după chilometru; și călărețul cu experiență, pe un animal de soi, ajunge să socoată călătoria de fel neplăcută sau obositoare. Pe de altă parte, șederea oblică pe spatele unei cămile în mers poate pricinui multor Europeni senzații înrudite cu răul de mare.

La depărtare de o zi cu cămila dela Aden, se află oaza Lahy, multă vreme o pildă de ocârmuirea și ordinea Arabilor indigeni.

Din munți, la Nobat Dachim, la vre-o 40 de chilometri înlăuntrul țării, isvorăște râul Uadi Tiban. Uneori curge din această trecătoare stearpă ca un biet pârâu; alteori bubue într'un puhoi lat și repede și, după ce iese din munți, taie un pustiu de vre-o 20 de chilometri. Apoi, împărțindu-se în două brațe, alcătuește oaza din Lahej, în formă de evantai: multe hectare de pământ, iscusit irigate după obiceiul arab, printr'o rețea de canale bine împărțite. E un al doilea Egipt, pe o scară mai redusă.

In 1911 sultanul din Lahej, om destul de hotărît și mare prieten al Englezilor, merse cu o suită de Arabi la Delhi, ca să ia parte la ceremoniile încoronării regelui George.

In dosul Lahejului, cele douăzeci de chilometri de pustiu desăvârșit urcă treptat până la munții în care călătorul poate fi în orice clipă împușcat de Beduinii tâlhari. Lângă Uadi Tiban, în trecătoarea de deasupra despărțirii brațelor de apă, am văzut un grup de schelete de-ale cămilelor de transport, ce fuseseră împușcate dintr'o ascunzătoare așezată la 45 de metri de cărare.

Frate și soră.

Trecătorile pustii dela Nobat Dachim, pe drum spre interiorul țării, duc la niște munți de vre-o 2500 de metri, parapetele ținutului mănos San'a, unde Turcii și Arabii s'au învecinat și s'au răsboit cu mici întreruperi, timp de 50 de ani.

Legenda spune că vizita diplomatică a reginei din Saba la Solomon a pornit din Iemen, pe când acesta era colonie etiopiană.

Vânturi vrășmașe cutreeră pustiul din dosul Lahejului, ascunzând munții cu nori de nisip; și câte un zid de nisip e împins uneori din Șeic Otman tocmai în portul Aden, unde cade pe vilele locuitorilor ca un întuneric cafeniu, lăsând în urmă-i prin odăi o pătură groasă de praf de aluviuni. Un proverb arab spune că Adenul e un oraș unde îți dai gunoiul afară pe ușă și un vânt puternic se pornește și ți-l aruncă iar pe tot în casă, pe fereastră.

Nu e de mirare că noi, soldații din garnizoană, care înduram din când în când câte o furtună de nisip și multe vârtejuri, „draci ai prafului", chiar în zilele frumoase, noi care trăiam într'o temperatură jilavă de „iarnă", de 75—90 grade Fahrenheit la umbră și alta de „vară" între 95—105 grade, cu o umezeală pătrunzătoare, număram de obicei ceasurile, săptămânile și lunile pe care le mai aveam până la plecarea de pe stâncă.

De multe ori, seara, privind la apus, ne vedeam în închipuire plecând în vacanță, îmbarcându-ne pe vaporul mic, nu prea solid, ce ducea mărfuri și poșta pe coasta Somaliei.

Ne și credeam pe bord, când începe să se miște vaporul, pe care Somalii alcătuesc un lung șirag pentru rugăciunea de seară, întorși aproximativ spre Meca, întrucât le îngădue mișcarea vaporului, și prosternându-se pe covertă.

Ne îndreptam gândurile spre interiorul vaporului, unde te întâmpină mirosurile încărcăturii, alcătuită nu numai din orez, curmale, cafea și stambă, ci și din cai, dromadere arabe, piei de bou, unt presat și oi! Oile erau de obicei atât de strâns legate la un loc, încât uneori trebuia să-ți faci drum până la micul salon al vasului, peste spinările lor mișcătoare.

Apoi, din acest vis ne trezea răcoarea plăcută a serii și viața intensă a Adenului.

Strada principală care trece pe lângă port era la ora aceia plină de cetățeni ce se întorceau dela prăvălie sau dela lucru. Vedeai marinari arabi, hamali dela vapoarele de cărbuni, înegriți din cap până în picioare, mulți cântând ceva ce semăna a cântări gregoriene. Somalii înalți și svelți cărora nu le place munca grea din porturi, se plimbă cam mândri și îndrăsneți, îmbrăcați în pânzeturi albe, curate și voluminoase, râzând, pălăvrăgind și arătându-și dinții minunați.

Erau acolo și Evrei cu părul inelat, ducând în spate saci murdari plini cu pene de struț, pe care le vând călătorilor de pe vapoarele mari. Erau și Parsi, în haine de alpaca neagră, pantaloni europeni și cisme, și pe cap cu pălării înalte de mușama lucioasă. Aceștia sânt oameni de afaceri, cei mai mulți trimiși de casele de comerț din Bombai.

Fabula lui Esop modernizată

Uneori trecea câte o pereche de Arabi, tatăl și fiul, ducând un măgăruș bolnav înfășurat într'o pătură și ilustrând astfel fără să știe străvechea fabulă a lui Esop. Apoi trecea un șirag de cămile de transport; pe fiecare, în vârf, dormea dus câte un Arab, afară de călărețul din frunte, care era veșnic treaz și striga neîntrerupt trecătorilor, să se ferească din drum.

Când și când se auzea clopoțelul dela bicicleta vre-unui sergent englez, sau clacsonul mașinilor, în timp ce soldații englezi se plimbau în grupuri de câte trei, cu nelipsitul câine, tablou ce a ajuns familiar datorită scrierilor lui Kipling.

Plin de viață e acest drum de opt chilometri ce aleargă spre Crater, înțesat între cartierele negustorești de oameni cufundați fiecare în măruntele lor afaceri.

Pe stâncile de de-asupra drumului, sus la vre-o 350 de metri între cer și pământ, e gura unei peșteri mici, de care se spune că e locașul de odinioară al lui Abel, după unii, al lui Aron, după alții. Noaptea o lampă arde acolo, strălucind ca o stea printre stâncile negre.

DUMINICĂ 10 MAI 1936 — ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC — PAG.

De vorbă cu I. Igiroşianu

Cu prilejul apariţiei romanului său Nelinişti, *distins în manuscris încă din 1931 cu premiul* Nicolae Filimon, *am căutat să stau de vorbă cu d. Igiroşianu. Mai exact, am fost curios să arăt atmosfera în care trăeşte şi lucrează autorul paginilor acelea străbătute de un suflu de ciudat romantism intelectualizat şi de atât de concentrată poezie.*

L-am găsit în locuinţa sa din strada Regală unde m'a primit într'o încăpere care mi-a dat impresia unei cabine de comandant de vapor.

Situată la etajul al şaselea, două uşi largi se deschid pe un balcon imens, deschis în semicerc peste răscrucea bulevardului şi a străzii Regale. De pe acest balcon ochiul îmbrăţişează o privelişte fără pereche, mergând până departe peste câmpiile din jurul Bucureştilor.

Imbrăcat într'o rubaşcă de mătase maron pe sub vestonul bleu-marin, tânărul scriitor, rezimat de balustrada de piatră, dă el însuşi impresia unui căpitan de vapor supraveghind vâltoarea străzilor de jos.

Vântul încă rece, în ciuda soarelui de primăvară, ne readuce în încăperea primitoare şi caldă, cu divan şi fotolii moi, cu covoare, fotografii şi cărţi, foarte multe cărţi şi reviste, de tot felul, româneşti şi străine. Pe o măsuţă, alături de telefon, un mănunchi de lalele roşii. Pe birou o fotografie foarte originală cu dedicaţie dela Van Dongen. Pe o vitrină cu cărţi, o alta dela Contesa de Noailles, dela Marc Chabourne şi Camil Petrescu.

Poezia străzii

— Nu vă turbură sgomotul străzii care la anumite ore trebue să fie asurzitor?

— Dimpotrivă. Este un stimulent, o perpetuă încurajare. Prezenţa răscrucei acesteia, tumultuoasă, de bulevarde sau chiar numai ideia ei, este neînchipuit de cald reconfortantă, întocmai ca o prezenţă vie lângă care te poţi refugia în orice clipă când izolarea voluntară începe să devie prea apăsătoare. Gestul de a da înlături perdelele cu care pusesem o barieră între liniştea reculeasă de aici de sus şi tot clocotul de acolo, de jos, este ca gestul cu care deschizi uşa ce te desparte de încăperea în care ai să găseşti animaţie, lumină, căldură şi în care veghiază o înţelegătoare şi prietenoasă afecţiune.

— S'a vorbit însă de atâtea ori despre „indiferenţa ostilă" a străzii...

D. Igiroşianu înalţă din umeri.

— Indiferenţa nu e ostilă ci pur şi simplu egoistă. Egoismul nefiind, în speţă, decât o dovadă în plus de autenticitatea, de impetuozitatea eruptivă a vieţii de acolo... Priveşte...

O clipă mâna învălue ca într'o fervenţă mângâere, privelistea şirurilor neîntrerupte de automobile şi de tramvae şi a valurilor de trecători.

— ...Mi-ar fi greu să-ţi deslueşesc în câteva vorbe, esenţa extraordinarei şi turburătoarei atracţii pe care întotdeauna a exercitat-o strada asupra mea.

— Este însă un pasagiu din „Nelinişti" care o explică foarte sugestiv.

— Vezi... din trăirea aceia inconştient colectivă a trecătorilor, din freamătul şi fierberea străzii — în sensul uman, primitiv uman al ei — am impresia că se desprinde un fel de spirit al realităţii, un fel de alcool distilat din dospirea acestei realităţi supraconcentrate, alcool care mă galvanizează şi trezeşte puteri şi elanuri înzecite în mine, datorită conştienţei pe care o am atunci, în mod nelămurit, despre prezenţa inefabilului. Ceeace este însă curios, este, alături de această atracţie, persistenţa cu care continui să mă simt un desrădăcinat în inima aşezării orăşeneşti. Iţi aduci aminte de versurile lui Maurice de Guérin pe care Mauriac le pune în fruntea romanului său: „Le Mystère Frontenac"?

l'épaisseur des bois.
J'ai grandi, recouvert d'une chaleur sauvage
Mes plus jeunes regards ont aime les foreis
Et mes plus jeunes pas ont suivi le silence
Qui m'entrainait bien loin dans l'ombre et les secrets
Mon destin s'est formé dans

Ei bine, cred că aş putea spune la fel. Am convingerea că nu atât structura lăuntrică a mea, cât faptul de a-mi fi trecut copilăria şi adolescenţa la ţară, într'o ambianţă primejdios şi destul de ridicol romantică, mi-a dat o nesfârşită sete de a trăi copleşitor de intens. Prin această intensitate, nu înţeleg bogăţie de evenimente exterioare, ci, în primul rând, libertatea şi putinţa de a merge cât mai departe în adâncul lucrurilor, de a fi şi rămâne necontenit lucid, conştient de faptul incomparabil în sine, de a trăi.

— Am impresia că iubiţi viaţa cu patimă.

— Nu ştiu dacă e vorba de iubire ori de preţuire. Mai exact: o iubesc, fiindcă un ciudat instinct, desvoltat poate de împrejurări, m'a învăţat să ştiu să o preţuesc din vreme la justa ei valoare. Dar aceasta este o altă poveste pe care sper că romanul meu ţi-a spus-o mai lămurit şi mai pregnant decât aş putea-o face eu acum.

Povestea unei cărţi

— Care a fost cauza pentru care romanul apare atât de târziu după ce a fost scris?

— Au fost mai multe cauze. In primul rând convingerea mea că rămăsese neterminat. Desigur că în momentul premierii, din punct de vedere al acţiunii, povestirea era încheiată. In spiritul meu însă lipsea concluzia spirituală, evoluţia neliniştei în care se sbătea personagiul principal sfârşind pe un mare punct de întrebare ce nu rezolva nimic. Aceasta fiindcă eu însumi nu ajunsesem încă la concluzia care s'a impus dela sine ulterior.

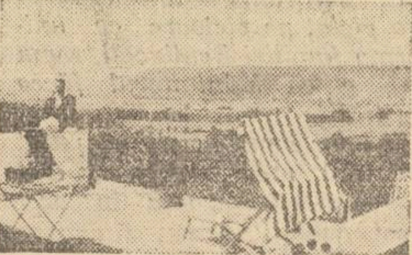
Am refăcut complect sfârşitul, suprimând o jumătate din capitolul final după care am scris altul pe care îl consider de mare amploare.

Dar odată terminat manuscrisul, am fost cuprins de o inexplicabilă lene şi silă de a mă ocupa de el. Şi l-am lăsat în voia soartei.

— Cum aţi ajuns să scrieţi acest roman, când şi cum l-aţi scris?

O clipă privirea d-lui Igiroşianu se duce prin uşa larg deschisă a balconului spre zarea deja înecată de înserare unde, dincolo de marginile Bucureştilor, albesc clopotniţele şi zidurile Văcăreştilor. Apoi cuibărindu-se mai bine în fotoliul moale:

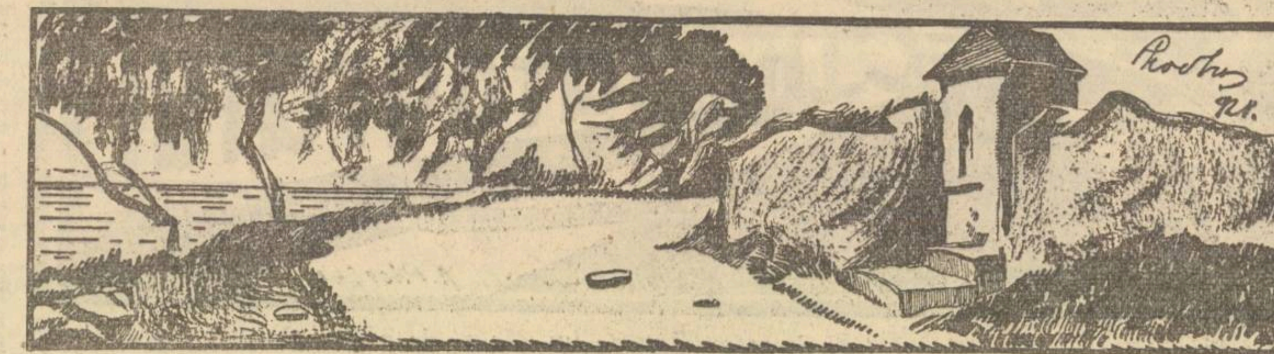
— Nu poţi bănui în ce măsură, dela început până la sfârşit,

Igiroasa, unde a fost început romanul.

totul dar absolut totul, a fost datorit întâmplării. O coincidenţă într'adevăr de necrezut a dat naştere unei întâlniri foarte comice la un cinematograf. Este vorba de o actriţă foarte tânără,—care astăzi nu mai joacă, — de mine şi de un prieten al meu. Deşi această femee ne era în fond perfect indiferentă, nu mai îmi amintesc exact pentru ce fiecare dintre noi ne suspectam în glumă, de a-i face curte.

Or, coincidenţa de care vorbeam mai sus, legată şi de o împrejurare oarecum deosebită, reunindu-ne pe toţi trei la aceeaş oră, în aceeaşi sală de cinematograf unde fiecare venisem separat, ne-a lăsat pe fiecare

convins că dăduse celuilalt întâlnire acolo. Convingere care nu a lipsit de a duce la o situaţie extrem de amuzantă.

Intre realitate şi ficţiune

— Prin urmare scena povestită în penultimul capitol este autentică?

— Riguros autentică.

— Atunci e un roman cu chee?

— Deloc. Scena aceea este o excepţie. Recunosc că stările de spirit sânt într'adevăr reale precum reală este şi atmosfera generală. Personagiile sânt însă compozite, aşa cum se întâmplă în totdeauna şi cele mai multe dintre ele chiar inventate în întregime. Căci iată ce s'a întâmplat. Puţină vreme după aceea, aflându-mă în vacanţă la ţară, primesc o scrisoare dela o revistă la care colaboram atunci în mod regulat, prin care mi se cerea o schiţă.

Scena dela cinematograf mi-a revenit în chip firesc în minte. Şi iarăşi a intervenit întâmplarea. In ziua aceea eram singur. O ploae molcomă de vară răcorise grădinile, fâşii intermitente de soare aşterneau peste câmpii şi peste dealuri o lumină atenuată.

Era o linişte, un fel de potolire, de plenitudine... Nu mai scrisesem de mult.

In faţa hârtiei albe am încercat mai multă plăcere ca niciodată... plăcerea aceea atât de specială de a simţi crescând progresiv şi din nimic, personagii, întâmplări, o viaţă care, bună sau rea, veridică sau nu, interesantă sau plată, o vezi cum ia fiinţă pe măsură ce creionul fuge pe hârtie...

In loc să încep deadreptul cu scena dela cinematograf, am crezut nimerit să prezint întâi personagiile, să arăt cum se cunoscuseră. Şi dintr'odată m'a cuprins o sete de largi desfăşurări, dându-mi seama de posibilităţile pe care mi le ofereau aceste personagii, care puţin adâncite puteau să prezinte nebănuite semnificaţii: Şi astfel am început să scriu un roman la vârsta tuturor nerăbdărilor, vârstă la care mi se părea de neconceput să te înhami la mai multe sute de pagini. Fiindcă nu ştiam că paginile acestea, în anumite împrejurări, vin oarecum dela sine. După ce am scris şase sau şapte capitole, iarăşi întâmplarea a intervenit. O crimă s'a săvârşit în sat. Procurorul cu care eram prieten, a mâncat la noi şi a insistat apoi să merg în oraş. A fost destul ca să ies din atmosferă şi manuscrisul să rămâe aproape doi ani într'un sertar. Doi ani în care disoluţia spirituală de care este vorba în primele capitole ale romanului, a progresat necontenit. Apoi inerţia, apatia chiar, în care mă cufundase un an de viaţă moleşită şi moleşitoare în provincie, cu prilejul serviciului militar, mă făcuse să rup, credeam definitiv, cu orice activitate şi veleităţi literare.

Intr'o noapte de febră mare, măsurând calea pe care o parcursesem în chip negativ, am luat hotărîrea să mă refugiez la Paris. Aveam nevoe de atmosfera aceia a oamenilor care cred cu patimă în ceiace fac şi în necesitatea de a face ceva din viaţa lor. Nu m'a atras deloc Parisul unor anumite străluciri exterioare. Ci Parisul acelora care muncesc, care cred, fie şi într'o minciună. Imi amintesc precis de rolul pe care l-au avut în această hotărîre unele pasagii dintr'un volum al lui Léon Paul Fargue şi mai ales o recitire a acelui admirabil *„De Montmartre au Quartier Latin"* al lui Carco.

Făcându-mi bagajele, din întâmplare — repet: din întâmplare, fiindcă eram ferm decis să rup nu numai cu tot ce fusese înainte, dar şi cu tot ce scrisesem sub semnul disoluţiei — am pus într'o valiză pe lângă unele hârtii şi manuscrisul romanului. La Paris în câteva luni eram complect vindecat, descoperind orizonturi noui şi mai ales dobândind elanuri cu totul noui. Şi am reînceput să lucrez.

Intr'o zi am întâlnit pe Montherlant.

Oameni şi întâmplări de aiurea

— Tot din întâmplare?

— Desigur. La un ceai la Louis Artus a cărui alegere la Academie era aproape sigură în momentul acela. Iată un om extrem de interesant!

Nu îmi mai amintesc pentru ce, am venit târziu. M'am dus direct în sala de mâncare unde

era instalat bufetul, să salut gazda şi să mă scuz pentru întârziere. Artus era într'un grup format din fiica sa, Joseph Bédier, Paul Valéry, d-ra Brémond d'Ars, André Lhôte, Pierre Mille şi un domn de statură scundă, foarte îndesat, cu o figură în care dela colţul buzelor până la desenul sprâncenelor, totul părea că vrea să se înalţe.

Era Montherlant. Am fost foarte impresionat.

Citisem de curând în *„Les Nouvelle Littéraires"* două eseuri intitulate, unul *„Le dernier retour"* şi celalt *„Pour une vierge noire"* care avuseseră un ecou prodigios în mine.

Pentru prima oară întâlneam, exprimate în chip atât de magistral, într'o isbucnire lirică, dar de incomparabilă claritate şi precizie, toate frământările în care mă sbătusem ani de zile. Insă era tot ce citisem de Montherlant.

— Mi se pare oarecum curios.

— Intr'adevăr la prima vedere pare chiar inadmisibil. Repet însă că mai ales între 15 şi 20 de ani, curiozitatea mea de viaţă directă a fost deseori mai presus de curiozitatea vieţii transpuse sau comentate, adică a cărţii. Nu odată, un volum cumpărat cu nerăbdare, a rămas zile întregi cu foile netăiate pe colţul mesei până ce într'o bună zi ajungea în aceeaşi stare în bibliotecă. Pentrucă o experienţă personală mă tenta mai mult decât una încercată de alţii. După cum erau epoci când nu mai eşeam cu săptămânile, trăind numai din povestirile sau gândurile altora. In legătură cu aceasta îmi amintesc un detaliu destul de hazliu.

Când apăruse *Aux Fontaines du Désir* făceam parte din grupul de tineri entuziaşti care sub conducerea lui Camil Petrescu şi graţie lui a dat o efemeră dar meritorie strălucire unei reviste din Bucureşti.

Intr'o zi, Camil se miră, apoi se indignează că nimeni nu a recenzat cartea lui Montherlant care constituia evenimentul literar al zilei. Şi îmi spune — fără posibilitate de replică — să-i aduc adouazi, cu orice preţ, articolul. Volumul care m'ar fi pasionat, îl căutasem şi eu de câteva zile. Dar nu se mai găsea nicăeri. Am adunat atunci toate criticile străine şi am scris articolul fără să fi citit cartea.

I-am povestit întâmplarea lui Montherlant care a făcut foarte mult haz şi cum nu se putea vorbi prea mult într'o casă unde într'un răstimp de două ore defilează două, trei sute de persoane, am amânat convorbirea, mai substanţială pentru ziua următoare. Când iarăşi nu a putut avea loc. Trebuia să dejunăm împreună la o pitorească rotisserie din dosul Odeonului. Dejunul a avut loc, dar nu în doi, ci în trei.

Prezenţa lui Pierre Dominique, survenit întâmplător, a stânjenit totul şi masa s'a scurs în chipul cel mai banal.

Au urmat însă un schimb de scrisori şi o serie de întâmplări extrem de curioase şi semnificative, întâmplări în care au fost amestecaţi Henri Massis, Jean Guéhéno dela l'Europe şi Maurice Martin du Gard; însă întâmplări care, fie zis între paranteză, nu pun pe Montherlant într'o lumină prea favorabilă.

Dar să revin la *„Nelinişti"*.

Au trecut câteva luni. Intr'o seară, mai precis într'o noapte, mă întorceam dela Saint-Cloud unde mâncasem la nişte prieteni. Luasem ultimul tren. Şi cum era o noapte frumoasă — după ploae Parisul este parcă şi mai patetic noaptea — veneam pe jos dela gara St. Lazare. In Place de la Concorde m'am isbit de un domn care se căsnea să-şi aprindă ţigarea. Era Montherlant.

— Intâlnirea aceasta mi se pare că aţi povestit-o în interviewul luat lui Montherlant pentru Curentul.

— Exact! Montherlant se îndrepta spre casă.

Stătea într'un hotel de pe rue de Bourgogne.

Ne-am aşezat în faţa unui minuscul debit din spatele Camerei Deputaţilor.

Şi am vorbit poate două ore. Dintr'odată Montherlant îmi spune: „Aş vrea să-mi citeşti ceva ce ai scris". Nu aveam decât fragmentul de roman. Şi în româneşte.

— Ia un taxi şi adu manuscrisul. Ai să-mi traduci direct.

— Nu o să pot.

— Trebue să poţi.

Intr'adevăr am putut. Este în acest om o voinţă care se transmite în chip magnetic.

— Trebue să sfârşeşti cu orice chip acest roman care, după mine, e sortit să aibă o anumită semnificaţie. Numai... să te grăbeşti să nu-ţi ia alţii înainte.

Adouazi mi-a trimis *„Les Bestiaires"*, *„Le Songe"* şi *„Aux Fontaines du Désir"*. Pe care abia după câteva luni le-am citit, deoarece imediat am început să mă pregătesc pentru un examen de doctorat.

Imediat după examen m'am pus pe lucru. In două săptămâni restul romanului era scris. Mi-au trebuit vre-o două luni ca să pun acest rest la punct; două luni pe care le-am petrecut în Provence la castelul Lourmarin.

Intors la Paris, am intrat într'o seară la *„Poisson d'Or"*, deliciosul restaurant rusesc din Montparnasse.

Pe masa la care m'am aşezat, era uitat un jurnal românesc: *Curentul*, pe care l-am răsfoit aşteptând coletele Pojarski. Astfel am aflat de concursul de romane în manuscris. Iată deci cum, odată mai mult, întâmplarea şi-a jucat rolul decisiv.

— Obiectiv judecând, ce părere aveţi despre cartea dvs?

Un autor sever

— Foarte proastă. O spun fără ezitare şi — îţi jur — fără nici o falsă modestie ce ar fi fără rost. Ce vrei, am convingerea că este o carte ce apare prea târziu. Aceasta, pentru motive pe care le-am mai spus unui confrate al d-tale dela un alt ziar şi pe care nu are rost să le mai repet. La drept vorbind, mai mult bănuesc aceasta, prin deducţie logică, fiindcă am încetat de mult să mai pot judeca obiectiv acest roman, de care sânt legate, prin forţa lucrurilor, şi cu totul indirect, prea multe lucruri străine de el. Dacă deschid cartea sau manuscrisul, pot citi de zece ori un pasagiu: prin el însuşi nu mai îmi spune nimic. Dar în schimb îmi evocă cu o uimitoare claritate, momentul precis în care l-am scris şi tot ce era particular în ambianţa acelui moment. In locul literelor năvălesc imaginile. Cutare capitol a fost scris în vie, la Igiroasa: aud ţârâitul greerilor, simt răcoarea înserării, revăd licărirea amurgului printre frunzele albastre de piatră vânătă, în gură revine gustul boabelor de struguri culese distrat şi strivite în tihnă în vreme ce reciteam o frază îndărătnică. Alt capitol a fost scris în pădure... altul la o margine de lan pe care trăgeau cercuri tot mai strânse secerătorile mecanice... Capitolele următoare îmi amintesc nopţile dela Paris când le transcriam, camera dela Hotel du Cèdre, panorama unică ce se încadra în fereastra largă a balconului, în faţa căreia era masa de scris; aud scârţâind frânele autobuzului de noapte şi răcnind din când în când leii dela Jardin des Plantes. Apoi spre ziuă, bătaia în uşe a bietului Ion Diamandy venind să mă ia să mergem să mâncăm la Dominique, la Oasis sau la Cupolă, în Montparnasse sau uneori la Graf în Montmartre...

Un moment, destul de lung, d. Igiroşianu este furat de imaginile care simt dintr'odată cum se îmbulzesc în amintire. Apoi cu o umbră de regret în privire şi cu un surâs ce ar vrea să scuze această bruscă înduioşare:

— Inţelegi: toată această viaţă care timp de aproape opt ani s'a scurs peste paginile acestea, face ca un halo în jurul lor. Un halo diformând ca orice prismă. Şi ţinând seamă de tot ce a reprezentat acea viaţă pentru mine, cum vrei să nu mă întreb dacă acel halo nu ar fi înfinit mai interesant decât înseşi paginile?

O scurtă pauză. Apoi:

Lourmarin-en-Provence, unde a fost încheiat.

— Vezi, viaţa nu e frumoasă decât dacă treci prin ea hoinar, aşa cum treci pe stradă şi considerând-o sub acelaş unghiu senin şi fără de grije.

De câte ori nu plec de acasă cu un scop precis şi în loc să ajung la birou sau în cutare sau cutare loc, mă trezesc la Grădina Botanică, în Calea Văcăreşti, sau în cine ştie ce altă periferie cu bucuria cu care un maniac într'un laborator surprinde, plecat asupra retortelor, cine ştie ce elixir în stare născândă.

Chiar acum cartea a suferit întârzieri. Corecturile au stat zile întregi pe masă. Prezenţa lor îmi făcea mai pregnantă ideia apariţiei acestei cărţi, îmi dădea prilejul să o retrăesc mai intens împreună cu tot ce e legat de ea. Intr'o seară, am primit un pachet de corecturi în care era vorba de scena aceea dela Gambrinus. M'a tentat atunci o suprapunere de realitate şi de ficţiune.

Am telefonat personagiului care fără să fi bănuit niciodată aceasta mi-a servit oarecum de model pentru Cora.

Nu mai vorbisem de câţiva ani. Fără să explic pentru ce, am rugat-o să mâncăm împreună. Şi am mers la Gambrinus. Aceeaş masă, aceleaşi lumini, aproape zece ani distanţă, şi la mine în buzunar, foşnind nostalgic foile pe care erau proectate frânturile de realitate complect transformate...

—Putea eşi de aici un alt roman!

D. Igiroşianu ridică din umeri râzând.

S'a întunecat de tot. Autorul „Neliniştilor" se uită la ceas. Abia acum remarc prezenţa unei valize mici de piele pe un fotoliu.

— Plec pentru două zile... La Turnu-Severin, apoi la Igiroasa. Nu îţi poţi închipui ce efect au asupra mea aceste reîntoarceri, cât de scurte, şi ce imperioasă este în mine nevoia de a menţine un fel de continuitate de atmosferă. Am impresia că tot ce se petrece aici, sânt doar întreruperi, momente izolate, simple proectări în realitate a aspiraţiilor oarbe ale adolescenţei trecute. Orice aş face şi orice s'ar întâmpla, simt adânc că adevărata mea viaţă a rămas acolo...

PAUL DANIEL

DIN LUMEA CELOR MICI

Fentru Dorică Ionică

E mititel şi prost.
Aşa îl crede lumea;
Dar lumea-i totdeauna rea
Şi lui puţin îi pasă
Ce zice ea.
Căci cum ar fi să fie prost,
Când ştie pe derost:
Care-i Joiana sau Balaia
S'a cui sânt toate
Celelalte şapte
Vaci,
Cei şase miei, cei doi plăvani,
In grija lui lăsaţi de ani —
De când avea doar patru veri.
Şi-i mult de-atunci,
Căci astăzi poate
La număr să le pună şapte;
Să stea în bâta ferecată
Cum stă bădia Stroe,
Să strige'n voe:
„Vede-te-aş moartă,
Napoi, nea boală,
Mânca-te-ar lupu',
Că m'a umplut nădufu'.

Iar când e la întors
In drum spre casă,
Păşeşte rar şi cu temei,
Cu pantalonii largi,
Incinşi cu un curmei
De tei.
Cu pălăria
Tot dela bădia —
Şi lungă şi lată
Şi 'naltă,
Cât roata carului din poartă
Mică.
S'abea acum parcă ar zice
Că i-i frică;
Şi asta numai fiindcă Trică
Ii om rău
Şi-l bate 'ntruna.
Parcă dacă „ghita" scapă
In grădina
Cu pricina,
El e vina?...

Uf!... Că tare-i mic
S'ar vrea să moară!
Că-i grea viaţa
Şi amară.

Incă acum, în astă seară,
A uitat ce-i aia teamă
Şi nici nu-şi mai face samă;
C'a rugat pe fiecare:
Pe plăvani şi pe vaci
Şi pe mioare
La ureche,
Fie chiar d'o fi şi streche,
— Când va fi la înserat,
S'aibă grijă'n drum spre sat —
Totdeauna să coboare
Numai...
Pe drumeag şi pe cărare.

ION EG.

CRONICA MODEI

Cu capriciile nenumărate ale primăverii noastre, nu va fi de mirare că trebue să ne ocupăm în aceiași cronică a modei, de blănurile, zise de vară, de rochii și haine din tul, dantelă și rețea, de shortul de sport precum și... de costumul de bae și de plajă.

Capele de blană sânt în cea mai mare favoare în moda actuală: scurte, lungi sau semi lungi, pentru zi ca și pentru seară.

Capa scurtă sau „capeta" de blană întovărășește tailleurul și mai ales rochia mantou, de lenaj, foarte mult purtată la Paris. Cu o vestă de aceiași blană, fără mâneci capa devine un fel de haină în două piese, care se poate ușor modifica, scoțând sau punând vesta, după cerințele vremii.

„Acest „ansamblu de blană" se confecționează din *breit schwanz* negru sau maron și din miel ras, lucrat foarte bine spre a fi cât se poate de mlădios.

Hermina zisă de vară, în bej-rosée sau colorată în toată gama culorii roșcate, atât de căutată în nuanțele ei calde, se poate purta pe un mantou și pe un tailleur elegant. Cea mai aleasă blană este însă, hermina vopsită neagră, sămănând foarte mult cu un velur negru cu păr mai lung.

Pentru după amiază, mantoul de blană vag și mai scurt decât un *trois-quarts*, se face din focă foarte căutată în moda actuală. Se lustruește foarte frumos, păstrându-și apele, e ușoară și se poate vopsi în toate culorile asortate la rochii și costume tailleur. Ține mai puțin cald decât castorul și este mai moale și mai mlădioasă decât „le poulain", pielea de mânz.

Pentru călătorie și turism se preferă lutrul auriu și ragondinul, iar pentru seară persistă încă moda vulpii argintii, care se poartă sau scurtă ca un simplu guler, făcut dintr'o singură piele sau din două și trei animale, făcând trenă la spate.

Pentru micile cravate și garnituri elegante la pardesiu sau tailleur, au revenit la modă samurul și jderul, luând locul astrahanului.

Vulpea albastră ca și cea albă au rămas la modă pentru gulerele voluminoase, care se poartă încă destul de mult.

Cât despre tul și dantelă, trebue să recunoaștem că ele sânt în profuziune, în toate colecțiile de rochii elegante pentru după amiază ca și pentru seară, ceeace e surprinzător. De obiceiu logica modei (ca să zicem astfel), ne impune la începutul verii rochia „matelassée", lucrată în dublu și cu o pătură de vată la mijloc, ca o plapomă dela Wlaat and Wlaat" și pălăria de pai ajurat, în mijlocul iernii când crapă ouăle de corb, din cauza gerului!...

In primul rând, pe orice rochie de după prânz se poartă „colerete"; dar și aci, ca și în moda sub influența expoziției de artă chinezească trebue gust și măsură. Nu orice femee poate să suporte colereta Pierrettei și a Colombinei. După cum numai anume siluete și chipuri tinere, pot să poarte chinezăriile modei europene, căci ce-ați zice întâlnind pe stradă un mandarin septuagenar, cu o bonetă din cel mai ceresc imperiu, pe peruca sa de buclete artificiale?

O străbunică îmbrăcată după ultimele chinezării din jurnalul de modă „Ghempa" Marie Stuart va fi iarăși multă vreme la modă, precum și voaleta, care se vede pretutindeni, pentru că frumusețea ca și urâțenia cer să fie voalate... Ne amintim de altfel ce ravagii au făcut, odinioară, după război, damele voalate, în politica noastră de refacere...

Cât despre dantelă, nu se poate o rochie mai practică și care să șadă mai bine fetelor tinere, ca și „femeilor în floare", ba chiar și bunicelor, cu condiția ca dantela să fie neagră. Dantela colorată este mult mai pretențioasă, potrivindu-se ființelor delicate și rafinate, care vor să reamintească pe parchetul unui salon sau în restaurantul șic, pe vedeta de cinema. Deci atenție!

Bluze, rochii de după amiază, rochii de seară, cape, toate de dantelă și tul. Agnés, care-și permite creațiile cele mai fantastice pentru o elită elegantă, și-a permis-o și pe aceia de a inventa *un chapeau melon* de... tul. Multe din rochiile acestea pot fi practice, pentrucă ne permit întrebuințarea unor „furouri", pe care nu mai nădăjduiam să le scoatem din dulapul din pod.

Iar fiindcă moda a început, prin aceste rochii fragile și transparente, să ne învețe mai mult să ne dezbrăcăm decât să ne îmbrăcăm, putem păși curagios mai departe, la costumele de plajă.

Aruncăm deci o privire lungă la termometru și barometru, pentru a ne da socoteală câtă vreme ne vor mai tachina cu salturile și cabriolele lor și apoi o scurtă ochire asupra frumoaselor modele de tricouri din colețiile marilor pontifi ai modei.

Și aici, ca în toate domeniile modei de anul acesta, eclectismul și variația sânt regula ce domină, de la tricoul sport, foarte colant, redus la ultima expresie și în care toată preocuparea este salvarea eleganței liniei, la *tricoul* de plajă, de fantezie, denumit atât de spiritul *„playng sweet"* de către unul din maeștrii modei. Acesta se apropie foarte mult de *short*, costumul pentru baia de soare, care nu poartă în zadar numele de *short*. Intre aceste două extreme, o serie infinită de variații.

Tricoul sport, pe care-l pun înotătoarele adevărate pentru antrenament, a și apărut pe unele plaje de pe Riviera și în unele piscine elegante.

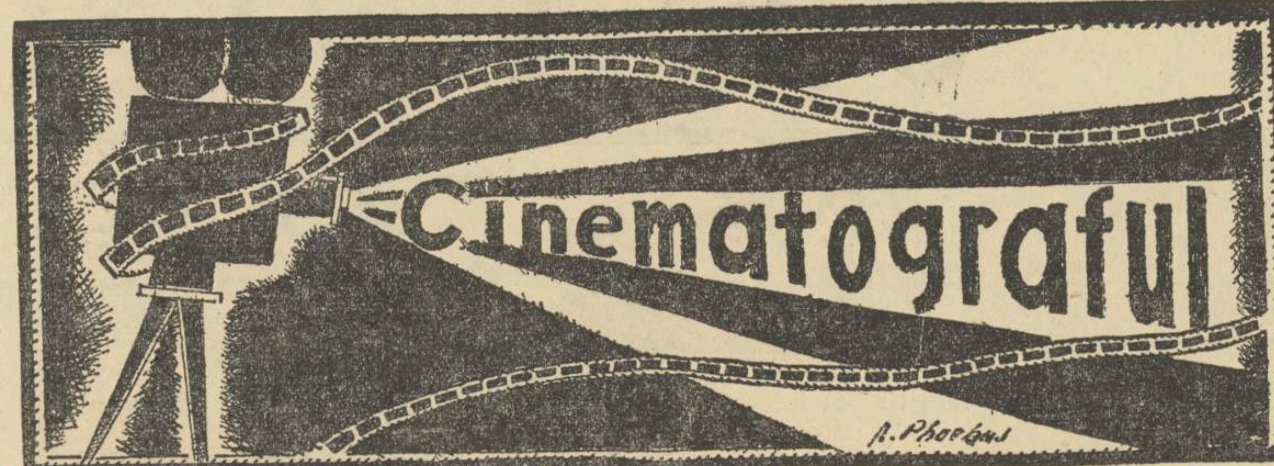
Tricoul minimalizat și foarte colant, nu a fost admis decât foarte greu de public și numai după ce a fost convins prin frumuseța plastică și performanța vedetelor americane de înot. E în adevăr *ninimizat:* redus la o culotă extrem de scurtă și un *„soutien gorge"* cu bretele încrucișate în spate. Câte odată acel *soutien-gorge* prins numai în față, printr'un plastron îngust sau „punte" de culoți, spatele, până la talie, rămânând cu totul gol, precum și toată suprafața corpului sub brațe, ca în modelul nostru.

Ca o femee să suporte cu eleganță un *maillot* atât de... decoltat, trebue să aibă nu numai o perfecțiune de linii ce abia se poate închipui, dar o centură și un *soutien-gorge* eșite din mâna unor adevărați artiști.

Trecerea, între *maillot*-ul sport și cel de fantezie, ar putea-o face un tricou de dantelă verde, împodobit cu pastile în nuanțe degradate, festonat cu alb la decolteu și la marginea culotilor.

Costumul se complectează cu o capă mare, cu glugă, strânsă în jurul taliei, ca să formeze o jupă lungă și foarte creață.

BITRIX

Piccolino

Conform detestabilului obiceiu de a trata chestiunile de artă în limbagiul campionatelor de foot-ball, spectatorul bucureștean, entuziasmat de exibițiile dansatoarei Eleanor Powell („Broadway Melody 1935") exclama către cine voia să-l asculte:

— A bătut-o pe Ginger Rogers!

Bine 'nțeles, m'am ferit să-l contrazic. Știam bine că, la prima ocazie când Ginger Rogers avea să apară pe ecran, cetățeanul meu va slobozi o eroare exact inversă. Intr'adevăr:

— Ginger Rogers o bate pe Eleanor Powell, spune acum spectatorul, cu admirația încă proaspătă după vederea filmului „Piccolino" („Top Hat").

Ginger Rogers

Și este — cum spuneam, încă o prostie, doar inversă față de cea dintâi. Căci cele două dansatoare nu se pot compara. Și asta pentrucă o comparație presupune o identitate de obiect, ceeace tocmai aci lipsește. Cele două americane nu fac acelaș lucru, *ci lucruri foarte deosebite.*

E. P. ne prezintă tot felul de exerciții de „step", toate extrem de dificile. G. R., ea, nu face nimic acrobatic.

Atunci, veți spune, E. P. e superioară, căci dansul ei reclamă o muncă și o știință superioară? Desigur. Dar să nu uităm că-i vorba numai de muncă și de dificultate fizică. Chestiunea artei nu intră aci în joc. Pe de altă parte G. R. poate *face lucruri tot atât de grele. Este chiar condiția prealabilă a artei sale. Pentru a fi capabil să cânți cu o artă perfectă o bucată ușoară trebue ca, mai înainte, să fi făcut mii de exerciții cu bucăți infernal de grele.*

Aci stă deosebirea. Eleanor Powell nu poate face lucruri ușoare. *Este un lux care îi e interzis. E condamnată (să sperăm că numai deocamdată) să execute* numai *bucăți coreografice grele, semănate cu dificultăți îndrăcite și interesante numai prin dificultatea lor.*

Fred Astair.

Incă odată, cele două artiste nu se pot compara fiindcă nu fac acelaș lucru. Nu pot zice că romanele mele sânt superioare celor ale lui Tolstoi, pentru buna pricină că, dintre noi doi, numai Tolstoi a scris romane.

Deosebirea dintre G. R., care face artă pură, artă adevărată, adică construită adesea din nimic, din lucruri simple și ușoare, dar așezate exact acolo unde trebue și cum trebue, — și E. P. care nu-i decât o simplă executantă de acrobații, — deosebirea aceasta e valabilă într'o oarecare măsură și pentru Fred Astair. In duetурile lui cu G. R. el nu-i adeseori, decât un „repoussoir" pentru aceasta din urmă, pentru grația ei infinită. El îi dă ei prilejul să facă artă, și o „acompaniază" cu picioarele. Sânt momente, în colaborarea lor pedestră, când el săvârșește cu tălpile diverse paradoxe de mecanică de o neverosimilate motrice și de o dificultate fizică infernală. In timpul acesta, ea face șase pași simpli, de pură plimbare în jurul lui. Dar valoarea artistică e toată în acel mers al ei, nu în acele triluri de infanterie ale lui. Melodia este ea; el e acel îm-pàpa, îm-pàpa, al cheii de fa.

Evoluția lui Ginger Rogers

Este interesant de amintit evoluția acestei artiste. Primul ei rol a fost în „Gold Digger", unde nu trezea alte aprecieri decât acele meritate de o simplă fată frumoasă, de o vulgaritate sinceră și plină de seducțiune. După aceea a apărut într'o foarte spirituală comedie-revistă: „Un vis mai frumos decât viața"; „Gay Divorce", unde pentru prima dată are ca partener pe Fred Astair, ni-o arată ca o mare dansatoare. Și filmele care au urmat („Roberta" „Top Hat") au fost o simplă confirmare a celebrității ei coregrafice.

Am înșirat această listă a rolurilor lui Ginger Rogers pentru o împrejurare foarte curioasă. Capodopera carierei ei de dansatoare a fost o scenă din „Un vis mai frumos decât viața", unde, tocmai nu *dansează de loc. Cu ocazia acelui film — deja destul de vechiu, am scris un lung articol în „Viața Românească", unde prevedeam acestei artiste care nu dansa, un strălucit viitor de dansatoare. Și e poate interesant să amintesc acum argumentele mele de atunci, precum și scena care, literalmente, mă fermecase.*

Pe un ecran negru ca o noapte fără stele, se găsea, drept în mijloc, persoana lui Ginger Rogers. Cineva în culise, cânta, acompaniat de orchestră, valsul acela — un moment la modă — care începe cu vorbele:

„Did you ever see a dream
walking?

Yes, I did"

adică: „Ați văzut vreodată un vis umblând?
Da, am văzut"

E inutil să vă explic că „Visul" era domnișoara Ginger Rogers, și că misiunea ei exclusivă era să umble, *să umble pe jos.*

Firește oricine știe să facă asta. Dar aci era vorba să ni se dea — ca să ne exprimăm în termeni mai distinși — „esența umbletului".

Pentru asta, s'a făcut un lucru foarte ingenios. S'a dat la o parte tot ce este grosolan-material în acțiunea de a umbla. Mai întâi s'au eliminat picioarele, toate *— vreau să zic: de sus până jos —, și chiar o parte din mâni. Din Ginger Rogers nu se vedea pe ecran decât partea superioară a corpului, până pe la înălțimea cotului. Deci și șoldurile, acele foarte tangibile aparate de înregistrare a umbletului, au fost suprimate.*

Pe de altă parte, au fost scoase afară toate obiectele înconjurătoare care, prin deplasarea lor „relativistă" să ne dea spectacolul translației în spațiu al persoanei domnișoarei Rogers. Mișcările ei se făceau pe un fond de negru absolut. Insfârșit mobilul cel viu nu este lăsat să circule dela un capăt la cellalt al ecranului. Obiectivul fotografic îi anihilează această deplasare, urmărindu-l sistematic și ținându-l tot timpul țintuit pe centrul pânzei.

Și atunci: ce-i mai rămânea lui Ginger Rogers ca să ne arate că umblă? Fizicește, foarte puțin: Umerii, sânii, gâtul, gura, ochii. Adică tot lucruri care exprimă de obiceiu deplasările gândului, mișcările spiritului. Cu ele, artista noastră ne picta sentimentul de a umbla, conștiința mișcării și a deplasării, precum și a variațiilor acesteia.

Și într'adevăr, timp de aproape un sfert de ceas, femeia din mijlocul ecranului umblă, când mai repede când mai încet, când mai ritmat când mai leneș, când suind, când coborînd, epuizând toate nuanțele acestei operații complexe care se numește a merge de aci acolo. Și asta numai cu ochii, cu gura, cu umerii, cu gâtul, cu fruntea, fără picioare, fără șolduri, fără cea mai mare parte din mâni, fără peizaj care fuge în sens invers. Exact ca acele imagini pline și tulburătoare pe care le întâlnim în vis și care refac, pe bază de vrăjitorie, „ideea" unei realități.

„Have you ever seen a dream
walking?

Well, I have"

încetează de a mai fi o metaforă. Este o problemă de psihologie, rezolvată experimental. Problema a pus-o regisorul. Și a rezolvat-o, cu resursele ei de grație cinetică infinită, artista Ginger Rogers.

Inţelegeți acum de ce nimeni nu poate dansa ca ea.

Revedeți, cu atenție, „Top Hat". Veți constata că cele două momente de artă cu deosebire interesante sânt:

1) Sfârșitul bucății „Dancing cheek to cheek", unde ea face niște simpli pași de slow-fox;

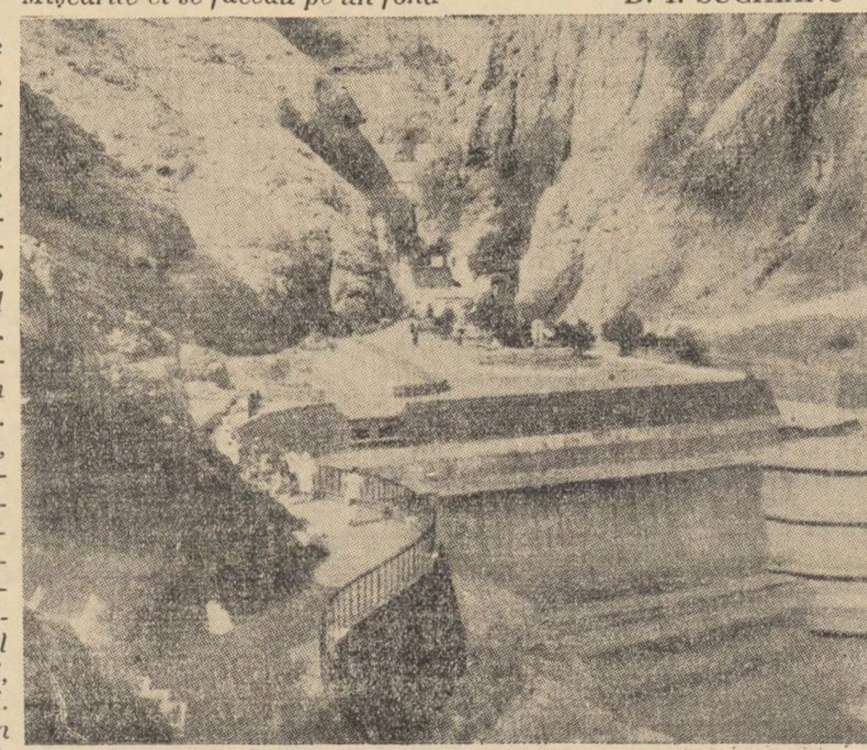
2) Și, pe la ultimul act, când e îmbrăcată în „troacar" de hermină și coboară niște scări: întâi mai încet, pe urmă de două ori mai iute (după care începe dansul propriu zis).

Vă veți convinge că aceste două lucruri, fizicește extrem de ușoare, numai ea le poate face artisticește așa.

Silly Symphonies

care au fost reprezentate săptămâna aceasta se pot numi poate cea mai bună serie de desene animate din câte au fost date la noi.

D. I. SUCHIANU

Rezervoarele Adenului.

Cronica sportivă

Dintre toate jocurile între echipe în care mingea este elementul motor prim, rugby-ul este, în aparențele lui, cel mai înșelător. Privit de un necunoscător, goana, învălmășeala după balonul oval apar ca semne certe de sălbătecie și primitivism; s'ar crede că rugby-ul este faza primară neevoluată a unui joc care și-a găsit ultima lui expresie în footballul asociație. Aparențele sânt însă înșelătoare și de data aceasta; adevărul istoric este cu totul altul; mai precis evoluția s'a urmat în sensul invers celui indicat de aparențe. Sânt vreo patru sute de ani de când municipalitatea londoneză a interzis cetățenilor să mai fugărească pe străzile cetății lovind cu piciorul, mingea de piele. Nu exista pe vremea aceea o problemă a circulației, dar exista o problemă a geamurilor. Străzile erau înguste, sticla scumpă și ardoarea jucătorilor mare. Primarul Londrei, om gospodar și proprietar de case cu geamuri multe, a interzis deci jocul pe străzi, îngăduindu-l numai în parcuri, locuri virane și în marginea cetății.

Ordonanța aceea municipală a fost actul de naștere al jocului de football asociație.

De-atunci au trecut sute de ani; jocul s'a închegat în legile și tradițiile lui, creind cu încetișorul și pe nesimțite, organic, noțiunile și realitățile corespunzătoare, de sport, sportivitate, „fair play". Pe un astfel de teren, pregătit de secole, a luat naștere prin generație spontanee, varianta ovală a footballului. Sânt aproape o sută de ani de când în cursul unui match istoric care se juca de către elevii colegiului Rugby, unul din jucători, depășit de un val de combativitate și entuziasm, nu s'a mai putut reține și luând mingea în brațe s'a repezit cu ea în poarta adversă.

Footballul rugby luase naștere și în scurtă vreme, și-a găsit legile, spiritul și echilibrul; cum e firesc, acestea s'au resimțit în bine de locul distins al nașterii, căci colegii lor, „public-school" din Rugby e unul din cele mai „bine" sub raportul tradițiilor și al distincției sociale. Cum se întâmplă deseori în Anglia, titulatura, numirile pot duce la confuzii; astfel dintre toate școlile elementare și intermediare, cele mai puțin publice sânt tocmai acele numite „public school". In fruntea acestora este faimosul Eton, unde copiii de regi învață purtări bune, jocuri și carte. Colegiul din Rugby este al patrulea pe listă, ceeace dovedește origina quasi-nobilă a jocului care a luat naștere acolo. O confirmare a acestui lucru e și împrejurarea că în Anglia, singurul joc de echipă și de spectacol care nu are profesioniști, este rugby-ul.

Toate acestea dovedesc cu prisosință că sportul balonului oval nu trebue practicat, nu poate fi jucat decât de persoane, și nu de indivizi, decât de tineri obișnuiți din frageda copilărie, prin educație și exemplu bun, să-și controleze reflexele.

Bine înțeles asta nu înseamnă că rugby-ul nu trebue jucat decât de o anumită clasă socială, ci numai că selecțiunea jucătorilor unei echipe trebue făcută cu deosebită grijă. Calitățile atletice nu sânt suficiente; acelea de creștere bună, de control al impulsiunilor și de sportivitate sânt tot atât de necesare, și e suficient ca unul numai din jucători să nu le aibă, pentruca un joc frumos și spectaculos să se schimbe într'o luptă de o brutalitate revoltătoare.

Din nefericire este ceeace s'a întâmplat în matchul Naționala — P. T. T. Ambele echipe au avut în sânul lor câte un „indezirabil", buni jucători din punct de vedere technic, dar moralmente neapt pentru a juca rugby. Rezultatul a fost că în locul unui match care promitea să fie interesant dacă nu frumos, am asistat la un enorm scandal, cu pumni, înjurături, intervenția publicului, suspendarea jocului, convocarea consiliului federal pentru aplicare de „sancțiuni", în fine tot cortegiul. N'a lipsit decât „șeful postului de jandarmi" care să încheie cuvenitele acte, pentru ca să nu fie nici o deosebire între nobilul joc practicat la noi, și o vulgară bătae cu scandal, Duminica, într'o cârciumă de periferie.

Toate acestea în preziua selecționării unei echipe care să reprezinte culorile românești la campionatele din Berlin. Conducătorii federației au o mare și delicată răspundere: sub nici un cuvânt nu trebue să riscăm ca scene ca acele petrecute Duminică la șosea să se repete în străinătate. Și jucătorii ar trebui să înțeleagă că nu pot face act mai antiromânesc decât acela de a avea pe teren o comportare nesportivă și necivilizată.

Matchurile cluburilor din divizia întâi s'au resimțit favorabil de febra și emulația provocată de apropiatele matchuri internaționale care se vor disputa în Capitală cu începere dela 10 Mai. Astfel Unirea-Tricolor a obținut o frumoasă izbândă asupra Victoriei pe care a învins-o cu 5-0 într'un joc în care s'au distins cu deosebire Sucitulescu, Soni Niculescu și Schileru; acesta din urmă a și fost dealtfel selecționat în lotul de 19 jucători din care se vor alcătui echipele naționale. Deocamdată a fost fixată compoziția echipei care va disputa matchul cu Jugoslavia; ea corespunde în totul sentimentului general și dat fiind că joacă „acasă", e foarte posibil să obțină o victorie de care prestigiul footballului românesc are mare nevoie, căci n'a uitat desigur nimeni, dezastrele din ultimii doi ani.

Dorim deci o victorie românească, dar dorim înainte de toate un joc frumos în care să nu lipsească pe teren camaraderia și în tribune sentimentul ospitalității.

GRIMAN

Cronica mizantropului

Lucruri vechi și mereu noui

Celebrul Bandello, ale cărui nuvele mai puțin valoroase din punct de vedere literar, au meritul autenticității, povestește un caz de „scelerateță" care dovedește că încă de pe vremea aceea (începutul secolului al XVI-lea) începuse să apară indiferentismul religios și ceeace francezii numesc „ésprit fort". E vorba de un avocat, messer Desiderio, a cărui casă era plină de cărți, dovadă că era un cărturar, dar care jura fals, lungea procesele și se învoia cu adversarul. Crucifixul pe care îl ținea în camera de consultații era pictat pe picioare cu uniforma familiei Bentivogli, semn după el, că Mântuitorul făcea politică.

Și totuș omul acesta a putut trăi fără mari supărări, atât de mare era toleranța în acel secol. Numai messer Galeazzo Calvo Mariscotto, om de mare autoritate, îi face puțină morală, spunându-i că dracul avea să-i ia și trupul și sufletul, dacă nu-și băga mințile în cap. Desiderio zâmbi cu milă, auzind asemenea „basme" și răspunse următoarele:

„Nu știu ce face conștiința și unde-i dracul de nu mai vine. Că eu, să-ți spun drept, când pun capul să mă culc, îmi fac semnul crucii de mirare că diavolul cu care îmi tot bateți capul că e așa și pe dincolo nu vine să mă ia. Dimineața, la sculare, iar mă'nchin de mirare că mă aflu viu și sănătos. Eu îl iert, căci îmi închipui că are altceva de făcut. In fond, astea sunt basme de-ale călugărilor. Nu există nici drac, nici iad".

Auzind acestea messer Galeazzo rămase mut de uimire, dar nu crezu că e cazul să-l dea pe mâinile Inchiziției. Socoti mai de grabă că nu trebuia să se pună cu nebunul și să „bată apa'n piuă".

Messer Desiderio avea nu-i vorbă un precursor ilustru în Fra Tichie al lui Boccaccio, care izbuti pe patul morții să convingă pe naivul preot că e virgin și nevinovat ca o porumbiță, ceeace-i atrase canonisarea ca sfânt.

Probabil că nuvela de mai sus ascunde o satiră împotriva advocaților. Nici doctorii nu sunt cruțați în vremea aceasta și nu Molière este cel dintâi care i-a ridiculizat. E celebru sonetul lui Berni (1529) despre boala lui Clement VII:

Papa mănâncă vârtos toată ziua, Papa doarme toată ziua, asta e tot ce se spune și se poate spune cui întreabă despre Papa. Are ochiul bun, fața rumenă, vorbirea limpede, limba curată, sputa bună, tuse bună. Toate acestea sunt semne că nu vrea să moară dar doctorii vor să-l bage'n groapă, fiindcă n'ar fi spre onoarea lor dacă le-ar scăpa viu din mâini, de vreme ceau spus că se curăță. Ii găsesc lucruri de spaimă, simptome ciudate. A avut paroxism la ceasul două și azi dimineață, și n'o să-l aibă mâine. Și-un câine ar muri, dar mite Papa. In cele din urmă au să facă așa că în ciuda tuturor au să-l omoare.

ARISTARC

C. M. Amza: *Avocata. Edit.: „Principele Mircea" Buc. 1936. Prețul 60 lei.*

H. Sanielevici: *In slujba satanei? vol. II. Ed. „Adevĕrul" București, 1936. Prețul 130 lei.*

C. L. Flavian: *Intre democrație și dictatură. Ed. „Adevĕrul" București, 1936. Prețul 50 lei.*

Pagini din trecut

Scene din t mpul ocupaţiei ruseşti (1802 — 1812)

După ce generalul rus Miloradovici pusese stăpânire pe Bucureşti aproape fără luptă, boerii se întorseseră în Capitală şi luau parte cu mare plăcere la balurile şi petrecerile pe care Ruşii le dădeau spre a uita necazurile războiului. In curând însă, râsul şi veselia de a fi scăpat de Turci aveau să se schimbe în amare lacrimi. Turcii, înainte de a părăsi Muntenia, o dăduseră în pradă şi jaf. Orăşenii din Buzău au fost nevoiţi să părăsească aşezarea lor, de răul cruzimilor comise şi să se strămute mai în munţi, la Nişcov.

Inainte ca urmaşul lui Michelson, Prozorovschi, să ia comanda, Turcii trec Dunărea şi se îndreaptă spre Capitală, ceiace provoacă o emigrare în masă a populaţiei. Boerii, Mitropolitul cu episcopii, egumenii, arhimandriţii, neguţătorii şi cei cu putere au intrat în ţara ungurească de au umplut toate oraşele; şi să fi văzut spaimă şi fugă, că nu era drumul numai plin de care, ci erau câte trei-patru şiraguri alături; iar la locuri strâmtorate sau la poduri dau năvală care să apuce mai înainte şi se încurcau carele, căruţele, butcile de nu puteau să treacă. Aşa de mare era frica, parcă i-ar fi gonit cineva; însă Turcii stăteau pe loc.

Situaţia în Bucureşti la 1808

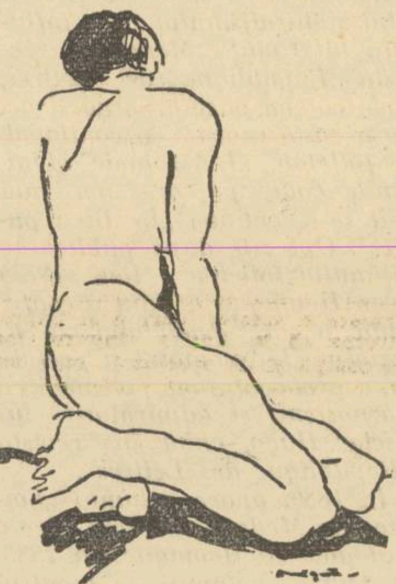
Lamare descrie în chipul următor mizeria îngrozitoare ce s'a abătut în 1808 asupra Munteniei: „Această ţară este distrusă cu desăvârşire, ruinată şi despopulată; şi Excelenţa Voastră să nu creadă că exagerez. Nu este exemplu de nişte stoarceri asemenea celor ce le fac ispravnicii divanului lui Ipsilante sub poruncile suverane ale Ruşilor. Nu este zi în care să nu găsesc la uşa mea 10 ţărani munteni, cerându-mi ajutor. Inecările dela Nantes nu erau mai cumplite decât mijloacele întrebuinţate pentru a stoarce de la acei nenorociţi ultimul lor viţel, ultima lor găină. Cineva foarte vrednic de credinţă mă asigură că sunt puşi la tortură în aceleaşi şurubelnice piciorul bărbatului cu cel al femeii, până ce mărturisesc şi predau ce li se cere. Nu mai este în ţară nici fân, nici orz; de opt zile nu mai găseşti în piaţa Bucureştilor nici carne, nici pâine; nici lemne, nici verdeţuri. Ţăranii munteni vor pleca cu toţii fie în Turcia, fie în Transilvania şi nu se vor mai întoarce niciodată". Şi să se noteze că Francezul arată aceste lucruri despre o ţară care intrase sub stăpânirea Rusiei în momentul când Franţa era împăcată cu Rusia prin tratatul dela Tilsit, prin-urmare când nu era în duşmănie cu ea, ci îi era aliată.

Altă descriere a lui Ledoulx de pe când legăturile între cele două împărăţii începuseră să slăbească, în anul 1810, adaugă că Valahia este cea mai de plâns. Contribuţiile pe care divanul este nevoit să le ridice pentru nevoile armatei sânt împătrite faţă de ceiace erau sub gospodari. Un nenorocit de ţăran a cărui întreagă avere e o pereche de boi şi un car, plăteşte până la 40 de lei pe lună contribuţie. Socoteala obştească care a fost încheiată la sfârşitul lui 1809 reprezintă o sumă de 30.000.000, pe care Muntenia singură a fost îndatorată să o dea Rusiei de la intrarea ei în această ţară, atât în bani cât şi în lucruri. Este de netăgăduit că dacă această stare de lucruri ţine încă un an, Valahia nu va fi decât o ţară ruinată care va trebui repopulată, căci o mulţime de locuitori ai satelor, care se găsesc apoape de Dunăre, împinşi de desnădăjduire, au dezertat şi dezertează în Bulgaria, din partea Sistovului şi a Nicopolei, unde sânt foarte bine primiţi. Moldova e tot atât de stoarsă ca şi Valahia.

Rebeliunea negustorilor bucureşteni în 1811

Ruşii nu cereau însă ţărilor Române numai muncă pentru nevoile războiului. Ei ne mai impuneau şi dări în bani, al căror număr şi câtime ne covârşesc în curând puterile. Astfel, afară de cele 80 de pungi pe care generalii ruşi le-au încasat din visteria Munteniei, după fuga lui Ipsilante, aflăm pe Miloradovici cerând regulat în fiecare lună suma foarte însemnată pentru acele timpuri, de 4.000 de galbeni, de care pretindea că are nevoe spre a spiona pe Turci. Mai cereau Ruşii bani pentru construirea unor spitale. O dare fiind impusă negustorilor aceştia au crezut că se pot opune. Ruşii au pus atunci, prin poliţia din Bucureşti, să se închidă trei prăvălii din cele mai mari. Toţi negustorii îndărătnicindu-se, şi-au închis prăvăliile, provocând o mare nemulţumire în popor. Şase zile au stat prăvăliile închise. In ziua a şasea, opt sute de negustori s'au înfăţişat la marele vistier, ameninţându-l. Această împotrivire în contra stoarcerilor ruseşti, în momentul când toată ţara era în mânile lor, arată negustorimea noastră apărând cu vrednicie interesele Capitalei. Ruşii găsiră însă îndată mijlocul de a le înfrânge împotrivirea. In noaptea de 21 August au pus pe ma mulţi negustori în căruţi de poştă şi i-au trimis din Bucureşti. A doua zi, s'a răspândit vestea îngrozitoare că negustorii au fost expediaţi în Siberia. In faţa unei astfel de perspective, negustorii bucureşteni au hotărît să-şi deschidă îndărătnicile pungi şi să lase pe Ruşi să ia din ele cât le e pe plac.

A. D. XENOPOL

Colette

Odată cu intrarea sa în docta şi înalta adunare de savanţi, care e Academia Belgiană, Colette a primit cravata de comandor al Legiunii de onoare, iar cartea sa „Mes Apprentissages" ese de sub tipar spre a ne îngădui să măsurăm drumul făcut de autoarea romanului „La Vagabonde", de la începuturile carierei sale şi până azi.

...Mes Apprentissages" sânt amintirile Colettei din vremea când era d-na Henri-Gauthiers-Villars, adică din vremea când era d-na Willy. Scriind amintirile sale din copilărie şi tinereţe, Colette n'a avut ambiţia să arate contimporanilor săi „o femee în tot adevărul ei", aşa cum şi-a propus odinioară Jean Jacques Rousseau, când a dat la lumină „Les Confessions". Căci dacă s'au găsit bărbaţi care să încerce cu mai multă ori mai puţină sinceritate, să imite pe Rousseau, încă nu s'a găsit vre-o femee care să aibă curajul să se apropie de o asemenea sinceritate. George Sand, discipolă a lui Jean Jacques Rousseau, în „Histoire de ma vie" s'a ferit, cu multă dibăcie, de a spune adevărul asupra vieţii sale. Colette, care a lărgit şi a intensificat puterea de a simţi şi a reda natura, continuând aci pe Rousseau îşi învăluie confidenţele în foarte multe reticenţe, stilizând realitatea, sau pur şi simplu nu spune nimic, atunci când acestea intră în plin conflict cu convenienţele şi pudoarea, impuse femeilor de codul prejudecăţilor pe acest teren periculos.

De altfel în confidenţele Colettei rolul principal îl are Willy, puţin simpaticul personaj care a fost soţul ei. Născut în 1859, acesta a fost fiul unui editor şi apare în „Mes Apprentissages", ca un scriitor, care n'a scris în viaţa lui decât scrisori şi a scos cărţi în care nu a scris nici un rând, ci pe care le-a semnat doar.

Cel mult îi datorăm geniul Colettei!... In 1880, scoate un volum de versuri „Sonnets" Apoi urmează două conferinţe „Parnassienii" şi „Mark Twain' .Debutul său datează din 1889, când a scris o serie de articole, dări de seamă muzicale, în revista „Art et Critique", agresive şi spirituale, a căror paternitate este reclamată, însă, de o sumedenie de autori, „ses nègres", cum îi numeşte Colette, şi care pretind că le-ar fi scris ei, iar Willy s'a mulţumit să le semneze.

Se 'nţelege că dacă nu ar fi fost el, aceste strălucite cronici nu ar fi văzut lumina zilei. Mulţi dintre prietenii menajului Willy şi între ei Ajalbert, se îndoiesc dacă Colette ar fi devenit scriitoare fără insistenţele soţului său. Iată ce zice Ajalbert: „Le-ar fi scris ea (e vorba de „Claudine") fără îndemnul acestui soţ, literat şi înţelegător, care o revelă ei însăşi şi căruia fără îndoială i le datorăm ?"

Aceasta dovedeşte că ştia, cel puţin, să aleagă. Prietenii săi însă îl credeau capabil să scrie opere bune, fiind un om pasionat, erudit, independent şi curajos în atacuri ca şi în admiraţie. Dar şi-a cheltuit prea multă energie în nimicuri şi aventuri.

Colette îl arată însă în cu totul altă lumină şi stilul său are atâta putere de persuasiune în cât cititorul va fi de sigur de partea ei, oricare va fi fost adevărul. De altfel nici ea nu-l arată ca pe un om mediocru, ci, deşi nu-i recunoaşte dar literar, îl înfăţişează ca pe un animator, „un redactor şef", cum îl caracterizează ea. Dar faţă de ea tăgădueşte că ar fi avut vre-o influenţă, că i-ar fi orientat talentul sau gustul şi ar fi contribuit întru ceva la cariera sa.

Singurul merit al bărbatului său ar fi fost numai acela de a-i fi dat primul impuls de a lua tocul în mână şi a scrie. „Claudine à l'école" a fost prima bucată care a început această strălucită carieră literară. Dar, la prima citire, Willy nu i-a recunoscut nici o valoare. Numai după câţi va ani, reluând în mână caetul Colettei, simţi savoarea şi originalitatea talentului acesta excepţional, şi se precipită la editor cu romanul.

S'a imputat mult Colettei ferocitatea cu care a executat în amintirile sale pe Willy. Aceasta este se înţelege o chestiune de conştiinţă şi inteligenţă, imensul său talent nu îngădue a o judeca în această privinţă. Să relevăm mai curând pasagiile în care trăeşte fragmentar o epocă literară excepţional de vie şi pitorească, pe care, mai curând sau mai târziu, interesul contimporanilor o va aprecia cum trebue şi vor îndrepta multe din greşitele păreri asupra ei, cum au îndreptat şi greşelile relativ la Imperiul al doilea şi cei dintâi ani ai Republicei.

Colette este ilustră nu numai prin talentul său literar, ci şi prin viaţa ei, care e toată o minunată aventură.

In 1912, Geneva puritană în care nu pătrunsese încă libertatea de moravuri adusă de vremea de după războI, clocotea de indignare. Colette, scriitoare deja celebră debuta în oraşul lui Calvin pe scena unui teatru de varietăţi, într'o atmosferă de „caf'-conce" în pantomimă.

De atunci lumea a cunoscut-o ca fermieră, ca... negustorească de *„produits de beauté"*, pe când gloria şi talentul o făceau să se urce tot mai sus printre luceferii lumii literare.

In ajun de a primi „cravata" şi a fi aleasă în sânul Academiei, a revenit la café concert, dar de data aceasta nu ca să reprezinte pantomima, ci ca să dea o serie de conferinţe pentru A. B. C.

à

Chemare la viaţă...

Ultima scriere a lui André Gide, „Les Nouvelles Nourritures", este o vibrantă chemare a omenirii la bucuria de a trăi. Evoluţia acestui „imoralist" dela „Nourritures Terrestres", până la această ultimă lucrare, parcurge un drum fantastic.

In „Nourritures Terrestres", autorul avea o pronunţată tendinţă spre ateismul social; conversiunea sa la „social" se traduce azi prin adeziunea la comunism.

„Nouvelles nourritures" este un adevărat manual de „euforie", cu toate postulatele necesare pentru a ne impune o filosofie în totul optimistă.

Inapoi deci cu durerile şi tristeţile omului cu vederi sumbre.

Viaţa e bucurie, beţia arzătoare de a trăi palpită în toate lucrurile, lumea e voluptate. Omul ar putea fi oricât de fericit, dacă nu şi-ar făuri singur nenorocirea...

Aforismelor din „Nouvelles Nourritures" nu le putem opune nici un argument obiectiv, pentru că ele nu sânt decât expresiunea muzicală a sufletului poetului. Ca să le putem controla ar trebui să facem cercetări asupra lumii, societăţii, sufletului individual.

Totul nu e decât o triumfală aserţiune. Uneori aminteşte „Armoniile" lui Lamartine, în efuziunile spiritului faţă de minunea vieţii. Alteori pe Sully Prudhomme în poemul „Songe" în dorinţa de a asocia pe toţi oamenii la fericirea sa, sau pe Bernardin de Saint Pierre, în voinţa de optimism, pe care vrea cu orice preţ să o găsească în Univers.

Intr'o lucrare ca aceasta nu e de mirare că numărul contrazicerilor este atât de mare. Desigur aceasta nu contează. Să ţinem seama cel puţin de două tendinţe filosofice ce sânt în evidentă opoziţie. Pedeoparte tendinţa de a proclama fericirea **imediată** ca scop suprem al vieţii, pe de alta tendinţa de a nu acorda nici o valoare vieţii individuale, decât în devotamentul pentru realizarea unui viitor superior...

Experienţa însă ne dovedeşte că, pentru a realiza un viitor mirific, se cere întotdeauna un sacrificiu imediat, lipsurile, renunţările, încercările prezentului.

Deci după ce s'a proclamat voluptatea fericirii, omul se găseşte tot în faţa vechii suferinţe...

După ce ni s'au oferit „Nouvelles nourritures" am rămas tot în vechea antinomie, probleme se pun şi în vechile tradiţii: pe deoparte filosofia care înobilează suferinţa, pe de alta afirmarea că viaţa, prin natura ei proprie, reclamă, ca drept indiscutabil, fericirea. Din acest impas nu putem ieşi. Oricât ar fi deci de înaintate ideile lui André Gide în această ultimă scriere sântem siliţi să constatăm că, pe calea ce a deschis-o, nu se poate merge prea departe.

Cronica literară

George Magheru, Mihail, Dem. Pascu, Petru Stati, Poezii

D. George Magheru, autor al unor bizare **Poezii antipoetice**, a tipărit anul acesta nu mai puţin de trei volume de versuri: **Poeme în limba păsărească, Coarde vechi şi noi** şi **Poeme balcanice.** După o scurtă chibzuinţă, putem afirma că producţiile d-lui Magheru nu au nimic de aface cu poezia şi că prin urmare nu pot forma obiectul unui articol critic. Totuş este ceva în ele care opreşte, din punct de vedere documentar, ochiul bibliografului. Ciudăţeniile autorului nostru nu sunt numai în cel mai înalt grad distractive, dar pun la îndemâna literatului un material din cele mai interesante. Ne place să credem că singularizarea autorului este o urmare a unei politici poetice, că prin urmare totul se produce conştient. Oricum, d. Magheru, care face versuri, precum arată, încă din 1912, se înstrăinează mult de modul nostru de a privi lucrurile, se alienează, ca să zic aşa. Sub acest raport al alienării, adică al înstrăinării voite, merită şi atenţiunea noastră. Că este la d-sa o intenţiune, se vede din aceea că unele poezii sunt ecouri din alţi poeţi. In

Nu mai alină dorul helebora
Suspină după soare heliotropa,
Pe taur la Fenicia, Europa,
Şi'n mările Egee bate bora:
Toc, toc, toc, toc, toc, toc, toc, toc.

e ceva din Moréas:

Toc, toc, toc, — Il cloue à coups pressés
Toc, toc, — le menuisier des trépassés.

Plăcerea pe care ne-o produc versurile d-lui Magheru (plăcere psihologică şi inveselitoare) provine din neprevăzutul asocierilor:

Indianul, din pervers opoponax,
Lovesc în aştrii zăpăciţi pe ax.

Tovarăşi, rămâneţi,
(Căci totul s'a sfârşit)

La participi trecut
In at, in ut, in it.

Prin tufele de iorgovan, de oleandru
E Rom şi Romil, craiul Makedon, Lizandru
Şi trocletul de Arie, umflatul Decebal,
Traian prea săditorul nostru; la semnal
Trec lorzi în bernevici cu tur de zece coţi
Şi gentlemeni cu şaluri şi turban cu moţ,
Bacteriologul, speiologu-elefantin
Cu pala de taban bătută în rubin
Etc.

Cu intenţie sau fără, d. Magheru bate câmpii, însă cu atâta bogăţie de cuvinte uneori, cu atâtea rime neaşteptate, încât un poet poate scoate ceva din aceste baliverne:

Sună clopote înalte
Glasul lumii celeilalte...
Spre un ţărm de iezure
Unde-i domn un viezure,
Pe un mal râpos de şigă
Unde lupul este rigă.

●

Clopotele spun la revedere
La a doua ultimă vedere...
Numai menajera

Singura, lingura,
Impuere de muere
Logoree de femee
Plânge şi se frânge.

Autorul e un fel de Urmuz care se ia în serios şi, ce-i dreptul, starea halucinatorie produce uneori versuri ce pot da sugestiuni altora:

Hoţul negru a intrat în vis;
Flueră gardianul. Hoţul
S'a lipit de gang ca un afiş
Somnul meu e obosit şi trist,
Dumnezeu nu mai păzeşte.
Flueră gardist.

●

Un jilţ dintr'un puternic trunchi,
Ca un bunic ne luase pe genunchi;
Cu fruntea 'mpodobită de hamei (!?)
Stăteam pe sâni de voluptate grei
Şi-ţi sărutam tot corpul ca un orb.

Un domn Mihail, pur şi simplu, dă la iveală o culegere de poeme **Urmare,** într'o tipăritură excesiv de elegantă dar din nefericire fără originalitate şi, deşi fără vină, fără vocaţie. Pentru adâncurile sufletului d. Mihail n'a găsit decât imaginea coşarului care se uită pe coş:

Pe-aceste suflete m'aplec
Ca un hornar bătrân pe hornuri
Şi'n ele sufletu-mi petrec —
O funie de svon prin svonuri.

Alte versuri ne vin dela Cetatea Albă. Se numesc **Mâinile luminii** şi sunt datorate d-lui Dem. Pascu, a cărui figură romantică, împrejmuită de gulerul ridicat şi cu ochelari, ni se dă. In ciuda acestei prezentări, mai de grabă defavorabile, versurile, ţinând seamă şi de locul unde iau naştere, sunt cuminţi. Despre fata care a murit se spune cu multă simţire:

Vei rodi în vie
Şi vei creşte'n pâine,
Fi-vei, fată, glie
Şi miresme mâine.

Inrâurite de Arghezi şi poate de Ciurezu, poeziile acestea nu-s lipsite de făgăduinţi.

Dela Bălţi ne vin versurile d-lui Petru Stati **(Icoane de lumină).** Autorul a mai publicat versuri, pe care nu le cunoaştem, şi a dat la lumină un număr de foarte bune traduceri de poezie latină. Merită din capul locului laudă forma cuminte, clasică, modernizată atât cât îngădue bunul simţ. Delicateţa de simţire a d-lui Stati se vede din aceste strofe, unde fiind vorba de poeziile sale, autorul le numeşte cu modestie „rătăciri", „cântări ce s'au mai spus":

Sunt rătăciri în ele ce mi-s dragi,
Evaziuni în ţări de'nţelepciune,
Evlavii de sfioasă rugăciune
Cu soare ce surâde printre fagi.

Şi poate sunt cântări ce s'au mai spus
(Din bolţile de-azur înseninate
Vin totdeauna razele de sus).

Tot aşa de graţioasă este şi recapitularea activităţii sale poetice, preţuită nu în ceeace este ci ca document al tinereţii (idee care o face însă meritoasă şi în sine):

M'aşez pe-o piatră albă de hotar;
Străbat în gândul meu cu pasul rar
Un drum făcut în cincisprezece ani,
Căci cincisprezece acuma sînt
De când m'a ispitit întâiul cânt.

Scriam pe-atunci într'un registru prăfuit
(Pe care îl găsisem într'un pod)
Şi aşterneam cu semn albastru de creion
Pe file mari, legate în carton,
Candide'nmuguriri de vers nerod.

Nu ce'nsemnam mi-i drag, dar ce visam pe-atunci...
Beam apa cerului cu ochii mari, deschişi,
Cu mâna se părea c'ating pe deal, fugare zări,
Trăiam singurătăţi în doi cu'nfiorări
Şi farmec nou de argintii narcişi.

Chipul acesta direct de a vorbi despre propria lucrare poetică este al latinilor şi unele versuri par inspirate din Horaţiu:

Aurul pe care-l am,
Poartă'n el o efigie,
Să dureze din vecie
Şi din neam în neam.

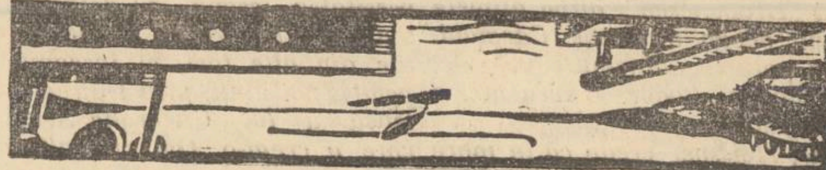
Chiar când e vorba de dragoste, sunt remarcabile strofele epigramatice, întemeiate pe o idee:

De ce mă minţi, deşertăciune?
Iubirea n'a murit nicicînd —
Când o mai port duios în gând,
Pe râu de Hades nu apune...

Iubirea-i sete de iubire...
Din suflet sângerat de spini
Un mugur ai să ţii în mâni,
Spre altă limpede'nflorire.

D. Petru Stati e, deocamdată, numai un poet minor, dar remarcabil.

G. CĂLINESCU

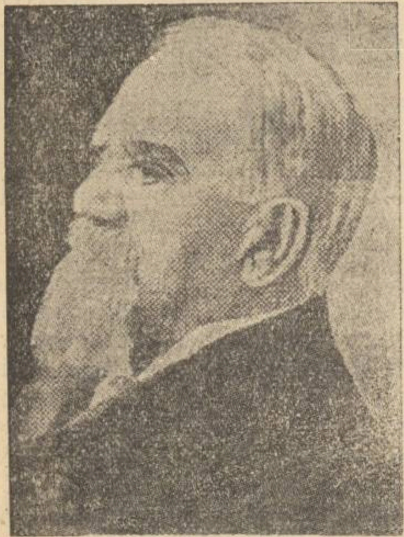
Insemnări și polemici

Junimea

Din inițiativa unui grup de intelectuali ieșeni, s'a sărbătorit la Teatrul Național din Capitala Moldovei împlinirea a 25 de ani dela înființarea societății „Junimea".

A participat la această comemorare toată intelectualitatea a Iașilor, precum și un mare număr de cărturari din întreaga țară.

A vorbit d. C. Meissner, fost ministru și vechi membru al Junimii, evocând începuturile acestei societăți, prelegerile

TITU MAIORESCU

populare și ședințele ei săptămânale, care au avut o mare influență asupra întregii noastre vieți culturale.

Vorbind de ședințele săptămânale, d. Meissner începe prin a-și pune întrebarea: când s'a întemeiat „Junimea"? D-sa declară ca „Junimea" nu posedă act de naștere. Tocmai deaceea se credea în drept Iacob Negruzzi să afirme la fiecare banchet anual, că origina „Junimii" se pierdea în noaptea timpurilor, iar tot la fiecare banchet anual, se credea în drept Vasile Pogor să-l combată pe „amicul Jack" și să demonstreze că „Junimea" a existat și s'a ilustrat încă cu mult înainte de a lua ființă.

Lăsând gluma la o parte, ceiace reese în mod cert din „Amintirile" lui Iacob Negruzzi, este că într'o seară din luna Ianuarie 1864, s'au întrunit în cabinetul de lucru al lui Titu Maiorescu, pentru prima oară, cinci prieteni și anume: pe lângă gazdă, Teodor Rosetti, Iacob Negruzzi, Nicu Burghele și Petre Carp. Se adunaseră spre a asculta cetirea tragediei „Machbeth", tradusă de Carp. Locuința lui Maiorescu se afla în fundul curții bisericii Trei Erarhi. In acea curte, era adăpostită școala normală de învățători „Vasile Lupu", al cărei director era Maiorescu. Astăzi, clădirea nu mai există, fiind complect dărâmată. In aceiași casă au continuat apoi întrunirile celor cinci prieteni, la care încetul cu încetul s'au adăugat și alții, lucru care a durat până în Ianuarie 1868, când Maiorescu a părăsit direcțiunea școlii normale.

Astfel fixează d. Meissner în timp și loc leagănul „Junimii". Apoi intră în amănunte privitoare la ședințele „Junimii", la veselia exuberantă cu care se țineau acele ședințe, amintește de lipsa oricăror formalități, mai mult sau mai puțin pedante, care ar fi încătușat libertatea membrilor în toate mișcările lor, la unele precepte mai mult comice, decât serioase, după care se conduceau, la poreclele pe care și le dădeau unii altora.

Poreclele însă au fost mai toate născocite de unul și acelaș junimist, de Vasile Pogor. Astfel, se explică faptul că, pe când Maiorescu era numit „tatăl nebunilor", Iacob Negruzzi „carul cu minciunele", Leon Negruzzi, înalt și spătos era supranumit: „Toni", numele unui elefant dresat al unui circ ce trecuse prin Iași; Nicu Gane era botezat „Drăgănescu", după numele unui băcan din oraș, Caraiani, era poreclit „bine-nutritul", etc. — singur Pogor n'avea nici o poreclă.

D. Meissner crede că în mare parte foloasele aduse de „Junimea" culturii românești se datoresc tocmai modului acestuia de a lucra, veseliei, râsetelor, glumelor, anecdotelor, poreclelor, și că dacă s'ar fi lucrat și în „Junimea" într'o atmosferă rece și într'un mediu rigid, nu s'ar fi ajuns la prețioasele rezultate la care s'a ajuns.

Au mai vorbit d-nii Osvald Racoviță, primarul Iașilor, Traian Bratu, rectorul Universității locale, Simion Mehedinți, Ioan Popovici, I. A. Bassarabescu, Mihail Negruzzi, și I. C. Filitti.

A urmat apoi vizitarea expoziției retrospective, care cuprinde scrisori, manuscrise, stampe, precum și colecția revistei „Convorbiri literare".

Gheorghe Asachi

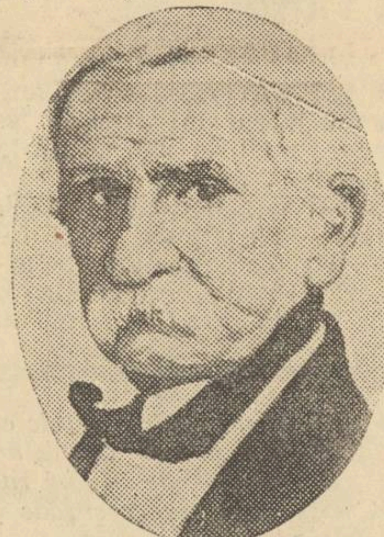
La Ateneul Român a avut loc comemorarea marelui cărturar moldovean Gheorghe Asachi.

In rotonda Ateneului s'au expus diferite cărți, tablouri și desene ale lui Gheorghe Asachi, precum și orga scriitorului, donată Cercului Ieșenilor de d. profesor dr. Obreja.

Comemorarea a început printr'o scurtă cuvântare introductivă a d-lui Grigore Trancu-Iași, președintele Cercului Ieșenilor, care a mulțumit Ateneului Român și celor care au venit să asiste și să colaboreze la sărbătorirea lui Gheorghe Asachi.

A vorbit apoi d. prof. I. Simionescu, din partea Academiei Române, făcând o paralelă între Gheorghe Asachi și Gheorghe Lazăr.

Dacă Lazăr a fost un animator, un năvalnic risipitor de idei, Asachi a fost numai un om al scrisului. Rezultatele pentru popor au fost aceleași.

GHEORGHE ASACHI

Lazăr se consumă repede. De pe urma lui nu rămâne scris mai nimic. Scrierile lui Asachi însă, pot fi citite și astăzi.

Dela 1825 și până la 1868 Asachi a fost forța care a dinamizat activitatea culturală din Moldova. Semănător de gânduri, el a pregătit în vremuri destul de grele, calea culturii românești.

D. prof. N. Iorga, în numele Universității, spune că d-sa a scos în relief rolul pe care l-a jucat epoca dela începutul culturii noastre.

Acele vremuri fanariotizate, în care idealul și demnitatea personală fusese părăsite, au fost învinse de idealul roman pe care, după ce l-a cules din Italia, Asachi a căutat să-l transplanteze la noi.

Italia plastică, Italia lui Alfieri și Monti, Asachi ne-a făcut-o cunoscută. Respectul logicei în formă și în fond, iată ce ne-a dat clasicismul.

In mijlocul neînțelegerilor în acele timpuri, Asachi a susținut învățământul antichității. El n'a vulgarizat fondul proaspăt al cunoștințelor, ci a rămas până la urmă un modest servitor al poporului său.

D-l Constantin Kirițescu, în numele Ministerului Instrucțiunii, a evidențiat că, deși timpul de când s'a întemeiat universitatea eșană e destul de scurt, în raport cu universitățile din alte țări, el înseamnă pentru noi mutl, prin trăirea intensă a lui Gheorghe Asaki, care a creat-o. Om cu cultură filosofică, inginer, arhitect, poliglot, pictor, poet, prozator și, mai presus de toate, om de acțiune, spirit de inițiativă, deschizător de drumuri în toate direcțiile, organizator cu spirit practic, — într'o țară și o vreme când totul era de creat, s'a pus la lucru, și, din toate câte învățase, a răsărit câte o instituție: cel dintâi „clas inginiresc", cea dintâi reprezentație teatrală, cel dintâi ziar românesc, cea dintâi tipografie și cea dintâi universitate.

Au mai vorbit d-nii: I. Minea, dela Universitatea din Iași, Vasilescu-Carpen, rectorul Politechnicei din București.

D. Stamboliu, în numele Liceului Național din Iași, a făcut un scurt istoric al învățământului istoric în Moldova, care începe în timpul lui Vasile Lupu și se continuă cu Academia Mihăileană. Intemeiată acum o sută de ani, școala aceasta — prin influența lui Asachi — a introdus spiritul democratic și limba română în învățământ.

In numele presei, d. Grigore Tăușan, amintește că întemeetorul „Albinei românești" a luptat printre cei dintâi pentru răspândirea gândului și graiului românesc.

Lui Gh. Asachi — a spus apoi d. Petru Comarnescu (în numele Direcției G-rale a teatrelor și Operelor române) i se datorește prima reprezentație teatrală în românește („Mirtil și Hloe").

Tot în anul acesta se împlinesc o sută de ani dela înființarea conservatorului filarmonic-dramatic.

Acest spirit enciclopedic, care mânuește deopotrivă formulele matematice, versurile pastorale, documentele politice, lira și penelul, nu renunță să desvolte niciuna din ctitoriile sale culturale. Gheorghe Asachi constitue, deaceea, o exemplară pildă de însuflețitor cultural.

Seria cuvântărilor a fost încheiată de d. Trancu-Iași. D-sa a evidențiat marea activitate culturală și națională a lui Gh. Asachi, spunând că opera acestuia va rămânea ca un mare monument de cultură cât timp va dăinui neamul românesc.

Corul Cesar Franck a executat apoi un program de cântece alese.

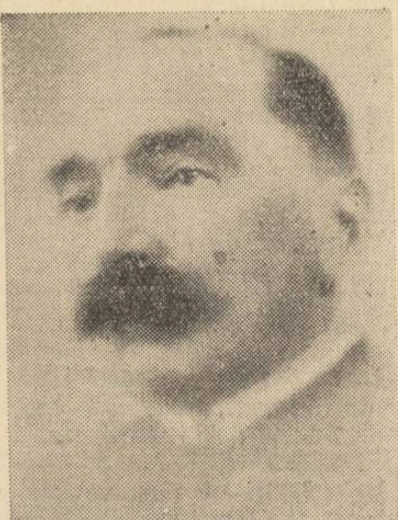
Albert Thibaudet

A murit la Geneva criticul Albert Thibaudet, *una din forțele intelectuale ale Franței.*

Spirit prudent, echilibrat, lucid, el n'a tratat nici un subiect fără să pătrundă în miezul lui, cu pasiune de entomologist.

Și-a făcut debutul cu o carte asupra lui Mallarmé și acum câteva săptămâni a tipărit o lucrare asupra lui Gustave Flaubert.

Cunoscător al tuturor technicelor literare, el sezisa formele spirituale ale unui scriitor, îi

A. THIBAUDET

analiza stilul cu ușurință, cu siguranță și într'o formă admirabilă.

Albert Thibaudet a trăit singur, neavând nevoe nici de intimitate, nici de ambiție, nici de plăceri.

A fost un înțelept!

„Un înțelept, — spunea Edmond Jaloux, — dar fără s'o știe, pentrucă era prea modest ca să aspire la înțelepciune".

Treizeci de ani dela moartea lui Lafcadio Hearn

In Septembrie trecut, s'au comemorat în Japonia, de către societățile culturale și literare, treizeci de ani dela moartea lui Lafcadio Hearn. O placă de bronz, cu efigia poetului, a fost încrustată într'un bloc de piatră din parcul Ueno, din Tokio.

S'a pronunțat un elogiu cald și amănunțit al operei acelui occidental, devenit japonez sub numele de Koïzumi.

Viața lui Lafcadio Hearn în Japonia nu prea era cunoscută până în prezent, mai ales că Niponii nu purtau nici un interes occidentalilor care deveneau scriitori interpreți ai sufletului lor. Ei îi priveau mereu ca pe niște străini îndepărtați de sufletul și rassa lor, incapabili de a-i înțelege. De câtva timp, însă, par doritori de a lega relații culturale cu Occidentul și au început a arăta mai mult interes pentru acești scriitori.

In ceeace privește pe Lafcadio Hearn, amintirile lui Kozuo, fiul său cel mai mare, au fost acele care au contribuit în mare parte la evocarea lui Koïzumi.

Aceste amintiri sânt notații naive care valorează prin sinceritatea și simplicitatea lor, iar nu prin calități literare. Vedem în ele pe autorul lui Kokoro, în căminul său japonez, lângă soția sa evlavioasă, fiică a unui Samuraï autentic, blândă și gânditoare, puțin cam lunatecă din când în când. Căminul acesta a fost, fără îndoială, un refugiu pentru neliniștitul călător, după zilele zbuciumate și dureroase din Cincinate și Nouvelle Orléans. In primul său avânt entuziast a cerut cetățenia japoneză, a cerut mângâierea spirituală, de care avea atâta nevoie, vechiului și curatului budism nippon. Copiii săi îl adorau. Dar patru copii de crescut și opt guri ale familiei nevestei sale de hrănit, cereau o muncă enormă, o muncă de zile întregi, și chiar de nopți întregi și aceasta timp de o viață.

Aceasta l-a înăsprit, l-a făcut ursuz și singuratec. Totuși câțiva japonezi de rasă i-au rămas credincioși și prieteni ajutându-l discret, pentru a nu-i jigni susceptibilitatea și respectându-i firea tăcută de om singuratec.

Din amintirile lui Kozno se vede mai ales în notațiile asupra vacanțelor petrecute la Yaidzu, la țară, în acea parte denumită Suruga și dominată de Fuji, cât de adânc se identificase marele scriitor englez cu autohtonii. Avea absolut acelaș respect al obiceiurilor și al tradițiilor, aceleași evlavioase ceremonii față de divinitățile naționale.

Ceeace reține pe străini în Japonia e mai ales atmosfera budistă, poezia de esență absolut religioasă, cu ecoul unor lucruri foarte vechi, șterse și cu atât mai dulci sufletului omenesc. De altfel în prezent, se observă o preînoire a budismului, un budism viu, strălucitor de tinerețe, eroic, „doctrină spirituală prin excelență" și „cea mai bine adaptată cerințelor vieții moderne", cum se exprimă promotorul său Entoi Tonomatsa, într'o plachetă tradusă în limba franceză de Kuni-Matsuo.

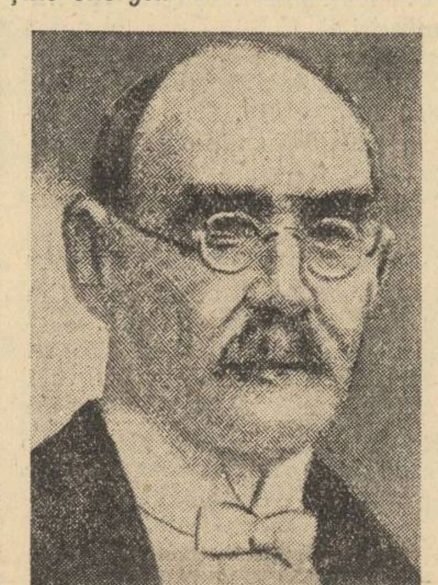
Care e cea mai frumoasă povestire a lui Kipling?

Louis Fabulet a răspuns la această întrebare indicând povestirea intitulată „Ei", ca fiind cea mai frumoasă,. Jacques Bernard, care adoră pe Kipling, a comunicat lui Fabulet că, deși a citit și recitit povestirea, nu-i poate descoperi ceva a parte. Van Gennep, cunoscutul etnograf a dat următoarea explicație: Povestirea era inspirată dintr'o legendă galică, în care orbii, înzestrați cu darul viziunii interioare, posedă puterea de a comunica între ei, numai prin spiritul pur, iar femeia care adăpostește, în povestirea lui Kipling, copiii la ea, nu adăpostește, de fapt, decât spirite pure. In felul acesta povestirea capătă o lumină nouă și apare în adevăr ca cea mai frumoasă a lui Kipling.

Fabulet comunică marelui scriitor toate acestea. Dar Kipling răspunde:

„Nu cunosc această legendă. Dar se poate găsi tot ce vreți în povestirile mele".

Aceasta înseamnă că în oricare din povesirile sau poemele lui Rudyard Kipling se poate găsi cel mai bun motiv pentru a le admira, poate pentru că, cu toată diversitatea lor infinită, personagiile lui aparțin aceluiaș tip, acelorași mituri durabile. Personagiul e omul care lucrează, care are de îndeplinit o muncă zilnică și care-și întreține energia exercitând-o cu în-

RUDYARD KIPLING

căpățânare. Toată simpatia sa e în jurul ființelor care-și înfăptuesc munca cu răbdare curajoasă, cu hotărîre stăruitoare, cu inimă încrezătoare.

Pare că cea mai mare parte dintre aceste povestiri se inspiră din nobilele cuvinte ale lui Wilhelm Taciturnul: „Nu am nevoie să sper pentru a întreprinde, nici să reușesc, pentru a persevera", zice despre el Henri Davray, în introducerea la traducerea volumului „Simples contes de la Montagne", edit. Mercure de France, 1929. El a murit dar lumina spiritului său a rămas în lume.

Iată textul unei scrisori publicată de el în „Bulletin des Ecrivains", numărul din Iunie 1915, cu prilejul morții locotenentului d'Humière, din al patrulea zuavi, în fruntea secțiunii sale, în tabăra dela Ypres.

„Am primit scrisoarea în care îmi spui că prietenul meu, Robert d'Humière, a fost ucis în luptă. Nu aflasem știrea până acum. Abia a trecut anul de când l'am întâlnit pentru cea din urmă oară la Paris. Mi-a vorbit atunci despre posibilitățile viitorului și ale războiului în descivilizare; *căci n'avea nicio* iluzie asupra semnificației ideilor Germanilor. *Am mai vorbit împreună și altă dată despre aceste lucruri, atunci când mi-a făcut cinstea să mă viziteze în casa mea, din Anglia. Vorbea și atunci ca un Francez, care pre-*vedea ororile provocate de un Stat fără ideal și fără morali tate.

Păcat că nu sânt mulți Englezi cu prespicacitatea sa, în clipele de față.

Cei care s'au dus...

Moartea lui Leon Hennique *a fost ca un ecou al morții lui* Paul Bourget. *El era privit ca decanul Academiei Goncourt. Contimporan lui Paul Bourget, Hennique era și decanul de vârstă al Academiei Franceze.*

Dimpreună cu Henri Céard, *erau cei mai tineri, din șase colaboratori, la „Soirés de Medan", culegere apărută în 1880, care a asigurat reputația celor cinci tovarăși literari ai lui Emile Zola și a cărei apariție s'a datorit numai atacurilor împotriva Naturalismului.*

Avea atunci 29 de ani. A murit cel din urmă din grupul său (25 Dec. 1935). Maupassant a fost cel dintâiu care a murit dintre ei (6 Iulie 1893); Paul Alexis, 28 Iulie 1901, Emile Zola, 29 Sept. 1902, J. K. Hysmans, 12 Mai, 1907, Henri Céard 16 August, 1924. Leon Hennique era născut în acelaș an și aceiași lună cu Henri Céard, Noembrie 1851.

Ultimele pagini scrise de el au fost acele din prefața care însoțea reapariția volumului „Soirées de Medan", ediția din 1930.

Anii săi din copilărie se găsesc în romanul „Poeuf", în Guyana unde tatăl său a fost guvernator. Tatăl său a murit tânăr, iar mama a murit înaintea tatălui. Studiile și le-a început la Brest, *le-a continuat la* Saint Quentin, *apoi la Jilly și în sfârșit la Paris.*

A început dreptul, apoi l-a părăsit spre a se consacra literelor, „din romantism", zice Leon Hennique. Acest gust pentru romantism se afirmă în primele sale scrieri.

Despre „Les hauts fait de M. de Ponthan", Flaubert zice: Sous pretexte de blaguer le romantisme, vous avez fait un trés beau livre romantique".

Inainte de a se consacra cu totul naturalismului, sub influența lui Catulle Mendés, la revista Republique de Lettres, scrie câteva poeme parnassiene. La această revistă s'a continuat, în foileton, „L'Assomoir" al lui Emile Zola, pe care n'a mai voit să-l continue „Le Bien public". Opt zile după publicarea ultimului foileton, (Ian. 1877) Leon Hennique a ținut o conferință în care comentând cu entuziasm „L'Assomoir" și prefața sa, a provocat o vie polemică cu Parnasienii și admiratorii lui Victor Hugo, chiar în revista „Republique des Lettres".

In 1880, apare volumul „Soirées de Médan", a cărui idee a fost dată de Hennique. In 1883, el dedică volumul „l'Accident de M. Hebert" prietenului său Emile Zola, după cum dedicase în 1881, cartea sa „La Devouée", fraților de arme, Henri Céard și J. K. Huysmans, cu aceste cuvinte: „Ofer acest roman naturalist".

Relevăm în romanul său „la Devouée", faptul că inventatorul Jeoffin, personagiul principal al acestui roman, e privit ca un dement, un om care „a găsit mijlocul de a dirija balonul", *iar aceasta se scria în 1881!...*

El a dat ideia lui Antoine să joace piesa scoasă de el dintr'o nuvelă a lui Zola, „Jacques Damour", refuzată de „Gymnase" și de „Théatre Français" Piesa s'a jucat cu succes la „Elysées des Beaux Arts" (31 Martie 1887) și de aci a venit ideia faimosului „Théatre Libre" al lui Antoine. Leon Hennique, cu piesele sale „L'Argent d'autrui", „Les Deux Patries" și, mai ales, „La mort du duc d'Esghien", apare ca dramaturgul și animatorul teatral al „Grupului de la Médan", deși piesele sale sânt foarte departe de naturalism.

După publicarea scrierii „Un caractére", roman asupra spiritismului, cu o notă de observație psihologică și într'un stil ca al lui Goncourt, a fost reclamat de simboliști ca unul dintre ai lor și plasat în galeria lor: Portrait du prochain siécle..." (1894). Hennique avea atunci 43 de ani. Jacques de Gachons îl zugrăvește ast-fel: „Nalt, cu barbișa imperială și mustața blondă, o privire binevoitoare de după ochelari, un aer de gentilom, sau de general foarte tânăr.

A fost desenat de Edmond de Goncourt ca executor testamentar, odată cu Alphonse Daudet și apoi ambii ca legători universali (23 Mai, 1893).

La moartea lui J. K. Huysmans, Hennique a fost ales președinte al Academiei Goncourt, iar după moartea lui Alphonse Daudet, a susținut, singur și cu propriul risc, acțiunea juridică împotriva erezilor lui Edmond de Goncourt, când au încercat să se opună la constituirea Academiei celor zece. A rămas președinte până la 1912, când a cedat locul lui Gustave Geffroy.

Vorbind de candidatura încăpățânată a lui Zola, zice:

„Il iubesc foarte mult; am rămas cu el în termeni buni și nu aș vrea să-i fiu neplăcut... Desigur, opera sa rămâne la summum, *independentă de orice, chiar de el însuși și de personalitatea sa, ea rămâne mare și puternică și nu are nimic de câștigat din concesiile pe care s'a hotărît a le face. Cât despre el... aceasta îl scoboară mai de grabă, iată părerea mea... Iubeam mai mult pe cellalt Zola..."*

In 1930, s'au comemorat cincizeci de ani de la publicarea cărții „Soirées de Médan". Banchetul s'a dat într'un restaurant din fața pieței La Villette și a acelor abatoare la care personagiile din Huysmans mergeau de preferință în zorii zilei. Menu-ul a fost după restaurant: sardele la grătar, costițe Villette, jigot cu fasole albă și... o simfonie de brânzeturi. Discursuri puține și fără nici un fel de oficialitate, o evocare de amintiri prietenești, între oameni care aveau aceleași gusturi și desgusturi, aceleași entuziasmuri. Prefața lui Hennique la noua ediție a acestei scrieri este ultima manifestare a bătrânului naturalist. Iar când societatea Huysmans, i-a celebrat cei 80 de ani, decanul a mulțumit cu o recunoștință plină de melancolie:

„La vârsta mea, prea am văzut multe fete tinere murind, am pierdut prea mulți vechi prieteni. Când mă uit în cartea mea cu adrese, mă dau îndărăt cu spaimă. Vă mulțumesc și beau nu în sănătatea mea ci într'a Domniilor voastre".

Ceia ce este ciudat la acest naturalist feroce, este un fel de pudicitate, care-l face să ceară pictorului Leon Glaize un „ex libris", reprezentând o fată tânără goală, acoperindu-și sânii cu ambele mâini, cu deviza „Puber Veritas".

„Cam astfel înțeleg eu, azi, naturalismul, zicea Hennique, oferind unui prieten o carte cu acest ex libris. Nu reneg nimic... totuși aș fi preferat să fi scris altă ceva. Ceia ce mă amuză, urmă el, mai ales acum, e faptul că scriu versuri". Și octogenarul, cu mânile deformate de reumatism, citi prietenului său un poem câmpenesc în care se simțea tot atâta prospețime, în inspirație, ca și în poemele din „République des Lettres", cu cincizeci de ani în urmă, ale tânărului debutant ce era pe atunci Léon Hennique.

A reprezentat o epocă la debutul, apogeul și amurgul ei.

In Colecția „Șantier" a apărut:

CONST. GRAUR

PORTRETE SOCIALISTE

C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mișu Ionescu. — Ioan Adam. — Ștefan Tatovici, — Severine.

Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu

De vânzare la librării Lei 12

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 806
Duminică 17 Mai 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Alegerea dela S. S. R.

Societatea Scriitorilor Români are specialitatea indelicateţelor.

Acum câţiva ani, — nu ştim dacă nu chiar şi astăzi, — comitetul societăţii recomanda pentru premii o serie de cărţi, rămânând ca membrii să voteze pro ori contra. S'au întâmplat cazuri, ca scriitori de mâna întâia să fie puşi în minoritate de câţiva debutanţi obraznici şi buni electori, care ştiuseră să mobilizeze la alegere pe toţi colegii de cafenea.

Ne-am ridicat împotriva acestui sistem ofensator pentru scriitorii autentici, jigniţi din senin — prin „căderea" la un premiu la care nu aspiraseră.

Am propus atunci sistemul decernării premiilor de o comisiune cu răspundere, şi numai după cererea scriitorilor care vor să concureze.

Astăzi s'a petrecut un caz analog.

D. Const. Kiriţescu, — autorul „Istoriei războiului pentru întregirea României" (studiu care are şi o ediţie prescurtată şi prelucrată, în limba franceză), şi care a tipărit mai multe volume de literatură pură, ca „Printre apostoli", „Porunca a zecea" şi „Flori din grădina copilăriei", precum şi multe culegeri de articole şi conferinţe cu caracter cultural, literar sau şcolar, — s'a trezit dintr'odată „căzut" la alegerea de membru al S. S. R.-ului fără să fi candidat, fără să fi făcut personal vre-o cerere, fără să fi subscris sau să fi inspirat ceva. Totul se reduce la iniţiativa unor prieteni, care n'au fost dezavuaţi de d. Kiriţescu, şi care au trecut propunerea prin comitet.

Atunci s'a produs nedelicateţa respingerii unui om, care n'a solicitat onoarea de a fi primit în societate.

S'a răspândit un „Manifest" şi s'a dus campanie de presă împotriva d-lui Kiriţescu, pe tema atitudinii d-sale în chestiile şcolăreşti. D-sa este de părere că elevii nu trebue să citească anumite cărţi şi să vadă anumite piese de teatru. Arată deci grijă pentru educaţia elevilor. E un vizionar care crede în ameliorarea tineretului şi pe această cale.

Dar o controversă pedagogică poate duce la respingerea unui scriitor din Societatea Scriitorilor?

Astfel şi noi nu sântem de acord cu unele atitudini ale d-lui Kiriţescu din „Istoria războiului". Din această pricină am putea oare să-i contestăm titlul de scriitor? Dar cu alţi scriitori sântem în dezacord complect, pe toate chestiile... Ei, şi? Putem să contestăm evidenţa, că ei sânt autori ai mai multor volume? Că doar S. S. R. nu-i o familie de genii...

Deşi în S. S. R. sânt înscrişi şi o parte din scriitorii noştri autentici, — ei se dezinteresează complect de societate, lăsând-o în voia întâmplării. Atunci majoritatea membrilor prezenţi, formată cum dă Dumnezeu, ia hotărîri ca cea de deunăzi — care nu-i izolată: acum câţiva ani, S. S. R. n'a primit în mijlocul ei pe d-ra Otilia Cazimir şi pe d. Al. A. Philippide!

De altfel, ne mirăm de delegaţiile trimise de Societatea Scriitorilor români, la diferite manifestaţiuni literare.

N'am făcut o numărătoare. Dar avem impresia că S. S. R.-ul e format în majoritate de adevăraţi scriitori. Cum aceştia nu se interesează de societate, — minoritatea zgomotoasă îşi impune voinţa. Şi cum această minoritate alege, în fiecare an, noi membri — nu va trece mult timp şi S. S. R.-ul va deveni societatea epavelor din literatura română.

Adevăraţii scriitori au datoria sau să activeze sau să demisioneze din S. S. R. — făcând o nouă societate de scriitori veritabili ori stând liniştiţi acasă, ca acum...

Situaţia de astăzi însă nu mai poate dura, nu mai trebue să dureze.

M. SEVASTOS

Gerea — Casă în Brașov

DIN „PRIVIND VIAŢA"

Amorul este o febră a sufletului. Acelaşi început, aceeaşi criză, acelaşi sfârşit şi aceeaşi imunitate, — căci nimene nu iubeşte a doua oară pe femeia de care a scăpat.

●

Nu te certa cu viaţa. Nu fii o fiinţă abstractă. Frecventează societatea, petrece, glumeşte, joacă cărţi, bea, ia-ţi o amică, ori dacă nu se poate — fă ceiace se zice că făcea Sainte-Beuve prin coridoare cu personalul de serviciu de sex. Nu te certa cu viaţa, nu face pe cimpanzeul abstract!

●

De câte ori te văd sincer, am impresia că, în războiul tuturora contra tuturora, tu ţi-ai lăsat zalele acasă.

●

Nicio durere nu e mai mare decât gelozia care nu poate găsi motive să învinuiască.

●

In viaţă, de foarte puţine ori ştii mai dinainte ce ai să faci şi ce ai să vorbeşti, şi mai niciodată ce ai să simţi şi ce ai să gândeşti. Incolo, tot ce ai să faci şi ai să vorbeşti, tot ce ai să simţi şi ai să gândeşti afli *atunci când ai făptuit, când ai vorbit, când ai simţit, când ai gândit. Ai în faţa ta, începând chiar din clipa care urmează, viitorul, ca un neant în care înaintezi orbecăind în întunerec, căzând peste vorbele şi faptele tale, peste gândirile şi simţirile tale. Viaţa este această izvorire de fapte, de vorbe, de gândiri şi de simţiri, peste care te îmbrânceşte etern nu se ştie cine.*

●

O implori să nu te mai facă să suferi, adică îi ceri ajutor ei contra ei, nenorocitule, iar ea te ascultă rece şi tăioasă ca o svadă de ghiaţă şi ridică în suflet altare celuilalt.

G. IBRAILEANU

Honoriu Crețulescu — Peisaj

„Jurnalul" lui Jules Renard

Un ironist nu-i un om de spirit. Donnay are atâta spirit cât se poate avea: totuşi nu e un ironist.

●

Un om este într'adevăr liber dacă poate refuza o invitaţie la masă, fără să dea şi un pretext.

●

Citeşte toate biografiile marilor morţi, — şi vei iubi viaţa.

●

Ce să faci cu fericirea când îţi lipseşte bucuria?

●

Modestia şade bine oamenilor mari. Greu este să nu fii nimic şi totuşi să fii modest.

●

Şi dacă scap de boala asta, voi fi mai nemuritor?

●

Scrisoarea pe care n'am primit-o niciodată şi de care depindea poate fericirea vieţii noastre întregi.

●

— Mi-e sete de adevăr.
— Vezi să nu te 'mbeţi.

●

Eşti atât de graţioasă încât nu te pot vedea culcată, ca celelalte femei, într'un pat: îmi închipui că dormi pe o ramură.

●

Răspuns la o injurie sângeroasă:
— O! spui asta ca să mă tachinezi!

●

Nu-i deajuns să fii fericit: mai trebue ca ceilalţi să nu fie.

●

Am fi cu mult mai buni, dacă nu ne-am teme că ne înşelăm!

●

De ce mai ceri bilete de teatru autorilor, devremece n'ai să le poţi spune că piesa lor te-a plictisit?

●

Laşitatea mânilor când trebue să aplaude.

●

Nu-şi mărturiseşte vârsta decât ca să obţină un loc mai bun la banchete.

●

Ce manie, să spui oamenilor cuvinte de spirit, când de fapt ai voi să-i îmbrăţişezi!

●

Cum se face că sunt cunoscute toate faptele bune discrete?

●

Cât de monotonă ar fi fost zăpada, dacă Dumnezeu n'ar fi creat corbii!

●

Da, povestea pe care o scriu există, gata scrisă în condiţii absolut perfecte, undeva, în aer. Eu n'am altceva de făcut decât s'o găsesc — şi s'o copiez.

●

Prietenia noastră nu putea să mai dureze: prea ne-am desgolit unul în faţa celuilalt.

●

In literatură, adevărul nu se distinge de falsitate decât aşa cum se deosibesc florile naturale de cele artificiale: printr'un parfum inimitabil.

●

Cuvântul potrivit! Cuvântul potrivit! Câtă economie de hârtie s'ar face în ziua când o lege va obliga pe scriitori să nu se slujească decât de cuvântul potrivit!

●

Ne trecem viaţa discutând despre acest mister: viaţa noastră.

●

Literatura mea pare că ar fi nişte scrisori către mine însumi pe care vă permit şi vouă să le citiţi.

●

Dacă aţi şti cât de bun mă simt când sânt singur, în ce bune relaţii mă aflu totdeauna cu mine însumi!

●

Literatura mea nu-i decât o continuă rectificare a celor ce încerc dealungul vieţii.

●

Mediocru în toate, afară de geniu.

●

Intr'o convorbire cu Tristan Bernard, am citat exemplul lui Pascal care combătea durerile de cap rezolvând probleme de geometrie.

●

Dacă în loc să câştigăm bani mulţi pentru a trăi, am încerca să trăim cu bani puţini?

●

Doamnei nu-i plac înmormântările civile: sunt prea triste.

Trad. de L. Sb.

UN PROECT DE VOLUM AL LUI G. IBRĂILEANU

Intre anii 1893—97, editura „Fraţii Şaraga" din Iaşi făcuse să apară „Colecţiunea Şaraga" a 1 leu exemplarul.

In această colecţiune au văzut lumina tiparului, pentru întâia oară, o mare parte din operele scriitorilor de pe atunci.

G. Ibrăileanu, care mai semna încă Vraja, *pe acele vremuri, reunind o parte din studiile sale critice (apărute în deosebi în* Evenimentul Literar) *scrie în 3 Iulie 1897, următoarea scrisoare editorilor Şaraga:*

Subsemnatul vă propune pentru editura dv. în colecţia a 1 leu un volum de „Note şi impresii" cuprinzând 200 pagini aproximativ şi conţinând articolele, pe cari vi le înşir pe aci alăturata listă iscălită de mine.

In schimbul editării vă cer suma de 100 (una sută) franci pentru ediţia perpetuă (proprietate definitivă).

Manuscriptele vi le voiu preda până la 15 Septembrie. Corectura definitivă o voiu face însumi.

In caz afirmativ vă rog să-mi confirmaţi primirea acesteia.

G. IBRAILEANU VRAJA

Această scrisoare a fost urmată de o cartă postală. Prima era scrisă din Iaşi: carta postală deşi autorul nu indicase data şi localitatea, poartă imprimat sigiliul poştei vizibil.

Tânărul critic, aflându-se în vacanţă la Mânăstirea Văratic din jud. Neamţ (locul de refugiu al moldovenilor şi în special al ieşenilor), adresează unuia din editori următoarea cartă postală referindu-se probabil la o scrisoare primită dela editură).

Stimate Domnule Şaraga,

Vă rog trimeteţi-mi cei 100 lei pe adresa Maica Elisaveta Gavrilescu pentru G. Ibrăileanu, Mânăstirea Văratic.

Vă rog trimiteţi imediat conform angajamentului, căci am nevoe.

Vă salut
G. IBRAILEANU

Carta postală poartă trei peceţi: Monastirea Varatic 28 Iulie 897, T. Neamţ 29 Iulie 897 şi Iassy 30 Iulie 897.

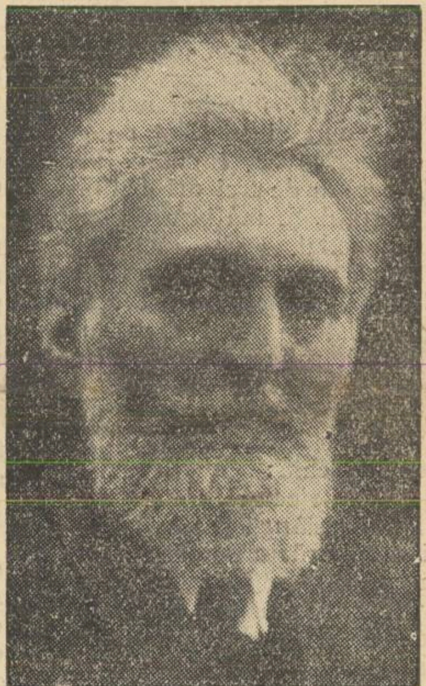
O recipisă a mandatului postal prin care au fost expediaţi cei 100 de lei, se află lipită pe cartea postală scrisă de Ibrăileanu. Chitanţa banilor are stampila poştei din Iaşi din ziua de 2 August 1897.

Articolele ce urmau să se fi tipărit în volumul, Note şi impresii *sânt scrise pe o foaie de hârtie de Ibrăileanu, care se află anexată la scrisoarea primă trimisă editorilor. Parcurgând titlurile studiilor şi cercetându-se colecţia* Evenimentului Literar *se poate trage concluzia că întâia carte a lui Ibrăileanu ar fi urmat să cuprindă activitatea tânărului* C. Vraja *dela acest periodic.*

Transcriem textual lista care e şi cuprinsul volumului „inexistent": Note şi impresii.

Traian Demetrescu
Vlahuţă
C. Dobrogeanu-Gherea
Manuscript rătăcit
Eminescu şi Coşbuc
Eminescu judecat de D. Densuşianu
Iubire
Pornografia în artă
A. Steuerman
Nuvela română
A. Bacalbaşa-Moş Teacă
Poezia iubirii
Raicu Ionescu
Forma în poezie
Cercuri literare
Literatura pentru popor
La Roman

Această enumerare şi înşirare a cuprinsului ce urma să-l fi conţinut volumul Note şi impresii, *e semnată* G. Ibrăileanu-Vraja.

G. IBRAILEANU

In anul 1920, după 23 de ani dela proectatul său volum neapărut, criticul Ibrăileanu scoate la Iaşi o lucrare ce poartă acelaş titlu: Note şi impresii. *Cartea aceasta nu cuprinde însă materialul relatat aci.*

Volumul de debut Note şi impresii *n'a apărut din cauză că chiar în acel an (1897) „Colecţiunea Şaraga", după ce editase un număr de peste 60 de scrieri, şi-a încetat apariţia.*

Iată de ce n'a apărut în 1897 primul volum de critică al lui G. Ibrăileanu — ceiace l-ar fi stimulat, poate, să scrie mai intens chiar înainte de apariţia revistelor „Curentul Nou" şi „Viaţa Românească".

S. PODOLEANU

Ştefan Dimitrescu — Pe plajă

Un om superstițios

L-am omorît pe bietul Ioanid. Dar... mărturisesc, fără voia mea.

Dacă se lăsa numai pălmuit de mine, fără să schițeze gestul de a scoate revolverul, ar fi scăpat poate numai cu atâta. Dar, în încăerare, cum ne tăvăleam amândoi prin iarbă căutând să ne rupem hainele și să ne scoatem ochii cu unghiile, m'am socotit în legitimă apărare atunci când i-am descărcat două gloanțe în cap. L-am lăsat acolo lat, în boschetul dela Șosea, după ce am avut grijă să-i pun revolverul meu într'o mână și să i-l iau pe-al lui. Și, bineînțeles, s'o șterg.

Adouazi i-am întâlnit numele la rubrica sinuciderilor. Păcat de băiatul acesta. Acum, mă căesc foarte, pentrucă el îmi fusese cel mai bun prieten și, — oarecum, — confidentul meu. Era un tip tare bonom, tare hazliu, dar tare superstițios...

Acum două săptămâni plimbându-mă cu el pe strada Emancipată, deodată-l văd că se îngălbenește și holbează niște ochi de broască pe gardul cu No. 11. Il apucai speriat de braț:

— Ține-ți firea, omule... Dar el mă smuci cu putere și-mi spuse:

— Andronescule, hai repede înapoi că ne paște o nenorocire. Hai fuga...

— Dar pentruce?... insistai.

— Ssst, taci și uită-te colo sus, pe casă, lângă cotlon... vezi?...

— Văd... văd că ese fumul pe coș...

— Nu... lângă coș, idiotule! Nu vezi o pisică neagră?

— Ba da...

Intr'adevăr, sus, pe marginea olanelor, o pisică neagră mieuna melancolic.

— Ei și? întrebai nedumerit.

— Cum ei și? Hai de grabă la Biserica Sf. Niculae. Trebue s'o ocolim de trei ori c'alminteri e prăpăd. Și mă târa de braț ca un posedat.

După ce am ocolit Biserica Sf. Niculai, el făcându-și cruce, eu, zeflemist de felul meu, ironizându-l, mi-a expus vasta sa teorie asupra Marelui Imponderabil, făcându-mi citate din autori străini, lăsându-mă cu gura căscată:

Astfel, zicea el, când ți se bate urechea stângă și simți în lobul ei o mâncărime ciudată, fenomenul nu trebue trecut cu vederea. Nu. Ei prima mașină și te repezi la ipodrom. Pontezi pe orice cal, vei câștiga cu siguranță. Dar atenție. Numai dacă te mănâncă lobul urechii stângi! Dacă, dimpotrivă, aceiași senzație ciudată de mâncărime se face simțită în lobul urechii drepte, fugi acasă și închide-te cel puțin pe trei zile. Ești amenințat să mănânci o bătae soră cu moartea.

Teoria începea să mă intereseze și-l ascultai cu atenție. Aflai astfel că: popă de-ți ese înainte Luni de dimineață, treci imediat pe trotuarul celălalt; înseamnă c'ai ocolit nenorocirea. Trei cucoane bătrâne întâlnite la braț pe stradă, produc ceartă'n casă, sfadă cu soacra și poate și divorțul. La dimpotrivă cal alb de vei vedea, atunci e bine! Rotește-ți ochii împrejur și dacă vezi imediat și-un cocoșat ține'te de el aproape, cată prin orice mijloc să-i atingi cocoașa cu mâna dreaptă și astfel vei avea fericirea deplină. Orice dorință se va realiza cu iuțeala fulgerului, e deajuns să zici: vreau și vei poseda imediat obiectul dorințelor tale. Un an întreg îți va merge bine pentrucă, — îmi demonstra el,—asociația dintre un cal al (lucru destul de rar azi, când limuzina a scos aproape toți caii la reformă) și un cocoșat care se'ntâmplă în acelaș moment în preajmă-ți, ține de domeniul imposibilului. Or, dacă prin imposibil ajungi la posibil, atunci înseamnă că ești un om norocos.

Eu unul, cam slab în chestii filozofice, mărturisesc că am rămas convins de teoriile lui Ioanid. Zile întregi după aceia colindam străzile orașului ocolind popii, iar unde vedeam trei cucoane bătrâne sau chiar două, ba chiar și una singură, fugeam de ea ca de ciumă. Teoria calului alb și a cocoșatului mă obseda, pentrucă, vă fac o confidență, aveam atunci o dorință și, — cum să zic... — și un obiect al dorințelor mele. Eram amorezat lulea de o văduvă al cărei nume nu vi-l pot spune, — persoană onorabilă, — și dorința mea era s'o vizitez acasă.

Cum sânt din fire dulcegăreț în dragoste și timid foarte, seri dearândul îmi trimiteam focoasele ochiade la geamul ei și mă preumblam rozându-mi unghiile de-alungul și de-alatul străzii ei, în speranța unui eveniment ce va să se întâmple. Dar evenimentul întârzia.

Când... într'o zi... — mai bine zis într'o seară... — pe străduța liniștită unde locuia ea, obiectul îndelung visat al dorurilor mele, a trecut un camion. Un camion banal și scârțâitor, care nu mă interesa de loc. Dar în ham, ochii mei descoperiră un paradis, o fericire. Un căluț alb de toată splendoarea, care trăgea de zor barbarul camion, fără să-i pese că pe trotuar suferă un amorezat fără nădejde, îngropat sub copleșitoarea indiferență a văduvei (al cărei nume nu vi-l pot spune).

— Un cal alb! mi-am zis. Ei, să știi că azi îmi merge bine! Ioanid are teoriile lui sănătoase.

Mai îmi trebuia un cocoșat adecuat scopurilor mele, pentru ca dragostea mea către frumoasa văduvă să fie fapt îndeplinit.

Imi rotii ochii împrejur. N'o să mă credeți...!

Ei bine, vă jur pe tot ce am mai scump că dela colțul străzii s'a ivit un cocoșat. Dar ce cocoșat? Un cocoșat autentic. Un cocoșat tip. Un cocoșat sadea, micuț și grav, pe care-mi venea să-l sărut, să-l iau în brațe și să-i țip la ureche: Hip, hip, hurra!

M'am luat după el. După teoria lui Ioanid, nu era deajuns numai să vezi un cocoșat: operația cea grea consta în a-i atinge prin orice mijloc cocoașa aducătore de noroc, cu mâna dreaptă.

Imi scosesem mănușile și-l urmăream discret, așteptând momentul oportun. Trebuia să procedez cu tact și cu delicatețe. Nu te poți apropia așa netamnesam de un om și să-l mângâi pe cocoașe...

De aceia îl urmăream ușor, făcând pe distratul și căutând să nu observe el ce intenții nutream cu cocoașa lui.

La un moment dat, cocoșatul s'a oprit și m'a fixat îndelung. Apoi s'a reîntors pe acelaș drum, cu pași rari, având aerul ori c'ar aștepta pe cineva, ori c'ar voi să intre undeva și prezența mea îl stinghereste. Scopul e scop! Din moment ce un cal alb îmi apăruse și imediat după aceia și cocoșatul visat, nu trebuia să scap prilejul orice s'ar întâmpla!

Mă ținui deci după el, hotărît ca, în cele din urmă, dac'ar intra undeva, să-l urmăresc până și acolo spre a pune mâna pe prețioasa lui cocoașe. Erau în joc dragostea mea și frumoasa văduvioară.

Intr'adevăr, plictisit probabil de insistenta mea urmărire, el se opri în fața unei porți. Oroare... de 300 de ori oroare! Poarta era chiar aceia a dulcineei mele mult visate. O deschise binișor și dispăru în curte. Prin zăbrelele gardului văzui stupefiat cum o ușe se deschide și în pragul ei, cu brațele deschise apare, cine? Văduva mea, persoana onorabiă al cărei nume nu vi-l pot spune. Iar vocea ei divină răsună caldă și drăgăstoasă:

— Haide, Armand... de când te aștept...

Armand era cocoșatul.

M'am repezit la un telefon am smuls receptorul înfuriat și l-am chemat pe Ioanid la Șosea Dumnezeu mi-e martor că n'am vrut să-l ucid. Când m'a văzut, m'a întrebat radios:

— Ce mai faci, Andronescule?

Extenuat, sfârșit, desaxat, l-am întrebat scurt:

— Ascultă, Ioanid, ce se întâmplă atunci când în lobul urechii drepte simți o mâncărime...?

— Mănânci o bătae zdravănă, mi-a răspuns el.

N'am mai așteptat. I-am tras patru perechi de palme. Ce-a urmat, v'am spus-o la început. Imi pare rău. Era un băiat bun.

Mâne mă duc la cimitir să depun o floare pe prospătul mormânt al lui Ioanid.

IULIU LAZAR

Actualități Științifice

Transfuziunea sângelui la difterie

Transfuziunea sângelui, — metodă terapeutică care s'a dovedit din ce în ce mai eficace în cazul a foarte multor boale, — câștigă mereu teren. Noul ei domeniu de aplicație este acel al difteriilor rebele. In aceste cazuri, în afară de folosirea obișnuitului ser antidifteric, transfuziunea sanguină a dat rezultate extraordinar de favorabile, în special la copii. Starea generală a bolnavului e mult ameliorată, iar maladiile de cord — complicație foarte frecventă a difteriei, sânt în general înlăturate. Se cuvine deasemenea să semnalăm faptul deosebit de important că transfuziunea împiedică și paralizia respiratorie — agravare cu efecte fatale — care se produce adesea chiar atunci, când au dispărut simptomele propriu zise ale boalei.

Organismul uman și electricitatea

Doctorul Adrian, profesor al Universității din Cambridge și laureat al premiului Nobel, a făcut o interesantă experiență, menită să pună în evidență electricitatea produsă de organismul omenesc. El a legat nervul unei labe de pisică cu un amplificator și a constatat că ori decâteori îndoia degetul animalului, nervul era străbătut de un curent electric. Pe de altă parte, la universitatea din Princeton, doi savanți americani, Wever și Bray, au reușit o experiență și mai impresionantă. Desgolind nervul auditiv din creerul unui iepure, și legându-l, prin intermediul unor electrozi, cu un telefon, au observat că vorbele șoptite la urechea iepurelui erau auzite perfect la telefon. De aici rezultă că urechile animalului se comportă în realitate ca niște microfoane, întrucât transformă undele sonore în impulsuri electrice.

O altă experiență, foarte sugestivă, este și următoarea: Contractându-se inima unei broaște la un galvanometru, se observă trecerea unui curent electric care deși foarte slab, poate fi totuș pus în evidență, grație unui dispozitiv optic special.

Chiar în cazul când acest organ a încetat să mai dea orice semn de viață, curentul electric continuă timp de câteva ore.

In 1929, profesorul german Hans Berger, dela Universitatea din Jena a întreprins un studiu metodic al undelor cerebrale, aplicând un „test" al său la diferite persoane, variând în fiecare caz condițiunile exterioare. Unul din numeroșii săi discipoli, doctorul Max, a realizat de curând o serie de experiențe pasionante cu surdo-muții. El a descoperit între altele, că acești infirmi, „gândesc cu mânile", cu alte cuvinte la ei activitatea electrică a creerului se produce concomitent cu fenomene asemănătoare în brațe, cu toate că în aparență nicio mișcare nu relevează acest proces.

In cursul experiențelor sale, doctorul Max a constatat că instrumentele sale înregistrează o serie de impulsiuni electrice neașteptate. Surprins, în circuit, a legat o cască telefonică reușind să capteze astfel o emisiune pe unde scurte. Explicația? Corpul pacientului, așezat orizontal, servește ca antenă pentru transmisiunea de T. F. F. Din acea zi, savantul german instală persoanele examinate într'o cabină izolantă și avu astfel ocazia să examineze mai deaproape curentul electric produs din însuși creerul, curent atât de slab încât firește trebuia amplificat prin mijloace speciale.

Pentru a verifica că într'adevăr, aceste impulsuri electrice emanau din creer și nu din altă parte a organismului, doctorul Max a aplicat electrozii direct în atingere cu creerul unui pacient, care suferise o operație de trepanație. A constatat că în aceste condițiuni intensitatea curentului creștea considerabil. Alți specialiști au reușit să diferențieze mai multe categorii de unde cerebrale, fiecare cu alt ritm de oscilație, după natura organismului pacientului.

Problema radiațiunilor emanate de organismul omenesc se află încă în faza dibuelilor. Este sigur însă că soluționarea ei va lămuri multe enigme psihofiziologice.

Pietrificarea artificială

Savantul german, doctorul W. Guenther din Kassel, a pus de curând la punct un procedau pentru pietrificarea lemnului, prin impregnarea lui cu anumite substanțe.

E drept că până în prezent cercetătorii n'au reușit încă să lămurească pe deplin procesul petrificării țesuturilor vegetale sau animale. Nu cunoaștem nici mecanismul prin care anumite substanțe minerale — ca de exemplu siliciul, barita, dolomita, sulful și talcul — reușesc să impregneze, până în cele mai mici particule microscopice, structura substanțelor organice, nici durata acestui proces de pietrificare.

Totuș ca în multe cazuri în care practica a precedat teoria s'a întâmplat că specialiștii practicieni au reușit să realizeze aplicațiuni în acest domeniu insuficient elucidat încă sub raportul teoretic.

Procedeul, pe care l-a imaginat și încercat cu succes dr. W. Guenther din Kassel, se bazează pe infuziunea unor substanțe „pietroase" în celulele lemnului verde, tare sau moale. Prin această intervenție, lemnul nu mai suferă deformări prin eforturile mecanice la care e supus, nu se usucă în aerul cald, nici nu se umflă într'o atmosferă umedă.

După cum vedem, prin noul sistem se poate asigura lemnului absolută rigiditate — condiție esențială pentru multe construcțiuni — fără a mai recurge pentru aceasta la depozitarea lui timp de câțiva ani.

In afară de o tărie deosebită, lemnul preparat după procedeul d-rului Guenther — prezintă în plus avantajul deosebit de prețios că rezistă la foc.

Pipa electrică

Se știe că unul din neajunsurile fumatului se datorește faptului că fumătorul inspiră oxidul de carbon, gazul extrem de vătămător pentru organism, format prin combustiunea tutunului.

Pentru a înlătura acest dezavantaj, un medic canadian din Toronto a realizat un dispozitiv, pe cât de simplu, pe atât de ingenios. El a inventat o pipă electrică, grație căreia se împiedică inspirația gazului toxic pomenit și totdeodată, se suprimă orice risc de incendiu, prin faptul că nu mai avem nevoie să întrebuințăm chibrituri.

In cazul „pipei electrice", consumarea tutunului și degajarea emanațiilor lui aromatice se face cu ajutorul curentului electric. Fumul este astfel aspirat în chipul obicinuit, și firește, fumătorul are deplina satisfacție, întrucât nu i se răpește nimic din plăcerea normală.

ING. I. S.

CRONICA MUZICALĂ

Filarmonica. Sărbătorirea d-nei Florica Cristoforeanu

Apariția ca solist al Filarmonicei a violonistului Grigoraș Dinicu *nu e o noutate. Lăsând doinele și romanțele pentru* Mendelsohn *și* Vieniavschi, *d-sa a dovedit în mai multe rânduri că trecerea nu-l stânjenește întru nimic și că locul său ar putea fi tot atât de bine pe estrada Ateneului ca și în fruntea celebrului taraf.*

Inceput cu Uvertura academică festivă *de* Brahms, *concertul s'a încheiat printr'o execuție reușită a* Simfoniei fantastice *de* Berlioz. *Din pricina protestelor împotriva prea deselor ei execuții dintr'o vreme,* Simfonia fantastică *dispăruse în ultimul timp de pe programe. O reauzim cu plăcere, nu atât pentru caracteru-i fantastic pe care azi abia îl mai regăsim în ultima parte, ci pentrucă oglindește tocmai calitățile tradiționale ale muzicii franceze: ordinea și chibzuiala compunerii, claritatea și eleganța temelor. Impărțirea aparent capricioasă a* Simfoniei fantastice *în cinci părți: a)* Visuri, patimi, *b)* Un bal, *c)* scenă câmpenească, *d)* drumul spre osândă, *și e)* visul unei nopți de Sabbat, *nu o depărtează de forma clasică a simfoniei. Partea a doua și a treia cel puțin corespund* menuetului *și* andantelui *tradiționale.*

D. Ionel Perlea *a condus cu autoritatea, precizia și credința față de text, pe care i-o cunoaștem.*

Nu de mult, d. Jean Atanasiu *și-a sărbătorit un număr impresionant de ani petrecuți în slujba muzicii și Operei Române. Vineri 8 Mai, d-na* Florica Cristoforeanu *a chemat la rându-i publicul românesc să fie martor că douăzeci și cinci de ani de carieră bogată în succese dar și în muncă și trudă intensă, n'au lăsat alte urme decât ale unei experiențe artistice mereu sporite. Dintre toate categoriile de artiști, interpreții, oricât de străluciți ar fi, au soarta cea mai melancolică, privită* sub specie *aeternitatis: fulgerătoarea lor glorie durează atât cât existența lor și a celor în a căror amintire au lăsat întipăriri neșterse. Dar tocmai din acest motiv, datori sântem să-i răsplătim cu aceiași dărnicie cu care ei — cei cu adevărat aleși — își dăruesc întreaga ființă artei.*

N.

1) INCERCĂRI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
2) ACȚIUNI PSIHICE PARANORMALE
de Ing. Henri Tillman
La principalele librării din Capitală

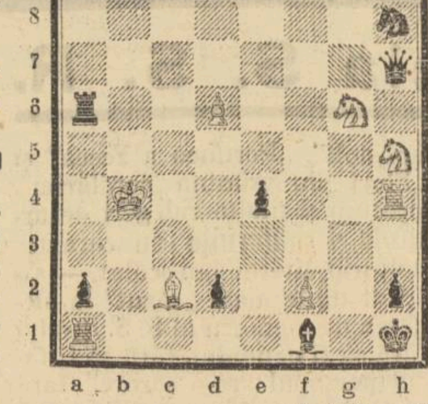
CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 5. București 1.*

Număr jubiliar

PROBLEMA No. 1000

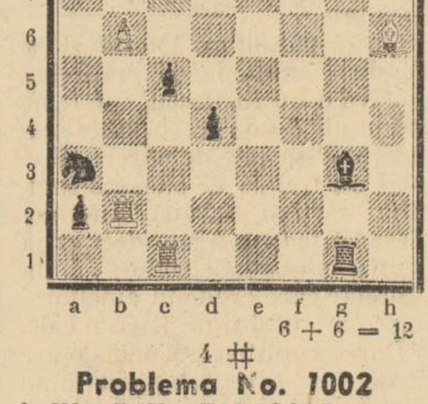
de S. HERLAND, București
(inedită)

8 + 9 = 17
Maximal invers 3 ‡
Längstzüger-Selbstmatt 3-er

Problema No. 1001

de ING. G. HESKIA, București
(inedită)

6 + 6 = 12
4 ‡

Problema No. 1002

de ING. PAUL FARAGO, București
(inedită)

9 + 3 = 12
Invers 4 ‡
Selbstmatt 4-er

Problema No. 1003

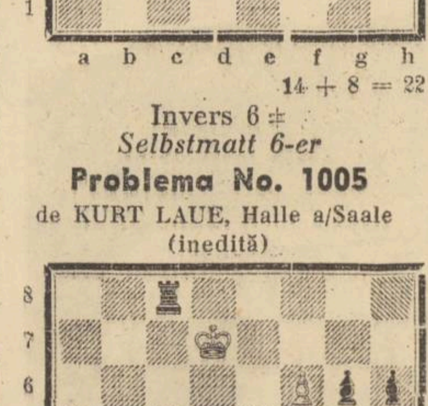
de A. OBRENOVICZ, București
(inedită)

13 + 7 = 20
Invers 4 ‡
Selbstmatt 4-er

Problema No. 1004

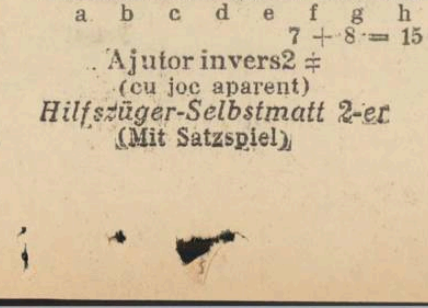
de Av. SADY BARBER, București
(inedită)

14 + 8 = 22
Invers 6 ‡
Selbstmatt 6-er

Problema No. 1005

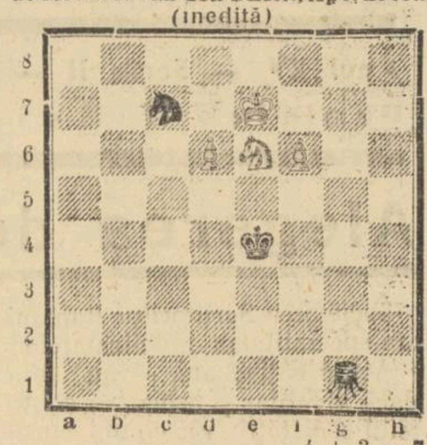
de KURT LAUE, Halle a/Saale
(inedită)

7 + 8 = 15
Ajutor invers 2 ‡
(cu joc aparent)
Hilfszüger-Selbstmatt 2-er
(Mit Satzspiel)

PROBLEMA No. 1006

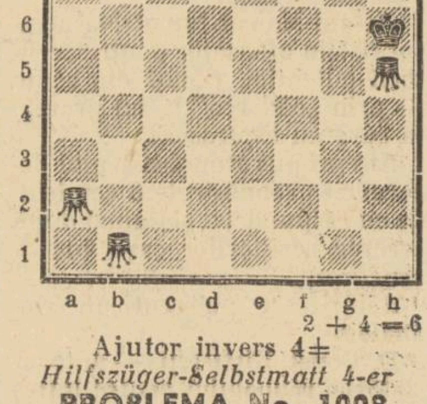
de Mr. E. J. van den BERG, Apeldoorn
(inedită)

4 + 3 = 7
Ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 1007

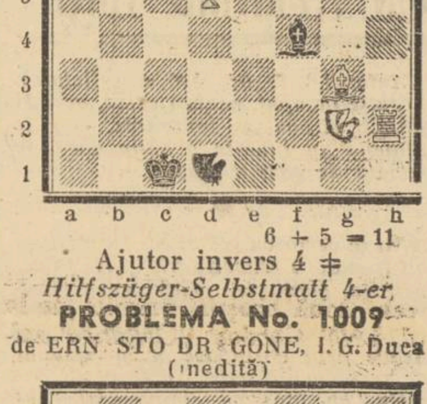
de Dr. FELIX ROSE, Paris
(inedită)

2 + 4 = 6
Ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 1008

de B. HEGERMANN, Oberhausen-Sterkrade
(inedită)

6 + 5 = 11
Ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 1009

de ERNESTO DRAGONE, I. G. Duca
(inedită)

3 + 4 = 7
Ajutor invers 5 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 5-er

PROBLEMA No. 1010

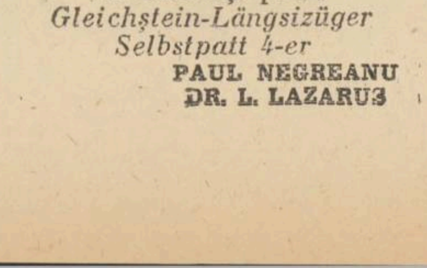
de Dr. L. LAZARUS, București
(inedită)

4 + 3 = 7
Maximal invers 4 ‡
Gemeni: a) In loc de Nc4 un T alb. Td8 la d6 și pion alb g3; b) In loc de Nc4 un T alb la c3 și Nd1 la b7
Längstzüger-Selbstmatt 4-er
Zwillinge: b) Statt Lc4 ein w. T, Td8 nach d6 und w. Bg3; b) Statt Lc4 ein w. Tc3 und Ld1 nach b7

Problema No. 1011

de A. și M. KRUEGER, Rathenow
(inedită)

7 + 7 = 14
Pat maximal invers 4 ‡
cu aceleași piese
Gleichstein-Längstzüger
Selbstpatt 4-er

PAUL NEGREANU
DR. L. LAZARUS

CU PRIVIRE LA STEMA MOLDOVEI

Răspuns d-lui prof. Agricola Cardaș

O scrisoare pe care am primit-o de la d. prof. Agricola Cardaș de la facultatea de științe agricole a universității din Iași, îmi dă prilejul să mai adaug studiului meu câteva lămuriri necesare. Reproduc întâi scrisoarea:

Mult stimate domnule Sanielevici,

Am cetit cu mare interes frumosul d-tră articol din „Adevěrul literar", *cu titlul:* „Stema Moldovei". *Cum m'am ocupat și eu cu originea animalelor noastre domestice, și în special cu originea taurinelor noastre indigene, îmi permit să vă trimit două broșuri în această chestiune. Imi mai permit să vă rog mult a răsfoi o altă publicație a mea (epuizată), pe care o veți găsi la Academia Română, cu titlul:* „Asupra originei taurinelor românești" *(Publicațiile fondului V. Adamachi, 1914, XLII.) La fel vă rog căutați colecția* „Jurnalul societății centrale de agricultură", *No. 21/1909, prin care arăt — înaintea d-lui prof. Botezat — deosebirea dintre* Bos urus *(bour) și* Bos priscus *(zimbru), comentând și în lucrarea publicată de Academie cele scrise de D. Cantemir asupra existenței acestor animale în țara noastră. Oare-cari date asupra originii mai aduc în lucrarea mea* „Cunoașterea și creșterea taurinelor" *(Origine. Grupe de bovine. Exteriorul taurinelor), Iași 1933.*

Să fie oare chipul bantengului în stema Moldovei?... Dar bourul, care era așa de răspândit ca „fiară" sălbatecă prin regiunile noastre — mai ales prin Carpați — prezenta foarte multe variațiuni morfologice, de craniu, de talie, etc., încât se poate ca coarnele în „seceră" ce se văd pe stemă, să fie tot de bour...

Aștept continuarea interesantei d-tră interpretări legate de migrațiuni.

Primiți vă rog alese salutări
AGR. CARDAȘ

Am cetit cu deosebit interes cele două broșuri primite de la d. prof. Cardaș: „*Originea animalelor domestice și observațiuni în ce privește originea genurilor din țară*" (Extras din prelegerile ținute la secțiunea agricolă universitară din Iași), Chișinău, 1924, și „*Essai sur l'origine des animaux domestiques de Roumanie*", Jassy, 1925.

La consultarea celorlalte lucrări ale d-sale trebue să renunț cu regret, fiindcă pentru mine, un drum la bibliotecă e aproape o călătorie..

Pe lângă diferite fapte, prețioase pentru preocupările mele biologice, am aflat din broșurile d-lui prof. Cardaș, că boul Zebu, de care ține și sfânta vacă *Nandi* din India (observă coașa), tot din sudasiaticul *Banteng (Bos Sondaicus)* se coboară și a fost adus din Africa de nord în Europa, unde, după Keller și Rütmeyer, (alții contestă) s'ar fi prefăcut în *Bos brachyceros;* și că grupul *orthoceros,* ale cărui coarne se ridică vertical și care cuprinde rasele de stepă, cu părul roș, ale calmucilor, kirghizilor, etc., descinde deasemenea din sudasiaticul *Banteng.*

De unde conchid, că bovideul stemei noastre ne-a putut veni și din Asia centrală ori din cea apuseană.

In ce privește obiecțiunea d-lui prof. Cardaș, îmi va ajuta, cred, să dovedesc și mai bine afirmările mele.

Cam pe vremea lui Vasile Lupu, când desenatorul se liberează de tipicul tradițional și se rătăcește în tot felul de stilizări arbitrare, adesea fantastice, tocmai coarnele bovideului, deși nu respectă de loc realitatea, iau totuși forma de liră (capricios stilizată!) care, de fapt, se întâlnește la bour; și forma aceasta se păstrează până azi. Ai impresia că desenatorul, începând a raționa, s'a întrebat: „ce vrea să fie bovideul stemei? De sigur, un bour, în amintirea legendei descălicării lui Dragoș Vodă!... Ei bine, să-i facem atunci coarne de bour!". Știau deci românii, că așa, și nu altfel, sânt coarnele lui *Bos urus.* La o variație în felul tipicului vechiu, nu s'a gândit nimeni timp de secole, fiindcă nimeni n'a văzut unde-va vreodată una de acest fel. Așa dar tradiționalul tipic, cu coarnele ridicându-se vertical și formând ca un cerc deasupra capului, întrucât nimeni nu cunoaște o atare formă, nici la bou, nici la zimbru și nici la bour, n'a putut răsări în capul desenatorului, cum n'a răsărit nici mai târziu, vreme de multe sute de ani. Tipicul, care a durat și el secole, până sub domnia lui Vasile Lupu, fusese deci preluat din altă parte: dintr'o țară și dintr'un continent în care înțelesul raportului dintre luceafăr, semilună și cap de bou nu dispăruse încă, și nici înțelesul scenei de pe discurile smălțuite și de pe plăcile de teracotă. Dacă mai adăugăm, că spre Asia arată, și acvila munteană, și figurile tenanților, și cultura noastră neolitică, și întreaga noastră artă populară, demonstrația tezei mele nu mai lasă, cred, nimic de dorit.

H. SANIELEVICI

Acelaș gest

Prin cimitir mă poartă lumina ta albastră
Și teii ninși de fioare la fel ca 'n orice an
Cu- acelaș gest molatec și eminescian
Se cern și pe morminte și pe iubirea noastră.

Ca mâni vor trece alții la rând și teii 'n floare
Și-or risipi ninsoarea cu-acelaș gest ușor
Peste mormântul nostru, peste iubirea lor,
In scuturarea vană a vremii călătoare.

In noaptea asta tristă ca nicicând
Cu umbre lungi și cer stropit de stele
Simt sufletul în mine tremurând
Sărman Bârlad al nostalgiei mele.

Sub cerul vânăt, greu ca o povară,
Pierdut în svonul tău și'n pacea ta,
O fată tristă mi-a surâs cândva,
Pe-o stradă strâmbă, strâmtă și murdară

De-atunci pe cel mai trudnic al tău drum
Mi-am tot purtat în van o vară 'ntreagă
Visarea mea albastră și pribeag
Ca o frântură tainică de fum.

A fost așa: Pe-o cale fără rost
De care azi atâta-s de departe
Să plimb melancolii prelungi, de moarte,
Pe umerii mei slabi. Așa a fost.

Acum când alt oraș cu cer mai greu
Mă poartă pe-altă uliță sihastră
Spre tine m'am deschis ca o fereastră
Bârlad umil al sufletului meu.

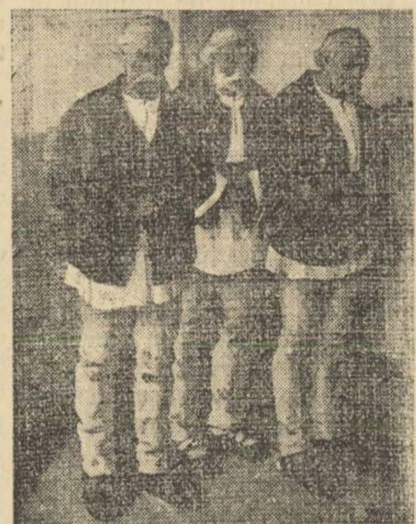
G. URSU

PLASTICA

S'au împlinit trei ani dela moartea pictorului Ștefan Dimitrescu.

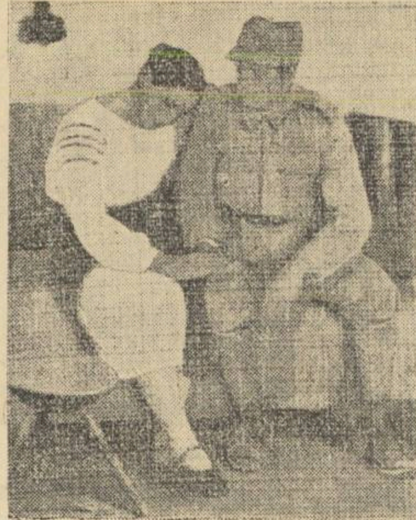
Nu se poate vorbi de uitare.

Ștefan Dimitrescu — Stâlpii bisericii

Un artist mare nu moare nici odată.

Se poate vorbi însă, de ingratitudinea oficialității și de dezinteresarea prietenilor.

Honoriu Crețulescu — Compoziție

Meșterul răscolitor al atâtor imagini caracteristice ale satului românesc și ale orașelor noastre de artă, a lăsat o văduvă neajutorată, cu doi copii minori și câteva zeci de cadre prețioase pe care urmașii — cu toate greutățile pe care le înfruntă — nu se pot hotărî să le înstrăineze.

Ștefan Dimitrescu — Mărgica

Mai ales nu vor s'o facă deloc cu ușurință.

Sânt „Morții dela Cașin", „Stâlpii bisericii", „Mărgica", sânt compoziții premiate în țară și în străinătate, portrete dintre cele mai expresive, de scriitori și de artiști, nuduri viguros tratate, acuarele și desene de rară sensibilitate, flori ce răsar plastic dintr'o neîntrecută delicatețâ de tonuri, — opere de valoare necontestată, care așteaptă cuvântul Statului sau solicitarea colecționarului priceput.

Parastasul de trei ani, care se oficiază zilele acestea, va trezi poate conștiințele.

O retrospectivă Ștefan Dimitrescu, inteligent organizată, ar rezolva desigur și imperativele artei, și interesele familiei.

●

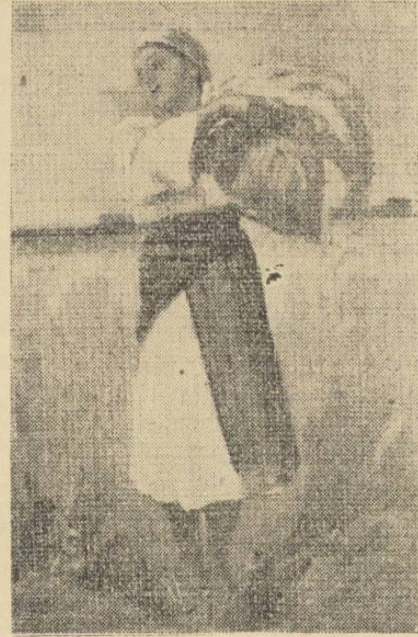
La Ateneul Român expune d. Honoriu Crețulescu, *pictor de*

Ștefan Dimitrescu — Nud

bună școală, nedesbărat încă de atitudinea didactică.

Lucrează mult și cu temă. Soluția plastică e adesea fericită. Viața dela țară trăește aevea

Honoriu Crețulescu — La seceriș

în pitoreștile evocări ale artistului.

D. Crețulescu se lasă însă, dus de virtuozitate.

Are calități, dar nu le adâncește îndeajuns.

Ștefan Dimitrescu — Torcând

Pare preocupat mai mult de număr.

Unele pânze sânt sau prea mult șlefuite sau tratate sumar.

Insușirile deosebite ale dlui

Ștefan Dimitrescu — Târgul Cucului

Crețulescu se remarcă mai ales în portret.

Artistul ar trebui să stărue în această direcție și să renunțe la compozițiile școlărești.

Florile sânt deasemeni un domeniu în care expozantul vădește posibilități.

Dintre peisaje, Sibiul și Brașovul cuceresc mai multă vervă sub penelul d-lui Crețulescu.

In general o expoziție ce trebue vizitată și pentru consecvențe și pentru contradicții.

Din belșugul de pânze, fiecare are ce alege...

H. BLAZIAN

Ștefan Dimitrescu — Pe valea Bistriței

SIGMUND FREUD - LA A OPTZECEA ANIVERSARE

La 6 Mai s'au împlinit optzeci de ani dela nașterea unuia dintre cei mai celebri savanți ai vremurilor noastre.

Sigmund Freud s'a născut în localitatea Freiberg din Moravia, dar s'a stabilit curând cu modesta sa familie la Viena. Viena i-a adăpostit copilăria, i-a dat învățătura și l-a făcut celebru, cu toată înverșunata opoziție a oficialității universitare.

Terminând medicina, la vârsta de 25 de ani, Freud se stabilește ca medic practicant la Viena. După patru ani de practică e numit docent la catedra de neuropatologie dela Universitatea din Viena. Aceasta dovedește marea lui capacitate de muncă, deoarece, pe lângă studiile sale, care trebue să-i fi impresionat pe cei din jurul său de vreme ce l-au consacrat atât de tânăr, el a trebuit să muncească din copilărie, spre a-și ajuta familia.

Intre 1885—86, lucrează la Paris în clinica celebrului psihiatru Charcot. In jurul acestuia se strânseseră numeroase somități spre a asista la ședințele experimentale dela Salpêtrié.

Profund influențat de concluziile la care ajunsese marele psihiatru dela Paris, Freud se consacră cu totul acestei activități, ajungând la celebritatea pe care i-o cunoaștem.

Dela 1890 până azi, viața sa a fost închinată muncii intelectuale, trăind modest în căsuța din Berggasse, într'un cartier depărtat al Vienei pe când popularitatea sa creștea și se răspândea în toată lumea.

Teoriile lui Freud au întâlnit o opoziție înverșunată nu numai în lumea oficială, dar și în lumea științifică și mai ales medicală. Impotrivirea din lumea medicală se datorează în mare parte formațiunii intelectuale a medicilor. Atitudinea lor este întrucâtva justificată prin faptul că psihologia, așa cum e predată actualmente, nu e în stare a ne face să înțelegem cel mai elementar fapt patologic.

Din această cauză neuro-psihiatrii lasă la o parte tot ceeace ar putea constitui conținutul psihozei, mulțumindu-se a se servi de termenii *obsesiune și idei delirante,* fără a se preocupa *de determinismul bizareriilor* și incoherențelor bolnavilor.

Freud este cel dintâi care încearcă să prindă *continuitatea* vieții psihice în ceeace are ea fundamental, deși nu pierde din vedere direcția diferită în care se exercită unele procese psihice.

Psihologia lui Freud se sprijină pe două premize, care provoacă neîncrederea doctrinelor tradiționale: *existența unei vieți psihice inconștiente,* al cărei rol e primordial, și în al doilea loc *importanța fundamentală, dar nu exclusivă a tendințelor sexuale* în viața normală și patologică a spiritului uman.

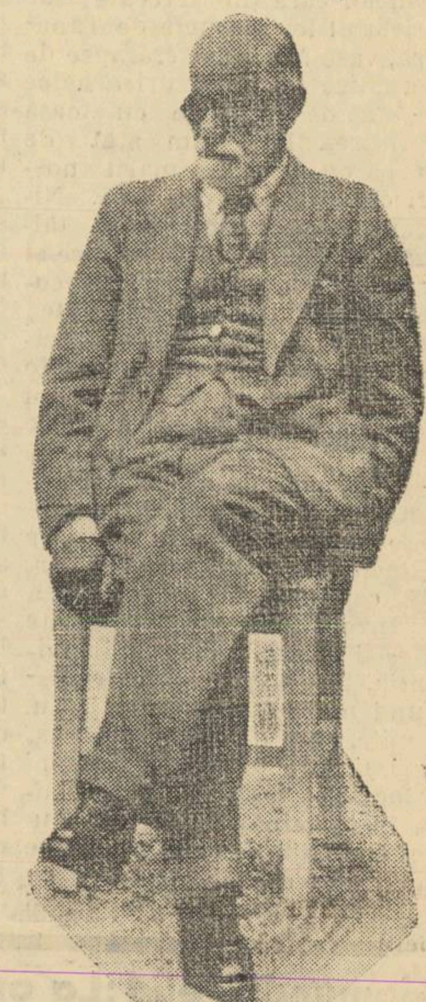
Psihiatria clinică, clasică, diferă profund de psihanaliză, prin faptul că Freud admite ca absolut necesară *concepția psihologică a nevrozelor,* ca fiind *singurele produse prin care se manifestă procesul psihic inconștient.* Trebue să amintim aci că această concepție *pur psihologică* a școlii freudiene, a fost complectată de către *Rivers,* la Londra și Kempf, în America, introducând în locul ei concepția unui inconștient mai de grabă *biologic,* decât psihologic.

Opoziția întâlnită de Freud în opinia psihologilor din Germania și Franța, se explică prin aceia că, introducându-se punctul de vedere biologic în psihopatologie, se dă *o importanță fenomenului difuz al afectivității,* în loc de a-l atribui *sferei intelectuale.*

Dar interesul psihanalizei depășește cu mult punctul de vedere medical. E drept că medicul capătă prin ea o lărgire a orizontului intelectual. Punctul de vedere central al lui Freud însă, este acela al unei *teorii generale a activității umane.* Interesul pentru psihanaliză, după o fază acută de scepticism critic, a devenit general și a primit aderarea spiritelor celor mai puțin susceptibile de *psihologism,* adică a spiritelor celor mai pozitive. Bineînțeles, e vorba aci de opera unui savant conștiincios ca Freud și nu de aceia a unor spirite fantaziste care se îndeletnicesc cu psihanaliza pentru scoaterea a tot felul de aplicații cu totul străine de metoda marelui psihiatru. E drept că ceiace caracterizează psihanaliza este faptul că, fără a fi nevoe să-i violentăm natura, ea poate fi aplicată cu folos la istoria civilizației, ca și la Știința Religiilor, la Mitologie, ca și la studiul nevrozelor. Scopul și contribuția sa consistând a descoperi inconștientul în toate ramurile vieții sufletești.

Nu putem analiza în cadrul unui articol ca acesta narcisismul, teoria transferului și terapeutica psihoanalitică, — mai ales că multe din datele aceste au devenit clasice. Ceeace voim să scoatem în evidență este caracterul psihanalizei, ca știință, de a fi mai importantă *prin technica de care se servește,* decât prin materia asupra căreia lucrează.

Sir Frederik Mott, cunoscut în lumea întreagă prin lucrările sale de anatomie patologică, de acord cu Mc Dougall, declară că acceptă în totul adevărul general

al doctrinei freudiene, care vede, în instinctul sexual, sursa întregii energii psihice, pentru că acest principiu fundamental al psihologiei este în complect acord cu cercetările recente, bine cunoscute, asupra ovarelor, și testiculelor indivizilor normali, în comparație cu ale celor nevrozați și care, după el, explică unele dintre psihozele care survin, la nevropați, în timpul pubertății și al menopauzei.

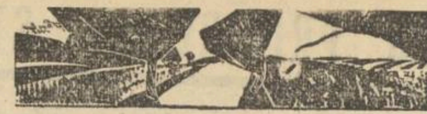
După cum observă profesorul Rădulescu-Motru, în articolul său atât de coprinzător din „Adevěrul" din 7 Mai a. c. Freud a reînoit psihologia, care era mai mult analitică și, din această cauză, prea abstractă, făcând-o mai concretă; lucru observat de altfel și de Prinzhorn, Otto Rang, Utitz și alți întemeietori ai psihologiei concrete de astăzi. Deși savantul nostru îi tăgăduește, calitatea propriu zisă, de psiholog, pentru că *nu a întrebuințat metodele psihologiei și nu a ținut seamă de ceiace lucrau ceilalți psihologi.*

Se pare că lucrul era inevitabil, pentru că ceiace a împiedicat răspândirea psihanalizei în Germania, de pildă, a fost în primul loc, deosebirea fundamentală dintre punctul său de vedere și acela al lui Kraeplin, dintre școala sa impregnată de mecanicism și metodele atomistice ale lui Wundt. Polemica provocată excludea orice posibilitate de colaborare între psihologii aceștia și Freud, poreclit de ei metapsihiatru.

In adevăr, psihanaliza consideră *facultățile intelectuale,* care făceau preocuparea esențială a alieniștilor de altădată și chiar a unora din vremurile noastre, ca *produse derivate,* secundare *a acțiunii dinamice a tendințelor afective inconștiente.*

In loc de a privi viața psihică în momentele timpului, decupate și stabilizate arbitrar, Freud

Urmare în pag. 4-a

DE VORBA CU UN COLECŢIONAR

Aţi observat cât de înclinaţi sântem, în clipa în care auzim vorbindu-se despre un colecţionar, fie el — nu de autografe, sau timbre poştale — ci chiar de artă, ştiinţa sau istorie — să alunecăm uşor spre galeria maniilor lui La Bruyere? In acel moment facem, fără îndoială, confuzia între manie şi pasiunea preocupării de ordin superior, intelectual. Nu ne este îngăduit să confundăm colecţionarul maniac — victimă a unui dezechilibru mintal, cu spiritul larg pătrunzător al colecţionarului intelectual care-şi cultivă în mod conştient şi cu un sentiment de pietate pasiunea sa.

Am crezut că ar fi destul de interesant să cunoaştem însăşi părerile unui colecţionar, despre colecţionari şi colecţii. Intr'o atmosferă impresionantă de muzeu, creată de cadrul vitrinelor care ţin ferecate sub cristalul lor statuete de Tanagra, vase funerare, crâmpee de ceramice sau bronzuri arhaice — atât de preţioase cu toată ciuntirea lor — am stat de vorbă cu unul din marii noştri colecţionari de artă. Nimeni fireşte nu-mi putea tălmăci mai bine cutele psihice şi trăsăturile de caracter ale colecţionarului şi nu-mi putea releva mai ales latura socială a colecţionarului, poate cea mai importantă pentru noi şi pe care o socotim atât de puţin.

— Pasiunea de a colecţiona — îmi spune interlocutorul meu — este foarte răspândită printre oameni. Incă din frageda vârstă, copilul simte nevoia de a strânge. Strânge, fie obiecte care îi izbesc mai mult imaginaţia, fie acelea care corespund mai mult gustului său. Peniţe, cutii de chibrituri, nasturi, timbre, fotografii, imagini colorate — toate arată existenţa în imaginaţia noastră a unei ocupaţiuni care satisface gusturile copiilor.

Această pasiune apărând chiar înainte de desăvârşirea intelectului individului, arată un rest atavic pe care omul l-a moştenit dela quaternarii săi strămoşi. Darwin, în lucrarea sa asupra Originii Speciilor pe cale de selecţiune naturală, caută să stabilească filiaţiunea omului din maimuţă. Adeseori am fost tentat să mă luminez, dacă la origina noastră, gustul de a colecţiona, nu l-am luat dela maimuţă. Experienţa o făceam prin grădinile zoologice din străinătate, satisfăcând gustul „Macacului", care strângea şi păstra cu o vădită satisfacţie micile oglinzi sclipitoare pe care i le dădeam.

Ca atare, pasiunea de a colecţiona, departe de a arăta o preocupare de ordin superior intelectual, devine apanajul unei stări psihice destul de reduse. Dacă la aceasta se mai adaugă şi lupta aprigă a colecţionarului de a acapara obiectele ce-l interesează, prin orice mijloace, chiar acelea care frizează codul penal, vedem că singura idee de a colecţiona, nu ridică pe colecţionar din noianul mediocrităţilor sociale.

Din fericire însă, acest instinct atavic, suferă, odată cu desvoltarea intelectului şi culturii micului colecţionar, o transformare care vine să aducă o contribuţie preţioasă la desvoltarea culturii omenirii.

Micul strângător de nasturi sau de timbre, care păstra şi aduna, îmbătat de sclipirea metalelor sau de coloritul viu al imaginilor, găseşte că rostul muncii ce o depune pentru a-şi satisface pasiunea, poate să servească şi celor din jurul lui şi poate chiar, culturii generale. In mintea lui încolţeşte atunci ideia de a colecţiona într'o anumită direcţiune obiecte care prin legătura lor strânsă, fie în domeniul artei, fie al istoriei, fie al ştiinţei, să contribue la clarificarea evoluţiunii pe care una din aceste manifestaţiuni intelectuale le încearcă în decursul vremurilor.

In această clipă noul colecţionar devine unul din cei mai de seamă pioneri de care se foloseşte cultura unui popor; din acel moment pe colecţionar nu-l mai satisface numai imaginea exterioară a obiectului strâns. El caută să-i pătrundă toate secretele ce stau ascunse în produsul imaginaţiei sau necesităţii vechiului făuritor. Acum principala preocupare a colecţionarului este ca dintr'un studiu amănunţit să desvălue viaţa, gustul artistic, preocuparea sentimentului religios, nevoile sociale de care erau cuprinşi toţi acei care au dat naştere la obiectele care au trezit interesul colecţionarului adevărat.

Din nenorocire, ţara noastră prea tânără şi încercată în decursul vremurilor numai de preocupări de ordin material şi politic, nu a dat răgaz colecţionarului din instinct să se transforme în colecţionar ştiinţific. Pe când occidentul posedă colecţiuni în care sânt adunate, într'un tot armonic, tot ceeace a produs omenirea în decursul a aproape 10.000 de ani, la noi colecţionarii adevăraţi se pot număra pe degetele unei singure mâni.

Priviţi opera unui General Mavros, singurul donator al Muzeului nostru de antichităţi, examinaţi opera naţională întreprinsă de un Dim. Sturdza, prin colecţiunea sa de monete moldoveneşti şi valahe, admiraţi bogatul material strâns cu atâta discernământ ştiinţific de un Mihail Sutzu, vedeţi imensul material de artă, strâns de un Kalinderu, de Anastase Simu, ca să nu vorbim decât de cei ce ne-au părăsit şi vedeţi ce aport poate aduce pasiunea unui adevărat colecţionar în cultura românească, atunci când principala preocupare este aceea de a contribui la desvoltarea unei părţi din capitalul cultural pe care ni l-au lăsat înaintaşii noştri.

Numărul infim de mic de colecţionari care s'au putut număra întotdeauna, a fost desigur şi adevărata cauză a lipsei de sprijin şi de încurajare refuzată acestora. Miniştrii de instrucţie sau de arte, directorii de muzee, i-au confundat şi continuă să-i confunde pe toţi aceşti pionieri ai culturii, cu micii **„macacus"** strângători de nasturi sau de oglinjoare. Adevăraţii colecţionari trebue să fie stăpâniţi de un spirit de altruism excesiv ca să înfrunte urgia aşa zişilor învăţaţi sau critici de artă.

Imi reamintesc cum la o expunere de vechi hrisoave domneşti ce le posedam, un mare învăţat, glorie a neamului nostru, examinând pergamentul unui **Dan I. Basarab,** excesiv de rare, în loc să-şi arate satisfacţia că s'a mai păstrat şi scos la iveală — din praful laviţei unui moşnean din munţii Gorjului — un rar document istoric, singura preocupare pe care şi-a manifestat-o a fost, să mă întrebe dacă n'am „furat" pergamentul din arhiva Braşovului.

Dar să lăsăm toate acestea şi să vă arăt câtă trudă cheltuieşte colecţionarul pentru a strânge obiectele ce-l interesează. Norocul joacă — fără îndoială — un rol covârşitor la reuşita preocupărilor sale.

Imi este încă foarte vie în minte o întâmplare petrecută acum vreo douăzeci de ani. Căutând iscoditor prin vitrina amicului „Rubin" din Calea Victoriei, zăresc o comoară de aur, nişte podoabe scitice, pe care pământul Olteniei le-a păstrat timp de 25 de secole. Mi-am dat seama că obiectele găsite aci nu reprezentau totalitatea tezaurului vechiului şef scit. A doua zi, fără nici un motiv, intru la un argintar din strada Carol şi-l întreb, dacă nu i s'au adus spre cumpărare câteva mărgele de aur. Bătrânul, care era tocmai pe punctul de a topi aur pentru a face îmbrăcăminte de dinţi, îmi aduce una din cele mai importante comori de artă, din cea mai veche epocă a bronzului, adăpostită de Carpaţii din Argeş. Găsisem în ele verigele de aur cu care vechii şefi geţi îşi împodobeau părul şi urechile şi mărgele de aur masiv luat din albiile râurilor noastre şi pe care femeile le purtau ca podoabe în jurul gâtului.

Intr'o zi de primăvară dorul de a vedea plaiurile ţării, mă duse la Silistra. Primul cunoscut întâlnit în cale, mă întreabă, dacă am venit pentru a vedea tezaurul din Kalipetrovo, găsit de plugari bulgari în jurul Silistrei. Eu nu ştiam nimic de existenţa tezaurului. Chiar în după amiaza sosirii mele, un tânăr — prin intermediul unui zaraf — îmi aduce spre cumpărare un pumn de bijuterii de aur şi de monete bizantine, care făceau parte din faimosul tezaur, cuprinzând obiecte de aur în cantitate de aproximativ patru kilograme. Aflai mai târziu că tânărul vânzător de antichităţi nu era altcineva decât însuşi agentul de poliţie, trimis la Silistra pentru a smulge — prin sisteme bine cunoscute — nenorociţilor plugari mărturisirile ascunzişurilor comorii. Astfel mi-a fost dat, printr'o simplă întâmplare, să fac cunoscută lumii o mică parte din arta bizantină în sec. X. Ţara este lipsită de aceste tezaure, plăteşte în schimb regulat lefurile funcţionarilor de muzee, în care nu se află decât... praf istoric...

Imi reamintesc apoi, cum am găsit la un zaraf din Piaţa Sf. Anton câteva monete vechi româneşti. Luând de scurt pe negustor, am putut pune mâna pe unul din cele mai mari şi importante tezaure de monede vechi munteneşti bătute de primii doi domnitori, de Vladislav şi Radu I Bassarab. Prin faptul că acest tezaur numără peste 2000 de piese, foarte multe probleme politice şi economice care au existat în ţara românească în cea de a doua jumătate a veacului al XIV-lea, au putut fi scoase la iveală. La gândul că statul nu posedă măcar o singură monetă veche românească, care să oglindească trecutul de glorie al neamului Bassarabilor, îmi dau seama că rolul colecţionarului în progresul ştiinţei româneşti nu trebue nesocotit, el constituind un real folos pentru binele public.

Mă întrebi care este cauza sărăciei Muzeului nostru Naţional? Este uşor de explicat. Pe vremuri, să zicem acum vre-o patruzeci de ani, muzeul era condus de un director care îşi făcea colecţii de monete pe care le trimetea spre vânzare în America. După pensionarea acestuia veni un alt învăţat care într'o bună zi îmi arătă un grup de monete antice, cerându-mi a le determina. Găsind numai două interesante, le pun într'o scrisoare în care îi explic, că cele două monete sânt singurele de valoare. A doua zi vechiul posesor al monetelor, fără să ştie de examenul făcut de mine, vine şi-mi oferă spre cumpărare aceeaşi colecţie. Colecţia era complectă, afară de cele două monete interesante care se irosiseră...

Incetul cu încetul, pe măsură ce pământul ţării scotea comorile trecutului neamului, cei ce au fost chemaţi să le strângă, le îndreptau spre centrele din occident, pentru îmbogăţirea străinilor şi a lor personală. Desigur că astăzi aceste obiceiuri au dispărut, însă aceeaşi indiferenţă de a strânge, acelaş egoism profesional de a strivi pe cei ce le-ar putea veni în ajutor, acelaş spirit îngust de castă agită pe cei ce prin cultura lor, prin situaţia lor şi prin sacrificiile ce le face statul cu funcţiunile lor, au datoria de a munci pentru creşterea patrimoniului cultural şi naţional al ţării.

Să-ţi mai istorisesc încă o icoană a obiceiurilor pământului. Eram tânăr asistent la facultatea din Bucureşti, când serviciul mă chemă la biroul şefului contabilităţii al ministerului Instrucţiunii Publice. Intrând în odaie, văd cinci tablouri de Grigorescu, din cele mai caracteristice. Exclam în faţa şefului, arătându-i valoarea artistică a pânzelor. Luna viitoare, intrând în acelaş birou, tablourile se volatilizaseră. După un an l-am găsit pe acest şef la... Văcăreşti... pentru falsuri... de ordonanţare.

Intâmplările prin care colecţionarul ajunge în posesia lucrurilor de valoare care îl interesează sânt întotdeauna din cele mai nebănuite.

Iată încă două exemple. Era o lună înainte de intrarea noastră în războiul mondial. Un vechiu agent al meu de antichităţi îmi aduce o cunună de aur, al cărei caracter arheologic arăta arta din sec. al V înainte de Christos. Il întreb de preţ. Imi răspunde, că deoarece aurul este puţin amestecat cu argint, mi-l cedează cu 3.50 gramul. Il întreb curios cărui fapt se datoreşte tăierea cununii în trei bucăţi. Explicaţia fu următoarea: un bulgar din Cadrilater a adus această cunună tocmai din Bulgaria, trecând prin fraudă graniţa. Cununa de aur a tăiat-o în trei părţi şi a ascuns'o în cismă. Sosit la Bucureşti el a fost mulţumit să realizeze valoarea aurului...

Altă dată, un jandarm rural din valea Teleajenului ia cu sila dela un ţăran nişte broşe şi brăţări din timpul Dacilor, descoperite de acesta pe ogorul său. Jandarmul a fost şi el mulţumit să realizeze în monedă curentă simpla valoare a metalului. Aceste obiecte fac astăzi fala unei bogate colecţiuni".

Ajung la sfârşitul conversaţiei noastre.

— Cred că este ultima clipă, când cei îndreptăţiţi să ridice nivelul cultural al ţării sânt datori să ia ultimele măsuri, graţie cărora să intrăm şi noi în grupul ţărilor care îşi măsoară civilizaţia după desvoltarea de muncă constructivă. Nu prin legi corective, nu considerând pe descoperitorul de comori aflate în pământ ca un hoţ, nu prin înlăturarea sistematică a celor dornici de a aduna operele de artă ale trecutului ţării, se va putea remedia actuala stare de lucruri. Dacă toţi cei, care prin activitatea lor negativă împiedică desvoltarea instituţiunii în fruntea căreia se află, vor fi înlăturaţi, dacă se vor face legi echitabile pentru a recompensa pe toţi acei care găsesc şi strâng comori, dacă se va cere colaborarea vechiului colecţionar, care din „macacus" a devenit un factor de căpetenie de îmbogăţirea patrimoniului naţional, atunci şi instituţiunile noastre muzeistice vor putea progresa. Dacă nu, rămânem cum suntem".

DARIA LUCA

Ştefan Dimitrescu — La arat

Mărunte

■ UN MAESTRU. Charles de Richeter e unul din cei mai buni autori francezi ai pasionantului gen: romanul polițist psihologic, în care se poate zice că a deschis o cale nouă. In romanul său recent, apărut în româneşte sub titlul „Sub teroarea scandalului", intriga şi misterul se împletesc cu atâta măiestrie palpitantă încât pare că vrea să ne probeze că în acest gen el poate bate pe autorii englezi pe propriul lor teren. Nimic mai simplu decât punctul de plecare. Şi cu toate astea, dela primul capitol, cititorului i se urcă în beregată o emoţie care va creşte cu fiecare pagină pentru a nu-l mai părăsi decât în ultima linie.

Cine poate uita figura dramatică şi luminoasă a lady-ei Diana Dobson, sufletul ţinut sub ghiarele groazei, de infamul şantaj, de amprentele halucinante, de nasul adulmecător al câinelui poliţist?... Valoroasa colecţie „Romanele Captivante" (280 pagini 15 lei) a dat iarăş unul din numerele sale puternice.

■ UN SUFLET TORTURAT până la teroare e acela al frumoasei Lady Diana, eroina romanului „Sub teroarea scandalului" de Charles de Richter, ultimul succes răsunător al valoroasei colecţii „Romanele Captivante" (280 pagini 15 lei). Cereţi-l la chioşcari, librari şi în gări.

■ Marele succes „SUB TEROAREA SCANDALULUI". O capodoperă a romanului criminalist în „Romanele Captivante" 280 pag. 15 lei. La chioşcari şi librari.

■ FEMEI JAPONEZE. Extraordinar reportaj bogat ilustrat în numărul special al excelentei publicaţii lunare MAGAZINUL. 172 pagini minunat ilustrate în culori 30 lei

■ LA CE FILM MERGEM DISEARĂ? Numai citind revista „Cinema" vom şti ce spectacol să alegem.

24 pagini cu minunate reportaje şi ilustraţiuni din lumea filmului 5 lei.

■ GIMNASTICA MATINALĂ LA RADIO. Ca să puteţi executa noua serie de exerciţii de gimnastică, difuzate la Radio-Bucureşti în cadrul „Ora dimineţii", aveţi neapărată nevoe de figurile explicative, în număr de 23, publicate toate în ultimul număr al revistei „RADIO" (Adevărul) [illegible] — Televiziune — Ştiinţa pentru toţi. 40 pagini ilustrate la heliogravură, 5 lei.

Sigmund Freud: La optzecea aniversare

priveşte viaţa psihică în devenire, întâlnindu-se aci cu teoria expusă de Bergson în „Evolution créatrice".

Alături de Pierre Janet, Freud a contribuit totuşi la *accentuarea importanţei energiei psihice,* ceeace nu poate să nu i se ţină în seamă de cei ce-i deneagă calitatea de psiholog.

După experienţa războiului, care a ocazionat, în toate armatele beligerante, un număr formidabil de cazuri de psihonevroză, dat fiind momentul etiologic (Granat neurosen, Shell-shock, etc.), chiar dacă nu se putea admite, în mod rezonabil, trauma sexuală a lui Freud, totuşi interpretarea *narcistică* a lui Ernest Jones, dar mai ales părerea lui Rivers, care a avut o experienţă imensă în războiu, că *instinctul de conservare* este pe primul plan, dovedesc alături de Freud importanţa covârşitoare a energiei psihice şi aceea a psihismului la combatanţi.

Din această cauză, în spitalele de războiu, psihoterapia a devenit curând o technică medicală tot atât de utilă ca şi chirurgia.

Conceptul sexualităţii lui Freud lărgit prin aceste experienţe, îşi reia toată importanţa ca izvor de energie psihică şi mai ales ca izvor al variaţiilor patologice ale acesteia, în viaţa civilă, unde instinctul de conservare are puţine ocazii să intre în joc. Dimpotrivă, condiţiile vieţii sociale sânt astfel întocmite încât instinctul sexual e pus în joc aproape în fiecare clipă. Iar în felul acesta, Freud i-a descoperit neurologului — sociologia, ca factorul etiologic cel mai important în provocarea nevrozelor la indivizii rău adaptaţi la condiţiile sociale de viaţă, din cauze biologice.

Ceiace a contribuit deci la succesul formidabil al teoriilor freudiene, nu este numai atracţia pe care o exercită sexualitatea la oamenii cei mai normali, ci tocmai punctul de vedere sociologic, care devine la educatori, pedagogi şi misionari, un punct de vedere etic şi educativ.

Dilema care se pune moralistului este următoarea: pe deoparte evoluţia societăţii impune o reglementare din ce în ce mai strictă a vieţii sexuale; pe de altă parte, această stare de lucruri, privită ca un progres, provoacă cea mai mare plagă socială a lumii moderne, numeroasele cazuri de psihonevroză. Freudismul a pus în evidenţă faptul că problema higienii mintale este problema sexuală, — mult mai primejdioasă pentru sănătatea omenirii decât chiar problema veneriană, ce se poate combate prin punerea în acţiune a unor mijloace materiale şi asigură stingerea flagelului printr'o stăruitoare instrucţiune profilactică.

Freudismul a schimbat şi locul centrului de interes al educaţiunii în evoluţia şi creşterea copilului. După psihanaliză, adevărata problemă a educaţiei este aceia a educaţiei din prima copilărie, precedată de educaţia parentală a cuplului. Cu toate că şi în problema educaţiei adolescenţilor, aportul ei nu este mai puţin preţios, prin introducerea conceptului de *sublimare,* de canalizare a imensei energii sufleteşti, trezitul de instinctul sexual spre alte scopuri, ca scopurile sportive, estetice, idealistice.

Intreaga educaţie devine, sub influenţa marelui savant, mai mult o educaţie a tendinţelor, decât o instrucţiune propriu-zisă. Primejdia cea mare în această nouă orientare a moralei ca şi a pedagogiei, este marea incompetenţă a celor ce vor să întreprindă reformele la noi.

Exemple terifiante avem în toată barbaria, care s'a revărsat pe piaţa educativă, odată cu denumirile şi vocabularul pedagogiei aşa-zisă nouă, fără să mai vorbim de pretinsele încercări de educaţie sexuală care au dat naştere unor scene şi unor fapte de un comic fără de pereche, dacă n'ar fi tragice, — fiind vorba de suflete neîncercate şi de multe ori naive, supuse de neîndemânarea şi ignoranţa unor educatori sadici, la adevărate „şocuri", provocatoare de nevroze.

IZABELA SADOVEANU

PENTRU SĂPTĂMÂNA CĂRŢII
Editura „ADEVERUL"
lansează:

Şi ârlează cu fofează..... (Roman de Victor Ion Popa)	Lei 90
Altceva .... (Roman de Apostol Fulga)	Lei 80
Infirmii .... (Roman de Mihail Şerban)	Lei 70
In slujba Satanei vol. II .... (de H. Sanielevici)	Lei 130
Şerban şi Uragan .... (de N. Batzaria)	Lei 50
Zâna Isvorului Sănătăţii ... (de Jean Bart, Dr. Ygrec şi M. Celarianu)	Lei 40
Sfânta Dreptate ed. II .... (roman de C. Manolache)	Lei 80
Bătăuca ed. II .... (roman de E. Lovinescu)	Lei 80

La toate volumele se acordă 20% rabat

Cronica teatrală

„Trei generaţii" de Petru Preradovici la Teatrul Regina Maria

Campania dramatică de la Teatrul Regina Maria a reprezentat pentru întâia dată la noi o piesă a unui autor sârb.

Petru Preradovici face parte dintre fruntaşii literaturii iugoslave, jucaţi cu succes pe scenele Apusului. Piesa lui, „Trei generaţii", desvoltă conflictele domestice ale membrilor aceleiaşi familii, desbinaţi de impulsiunile şi caracteristicele vârstei.

Armonia de fiecare zi e zdruncinată în chip trecător de ciocnirile dintre concepţiile inerente diferitelor generaţii, — dar până la urmă înţelepciunea — care nu are vârstă — învinge, şi totul se termină cu bine.

●

O piesă frumos construită, cu dialog viu şi cu personagii veridice.

Interpreţii au contribuit cu mijloace excepţionale la succesul spectacolului.

D-na Lucia Sturdza Bulandra, în rolul bunicăi, are şi acum un minunat prilej de-a scoate în evidenţă fineţa resurselor scenice pe care i le-am apreciat în decursul strălucitei d-sale cariere teatrale.

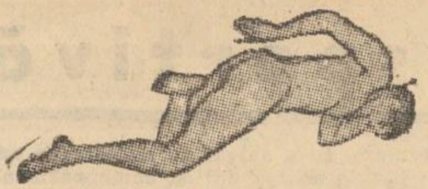
La înălţimea celor mai bune creaţii e şi apariţia d-lui Tony Bulandra în rolul lui Carol.

LUCIA STURDZA-BULANDRA

In restul distribuţiei am remarcat — ca totdeauna — pe d-nii Eterle, Talianu, Finţi.

Montarea d-lui Soare Z. Soare — un efort şi o izbândă.

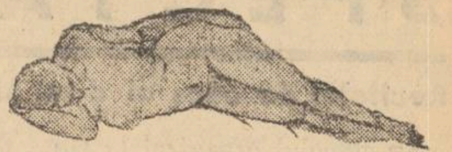
H. LAZU

Un atentat

Nuvelă inedită

de ANTON BIBESCU

O veste tulburătoare îl smulse pe Jean Ert din desnădejdea nenorocirii lui sentimentale. O telegramă îl înştiinţa că Marc, în urma unui articol de-o violenţă neobişnuită, fusese asvârlit în închisoare. Puţin după aceia, primi o a doua telegramă în care i se arata primejdia în care s'ar afla Marc dacă-ar încerca să evadeze: l-ar aştepta o moarte sigură.

Cel ce trimesese telegrama îl ruga să se înapoeze numaidecât în Turania.

Jean Ert plecă în aceiaşi seară. Ajunse totuş prea târziu în Turania. La sosirea lui, află din gazete că Marc Alp, încercând să evadeze, fusese împuşcat de gardieni.

Durerea lui Jean fu nemărginită. Marc fusese cel mai bun şi poate singurul lui prieten. Se simţea copleşit. Avea sensaţia că şi-a pierdut un ochi sau o mână.

S'a instalat în casa în care locuise Marc Alp. Acolo îşi dădu şi mai bine seama de marea pierdere pe care o încercase prin dispariţia prietenului său. Ideia morţii se înfăţişă din nou în mintea lui în chip concret şi actual... Era gata... Nu-i mai rămânea decât să-şi aleagă mijlocul... Incepu să chibzuiască... Işi aminti că odată îl auzise pe un Italian demonstrând zădărnicia celor mai multe sinucideri:

— Ce binefăcători ai omenirii ar putea deveni oamenii care se sinucid, dac'ar şti să-şi întrebuinţeze cu folos moartea!

Eu, de pildă, ce-aş putea face?

Căută un răspuns; îl găsi: va muri, dar nu zadarnic. Hotârî să-l ucidă pe Alossel înainte de a-şi curma firul vieţii.

— Il răzbun pe Marc, şi-mi mântuesc ţara.

Avu o clipă de fericire nespusă. Apoi se simţi cuprins de-o mare linişte. In timpul lungii sale absenţe din Turania, dispreţuise marile Puteri, care, satisfăcute de-a trafica cu Turania, n'au făcut nimic ca să micşoreze puterea lui Alossel. Avea necaz pe compatrioţii săi, care, storşi de foame şi de câteva secole de sclavie, n'au făcut nici un efort ca să-şi scuture jugul.

— Nu vei doborî niciodată pe Alosel!, — îi scria el adesea lui Marc.

— Nu desnădăjduesc!, — răspundea acesta.

Acuma, Marc murise. Alossel părea puternic. Dar soarta îi era pecetluită. Prin moartea lui Marc, Alossel se condamnase pe el însuşi; trebuia pedepsit, suprimat.

Implinesc dorinţa lui Marc,— gândea Jean. — Mă substitui lui.

Şi această înviere din morţi prin realizarea voinţei lui, îl făcea fericit:

— Sper, — îşi spunea el, — că nemurirea sufletelor există şi că Marc va afla că-i răzbunat.

Se gândea la statuile ce i se vor ridica lui Alossel pe tot întinsul Turaniei.

„Le voi avea şi eu pe ale mele, într'o zi!".

Gândul acesta îl satisfăcu. Luă o pilulă de veronal şi se culcă.

Când se deşteptă, îşi aduse aminte de hotărîrea pe care o luase. Ceti în ziare că în ziua aceia Alossel trebuia să inaugureze, la ora 11, o expoziţie de tablouri a unei asociaţii artistice din care făcea şi el parte.

— La ora 1!... Peste patru ceasuri!, — îşi zise el.

Se gândi că acela care fixase această zi şi această oră semnase în realitate o sentinţă de moarte. De ce depind lucrurile! Necontenit hotărîm soarta altora fără s'o ştim.

— Alossel nu mai are decât patru ceasuri de trăit. Eu la fel. Dar eu o ştiu şi o vreau.

Se bucura la gândul că era în stare să domine destinul. Nu încerca nici o şovăire în faţa faptei sale dar regreta că nu are experienţă. Era vorba de două vieţi. Nu-i era frică să ucidă. Se temea că nu greşească lovitura.

* A se vedea numărul precedent al „Adevěrului Literar".

Ii veni în minte o întâmplare ce-i fusese povestită în tren. Un individ încercase să se sinucidă trăgându-şi un glonte de revolver în gură, dar n'a făcut decât să-şi sgârie falca.

Işi aduse aminte de Hedwiga R., care, după ce se căsătorise cu amantul ei contele de P., şi-a tras un glonte de revolver în inimă, dar a greşit cu un milimetru. I-a arătat mai târziu locul unde se rănise şi i-a dăruit revolverul de care urma să se servească la rândul lui.

Luase toate măsurile ca să fie scutit de asemenea riscuri.

Hotărîse ca, înainte cu două minute de a-l executa pe Alossel, să înghită o otravă care-şi va face efectul sigur într'o jumătate de ceas; iar imediat după săvârşirea faptei îşi va trage şi un glonte de revolver în tâmplă.

„Legenda spune, — se gândi el, — că atunci când mori într'un accident, în ultimele secunde care preced moartea îţi revezi toată viaţa".

— Mai am trei ceasuri de trăit: destul de mult; îmi pot strânge în voe gândurile!

Işi aduse aminte de femeea care-i spusese:

„Sânt urîtă, dar am cel mai frumos trup din lume!"

Aşa era!

Işi mai aduse aminte de Selma, Suedeza care i se dăduse la Londra. Prima dată n'a schimbat nici o vorbă cu dânsa. N'a auzit decât gemetele ei înăbuşite de plăcere:

„Cât voi trăi şi cât vei trăi, te voi iubi şi te voi aştepta!", — îi şoptise ea.

Nu l-a dezamăgit niciodată: timp de zece ani a răspuns credincioasă chemării lui.

Işi aminti de-atâtea femei care i s'au dat fără să-l facă s'aştepte. Nu le dispreţuia. Oare nu răspundeau ele imboldului tainic al firii? Mai întâi, suprimau ispita. Şi-apoi, ele erau realizarea noţiunii cuprinse în imaginea simbolică a loviturii de trăznet.

Işi aduse aminte de prietenele moarte, pe care le-a condus la cimitir.

Işi aduse aminte şi de acelea pe care vremea le-a ucis.

O femee i-a zâmbit la teatru: n'a recunoscut-o. Cine să fi fost? Peste două ceasuri îşi aminti că era o evreică spaniolă, convertită la catolicism: un duhovnic exigent îi ceruse să renunţe la această legătură. O iubise mult cu cincisprezece ani mai înainte.

Altădată, s'a apropiat de Madeleine C., care-i fusese amantă în 1919:

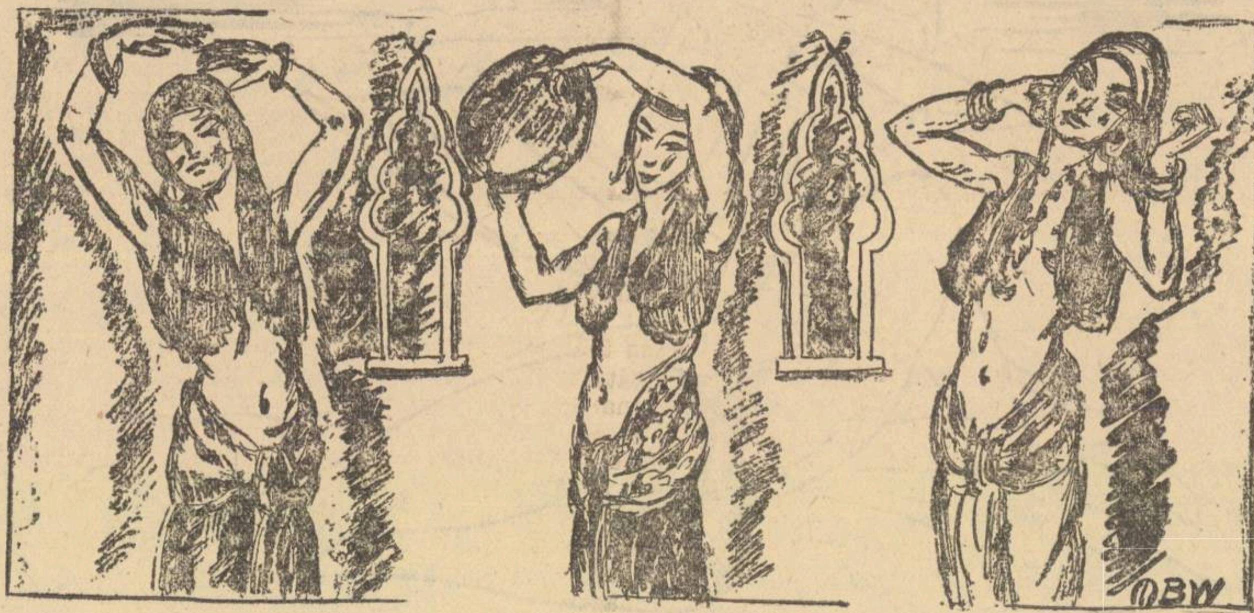
— Nu mă mai recunoşti? Nu-ţi mai aduci aminte de mine?

Ea-l privi mirată:

— Nu! Nu-mi amintesc nimic!

Bătrâneţa e creaţia ochilor noştri, — iscoditori cu alţii, orbi faţă de noi înşine.

Incepu să se gândească la Helen. Ce noroc c'o întâlnise! L-a

îmbogăţit. I-a simplificat viaţa. I-a ucis trecutul. L-a făcut să creadă că fericirea e posibilă. Jean îi trimisese o scrisoare după plecarea ei din Biaritz. Ii scria acum din nou, evocând amintirea pe care i-o păstra şi vorbindu-i despre el ca despre o făptură care nu mai aparţinea lumii acesteia.

Era extrem de emoţionat. Isprăvind de scris, îl podidi plânsul. Se duse numaidecât să se privească în oglindă. Ştia că acesta-i poate singurul mijloc de a stăvili lacrimile.

Işi transcrise testamentul, având grijă de astădată să menţioneze pe Helen şi pe Selma.

Totul era în ordine. Aducându-şi aminte că datora o sumă de bani dentistului, semnă un cec.

— După moartea mea, nu-l vor mai achita!

Rupse cecul. Sună.

— Să achiţi nota asta!, — se adresă el servitorului, înmânându-i suma corespunzătoare.

Se gândi la marile crime politice; la Brutus, la Ravaillac, la Caserio, la individul care o asasinase pe împărăteasa Elisabeta, la preşedintele Sturgh. Majoritatea acestor crime au fost inutile şi stângace. Totuş, Brutus avea admiratori.

Se vor găsi oameni care să-l critice şi pe el. Alossel ştiuse să-şi organizeze atât de bine publicitatea! Când se va afla adevărul? Nu interesează! Adevărul există!

I s'au dat amănunte asupra morţii lui Marc. Nişte agenţi provocatori îi garantaseră evadarea.

Işi aminti că o gazetă calificase crima politică drept „un laş atentat"...

— Cât sânt de prost redactate ziarele!, — îşi zise el. Eu nu sânt laş deloc. Dau tot ce am: îmi dau *viaţa!*

Deodată, simţi o durere cumplită în creştetul capului. Incepu să-i fie frică:

— Dacă mor... înainte?... Sau.. dacă înebunesc? Ar fi îngrozitor! Ar fi caraghios!

Durerea trecu. Se simţi mai bine; chiar fericit.

Jean studiase chiromanţia. Ştia să citească în palmă. Linia vieţii lui era foarte lungă. Rămase surprins. Reveni în faţa oglinzii. Nu-i plăceau trăsăturile lui, dar voia să ştie cum arată acest chip care nu va mai fi sărutat de nimeni.

Se gândi:

— Nu voi şti niciodată ce este agonia şi coma. Alossel are şi el norocul ăsta!

Iar mai târziu:

— Şi există oameni care mă socotesc asasin când eu nu sânt decât voinţa Domnului.

Niciodată nu fusese atât de evlavios. Se uită la pendulă: era ora zece. Ar fi vrut ca aşteptarea să ia sfârşit, dar timpul să nu treacă

Ii veni în minte ironia pe care i-o adresase unul dintre marii statuari ai epocii:

— De ce s'o fi încăpăţânând Jean Ert să facă sculptură?

Işi spuse că n'are nici o importanţă. Va mai face sculptură numai o singură dată... în colaborare cu moartea. Işi aduse aminte că văzuse odinioară chipul unui coleg de liceu urât şi rău, mort într'un accident. Cu greu şi-a putut recunoaşte colegul în trăsăturile liniştite şi senine. Moartea lucrează cu artă. Işi flatează aleşii. Murind, poate şi Alossel va fi frumos...

— Profanez moartea!,— gândi el... — Ei şi!?

Era ora zece şi jumătate. Ii era cald. Se spălă pe faţă.

— Fac toaleta mortului!, — îşi zise el.

Bău un pahar cu apă. Se simţea foarte obosit. Se aplecă asupra anemonelor albastre care se aflau pe masă:

— Ultimele flori pe care le mai văd, pe care le mai admir.

Ochii i se umplură de lacrimi. Deschise uşa care dădea spre stradă. Eşi. Se întrebă:

„Dac'aş primi acuma o scrisoare dela Helen, în care mi-ar spune că mă iubeşte? Aş şovăi? Nu. Ar veni prea târziu: i-am dat de mult răspunsul".

„Dacă n'aş fi luat decât hotărîrea de-a mă sinucide, probabil că lenea mea m'ar mai putea opri. Dar e vorba de voinţa lui Marc şi de durerea mea. Am trecut prin toate. Nu mai doresc şi nu mai aştept nimic dela viaţă. Sânt obosit de trecutul meu. Incep o nouă existenţă".

Intâlnise în opera unui prozator un alexandrin pe care şi-l repeta:

Est-ce un malheur si grand
que de cesser de vivre...

Cădea o ploae măruntă şi rece.

— Păcat!... aş fi preferat să fie frumos.

Işi aminti maxima lui La Rochefoucauld.

„Nici soarele nici moartea nu se pot privi în faţă!"

— Aş fi vrut să dovedesc falsitatea acestei afirmaţii, — îşi zise el... — Mi-ar fi plăcut să privesc şi soarele în faţă.

— Zece şi patruzeci... Alossel şi cu mine nu mai avem decât douăzeci de minute de trăit.

Işi aminti de cele două inscripţii pe care le văzuse în Anglia deasupra unor cadrane solare:

Omnies laedunt — ultima necat, — prima. Iar a doua, pe care o găsea mult mai spirituală, suna astfel: *E mai târziu decât îţi închipui.*

„Nu-i adevărat, — îşi zise el; — cunosc ora. Eu sânt stăpânul. O imitaţie a lui Dumnezeu".

Trecu prin faţa unui chioşc de ziare. Avu o clipă de regret că nu va putea fi acolo după moartea lui, ca să afle ce se va întâmpla în Turania.

Europa aceasta, care asculta de-atâtea sfaturi proaste, va putea oare rezista? Simţi deodată un mare desgust pentru semenii săi.

Pulvis es et in pulverem
reverteris

Nu-i chiar aşa. Cenuşa-i curată. Putreziciune întristătoare e trupul omenesc.

Limpezimea, transparenţa cristalului, a diamantului.

Se gândea la felul cum se înmulţesc florile... fără s'o ştie...

Personalitatea umană există ea oare? Sântem fiecare o „fărâmă" din părinţii noştri! Personalitatea e o iluzie: fiindcă avem un fel de libertate de mişcare în spaţiu. Nu sântem decât nişte verigi ignorante şi vanitoase.

Deodată, avu impresia că o mare schimbare se petrece într'însul: nu-i mai păsa de Alossel.

I se părea că nu mai e acel Jean Ert pe care-l cunoscuse atât de bine şi care-l făcuse atât de mult să sufere. Era împărţitorul dreptăţii: ghiuleua de tun pornită de când lumea şi care-l omorîse pe Turenne.

Nu mai exista, deoarece începuse să aparţină morţii. Era întruparea răzbunării şi-a pedepsei. Ştia că dacă-ar continua să trăiască, ar fi condamnat, cu toate eforturile inutile de-a rezolva marile probleme. Şi iată, dintr'odată, ca prin minune, toate se rezolvau. Dificultăţile pe care le întâmpinase ca sculptor dispăreau. Ştia ce-au urmărit sculptorii din vremea Etruscilor şi ai anticei Elade.

Erau meşteşugari conştiincioşi, erau nevinovaţi, — şi aceasta le-a îngăduit să intre în împărăţia cerului.

Şi deoarece ştia cum trebue să se poarte, cum trebue să sculpteze ,ştia şi cum era viaţa nouă pe care ar fi putut-o trăi, presimţea capodopera pe care-ar fi putut-o crea. Câteva clipe îi păru rău că trebue să moară.

Inţelese însă numaidecât că moartea nu înseamnează nimic după ce-a văzut pământul făgăduinţei, după ce-a cunoscut lumina nouă, după ce-a avut în mâni cheia misterului. Şi-a cucerut însfârşit libertatea.

Rămase uimit de măreţia izbânzii lui. In creer şi în inimă îi răsunau acorduri din simfonia a noua.

Intră în expoziţie. Ii tremurau mânile. Una o ţinea deasupra buzunarului în care se afla revolverul. Cealaltă, în buzunarul cu otrava.

— Numai să nu-mi greşesc ţinta!

Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Din fericire, se anunţă sosirea preşedintelui Alossel. Duse mâna spre sticla cu laudanum.

●

O explozie formidabilă se produse. Jean Ert căzu la pământ, pierzându-şi cunoştinţa.

Peste şase ceasuri, se trezi într'un pat de spital. Ceru explicaţii. I se spuse că teroriştii, fără să fie de acord de data aceasta cu poliţia, — au aruncat o bombă care l-a ucis pe preşedinte. Jean, care se afla în apropiere, a fost trântit la pământ şi şi-a pierdut cunoştinţa. Altceva nu i se întâmplase.

Toţi criticau cu violenţă „laşul atentat" al teroriştilor în care au pierit atentatorii înşişi.

Jean se gândea la Marc, se gândea la el însuşi, dar îşi amintea şi de buzele Helénei.

I se aduse o telegramă.

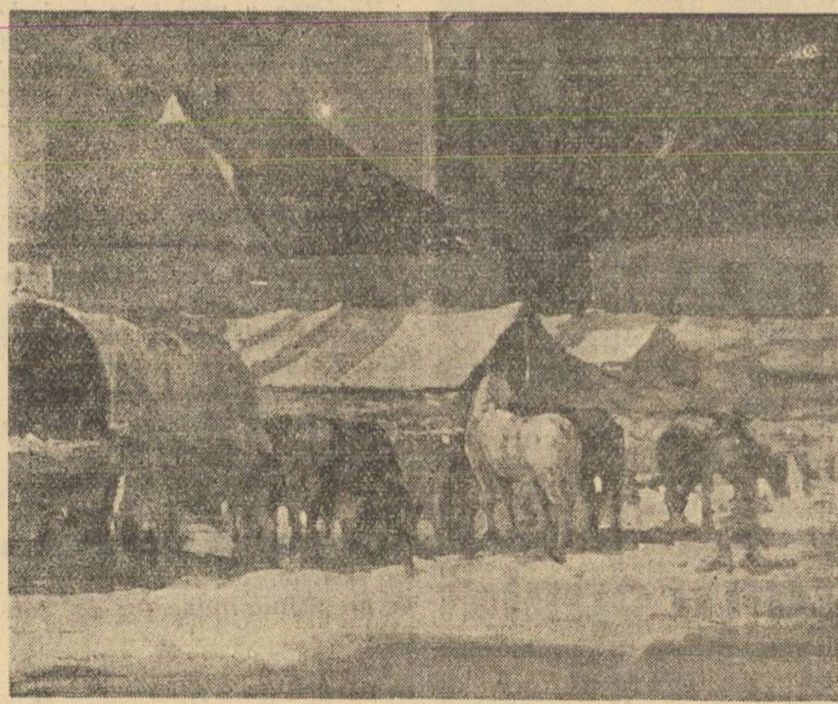
Nu puteau fi felicitări pentru că scăpase din accidentul pe care îl avusese. Ceti:

„Ultima ta scrisoare a fost atât de desnădăjduită, încât m'am hotărît să mă înapoez. Am aflat acum adevărul, nu poţi iubi doi bărbaţi în acelaş timp. Am desfăcut logodna şi mă voi căsători cu tine. Helen".

Incepu să plângă. Nu se mai gândi să se privească în oglindă. Simţea că poate încerca să trăiască, datorită Helenei.

— Totuşi, — îşi spuse el, — nu te poţi sinucide în fiecare zi...

In româneşte de
AL. N. BIAZ

Honoriu Creţulescu — Peisaj

Couchita Supervia

De curând a murit la Londra cunoscuta cântăreaţă Conchita Supervia.

Conchita a venit pentru prima oară la Paris, în 1928, fiind pe atunci, idolul Milanului, în faimosul teatru Scala. In timpul unei luni de primăvară, ea a fermecat atunci Parisul cântând Rossini, în teatrul „Champs Elysées". Vocea ei unică a redat viaţă spectrelor sonore din tinereţa Parisului. Ariile cu rulade şi arabescuri, despre care nimeni nu mai voia să audă, îşi reluau puterea de vrajă, nu numai prin technica exemplară a acestei mart cântăreţe, dar şi printr'un instinct suveran şi o forţă de expansiune irezistibilă.

Şi cântul şi frumuseţea ei erau numai viaţă. In costumul din alte vremuri, cu dantele de fir de aur, cu rochiile sclipind de culori şi diamante, cu zâmbetul ei de floare, cu încrederea ei vioaie de suverană care ştie, că, ori în ce parte a lumii s'ar duce, şi-ar găsi adoratori, ea ascultă în lojă, pe savantul Camille Bellaigue (mort şi el), care, cu ochii încă plini de lacrimi, îi aducea în italieneşte laude şi complimente, cu vocea lui c'un timbru atât de clar şi de fermecător, încât făcea delicioasă chiar erudiţia sa extraordinară.

In altă călătorie la Paris, a dat concerte de cântece populare spaniole, punând de data aceasta resursele virtuozităţii ei impecabile în serviciul unei arte direct şi profund umane, concerte strălucite, în urma cărora Conchita Supervia a fost invitată să cânte Carmen la Opera Comique. Mai cântase Carmen în italieneşte şi în spanioleşte, în versiunea în care părţile vorbite erau înlocuite prin recitative cântate. Invăţă părţile vorbite, cu o uşurinţă surprinzătoare, în timpul călătoriei dela Barcelona la Paris.

Iar după trei repetiţii, jucă şi cântă rolul Carmenei în faţa unor săli pline şi delirând de entuziasm.

De câţiva ani, Conchita se aşezase la Londra, unde avea un cămin foarte fericit. Viaţa ei devenise o adevărată feerie. Omul care o idolatriza şi al cărui nume îl purta acum, îi dăduse lângă Londra un domeniu princiar. Serele în mijlocul cărora trăia, stăpână pe toate florile şi fructele pământului erau adevărate plantaţii de vii şi livezi de cireşi şi tot felul de arbori fructiferi; altele te înăbuşeau cu profuziunea trandafirilor, crinilor şi orchideelor.

Atâta frumuseţă, atâta viaţă, atât talent şi o atât de luminoasă fericire s'au stins dintr'o dată. Conchita a murit, cu copilul pe care vrea să-l aducă pe lume, într'o cameră goală de spital.

GIBBS
SĂNĂTATEA Dv. pretinde o îngrijire permanentă a gurii. Spălaţi-vă dinţii regulat de două ori pe zi cu renumitul săpun de dinţi Gibbs.
GIBBS

SPECTACOLUL

Recitalul de dans al d-rei Alexandrine von Silbernagel

Spectacolul organizat la Operă de tânăra și, cu adevărat, excepțional de înzestrata artistă, a fost mai mult decât o izbândă: o categorică afirmare.

Inainte de a arăta pentru ce socotesc îndreptățită o atare afirmare, se cuvine să adaug că pe lângă posibilitățile de realizare personale și complectându-le în chipul cel mai fericit, d-ra Silbernagel a făcut dovada unei putințe de prețuire și a unui gust foarte sigur, prin felul în care a aranjat tot programul recitalului și a știut să-și aleagă colaboratorii în vederea desăvârșitei reușite a acestui program.

Decoruri și jocuri de lumini aranjate de d-na Marietta Sadova — care s'a servit de gama de nuanțe a reflectoarelor ca de o admirabilă paletă de acuarelist, —costume de Siegfried, de Dem. Berea, Ioana Bassarab și Lena Constante; acompaniament la două piane de d-nii Teodor Rogalski și Constantin Silvestri și în plus o foarte judicioasă distribuire a numerelor din program între care au fost fericit plasate câteva excelente solo-uri la două piane — totul a contribuit ca seara să fie absolut fermecătoare.

Interesul deosebit însă al acestui recital l-a constituit faptul că pentru prima oară puteam să ne dăm seama și să judecăm întreaga gamă de posibilități ale d-rei Silbernagel pe care până acum nu o putusem vedea decât în prea scurte apariții, prin forța lucrurilor, insuficient concludente.

Un program întreg și încă de diversitatea celui executat Joi seara, ne-a dat o cu totul altă perspectivă și, în primul rând, putința de a contura personalitatea tinerei artiste, personalitate care ni s'a părut însă încă nedeplin evoluată.

Așa cum o spuneam și la începutul acestei cronici, odată mai mult am avut prilejul să îmi dau seamă că d-ra Alexandrine von Silbernagel are daruri cu adevărat excepționale: o rară expresivitate a corpului, a figurii, a mânilor, un simț născut al valorii atitudinilor și mișcării în sine și o foarte clară viziune a efectului de ansamblu a acestor mișcări.

Am remarcat și un simțitor progres față de anul trecut, când am văzut-o alături de Gabriel Negri: era în dansul ei ceva care uneori supăra viziunea coreografică atât de pură. Și anume, se vedea efortul pe care-l cereau anumite mișcări. Or, primul lucru pe care trebue să-l comunice dansul spectatorului, e impresia că totul este o țâșnire spontană, aeriană, imaterială. De data aceasta efortul nu se mai vede și evoluțiile d-rei Silbernagel pe scenă sânt adevărate viziuni de vis.

Alături de această rară bogăție de posibilități, care uneori dau impresia că o depășesc, am întrevăzut o oarecare nesiguranță în concepția pe care d-ra Silbernagel o are despre dans în sine.

Insuși faptul că programul cuprindea două părți distincte dovedește că d-ra Silbernagel este solicitată de două căi diferite.

Cele două tripticuri, admirabil realizate, de altfel, reprezintă o tendință către dansul considerat sub unghiul posibilității de adânciri sufletești și de exteriorizări extrem de nuanțate care pot merge chiar până la cultivarea anecdotei. Cultivarea anecdotei mergând până la exces: întrebuințarea măștii de pildă.

Dimpotrivă *Clair de Lune* (Debussy), *Largo* (Haendel), *Grave* (Bach) și *Nocturna* (Chopin) vădeau tendința către cultivarea frumuseților mișcării pentru gratuitatea ei, pentru efectul plastic în sine: un fel de poezie pură a dansului, în care orice preocupare de exprimare a unor stări lăuntrice dispare totul mărginindu-se la armonii strict exterioare. Pentruce însă în acest caz — dacă nu vrea să exprime nimic altceva decât ritm și mișcare — d-ra Silbernagel, în loc de o amplă tunică uniformă, face uz de costume diferite ce par să lege dansul de evocările firești și inevitabile ale titlului bucăților pe a căror muzică dansează?

Formula poeziei pure a dansului este admirabilă. Cu condiția însă de a o curăți de orice elemente străine. Anecdota — sub forma costumului — trebue să dispară complect. Pe de altă parte însă mișcarea trebue cizelată și mai ales ferită de orice reveniri asupra ei însăși. Or, este un pericol pe care cred că d-ra Silbernagel nu l-a evitat prea mult: *Clair de Lune* și *Nocturne*, cu mici excepții de detaliu, au fost aproape acelaș lucru. Am remarcat deasemenea că d-ra Silbernagel face abuz de o anumită învârtire pe dreapta, care revine aproape în toate dansurile și care reamintește un anumit efect destul de eftin al baletelor antebellice.

In *Poloneza* dansată de trei din elevele sale, nesiguranța de concepție se învedera și mai clar.

In paranteză trebue să spun că la repetiția generală acest dans a fost mult mai reușit, deoarece în seara reprezentației, nu știu pentruce, pianiștii i-au dat un tempo mult mai accelerat, care a dezorientat puțin. Dansul acesta era admirabil compus și construit. Un fel de proslăvire a vigoarei, a unui elan pur fizic, robust și senin. O primă greșală a fost alegerea Polonezei lui Chopin de care

ALEXANDRINA SILBERNAGEL

sânt legate prea multe evocări ce, fără să vrei, turburau puritattea viziunii pentru care ar fi fost mult mai nimerită o muzică modernă, lineară, de construcție aproape geometrică.

A doua greșală au fost costumele. Foarte frumoase în sine. Dar caracterul lor militar, combinat cu Poloneza lui Chopin, introduceau violent anecdota care contrasta și mai violent cu însuși principiul construcției coreografice a dansului.

In schimb Menuetul Pastoral conceput în stil anecdotic a fost unitar, colorat și fermecător.

Cu micile rezerve de mai sus, care privesc mai mult activitatea viitoare a talentatei artiste, afirm odată mai mult că recitalul acesta a fost o adevărată isbândă și o afirmare.

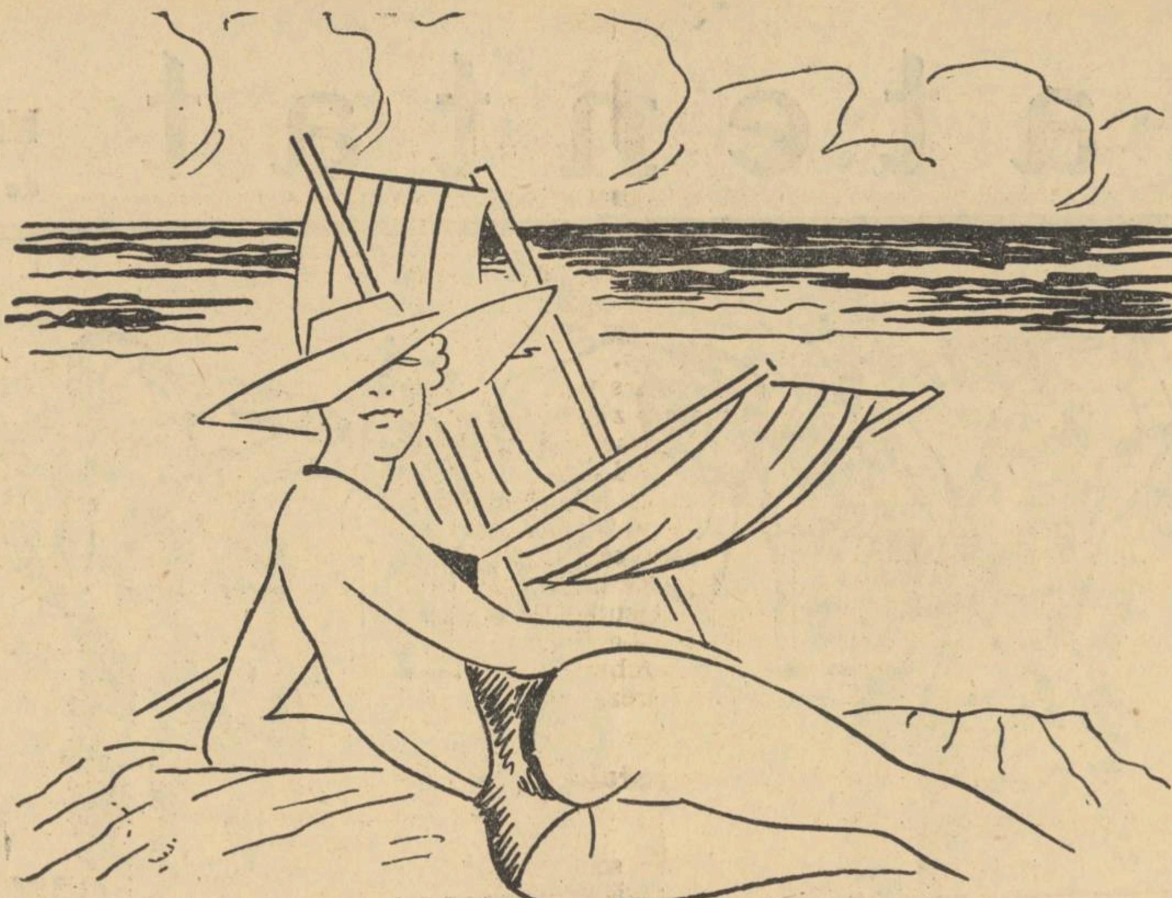
Dintre elevele d-rei Silbernagel, d-ra Lieblich este cea care merită în primul rând toate elogiile, dovedind serioase aptitudini și mari posibilități. D-ra Enescu și Komornicka au complectat corect programul.

Toate cuvintele de laudă celor două dansuri românești ale d-lui Rogalski, executate cu un deosebit brio la două piane: perfect echilibrate în construcția lor aeriană, pline de culoare și de vervă.

I. IGIROȘIANU

Ștefan Dimitrescu — Țărani

Georges Mongredien

Sainte Beuve și Principesa Matilda

In volumul IX din „Causeries du Lundi" se găsește un portret foarte bine schițat al prințesei Matilda. Portretul datează din 1862; un an dela data când începuse Sainte-Beuve să frecventeze salonul principesei.

Principesa, care nu era prea tare în istorie și care datorită originei sale, resimțea această inferioritate, a cerut criticului să-i recomande un profesor de istorie, care să-i predea noțiunile de care avea nevoie.

In cele din urmă, a primit această sarcină Jules Zeller. Profesorul a luptat mult ca să concentreze atenția principesei asupra lecțiilor de istorie antică. După cum spune însă și Joachim Kuhn în magistrala sa lucrare consacrată Principesei Matilda, eleva își dădea toată osteneala să reție cât mai mult din lecțiile profesorului.

Relațiile dintre critic și principesă au devenit repede foarte cordiale. Vara împăratului își pusese în gând să-i creeze o situație independentă. In 1863, l-a invitat la Compiègne. Saint-Beuve a fost foarte impresionat de această invitație, mai cu seamă că nu cunoștea nimic din ceremonialul Curții. Protectoarea sa a trebuit să-i dea un servitor, care să fie veșnic pe lângă el, să-i comande hainele și pantofii atunci la modă. Pantofii fiind prea mari, ea însăși a trebuit să le puie câte o bucată de vată în vârf.

Principesa voia cu orice chip să facă din favoritul ei un respectabil senator, dar Sainte-Beuve, care era extrem de ocupat, rărea din ce în ce mai mult vizitele.

Principesa și-a dublat eforturile, iar în Aprilie 1865 a căpătat dela vărul ei numirea atât de dorită. De acum înainte își va avea senatorul ei, așa cum avea și Impărăteasa pe Merimée. Era o victorie personală.

Palatul din strada Courcelles primea adesea vizita „Domnului de Sainte-Beuve"; dar, după mărturia unui contemporan (Chennevières), „el aducea acolo un lucru ce nu displăcea: o oarecare nuanță de opoziție caustică, care era în firea lui, și care putea fi luată drept o simplă independență; în fond nu era decât convingerea asupra valorii reale de care dispunea și de care nu admitea să existe vreo îndoială".

Primele simptome ale boalei de care suferea, au slăbit legăturile dintre Sainte-Beuve și Principesă.

In Mai 1867 Sainte-Beuve a prezentat Senatului un raport impregnat de liberalism, care critica pe față politica de presă a Imperiului.

Flaubert a încercat în zadar să aplaneze conflictul, deoarece Matilda socotea că Sainte-Beuve depășise măsura.

Principesa a avut totuși eleganța de a nu-l face să suporte urmările înțepăturilor sale veninoase și ideilor sale liberale. Deși îmbătrânit și bolnav, — după spusele fraților Goncourt, — ea continua să-l viziteze și să ia masa împreună cu el, reușind să împrăștie, cu surâsul ei, atmosfera de tristețe care domnea în toată casa.

La 1 Ianuarie 1869 a părăsit Sainte-Beuve „Monitorul" ca să intre la jurnalul opoziției liberale, infeodat orleaniștilor.

Principesa s'a considerat trădată. In urma unei violente discuțiuni, s'a produs ruptura, deoarece Sainte-Beuve era dintre aceia care nu admitea să fie „vasali Imperiului".

Merimée a vorbit pe față de această „ingratitudine, iar Flaubert spune că „atunci când ai un prieten, care ți-a dat o rentă de treizeci de mii de lire, trebue să ai o deosebită considerație pentru el".

Prietenia dintre Sainte-Beuve și Principesă a încetat cu această întâmplare, și ei nu s'au mai văzut.

Tot timpul boalei, cu câteva luni înainte de moartea lui Sainte-Beuve, Principesa n'a încetat de a se interesa totuși, de starea pacientului.

Moartea lui, a zdruncinat-o puternic.

Ștefan Dimitrescu — Italianca

Cronica mizantropului

Corespondență

Printre feluritele scrisori pe care le primim, remarcăm una plină de haz (și de o maliție care, mărturisim, nu ne displace) privitoare la articolul nostru despre alterarea instinctelor.

D-nii M. și Gr. Rugescu ne informează că au cunoscut și dânșii o găină care își mânca zilnic oul, invitând la masă și pe cocoș. Despre pisici ni se dă următoarea documentație: „Ada, Muza și Hurmuza, ale noastre trei pisici, coborînd una din alta, pisici comune, tărcate, deși locuind o casă fără parchete, cu dușumele vechi, prielnice aciuării șoarecilor, deși hrănite după o rețetă culinară nicidecum pretențioasă, aș spune chiar modestă, arată cu toate acestea, câteși trele, o egală nepăsare pentru rozătorii mici care de mult au sfârșit a nu se mai sinchisi de prezența lor în casă. Ceeace a inspirat surioarei noastre Minca, două strofe în care spune că:

Mica pisicuță Ada
Cu blănița ca zăpada
Stă molatec pe divan
Cu șalvari și cu turban
Parc'ar fi Sultan.
Patru șoricuți de-argint
La picioare-i stau cântând
Din chitare mititele
„Somnoroase păsărele".

Cum însă adevărul acesta pentru cei ai casei prezenta, cu drept cuvânt, o crudă realitate nedorită, am socotit de imediată trebuință, să cerem bunăvoința unei cunoscute coloneilese, văduve, posedând o crescătorie model de pisici siameze, albe. Ei bine, din clipa în care Motănel, noul venit, și-a început tumbele în lungul și latul pardoselei lustruite, cele câteva onorabile familii de rozători și-au făcut de zor, cu buimăceală, bagajul mutându-se — în extremis — cu mult înainte de sezonul obișnuit, în altă parte, lăsând astfel goală o reședință de care se legau atâtea amintiri plăcute. Căci Motănel, pufos și alb, s'a dovedit din primele clipe un vajnic mâncător de șoareci.

Cazul pisicii domniei-voastre — adaugă d-nii Rugescu — și al celor trei descrise, ale mele, nu rămân, dacă socotim, decât excepții care de altminteri nu au altă menire decât aceea de a confirma regula veche generală că pisicile mănâncă șoareci. Dar, veți spune d-stră, excepțiile acestea multiplicate la nesfârșit pot deodată deveni regulă... Din păcate o statistică de acest fel nu prea are semne de reușită la noi fiind România, în privința aceasta, rămasă cu mult în urma altor țări (ceteam că în Englitera s'a făcut numărătoarea vrăbiilor).

In ce ne privește, conștiincioși, vă trimitem următorul material statistic local, cu titlu de document: din patrusprezece motani cunoscuți prin vecini și la rude și din numărul total de 96 pisici (Botoșaniul suferă de o acută criză de motani) majoritatea mare se manifestă pentru menținerea nealterată a principiului gastronomic: șoarecele pur și simplu, șoarecele crud!"

Mulțumim d-lor Rugescu și d-rei Minca (care are talent) deși avem bănuiala noastră că toți sânt una și aceeași persoană, dar regretăm că nu putem revela numele nostru fiindcă și noi sântem... mai mulți.

ARISTARC

Cronica sportivă

In fine un început de reabilitare a footballului românesc în competiții internaționale. Victoria pe care a raportat-o echipa națională Duminica trecută nu e dintre cele mai strălucite din punctul de vedere tehnic al jocului, dar are meritul de a fi fost obținută în condițiuni de perfectă sportivitate și mai cu seamă pe acela de a fi restabilit încrederea într'o echipă națională.

Nu este de loc exact că valoarea unui „11" este egală cu suma valorilor individuale ale jucătorilor. Pentru o echipă de club, valoarea este de multe ori mai mare decât suma, iar pentru o echipă națională ea este în general mai mică. Lucrul își are explicația în faptul că unei echipe de circumstanță îi lipsește coheziunea intimă, sudura compartimentelor care face dintr'o bună echipă de club un organism unic și întreg. Sudura aceasta se poate face sau la rece, prin antrenament îndelungat, sau la cald, în căldura unui match important. Prima metodă, pe care au aplicat-o adversarii noștri de Duminică, este evident preferabilă, dacă e posibilă; se pare că pentru echipa noastră, ea nu a fost, căci jucătorii selecționați să ne apere culorile, s'au găsit pe teren împreună de-abia la deschiderea jocului. Procedeul e cam primejdios și comportă o sumă de riscuri și de surprize care ar putea fi evitate. Din fericire am fost scutiți de aceste neplăceri în matchul pentru cupa Regele Carol II, dar diferența între cele două metode de pregătire ale unei echipe naționale, s'a făcut simțită în favoarea jugoslavilor chiar dela începutul jocului: mai multă omogenitate, mai multă siguranță pe balon, mai multă preciziune în passe; iar ca supliment superioritate în jocul de cap datorită înălțimii lor. Cu toate că nu se poate spune că dominau teritorial, se părea însă că au jocul în mână. Dar l'au pierdut totuși, și chiar dela început au fost conduși de români, care au deschis scorul cu un splendid shot.

Succesul nostru e datorit pe de-o-parte formei perfecte a unora dintre jucători și pe de alta, avântului care a însuflețit întreaga echipă. In această privință, fără a micșora cu nimic meritul echipei, e strict echitabil însă a nu pierde din vedere aportul energiei și simpatiei radiante a unei masse de 35.000 de spectatori precum și prezența augustului donator al cupei.

Din punct de vedere strict technic, matchul nu a fost ceva excepțional; se știe că echipa jugoslavilor este o echipă technică și lucrul a fost confirmat pe teren unde prietenii noștri au arătat o perfectă știință a jocului; dar spectaculozitatea a lipsit aproape de tot. Singurul care a adus o contribuție la salvarea ei a fost portarul jugoslav, un minunat jucător care a făcut Duminică o partidă mare. El a salvat de numeroase ori poarta echipei lui de bombardamentul puternic al înaintării noastre avântate și de multe ori cu perfecțiunea technică a unui virtuos; bine înțeles era aplaudat la „scenă deschisă".

Românii au jucat cum au putut mai bine, și orice imputare care li s'ar putea aduce este anulată prin faptul victoriei, și al unei victorii câștigate exclusiv prin merit și de loc din întâmplare sau noroc.

In matchul de Duminică, adversarul nostru era de temut și ca valoare și ca antecedente, căci sântem încă în deficit față de Jugoslavia. Se impunea deci prudență în jocul echipei noastre; dar între prudență și timiditate e o deosebire de nuanță; un singur pas le desparte și erau momente când pasul acesta a fost făcut de echipa noastră.

Știm că i se impusese o anumită tactică: acea a unui efort în vijelie la început în vederea obținerei unui avantaj la puncte, urmând ca mai departe să se avizeze. Dar aplicarea pe teren a acestei tactici s'a dovedit anevoioasă din punct de vedere moral: căci la prima acțiune viguroasă a sârbilor, toată echipa noastră trecea prudent în defensivă. Credem că avea dreptate: o tactică asemenea celei recomandate nu prinde în fața unui adversar atât de bun, așa de perfect legat, capabil de a stăpâni cu exclusivitate mingea până în fața porții adverse.

Totuși pentru frumusețea jocului, a fost uneori exces de defensivă în repriza a doua, când linia noastră de mijlocași juca numai în apărare și renunțase de a mai împinge înaintarea. E drept că și presiunea sârbilor era amenințătoare și tot mai insistentă; egalarea în minutele acelea ar fi fost o semi-înfrângere. Dar la presiune se răspunde nu cu rezistență ci cu contra-presiune; e jocul pe care l-a adoptat până în cele din urmă echipa noastră și ultimele minute ale matchului s'au desfășurat în dominarea teritorială a României care și-a menținut astfel avantajul la puncte și victoria.

Arbitrajul d-lui Johan Langenus a fost bun dar cam prea sever și neglijând uneori legea avantajului. Ca o compensație d-sa ne oferă vorbe bune; într'un articol care va apare în marile publicații străine, echipa României va fi prezentată ca un mic buchet de virtuți europene: „viteză franceză, entuziasm belgian și oportunism olandez", totul „amintind jocul austriacilor"!

Un ultim cuvânt: pentru prestigiul ca și pentru interesul Federației de Football asociației și al O. N. E. F.-ului, specularea biletelor așa cum a fost practicată cu ocazia acestui match, trebue împiedicată cu orice preț.

GRIMAN

MUZICA

Recitalul de piano dat de d-ra Nadia Chebap

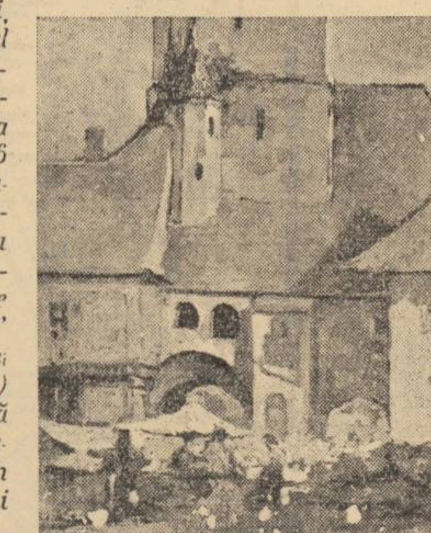
D-ra Chebap, *cunoscuta noastră pianistă, a dat deunăzi un concert de piano la* Dalles.

In program patru autori: Bach, Brahms, Chopin *și* Strawinsky.

Partita în „do minor" cu care d-ra Chebap *deschide concertul dovedește dreptatea lui Roland-Manuel care, într'un documentat studiu, susținea că: „Bach este atât de multiplu, încât în el găsim de toate. Deaceea scriu neîncetat că se va simți în orice epocă nevoia să ne întoarcem la el".*

Cu cât auzim mai multă muzică modernă, cu atâta apreciem și mai mult pe Bach, care alături de Beethoven și Brahms, formează cei trei B. pe care se sprijină orice concert serios de muzică clasică.

Iar un alt autor al cărui nume îmi scapă, spunea într'o critică: Forma impecabilă și exactă a lui Bach face atâta contrast cu muzica impresionistă (modernă) plină de multe licențe, încât muzica modernă față de Bach este comparabilă cu acei rachitici, care sânt expresia atâtor surprize patologice și de multe ori foarte dezagreabile!"

Honoriu Crețulescu — Peisaj

André George, cunoscutul critic, susținea că muzica lui Bach reprezintă sănătatea și forța vitală, căci găsim în ea expresia cea mai evidentă a caracterului moral și a simțului intim de bine și de rău.

D-ra Chebap excelează în execuția lui Bach și a redat partita în „do-minor" în stilul epocii, punând în valoare puternica armonie a acordurilor precum și gingășia țesăturii cadențate care leagă frazele între ele.

Aceiași execuție impecabilă în Brahms.

D-ra Chebap trece cu o artă abilă, prin toată gama de variațiuni compusă după o temă cunoscută a lui Haendel.

In Chopin, d-ra Chebap excelează.

Temperamentul d-sale slav și școala făcută la Viena, influențată foarte mult de profesorii polonezi, au infiltrat în marea noastră pianistă stilul și pasiunea pentru nemuritorul Chopin.

A fost mai ales remarcată interpretarea originală și personală a „Scherzoului" op. 31, atât de des masacrat de pianiștii tineri, care nu pătrund profunzimea acestei formidabile opere.

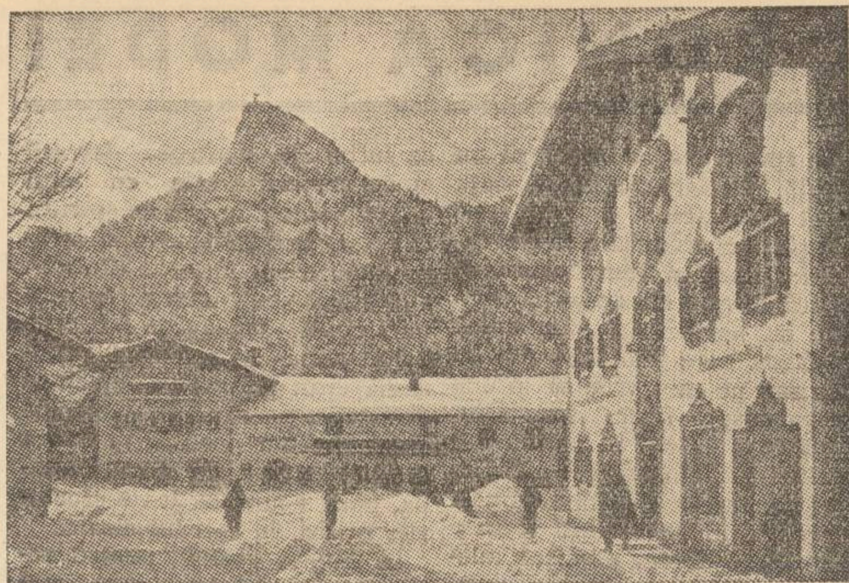
D-ra Chebap a terminat concertul, atacând cu mult curaj Petrușca de Igor Strawinsky, dificultoasă compoziție pentru orice pianist, mai grea decât Islamery de Balaktrew. Petrușca reprezintă un vârtej de sonorități și motive care se combină ca culorile într'un tablou de Henri Martin, dând acele sclipiri care vor impresiona totdeauna pe melomani.

Publicul select și numeros de la Dalles, a aplaudat cu mult entusiasm pe d-ra Chebap, interpreta incomparabilă a unui program care începe cu Bach și se termină cu capodopera lui Strawinski: Petrușca

I. PAL.

Anton Lang junior

Biblia vie dela Oberammergau

Trăsnetul sfarmă adeseori crucea ce stă de strajă pe stânca cea mai înaltă a muntelui Kofel.

E totdeauna o plăcere pentru călătorul care rătăceşte, în drum spre miazăzi, prin Germania, să vadă un steag alb în vârful primăriei gotice din capitala Bavariei, München, fiindcă acest semnal îi dă de veste că ziua e neobişnuit de senină şi că vârfurile Alpilor se înalţă limpezi în zare, la vre-o 66 de chilometri depărtare.

„Sfântul Petru, stăpânul vremii, trebue să fie bine dispus, de ne-a trimis o zi aşa frumoasă", zic mii de oameni în oraşul München şi pleacă drept spre munţi.

Un tren electric foarte repede, sau un autobus care urue pe drumuri netede, duce pe călător pe lângă ademenitorul lac Starnberg (Würm See), ale cărui maluri sânt înţesate de vile şi castele. Bărci albe îl salută de pe apele verzi şi fondul e alcătuit din munţii albaştri ce plutesc în ceaţă.

Un sat ce şi-a făcut leagăn în munţi

Primul contact cu aceşti uriaşi ai Firii seamănă cu sguduirea nervoasă a emigrantului care dă cu ochii pentru întâia oară de sgârie-norii New-Yorkului. Peste puţin timp începe urcuşul, printre dealurile înverzite şi unduioase care fac trecerea mai puţin bună. La 800 de metri deasupra nivelului mării, călătorul se trezeşte înconjurat de vârfuri cenuşii, de munţi împăduriţi în parte şi de dealurile înalte şi verzi ce adăpostesc satul Oberammergau.

Când se apropie de sat, creasta mândră a muntelui Kofel îi urează bun venit, cu crucea mare de lemn în vârf. Acest con stâncos trebue să fi fost o privelişte jalnică într'o noapte din 1809, după ce trăznetul căzuse pe el, aprinzând copacii şi

Hainele muiate în fir ale marelui preot Caiafa sânt înlocuite cu şorţul de piele al potcovarului.

prefăcându-l într'o făclie uriaşă.

Dacă ambiţia drumeţului e puternică, picioarele îi urmează curând ochii până la mare înălţime şi în faţa lui se desfăşoară panorama văii râului Ammer. In mijloc, odihnindu-se în linişte, e satul care şi-a căpătat numele dela râul şerpuitor şi rece ca ghiaţa.

„District în partea de sus a râului Ammer", e înţelesul cuvântului Oberammergau, făurit de bună seamă fără nici o consideraţie pentru limba străinilor.

400.000 de persoane vizitează într'un an această Mecca

Stând în bătaia vântului aspru ce suflă pe Kofel, descoperi orăşelul risipit la întâmplare, cu coperişurile-i roşii printre coroanele verzi ale pomilor. Patru poduri tae panglica argintie a râului Ammer, în oglinda căruia se răsfrâng turnurile clădirilor celor mai înalte — biserica şi teatrul Misterului Patimilor.

N'au trecut încă doi ani de când cortina s'a coborît ultima oară peste această scenă, ca să nu se mai ridice până în 1940. Tăcerea aşternută peste sală a pătruns şi în străzile satului care, cu puţin înainte doar, răsunau de glasurile a mii de oameni adunaţi acolo din toate colţurile lumii.

In toiul sezonului satul e nespus de însufleţit.

In acest oraş bavarez singuratec, vre-o 400.000 de oameni, înfăţişând aproape toate naţiunile şi crezurile de pe glob, au stat cot la cot în anul jubilar 1934, când s'au dat 73 de reprezentaţii ale Misterului.

Această serie vrednică de amintit sărbătorea a 300-a aniversare a unei datini, nespus de dragă satului, ai cărui locuitori trăesc de veacuri în strânsă legătură cu ea.

Când venise moartea neagră

Istoria Misterului Patimilor pare relativ recentă, dacă ne gândim că înainte de legiunile romane, Celţii locuiau valea aceasta. Tribul bavarez precedă vremea cavaleriei, ai cărei membri, încă din veacul al 12-lea, zidiră biserica din Oberammergau.

Negustorii ambulanţi ţineau cătunul acesta în strânsă legătură cu lumea din afară, făcând din el o obştie înfloritoare. Dar apoi veni războiul de 30 de ani, şi năluca ciumei secerătoare începu să-şi întindă ghiara asupra aşezărilor din jurul satului dela poalele muntelui Kofel.

De pretutindeni, unde se vedeau strălucind focuri la intrarea oraşelor, călătorul fugea cu groază, de teamă să nu fie şi el înhăţat de Moartea Neagră şi aruncat pe rugul ce ardea cu furie.

Paznicii de pe hotarele Oberammergaului trebue să nu fi băgat de seamă pe omul singuratec care, după ani de lipsă de acasă, tânjea de dorul familiei sale. Nimic nu-l mai putea ţine în depărtări. Bolnav, trecu munţii noaptea, prin pădurile întunecate şi nevăzut de ceilalţi, ajunse la ai lui.

A doua zi de dimineaţă bătăile de tobe întărîtate împărtăşeau locuitorilor vestea că sosise şi aici molima înfricoşată, şi că Gaspar Schissler, aducător de moarte, zăcea mort.

Atotputernica Secerătoare îşi începu lucrul şi în scurt timp 84 de persoane îi căzură pradă. Dar soarta lor îmboldi satul spre o trezire a sufletului. Din moarte şi desnădejde răsări. Misterul Patimilor, mărturia celor ce se adunaseră în bisericuţa din sat în 1633, făcând legământ solemn să reprezinte drama suferinţelor şi morţii lui Isus, din zece în zece ani, dacă molima s'o stinge.

Vechea cronică a satului ne spune că molima s'a stins şi că în anul următor, sub conducerea călugărilor din mânăstirea benedictină apropiată, dela Ettal, sătenii îşi îndepliniră pentru întâia oară făgăduiala.

Inainte, în ciuda războaielor şi a vremilor grele

Dela 1670 înainte, fiecare decadă văzu acelaş spectacol religios, aceiaşi însufleţire şi evlavie. Numai chipurile se schimbară. Veşnic Misterul Patimilor înflorea, în vremi de openelişte, războaie şi greutăţi de tot felul.

Ce-i drept, după războiul mondial, anul 1920 rămase tăcut şi mohorît. Nu erau destui actori şi nu erau de fel merinde. Dar în 1922 vara fu plină de activitate. Misterul începu în Mai şi se isprăvi în Septembrie. Oberammergau se dovedea din nou credincios legământului.

Nici un German n'o să uite vre-odată zilele acelea sfâşietoare, de inflaţie şi prăbuşire a monetei, de acum 14 ani, când trebuia să ai un săculeţ plin cu bani pentru cea mai mică târguială. Americanii veniţi să asiste la Misterul Patimilor erau încântaţi dar şi uimiţi de puterea de cumpărare a monetei lor, fiindcă un singur dolar le ajungea pentru trei zile de trai desăvârşit, iar cu 30 de cenţi se puteau cumpăra cele mai bune locuri din sală.

Sfârşitul sezonului ar fi descurajat orice iniţiativă nesprijinită pe datina Oberammergaului.

Anton Lang, fost dela 1922—1932 interpretul blândului Iisus.

Tatăl meu, care juca atunci rolul principal, primi pentru peste 60 de spectacole istovitoare 20.000 de mărci — sumă ce-i îngădui să cumpere doar o pereche de ghete şi câteva bucăţi de săpun! Cele 15.000 de mărci ce mi s'au dat mie pentru conducerea orchestrei trebuiau, după socoteala mea, să ţină grozav de mult, mai ales dacă puneam banii la casa de economie. Totuşi în câteva zile suma fu depreciată la zero — şi asta s'a ales din ea.

Dar am mers înainte şi chiar suma nemaiauzită de un milion de dolari a fost cu hotărîre refuzată de săteni, care au respins propunerea de a îngădui să fie filmat Misterul lor, şi au preferat să-l lase să rămână ce a fost chiar dela început, o dramă locală executată de amatori. Numai astfel i-a fost cu putinţă satului din umbra muntelui Kofel să-şi păstreze ciudatul său caracter.

Pristavul satului ţine loc de ziar

Vizitatorul sosit la Oberammergau bagă numaidecât de seamă curăţenia şi atmosfera răcoritoare. Fiecare casă îl atrage prin înfăţişarea-i curată şi prin firea ospitalieră a proprietarilor.

Cu tot asfaltul de pe Strada Mare, caracterul rural n'a suferit nimic. Incurcăturile circulaţiei sânt pricinuite de vacile sau de caprele ce hoinăresc pe stradă, mai degrabă decât de automobile, din care sânt doar vreo zece în toată comuna.

In câte alte locuri din lume se mai aude azi glasul răguşit al pristavului? După ce-şi sună clopotul voluminos, vesteşte de pildă vânzarea cărnii de viţel, îngăduită pentru casele cu numerele de la 1 la 20. Dacă ai pierdut ceva te ajută să-l găseşti, ţinând cu glasul lui locul unei rubrici din Mica Publicitate.

Zidurile de piatră văruită ale caselor dăinuesc în general de mulţi ani, ca şi cum ar vrea să le apere de vremea rea, coperişuri de ţiglă cu streşini late încununează casele. Ce-i drept, tabla cenuşie înlocueşte uneori roşul viu al ţiglelor. In schimb chiar şi azi mai sânt unele coperişuri străvechi de stuf, înţepenite în loc prin lespezi grele de piatră.

Rândunelele care prezic mersul vremii şi aduc noroc îşi fac de preferinţă cuiburile sub streaşină sau chiar în casă, când se întorc primăvara din sud. Gospodarul socoteşte totdeauna că e semn bun, când păsările acestea iuţi şi sfioase îşi fac cuibul pe abajurul lămpii din tavan, deşi gospodina iubitoare de ordine poate fi de altă părere.

Sf. Petru (Hubert Mayer) e mare iubitor de copii.

Până acum vreo 150 de ani privelişţea munţilor ameninţători umplea de sfială, ba chiar de spaimă, pe oamenii din vale; se uitau la ei mai mult ca la nişte piedici, decât ca la un lucru frumos, isvor de inspiraţie. Obiceiul de a înlătura influenţa apăsătoare a peretelui de stâncă veşnic prezent, cu ajutorul culorilor vii, stărue şi azi; şi pe lângă vechile dar veşnic proaspetele fresce care înfăţişează scene din Biblie, pe zidurile caselor, altele mai moderne, făcute de artiştii tineri bavarezi, împrumută culorile lor vii unor străzi şi aşa luminate veşnic de casele zugrăvite în galben, trandafiriu, verde şi albastru.

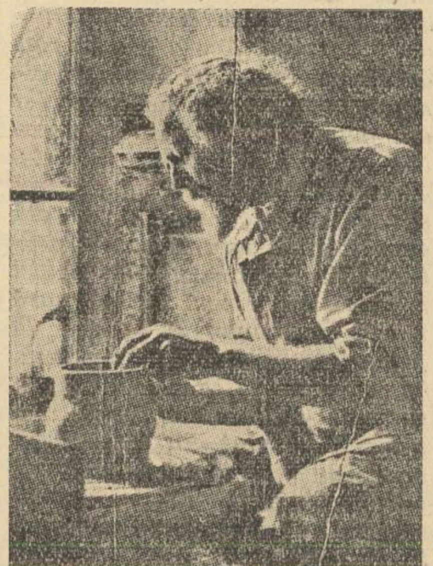
Aproape nu e casă fără balcon şi acesta (ca şi toate ferestrele) e tivit cu o mulţime de flori. Obloanele verzi şi ramele zugrăvite în jurul ferestrelor pun un accent special pe „ochii" celor mai multe case.

De obicei, lângă uşă stă scris cu litere mari numele şi îndeletnicirea proprietarului. Inlăuntrul casei centrul nu e bucătăria, ci odaia comună, cu un crucifix săpat în lemn, atârna într'un ungher. Aici e leagănul vieţii de familie, aici se adună bărbaţii, femeile şi copiii, când se întorc dela câmp sau dela prăvălie.

Câmpurile dau tocmai atâta iarbă câtă trebue pentru vite şi atâţia cartofi câţi trebue pentru oameni, deşi cei mai mulţi dintre ţărani îşi au grădinile lor, au zarzavaturi şi flori.

Casa şi grajdul sânt deobicei în aceiaşi clădire. Asta îl scuteşte pe ţăran de mult umblet pe vreme rea şi îl ţine veşnic lângă vacile lui dragi, care la rândul lor dau căldură în timpul iernii lungi şi reci.

Sosirea zăpezii e bine venită pentru toţi, fiindcă pătura albă aşternută peste munţi şi vale nu înseamnă îngropare pentru patru-cinci luni: Mulţi vizitatori vin să-şi încerce norocul la ski şi în sportul acest tinerii din localitate ajung lesne la măestrie. Uneori ei urcă cu skiurile câte un munte înalt, timp de câteva ore, apoi se avântă înapoi spre

„Iuda" (Hans Zwink), e pictor de icoane.

locul de plecare, unde ajung în câteva minute. Sănii şi cai cu zurgălăi rup liniştea ce poate părea străinilor monotonie.

„Santa Claus" (Sf. Niculae), care soseşte la 6 Decembrie, e premergătorul Crăciunului. Faptele bune şi rele ale copiilor sânt cetite din cartea lui uriaşe de aur şi după aceia ies la iveală nuci, acadele, turtă dulce şi vreo câteva daruri mărunte şi practice; dar dacă poezioara învăţată pe de rost sau rugăciunea a fost uitată tocmai în faţa sfântului, nuelele au cuvântul. Ba chiar şi mai rău, se întâmplă ca slujitorul sfântului să-şi deschidă sacul încăpător şi să despartă astfel pe micul vinovat de copiii buni.

In Joia dinaintea Crăciunului cete mici de copii se îngrămădesc din uşă în uşă şi cântă vechile colinde de sărbători. Apoi, deodată, iată ajunul Crăciunului; în dosul obloanelor, închise ca să stăvilească frigul, e strălucire, sgomot şi mulţumire. Toţi stau în jurul ieslei mici, de lemn sculptat, cu pruncul Iisus în ea; deasupra ei un pin frumos gătit îşi întinde ramurile verzi şi îmbălsămate.

Copiii nerăbdători cântă colinde în faţa uşii care de câteva zile ascunde pentru ei o mare taină.

După ce li s'au împărţit darurile, urmează de obicei o mică piesă de teatru, în semn de mulţumire pentru bunătatea părinţilor. Soba mare de faianţă din colţ trozneşte; e ceva nespus de plăcut în căldura ei, pe care cei deprinşi de mici cu caloriferul nu o pot preţui.

Antene de radio şi calorifere

Ca şi sosirea radio-ului, care îşi întinde îndrăzneţ antenele în dosul crucilor de lemn, din coperiş în coperiş, sosirea mijloacelor moderne de încălzire aduce cu sine schimbări treptate; dar e tare greu pentru bătrâni să vadă cum dispar sobele.

In noaptea de Crăciun, pe multe morminte strălucesc pomi de Crăciun mici, sus în cimitirul tăcut. In biserica sfinţilor Petru şi Pavel se înalţă muzica dumnezeiască, opera lui Rochus Dedler, care, acum mai bine de o sută de ani a compus-o pentru satul lui natal, pentru care

Pe cingătoarea-i lată fiecare dansator poartă portetul dragei sale.

a scris deasemenea şi muzica fragmentară din Misterul Patimilor, aşa cum se cântă astăzi.

Spre casa lui „Iisus"

„Unde stă „Iisus?" e deobicei prima întrebare a celor ce sosesc. Adeseori auzi pe locuitori vorbind de cutare sau cutare om din sat şi zicându-le „Iuda" sau „Sfântul Ion", după feluritele roluri pe care aceştia le joacă.

Aşa că găsim pe Iisus la marginea Oberammergau-lui, stând într'o casă drăguţă, înconjurată de o grădină îmbălsămată. Soţia lui te întâmpină şi te duce voioasă în dosul casei, unde Alois Lang şade în atelier, ducând mai departe meşteşugul strămoşilor lui, sculptura în lemn. Mai multe statui stau în jurul lui, dar acum el e cufundat în sculptarea unui crucifix.

Epoca maşinilor e ruina sculpturii în lemn

Iţi trebue zile, săptămâni şi luni ca să sculptezi cu mâna un obiect migălos dintr'un lemn de păr, de nuc sau de arţar.

Mijlocul acesta — cel mai obişnuit în Oberammergau — de agonisirea traiului, nu mai „rentează" astăzi; uneltele ruginite trebue lăsate să doarmă şi înlocuite cu mistria sau cu coasa.

Tânărul Willy Bierling se luptă şi el cu nevoile, încercând să trăiască din ce poate câştiga cu sculptura în lemn, expusă în mica lui vitrină din Strada Mare. Soţia lui, măritată doar de doi ani, se gândeşte cu plăcere la anul 1934, care l-a văzut pe soţul ei în rolul Sfântului Ioan. Nici nu s'a supărat că ea însăşi a fost scoasă din piesă din pricina regulamentului care nu dă voe femeilor măritate să facă parte din distribuţie. In schimb, sânt cazuri când o fată preferă să-şi amâne nunta cu un an sau mai mult, decât să se lipsească de experienţa rară de a juca unul din cele două roluri feminine principale.

Când soţia mea, născută Klara Mayer, îşi aminteşte de vara anului 1934, gândul i se întoarce la scena uriaşă a Misterului Patimilor, unde a avut prilejul să apară ca Maria Magdalena, alături de Anny Rutz, care, modestă stenografă şi singurul sprijin al unei mame văduve, juca pe Maria, Maica Domnului.

Incă din 1930 Klara Mayer ar fi fost aleasă ca Magdalena, dacă regula n'ar fi oprit ca două roluri principale să fie jucate de persoane din aceiaşi familie. Tatăl ei era atunci Iuda, vestit

Bubi Wenig a jucat adesea pe Iisus, în piesele de Crăciun.

pentru interpretarea sa emoţionantă. Peste patru ani el renunţă la rolul acesta, ca să-i îngăduie fiicei sale să păstreze pentru tot restul vieţii amintirea participării la Misterul Patimilor.

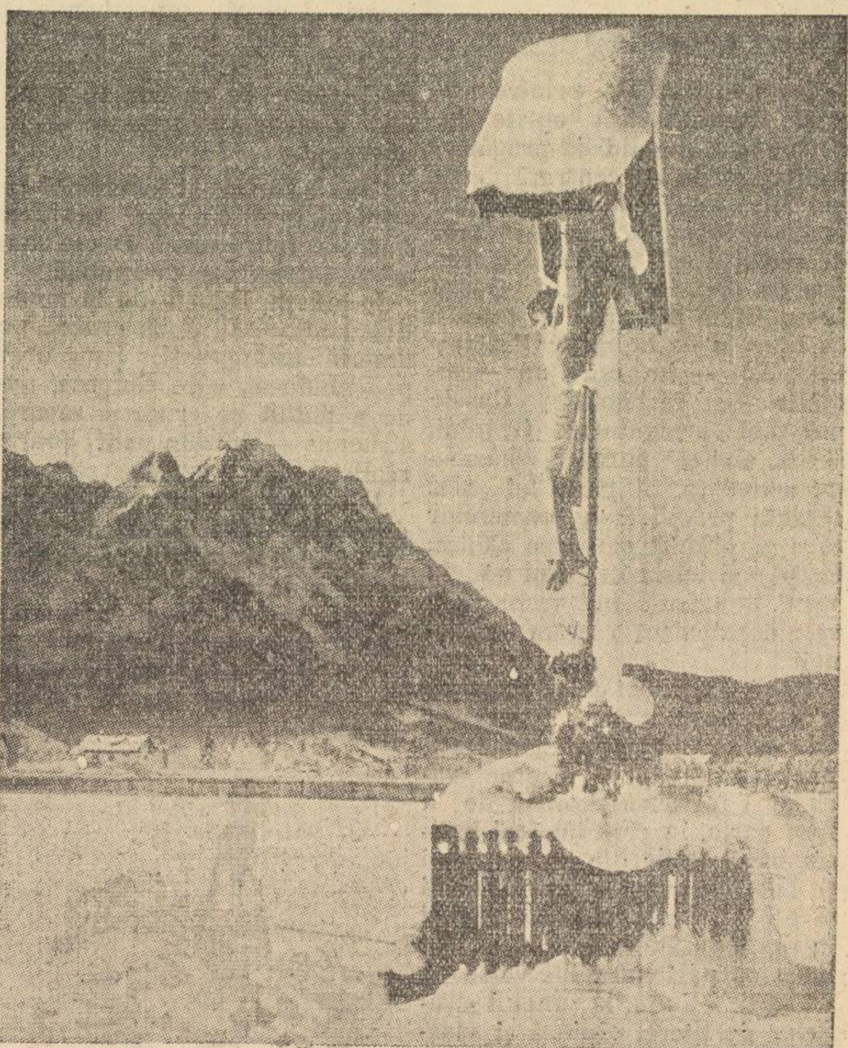
Totuşi o lege aspră domneşte. Douăzeci şi patru de oameni, aleşi de sat, alcătuesc Comitetul Misterului Patimilor, şi, sub preşedinţia primarului şi a preotului, artiştii sânt aleşi cu jumătate de an înainte de deschiderea stagiunii. Toţi actorii, fireşte, sânt locuitori din Oberammergau, singurul venetic fiind asinul pe care intră Iisus în Ierusalim şi care de obicei e adus din Austria.

Alegerile acestea pricinuesc cea mai mare fierbere în curs de zece ani; ele aduc bucurie şi desamăgire, feţe îmbujorate şi inimi amărîte, fiindcă nu numai tipul caracteristic, ci şi înfăţişarea generală şi talentul dramatic atârnă greu în cumpănă şi nu toţi pot căpăta rolurile dorite.

Unii vizitatori se feresc de „Iuda"

Iuda e un om cam nenorocit,

Urmare în pag. VIII-a

Lângă munţii cei mai înalţi ai Germaniei, la Garnisch, 10 km. dela Oberammergau.

şi asta numai fiindcă trebue să-şi joace rolul. Mulţi oameni refuză să stea sub acelaş acoperiş cu el. Pe vremuri încercau chiar să-l vatăme, după reprezentaţie.

Dar aceste sentimente vrăşmaşe nu l-au împiedecat pe Hans Zveick să continue meseria tatălui său, de pictor şi, printr'o coincidenţă — fiindcă rolurile nu pot fi moştenite — şi rolul lui de Vânzător, în piesă.

Cântând şi fluerând, Hubert Mayr, Sf. Petru din piesă, îşi mână caii dela căruţă prin sat în fiecare zi, ducând lapte locuitorilor. Ce fericit şi mulţumit e că în sfârşit şi-a văzut visul cu ochii şi că a ajuns „Sf. Petru!"

Purtarea blajină a lui Hugo Rutz, potcovarul satului, nu te-ar face să-ţi închipui nici o clipă că pe scenă el a fost aprigul mare preot, Caiafa, ce aţâţă gloata împotriva lui Iisus.

Un profesor de desemn, mare preot

Anton Lechner, profesor de desemn la şcoala de sculptură din localitate, ne pregăteşte o surpriză tot atât de mare. Parcă e cu totul alt om când îl găseşti în faţa halbei de bere, trăgând cu plăcere din luleaua-i veche, decât atunci când îl vezi în piesă făcând pe marele preot Ana, ce stă lângă Caiafa şi aruncă învinuiri lui Iisus, în timp ce Melchior Breitsamter, simpaticul Sf. Ion din 1922, îi ascultă, în rolul prefectului roman Ponţiu Pilat, pe care l-a jucat de două ori, foarte impresionant.

Ludwig Lang, fiorosul Barabbas de pe scenă, e un văcar paşnic pe care îl poţi vedea trecând pe stradă la ora şase, mai în fiece dimineaţă, şi mânând o cireadă de vaci afară la câmp şi la munte, de unde nu se întoarce până la şase seara. Aceasta e ora când vin vacile şi circulaţia trebue să se împace cu capriciile lor, când păsesc încet spre casă, fără să le pese de goarnele automobilelor care le ies în cale. Capre şi cai, toţi înzestraţi cu clopoţei — al căror sunet e cunoscut de fiecare stăpân — urmează vacile, dealungul străzilor, în pas domol; pe urmele lor vin măturătorii, a căror ambiţie nu îngădue odihnă.

Cele vreo zece maşini sânt cu mult întrecute ca număr de biciclete, mijloc de transport practic şi sănătos, pentru tineri şi bătrâni.

După cum darul de a juca pare înnăscut în majoritatea locuitorilor din Oberammergau, cei mai mulţi dintre ei sânt foarte pătrunşi de răspunderea pe care o au faţă de datina lor sfântă. Ei trăesc şi mor pentru piesa lor, şi aş vrea să accentuez mereu că noi nu jucăm ca să trăim, ci trăim ca să jucăm — lucru care poate părea de neînţeles unui călător grăbit, ce vine şi pleacă în goană, fără să pătrundă vreodată mai adânc rostul muncii, obiceiurilor şi datinilor noastre.

Dansul proscris

Toate distracţiile, printre care şi dansul, sânt oprite în cursul anului solid de pregătire pentru, şi de concentrare asupra Misterului Patimilor. Totuşi satul, în cursul celor şase luni de repetiţii sub conducerea nespus de destoinică a lui Georg Lang (sânt peste 30 de familii cu numele de Lang în Oberammergau), se îmbracă în vestminte de sărbătoare. Casele par mai atrăgătoare. Grădini, străzi, alei şi parcuri sbârnâe de activitate. Şi peste tot vezi ciudata privelişte a oamenilor care se plimbă sau trec călare, cu păr şi bărbi ce flutură în vânt, îmbrăcaţi în vechiul şi veşnic practicul costum naţional.

Până n'o fi tot gata, dansurile munteneşti bavarete nu vor reinvia în Oberammergau. Deci, pentru moment, nu se mai vede acel fel terpsichorean de a face curte, în care tânărul înfocat bate ritmic din palme, apoi se bate cu palmele pe genunchi şi pe tălpile bocancilor, sărind în sus şi lăsându-se pe vine, în timp ce partenera lui valsează lin în trei timpi, la sunetul strunelor de ţiteră, ghitară şi vioară.

In anul 1940 se va desfăşura cam acelaş program ca înainte, dar din Mai până în Septembrie autobuzele şi maşinele vor fi mai numeroase. Incă odată, pentru un răstimp de cinci luni satul va fi dat, de voe de nevoe, pradă nenumăraţilor vizitatori, prejudecăţilor şi criticilor lor, capriciilor, admiraţiei şi laudelor lor, asupra a ceeace e foarte firesc pentru cei ce muncesc acasă şi joacă pe scena teatrului uriaş, în faţa a 6200 de spectatori, uneori chiar şi de cinci ori pe săptămână.

Reprezentaţia începe dis de dimineaţă

Dela 8.15 dimineaţa, până la 5.25 după amiază, cu o pauză de două ore pentru masă, miile de oameni urmăresc cu interes neşovăitor, reprezentaţia, dela început până la sfârşit, fără să îşi ia ochii, adeseori împăienjeniţi de lacrimi, dela scena principală, clădită de curând şi modernizată.

In faţa ei, mărginit de o parte şi de alta de casa lui Pilat şi palatul marelui preot Ana, se deschide prosceniul, lat de 50 de metri; aici, pe ploaie ori pe soare, au loc scenele de mase şi aici apar cei 47 de membri ai corului — toţi, talente locale — conduşi la intrare şi la eşire de figura măreaţă a Crainicului ce spune Prologul şi are sarcina să prezinte tablourile. El are mai multe rânduri de recitat decât orice alt interpret.

Sânt 24 de tablouri artistic rânduite şi bogat montate, presărate neregulat printre cele 16 acte — şi înfăţişând scene din Vechiul Testament, jucate paralel cu altele din Noul Testament.

Apoi corurile, acompaniate de orchestra locală, stărue muzical asupra acestor tablouri, vii şi totuşi nemişcate. In dosul tuturor acestora, firea însăşi alcătueşte fundalul cel mai impozant, făcut din munţii verzi, împăduriţi, în parte, cerul boltit şi fuga necontenită a norilor.

Poate fi spectacol mai covârşitor decât tunetul care bubue în depărtare şi fulgerele care străpung cerul în timpul scenei răstignirii? Şi totuşi aceasta s'a întâmplat de nenumărate ori.

Incă dela începutul reprezentaţiei — vestit prin bubuitul unui tun descărcat pe un deal, în depărtare — auditorul este cufundat într'o tăcere adâncă. Orchestra, corul, prologul şi tablourile îi cer şi mai multă concentrare; şi atunci perdelele se desfac.

Acum Iisus intră în triumf în Ierusalim. Preoţii pizmaşi îşi încep intrigile împotriva Lui, în timp ce Iisus îşi ia rămas bun dela Mama Lui şi dela prieteni, în Betania înainte de a se întoarce în oraşul ursitei Sale.

Cina cea de taină

Acolo, cina cea de taină îi uneşte încă odată, pe El şi pe cei 12 apostoli. Iuda se grăbeşte să îşi trădeze învăţătorul, pe muntele Măslinilor. Iisus este prins.

După masă îl vedem în faţa marilor preoţi, calomniat, batjocorit şi ocărît, apoi trimis la Ponţiu Pilat, care îl trece regelui Irod. Petru se pocăeşte că s'a lepădat de el, iar Iuda nu mai găseşte altă scăpare decât ştreangul.

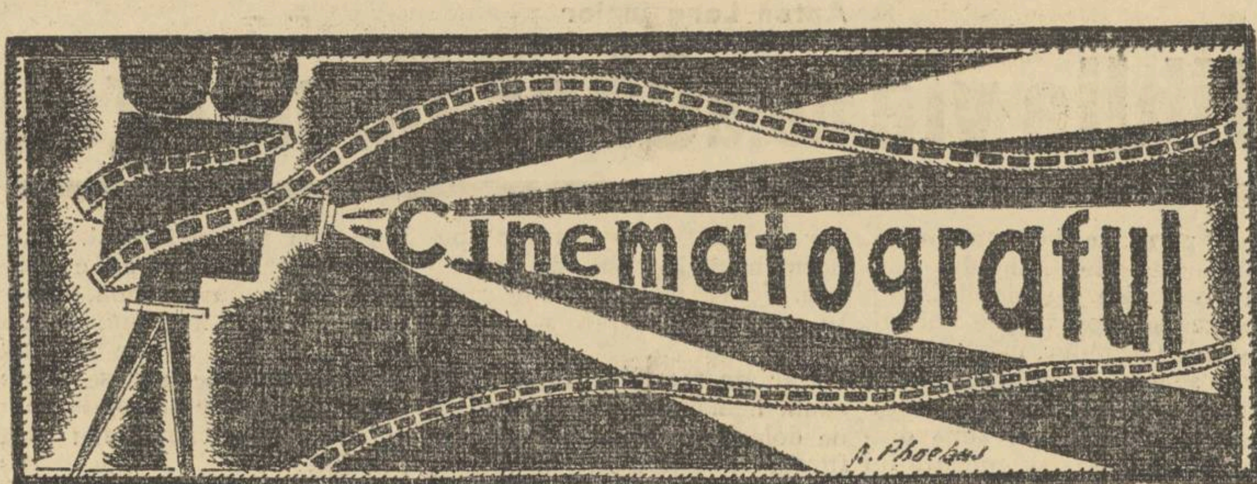
Iisus e biciuit şi încununat cu spini şi înfăţişat unei mulţimi furioase, într'o scenă de cea mai mare intensitate dramatică.

In sfârşit, Pilat îl dă în mâna duşmanilor săi, şi cu crucea pe umerii însângeraţi, Iisus urcă poticnindu-se, spre Golgota, unde e ţintuit pe cruce şi moare, străpuns — într'un stil foarte realist — de o suliţă.

Il vedem din nou sculându-se din mormânt şi, în cel mai frumos dintre toate tablourile, înălţându-se la cer.

De-asupra acestei minunate scene finale stă soarele însângerat la apus, aruncând o văpae purpurie peste teatru şi pe munţi.

napoi

A reapărut pe ecran Billie Dove. Şi, lucru curios, odată cu bătrâneţa ei personală, a cărat cu dânsa şi bătrâneţea unui cinematograf care nu mai există. Un film unde culoarea fotografiilor, încetineala anecdotei, jocul anost al actorilor ne transpun cu aproape zece ani în urmă. Spectatorii din jurul meu exclamau: „Trebue să fie un film foarte vechi". Se înşelau. Dacă filmul ar fi fost vechi, Billie Dove ar fi fost, ea, nouă, direct proporţional cu antichitatea filmului. Şi tocmai nu era cazul. Mi-am adus aminte de primele roluri ale acestei actriţe, pe care o lansase Douglas Fairbanks senior, dându-i rolul principesei principale în „Piratul negru". Pe vremea aceia, Billie Dove era încântător de proaspătă. Acum e mai rău decât bătrână. Căci demonul cinematografic, care nu iartă, i-a dat puterea să se păstreze zglobie, subţirică, vioaie. Şi asta contrastează penibil cu acel nu ştiu ce de vagă ofilire generală care îi umbreşte fiecare trăsătură, fiecare mişcare. De obicei regisorii americani nu tolerează stelele întârziate, şi le dau, la prima alertă, roluri corespunzătoare vârstei. Deaceea avem, în filmele californiene, cei mai perfecţi bătrâni din lume. Căci nimic nu e mai frumos ca un bătrân tânăr, — după cum nimic nu este mai macabru ca un tânăr bătrân...

Crimă pe bord

Este o axiomă în cinematografia internaţională că nimic nu poate da mai sigur un film de succes ca o poveste încurcată cu o zdravănă crimă într'însa.

Randolph Scott

In realitate însă nu-i tocmai aşa. Orice subiect e bun. Totul e cum îl întrebuinţăm. Şi fiindcă a venit vorba de crime, iată cel puţin trei feluri de a se folosi crima într'un scenariu de cinematograf.

Se poate, mai întâi, face psihologia crimei. Un exemplu tipic e frumoasa istorie a lui Raskolnikov din „Crimă şi pedeapsă". Se studiază, pas cu pas, toată evoluţia sufletească a crimei, descriindu-se fiecare etapă a acţiunii criminale precum şi repercusiunile ei ulterioare. Din asta poate rezulta un film foarte dramatic şi tulburător.

Un al doilea procedeu, foarte diferit, este acela al poveştilor poliţiste. Nu atât crima în ea însăşi, ca fenomen de psihologie, este studiată acolo, ci reacţiunea celorlalţi, diversele socoteli şi peripeţii pentru descoperirea vinovatului. Este o poveste pe bază de mister intelectual, un joc de logică şi calcule silogistice, pe când în primul caz misterul e acel al sufletului omenesc în genere, ale cărui ascunzişuri sânt scrutate şi scoase la iveală. Aci palpităm căutând ce se petrece în cugetul unui criminal găsit-gata; în filmele poliţiste criminalul nu e găsit, şi tocmai dorim s'o facem.

Dar mai există şi un al treilea procedeu. S'a comis o crimă — sau mai multe. Ştim sigur că unul din personagiile prezentate nouă este asasinul. Şi la urmă îl descoperim; nu prin deducţii ingenioase, nici prin curse abil întinse, nici prin eliminarea uneia şi alteia din ipotezele noastre, nici prin certitudinea că omul cutare trebue să fie vinovatul deşi n'avem nici o probă; îl descoperim,—dar nu cu mintea, ci... pur şi simplu prinzându-l în flagrant delict! Puteam foarte bine să prindem astfel pe oricare din ceilalţi; sau să nu prindem pe nimeni. Dar, dacă am avut norocul să găsim ce ne trebuia, putem, liniştiţi, trage oblonul peste poveste.

„Crimă pe bord" este tocmai o asemenea poveste (Tylor şi Jean Parker). Nimeni nu face lucruri cu adevărat suspecte. La urmă, locotenentul prim-rol găseşte un domn în camera cu dinamită încercând să arunce vaporul în aer. Aşa dar, el e vinovatul (de altfel, nu tăgădueşte). Şi gata. Foarte palpitant. Şi unde se dovedeşte că şi cu cele mai splendide crime se pot face filme perfect plicticoase.

2-me bureau

Este un film de spionaj, făcut de francezi. Şi — trebue să o recunoaştem — bine făcut, ba chiar excepţional de bine pentru un film franţuzesc.

Mai întâi o calitate care se susţine dela început până la sfârşit: un excelent decupaj; episoadele se succed fără zăbavă şi se înlănţue coherent. Altă calitate: perfectă acurateţă fotografică. Apoi doi actori: unul principal (Vera Korene) şi altul secundar (Gallard) care joacă fără cusur. In schimb felul romantic francez de a prezenta pe ofiţerii germani, paiaţe sistematic ţepene, este de domeniul purei fantezii, şi al unei fantezii destul de ieftine. Cu atât mai mult cu cât atmosfera de oraşel german fusese minunat redată.

Apoi sânt şi alţi mulţi actori care destul de des, lasă să le scape câte un accent de acelea false şi retorice cu care conservatoarele pariziene încarcă şi azi sărmanul tineret dramatic.

Dar, oricum, 2-me bureau dovedeşte progres, îmbucurător progres.

Frate contra frate

Vreţi să vedeţi un spectacol desăvârşit? Vă plac poveştile călări cu bandiţi din Old Far West? Filmul „Frate contra frate" este un model al genului. Mai întâi pentrucă încurcătura intrigei nu-i un simplu imbroglio de vodevil. Furtul, politica, răzbunarea, amorul sânt inextricabil amestecate, şi amestecate aşa cum au şi fost, în realitate, pe acele vremuri romantice şi aspre. Pateticul sau brutalitatea din acele peripeţii sânt reproduse realist, exact aşa cum se întâmplau lucrurile pe atunci.

Adăogaţi la aceasta că actorii sânt foarte buni — mai buni decât de obiceiu; Wayne este din toate punctele de vedere superior lui O'Brien, după cum acesta e de calitate mai subţire decât răposaţii Tom Mix, Fred Thomson şi c. l. In fine peizagiile, cavalcadele, tot ce este vast-vizual sânt de o nein-chipuită frumuseţe. Nu mă voi osteni niciodată lăudând asemenea fermecătoare spectacole.

Colman

Este aproape o necuviinţă să se întrebuinţeze un actor de fineţea artistică a lui Ronald Colman pentru a crea un personaj de carton, arhiduce rus — şofeur de taxi — jucător de bacara — şi milionar („Omul care a spart banca la Monte-Carlo"). Intr'un cuvânt toată colecţia de tinichele cinematografice care decorează creeraşul de pasăre al dactilografelor toante din oraşele capitală. Desigur, Colman joacă bine; ceilalţi la fel; anecdota e bine condusă; fotografiile excelente; dar.... cu neant psihologic tot nimic nu se poate face.

Charlie Chaplin

Distincţie

In sălile bucureştene vine un moment când aproape toată lumea flueră. Cetăţeanul care aşteaptă nerăbdător reînceperea poveştii, cetăţeanul care abia înghite „Jurnalul" cu sempiternele-i lansări de pacheboturi, curse de biciclete sau prezentări de diplomaţi care ne anunţă că sânt bine-mersi, cetăţeanul care a plătit pentru altceva decât ca să audă două prostituate silabisind laude la adresa cutărei aspirine sau cutărui ciorap, — flueră de îndată ce încep „reclamele".

Prin excepţie, zilele trecute, cetăţeanul a făcut haz de una din aceste reclame. Era vorba de nu mai ştiu ce marcă de ciorap. Speakerul spunea:

„Ciorapul cutare dă femeii moderne o distincţie aristocratidea, desenată prost, o femee în izmene, cu capul într'un cerc şi ambele picioare în sus.

Aşa „o" distincţie!

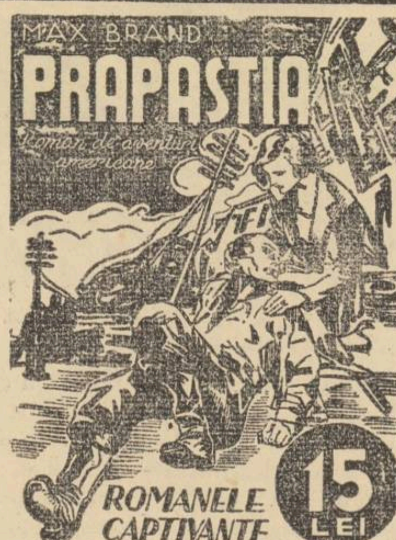
Premiere bune şi ieftine

„Frate contra frate" a fost jucat la „Corso". Acolo se dau aesmenea filme cu cowboys şi aventuri din vremile colonizării. Dar acest gen de producţii nu-i o specialitate exclusivă. Sala Corso are şi filme normale, toate americane, şi toate „premiere". Trebue să semnalăm acest cinematograf foarte interesant, intermediar între marile săli de premieră — unde biletul costă 40 de lei şi cele de „reluare" unde intrarea e un pol. Aci s'au dat multe filme bune, în primă vizionare: Doctorul Sokrates şi altele (acum rulează un film excelent, cu Armstrong şi cu o fetiţă foarte talentată, gen Shirley Temple).

Şi dacă vreţi să ştiţi unde este „Corso" veţi afla că actualul Cinema Corso e exact vizavis de... fostul Cinema Corso....

D. I. SUCHIANU

CEREŢI AZI:
ROMANUL de AVENTURI AMERICANE
de autorul lui „UN DRAC DE FATĂ"
MAX BRAND

in „ROMANELE CAPTIVANTE" 260 pagini 15 lei
La chioşcari, librari şi în gări

CRONICA MODEI

Se spune despre femei, că nu au altă preocupare toată viaţa decât dragostea.

Ii place sexului tare să o creadă, le place şi femeilor să se creadă despre ele aceasta. Fiecare cu bovarismul său, adică cu iluzia care şi-o face despre sine sau pe care vrea să o dea altora despre fiinţa lor. Dar, după cum citirea în palmă sau analiza grafologică ştie descoperi în unele trăsături imperceptibile, în unele linii şi mişcări inconştiente, adâncul adevăr al logicei organismului complex al omului, tot astfel şi cel ce va şti să citească în trăsăturile modei din cele din urmă decenii, va putea degaja, sub aparenţa ei uşuratică şi inconsequentă, orientări destul de precise în evoluţia ei.

Orice am spune, se cunoaşte chiar din evoluţia modei, că nu poate fi un adevăr nediscutabil aforismul „Toată viaţa femeii nu-i decât dragoste". Ne dăm seama, cu toate că în aparanţa noastră exterioară ne apropiem din ce în ce mai mult de aparenţa exterioară bărbătească. In tot cazul, influenţa ţinutei şi costumului masculin în moda feminină este din ce în ce mai accentuată sau, ca să ne exprimăm mai precis, deosebim, în panorama modei din ultimele decenii, două stiluri, cu totul diferite în îmbrăcămintea femeii.

In viaţa de toate zilele, ca şi la sporturi şi jocuri, îmbrăcămintea admisă de modă şi preferată de femee, trebue să fie realmente practică şi potrivită cu scopul ei. Acesta este stilul practic, stilul femeii care vrea să afirme că funcţiunea ei în societatea modernă nu-i *numai* gospodăria şi că viaţa ei economică nu depinde *numai* de puterea ei de sex-appeal. In tot cazul, ţinuta ei, în anume împrejurări, trebue să dea impresia că nu se preocupă, în acele clipe, decât de jocul ei de tennis, de minge sau de volan, lăsând pe planul al doilea atracţia sexuală, care nu trebue să intervină aci, când e vorba cu totul de altceva.

Bine înţeles, este şi cellalt stil, acela ce nu trebue să cultive decât farmecul feminin şi să exprime dispoziţia de spirit de a petrece; acele haine pe care englezul le califică „glad rags".

Marile case de modă au, în acest scop desenatori deosebiţi pentru un gen ca şi pentru cellalt, ca să accentueze cât se poate de bine opoziţia între „practic" şi „estetic". Mai mult: esteticul este încredinţat, de obiceiu, desenatorilor bărbaţi, ca unii care ar cunoaşte mai bine ce anume stil de îmbrăcăminte a femeii îi atrage mai mult.

In haina de toate zilele, îmbrăcată spre a merge după treburi, femeia nu trebue să lase să se vadă, cu evidenţă strigătoare, că e preocupată de frumuseţea ei. Se înţelege că dorinţa oricărei femei este de a fi „avantajată" la muncă, la joc, ca şi la petreceri. Desenatorul, casa de „haute couture", sau simpla cusătoreasă de gust, care lucrează sub direcţia noastră, trebue să caute să facă „haină frumoasă" şi din ţinuta practică de toate zilele. Dar una e o haină frumoasă, potrivită condiţiilor vieţii moderne, şi alta e o rochie atractivă, seducătoare.

E o concepţie cu totul nouă în felul de atracţie feminină ce se cere într'un caz şi în cellalt. De multe ori se înţelege prin ţinută practică haina clasică, cu linii verticale severe. Sânt multe femei care în exerciţiul carierei şi al funcţiunii lor, o adoptă, pentru ca să nu aibă aerul că vor să sară în capul bărbaţilor, atunci când ei nu sânt dispuşi la altăceva decât la ocupaţiile zilnice, practice şi serioase.

Cât despre rochiile de seară, de după amiază, elegante, atractive, provocante, moda este în căutarea mereu îngrijorată a unei note, nu atât nouă, cât înoită, luată din trecutul costumului feminin şi reîmprospătată.

Epoca din secolul al XIX-lea, care pare a fi revenit la modă, poate să nu fie decât trecătoare ca influenţă, pentrucă izvorul ei de inspiraţie este cu totul altul decât cel impus de spiritul clipei de azi. Inspiraţia în crearea unei mode nu se ia dintr'un album, ci din întreg spiritul unei epoci. Or, epoca Imperiului al doilea ca şi epoca Victoriană erau gotice, ca spirit şi decoraţie, pe când în epoca de după războiu şi chiar în epoca actuală, rochia de seară rămâne, până acum, cu toate eforturile modei, în spiritul clasic.

In Anglia gustul pentru romantic a fost întotdeauna mai pronunţat şi de aceia nota clasică este mai uşor de modificat. Dar în Franţa rezistenţa este mai mare, cu toate că şi acolo se observă o notabilă reînviere a romantismului. In general moda actuală caută să se renoveze, pentru rochiile atractive, încercând unele din liniile şi trăsăturile siluetei feminine din epoca romantică, în decursul celor o sută de ani înaintea marelui războiu.

Se înţelege că alegerea ar trebui făcută consultând gustul bărbaţilor, bine înţeles indirect. Multe femei însă afirmă că nu pun preţ pe gustul bărbaţilor, pentrucă acesta nu are valoare. Astfel au fost în genere femeile din era Victoriană, care însă nu erau sincere, căci s'au dovedit a fi mai experte în arta de a plăcea bărbaţilor, al căror gust pozau a-l dispreţui.

Femeia modernă însă, cu o mai inteligentă cunoaştere a instinctelor, recunoaşte că, atunci când e nevoie, trebue să caute să atragă şi prin înfăţişarea ei exterioară. Moda, în aceste împrejurări, îi pune la îndemână arme luate din arsenalul Istoriei Costumului şi puse la punct spre a servi în prezent.

De pildă acum o sută de ani când romantismul era în plină expansiune, bărbaţii în genere erau extraordinar de atraşi de creatura misterioasă învăluită în stofe de la cap la picioare. Ei erau excitaţi de misterul formelor ce nu se puteau vedea. In prezent, sânt sătui până peste cap, de kilometrii de anatomie care se desfăşoară, în toată goliciunea, sub ochii lor şi aspiră la formele tăinuite de îmbrăcămintea din alte vremuri. De sigur că femeile le vor satisface gustul şi dacă vor păstra costumul practic, în liniile cerute de felul modern de viaţă, vor dansa îmbrăcate aşa cum doresc ei. Vom avea o epocă de unghiuri şi curbe. Aceasta înseamnă *„corset"*, adio deci formelor şi liniilor naturale ale corpului uman.

Cum se vor împăca femeile noastre, tinerele atletice cu aceste noi cerinţe ale modei?

Pentru moment avem încercările cu împodobirea excesivă a umerilor şi punerea în valoare a mijlocului, strâns încorsetat, o lărgire mai mare a poalelor, precum şi înlocuirea braţelor omeneşti, cu imposante „gigots de mouton" şi cu baloane. O construcţie, atât de împovărătoare şi de încărcată, trebuie să ceară un acoperiş în armonie, de aci modificarea pălăriei şi a coafurei.

Oare buclele şi bucletele de azi nu ne vor conduce într'o zi la coafurile din secolul al XVIII-lea, edificiile acele absurde, încununate cu pene şi cu tot felul de născociri? Imensele pălării, încărcate cu panglici, se vor clătina, poate, din nou, pe capul elegantelor moderne, ca nişte umbrele, apărătoare de soare, pe capetele cailor?..., Să ne consolăm cu gândul că femeile moderne nu vor urma, cu credinţa unor sclave, pretenţiile unei mode absurde. In tot cazul e bine că s'au stabilit atât de solid cele *„două stiluri"* în îmbrăcămintea feminină şi că ne vom putea refugia ori când în rochia practică şi de toate zilele. Dăm aci patru momente din moda secolului al XX-lea. Epoca prerăzboiului, a războiului, a post războiului şi a jazzului.

BITRIX

Scrisori și hârtii vechi

Cetitorii acestei rubrici își amintesc, poate, că generalul Christian Tell, în scrisoarea pe care o adresa din lagărul dela Șumla, la 6 Februarie 1854, lui Iacob Melic, îi mulțumea: „pentru că ai fost cauza a mă uni cu colonelul Blanc care este un om din cei rari”.

Acest colonel Blanc era un francez pe care refugiații români îl cunoscură la Constantinopole și care nu știu din ce îndemnuri sufletești, se înrolase în legiunea de voluntari români, care aștepta învoirea Porții ca să fie primită a lupta alături cu armatele Turciei și ale aliaților ei contra Rusiei.

Dela Șumla, unde cantonau legionarii români, colonelul Blanc trimite lui Iacob Melic, la 12 Februarie 1854, următoarea scrisoare în limba franceză, care ne dă câteva aspecte din viața de lagăr a voluntarilor români.

Șumla 12 Februarie 54

Domnul meu,

Profit de prima ocazie sigură ce mi s'a prezintat până astăzi pentru a vă aminti despre mine și pentru a vă exprima în acelaș timp toată simpatia și toate mulțumirile mele.

Domniei voastre datoresc împlinirea visului meu și vă sânt recunoscător pentrucă mi-ați înlesnit prețioasa cunoștință a generalului Tell.

N'aș putea să vă exprim nici odată cât preț pun pe prietenia lui și prin urmare ce recunoscătoare amintire datoresc acelula care a prilejuit-o. Nu voi uita niciodată, domnul meu, cordiala d-voastră primire și interesul ce ați binevoit a-mi arăta. Doresc ca la rândul meu, să fiu și eu în stare de a face ceva care să vă fie plăcut, până atunci vă rog să mă socotiți totdeauna ca un frate și amic care se va simți prea fericit ca să fie considerat de d-voastră ca secretarul ordinelor sale.

Dela sosirea noastră la Șumla n'am primit nici o scrisoare dela Constantinopole; generalul își închipuie că nici d-voastră n'ați primit nici una din scrisorile ce v'am adresat, cu toate că v'am scris la plecarea fiecărui curier (de trei ori).

Toate scrisorile care sosesc sau pleacă sânt interceptate, cetite (și pe cât se pare, confiscate), de aceia profităm cu plăcere de prezenta ocazie.

Precum vedeți, cu toată prudența posibilă, nu putem scăpa de ochiul bănuitor al poliției. Aceasta o înțeleg. Ceiace nu înțeleg însă e ca să se intercepteze crisori care sânt cu totul străine de politică și să se împiedice astfel pe rude și prieteni de a comunica între ei. Când ești învăluit ca noi de ometii dela Șumla, numai atunci simți prețul adevăraților prieteni și apreciezi golul ce-l face lipsa lor.

Am scris lui Duvivier: nici un răspuns sau, mai exact, răspuns interceptat. Prezentați-i sincerele mele amiciții și rugați-l să-mi scrie o scrisoare lungă cu prima ocazie ce i se va prezenta.

Aș avea multe să vă povestesc dacă aș vrea să vă zugrăvesc nenumăratele intrigi în mijlocul cărora e silit să se zbată generalul. El vă va explica desigur toată această diplomație în care admir calmul, simțul politic, fermitatea și abilitatea generalului.

Sântem tot în nesiguranță cu privire la soarta noastră. Totuși avem multă încredere și așteptăm cu răbdare. E de altmintrelea foarte lesne să ai răbdare în societatea în care trăim: toți ofițerii sânt plini de atenție și de bunătate, și, în ce mă privește, mărturisesc că mă simt rușinat de toată politeța lor.

Am comis stângăcia de a răci în cursul călătoriei mele până aici și de a fi cam indispus. Nu vă puteți închipui ce sinceră și călduroasă prietenie mi-au arătat!

Cât despre general, nu pot să-i reproșez nimic: vă asigur că el trece peste toate limitele îndatoririi. E un om excelent.

Aș fi dorit bucuros să vă anunț intrarea noastră în țara d-voastră și să descopăr astfel căminul d-voastră și al d-nei Melic; cred că ceiace este amânat nu este pierdut.

Până atunci vă rog să prezentați d-nei Melic asigurarea adâncei mele considerațiuni.

La revedere, inimosul meu domn Melic, aștept să vă strâng curând mâna (nu prea de vreme; *ar fi semn rău!) Al d-voastră cu totul devotat.*

T. BLANC

P. S. Ați vrea oare să aveți amabilitatea de a trimite la poștă alăturata scrisoare pentru Franța și de a ruga pe Duvivier să spună d-lui Deodati ca scrisorile ce-mi vin din Franța să caute a mi le trimite prin D-voastră, dacă credeți că aceasta n'ar însemna să abuzez de bunăvoința d-voastră”?

Păcat că energiile și devotamentele ce se grupează în jurul generalului Tell n'au fost întrebuințate!

Aceste energii, dacă s'ar fi manifestat ,ar fi folosit desigur și Turciei, în acțiunea ei militară contra Rușilor; dar, mai ales, ea ar fi scos în evidență însușirile ostășești ale neamului — tocmai în minutul când se punea problema renașterii lui politice.

E probabil că Austria, care râvnea la Principate și care avea chiar să le ocupe, s'ar fi opus la înarmarea Românilor și la cooperarea lor cu armatele turcești. Am însă impresia, din hârtiile pe care le răsfoesc, că a fost un moment când Turcia era dispusă să înarmeze pe Români. Dacă s'ar fi profitat de acel moment, Austria s'ar fi găsit în fața faptului împlinit.

Din nefericire însă, intrigile și neînțelegerile dintre refugiații români au făcut, precum vom vedea, să se piardă acel moment.

EUGEN MELIC

Portrete socialiste

Broșura cu acest nume este o colecție de opt figuri de socialiști risipite prin ziare și reviste, de Const. Graur și editate în colecția „Șantier”.

D. Const. Graur, fie că vorbește de C. Dobrogeanu-Gherea sau de Mișu Ionescu, de Paul Lafargue sau de Ștefan Tatovici, de Paul Axelrad sau de Ioan Adam, de I. C. Frimu sau de Severine, face să reînflorească un gen, căzut în dizgrație din cauza tonului împrumutat și artificial pe care-l luase în gura oratorilor politici și a apologiștilor de ocazie.

Faptul că e gazetar îi dă accentele acelea familiare, inflexiunea frazei scriitorului care se adresează în totdeauna unui public, pe care vrea să-l convingă și să-l captiveze, să-l combată și să-l emoționeze.

Figurile sânt desenate cu mână sigură, dovedind simțul realului, dar și gustul pentru dreptate, iubirea pentru luptător și prețuirea luptei și a idealismului.

Vorbind despre C. Dobrogeanu-Gherea, d. Const. Graur înfățișează această proeminentă figură sub stăpânirea puterii tainice a unei credințe, care duce omul spre ținte pe care el însuși nu le vede clar, dincolo de sine însuși.

„In ce consta „cauza” n'o știa nici el prea lămurit; tovarășii lui — și mai puțin. Era vorba de realizarea fericirii prin emanciparea norodului”. Ceiace știa însă precis că are de făcut acest revoluționar înăscut, era firește, „distrugerea țarismului”, prin conlucrarea „tuturor celor ce sufereau sub jugul lui, indiferent de concepțiile filosofico-sociale”.

Era destul deci, această atotputernică și tainică credință, spre a deslănțui puterile unei excepționale spiritualități.

Sub disciplina unei etice superioare, aspră pentru sine însuși, neclintită în imperativele sale în tot decursul unei vieți, precum și prin extraordinara activitate a unei minți deopotrivă de aptă pentru lucrul intelectual, ca și pentru realizările practice, Gherea desfășoară o muncă uriașă, devenind, prin studii și gândire, marxist, „nu prin acceptarea unor concluzii”, ci prin dobândirea desăvârșită a unei convingeri, care-l ridică la nivelul de **„creator teoretician”** al personalităților mari din Occident. Aceiași muncă uriașă o desfășoară această prestigioasă personalitate în dobândirea imensului material din literatura specială, necesară aplicării concepției materialiste a istoriei în critica literară. Apoi să nu uităm greutățile materiale în câștigarea acelei independențe absolute în viața de toate zilele, pe care și-o pusese ca prim și neclintit imperativ, spre a nu fi expus a face „nici o concesie pe terenul ideilor și sentimentelor lui de revoluționar”.

C. DOBROGEANU-GHEREA

Și printre toate acestea, activitatea sa de revoluționar activ, convertirea și lămurirea tovarășilor în concepția marxistă, aducerea unui Ion Nădejde, anarhist la origină, la concepția științifică a socialismului, imprimarea caracterului esențialmente social-democratic mișcării noastre socialiste, formarea unui centru de luptă pentru dărâmarea absolutismului peste Prut, ca revoluționar rus. O muncă uriașă, o putere de necrezut de a prinde, a asimila și a metamorfoza în atâtea realizări durabile, această formidabilă experiență umană în timpul unei vieți, relativ, atât de scurtă și atât de grea.

Portretul redă această unică personalitate în trăsăturile ei rezumate, dar portretistul pătrunde pretutindeni cu simpatie și duioșie, făcându-ne să simțim nu numai puterea acumulată a acestor lucruri de eri, ci „să trăim” tonalitatea senzibilității în continuă frematare, care făcea, în adevăr, coloratura acestui mare om și care-l face încă și azi atât de patetic în aleasa sa umanitate: „Bicisnic din naștere, infirm din cea mai fragedă copilărie, veșnic în luptă, el care nu era luptător, muncind din greu o viață întreagă și în cea mai mare parte munci nepotrivite pentru însușirile lui, înzestrat cu un sistem nervos atât de fin încât orice neajuns nu numai al lui, dar al omenirii întregi, — în sensul cel mai propriu al cuvântului — se transforma pentru el în suferință atroce, — a dus o viață de chinuri, cu prea puține bucurii”.

Tot ceeace ne spune despre Gherea d. Constantin Graur, trebuia spus, merita să fie spus, pentru ca să silească posteritatea să exalteze mereu, să și-l creeze din nou pe acest Gherea care trebue să se reîntoarcă printre noi, în cel mai înalt punct al spiritualității.

In celelalte portrete sânt aceleași observații asupra intimului, asupra unor figuri poate mai puțin semnificative, însă cu acelaș dar al ziaristului de a se folosi de cel mai mic lucru pentru a evada din imediat, din concret și a găsi acel punct de vedere care să îngăduie o privire largă asupra destinelor oamenilor conduși de „un ideal”, aspirând la integrarea, „în ordinea veșnică” și pătrunși, oricare ar fi tragedia vieții lor, de imense speranțe pentru un viitor mai puțin nelimitat decât cred cei absorbiți de interesele prezentului.

Ca și în lucrarea „Cu privire la Franz-Ferdinand”, iese în evidență stilul d-lui Constantin Graur, care păstrează și aci aceleași calități de riguroasă preciziune în exprimare, o îndemânare deosebită în arta de a convinge, o claritate și o sonoritate mediteraneană, care dau impresia unei convorbiri directe cu o virtute specială de „a antrena” pe cititor.

Poate gazetăria i-a dat mlădierea aceasta care-l face să cuprindă toate fețele unor personalități și să le înscrie într'un cadru atât de mobil, încât să reflecteze în fiecare trăsătură o bună parte din biografia lor.

In tot cazul, calitățile scrisului său se datorează probabil subtilității spiritului, care-l face să sintetizeze mereu, fără să sistematizeze nici odată.

Recenzentul oricât s'ar sili să redea mai riguros, sau poate tocmai din cauza acestei sîlinte, sărăcește opera pe care o comentează. Micul volum din editura „Șantier” este la lectură altfel și cu mult mai impresionant decât s'ar crede, din această searbădă dare de seamă. Cum zice d. Barbu Lăzăreanu, în prefață, „ceeace au primit chipurile dispărute dela socialism, se vede clar — ori rezultă — nu din vreo expunere insistentă (și ostenitoare), ci dintr'o istorisire ce se oprește, discretă, în pragul intimităților”.

Iarăși, nu putem rezuma mai bine rostul și valoarea acestei colecții de portrete socialiste, decât cu alte citate din aceiași prefață: „Aci însă o idee predomină. Și anume: au fost oameni care au înțeles să vină în sprijinul prefacerilor uriașe viitoare ce se dovedesc a fi de neînlăturat”.

Iar ca încheiere:

„Aceste opt portrete socialiste sânt tipărite în rândul gândurilor bune care, în clipele răspunderilor de astăzi, devin arme de luptă”.

Arme artistic făurite și bine oțelite.

ISABELA SADOVEANU

Evadare...

In timpurile noastre, grele de furtună amenințătoare din toate punctele orizontului, ce poate fi mai plăcut decât o evadare ... în *Utopia*. Edmond Privat (edițiile Victor Attinger) ne transportă în țara viselor generoase ale lui Thomas Morus, prietenul lui Henri Budé, cancelarul Angliei, pe care Henric al VIII-lea l-a decapitat, pentru că nu voia să se supună anglicanismului, ce luase abia ființă.

In insula în care domnește regele Utopus, e fericirea desăvârșită. Comunismul s'a și pus în practică, ușile nu au broaște, căci nu mai sânt hoți...! Doamne!!...

Utopienii aleg în fiecare an un „Philarc” reprezentând treizeci de familii; zece Philarci aleg un „Syphograntes”, iar cele două sute de șefi, în adunare, *aleg un principe, numit pe viață, dar revocabil dacă devine tiran*, între timp. Adunarea Syphograntilor constitue Parlamentul. Bine înțeles, însă, nu există demagogie...

Nici o interpelare nu poate fi discutată în ziua în care a fost depusă, „pentrucă acel care vorbește în ziua întâi, sub impresia momentului, se preocupă prea mult numai de găsirea argumentelor pentru apărarea și menținerea vorbelor sale necugetate, în loc de a studia ceeace e cu adevărat folositor comunității, preferând astfel a strica sau a pune bețe în roate interesului general, mai degrabă decât a-și micșora sau pierde propriul său prestigiu”.

Utopienii nu lucrează de cât zece ore pe zi, pentru a evita supraproducția, piețele le îngădue să se aprovizioneze, gratis, se 'nțelege, fiindcă s'a introdus regimul trocului, moneda neexistând în Utopia.

Aurul, argintul e disprețuit de toți, deoarece nu mai au nici o valoare de schimb; se întrebuințează aceste metale vulgare la facerea lanțurilor și a... oalelor de noapte... Mai mult, una din pedepsele infamante este obligația celor pedepsiți de a purta inele de aur în urechi (aceasta se scrie în anul de grație 1516!). Cât despre mărgăritare și pietre prețioase, ele servesc de jucării copiilor.

Deoarece Utopienii sânt toți virtuoși, nu există decât un număr restrâns de legi, căci și acestea vor fi prea multe pentru un popor atât de înaintat. Justiția este și ea simplificată. Ce nevoie e să se învăluiască oamenii în rețele din care să nu se poată descurca? Nu sânt în Utopia nici notari, nici avocați sau alți meșteri în tăiatul firului de păr în patru. Fiecare se explică direct cu judecătorul și procesul câștigă astfel în claritate, ceeace pierde în lungime.

In relațiile internaționale, Utopienii nu au nici o încredere în tratate și alianțe. Se vede că au presimțit pe Hitler și Mussolini, într'un viitor plin de amenințare pentru scumpa Democrație. Sânt de pe atunci de părerea membrilor actualei Ligi a Națiunilor: aplicarea sancțiunilor economice, încetarea oricărui schimb cu vecinii turbulenți.

Dacă însă vecinii nu vor să înțeleagă, se hotărăsc și ei, cu inima îndoită, la ultimul argument războiul.

Dar nu-l fac ei, căci n'au nici un fel de predilecție pentru această bestialitate brutală... Iși pun la topit... oalele de noapte ca să cumpere mercenarii, profesioniștii și „amatorii de plăgi și gheburi”...

Din 1516... Liga Națiunilor trebue să o ia de la capăt... Omenirea e tot atât de departe de această țară minunată și cu aceleași probleme pe brațe ca și bietul „Cancelar decapitat”, acum câteva sute de ani.

„Viața Românească”

In curând va apărea revista „VIAȚA ROMANEASCĂ” într'un număr special de câteva sute de pagini, închinat memoriei lui G. Ibrăileanu.

Semnează d-nii: C. Stere, M. Sadoveanu, dr. N. Lupu, Gala Galaction, Cezar Petrescu, M. D. Ralea, Demostene Botez, I. Agârbiceanu, A. A. Bădărău, Ionel Teodoreanu, I. Botez, G. Topârceanu, Al. Philippide, Otilia Cazimir, Octav Botez, Pan Halippa, Iorgu Iordan, I. M. Marinescu, dr. P. Cazacu, prof. I. I. Mironescu, Constanța Marino-Moscu, M. Savastos, Eugen Crăciun, D. I. Suchianu, N. Savin, Aureliu Weiss, etc. etc.

Cronica literară

Ion Iovescu: Nuntă cu bucluc

In romanul d-lui Iovescu este vorba de un lucru foarte simplu. Un țăran (sifilitic) se însoară cu o fată bătrâioară și mai ales vinovată. Țăranul își stâlcește nevasta în bătăi, femeia fuge la părinți, unde tată-său o omoară călcând-o în picioare și-și retează și el beregata cu securea. Nu se poate spune că tema nu e dramatică. E un prilej minunat aici de a zugrăvi patimile elementare ale omului de țară, șiretenia și egoismul lui, datinile și mișcarea automatică a unui sat. Ceva din *Ion* al lui Rebreanu se poate întrevedea aici, întrucât factorul esențial în mișcarea pasiunilor nu este sensibilitatea morală ci interesul material. D. Iovescu a schițat acțiunea cu ușurință, pe ici pe colo chiar cu o umbră de înțelegere a potenței subiectului, dar în general n'a putut să se ridice la înălțimea lui. Romanul său rămâne ca o sugestiune pentru alții, deși în fond ideea este elementară și un scriitor de talent e înclinat în chip spontan către temele simple, ca să zic așa cosmice. Trebue să observăm însă acest lucru: că oricâtă originalitate de detalii ar pune scriitorul, materia este de așa natură că cere desvoltarea ei integrală. Romanul este în fundamentul lui ratat, deși romanul înfățișează adevăratul interes (potențial) al acestei cărți. Nu se poate închipui un *Ion* al lui Rebreanu tratat în snoave și proverbe. Seriozitatea ideei nu suferă stilul exterior și de altfel oricine va constata că operele de savoare linguistică nu sânt și opere de construcție epică.

Singurul interes pe care mai poate să-l aibă cartea d-lui Iovescu este acela ieșit din talentul literar de a înfățișa viața unui sat. Insă satul pe care îl descrie d. Iovescu nu este, vai, sat și opera d-sale nu prezintă niciun interes pentru folklorist și etnograf. Să lămurim puțin chestiunea. Folklorul și etnografia se bizue pe conceptul unei vieți automatice, care în ciuda unei încete evoluții, rămâne nealterată în liniile fundamentale, ca existență instinctuală, irațională, asemeni coloniilor de păsări. Civilizația nu strică această structură fundamentală a societății rurale și țări ca Franța, Italia continuă să aibă o puternică viață hieratică. Ba mai mult. Acolo chiar viața orășenească prin tradiție, începe a căpăta hieratismul modului rural și să se transforme în ceva inert, greu de urnit. Unde nu se află mecanism milenar nu este folklor. Satele din Ardeal și cele de munte își păstrează încă, în ciuda prefacerilor exterioare, caracterul automatic. Am văzut acum câțiva ani împreună cu d. Tudor Vianu, pe lângă Rucăr, o nuntă care ne-a impresionat profund. E adevărat că femeile purtau pantofi moderni și mobila din casă avea pretențiuni și chiar înlesniri orășenești. Era apoi o nuntă de oameni cu stare, cu legături la oraș. Dar nemișcarea arhaică a nuntașilor strânși pe cele patru laturi ale ogrăzii era egipțiacă. Spectacolul era așa de fabulos, așa de străvechiu, încât stingheriți de solemnitatea lui ne-am strecurat afară. Oriunde am fost într'un sat cu adevărat românesc, am fost izbit de această gravitate milenară a oamenilor la solemnități. Orașul are o înrâurire nefastă, dar totuși neînsemnată. Părinții țărani ai unui episcop sau ai unui deputat nu sânt în satul lor mai puțin arhaici și răspândirea culturii nu poate modifica substanțial o realitate ieșită din condițiile eterne ale omului trăind la țară.

Sânt însă, în câmpia munteană mai ales, sate în care lipsește cu desăvârșire hieratica milenară și deci putința de a face folklor și etnografie. Interesul nostru este de a nu duce străinii prin ele și de a nu promova literar o stare de lucruri dureroasă. Sânt sate de origine bulgărească mai cu seamă și cu un amestec nu mic de țigănie. Sub domnia lui Matei Basarab s'au refugiat aici un număr însemnat de bulgari, unii catolici, la care s'au adăogat infiltrații ulterioare. Nimeni nu va lua ca măsură pentru ținuta țăranului român pe locuitorii din Săftica sau din Cucueții-Plătărești. Acești țărani de origină străină, fără legături strânse cu pământul, sânt mai receptivi la înrâurirea orașului și înfățișarea și mentalitatea lor nu se deosebesc de loc de ale mitocanului. Un astfel de sat mitocănesc, pestriț, *fără folklor*, ne prezintă d. Iovescu cu intenția poate de a contribui la folklor. Oricât talent ar avea d. Iovescu, tabloul d-sale nu poate avea, fără substrat solid, o înaltă valoare literară și singura contribuție ar fi aceea de ordin social, în sensul unei documentații a stării hibride a unor sate din larga vale a Dunării. Insă geniul poate să învingă orice piedică și unui autor nu i-ar lipsi mijloacele de a zugrăvi sufletul mitocanului în evenimentele esențiale din viață. Acest lucru urmează să-l examinăm.

Adevăratul temperament al d-lui Iovescu e acela de a face o literatură cu înflorituri, ca un fel de Ionel Teodoreanu al mitocăniei cu o frenezie a expresiunilor pe șleau și a acelei volubilități și inventivități în materie de porcării, caracteristică rurałului din satele de care am pomenit și mahalagiului fără ereditate hotărîtă. Metaforismul acesta e cu desăvârșire fals. Ochii uneia sânt „untură sleită”, vântul muge „taur sub cuțit”, cerul are „târtiță”, anii, zice o țărancă, au „cosit toate bălăriile și buruienile dragostelor”, „norii se răriseră și se depărtaseră mai în adâncul cerului, soarele se scremea s'apună, și, de-atâta scremuș, i se urcase sângele în obraz că se făcuse la față ca un fes turcesc”, unul scoate fum „pe mosoarele nasului”, picioarele alteia sânt „țevi de pușcă și groase, ca cele de obuz”, pieptul e maidanul „unde stăteau răsturnate două buturugi de țâțe”. Iată un portret, fără îndoială cult (cuvântul sună ironic) fiindcă imaginile nu sânt spontane ci ieșite dintr'o conștiință artistică: „O uțupină de fată, borșită și cu sânii căzuți devale, damigene; fața boccie și rotundă, cheftea; iar buzele mari și groase, coceni de porumb. Ochii îi sunt rotunzi ca șăibile de aramă și verzi, piei de guşter. Părul e de coloarea rafiei, mai închis ceva, dar aspru, mătase de porumb uscată și miroasă a gaz și unt de vacă...”

Unuia îi e înscorțoșată inima de „saramura vieții”. Un țăran zice, ca un folklorist ce este: „Ori, cu Ioniță ăsta, nu e așa!” *Ori* este franțuzescul *or!* Alta: „Sângele i se învârtoșa, bulion cald. Creerul începu să-i sfârâie de durere, pâsat nerăsuflat și să-i bată pe la tâmple, să iasă afară și să se ducă în lume, mămăligă trântită pe fund”. Dobrița, o femee proastă, folkloristă și ea, vorbește în imagini: „un gând, zice, căzu la timp pe povârnișul capului”. Tot ea e de opinie că iubirea „e ceva de-ți place, îmbrăcat în nădragi de durere” (această stupiditate a nădragilor revine de câteva ori). Autorul adaogă, metaforic, că eroina „s'a tăiat într'un ciob de dragoste”. Tinerii își ard buzele „cu jumările sărutului”. „Vremea se iscălea atunci cu anul 1927”. Ioniță studentul vorbește astfel tovarășilor: „In cotiga inimei voastre, bubene acelaș gând. Pe gerul de foc, vă'ncălziți la flacăra și vâlvoarea aceleași ambiții. Viața vă e căscată de fălcile aceleași foame. In aceeași căpistere, cu saramură de dureri, ne scăldăm și frământăm cu toții. O știm! O știți! Se știe! etc.”. Unul zice, folkloristic, că „ceasul ăsta merge după fabrica de împachetat fum”. Sandu Țulucă, sosit și el la nuntă, fără nicio seriozitate, vorbește femeilor astfel: „Te doare la pancreas?... Te hrănești din colastra

Urmare în pag. 10-a

Insemnări și polemici

Moartea lui Oswald Spengler

Născut la 29 Mai, 1880, la Blankenburg am Herz (Thuringia), autorul operei cu răsunătoare celebritate mondială, „Decadența Occidentului”, a încetat din viață la 8 Mai în orașul Munchen, unde se așezase acum în urmă.

Spengler cobora dintr'o modestă familie de funcționari, tatăl său fiind secretar la poștă. Prin mama sa însă, el avea ascendenți artiști, căci ea era fiica unui concert-maestru și avusese o soră dansatoare cu renume european, Adele Grantzov.

Spengler a ocupat câtva timp catedră de Matematici și Fizică, la un gimnaziu din Hamburg, după ce studiase în Halle, Berlin și München, matematicile și științele, luându-și doctoratul cu profesorul Riehl din Halle.

In 1910 însă, se retrase la München ca profesor particular. El deveni celebru numai după războiu, prin opera „Untergang des Abendlandes”, al cărei pesimism se potrivea cu starea sufletească de după războiu, nu numai în Germania, dar și în lumea întreagă. Titlul acesta sunător a fost multă vreme formula de legătură a tineretului german, care, în deprimarea și suferințele înfrângerii, se împăca admirabil cu ideia năruirii întregii civilizații și nu numai a celei germane.

Concepția sa despre năruirea civilizațiilor neciclice a provocat discuții foarte vii între savanți, discuții pline de argumentări și reflecții interesante. Manfred Schröter le-a strâns și le-a publicat într'un volum, ce poate fi consultat cu folos ca lucrare de documentare și informație.

In 1831, Spengler a publicat un alt volum care, după broșura politică: „Prusianismul și Socialismul”, după „Reclădirea Reichului german” (1924) și „Datoria politică a tineretului german”, opere foarte atacate, este iarăși o lucrare ce dă motive pasionante de discuție. Această lucrare, intitulată: „Omul și Tehnica”, nu poate fi pe deplin înțeleasă decât dacă se cunoaște o lucrare anterioară, în care sânt explicați termenii „banul” și „economia”, ca factori ai forței. Ideia principală este că lăsând popoarele din alte continente să se folosească de cunoștințele technice dobândite de civilizația europeană, se săvârșește o crimă împotriva rasei albe și se precipită năruirea civilizației occidentale.

La sfârșitul anului 1932, a apărut cartea sa „Germania în primejdie”, care, împreună cu ediția populară a „Scrierilor politice”, s'au bucurat de un mare succes de librărie.

Dar, după „Untergang des Abendlandes”, scrierea sa capitală a fost lucrarea intitulată: „Ani hotărîtori”, care, deși scrisă în afară de condițiile actuale ale Germaniei, după cum declară Spengler, a fost totuși violent atacată și discutată de naziști.

După apariția acestei cărți, situația sa în noua Germanie a fost foarte neclară. In 1933 i s'a oferit catedra lui Lamprecht, la Universitatea din Leipzig.

El însă a refuzat-o, sub cuvânt că aceasta l-ar împiedica dela cercetări și lucrări personale. Faptul acesta, precum și faptul că nu a mai apărut al doilea volum al lucrării sale „Ani hotărîtori” dovedesc că relațiile cu actuala ocârmuire erau destul de încordate, cu toate teoriile-i de dreapta și cu toate concesiunile făcute rasismului— ceiace îl pune de cealaltă parte a democrației europene.

Henri de Noussanne

Henri de Noussanne, care a murit de curând în vârstă de șaptezeci și doi de ani, în locuința sa din Senlis, a avut, înainte de războiu, o carieră strălucită. In anul 1903, acest fecund scriitor a scris sfârșitul celebrei piese „Polichinelle”, pe care moartea lui Henry Becque o lăsase neterminată. Acest adaus i-a atras dezaprobarea discipolilor maestrului.

Henri de Noussanne s'a consolat, scriind romane de anticipare științifică, studii sociale și note amare, care apăreau fără semnătură sub titlul „Franchise”. Puțin înainte de-a muri, începuse să-și redacteze memoriile care au rămas neterminate.

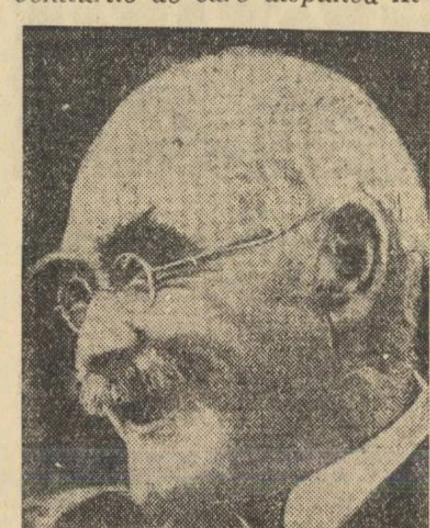
Când era atacat cu prea mare violență, Noussanne răspundea cu mult calm și filosofie:

„Poate să-mi se dea nume de pasări, mi-e egal. După actele de stare civilă mă numesc Henri Rossignol...”.

Averea lui Kipling

Kipling i-a lăsat prin testament soției sale proprietățile și moșiile, pe care le avea la Burwash, precum și un capital de 155.000 livre, adică aproape douăsprezece milioane de franci.

Toate drepturile de autor — specifică testamentul — vor rămânea intacte timp de douăzeci și unu de ani, ca să revină apoi fiicei lui Kipling, doamna George Bambridge. Dacă aceasta ar muri fără moștenitori direcți, veniturile de care dispunea Kipling, vor fi vărsate orfelinatului din Fairbridge Farm, „astfel încât micii desmoșteniți să aibă și ei puțin noroc în viață”.

RUDYARD KIPLING

In privința operelor sale, Kipling interzice ediții populare.

E de mirare că averea lăsată de Kipling atinge o cifră atât de redusă. Operele sale au fost editate numai în Anglia în trei milioane cinci sute de mii de volume, iar drepturile sale de autor pentru Statele-Unite, se ridicau la aproape două milioane de dolari.

Trebue să amintim că Sir Hall Caine a lăsat două sute de mii de lire, iar John Galsworthy o sută de mii! — (Nouvelles Litteraires).

Alegerile dela Academia Franceză

Academia Franceză, dorind să-și complecteze locurile vacante, a fixat ziua de 2 Iulie pentru alegerea celor sortiți să ocupe patru fotolii rămase libere prin moartea lui Paul Bourget, Jules Cambon, Pierre de Nolhac și Jacques Bainville.

Dela alegerea ducelui d'Aumale, e prima dată după războiul din 1870, când se procedează la o alegere de ansamblu.

Pe de altă parte, recepția lui Louis Gillet de către Georges Goyau va avea loc la 11 Iunie, iar acea a lui Georges Duhamel de către Henry Bordeaux la 25 Iunie.

In sfârșit, Léon-Paul Fargue și-a pus în mod oficial candidatura ca urmaș al lui Pierre de Nolhac. Sânt, prin urmare, șase succesori pentru acelaș fotoliu.

Ceilalți cinci candidați sânt: Francis de Croisset, Alfred Poizat, Emile Ripert și Pierre Champion.

Un mare gravor breton

Premiul de gravură decernat de un juriu compus din Pol Neveux, Julien Cain, Louis Hautecoeur, Maurice Denis, Dunoyer de Ségonzac și J. E. Laboureur a fost acordat anul acesta lui Jean Frelant.

Laureatul e unul dintre cei mai originali gravori ai vremii noastre.

In afara meșteșugului său, de mare abilitate și bogat în efecte, elevul lui Marcel Bertrand a fost serios preocupat de problemele luminii, servindu-se de ele spre a evoca minunatele peisagii bretone.

Opera lui Jean Frelant este de o intensă spiritualitate. Ea e deasemeni foarte plastică, dar cedează un loc important exprimării misterului.

Lucrările lui Jean Frelant ne fac să vedem mai departe decât lucrurile și ființele ce reprezintă. Ele reușesc prin poezia profundă pe care o cuprind.

Jean Frelant e breton, iar opera sa gravă, nobilă, discretă și reținută, constitue una din frumoasele însușiri ale sufletului breton. — (Le Mois).

Puterea spirituală

Vom povesti câteva trăsături din caracterul unui om și din atitudinea altor oameni, din timpul său, care vor face să roșească pe acei ce au disprețuit epoca din jurul lui 1900, ca pe o epocă searbădă și sentimentală.

In această epocă a trăit un tânăr, care a devenit apoi un om, și a murit la 31 Octombrie 1935. Poate nimeni n'a auzit la noi de numele său — un nume de evreu, Sylvain-Lévi. *Sylvain Lévi a fost nu numai un mare savant — unul din cei mai mari orientaliști — dar și un erou spiritual, un erou necunoscut, ca toți adevărații eroi.*

In 1881, juriul Școlii Normale se găsește în fața unui anume Sylvain Lévi, nume străin și apoi are numai 18 ani și hotărăște să-l amâne pentru la anul.

Dar lui Sylvain Lévi nu-i plăceau asemenea procedee nici la 18 ani, cum nu i-au plăcut toată viața. Se hotărăște să-și prepare singur agregația. Se întreba numai ce studiu e mai dezinteresat, ca să i se consacre. Prietenul său, André Berthelot, propune să-l consulte pe Renan, care tocmai lua masa în familia sa, în aceiași zi. Și Renan declară: „Este la Sorbona un profesor de sanscrită, care are geniu, dar nu are elevi”. Și astfel a devenit Sylvain Lévi elevul lui Bergaigne. Nu numai atât. Bergaigne, știind că Lévi e sărac, îl conjură să lase la o parte sanscrita, studiu fără nici un debușeu și să facă altă ceva mai practic. Lévi, însă, plin de entuziasmul ce l-a însuflețit toată viața, nu vrea nici să audă de așa ceva. „Dacă un așa om”, zice el, „și-a închinat toată viața unui asemenea studiu aceasta înseamnă că face osteneala”. Atunci Bergaigne chiamă pe tatăl lui Lévi, modest negustor de manufactură din Marais, fără mare învățătură. „Dacă fiul meu își găsește mulțumirea în aceste studii, să le urmeze. Tot se va găsi o bucată de pâne pentru el, acasă”, răspunde acel om simplu, pătruns de respectul tradițional al evreului pentru cele spirituale.

Și nici atât nu e de ajuns. In 1885, când Sylvian Lévi e de douăzeci și doi de ani, Hauvette, fără să prevină pe Sylvain își dă demisia de la catedra sa la Hautes Etudes, pentru a face loc discipolului său, însă fără a-l preveni. El însuși e fără resurse mari și împovărat de familie. Socoate, însă, că ora retragerii sale a sosit, și că trebue să dea rândul tânărului savant.

Cu câteva zile înaintea morții sale, Sylvain Lévi povestea aceste lucruri, mișcat, cași când s'ar fi petrecut eri. Erau timpuri de cavalerism în jurul credințelor spirituale comune, care formează și confirmă caracterele adevărate. De aceia nu e de mirare că marele orientalist nu numai că se opune din toate puterile la ceremonialul vizitelor pentru un fotoliu la Institut, dar se opune ca prietenii săi Jullian și Sénart să-l facă pentru el. El a văzut prea bine cum se alterează cele mai integre personalități de îndată ce e vorba de ambiții și competiții.

Deci Sylvain Lévi, deși a adus servicii imense științei, Franței, oamenilor, în mijlocul cărora a trăit, nu a făcut ceiace vra să zică o carieră strălucită. A fost profesor la Collège de France, cu nenumărate mandate și însărcinări de serviciu, iar la ultimul congres orientalist la Roma, în Septembrie trecut, era savantul care știa toate limbile vechi ale Asiei, descurcase faimoasele documente Pelliot, găsind dintr'odată, în memoria sa, trei cuvinte din imensa „Somme” chinezească a textelor budice, spre a identifica un monument din Iava, la prima vedere.

Ceia ce este însă calitatea sa primordială este faptul că a fost, nu numai un savant în această ramură de știință ce ni se pare atât de departe de interesele lumii vii, ci mai ales un pol extraordinar de atracție umană. Un mărgăritar al omenirii, produs a trei mari culturi, ebraică, grecoromană, indiană, el a ținut un loc pe care trei continente îl simt gol prin moartea lui; totuși, cu darurile acestei extraordinare inteligenți, era incapabil să lucreze altfel decât din senzibilitate și simpatie.

Minunatul „frate” al tuturor, gata să primească, să servească, să sară în ajutorul tuturor, cu o impetuozitate, care nu-ți îngăduia să te gândești a fi în prezența unui scormonitor plin de răbdare, a unui lucrător migălos de laboratoare și de toate lucrările cerute de specialitatea sa. Și totuși, deși debordând de vitalitate, gata în tot minutul să se proiecteze spre cele mai variate puncte de curiozitate, de muncă, de compătimire, dar ne scăpând nimic din vigoarea vederilor sale și precizia constatărilor. Luptător curajos la Conferința pentru pace, și-a istovit ultimele rezerve de energie, în devotamentul pentru salvarea exilaților din Germania.

Era pătruns de un optimism vioi, considerând civilizațiile ca pe niște sisteme anume elaborate pentru a procura adepților lor, o formă specială de fericire. Budismul, domeniul său de elecțiune, era caracterizat de el ca „dând o impresie cu totul particulară de fericire”.

Ii plăcea să lucreze în zgomotul copiilor, iar copii erau și elevii săi pentru el, cărora le zicea pe nume, băeți și fete, fără deosebire, iar cei ce-i deveneau colegi nu-i ziceau altfel decât „Sylvain”, nume ce se potrivea atât de bine făpturii sale vioaie, cuvântului său înaripat, gesturilor și minții sale iuți și scânteietoare. „La terre entière est ma famille”, zicea el în toată sinceritatea. Și moartea i-a fost după dorință: căzu străfulgerat pe când era încă gata să se devoteze pentru cineva.

Nu a vrut niciodată însă să scrie o carte măcar asupra budismului. „Nu cred decât în monografii”, zicea el. „O carte e totdeauna prea încărcată: trebue să fac partea lor și greșelilor”. Sau „O carte nu e bună de cât în clipa când o faci”. Nu avea încredere în ipoteze, dar sinteze admirabile a dat! De n'ar fi decât să semnalăm senzul, cu totul nou, pe care-l dă umanismului în „L'Inde et le monde”.

Reviste

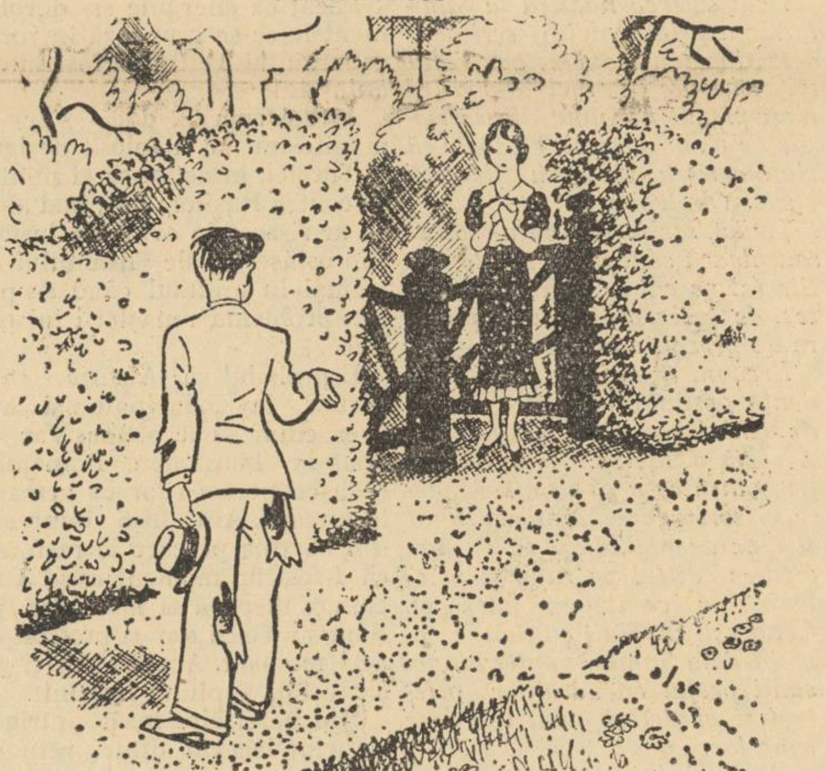
Amicul Tinerimii No. 6 (Aprilie).
Cele trei Crișuri No. 3—4 (Martie-Aprilie).
Buletinul Cărții Românești No. 4.

MAESTRUL ȘI SECRETARUL

— Ți-am citit articolul... Nu face onoare semnăturii mele.

ULTIMATUM

— Ori eu, ori cânele.

sentimentelor tari?... Te-ai constipat?... Te doare vreun amor de înaltă frecvență?... Ai junghiuri sufletești?... luxație la inimă... Ce dracu ai, fă, de nu răspunzi?”. Femeea răspunde așa (și stâlcirea mitocănească nu poate ascunde fabricația cultă a metaforei): „— Ce să-i faci, Sandule, așa e viața! Roatele fericirii sânt iuți, ca trinurile accelerate. E și mai scumpă. Pe când nenorocirea merge încet, ca unul de marfă și e lungă tot ca el. E mai ieftină”. In sfârșit, ce să mai citâm? Este limpede că d. Iovescu e un prețios, cu înclinări spre grotesc, și în linii generale un artifițios. Mai este și un cultivator al scârboșeniei, fără o adevărată necesitate artistică: „— Aolică, vai de noi, toți cu cracii goi, numai tata făr' de ismene! — Doamne, s'a'ntors lumea pe dos! S'a dat cu cracii în sus!... sărmana baba e prăpădită... Când se pune, n'o mai termină, că japiul flegmelor e lung ca betele...”.

Este la d. Iovescu un aspect care în ciuda acestor proaste artifiții, ar fi de natură să trezească un interes. Bogăția vocabularului, proverbialitatea, hazul mitocănesc. După observațiile de mai sus, cititorul va înțelege că partea aceasta trebue să fie „făcuiă”. Și într'adevăr așa este. Autorul strânge vorbe peste vorbe: băone, alalaie, timnic, fulfuc, țârcâie, țârfuică, durlac, bestregăli, oblicărea, odărît, sgăurdit, scopeos, etc. Vorbele acestea nu spun însă nimic, și afară de rarele momente când sânt folosite într'o ieșire spontană, sânt sonuri goale. Vorbirea eroilor nu e automatică ci redactată de d. Iovescu cu toată imaginația sa volubilă. Dânsul a turnat în ei toată mitocănia posibilă, umflându-i, caricaturizându-i. „Acelaș gând le bușuma mintea”. Vorba *bușuma* nu spune nimic. Am putea zice *doldoșea, prișcălea, focoșea* (vorbe inventate de noi), cu acelaș efect. Tăria vorbei stă în muzica lui necesară, în puterea lui de a sintetiza un moment sufletesc.

D. Ion Iovescu are totuși o anumită facilitate și chiar pitoresc, rămas însă în starea de document. Drumul pe care umblă e acela al lui Vissarion, continuat de d. Damian Stănoiu, însă fără efortul artistic al acestora. O putință de progres nu este înlăturată.

Aceasta ar fi critica cărții, dacă lucrul n'ar fi luat o fața nebănuită. D. Lovinescu exercitându-și „rostul său de critic” a ascultat citirea romanului, înconjurat de „treizeci de scriitori”. Lectura i-a lăsat o „impresie neuitată de erupție folklorică”, d. Iovescu devenind „o sondă în erupție de gaze”, care îi împroșca pe toți „cu furtunul unei violente deslănțuiri de cuvinte necunoscute, de zicale, de glume, de versuri populare”. Toată lumea a strigat în cor: „Ion Creangă”. D. Lovinescu și-a vârît un deget, apoi „mâna întreagă” cu care a scris „un vagon de hârtie” ca să găsească tânărului un editor. Insă toți l-au respins, încât criticul ultragiat a trebuit să capituleze și să zică: „Ne făcurăm, așadar, de ocară și de data asta, nene Iovescule...” Departe de noi de a obijdui un scriitor numai din spirit de contradicție și încă față de d. Lovinescu pentru care avem o veche stimă. Dar sântem pe panta unei grave erori. Cum poate fi d. Iovescu prin „preajma lui Creangă” când însuși d. Lovinescu recunoaște deficiența lui artistică? Dacă vocabularul gol ar constitui meritul cuiva atunci dicționarul e scriitor. Metoda pitorescă nu are decât două căi de expresie: aceea a lui Creangă, adică a unui desăvârșit automatism, într'un echilibru artistic perfect, instinctual, sau a divagației rabelaisiene, erudite și grase. Insă d. Iovescu n'are spontaneitate fiindcă e orășenit și cu pretenții artistice și nu e nici Rabelais. A spune că cineva e Creangă dar fără arta lui, e tot una cu a spune că n'ai de a face cu un Creangă. Eroarea d-lui Lovinescu este enormă, capitală pentru istoricul literar de mai târziu. Folklor în literatura d-lui Iovescu? Iată-l:

Chiriac n'are ismene,
Chiriac Boboc!
Și-are mama două gheme,
Chiriac Boboc!
Să-i facă lu' Chiriac ismene
Chiriac Boboc!

Și mai iată: „— Fă, nu mă face... nu mă scoate din șipci, că te'njur de Dumnezeul mă'ti...” „— Ia vezi, fă Marițo, cine ne strică deranjul somnului...”, „uțupină”, „Lasă toate pe mine, că rigulez eu!”, „și să-mi zici mie cuțu”, „ce mă-ta oiu fi având”, „să-l fi dat în pământ, nu i-ar fi sărit un șurup”, etc. Pentru asemenea folklor nu e nevoie să mergi la Spineni. O plimbare la marginile Capitalei ajunge.

G. CALINESCU

Cărți

Radu Boureanu: *Viața spătarului Milescu. Editura „Naționala-Ciornei” București, 1936, prețul 45 lei.*
Stefan Zweig: *Maria Stuart, în românește de Eugen Relgis. Editura „Cugetarea” București, prețul 90 lei.*
I. Igiroșianu: *Nelinişti. Editura Krafi & Drotleff S. A. Sibiu, 1936.*
Mihail Sadoveanu: *Izvorul Alb. Editura „Naționala-Ciornei” S. A. București, 1936, prețul 90 lei.*
Ion Iovescu: *Nuntă cu bucluc. Editura „Cugetarea” București, prețul 60 lei.*
Ion Minulescu: *Nu sunt ce par a fi... Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II” București, 1936, prețul lei 50.*
Albumul Lunei Bucureștilor *9 Mai—9 Iunie 1936. Prețul 40 lei.*

PRUDENȚA

— De ce nu porți ciorapii și pe dos ca vedetele de cinema.
— Fiindcă nu vreau să mă încurc din distracție și să am explicații dezagreabile cu bărbatu meu.

Atelierele „Adevĕrul”, str. Const. Mille No. 7—11.

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 807
Duminică 24 Mai 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

CABOTINUL

Din o sută de oameni cari întrebuințează acest cuvânt, aproape toți își dau seama intuitiv de înțelesul lui, dar poate niciunul n'ar fi în stare să-l definească exact. Un *actor prost* nu trebue să fie numaidecât un *cabotin;* și există cabotini și în poezie, în pictură, în muzică, în știință, în politică, etc.

Pe cabotin nu-l preocupă *scopul* meșteșugului, ci meșteșugul în sine; în dauna *fondului*, el exagerează *forma* — partea convențională a meseriei — evident, mai ușoară de imitat...

Adevăratul actor simte adânc sbuciumele personajului, și studiază, muncește, să le redea cât mai real. Cabotinul, din contră, până și în îmbrăcămintea lui de toate zilele se silește să se deosebească de ceilalți oameni. Și în această privință răspunde gustului publicului incult, care nefiind în stare să înnobileze realitatea, să scoată dintr'însa hrană pentru minte și pentru suflet, aleargă după întruchipări străine realității: după farduri — în înțelesul cel mai general —, după schimonosiri, declamații și exagerații... Băgați de seamă cât de trivial diformează sunetele, în goana după *distincție* (!), unul din *speakerii* postului nostru de Radio (nu vreau să precizez dacă e bărbat ori femee)...

Poetul cabotin va epata pe cetitor cu burlești comparații, cu epitete surprinzătoare, cu acrobații de versificație, și se va prezenta *în civilitate* ca un simplu chefliu, complect lipsit de ori ce simțire adâncă. In loc să cânte războiul Troici și sguduitoarele lui tragedii, poetul cabotin se va slăvi pe sine însuși sub chipul unui bard.

Muzicantul cabotin ne va copleși cu sgomotoase și complicate orhestrații, lipsite de ori-ce invenție melodică în stare să vorbească sufletului...

Savantul cabotin va *organiza* un măreț laboratoriu, va scrie o cărticică despre *metodele* unei atari organizări, va povesti publicului profan greutățile adunării de burueni și de insecte, eventual din peșteri greu accesibile, va conferenția despre măreția de uzină a laboratoarelor moderne — dar să nu-l întrebați ce taine, ce adevăruri noi, cât de simple, a smuls până acuma naturii, — fiindcă atuncia va schimba vorba, baricadându-se îndărătul ifoselor specifice de învățat blând, înțelept, gârbovit și străin de lume...

Pletele cabotinului de orice fel corespund tichiei cu clopoței a vrăjitorului primitivilor...

Cabotinul oratoriei politice nu se va sili să comunice auditorului convingerile sale prin argumentări strânse și prin căldura expunerii, ci va urla îngrozitor, obsedat de fudulia de a fi orator *teribil* — corespunzând perfect unor anume gură-casă, veniți ca la spectacol, iar nu mânați de sentimente și interese...

Iată un critic literar. Abia a debutat, și a și început a întreține publicul despre greutățile meseriei sale: cât de irascibili sânt scriitorii, cât de naivi, închipuiți, nesimțitori, răsbunători, încăpățânați, țesători de intrigi!...; cum îl copleșesc cu manuscrisele lor, cu cereri de prefețe și de recenzii — pe el, blând și răbdător martir al vocațiunii sale... Iar când cabotinul critic e bătrân, și are la activul său un număr de volume în cari, ca boabele de fasole în ciorba cazonă, înoată câteva observații aproximative într'o eftină pălăvrăgeală de cafenea — atunci va pune pe feluriți scriitori cabotini în cea mai crudă, umilitoare, ridicolă situație, cerșindu-i lui, *„maestrului"* condescendent o vorbă de prețuire... Treburi între cabotini — de cari cine s'ar putea interesa, și cu ce scop?!... Cum ați judeca pe un restaurator, care în loc să vă servească bucate gustoase și hrănitoare, v'ar întreține despre necazurile și peripețiile cumpărăturilor și pregătirii culinare?!..

Așteptăm dela d-ta, *„maiestre"*, studii critice adânci, în desăvârșită formă și compoziție, în cari să ne explici niscaiva scriitori de seamă, ajutându-ne să-i înțelegem, să simțim frumusețile operei lor... Ce ne interesează ciorovăielele dintre un pseudo-critic și niște pseudo-scriitori?!...

Eliminarea cabotinajului în toate domeniile este semnul distinctiv al adevăratei culturi.

Iubesc și admir Franța, dar cred că în multe privinți cultura engleză e superioară chiar și celei franceze. De când filmele englezești au înlocuit la noi pe cele germane, de un gust atât de îndoelnic, contactul nostru cu cultura britanică a devenit mai direct și mai frecvent. Pe cine nu l-a isbit *desvârșita* naturaleță în jocul actorilor, desăvârșita naturaleță în vorbă, în gest, în simțire, a englezilor din toate clasele sociale, și în deosebi din clasele mijlocii?!

H. SANIELEVICI

DIN ROMANUL „ADELA"

Pe urmă eroul a pus ordine în amor: femei cu tarif pentru păstrarea echilibrului organic sau (mai elegant) a libertății de spirit — singurul amor în adevăr omenesc, fiind singurul supus rațiunii.

•

N'am ținut pas cu vioiciunea spiritului Adelei. Un fel de paralizie a inteligenții și mai cu seamă a imaginației. Am început să fiu stângaciu și banal. Și mi se pare că nu-i displace idiotizarea mea...

•

Din cauza rolului lor de răspundere, femeile sânt mai serioase și mai pozitive.

•

Adela nu știe ce voluptate este a dărui unei femei, a-i da, a o face, prin actul acesta simbolic, puțin a ta.

•

Singura salvare, încă posibilă, ar fi absența. Napoleon, un om destul de priceput în strategie și care nu obișnuia să fugă nici în fața coaliției lumii întregi, spunea că victoria cea mai sigură în amor este fuga. Dar n'o să fugi... O să-ți inventezi un milion de argumente, unul mai ipocrit decât altul și mai sofistic.

•

Dar Adela știe desigur mai bine de când am început s'o iubesc. In privința asta, femeile, care merită acest nume, au divinația promptă și infailibilă.

•

Regimul la care m'a supus e aspru, dar îl suport cu voluptate: îmi satisface (măcar în parte!) apetitul de sclavie, nevoia imperioasă de a-i pune la picioare întreaga mea libertate.

•

Ii vorbesc necontenit de prietenia mea. In realitate mint ori, mai exact, îmi fac iluzii. Prietenia e încredere reciprocă, e comuniune între suflete; dar ceiace e gândul meu de fiecare moment și interesul capital al vieții, tocmai aceia ascund de ea. Iar interesele și soarta ei îmi sânt atât de scumpe, încât dacă ea ar fi fericită cu oricine altul afară de mine, i-aș urî fericirea; și dacă i-aș ști-o durabilă, i-aș urî-o cu sălbătecie — atât de mult sântem prieteni! Și dacă mi s'ar impune alternativa de a o vedea înăbușită de patimă în brațele altuia ori neînsuflețită pe catafalc, nu știu ce aș abhora mai puțin — așa mult îți sânt prieten.

G. IBRĂILEANU

Honoriu Crețulescu — Portret

Tovarășele oamenilor mari

S'a stins G. Ibrăileanu, fără îndoială unul dintre oamenii noștri de cugetare cei mai însemnați. Se știe că viața lui întreagă a fost un chin. Se bănue câtă putere de sacrificiu, ce complectă lepădare de sine, ce ștergere absolută într'un devotament tăcut și nici o clipă neglijat, i-a trebuit tovarășei lui de viață, pentru ca el să poată lucra; mai mult, să poată trăi, până la vârsta în care s'a sfârșit.

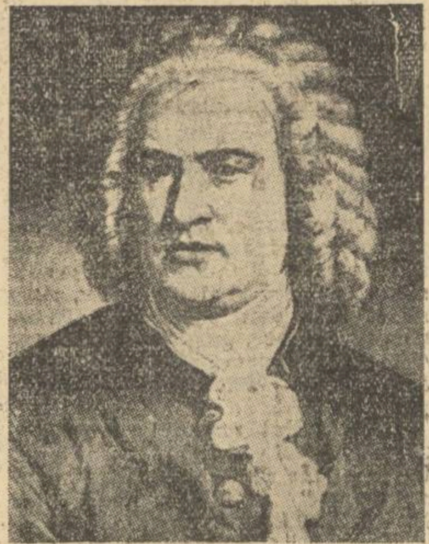
Când am cunoscut-o era studentă la Științele naturale. Subțire și fragilă, cu frumoși ochi umezi de blândă și dulce căprioară, vorbind cu glas scăzut și ținând cât se poate de puțin loc printre toți ceilalți, ea părea sortită vieții de sacrificiu de fiecare clipă, pe care a dedicat-o, fără nici o restricție, tovarășului de viață.

L-a prețuit, l-a înțeles și de aceia i s'a consacrat fără răgaz și fără osteneală, din toate puterile sale trupești și sufletești. Gândul nostru care merge cu evlavie spre cel dispărut, trebue să se oprească în treacăt măcar, cu duioșie și simpatică admirație, la aceia care i-a fost cel mai complect devotat prieten o viață, în ceasurile bune, dar mai ales în lungile, chinuitoarele, dureroasele sale zile de neîncetată suferință.

M'am servit de prilejul editării cărții Anei Magdalenei Bach, soția lui Jean Sebastian Bach, spre a trimite salutul meu înduioșat Elenei G. Ibrăileanu, care poate sta cu cinste alături de autoarea „Micii cronici" a Anei Magdalena Bach, compusă de ea după sfatul unui vechi elev al Cantorului.

Ana Magdalena Wulken avea douăzeci de ani când a audiat pentru prima dată pe prodigiosul organist.

Intrase într'o după amiază la biserica Sf. Ecaterina din Hamburg, să facă o scurtă rugăciune. Vocea puternică a orgei umplea toată biserica și tânăra fată căzu în extaz. Niciodată nu mai auzise așa ceva. Când artistul coborî dela tribună,

JEAN-SEBASTIAN BACH

chipul lui radia încă lumina inspirației. Ana Magdalena fu copleșită de admirație, roși când se văzu descoperită de privirile lui Bach, și, cu toate că muzicantul era cu 15 ani mai mare decât ea și avea patru copii din altă căsătorie, primi să-i fie soție.

Viața dusă de familia Bach, era cu totul patriarhală. Muzica era amestecaotă în toate actele vieții cotidiane. In afară de cantatele profane și de compozițiile religioase, de Clavecinul bien tempéré, *Bach găsește timp să compună în micul caet verde al soției sale, bucăți mai simple, pentru ea și copiii săi.*

Anna Magdalena, ajutată de Dorotheia Bach, fiica cea mai mare a lui Bach din prima căsătorie, vede de gospodărie și „liniștită ca un șoricel" coase și cârpește lângă soțul adorat.

In jurul ei, viața se organizează liniștită, umilă, dar ușoară, și Bach poate lucra fără nici un fel de turburare.

Anna Magdalena se perfecționase în clavecin și orgă, apoi numeroșii săi copii crescând dimpreună cu cei ai maestrului din căsătoria întâi, ea găsește vreme să copieze muzica genială a lui Bach.

Jean Sebastian era plin de afecțiune și recunoștință pentru aceia care-l înțelegea și-l înconjura cu îngrijirea ei devotată. Mai mult, ea se pasiona pentru tot ce compunea. Iar într'o zi, pe când el compunea solo de alto, din Pătimirea după Sf. Matei, intrând în cameră l-a surprins cu fața scăldată în lacrimi. S'a retras fără sgomot, respectând clipa creațiunii, care pentru întâia dată i-a apărut sub această formă dureroasă.

Imbătrânind, aproape orb, suferind mai mulți ani, Bach găsește în lunga-i agonie, în totdeauna alături de el, devotamentul și adorația Annei Magdalena.

In preajma morții, nu se știe prin ce minune, ochii lui se deschid la lumină și mai pot privi odată chipul iubit al tovarășei de viață.

„Fă-mi puțină muzică", — ceru el.

Anna Magdalene cântă pentru el coralul: „Toți oamenii trebue să moară", pe când Jean Sebastian intra în liniștea morții, care l-a obsedat atât de mult toată viața.

Ana Magdalena rămase singură.

„Viața mea, — scrie ea, — s'a stins odată cu Sebastian".

Săracă, uitată de toți, ea trăește cu o mică pensie pe care i-a făcut-o orașul Leipzig, dar se socoate cea mai bogată dintre femei, pentru că poartă un nume slăvit.

IS. SD.

Ofensa scriitorilor

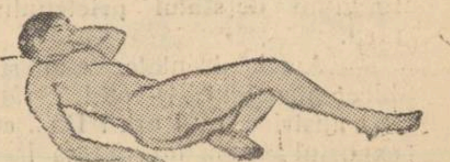
Să recunoaștem, și tristețea va fi în primul rând a noastră, că și în anul acesta, ziua cărții, pornită cu o simpatie populară atât de intensă, s'a consumat fără să aducă ceva nou, — acel lucru nou pe care în fiecare an publicul și-l reînnoește în nădejde. Nu ne referim prin aceasta la activitatea pur editorială, în progres față de toți anii, surprinzător de bogată, luxuriantă chiar. S'ar părea că într'adevăr data aceasta este sortită în calendarul editorial să fie momentul principal, ora întrecerii. Dar să mai spunem odată că nu *acesta* trebue să fie sensul ultim al manifestației din 8 Mai, fenomenul său central? Că nu trebue ca discuția să însoțească parada editurilor, ci cu ocazia desbaterii anuale să se producă, în subsidiar, și acest „tournoi", de altfel foarte îmbucurător în sine? Și pentru un motiv foarte simplu: activitatea de publicare a cărților durează tot anul, fără întrerupere și fără ca pentru aceasta să aibă inexorabil nevoe de asemenea date fixe și reuniuni prestabilite. Acestea sânt hotărîte tocmai pentru întâlnirea obștească pe problema cărții și a culturii, pentru consacrarea unei zile, sau a câtorva zile, acestor întrebări populare. Astfel caracterul esențial al zilei cărții trebue să fie desbaterea publică asupra cărții românești, chiar dacă nu aceasta a fost chiar caracterul preconceput, deși e greu de înțeles atunci dece s'ar fi fixat data unei zile de reculegere asupra unei singure probleme. Or, din punctul acesta de vedere 8 Mai 1936 n'a adus iarăși nimic nou, cași surorile sale mai mici cu un an, doi sau trei. Discuția a fost iarăși sumară, și iar oficială. Odată mai mult neamul, massele lui, n'au fost nici măcar chemate la deliberare și nu i s'a propus nici vreo prezență, necum o intervenție. Ca într'un consiliu lucrurile s'au consumat între autorități, și încă nici aceasta n'ar fi fost cel mai rău dacă cel puțin, cu ocazia aceasta s'ar fi desbătut vreo mare problemă, și nu s'ar fi ținut numai cuvântări. Isprăvind urarea pentru ziua cărții a anului acestuia, scriam în „Cuvântul Liber" referindu-mă cu precizie la unele întâmplări din anul trecut: „De aceea să nădăjduim că anul acesta cei în drept vor vorbi și despre cititori, și nu numai despre scriitori și marea lor mizerie breslașă. Căci orice organizare a scriitorilor în afară de cititori este și o prostie și o trădare: ea nu poate duce decât la o cultură izolată, ineficace și parazită." Dar vai, și anul acesta nu s'a vorbit decât tot despre scriitori și despre incalificabila lor mizerie, mai mult decât profesională, s'ar părea congenitală.

Intre cei doi termeni ai raportului, ai procesului cultural, n'au fost ofensați însă anul acesta numai cititorii, despre care se poate spune dimpotrivă că rabdă prea bine și prea mult, — ci însfârșit... ți scriitorii. Intr'un articol, căruia nu-i lipsește nici patetismul nici violența, d. Victor Eftimiu face în *Adevărul* un aspru rechizitoriu împotriva vieții actuale a scriitorilor români, și a revendicărilor și pozițiilor lor în viața socială. D. Eftimiu se adresează scriitorilor cu reproșurile necruțătoare ale unei rușini frățești și colegiale, limitând în o curentă problemă pe care noi o denunțăm de mai multă vreme în generalitatea sa tragică, pentru toată lumea și mai ales pentru desvoltarea și prosperitatea culturii naționale, la un singur aspect" ce vor scriitorii?"

Astfel d-sa nu se sfiește să denunțe nedemnitatea noului curs al vieții scriitoricești naționale în permanentă atârnare de instituțiile superioare de stat pe lângă care cu o neverosimilă perseverență, petiționează după ajutoare și „subvenționare", după expresia domniei-sale. Dela o vreme S. S. R., care ar trebui să fie cea mai mândră și intangibilă așezare a vieții noastre publice, se consacră unei intense activități de tapare, pentru ca să spunem așa, reeditând în unanimitatea organizată, caracterul legendar al boemului individual din ușa cafenelelor. Cu o vădită lipsă de intenție polemică, d. Eftimiu se întreabă dacă totuși această nouă atitudine a scriitorilor în viața națională, nu a fost cumva inaugurată de faptul alegerii unui președinte, care în afara calităților pur literare, mai presupunea și unele de caracter public, — ceeace, în orice caz, constitue o incompatibilitate, — și care într'adevăr a crezut să servească scriitorimea căutându-i protecții, în loc să-i dobândească emancipările. Scriitorii cași magistrații, nu pot avea legături particulare, — și mai ales obligațiuni. *Ei sunt în serviciu public.* Și ca atare numai dela public își pot găsi sprijinul și existența. Astăzi însă vedem scriitorimea română obligată, și cetind mulțumiri publice primăriei, băncii naționale, ministerului de finanțe, și altora. Mai mult, ceeace desigur constitue un caz unic în întreaga istorie culturală și pe care d. Eftimiu îl trece cu vederea, se știe că societatea scriitorilor români a primit donații, sau subvenții, dela siguranța generală? Scriitorii, floarea libertății de gândire a unui neam, legați de poliție! Să recunoaștem că nu poate fi simptom mai grav de decădere morală și de anihilare a demnității, sau chiar a prudenței.

Greșala însă vine de mai înainte, și astăzi nu-și capătă decât caracterele de excepțională gravitate. Ea vine din momentul în care cărturărimea a pierdut legătura sa directă cu neamul din care emană, și cu tribunalul imanent al maselor populare. Intelectualul *care este condiționat în el însuși* de înălțimea și libertatea gândirii sale, nu le poate dobândi decât legându-se cu fidelitate și cu strictețe de marele său sens social și istoric. El trebue să-și caute un singur contact și o singură îndatorire: față de mase. Ceiace înseamnă față de public și de cititori. Dacă scriitorimea poate trăi fără cititori, dacă vreun alt criteriu îi poate fi dat în afară de cel al participării publice la opera și acțiunea culturală, — acea scriitorime nu este animată decât de respingătoare interese comerciale și de jocuri polițienești. Și ca atare se poate retrage mai iute, cu satisfacția acestei tocmeli. Ispășirea sterilității și a culpei istorice însă este mult mai gravă. Un neam poate trăi fără scriitori publici: îi are pe ai săi, cântăreții sângeroși ai ofului popular. Odată mai mult doina și cântecul haiducesc vor spune mai mult istoriei decât bucoavnele tipărite în răsfăț. Dar mă gândesc, și cine nu se gândește la acel scriitor, despre care nădăjduim că nu există, care întrevede cu indiferență eventualitatea ca opera sa să aibă verdictul negativ al cititorilor, — și să mucezească în pivnițele instituțiilor care i-au „subvenționat-o" sau i-au cumpărat stocurile. De imaginea unui asemenea scriitor urmărit de vindicta populară și de blestemul istoric, trebue să fie ocrotită scriitorimea română când este astăzi amenințată în ființa sa.

GHIȚA IONESCU

RODA-RODA

Agent de asigurări

Intr'o zi ședeam pe afetul unui tun la fortăreața din Belgrad și observam cu melancolie Sava și Dunărea care se desfăceau, depărtându-se în mijlocul verdeții de primăvară, când se apropie vechiul meu prieten Milan.

— Ce mai faci? Cum îți merge?

— Mă gândesc la viitor, — răspunsei cu o voce posomorîtă. Nu știu la ce să mă decid: să devin profesor de dans sau îmblânzitor de fiare sălbatice.

— Alege calea de mijloc și fă-te agent de asigurări. Nu, nu mă privi așa. Trebue să știi că de opt zile sânt un fel de rege al Serbiei, în serviciul unei societăți de asigurare și anume, renumita „Zemlja" societate de asigurare de primul rang, contra focului, a grindinei și a accidentelor. Acum am nevoe de o duzină de agenți.

— Cum? Vrei să mă iei în serviciul tău?

Inima începu să-mi bată cu putere, de bucurie, bineînțeles.

— Natural! N'ai dece să te miri. Iți ajunge semnătura mea. Ne-am înțeles?

— O, mulțumesc, mulțumesc!

— Vino azi la mine și-ți voiu da instrucțiunile necesare. Nu, e mai bine să-ți explic acum.

Ne îndreptarăm spre parcul Kalymegdan; amicul meu începu să-mi ilustreze datoriile inerente noii mele funcțiuni, metodele indispensabile pentru a convinge publicul să se asigure, studiul psihologic respectiv...

— Publicul nu se asigură de bună voie, asta trebue s'o admiți. Cu aceștia trebue să te porți, așa cum un doctor tratează un bolnav...

Mai întâiu întrebi ce face cumnata din Niș de ex. sau dacă unchiul mai stă la închisoarea din Pozerevac (fără vină bineînțeles). Apoi luneci, abil, pe terenul politic. Dacă individul e radical, e necesar să'njuri pe democrați, cu precauțiuni însă, adică fără a te încălzi prea mult. Dacă e vorba de guvern trebue să dai gânditor din cap și să spui: „Vedeți, domnul meu, cu sistemul acesta o să se termine rău de tot". Această propoziție va atrage, ca prin minune, discuțiunea asupra timpului prost și tu vei putea vorbi despre grindină și fulgere, după necesitatea clientului: ajuns la acest punct vei scoate din buzunar, cu o promptitudine elegantă prospectele și peste câteva minute pasărea va cădea în laț. Dacă vrei să devii agentul nostru trebue să asiguri chiar astăzi pe domnul Joso Bojanic din strada Terasja, aproape de fântâna veche. Și acuma, du-te, prietene, și noroc!

●

— Fiți binevenit! Bună ziua, domnule, zise Joso Bojanic văzându-mă. — Luați loc. Alice adu un păhărel de rachiu domnului.

— Mulțumesc, nu vă deranjați.

— O picătură numai, vă rog... E autentic. Domnul...

— Roda-Roda.

— Păcat că n'ați venit ieri, domnule Roda. Aveam niște prăjituri delicioase. Oricum, mă bucur de vizita voastră... Cumnata mea din Niș...

— Cum, aveți acolo o cumnată? — întrebai cu inima umplută de o neașteptată bucurie.

— Da. Aveți poate și voi o cumnată la Niș? Noroc, domnule Roda. Mai poftiți un păhărel. E naturală, fabricată în casă. Nu într'a mea, ca să nu mint. E din pivnița lui unchiu-meu, din păcate unchiul meu nu poate să bea...

— E poate, mort?

— Mai rău, stă la închisoare, la Pozarevac. Ce aveți? Vă miră?

— De loc.

— Ah, în străinătate e o altă viață, pe când aici în Balcani... Să sperăm că, într'o zi sau alta, situația o să se schimbe.

— Pentru Dumnezeu, nu-mi vorbiți de politică, zisei, amintindu-mi de sfatul prietenului meu.

— Aveți dreptate, e-un subiect neplăcut. D-voastră sânteți austriac, nu-i așa? Da... cu exportul acela nu văd să iasă ceva bun, nu văd...

Joso Bojanic începu să dea din cap.

— O spune și nevasta mea.

Eu aprobai și conchisei.

— Cu sistemul acesta o să se termine rău de tot.

Joso, bucuros că i-am ghicit gândul, mă privi, apoi adăugă: Să vă spun drept, îmi placeți. E atât de greu, în zilele noastre să găsești un om care judecă evenimentele cu propriul său cap.

— Nu-i de mirare. Sânt de atâția ani aici...

— Ah, așa? Spuneți-mi atunci: vă place țara?

— Mult. Clima...

— Domnule, cuvintele voastre ar trebui sculptate în marmură. Intocmai, clima, de asta voiam să vorbesc. Clima e oribilă. Sânteți agricultor?

— Nu, eu...

— Proprietar de case, nu?

— Nu, eu...

— E o vreme care te face să te cutremuri numai gândindu-te. Trecând prin străzile Belgradului și văzând lumea aceia sănătoasă și veselă, s'ar crede că și clima e minunată. Pe când... încă un păhărel, domnule Roda? In sănătatea voastră!

Băui dintr'o sorbitură păhărelul. Nu, nu-mi puteam imagina că voiu întâlni atât de puține dificultăți; mulțumii din toată inima prietenului meu pentru sfaturile sale atât de prețioase.

Pusei mâna 'n buzunar ca să scot prospectul.

— E chiar așa, domnule Bojanic; lumea vegetează și se gândește la viitor; nu se gândește, de ex. „ce vor face ai mei, când nu voi mai fi".

— Bravo, tinere! Dacă aș avea o fată n'aș ezita să ți-o dau de soție.

— Și când ne gândim la ușurința cu care...

— Foarte bine. Apoi e văduva și orfanii care pătimesc. Dacă aș fi rege, aș ordona ca orice cetățean...

— ...să investească un sfert din veniturile sale într'o asigurare pe viață.

— Ce spuneți? Un sfert? Nu! Nu! O treime, o treime!

Căutai în fundul buzunarelor prospectele. Unde dracu' le-am pus?

Bojanic continuă: — Am aici un prospect dela Societatea Internațională de Asigurări „Oceanul", o societate puternică.

— Dar...

Intinsei cu mâna tremurândă prospectul dela „Zemlja".

— Prin urmare, tinere, poftim polița: patru zeci de mii numai...

— Dar...

— Nu-i nimic. Nu sânteți căsătorit. Vă gândiți la părinții dvs., la frățiorii...

— Dar...

— Iscăliți, domnule Roda. De ce ezitați atâta? O societate ca „Oceanul" nu veți găsi în toată lumea, v'o garantez eu. Prețul e derizoriu, 1200 pe an, în 4 rate trimestriale. Iscăliți, domnule Roda. Mâne la 9 vă va vizita medicul nostru. Incă un fleac, data. Gata. Mulțumesc, domnule Roda și „ad multos annos".

Am ieșit din casa lui Joso Bojanic distrus.

Nu, căile de mijloc n'au fost, nu sânt și nu vor fi niciodată pentru mine. trad. de MELLO

Nou! A apărut:

ROMANUL AMERICAN

PRĂPASTIA

de Max Brand

In Westul-sălbatic al Americei. Beatrice. Capcana canaliilor. Catastrofa de cale ferată. Pentru fericirea femeii a cărei distrugere o plănuise. In minele de aur din munți. Inapoi de pe făgașul pierzaniei!

in „ROMANELE CAPTIVANTE"

— 260 pagini — 15 lei —

La chioșcari și librari.

Actualități Științifice

Efectele vitaminei A.

Se știe că vitaminele — acele principii vitale indispensabile organismului nostru — au fost clasificate în mai multe grupuri după efectele lor fiziologice și terapeutice. S'a ajuns astfel până acum la identificarea a cinci categorii distincte de vitamine, numerotate succesiv cu literele alfabetului dela A până la E.

Profesorul W. Falta, dela Universitatea din Viena, în urma unor îndelungate experiențe și cercetări, a constatat că vitamina A, al cărei rol în organismul omenesc nu apărea până acum destul de lămurit, este în realitate un remediu eficace împotriva gravelor debilitări pricinuite de anumite boli.

Intr'adevăr, experiența a arătat că un regim alimentar bogat în vitamine A, reușește în majoritatea cazurilor să înlăture debilitatea, foarte greu de combătut prin orice alt tratament.

In ultimul timp se constatase că vitamina A exercită o sensibilă ameliorare în cazul boalei lui Basedow, atenuând simptomele maladiei și împiedicând în special slăbirea progresivă a organismului, consecință fatală a acestei boale.

Faptul a impresionat pe doctorul Falta, care, pornind dela acest fenomen și aprofundând problema relațiilor ce există între vitamine și hormoni, a ajuns la interesantele rezultate menționate.

Răsboiul microbilor

In legătură cu eventualitatea războiului viitor, s'a vorbit de posibilitatea utilizării microbilor patogeni ca o armă de luptă, pe cât de groaznică, pe atât de eficace. Se afirmă că în unele laboratorii secrete, atașate statelor majore din câteva țări occidentale, chestiunea ar fi fost studiată mai deaproape, pentru a se determina condițiile optime, în care s'ar putea produce un atac cu microbi producători de molime, în rândurile trupelor și populațiilor dușmane.

Nu e lipsit de interes să cercetăm mai deaproape care ar fi mecanismul acestei noui arme de războiu, al cărei spectru se profilează amenințător la orizont.

Pentru ca o boală contagioasă să se producă și să se desvolte e nevoie de trei condiții: 1) un microb virulent, 2) un teren receptiv, 3) lipsa mijloacelor de rezistență a organismului.

Microbul virulent e ușor de obținut în laborator, prin mijloace bine cunoscute. Astfel, se poate „fabrica" în serie, agentul ciumei, al tifosului, al holerei, etc. Pentru ca o cultură de microbi să producă însă o epidemie, nu e suficient să avem sămânța, ci este nevoie și de un teren favorabil pentru provocarea maladiei contagioase. Receptivitatea la contaminare, mai mult sau mai puțin mare a masselor constitue un element foarte important în răsboiul microbian. Viața în aer liber asigură o oarecare protecție contra infecțiunilor. In schimb însă, factorii meteorologici defavorabili, oboseala, surmenajul, privațiunile și adesea proastele condițiuni higienice contribue la o recrudescență a receptivității față de maladii contagioase.

Ca mijloace de apărare împotriva acestui flagel, dispunem de vaccinuri și seruri, ca și de medicamente specifice. Trebue să ținem seama însă de faptul că multiplicitatea infecțiunilor posibile, necunoașterea pericolului ca și dificultatea în multe cazuri a identificării maladiei infecțioase apărută prin surprindere, îngreuează considerabil această luptă de apărare.

Contaminarea urmează să se facă prin contagiune directă (om sau animale) sau indirect prin infectarea aerului, alimentelor, solului, apei, etc.

După cum vedem, problema războiului microbian este extrem de complexă și necesită un studiu, cu atât mai aprofundat cu cât gravitatea primejdiei depășește orice închipuire.

Guturaiul

Dintr'un studiu al doctorului C. K. Browning, reese că obișnuitul catar de sezon se datorește — în anumite cazuri — unui agent patogen, care de cele mai multe ori nu e purtat de bolnav. Agentul infecțios, de tip filtrabil, care provoacă guturaiul, poate trăi un timp considerabil în afara corpului.

Apariția gripei de sezon pare că e independentă de climat, dar în strânsă legătură cu temperatura. O scădere bruscă a temperaturii e adese ori urmată de apariția guturaiului, datorită, după toate probabilitățile, unei diminuări a rezistenței țesuturilor.

Persoanele bolnave de guturai nu trebue să vină în contact cu alte persoane predispuse la infecții.

Dușurile nazale și spălatul gurii par simple iluzii.

O experiență făcută cu două sute șaisprezece studenți, tratați dela început cu un amestec de codeină și papaverină, a dat rezultate excelente.

Microbul leprei

Lupta, pe care medicina o duce împotriva groaznicului flagel al leprei, n'a înregistrat de mulți ani nici un succes remarcabil. Nici unul din multiplele remedii, anunțate în timpul din urmă cu mai mult sau mai puțin zgomot nu s'a dovedit cu adevărat eficace.

Iată de ce trebue să relevăm cu toată satisfacția știrea venită din America, după care profesorul A. J. Salle, dela Universitatea din California, ar fi reușit să obțină o cultură de microbi ai leprei într'un mediu artificial. Savantul Yankeu urmărește de cât va timp o serie de experiențe, pe care le face într'un lagăr de leproși din Malokka, insulă din Pacific. E inutil să mai adăugăm cât de primejdioase sânt asemenea experiențe pentru siguranța personală a celor care le fac.

Dacă această știre se confirmă, înseamnă că s'a realizat un progres considerabil în lupta contra leprei, întrucât metoda preconizată de profesorul Salle ar permite să recunoaștem boala, chiar la acei pacienți, în care ea se găsește în stare latentă.

Caria dentară

Locuitorilor sud-africani, aduși în orașe și puși în contact cu Europenii, li se strică în general mult mai repede dinții, decât celor rămași în satul natal.

Părerea doctorilor P. Rronge, J. N. Noriskin și T. W. B. Osborn este că aceasta se datorește consumării zahărului și a zaharicalelor de tot soiul, precum și a pastelor făinoase în locul cerealelor fierte integral.

Laptele acru, consumat cu regularitate, pare că dă o mai mare rezistență danturii, din cauza principiilor nutritive de care dispune.

Ing. I. S.

Leon Viorescu — Studiu

Mărunte

■ **Unde scurte.** Miracolul undelor scurte, care fac posibile comunicațiile la mari distanțe și dau loc la misterioase ecouri ale sunetelor, constitue tema unui pasionant articol de popularizare, publicat în ultimul număr al revistei „Radio" (Adevěrul) Radiofonie — Televiziune — Știință pentru toți.

■ A apărut romanul american „Prăpastia" de Max Brand, autorul lui „Un drac de fată" în „Romanele captivante" (260 pag. 15 lei). La chioșcari și librari.

Revedere

Mi-ai spus că în zadar ne-am revăzut,
Că tot ce-a fost nu poate să revină, -
O lacrimă a strălucit senină
Și-am stat întorși o clipă spre trecut:

Spre-o toamnă cu lumină care doare,
Spre-un cimitir cu umbre pe alei,
Spre anii tăi de-atunci, spre anii mei,
Spre toată frumusețea trecătoare.

G. URSU

4 zile la
BAILE HERCULANE
O excursie pe Dunăre la Ada-Kaleh
21-24 Maiu 1936 Prețul 1370 lei

PE VALEA ROZELOR
(BULGARIA)
Varna, Târlova și Cazanlâc cu pașaport colectiv
29 Maiu 2 Iunie 1936 Prețul 3750 lei

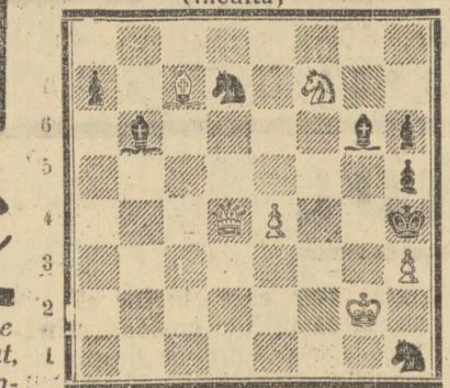
Conducerea: D-lui OCTAVIAN MOȘESCU

Informațiuni, prospecte și înscrieri la Oficiul de Turism al revistei „REALITATEA ILUSTRATĂ" din str. Const. Mille 5-9 — Telefon 4.10.04

CRONICA ȘAHULUI

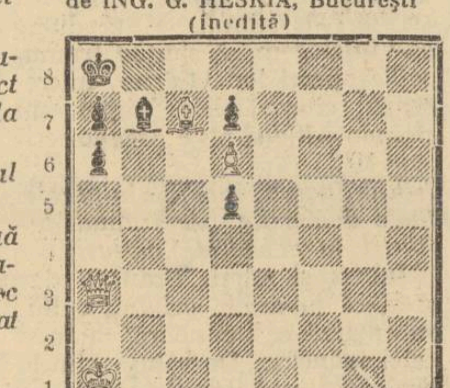
Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 57. București 2*

PROBLEMA No. 1012
de ING. PAUL FARAGO, București
(inedită)

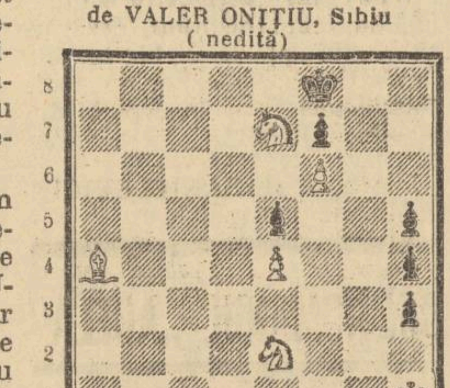
6 + 8 = 14
2 ‡

PROBLEMA No. 1013
de ING. G. HESKIA, București
(inedită)

4 + 6 = 10
3 ‡

PROBLEMA No. 1014
de VALER ONIȚIU, Sibiu
(inedită)

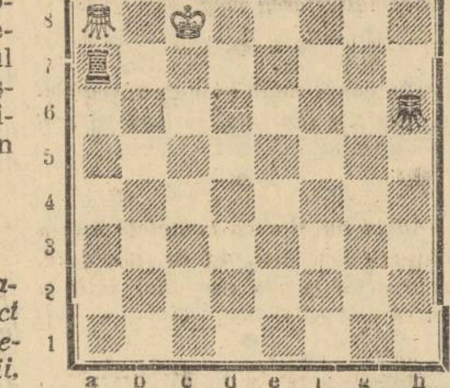

6 + 6 = 12
4 ‡

Gemeni: a) Cé2 la c3 — 5 ‡
b) Cé2 la d5 — 6 ‡

Zwillinge: a) Sé2 nach c3—5-er
b) Sé2 nach d5—6-er

PROBLEMA No. 1015
de Mr. E. J. van den BERG, Apeldoorn
(inedită)

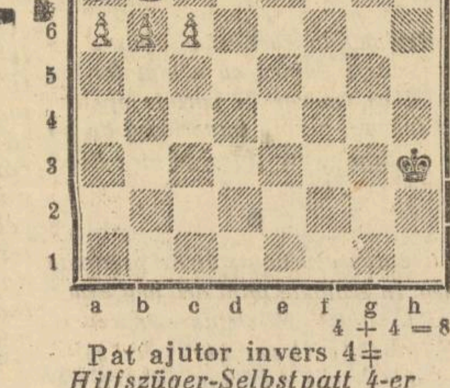

2 + 2 = 4

Ajutor invers 4 ‡
(fără Rege negru)
Gemen: a) Ta7 la h6 și Lh6 la é8

Hilfszüger - Selbstmatt 4-er
(ohne schwarzem König)
Zwilling: a) Ta7 nach h6 und Gh6 nach é8

PROBLEMA No. 1016
de I. D. FRIDMAN, Buhuși
(inedită)

4 + 4 = 8

Pat ajutor invers 4 ‡
Hilfszüger-Selbstpatt 4-er

Partida No. 110

jucată în anul 1920.

Alb: S. RZESCHEWSKY (copilul minune în vârstă de 9 ani!)

Negru: Dr. TRAUBE.

DESCHIDERE NEREGULATĂ

1. f4, é6; 2. Cf3, d5; 3. g3, Cf6; 4. Ng2, Nd6; 5. d4, Cc6; 6. Cé5, Cé7; 7. Né3, c6; 8. a3, h6; 9. Cd2, Cd7; 10. c4, b6; 11. b4, f6; 12. C×c6!, C×c6; 13. c×d5, é×d5; 14. N×d5, Nb7; 15. Dc2!, Tc8?; 16. Dg6+ și Negrul abandonează, deoarece este mat în mutarea următoare.

jucată în concursul internațional dela *Syracusa* (U. S. A.) în Septembrie 1934.

Partida No. 111

Alb: S. RZESCHEVSKY (Maestru internațional matur, în vârstă de 23 ani.)

Negru: DENKER.

GAMBITUL BUDAPESTAN

1. d4, Cf6; 2. c4, é5; 3. d×é5, Cg4; 4. é4, d6; 5. Né2, C×é5; 6. f4, Cg4; 7. Cf3, Cc6; 8. 0-0, Nd7; 9. Cc3, Né7; 10. h3, Cf6; 11. é5!, d×é5; 12. f×é5, Cg8; 13. Né3, f6; 14. Nd3!, fxé5; 15. Cg5!, Cf6; (dacă: 15..., N×g5; 16. Dh5+, g6; 17. N×g6+!, urmat de mat în 3 mutări); 16 T×f6!, N×f6; 17. Dh5+, g6; 18. N×g6+, h×g6; 19. D×g6+, Ré7 și Negrul cedează, căci este mat în mutarea următoare.

Partida No. 112

jucată în concursul internațional dela *Barcelona* în Septembrie 1929.

Alb: Dr. TORRES CARAVACA.

Negru: MISS VERA MENSCHIK.

APĂRAREA SICILIANĂ

1. é4, c5; 2. Cf3, Cc6; 3. d4, c×d4; 4. C×d4, Cf6: — în apărarea siciliană această mutare este tocmai acum foarte importantă, din cauză că împiedică mutarea 5. c4!, care este urmată de un joc avantajos pentru Alb —; *5. Cc3,* — o mutare preparatoare; la 5. f3, spre a procura îndeplinirea lui c4, care ar fi dezastruos din cauză: 5...., Db6!, care, afară că pune de acum inițiativa în mâinile Negrului, slăbește fără o suficientă compensație stăpânirea diagonalei g1-a7 din partea Albului —, *5...., d6; 6. Né2,* — la epoca în care s'a jucat această partidă, nu se cunoștea încă „*atacul* RICHTER", constând din 6. Ng5!, etc., ale cărui analize au dat naștere unei serii de partide artistice —, *6..., g6; 7. 0-0, Ng7; 8. Né3, 0-0: 9. Cb3, a6; 10. h3,* — în general o mutare de împiedicare, care evită săriturile succesive Cc6—é5—g4, ceeace ar pune în dilemă Nebunul din é3 —, *10...., b5!;* — preparând o mobilizare rapidă cu periculoase dispozițiuni din partea Damei negre —; *11. a3, Nb7; 12. Dé1!,* — devierea cu un câmp a Damei albe a deschis noi orizonturi. Pe de o parte facilitează Turnului ocuparea coloanei Damei, pe de altă parte domină punctele a5 și h4, și cel din urmă fiind de o importanță, pe care o vom putea observa în curând —, *12...., Tc8, 13. f4, Ca5;* — o mutare logică: dă o mai mare libertate pieselor negre, amenințând afară de aceasta și pionul adversar al Regelui. Dacă am observa mersul jocului din punctul de vedere pozițional, am avea convingerea, că până acum ambii parteneri au jucat cât se poate de corect—; *14. C×a5, D×a5; 15. Nd3,* — această bună mutare servește la apărarea punctelor c2 și é4, cari au fost întărite și în acelaș timp cei doi Nebuni albi sunt de o eficacitate însemnată împotriva poziției de rocadă adversară —, *15..., Dc7,; 16. Dh5, Tfé8; 17. f5!, d5;* — fără discuție o mutare periculoasă pentru Negrul în acest moment. Continuarea 17...., Cd7 ar fi servit mai mult unui plan defensiv —; *18. é5!, D×é5; 19. Nd4, Dd6; 20. Taé1, Cd7?;* — deși această mutare este o eroare, care precipitează partida, nu se vede o apărare adecuată împotriva atacului logic prin 21 g4, etc. In tot cazul felul, cum Albul termină partida, amintește prin eleganta și strălucirea sa stilul lui CAPABLANCA. — *21. N×g7, R×g7; 22. f×g6, h×g6;*

SITUAȚIA PARTIDEI DUPĂ A 22-a MUTARE A ALBULUI:

Negru: MISS VERA MENSCHIK.

Alb: Dr. TORRES CARAVACA.

23. T×f7 !!, — „*Vae victis !*" Albul anunță mat în 8 mutări! — *23...., R×f7; 24. Dh7+, Rf8; 25. Tf1+, Cf6; 26. N×g6, Dé6; 27. Dh8+* și Negrul abandonează, căci nu mai poate evita matul în 3 mutări.

O partidă magnifică a lui Dr. TORRES CARAVACA, care a fost felicitat după terminarea partidei de toți cei de față.

Note de J. M. FUENTES în „*El Ajedrez Espanol*", *Madrid*.

RECTIFICARE: In problema No. 998 *(Andrei Gross)* stă la d6 un pion negru.

In problema No. 1001 *(Ing. G. Heskia)* stă la a 2 un pion *alb*.

BERICHTIGUNG: Im Problem Nr. 998 *(Andrei Gross)* steht auf d6 ein schw. B.

Im Problem No. 1001 *(Ing. G. Heskia)* steht auf a 2 ein W. B.

PAUL NEGREANU
DR. L. LAZARUS

■ Nu uitați să cumpărați chiar azi revista „Cinema", care vă oferă bilete cu mari reduceri la cinematografele din Capitală și din întreaga țară. 24 pagini mari la heliogravură, 5 lei.

■ O nouă lovitură editorială! Cititorii de literatură bună găsesc pentru suma de 20 lei un volum, format 15×21 cm., frumos broșat, cu coperta cartonată tipărită în culori la heliogravură cuprinzând o nouă serie de 10 Nuvele alese. Autori mondiali iluștri. Noua colecție a Editurii „Adevěrul", 300 pagini 20 lei.

Mizerii, în noapte...

Cea dintâiu figură cunoscută ce-mi iese în cale în orașul de provincie care a fost cândva orașul copilăriei mele, și în care, împovărat de tristeți și amintiri, am coborît adineaori din ultimul tren de noapte, e moș Sava birjarul.

Dau de dânsul de cum ies în dosul gării, la singura stație de trăsuri a târgului.

In fruntea șirului de birji nemișcate și părăsite, care sticlesc ca un lanț de lotci negre adormite în noapte pe-o șuviță alburie de plajă, sub veghe de lună, stă o brișcă hârbuită pe care o recunosc numaidecât. Căci cum aș putea să mă înșel? Cu roți-schelete legate cu capete de sfori și cu sârmă, cu fierul și lemnul roase de lepra vremii și a ruginii, cu ființa toată căzută într'o rână ca un car intrat cu două roate într'un șanț și împotmolit acolo, e aceeași pe care o știu de 20 de ani, aceeași, fără de nici o schimbare, căci mizeria și ruina au și ele graniți ce nu pot fi depășite. Aceiași, de acum 20 de ani, or fi și caii, sau măcar aceeași uniforma lor de biată vită chinuită, chiar dacă înăuntrul ei va fi sălășluind un alt suflet: un morman de piei zbârcite și decolorate, găurite pe alocuri de răni în margina cărora sângele nu mai are puterea să mustească, un morman de piei sub care, din toate părțile, desprinse din încheeturile slăbănogite, ciolanele împung cu îndărătnicie ca și cum ar voi să iasă afară și s'o ia razna la plimbare, pe străzile târgului.

Pe capra briștii, deasupra acestui vraf de vechituri și înfrățit cu ele, moș Sava doarme. E așezat deacurmezișul scaunului, sprijinit într'un cot. Picioarele îi atârnă în gol, nemișcate, ca doi butuci negri. Capul i-a alunecat din palma în care se sprijinise la început și i s'a afundat adânc în piept, strivindu-i barba cânepie. Vedenii de vis rău îi cutreeră pe semne somnul, chinuindu-l, căci buza stângă i se ridică în rânjet, descoperindu-i dinții. Și cum stă așa nemișcat, îngropat în țoalele-i petecite, scorojite de noroaiele noui ale primăverii, pare un câne mort și înțepenit într'un șanț, peste care nu s'a îndurat să arunce o lopată de țărână nimeni.

Il privesc o clipă în tăcere, cu inima strânsă, apoi îl clatin de umăr.

— Scoală, moșule.

— Ci-i, bre? tresare speriat bătrânul, deșteptat numai pe jumătate. O venit trinu?

Și pentrucă nu-i răspunde nimeni la întrebare, moșul se ridică icnind, se descurcă cu greu din țoale și din hățuri și-și îndreaptă cercetător barba spre mine.

Lumina lămpii din fața gării e chioară, ochii lui moș Sava sânt încă împăienjeniți de somn și de băutură — totuși mă recunoaște.

— Mata erai, coane? se deșteaptă el deabinelea. Dă coșu' încoace.

Eu n'am nici un coș, ci numai o trusă mică de călătorie. Dar chiar când e treaz moș Sava spune simplificat oricărui colet pe care-l duce la gară — geamantan, valiză, geantă sau cutie de pălării — *coș*. Nu se știe anume pentru ce. Poate pentru că nu-i plac cuvintele noui, cu rezonanțe oarecum ciudate și aspre. Sau poate numai pentrucă îi vine mai ușor așa.

Moș Sava îmi ia deci *coșul* din mână și încearcă să-i găsească un loc la picioarele lui, pe capră. Operația cere oarecare timp, și asta din două motive. Mai întâi pentrucă moș Sava nu se cumpănește niciodată prea bine numai pe picioare și are întotdeauna nevoe și de ajutorul unei mâni, ca maimuțele. In al doilea rând, pentrucă bătrânul a făcut din locul acela al briștii un fel de depozit în care, pe lângă toate țoalele lui, păstrează bucăți de lemn și sârmă, caiele și potcoave rupte, o chee, de bucșă și două *șipuri* de pământ astupate cu vârfuri de ciocani de porumb, uneori pline, alteori goale, — după timp și împrejurări. In clipa de față nu pot să fie decât goale căci răvvășindu-și dugheana fără nici o precauție, moșul le izbește cu necaz unul în altul și le mormăe din barba-i învrăjmășită a mânie ocări grele și tainice amenințări.

După ce, în sfârșit, problema *coșului* e rezolvată, moș Sava trece la cai. Ii trage de urechi și de moțul de păr din creștet ca să-i desmeticească, apoi, spre a le da curaj, le șoptește cu voce înmuiată ceva în care e vorba despre niște tărâțe stropite cu apă sărată și despre niște fân de la d. Bercușor din Ulița Morii. Mârțoagele ascultă cu indiferență basmele bătrânului în care s'au obișnuit de mult să nu mai creadă.

Totuși, când simt că moșul a ajuns în sfârșit din nou în cuibarul lui, pe capră, pun capul în piept, întind ștreangurile și pornesc în treapăt rar la vale spre inima târgului, pe sub șirul de castani rotunzi care-au început să-și dezghioace mugurii catifelați, pentrucă au simțit adiind prin văzduh, dinspre Miazăzi, primăvara.

Clătinând din toate fiarele desghiocate din încheeturi, brișca numără unul după altul hopurile uliții și se clatină în ritmul lor ca o barcă. Pe capră, posomorît, moș Sava tace. Bănuesc ce-l roade. Bătrânul se gândește desigur că eu îl știu de mult, de pe vremea când era și el în rândul oamenilor și avea gospodărie trainică și nevastă cu copii, brișcă nouă și cai tineri. Și în fața acestei amintiri a altor vremuri, de mult coborîte îndărăt, în neguri, îi e rușine de mine, îi e rușine de el însuși.

„Ci să facem, coane? Ni ticăloșâm... se răsucește dintr'odată bătrânul către mine, răspunzând la o întrebare pe care nu i-o pusesem și dându-și astfel gândurile pe față.

„La ce să mint dacă-i așa. Hălăduesc cu păgânu' ăsta di nărav și-am apuns de râsul lumii acum, că mi-o albit păru'. Păcat mare, moșule — îmi zice popa Noică dela Sf. Dumitru — ai să te pârjolești în focul Iadului pe lumea cealaltă. Așa o fi. Popa știe multe. Și Dumnezău de sus vede toate. Da' pe urmă, mă'ntorc și zic: la ce mai sânt bun pe lumea asta. Baba mi-o murit. Băeții, când s'au făcut mari, s'au împrăștiet care'ncotro, de nici nu le mai știu urma. Am rămas singur huhurez. Și pe urmă țint'te necazuri. *Perceptoru'* mi-a vândut casa. Ai dela poliție nu mă lasă să ies ziua cu brișca. Asta-i dric, moșule, — zice unul — nu trăsură. Zi bodaproste că te lăsăm să eși cu ea și noaptea. Da' dacă într'o lună nu-i faci *reperații*, apoi nu te mai lăsăm cu ea așa nici să cari făină. Așa o fi. Or fi având și ei rânduelile lor. Da' de unde să iau eu cinci sutare? Că atâta mi-o cerut meșteru' ca să-i întărească fiarele și să-i dea altă față.

„Uite așa, coane. Necazuri și scârbe. Păi d'aia beau și eu: să uit. Parcă altceva ce pot să fac? Cine se mai uită la gura mea? Așa, m'au sfătuit unii și alții: du-te, moșule, la *azâl;* acolo ai un pat și mâncare și n'ai nici o grijă. Am stat și m'am gândit și-am zis: să mă duc. Da' mi-am adus aminte pe urmă de gloabele istea. Cui le lași? Cine știe pe ce mâni or încăpea? Vai de capu' lor, săracele. La mine mâncare multă n'au. Da' cel puțin nu le bat și nu le chinui. Așa, oiu ține și eu brișca cât s'or mai ține ele pe picioare. Pe urmă, cum o vrea Dumnezău. Da' îmi pare c'am ajuns, coane".

Intr'adevăr, am ajuns. Scobor. Moș Sava îmi întinde valiza, apoi așteaptă în tăcere.

Când simte în palma deschisă conturul unei monede neobișnuite pe care i-am strecurat-o, începe să mormăe mulțumiri înduioșate și nedeslușite.

O scurtez repede căci știu că mulțumirile lui moș Sava nu se isprăvesc cu una, cu două. Bătrânul se supune cu părere de rău și dă bici cailor.

Brișca pornește în huruit asurzitor de fierărie slobodă, se opintește în groapa din capătul străzii, apoi dă colțul.

In urma ei strada rămâne pustie, apele liniștii reintră în matca lor nevăzută și greerii grădinilor târgului rămân singuri stăpânitori peste somnul nopții și al singurătăților.

EMIL COLIU

PLASTICA

Salonul Oficial, cea mai mare colectivă românească, strânge anual laolaltă pe maeștrii plasticei noastre, pe artiștii tineri consacrați și pe debutanții de talent.

Trebue să recunoaștem că, în mare măsură, desvoltarea rodnică și de nivel european a artei noastre, se datorează Salonului Oficial.

Sânt desigur Saloane în Occident care au un trecut glorios, localuri impunătoare, mii de expozanți și fast inegalabil în organizare.

Puține au însă, meritul de a fi ajutat la promovarea unei arte de conștiință, la formarea

St. Popescu-Ghimpați — Fetiță

unui gust artistic just, luptând împotriva improvizațiilor șubrede de tot felul, care tind să suplinească trecutul și continuitatea.

Cu atât mai dificilă a fost opera întreprinsă de Salon, cu cât confuzia valorilor de artă era întreținută de artiști care nu aveau întotdeauna talentul drept armă de luptă.

S'au angajat discuții aprinse în jurul colectivelor oficiale. S'au deslănțuit patimi, s'au dat asalturi înverșunate. Salonul a fost chiar pe punctul de a fi desființat, — cei interesați dorind să facă din această expoziție încurajată de Stat o colectivă oarecare, unde să primeze academismul și diletantismul.

Salonul a fost totuș salvat. A

I. Theodorescu-Sion — In studio

rămas ceiace trebuia să fie: înfățișarea credincioasă a puterilor creatoare românești în domeniul culorii și al formei.

Anul acesta, aproape două sute de artiști expun trei sute șaizeci de lucrări.

Fiecare s'a străduit să prezinte opera cea mai expresivă executată în cursul anului, — căutând să fie relevat, iar nu numai să figureze în ansamblu.

Deosebit, dintre cei tineri, ne-au interesat d-nii Aurel Ciu-

P. Iorgulescu-Yor — Portret

pe, Ștefan Constantinescu, Constantin Mihalcea, Alexandru Phoebus și Stelian Popescu-Ghimpați.

Sânt nădejdile cele mai frumoase ale acestei manifestări.

Invingând greutățile exprimării plastice, d-nii N. Enea, G. Nichita, R. Iosif, Paul Miracovici, N. N. Stoica și Anatole Vulpe s'au apropiat de maturitate. Lucrările expuse nu mai conțin nici ezitări formale, nici concesiuni cromatice.

Nivelul consacraților îl țin și de data aceasta d-nii Marius Bunescu, G. Petrașcu și I. Theodorescu-Sion.

Ceilalți — se clasează de la sine.

La sculptură: C. Baraschi, Mac Constantinescu, Céline Emilian, Boris Caragea, C. Medrea, Mitița Petrașcu, Serova-Medrea, Fr. Storck, O. Spaethe și C. Themeli.

Nici mai bine, nici mai rău decât în alți ani.

S'a găsit cu cale să se consacre un panou al Salonului, pictorului de curând, dispărut Leon Viorescu.

Un gând bun și o prezentare, deși sumară, deajuns de edificatoare.

Artistul priveliștilor triste, cu puternice reminiscențe romantice în paletă, trece din nou sfios și melancolic printre noi. Opera lui trăește și rămâne.

●

La **Hasefer**, *d-na* **Lucie** Re-

Aurel Ciupe — Portret

chenberg *prezintă străzi din București, capete și nuduri în desen acuarelat.*

Nu găsim toată delicateța genului concentrată în cadrele minuscule și nepretențioase ale d-nei Rechenberg, dar reținem buna intenție de stilizare onestă a motivelor.

●

Cercetător onest al formei, d. G. Lazăr *portretează natură și oameni.*

Tehnica pastelului convine uneori tratării acestor subiecte.

Al. Phoebus — Autoportret

D-l Lazăr o practică cu pasiune și lăudabilă consecvență.

Expoziția dela „Universul" cuprinde optzeci de pasteluri, în care interiorul, florile, priveliștea marină și capetele de studiu dau prilej artistului să-și demonstreze toate slăbiciunile și toate posibilitățile.

H. BLAZIAN

Leon Viorescu — Bisericuță în iarnă

Leon Viorescu — Autoportret

Corneliu Themeli — Autoportret

DIN „PRIVIND VIAȚA"

Un prost care tace, nu va plictisi niciodată ca un inteligent care-și debitează întreaga gândire. Fată cu o femee, va învinge totdeauna pe un inteligent, care spune mereu tot ce gândește. Tăcerea provoacă curiozitatea, care ațâță iubirea, și dă impresia de forță, de virilitate.

Inșelăciune dulce

Die Carnetul Primăverii

— Ce are cânele?, — întrebă posac Roza, bucătăreasa. — Zgreapțănă ușa cu ghiarele și schiaună subțire.

— Ce-i cu tine, Picule? Vrai să te duci afară? — spune dulce glasul fetei din casă.

Liber, cățelușul alb cu plete crețe și limbă roză sare vesel spre stăpânul său care își pune mănușile și-și ia bastonul.

— Ia-mă și pe mine! Ia-mă și pe mine! — linge mâna îmbrăcată în piele și sărută haina cu miros de baltă.

— Să te iau și pe tine? — spune idolul om, ca pentru sine. Ai să te murdărești tot de noroiu; a plouat astă noapte.

— Știu c'a plouat! Tocmai de-aceia... se roagă alintat ghemușorul de lână albă.

Mi-a curs pe urechi toată noaptea cântec de apă și mi-a venit în nări aer proaspăt, pe borta cheii. Și mai știu că asară, când am trecut noi amândoi prin Grădina cu Flori, umbrele copacilor cădeau drepte în jos, ca vara, și întunericul se subția ca de lună. Și era cald că gâfâiam ca în lupta cu pisicile. Ia-mă la „după ploae".

Cățelușul le spunea toate acestea gemând, tremurând și scârțâind încetișor, ca dintr'o vioară vie. Stăpânul nu le pricepea tocmai bine; știa doar că Picu al lui vrea să-l întovărășească la plimbare, din marea dragoste ce i-o poartă.

— Te iau, potae mică! — îl trase satisfăcut de urechi. — Hai să-ți punem cătușa cea nouă: dar să fii cuminte și să nu faci prostii. Ai auzit?

Tatăl și copilul eșiră în stradă și porniră pe asfaltul ud, văruit cu noroiu. Domnul mergând elegant și grav, cățelul sărind în toate părțile ca un ied, trăgând din răsputeri frânghia curelușei.

Ploaia stătuse. Cerul curgea ud peste străzi și peste grădinile desfrunzite. Parcă venise cineva în timpul nopții și curățase cu apă multă orașul și lumea. Zarea era limpede, aerul proaspăt. Se scursese ceva tulbure odată cu ploaia căzută; toate răsuflau ușurate, ca scăpate de-o grijă.

Pâraele unei primăveri nelămurite curseseră pe străzi, pe lângă trotuare, adunând în grămezi și ghemuri încâlcite gunoaele capitalei. Pe maidanuri gropile miroseau a umed, cu pietrele și rămășițele de moluz spălate cu apă de ploae și leșie de glod.

Casele stau ude, ca niște gândaci amorțiți și pârliți, așteptând soarele. Grădinile, cu copacii de cărbune, sfredeleau aerul, căutând primăvara. O cioară singuratecă luneca neagră peste clădirile înalte; căuta ori fugea de iarna dusă?

— Ce aer bun!, — răsufla din adânc omul —. Iți dă viață. Te mângâe și te liniștește. Și parc'ar mirosi a primăvară.

Un automobil stropit din cap până'n picioare cu sânge cafeniu, trecu obraznic, împroșcând în laturi sosul bălților.

— La o parte!... strigă răgușit, cu voce de bețiv cârcotaș.

Domnul elegant fu silit să facă câțiva pași mai iuți ca de obiceiu, pe arcuri. Cățelul scoase limba și dete cu tifla urechilor Se mai întoarse odată și-i bătu din pumni, lătrând scurt. Dihania obraznică nu-i stropise. Dar alta venea val vârtej, din cealaltă parte. N'avură când să ajungă pe trotuar; dușmanul trecuse aproape și-i stupise cu dispreț, din vârful roatelor.

— Să fii tu... înjură printre dinți omul, cercetând dezastrul.

Picu nu luă în samă; el se uita la o fetiță care trecea cu picioarele goale în niște ghete ale tatălui său. Cu mânile în buzunar și gulerul hainei ridicat, câțiva golănași zgribuleau din obișnuință, pe marginea străzii. O cucoană grasă apăru dintr'un gang, cu capu-i oxigenat gol, în papuci și capot de ață.

— Bonjour! — dădu semn de recunoaștere Picu către o jăvruță roșcată care ieșise afară, pe treptele unei ogrăzi.

Apoi se duse repede către coșarca de nuele a unei țigănci ce stătea pe marginea de piatră a unui zid:

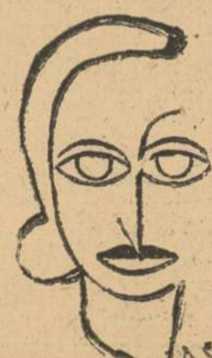
— Ghiocei, coconașule! Ghiocei!

Ii mirosi și se uită în sus, la stăpân. Acesta scoase câțiva bani și-și puse buchețelul de floricele la butonieră.

Cățelușul își aminti că acasă, pe masă, văzuse flori violete care miroseau cu mult mai frumos.

— Hai să ne'ntoarcem, Picule! — porunci omul, răsucindu-se în loc.

Ai văzut? Zarea spre asfințit e roză și luminoasă, parc'ar fi zâmbetul depărtat al primăverii. Nu cumva și soarele are de gând să iasă? Se vede o minge aurie, pe după cojocul nourilor.

PROFIRIȚA SADOVEANU

— Picule, ai avut dreptate să eși la plimbare. E o vreme splendidă.

— Nu-i așa? Nu-i așa? — sare nebunește cățelușul, mergând aproape prin aer, așa de tare trage de cerelușă.

— Fii cuminte, dragă! — îl ceartă tata. — Ai să mă răstorni în noroiu.

Jos e mare ticăloșie. Lui Picu însă îi plac toate. A dat de-un smoc de iarbă nouă. O apucă și-o trage de cap, fără frică.

— Ham! Ham!

Zărește buruenile depe maidan ce-și tremură spre cer mânile slăbănoage și desgolite; sare la ele ca să le scarmene; nu le poate însă ajunge, că sânt prea departe.

— Ham!... Ham!... Aveți noroc! — le spune, rânjind.

Apoi se uită peste cap, în sus, la cioara neagră care s'a întors și s'a luat după ei. Cerul e tulbure și scurs pe de lături. Aerul e viu, vântul îți bate zglobiu în ochi. Parc'ar veni primăvara.

Dar nu. Picu știe că în dosul acestei înșelăciuni dulci a Zânei primăverii, pisica ernii pândește în umbră, cu ochi de crivăț, cu musteți sbârlite de promoroacă, cu ghiare ascuțite. Suflă răutăcioasă spre zâmbetul palid al tinerei fete și o alungă în urmă. Ea va veni mâne, reprezindu-se în salturi, va șuera pe coșuri, va zgâlțâi la geamuri, va zgâria cu asprime, și cuprinzând apoi lumea în brațe, ca pe-un balon, o va gerui alb și o va ține așa, cu gelozie. Iar bietul Picu se va mulțumi cu zâmbetul luminos al dințișorilor de ghiocei, și va aștepta să-l mângâe Zâna cea frumoasă a primăverii, cu degete parfumate și calde.

— De ce stai așa de trist și plouat? Nu vezi că vine primăvara? — îl păcălește pe-un cal ce s'a oprit pe asfalt, cu căruța după el.

Mârțoaga tristă nu-i răspunde și nu ridică capul. Știe și ea că iarna n'a plecat. E numai o amăgire dulce, ca o bomboană cu care ea n'are ce face.

— Săracul cal! — latră cânele, gâfâind ușor cu limbușoara-i roză.

Apoi pornește mai departe, sărind și jucând în peisagiul vesel.

PROFIRA SADOVEANU

Din recreațiile lui John Shag — G. de VOISINS

Insomnia morților

Plimbați-vă într'un cimitir când se 'ntunecă și când porțile sânt închise. Nu veți vedea nici fantome, nici umbre rătăcitoare. Dar, v'o jur! Veți auzi morții plângând.

Atât cât există, cadavrul se plânge. Se plânge că nu mai trăiește, nu poate să se hotărască a nu mai fi; și, din fiece mormânt, se ridică un glas sătul de somnul său; neliniștit de acest somn chior; și geme, și-și repetă jelania, neobosit.

Bărbații, morți, plâng cu glas profund; femeile, cu sfâșietoare voci; și, cei ce au fost copii, au accentul oribil, al fluerului spart.

In cursul timpului, glasul acestor cadavre se descompune, odată cu gura lor; în curând nu vor mai putea plânge; în curând, din osemintele lor nu va mai porni decât un murmur; și, toate aceste cadavre spun aceleași cuvinte. Toate regretă de a nu mai fi putut trăi o zi încă. Fiecare proecta ceva ce n'a putut face. Fiecare voia să lucreze, să creeze. Fiecare cocea o intenție, țesea o utopie. Fiecare voia să mai trăiască o zi; nu însă pentru mulțumirea de-a trăi ziua aceia; dar, pentru plăcerea de a premedita bucuria zilei viitoare.

Un testament

Nici un testament nu-i bun; ori, de se găsește în lume vreunul bun — mă prind că-i făcut întâmplător.

Să-ți faci testamentul e o întreprindere absurdă, căci ea presupune o sforțare pe care inteligența n'o poate da.

Nu te-ai putea imagina în pântecele mamei tale, cum nu te-ai putea vedea în faldurile pânzei mortuare, culcat sub lespedea albă.

Singurii martori pe care-i avem, de noi înșine, sânt oglinzile, ochii și efectele acțiunilor noastre. Or oglinzile, cât de bune ar fi, nu pot să ne arate de cât o imagine vie. Ochii celei mai drăgăstoase metrese, ai celui mai bun prieten, ai indiferentului hotărît — nu pot vedea și, prin reflex, nu ne lasă să vedem decât corpul, animat, care respiră și care suferă, corpul în viață. Iar, pentru acțiunile tale, cum ar mărturisi acestea, din putregaiul tău?

Orice oglindă e zilnică; n'are nicio privire destinată și vre-o acțiune prevăzătoare nu-i știu.

Incă o încercare inutilă, e să cauți a-ți închipui lumea lipsită de tine însuți. Cum ne gândim la evul mediu, ne situăm într'însul; cum ne gândim la o comedie, ne așezăm în sală; și, de ne gândim la viitor, ne transportăm spre dânsul.

Nici un romancier n'a scris o utopie, fără a prezenta, mai întâiu, un contimporan și prin mașinație, vis sau vrăjitorie, făcându-l să renască, într'o viață alta.

Or, un testament bun, nu presupune că autorul său, dispărând din lumea asta, continuă, totuși să trăiască într'însa, câteva clipe, ca să-și împărțească bogățiile. De vrei să faci un testament bun, lasă-ți averea locuitorilor din stâncile Pacificului. Sau dispune să fie abandonată pe o plută — ca după un naufragiu — că își va găsi moștenitorii; fii sigur. Și, de această alegere nu vei fi vinovat. Dar, mai ales, nu lăsa nimic rudelor, prietenilor, săracilor care te interesează. Stârvul tău ar suferi prea mult complicațiile, regretele, crimele de care ar fi vinovată hârtia păstrată de avocat.

Când bieții morți se duc să doarmă cu gura închisă, dorm de-al binelea. Dar, acelor ce-au vrut să-și supraviețuiască, vorbele de pe urmă le dau visuri rele.

Te simți murind? Seamănă-ți aurul în brazdele câmpului, ascunde-l într'o cavernă și apoi mori, intestat.

Tradus de
CONSTANȚA MARINO-MOSCU

Cronica sportivă

Deschiderea jocurilor pentru cupa balcanică s'a făcut într'un cadru de solemnitate neuzitată încă la noi și s'a petrecut în cele mai mulțumitoare condiții din toate punctele de vedere. Poate că această primă și bună impresie, întărită de declarațiile adversarilor noștri de Duminică va ușura refacerea competiției balcanice la justele ei proporții. In momentul de față comitetul cupei lucrează pentru a înduplcca Jugoslavia să participe în viitor la această competiție, precum își dă osteneala să convingă și pe amicii noștri turci, că au numai de câștigat intrând și ei în horă. In cel mai rău caz, câștigul s'ar reduce la experiență în jocurile internațională, ceeace nu e neglijabil.

Oricum, felul în care s'a deschis balcaniada, a fost de natură să restabilească încrederea în sportivitatea acestei competiții, care suferise în alte locuri destul de mult în prestigiul ei. Atmosfera de sărbătoare și solemnitatea prezintării echipelor participante, sportivitatea în plin progres a publicului românesc, felul în care s'au comportat echipele pe teren, au făcut ca matchul de deschidere al cupei balcanice să fie un perfect succes din toate punctele de vedere.

Fără îndoială însă, că atât garanția imparțialității în arbitrarea matchului ca și distanța respectabilă care desparte publicul de teren la ONEF., au partea lor de merit în menținerea unei atmosfere sportive, urbane și amicale. In această privință s'au făcut chiar reproșuri publicului, de a nu fi încurajat îndeajuns echipa noastră națională în momente critice. Imputarea nu e tocmai dreaptă; la drept vorbind o echipă jucând în țară străină, e deja prin faptul acesta handicapată: a mări acest handicap prin intervenția necontenită a publicului, nu ni se pare foarte, foarte sportiv. In matchul de Duminică însă, lucrurile s'au petrecut fără cusur și unanimitatea cu care grecii au avut după joc numai cuvinte bune pentru publicul nostru e cea mai plăcută mărturie a tradiționalei noastre ospitalități.

Am câștigat jocul în condițiuni strălucite și meritul e cu atât mai prețios cu cât am avut de luptat cu un adversar care a făcut în ultimii ani foarte mari progrese. E o substanțială deosebire între echipa elenă din 1933 pe care am învins-o atunci cu 1-0 și echipa de astăzi; faptul că am învins-o la un scor mai sever nu infirmă cele de mai sus. Eram obișnuiți să vedem pe greci jucând cu avânt și totdeauna în bună condiție fizică; Duminică însă i-am văzut jucând și cu un sistem, cu înțelegerea situațiilor tactice și cu o technică în stăpânirea balonului care au dovedit cu prisosință progresele pe care le-au realizat în ultimii ani. Echipierii greci, recunoscând victoria noastră, au atribuit-o în unanimitate „ghinionului" — ceeace e omenesc; ai noștri s'au plâns și ei de acelaș ghinion care i-a împiedicat să obțină o victorie zdrobitoare; așa stând lucrurile, efectele nenorocului se anulează și izbânda revine meritului, ceeace de altfel a fost și impresia celor 20.000 de spectatori în frunte cu arbitrul german Bauwens.

Meritul acesta nu se distribue însă egal în echipa noastră. Performanța reușită de Duminică revine în cea mai mare parte înaintării care s'a dovedit fericit alcătuită și a funcționat strălucit în frunte cu Bodola, cel mai bun din 22. Cinci goaluri, două baloane în bară și nenumărate situații de goal formează bilanțul unei activități eficace. In ce privește apărarea, cu toate că a fost lipsită de ajutorul mijlocașilor, ea a funcționat potrivit așteptărilor: fără greșală. Cel mai slab compartiment al echipei românești în jocul de Duminică a fost linia intermediară care a cam decepționat. Eisenbeisser a fost cel mai satisfăcător dintre mijlocași deși nu a furnizat un joc de valoarea celui din matchul cu Jugoslavia; dar Vintilă și Stanislo cu toată evidenta lor bunăvoință, nu au corespuns așteptărilor.

Grecii au jucat frumos și foarte curajos; pentru a fi obiectivi trebue mărturisit că scorul de 5-2 nu redă fizionomia exactă a jocului. In excelentă condiție fizică, cu un suflu inepuizabil, multă omogenitate, cu un joc de cap superior celui românesc, jucătorii greci au lăsat o foarte bună impresie. Apărarea în special a fost nu se poate mai bună iar în ansamblul jocului e suficient a spune că au fost tot timpul periculoși. Cei mai buni dintre ei au fost Rimbas, Chrisafopulos, Papadopulos, Delighianis, Zazos și Simeonides, acesta din urmă autorul celui mai frumos punct al matchului.

Arbitrul german bine cunoscut, dr. Bauwens, a corespuns în totul reputației ce o are, conducând jocul impecabil.

GRIMAN

Cuvânt de omagiu pentru „Junimea" și „Convorbirile Literare"

In numele „Vieții Românești", sora mai mică și ieșană a „Convorbirilor literare" de odinioară, dați-mi voe să aduc salutul meu *, emoționat și respectuos, bătrânei reviste cași „Junimei" de altădată.

Indeletniciri profesionale, de critic și în anii din urmă de isoric literar, m'au făcut să reflectez adesea, asupra evoluției noastre culturale și literare din ultimul secol.

Din aceste reflexii, am rămas cu impresia că trei momente capitale se pot distinge în cursul ei și că acestea se confundă, în mare parte cu însăși istoria culturală a orașului nostru.

Aceste momente sânt, după părerea mea, următoarele:

1) Primul e acel al „Daciei Literare" și al revistelor care au continuat-o, „Propășirea" și „România Literară", însuflețite de acelaș spirit, acel al generației bonjuriste dela 1840—1859, atât de criticată astăzi.

2) Al doilea e acel al „Convorbirilor literare" și al „Junimei", produs al generației care s'a manifestat atât de strălucit, între 1870—1885, cu deosebire.

3) Al treilea e acel al „Vieții Românești", care aparține generației poporaniste, apărute în arenă după 1900 și care și-a dat întreaga măsură, mai ales, între anii 1906—1916.

Desigur, Iașul a cunoscut în trecut și alte reviste serioase, meritoase, onorabile, „Contimporanul", de pildă odinioară, sau „Arhiva" care dăinuește și azi.

Dar numai în cele trei momente, mai sus pomenite, se poate spune că suflarea românească de pretutindeni și-a plecat steagul în fața orașului nostru, recunoscând în el, centrul spiritual al întregului neam.

Intre manifestările culturale sau curentele de idei, ce reprezintă în istorie aceste trei momente, atât de diferite la prima vedere, există totuși. pentru cine caută să pătrundă dincolo de aparențe, o legătură tainică, profundă, organică.

Ca să vă dovedesc întrucât e îndreptățită afirmația mea, îngăduiți-mi să mă opresc o clipă, în grădina fermecată a amintirilor.

Deși, nu am ca alții de față aici, privilegiul de a putea să privesc în urma mea la o distanță de cinci sau patru decenii, veți recunoaște că treizeci de ani, reprezintă în cursul vremurilor, totuși ceva, este, aproape ,intervalul unei generații.

Intr'o zi frumoasă de Martie 1906, zi pe care o retrăiesc cu intensitate în această clipă, căci a rămas pentru totdeauna încrustată în inima mea, redacția „Vieții Romînești" se întrunea în casa din strada Sărărie a d-lui C. Stere pentru a sărbători apariția primului număr.

Eram doisprezece. Cinci dintre noi nu mai sânt. Trei dintre ei: Gheorghe din Moldova, Nicu Gane, Mihai Pastia au trecut de mult în lumea umbrelor, doi și poate cei mai buni, Ibrăileanu și Constantin Botez au trecut și ei aș spune aproape simbolic, cu două luni în urmă.

Dintre cei prezenți, Nicu Gane, septuagenar aproape, era cel mai bătrân. Destinul a făcut, ca eu care trecusem de douăzeci și unu de ani, să fiu cel mai tânăr.

Pe omul eminent, căruia revista îi datora în primul rând apariția și care mai târziu, a contribuit, ca nimeni altul, la tăria și prestigiul ei, — vorbesc este ușor de înțeles, de șeful spiritual al generației mele, căci Stere a fost mai mult doctrinarul și șeful politic, — pe marele critic pe care l-au pierdut Moldova și țara, spirit reflexiv, concentrat, obsedat de probleme și chinuit de conflicte, cu o viață interioară din cele mai intense... nu l-am văzut vreodată, mai voios și mai exuberant ca în acea zi.

Cauza acestei stări sufletești de un diapazon neobicinuit la un om ca dânsul era faptul că izbutise să atragă între noi pe Nicu Gane, sfătosul povestitor și unul din ultimii reprezentanți ai boierimii moldovene de odinioară care stâlp altădată al „Convorbirilor" — asistase la întemeierea lor și, în preajma lui Alecsandri fusese în 1859 unul din luptătorii Unirii.

Bătrânul acesta, mărturie vie a altor vremi, reprezinta pentru Ibrăileanu — și acest

NIC. GANE

lucru îl simțiam și noi — firul unei neîntrerupte tradiții, care lega prezentul cu trecutul îndepărtat.

Câțiva ani mai târziu și chiar până la războiul de întregire, revista noastră a avut ce-i dreptul, polemici acerbe, adesea violente cu continuatorii „Convorbirilor", de mult strămutate la București.

Intr'o rubrică nesemnată și destul de temută pe vremuri, Ibrăileanu și alții, între care, mărturisesc că mă aflam și eu, am combătut adesea cu tenacitate și îndârjire pe acei pe care-i socoteam adversarii ideilor noastre.

Intorcându-mă cu un sfert de secol în urmă și reflectând la paginile scrise atunci, cu focul tinereții dar și cu naivitatea și intransigența ei, le găsesc uneori nedrepte, alte ori greșite. Nu le regret totuși, căci izvorau dintr'o convingere sinceră și adâncă, care și astăzi a rămas a mea. Nu le regret de asemeni, fiindcă împreună cu Ibrăileanu și ceilalți tovarăși de arme, nu am uitat niciodată în tumultul luptei, sfatul înțelept al lui Kogălniceanu, marele ctitor al culturii moldovenești, a cărui statue veghiază în fața Universității noastre și ne călăuzește pașii: „Discutați ideile, nu atacați persoanele".

De aceia am știut să respectăm totdeauna omul în acel pe care-l combăteam, și am fost stăpâniți de nu știu ce conștiință obscură care ne șoptea că — mai presus de vremelnicele noastre lupte — urmăream, deși cu mijloace diferite, poate, acelaș țel.

Imaginea patriei comune care trăia în inimi și pe care o serveam cu toții, a plutit pururi înaintea noastră după cum ne-am simțit în fiecare clipă depozitarii unui tezaur sacru de cultură, dar în aceiași vreme de liberalism, umanitate și toleranță, pe cari eram datori să-l transmitem intact și neprihănit urmașilor noștri.

Iată de ce lupta pe care am dus-o a fost urbană, leală, cavalerească... iată de ce, cu toate deosebirile de păreri, un Maiorescu a putut odinioară întinde mâna unui Stere — după cum azi, dacă Ibrăileanu ar fi în mijlocul nostru, un Mehedinți nu ar putea să i-o refuze, pe a lui.

Dar aceste vremi fericite au fost și se pierd zi pe zi, în zarea trecutului, pe când publicistica romînească de toate nuanțele ne oferă azi dezolantul spectacol al unor lupte de un caracter cu totul deosebit, lupte personale, lupte fratricide, în care ideile sânt mai totdeauna absente, iar în locul lor asistăm la dezlănțuirea din ce în ce mai impetuoasă a acelor instincte primitive, telurice, brutale — element animal pe care Maiorescu l-a stigmatizat odinioară cu atâta tărie, în pagini profunde, profetice și nemuritoare.

Căci trăim astăzi—orice spirit luminat și clar văzător trebue s'o recunoască — ceasuri triste, descurajante care, întorcându-ne cu mult înapoi, dezonorează adesea epoca noastră și pun cercetătorului o problemă gravă între toate, acea a unității sufletești a acestui neam, serios amenințată și pe care uneori pare a o pândi din umbră destrămarea și haosul.

De aceia, cu gândul rămas în urmă și pătruns de nostalgia unui strălucit și înălțător trecut, mă închin cu respect și venerațiune înaintea d-lui Meissner, nobilă și delicată figură a altor vremuri.

Aduc de asemeni omagiul meu, celorlalți veterani sau continuatori ai Junimii: D-nii Mehedinți, Bassarabescu, Filitti, cărunți astăzi — deși mult mai tineri decât d-sa.

Și sfârșesc adresându-mă primarului acestui municipiu, căruia îi revine onoarea de a fi inițiatorul și în mare parte organizatorul acestei zile de sărbătoare a culturii, popas prea scurt de liniște și de pace în ajunul unor grele și aspre furtuni:

Fie ca vremile fericite de odinioară să reînvie iarăși, iar sărăcitul nostru Iași, străvechea cetate, bogată în biserici și monumente să nu rămână numai orașul amintirilor sau o necropolă a trecutului, ci să redevie încă odată, în viitorul necunoscut, ceiace a fost de trei ori în cursul unui secol și ceia ce a încetat de a fi azi, capitala spirituală a întregii lumi românești!

OCTAV BOTEZ

* Discurs ținut de d. Octav Botez în cadrul serbărilor dela Iași.

Primii Pași

Bilete de favoare

— Știi, Puiule, astăseară avem bilete de favoare la cinema „Vox". Eu simt o mare voluptate! Filmul îmi place mai mult când stau pe un scaun de cinci zeci și cinci de lei fără să fi dat un ban; mă amuză până și jurnalul!

Puiu stă la birou, cu un vraf de hârtii și cărți în fața lui. Ar vrea să termine cât mai curând articolul pentru „Vremea", ca să apară cât timp chestiunea mai e de actualitate, până nu se termină conflictul italo-abisinian... dar unde-i chip cu nevestele!

— Puiule, nu m'auzi?, — face impacientată Ghita.

Și cu un aer dominator, strânsă în capotul **rose de crêpe-satin,** se apropie cu pași legănați de fotoliul în care Puiu se pierde, ghemuit de frică, cu un aer candid de **bon enfant pris en faute.**

— Mamă dragă, vroiam să am și eu o seară liniștită... să scriu, — încearcă el să protesteze.

— Nici un cuvânt! Toată ziua n'ai făcut decât asta! Măcar seara să fim împreună. Asta-i viață? De aia ne-am luat noi?...

O cută severă îi brăzdează fruntea desvelită, mânile frământa nervos o batistă — un bot, — botișorul carmin avansează puțin,... s'a bozumflat! Scenă mută. Din fotoliu, Puiu își ridică ochii rugători spre ea, ochi blajini de câne bătut. De prisos să mai insiste: a cedat; Ghita o știe prea bine.

— Imbracă-te; mâncăm în oraș; n'am pregătit masa!

●

— Taxi! La „Continental"!

— Ce ți-a venit, dragă? E local scump...

— Puiule, nu uita că mergem cu bilete de favoare. Putem să ne permitem luxul să luăm masa într'un local ca lumea, ce Dumnezeu!

Un loc gol rămâne între ei în mașină. Ghita privește fix spatele lat al șofeurului. Puiu trage cu coada ochiului spre aparatul de taxat.

In restaurant, fac **bonne figure à mauvais jeu.** Stau în fața unui copios **hors d'oeuvre** și se invită ceremonios să se servească. Destindere înceată între ei. Frunțile se descrețesc, buzele-și surâd dulce, umede de vin roș vechi, ochii se întâlnesc în priviri complice. Intr'adevăr, rochița asta îi vine admirabil, o „formează bine". Și nici lui nu-i vine-așa rău „execrabila" cravată cu **pois.**

Intr'un gest spontan cedează amândoi și pe fața de masă imaculată, mânile lor se strâng pasionat. Sânt căsătoriți doar de-un an!

Ajung în bună dispoziție la cinema. Nota dela restaurant a fost uitată. (Las' că-i apare lui articolul mâne!) Filmul nu e genul lor. Acțiunea se petrece tot timpul într'o atmosferă enervantă de clar-obscur, în ceața deasă a orașului Dublin. Un artist urât, uriaș și bădăran își profilează silueta deșuchiată sub felinarele oarbe... Omoară, fură, e fugărit, se ascunde.

Stau rezemați unul de altul, încordați, și doar în momente de destindere buzele lui Puiu mângâe în treacăt puful blond de pe obrazul de piersică coaptă al Ghitei... așa, ca să-și mai amintească de zilele logodnei. Se gândesc în acelaș timp la un film cu Martha Egerth: dragoste, cântec, veselie, femei frumoase, bărbați frumoși...

Au răbdat până la sfârșit, mai ales că era pe gratis! Din cauza unui accident, programul de music-hall nu s'a mai dat. Fie și-așa.

Pleacă pe întuneric, deoarece au venit la mijlocul filmului: deranjează un rând de spectatori, calcă pe picioare pe câțiva, și se văd însfârșit pe culoar.

— Puiule, mi-am uitat pălăria... Ce facem acum?

Inapoi în sală. Tot rândul e atent la film, nu se vor lăsa deranjați a doua oară. Rezemați de perete, lăsându-se când pe-un picior când pe cellalt, sânt nevoiți să vadă încă odată sfârșitul. In sală e cald, pe Puiu îl trec sudorile, imaginile de pe pânză îi vin desfigurate, zgomotele, vorbele îi țipă în urechi... Iși pierde noaptea aici!...

Lumină! In învălmășeală zărește două picioare butucănoase așezate comod pe pălăria neagră de „feutru imperial" a Ghitei. Se face roșu ca racul; încearcă s'o perie puțin; e stângaci; o scapă din nou; își cere scuze... Ghita își privește trist pălăria: e deformată, prăfuită... Păcat!

Toată noaptea Puiu a lucrat. Totuși, dispăruse farmecul dupăamiezei; acum se forța tot timpul să-și limpezească ideile răvășite de intriga complicată a filmului. Când pe la ora trei a intrat în dormitor, Ghita dormea liniștită, cu capul ciufulit pe mâna albă, întinsă leneș peste marginea patului, cu gura întredeschisă, cu un aer de copil în figură. Se întinde liniștit alături și rămâne cu mânile sub cap, privind cu ochii obosiți tavanul. Mii de griji îl năpădesc, îi iau somnul.

...Rezemat într'un cot, o privește pe Ghita. Fată bună dealtfel; face și ea ce poate. S'au luat din dragoste, o iubește și acum mult, mult de tot... Câte planuri nu-și fac ei împreună: el va ajunge redactor la o mare gazetă... ea va fi secretara lui particulară...

Zorii zilei. Cu pași înceți, precauți, — ttt, parchetul scârțâe! — Puiu își ia hainele în bae, să n'o trezească pe Ghita..., doarme atât de adânc!... Numai că trebue să-și scrie articolul la mașină. N'are'ncotro, va călca peste orice scrupul!

La ora zece, aleargă la editură. Sare în tramwai, dă să scoată abonamentul... Nu-i! Intră în prima cabină telefonică.

— Ghita, caută la mine pe birou abonamentul de tramwai. Abo-na-men-tul!! Cum? Trezește-te odată; dormi la aparat? Nu-i? Mai vezi odată! Nu'nțeleg... Da; cinci sute de lei!

Tot eri.... la cinema... Și-abia îl scosese!

Cam scumpe... biletele de favoare!

IRMA G.

Cronica muzicală

Opera Română: Adriana Lecouvreur de Francesco Cilea

Ca ultimă premieră, Opera a reprezentat Adriana Lecouvreur, patru acte pe un libret după Scribe, de compozitorul italian în viață, Francesco Cilea. Nu e deloc ușor, pentru cine nu vrea să pară cârtitor cu orice preț al acțiunilor Direcției Operei Române, să-și spună părerea sinceră în privința acestei ultime premiere. Alegerea ei a fost pricinuită desigur de cele mai bune intenții, de o dorință firească de împrospătare a repertoriului printr'o lucrare oarecum contimporană, și de una și mai firească de-a da publicului iubitor de muzică italiană un lucru pe placul lui. A mai atârnat desigur în cumpănă, la această alegere, dorința d-nei Florica Cristoforeanu de a se înfățișa publicului românesc într'un rol nou, ce i-a prilejuit d-sale un deplin succes în Italia. Succesul său personal a fost acelaș și la noi: creația adânc omenească și bogăția glasului larg risipită. Alegerea cea nouă pare deci îndreptățită și totuși credem că nici Direcția Operei nu se mai poate amăgi asupra greșelii săvârșite. Numai talentul d-nei Cristoforeanu dă viață personajului neinteresant al Adrianei; numai glasul său generos împrumută strălucire unei muzici șterse, fără caracter, ce pretinde a zugrăvi acest personaj. Fără sprijinul unei mari artiste, opera lui Cilea nu are nici o putință de a câștiga auditorul. Nici libretul nu-i vine, ce-i drept, în ajutor. Conflictul, cu totul lipsit de interes, e lungit în patru acte de un prelucrător al marelui fabricant de inepții complicate, Scribe. Deci nu se poate ști din vina cui libretul nu prezintă nici o lovitură de teatru, nici un efect scenic măcar, afară de [illegible] recitării monologului Fedrei, unde intervine Racine și ne cucerește înfine interesul. Muzica ar fi chemată, cum s'a întâmplat de atâtea ori în cazul lui Verdi sau Meyerber, să dea viață, ea, unei intrigi copilărești și rău conduse. Dar d. Cilea nu face decât să țeasă conștiincios patru lungi acte de muzică deloc neplăcută urechii, dar care nu spune nimic, nu zugrăvește nimic, nici chiar cât libretul, din necazurile candidei Adriane închipuite de Scribe. Muzică fără pecete personală, care-și amintește până și de Tieflandul lui D'Albert. Dacă pe Scribe l-a interesat puțin Racine, d. Cilea trece liniștit peste monologul vestit, lăsându-l pe jumătate în proză — lucru pentru care de altfel îi suntem mai degrabă recunoscători, și noi și Racine.

Gluck, Weber, n'au avut încă cinstea de-a pătrunde în repertoriul Operei Române. Othello al lui Verdi ne-a fost zadarnic făgăduit, ca și Nunta lui Figaro, vreo patru stagiuni în șir. De Falstaff, ce-i drept, n'a fost vorba. Opera Română a vrut probabil o lucrare nouă, dar nici prea nouă — și ocolindu-l pe Richard Strauss, fără să se avânte la Malipiero sau Alfano, s'a oprit la anul 1902. E sigur însă că nu d. Francesco Cilea și a sa Adriană Lecouvreur vor ilustra această dată.

N

Aniversarea nunţii

O zi aurie de August. Zi ageră. Aerul e răcoros şi străveziu, cerul e adânc şi albastru-închis, ca în ţările de sud.

Isprăvind lucrul, eşii în balcon.

Ca totdeauna după lucru, mă simţeam mai uşor. De-aşi fi avut aripi, aş fi zburat sus-sus.

Aşteptam pe nişte prieteni, care hotărîseră să se adune la mine, ca să ne ducem afară din oraş, să privim cum cad în parcuri vechi frunzele galbene.

Aveam un ceas liber. In acest ceas, n'avea să vină nimeni, nu voiam să mă duc nicăeri. Servitoarei îi dădusem drumul până seara.

Stăteam în balcon, ascultând muzica iubită a unei capitale nordice, muzica marelui Petrograd: uruitul tramvaelor, sirenele automobilelor, ciocănitul uşor al potcoavelor de cai de pietrele străzilor.

Ascultam cu ochii închişi. Imi plăcea această simfonie a sufletelor, muzica vieţii neîntrerupte, muzica unei capitale mari.

Mi se păru că în antreu zbârnâi soneria. Nu, mă înşelasem. Dar, după câteva clipe soneria zbârnâi din nou, de astădată mai prelung.

Intrai în casă şi, deschizând uşa, mă dădui înapoi: o figură cunoscută; aceiaşi ochi cenuşii şi reci, aceiaşi obraji gingaşi, aceleaşi buze roşii, de coral.

Ea nu se schimbase deloc în anul din urmă.

— Pot să intru? Nu te deranjez, auzii glasul ei capricios ca de cristal.

Zâmbea, dar acum în zâmbetul ei era ceva nou: sfiala şi jena.

Tăcut, îi făcui drum.

Intră în antreu şi-mi întinse mâna, mânuşiţa ei în mănuşi albe, aceiaşi mânuşiţă ce mi-o întinsese cu doi ani în urmă în biserică, în aceiaşi zi aurie de August, când cerul era atât de albastru.

— Bună ziua!

Tăcu puţin, apoi adăugă:

— Eşti singur?

— Da.

— Ajută-mă să-mi scot pardesiul.

Ar fi trebuit să-i propun eu aceasta, dar nu ne văzusem de atâta vreme şi... pentruce a venit ea acum?

Uşoară şi nestingherită, caşi când abia azi eşise din această casă şi acum se întorsese, intră în salon şi se opri.

— Cum s'a schimbat totul aici, spuse ea uimită. Şi tu... şi tu te-ai schimbat... Ai îmbătrânit.

In glasul ei auzii voe bună şi duioşie.

Ii răspunsei, însă, liniştit, parcă mă adresam unei doamne necunoscute.

— Da... se poate... a trecut un an...

Mă privi atent, caşi cum ar fi dorit să citească ceva în ochii mei şi trecu înainte:

— Vreau să văd odaia mea.

Acolo, se opri în prag, uitându-se jur împrejur, cu ochii ei trişti şi de nepătruns:

— Şi aici e altfel.

Ştia. Işi reamintea cum a fost odinioară. Aici era toaleta ei, aici un mic biurou elegant, mai departe un dulăpior cochet cu giuvaericale scumpe.

Şi eu păstram în memorie tabloul vechi iubit, până la cele mai mici amănunte... tot, tot... Dar îmi înecai gândurile mişcătoare şi răspunsei cu glas indiferent:

— Da... e altfel.

Se uită lung la dulapurile mele pline de cărţi. Din când în când se apleca, ducând lornionul la ochi, spre a citi titlurile cărţilor.

O urmăream, stând lângă birou şi fumând.

Era atât de frumoasă, atât de graţioasă şi era îmbrăcată cu aceiaşi eleganţă, ca şi atunci.

Când se întoarse spre mine, chipul îi era schimbat; în buzele ei simţeam ceva copilăresc. Ochii cenuşii scânteiau de lacrimi ascunse. Cercetă cu privirea odaia, apoi, atentă şi tăcută, eşi în balcon, stătu acolo câteva clipe şi reintră în birou.

Işi scoase pălăria cu pană albă.

„Altă coafură, mă gândii fără să vreau, Mai frumoasă. Dar aceia era mai simpatică"

— De ce mă priveşti aşa? mă întrebă ea, apropiindu-se de mine.

Imi puse mânile subţiri pe umeri şi mă privi în ochi:

— M'am schimbat? Nu?

— Puţin, răspunsei eu. Ai altă coafură.

Işi luă mânile depe umerii mei şi le duse la părul ei auriu.

O clipă de tăcere.

— Poate n'am făcut bine, venind aci?

— Dece?

— Spune-mi: îţi pare bine că am venit? Da? Nu m'ai aşteptat?

— Nu, nu te-am aşteptat.

— Totuşi, am venit. N'am uitat această zi. Dar tu?

— N'am uitat nimic.

Ea dete din cap, caşi cum altfel nici nu putea fi.

— Nici eu. Ştii, aseară nu puteam să-mi găsesc locul. Şi am hotărît să vin la tine... Acum doi ani, acum doi ani, spuse ea încet, îngândurată. Doamne, cum se duc anii!... Atunci, când ne-am întors dela biserică... îţi aduci aminte? Acasă erau atâtea flori... A, tu ai flori şi acum... trandafiri albi. Imi iau unul. Se poate?

Luă de pe birou un trandafir îl duse la nas, dar încruntă sprâncenele şi aruncă floarea, cu o uşoară strâmbătură de dispreţ.

— Cine ţi-a trimis florile astea? Apoi ridică din umeri: Adică, acum mi-e egal.

Se aşeză într'un fotoliu şi-mi spuse scurt:

— Şezi.

Voiam să mă aşez în alt fotoliu, însă ea mă luă de mână:

— Şezi lângă mine.

— Dar... ne va fi strâmt.

— Şezi!

Mă aşezai în jilţ. O simţeam aproape de tot, simţeam căldura ei.

— Ce scrii acum?

Ii spusei.

Işi puse mâna stângă pe umărul meu, iar cu dreapta luă depe birou manuscrisul.

— Iţi aduci aminte cum am copiat odată o nuvelă a ta? Numai pe jumătate. Apoi zâmbi: N'am mai avut răbdare să isprăvesc. Scrisul tău e grozav de mărunt.

Puse capul pe mână şi privi lucrurile depe birou:

— Fotografia mea, spuse ea încet şi trist. Mă fotografiasem în Octombrie, dar vremea era uscată, ca vara.

Câteva clipe tăcu, cufundată în gânduri şi, deodată, începu să plângă amar. Plângea, acoperindu-şi faţa cu mânile şi rezemându-şi capul de umărul meu; plângea cum plâng copiii.

Ii mângâiam părul auriu şi unduios, şi tăceam. Ce puteam să-i spun? Inima mea era pustie. Mi-era milă de ea. Işi scoase batista parfumată şi îşi şterse lacrimile.

— Am nervi, spuse ea cu glas turburat.

— Da.

Tăcu, privind gânditoare prin uşa deschisă a balconului, cerul albastru. Apoi se întoarse spre mine:

— Dar tu... tu nu regreţi niciodată?

— A trecut un an.

— Şi... şi a trecut tot?

— N'am spus-o. Vreau să spun numai că anul are trei sute şaizeci şi cinci de zile şi că unele din ele au fost prea lungi.

Ea încruntă sprâncenele, ca şi cum ar fi vrut să pătrundă mai adânc tainicul înţeles al cuvintelor mele.

— Mi-e silă să trăesc, zise ea cu suspin. Nu ştiu ce să fac. De orice mă apuc, ese altceva, cu totul altceva. N'am nici o clipă linişte.

— Ce te turbură?

Imi aruncă o privire repede:

— Nu pricepi?

— Nu.

— Să-ţi fie ruşine, scriitorule! Eşti cunoscător de inimi, psiholog!

— Ţi-am spus un neadevăr şi nu m'ai înţeles. Dar trebue să nu mă înţelegi, trebue să nu mă înţelegi.

— Dece?

— Pentrucă acum un an mi-ai spus că eu eram de vină.

— Acuma n'o mai spun.

— Aceasta e ceva nou. Dece?

— Tu... tu nu eşti vinovat.

— Atunci cine-i de vină?

— Noi... eu... noi amândoi. Ce crezi despre vizita mea de azi?

— Uneori oamenii simt nevoia să viziteze cimitire, să vadă mormintele, unde...

Imi astupă gura cu mâna ei aromată:

— Taci! Ce cimitir? Ce tot spui?

Tremura.

— Vreau să spun că aici e un cimitir, în care cu un an în urmă am îngropat tot ce...

— Nu-i adevărat!

Tăcu puţin, apoi deschise saltarul drept al biroului şi scoase o cutie:

— Le păstrezi?

Fără să spun o vorbă, plecai capul. In cutie erau şaptezeci şi trei de scrisori ale ei, scrise în timpul când era încă logodnica mea.

— Ţi-am spus că am ars scrisorile tale. Era o minciună. Le păstrez, caşi tine. Ţi-am spus-o din adins. Am vrut să ştiu ce ai să zici?

— Nu ţi-am spus nimic.

— Da. Tocmai aceasta mă supăra. Nici nu-ţi închipui cum mă revolta tăcerea ta. Mai bine strigai, făceam nu ştiu ce... tot ce voiai, numai să nu fi tăcut. Câteodată mi se părea că mă dispreţueşti.

— Nu te-am dispreţuit niciodată.

Zâmbi trist:

— Te cred, dragă. Apoi mă întrebă: Cine ţi-a trimis florile?

— O doamnă.

— Care?

— Mi-ai spus doar că ţi-e egal.

— Nu. Cine? Cine-i?

— O artistă dela Operă.

— Cum o chiamă?

Ii spusei.

— O ştiu pe pocita aceia!

— Dece e pocită?

— E pocită. Şi dece ţi-a trimis flori? Cu ce drept?

— Nu ştiu.

— Vine la tine?

— Da.

— Des?

— Destul de des.

— In ce calitate?

— In calitate de cunoştinţă, caşi atâţia alţi cunoscuţi şi prieteni.

— Alţii sânt altceva.

Dădui din umeri. Ea băgă de seamă gestul meu şi se roşi.

— Iartă-mă că te-am întrebat... Mi-e egal... mai ales... mai ales după ce... mai ales acum... când nu mai însemn nimic în această casă. Se ridică şi începu să se plimbe prin odae. Te rog să nu crezi că eu... că mă amestec în viaţa ta... Dece taci?

Ce puteam să-i spun? Citeam în inima ei, îi citeam gândurile. Făceam bine dacă o îmbrăţişam, îi sărutam părul auriu şi unduios, buzele ei de coral şi-i spuneam: „Destul! A fost doar un joc! Dar... trecuse un an. Anul are trei sute şaizeci şi cinci de zile şi unele din ele erau prea lungi, prea triste şi prea grele. Trăisem totul de atâtea ori, dela început până la sfârşit.

Lovi cu piciorul în parchet.

— La urma urmei, nu permit ca ea să vină la tine. Auzi?

Se uită la câteva lucruri noui de gospodărie, cumpărate de mine. Intră şi în bucătărie. Erau clipe când mi se părea că nu ne despărţisem nici o zi.

— Unde ai cumpărat masa de sufragerie?

Ii spusei firma.

— Cât ai dat? Cât? Te-au înşelat! Nu face atât.

Zbârnâi telefonul. Ea alergă şi luă receptorul:

— Allo! Cine-i acolo? Cum? Da... Nu-i acasă... Nu ştiu când se întoarce. La aparat e fata din casă... Bunăziua!...

Râsei.

— Cine era?

Imi rosti numele.

— Nu-l înghit! Nu te superi? Nu-i nimic. Va mai suna odată.

Se opri lângă birou şi din nou se cufundă în gânduri. Cât de cunoscută mi-era această schimbare bruscă a ei.

— Ce faci azi? mă întrebă ea.

— Ţi-am spus doar că plec cu nişte prieteni afară din oraş.

Ea suspină:

— Aşa... Atunci mă duc... dar... dacă te-aş ruga să nu pleci? Azi e a doua aniversare a nunţii noastre... Nu poţi să petreci astă seară cu mine?

— Bine.

Lăsai la portar o scrisoare de scuze către prieteni şi plecai cu soţia.

Ea mergea alături de mine, fericită şi credincioasă. Vorbea, ca şi atunci... dar, eu mă gândeam că anul are trei sute şaizeci şi cinci de zile şi că unele din ele trec încet şi foarte greu.

Mâncarăm la restaurant, băurăm şampanie. Apoi ne duserăm la Operă să ascultăm „Povestirile lui Hoffmann".

Seara târziu o conduceam acasă.

Era întuneric, şi felinarele ardeau, ca odinioară, de mult — de mult, ca şi cu doi ani în urmă.

Vorbirăm multă vreme lângă uşa casei unde stătea ea cu părinţii.

Ea mă ţinea cu mâna ei subţire de braţ şi spunea, privindu-mă în ochi:

— Când eşti acasă? Am să trec pela tine în curând. Poate o să vin chiar mâne. N'am să te deranjez?

Ne luarăm rămas-bun. Auzii ciocănitul uşor al tocurilor ei vioae pe scara de marmoră.

Intorcându-mă acasă, mă oprii lângă birou. In aerul odăii mai plutea aroma lăsată de ea.

Pe biurou rămăsese trandafirul alb, aruncat cu o strâmbătură atât de dispreţuitoare. Un trandafir „străin".

Parcă nici nu ne întâlnisem. Inţelegeam tot, dar ştiam că există flori ucise de curent electric: aceste flori seamănă cu cele vii, însă nu mai au aromă. Au pierdut-o pentru totdeauna.

Ştiam aceasta şi în fundul inimii mele cădea încet o greutate liniştită.

Asa se scufundă, probabil, corăbiile...

LEON DONICI

LEON DONICI

C. Medrea — Portret

Un scriitor autentic

După războiu, au apărut în presa noastră literară o serie de schiţe şi de nuvele semnate: L. Donici. Ele au fost imediat remarcate graţie omenescului lor.

Am citit şi în limba rusă câteva din operele sale. In toate, se află o problemă sufletească sau, cel puţin, un caz sufletesc.

Donici apare ca un membru autentic al familiei scriitorilor de rasă, format în înaltul mediu intelectual rusesc.

In numărul de faţă, publicăm o schiţă inedită: „Aniversarea nunţii", din maldărul de manuscrise netipărite, rămase pe urma lui Donici — şi care se găsesc la mama sa, în Chişinău, aşteptând posibilităţi de editare.

Tipărirea acestor opere ar însemna un omagiu adus memoriei unui scriitor talentat, o contribuţie importantă la literatura română şi... un sprijin pentru o viaţă necăjită de mamă, care trăeşte cu amintirea unui fiu prea devreme dispărut dintre noi.

După schiţa pe care o publicăm astăzi, ne putem da seamă de valoarea acestei opere inedite.

In „Aniversarea nunţii", Donici dă — simplu şi sobru — scena revederii, după un an, dintre doi soţi despărţiţi.

Femeia vine acasă la fostul ei bărbat. Nu ştim de ce s'au despărţit. Nu-s nici reproşuri, nici incriminări. Ceiace-a fost rău între dânşii, s'a pulverizat. Au rămas numai amintirile frumoase. Şi ele au chemat-o îndărăt, în trecut...

Ea a intrat în casă, ca atunci.. Era puţin, parcă, în casa ei. O indispuneau inovaţiile lui. O floare, un telefon — o determinară să-i facă o absurdă scenă de gelozie.

Au eşit împreună în oraş. Iar la despărţire, ea îi făgădui — că va mai veni pe la dânsul.

El se gândea, tăcut, la florile fulgerate de curent electric care îşi păstrează forma şi culoarea, dar îşi perd pentru totdeauna parfumul. Se uita parcă la locul unde se scufundaseră corăbii...

Fără nici un patetism, Donici — cu o clasică stăpânire de sine — evocă, din câteva trăsături, trecutul...

Eroina îşi închipuise că nimic n'o leagă de cămin, de soţ, de trecut... Dărîmase o existenţă şi clădise alta.

Dar idealul n'a corespuns aşteptărilor.

Atunci, femeia s'a reîntors. A găsit toate la locul lor — sau aproape. A întâmpinat, cu ostilitate, o rivală. A făcut o vizită, o plimbare noaptea în oraş — vrând parcă să înoade iarăşi firul rupt al dragostei.

Bărbatul însă nu se mai emoţionează. Compară femeia unică de odinioară, pe cea care nu semăna cu nimeni „la umblet şi la port", femeia învăluită de-o aureolă de voluptate — o compară, în ceasul revederii, cu florile... electrocutate!

Trecutul, cum a spus Bataille, nu-i niciodată complect trecut...

E — vorba lui Donici — locul unde s'au scufundat corăbii...

După o viaţă zbuciumată, Donici — care a suferit în Petersburg, Bucureşti şi Paris — se odihneşte de veci în capitala Basarabiei.

Fiinţa lui pământească s'a amestecat cu lutul.

A rămas însă reflexul sufletului sau sensibil, acel care ne impresionează astăzi — când îi recitim spovedaniile de dragoste.

O undă desprinsă din inima lui pluteşte încă, indiferent de focarul de difuziune. Ne atinge sufletul cu fioruri delicate — şi trece mai departe, producând pretutindeni aceiaşi rezonanţă.

Aceasta-i caracteristica scriitorului autentic, care — dacă scoate un strigăt adevărat din adâncul sufletului său — poate să ne aducă lacrimi în ochi chiar cu mult după moartea lui.

M. SEVASTOS

Leon Donici

Leon Donici s'a născut la Chişinău, în 1887. A copilărit în casa bunicului său, preotul Petre Donici. La vârsta de 14 ani, după ce a absolvit şcoala spirituală din capitala Basarabiei, — copilul, cu o inteligenţă precoce, care îşi făurise o personalitate şi o judecată a sa, a pornit cu părinţii la Petersburg, unde s'a înscris la seminarul teologic. In 1908, după absolvirea acestei şcoli, s'a înscris la facultatea de drept, iar în 1913 şi-a luat licenţa.

In 1910, fiind încă student, Donici a publicat nuvela „Mon plaisir", în revista rusă „Monitorul istoric". Nuvela a plăcut şi a fost repede tradusă în limba germană pentru „Berliner Kreuzzeitung".

In 1911, aceeaşi revistă publică nuvela sa „Bolnavii", care a fost remarcată de cercurile literare, iar în anul următor e chemat să colaboreze la cele mai răspândite reviste literare ruseşti, în special la „Soarele Rusiei". In 1912, îşi publică întâia nuvelă „Disputa", în revista „Lumea contemporană", în fruntea căreia se găseau scriitorii Leonida Andreev şi A. Kuprin, iar în 1913 Donici scrie romanul „Noul Seminar" şi-l publică în revista lunară care purta numele mistic de „Testamente".

Acest roman e zugrăvirea unei întregi fresce sociale, făcută cu nemiloasă sinceritate de un copil chinuit între zidurile de temniţă, ce aveau pretenţia să fie o fabrică de mântuitori de suflete. Pentru pravoslavnica împărăţie, în care, în toate straturile sociale, sub toate măririle politice şi religioase, se ascundeau aceleaşi minciuni menite să întindă răul la adăpostul ordinei şi convenţiilor obşteşti, romanul lui Donici era ca o bombă încărcată cu dinamita adevărului, mărturisile fostului seminarist neputând fi nici tăgăduite, nici înăbuşite. Se proclamă întâia oară în marea împărăţie, a „drept credincioşilor", că în seminare orice ideal e frânt şi mânjit, că sălbăticia şi viţiul se ascund sub poveţele sublimului umanitarism, din aşa zisa educare a tineretului.

Romanul a avut un succes răsunător. In 1914, romanul apare într'o ediţie specială, după ce în câteva luni se epuizaseră alte şapte ediţii. In acelaş an, „Noul Seminar" a fost tradus în limba germană.

In urma acestui succes, în 1914, tânărul scriitor a fost distins cu alegerea în Societatea literaţilor şi savanţilor, care s'a transformat mai târziu în Academia de litere. De-atunci a început marea lui popularitate.

In acelaş an, apare în „Testamente" un nou roman, de data aceasta din viaţa studenţească, întitulat „Apele mici". Din cauza conţinutului acestui roman, revista a fost confiscată, iar lucrarea interzisă în toată Rusia.

In 1915, a apărut un volum de nuvele „Floare amară", iar în 1917, un volum de satire politice, întitulat „Funingine". In acelaşi an, în colaborare cu Grigore Alexinschi, conduce o revistă săptămânală antibolşevistă, întitulată „Fără cuvinte de prisos". Guvernul sovietic a confiscat revista şi a dat foc tipografiei.

In August 1918, Donici a părăsit Rusia şi s'a întors la Chişinău, unde a început să colaboreze la ziarele locale. Atunci a scris piesele: „Tovarăşul Poliaiev", „Marchiza şi „Ultima şedinţă", romanul „Stăpânul veacului", nuvelele: „Marele Archimede", „Requiem", „Prea Sfântă Născătoare", „Anticrist". „In drum spre Emaus", „Ninge", „Proorocul Simon", „Saul", „Poetul şi femeia", şi multe altele.

In 1922, apare în editura „Cultura Naţională" cartea sa „Revoluţia rusă". Atunci a colaborat la mai toate revistele literare române: „Viaţa Romînească", „Adevărul literar şi artistic", „Gândirea", „Ţara noastră", „Flacăra", la ziarele „Adevărul", „Universul", „Cuvântul", etc. Munca rodnică, dar anonimă, de ziarist, i s'a risipit în sute de articole neiscălite, apărute în mai toate ziarele din Capitală.

Sufletul românesc al acestui „moldovean" dăinuise mult timp ca o scânteie de aur sub cenuşa rusificării care înăbuşea încet întreaga provincie. Donici scria la început ruseşte şi iscălea Leonid Dobronravov. Dar, un suflet nou se deşteptase în el: neamul preoţilor moldoveni frământa şi zbuciuma trupul în care pătrunsese rusificarea. Din clipa în care Leon Donici s'a întors în Basarabia românească, a fost cel mai desinteresat şi entuziast român. Uriaşa lui putere de muncă izbutea să se manifeste în opere noui, scrise direct în limba română.

In 1924, Leon Donici socoate că e nevoie să se ducă la Paris, spre a apăra soarta românească a Basarabiei. Acolo scoate ziarul „Le pays natal" şi, printr'o serie de articole publicate în „La Victoire", „Le nouveau Siècle", etc., pledează cu înflăcărare şi convingere dreptatea românească.

Organizează la Paris un „cerc al basarabenilor", grupând în jurul său tineretul basarabean şi îndreptându-l spre naţionalism curat.

In Mai 1926, Donici se îmbolnăveşte de pneumonie, care trece apoi în tuberculoză galopantă. La 26 Mai, el s'a stins în spitalul Saint-Louis.

Guvernul român i-a îndeplinit ultima dorinţă şi i-a adus rămăşiţele pământeşti în ţară.

Cosciugul a călătorit mult timp: abia la 7 Iunie a ajuns la Chişinău unde i s'au făcut funeralii naţionale.

După moartea lui în 1928, a apărut ediţia a doua din cartea lui „Revoluţia rusă", romanul „Noul seminar", în traducerea românească a d-lui G. M. Ivanov, iar în 1931, în editura „Cartea Românească", volumul de nuvele „Floare amară".

Intr'un autobuz

Ca în fiecare seară, d-na Mariela Şerban — profesoară de literatură la externatul de fete „Regina" — aştepta în faţa liceului autobuzul 6, care o ducea spre Şoseaua Colentina, unde îşi avea locuinţa. Când se urcă în maşină, ea observă că toate locurile erau ocupate; doar în fund, pe banca îngustă de piele, un ofiţer de marină se grăbi să-i facă loc.

D-na Şerban mulţumi serioasă şi, strângându-şi cu demnitate pardesiul în juru-i, se aşeză alături de acest tovarăş vremelnic, căruia nu-i aurncă nici măcar o privire.

Tânăra profesoară nu simpatiza militarii. Aerul lor de cucerire continuă, atitudinea lor încrezută şi mulţumită de sine o indispunea. Ştia la ce trebue să se aştepte din partea acestui cavaler de duzină, care se grăbise să-i ofere un loc. Atingeri echivoce, priviri insistente sau chiar mângâeri îndrăzneţe, când înghesuiala devine prea mare. In tramvaele şi autobuzele care o aduceau zilnic spre liceu, tânăra femee fusese silită să îndure multe apropieri jignitoare. Oftă resemnată: va sosi poate şi ziua când va avea automobil propriu. Până atunci trebuia să îndure acest martiriu...

In acest timp, autobuzul alerga mereu, prin străduţe cotite sau bulevarde elegante. D-na Şerban se trezi din gânduri şi, mirată că nu simte piciorul vecinului atingând-o „din greşală", — îl privi pe furiş. Ofiţerul părea pierdut în gânduri. Se lipise aproape de peretele maşinii, ca să nu-şi incomodeze vecina, însă uitase cu totul de existenţa ei. Profesoara se simţi contrariată. Avea impresia că i s'a făcut o nedreptate — deşi nu-şi dădea bine seama ce anume. Inconştient deschise poşeta, scoase pudriera de metal şi privindu-şi figura în mica ei oglindă, îşi aranjă enervată o buclă rebelă. Dar fruntea i se descreţi. Oglinda reflectase aceiaşi figură drăgălaşe, pe care şi-o aprecia. Intoarse din nou privirile spre marinarul de alături.

— Seamănă cu un erou din romanele lui Claude Farrère—îşi spuse ea. La ce s'o fi gândind oare? De ce n'o priveşte de loc? O, desigur că ar fi respins, jignită, orice tentativă galantă din partea acestui necunoscut — însă şi nepăsarea aceasta o sâcâia!

D-na Mariela Şerban e o femee cultă şi se pricepe să-şi analizeze simţămintele. A studiat, la Facultate, pe Freud; şi deatunci a rămas cu obiceiul de-a scormoni sufletul, în căutarea subconştientului buclucaş. Ea e sigură că se cunoaşte — cu defectele şi calităţile respective. Fără îndoială — se ştie femee cinstită! E drept — au ajutat-o şi împrejurările. De ce să nu recunoască: nu orice fată reuşeşte să se facă iubită de bărbatul drag şi nu orice femee îşi poate legaliza dragostea! După opt ani de viaţă comună, Dinu Şerban o adoră ca în primele zile, când se întâlneau pe banca din parcul Carol, doi copii aproape. Dar şi ea îl iubeşte. Niciodată n'a regretat că şi-a închinat viaţa acestui bărbat. Nici-o ispită n'a făcut-o să păcătuiască — măcar cu gândul. Şi doar e femee destul de drăguţă. Pe stradă, în restaurante, la cinema ea priveşte cu indignare şi dispreţ pe îndrăzneţul care i-a arătat — oricât de timid — că îi place.

D-na Şerban simte însă o mică înţepătură morală: o voce răutăcioasă i-a şoptit în taină: „indignarea e cu mult diminuată, atunci când asediatorul e băiat simpatic". Işi aminti că, seara trecută, pe când traversa Bulevardul Brătianu, un tânăr — conducătorul unei elegante limuzine — era cât p'aci să-şi frângă gâtul, spre a o urmări printre tramvae. Ii rămăsese bine în minte figura lui: un obraz fin, o frunte gânditoare şi doi ochi profunzi. Şi insistenţele acestui străin îi alungaseră toată supărarea, căci eşise enervată dela liceu, după o discuţie mai vie cu directoarea. Ca chemate de un diavol iscoditor, alte scene de acest fel îi reveniră în minte. Profesoara strânse furioasă pumnii, gata să izbucnească în plâns, ca o elevă prinsă copiind la teză. Nu-i plăceau aceste contraziceri morale, care întunecau icoana pe care şi-o făcuse despre sine. Privi din nou cu ură spre ofiţerul de alături. Numai din cauza lui i-au venit aceste gânduri urîte! Ce bădăran! Să stai aşa ţeapăn lângă oameni, parcă ai fi căzut din lună! Omul e dator să privească în juru-i! Poate îşi închipue dumnealui că o interesează grozav? Un tip ca oricare altul!

Dar, privindu-l, — ca să constate temeinicia acestei afirmaţii — tânăra profesoară observă că ofiţerul acesta de marină nu era de loc „ca oricare altul" şi nici nu părea să-şi închipue nimic, în legătură cu persoana ei...

...Dacă autobuzul 6 nu s'ar fi oprit în faţa casei sale, d-na profesoară Mariela Şerban ar fi terminat analiza sa psihologică, prin a aplica o pereche de palme pe obrajii impertinentului ofiţer, care continua să privească absent pe geam...

— Ce ai, micule, de ce eşti atât de enervată? o întrebă, plin de grijă, Dinu Şerban, pe tânăra soţie care intrase furioasă în hall-ul casei lor, unde el o aştepta, după obiceiu, citindu-şi ziarul. Pariez că iar a trebuit să respingi vreun atac inoportun în autobuz. Biet îngeraş naiv! Când o să te obişnueşti cu oamenii? Fii liniştită, draga mea, de săptămâna viitoare vei avea maşină proprie şi n'o să mai fii expusă la asemenea promiscuităţi!

Şi Dinu Şerban îşi sărută cu drag nevasta, ale cărei priviri însă se cam fereau de ochii lui.

LUCREŢIA DASCALESCU

Două concerte de muzică românească modernă defilează la festivităţile „Lunei Bucureştilor"

In serile de 31 Mai şi 7 Iunie se vor organiza în insula din interiorul „Lunei Bucureştilor" *două concerte grandioase de muzică românească modernă, în cadrul festivităţilor.*

O orchestră uriaşă în colaborare cu cea a palatului Regal va avea instrumentişti de valoare. D. locot. col. Egisio Massini, *inspectorul general al muzicilor militare, şi dirijorul orchestrei filarmonice a primit cu satisfacţie să-şi dea concursul la acest spectacol măreţ, dirijând câteva melodii populare.*

D. primar general Donescu *a luat această iniţiativă lăudabilă colaborând cu bunăvoinţă la realizarea ei. Va fi un concert grandios, unic în acest gen în analele noastre muzicale. Este pentru prima oară, că se organizează un atare concert consacrat muzicei uşoare moderne şi populare, originală în întregime.*

Pentru a da posibilitatea spectatorilor să asiste cu plăcere la acest spectacol măreţ vor participa la un plebiscit sui generi, cu buletine speciale pentru desemnarea compozitorului şi melodiei preferate. Se vor decerna premii celor mai bune compoziţii. Compozitorii premiaţi vor primi cupe donate de marile ziare şi reviste din Capitală. Compozitorul Ion Vasilescu, care are şi conducerea muzicală a acestor concerte, a compus special două marşuri: marşul „Lunei Bucureştilor", *închinat d-lui primar general Al. G. Donescu, iar al doilea* marşul 8 Iunie, *închinat* M. S. Regelui Carol al II-lea. *Pentru acest din urmă marş s'a obţinut un cor ostăşesc din câteva sute de soldaţi. La aceste concerte grandioase de muzică românească modernă, va participa întreg* Corpul diplomatic, *precum şi tot* Corpul ministerial. *In vederea acestor concerte pe insula lacului Herăstrău, se vor amenaja bănci speciale care vor putea adăposti circa 10.000 persoane.*

Toţi compozitorii români vor fi prezentaţi într'o causerie spirituală de fermecătorul comedian Ionel Ţăranu.

— Insfârşit, pentru prima oară au reuşit pompierii să facă figura asta complicată...

Care-i adevărul?

— Femeile sânt făcute să simtă, să iubească şi să tânjească după fericire, atunci când norocul nu le-a surâs, sau când n'au avut curajul să-l prindă în „mrejele" lor. Tot ce vine în afară de aceasta e un joc „de-a baba oarba" cu viaţa, spre a se amăgi şi spre a zâmbi printre lacrimi ca un copil alintat — îşi încheie reflecţia Catul, frângându-şi degetele subţiri şi osoase din cale afară.

Catul e Anton Ghindă, profesorul de latină al Institutului de domnişoare, vechiu aşezământ de cultură, cu tradiţie de vre-o cincizeci de veleaturi.

In cancelarie, la recreaţia mare dela orele 11, toţi profesorii profitau de căldura plăcută, răspândită cu dărnicie de teracota din colţ, simţindu-se îmbiaţi la vorbă de abureala şi mirosul ceaiului servit cu pesmeţi.

— Domnule Ghindă, dă-mi voie să observ că eşti prea sentenţios! Te-ai grăbit, ca toţi romancierii, poeţii şi psihologii — completă cu maliţiozitate una dintre colege, o profesoară tânără de matematici, cu un păr negru ca abanosul, tuns băeţeşte.

Domnul Catul, alias Anton Ghindă., ca să scape de răspuns, se adresă către a treia tovarăşă din grupul Manescu-Vineş:

— A! mă rog, dar n'am auzit părerea domnişoarei Sanda Mărgărint! D-ta taci astăzi, domnişoară, când se desbate o problemă atât de importantă din psihologia femeii?

Observaţia lui Anton Ghindă fu aprobată printr'un aaa! unanim prelungit, deoarece toată lumea era obişnuită să constate acelaşi unison de păreri, aprobări şi desaprobări al terţetului: Nanescu-Vineş-Mărgărint, cele trei prietene nedespărţite şi mai cu seamă cele trei vajnice apărătoare ale problemelor feministe.

Sanda Mărgărint, tânăra profesoară de limba română, îşi plecă spre dreapta capul frumos, cu păr bogat, castaniu, ondulat la tâmple şi strâns în două coculeţe prinse artistic după urechi. Ochii mari şi verzi, cu sprâncene fin arcuite şi cu gene tremurătoare, luciră neobişnuit şi pielea trandafirie a obrazului se însângeră mai mult. Gura se strânse într'un zâmbet timid şi nu răspunse nimic.

Norocul mântuitor sosi; pendula arăta că trecuseră 15 minute din ora în curs. Luându-şi catalogul să intre în clasă, Sanda Mărgărint îşi duse instinctiv palma pe obrazul stâng, simţind arsura privirilor celor două tovarăşe.

Erau colege de liceu. Se împrietenirâ şi se apropiară apoi mai mult, în vremea studiilor universitare. Aveau toate trei (sau credeau că au) aceleaşi principii sănătoase de emancipare feminină şi aceeaşi mândrie şi străşnicie în a proclama că femeia poate şi trebue să-şi găsească singură fericirea în viaţă, fără să aştepte ajutorul bărbatului egoist şi „nerecunoscător".

Terţetul Nanescu-Vineş-Mărgărint susţinea că „o femeie deşteaptă trebuie să se ferească de pacostea dragostei" Şi cum? Cum? Foarte uşor şi foarte simplu: să judece totdeauna şi să zeflemisească această slăbiciune a sufletului femeii, pe care „infamii de domni" o exploatează.

La orele 2, Lucia Nanescu şi Elena Vineş prinseră într'un colţ pe Sanda Mărgărint care le privea speriată ca un copil vinovat.

— Sanda, Sanda, ce-i cu tine? Nu te mai recunoaştem de-o săptămână!? Parcă ne-ai ocoli. Te-am supărat noi cu ceva?

In vremea acestui interogatoriu, şi Lucia Nanescu şi Elena Vineş îşi ţintiră privirea pe colierul nou, de mărgean, pe care-l purta Sanda Mărgărint.

Se vedea că-l privesc intrigate ca pe un lucru neobişnuit şi într'adevăr aşa era: un lucru neobişnuit pentru canonul costumului „sport", simplu, îndrăzneţ şi bărbătesc în linii. Ce să caute boabele însângerate de mărgean la o bluză închisă cu guler pe gât şi cu cravată?

Dar Sanda renunţase la cravată, îşi decoltase gulerul, răsfrângându-l şi podoaba mărgeanului o prindea de minune.

La întrebarea prietenelor sale, nu răspunse direct, ci adăugă pe un ton de fericire tinerească:

— Lucia, Elena, cu toate că voi aţi făcut Ştiinţele, dar tot vă aduceţi aminte din liceu de poeziile de dragoste ale lui Alecsandri?

— Poeziile erotice?... A, da! (ironic) „Cu Niniţa 'n gondoletă"!... (sentenţios) N'au nici o valoare! (apoi cu o strâmbătură) Sânt anoste!"

— Ba, să mă ertaţi! — surâse Sanda Mărgărint. „Eu le interpretez cu clasa VII şi am găsit nuanţe de sentimente delicate, redate cu multă gingăşie". Şi apoi ca pentru sine: „Stea dulce şi iubită a sufletului meu".

Apoi către ele: „Steluţa". E banal?

— Sanda, Sanda, înebuneşti fetele la vârsta asta cu sentimentalism stupid. E ceva simptomatic la tine.

— Ei! — le curmă vorba tânăra profesoară de limba Română şi se duse la oglindă să-şi potrivească, cu multă cochetărie, căciuliţa modernă de astrahan, pe când Lucia Nanescu şi Elena Vineş, care dispreţuiau „slăbiciunile feminine", îşi aruncară bascurile pe cap şi porniră spre casă.

Asta s'a întâmplat Joi, între 11 şi 12 jumătate.

Sâmbătă, a treia zi, se revăzură din nou toate trei. Pentru că Sâmbătă sânt trei ceasuri rele, Lucia Nanescu şi Elena Vineş constatară că Sanda Mărgărint nu mai era Sanda Mărgărint de altădată: aspră în vorbă, hotărîtă în atitudini şi tăioasă în aprecieri. Căpătase o dulceaţă supărătoare în privire şi o articulaţie muzicală în glas.

La recreaţia dela 11, Lucia şi Elena o auziră, spre surprinderea şi indignarea lor, întrebând pe bătrâna profesoară de franceză, Madame Xartot, care poet a compus versurile:

Et de toutes douleurs, la
douleur la plus grande
C'est qu'il faut laisser nos
amours.

Madame Xartot, uitată de vreme, uitase şi versurile şi poetul, dar răspunse cu surâsul care-i lumina ochii:

— Je chercherai, ma petite!

Retrase în ungherul lor, prietenele nu scăpau pe Sanda din ochi şi o spionau cu multă discreţie. Vedeau că şi-au pierdut prietena sau că erau ameninţate să o piardă. Şi nimic nu e mai nesuferit şi mai dureros ca bănuiala cuibărită în conştiinţă. Sanda Mărgărint era în recidivă: renunţase la gulerul de sportivă şi-l înlocuise cu şiragul de mărgean, vorbea de poezia de dragoste a lui Alecsandri şi acum... versurile astea!

— Sanda, Sanda — o chemară Lucia şi Elena.

Sanda Mărgărint, fină şi sveltă, păşi spre ele. In aceeaşi clipă, ceilalte două prietene încruntară sprâncenele şi-şi lărgiră nările, adulmecând mirosul apei de Colonia.

— Sanda, e „Chat noir", parfumul acela insinuant şi lasciv!

— Ei! — ridică Sanda din umeri. — E mai feminin decât „Jockey-Club", de care m'am săturat de atâta timp. Nu ştiu cum nu vi s'a urît şi vouă!?

Lucia Nanescu şi Elena Vineş schimbară o privire tristă şi nedumerită. Al patrulea „Corpus delicti": Chat noir!

După Sâmbătă veni Duminică şi apoi Luni, începutul săptămânii.

Intâmplarea făcu să iasă împreună toate trei la ora prânzului. Intâmplarea vrea să zică manevrarea Luciei şi Elenei, ca să fie singure cu Sanda Mărgărint.

Afară, pe stradă, zăpada strălucea ca un linţoliu de petale albe de crizantemă. Aerul curat pătrundea îndrăzneţ în nări şi plămâni.

Mergeau către cheiul Dâmboviţei şi nu-şi vorbeau. Nu ştiau cum să înceapă.

O ţigancă cu imortele le oferi buchete roşii şi albastre-violete.

— Cum le dai? — întrebă Sanda şi se opri. Luă patru buchetele, dăruind florăresei 20 de lei.

Apoi către prietene:

— Păcat că nu e primăvară! Ah!... ghioceii!

Lucia Nanescu şi Elena Vineş păreau încurcate. Cea dintâiu îşi scutură şoşonii; a doua îşi pipăi nasturele de sub gulerul de blană. Se vedea că sânt frământate de gânduri şi întrebări, după cum îşi roteau privirile şi-şi mişcau buzele în tremur.

Dacă un ochiu cunoscător al sufletului s'ar fi uitat în cugetul lor, ar fi înţeles că doreau şi aşteptau mărturisirea prietenei, nu ca o primejdie, ci ca o bucurie tainică, ca o fericire dispreţuită până atunci.

Sanda le ghici gândul. Se răsuci în loc şi spuse fără ocolire:

— Da, dragele mele, v'am trădat, sau mai bine zis am trădat principiile noastre: iubesc, fetelor!

Un fior străbătu brusc sufletul celorlalte două. Un val de căldură le urcă sângele în obraji. Se opriră emoţionate şi întrebară deodată:

— Pe cine?

— Un inginer, coleg cu frate meu. Il cunosc de trei ani şi nu ştiam nimic până acum două săptămâni, când s'a întors dela Paris.

Apoi căută cu ochii podoaba de mărgean din jurul gâtului. Un zâmbet îi înflori în colţul buzelor :

— E dela el.

Mărturisirea aceasta sinceră descătuşă inimile care se lepădară de toate „principiile" într'o clipă. Celelalte două prietene o sărutară.

Femeile se cunosc bine, când îşi fac confidenţe între ele şi, dacă una a pornit pe calea aceasta, celelalte urmează dela sine.

Vădit emoţionantă, Elena Vineş îşi desfăcu sufletul fără şovăire şi povesti o mică întâmplare dela ceaiul de Duminică, unde întâlnise un fost coleg, băiat bun, distins, serios, capabil, eminent.

In asemenea ocazii, există o rivalitate surdă şi fiecare caută să destăinuie cuceriri adevărate sau închipuite. E o întrecere la care ţine sufletul femeii tainic, mărturisit.

— Tu l-ai crezut, Sanda? — încercă Lucia Nanescu să-şi amintească de „principii".

— Puteam să mă 'ndoesc? Mi-a spus frate-meu că ţine la mine de trei ani. Vedeţi voi ce caracter, ce delicateţe sufletească!?! — se înflăcără Sanda Mărgărint.

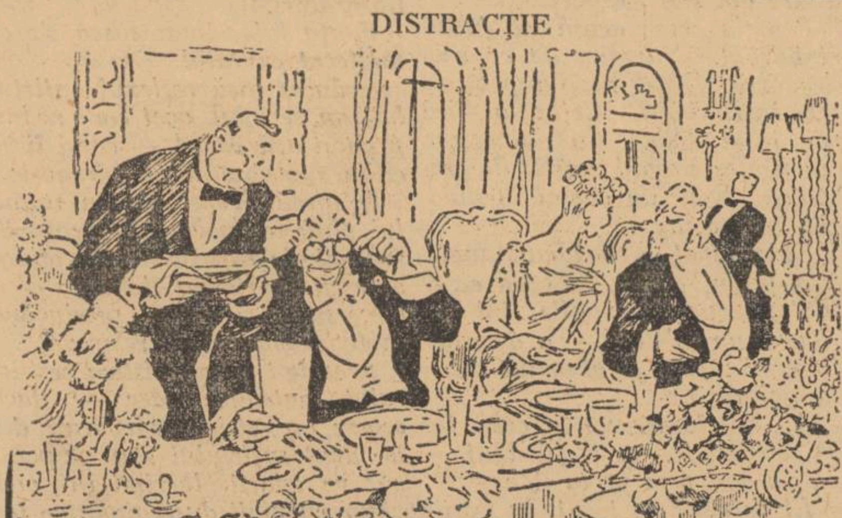
Lucia Nanescu îşi muşcă unghia dela degetul mare al mânii drepte şi chipul ei frumos şi rece până atunci se lumină de o căldură lăuntrică.

— Are dreptate Tante Victoria. Femeia trebue să trăiască cu sufletul şi să dăruiască iubirea.

Apoi strânse tare braţul Sandei, apropiindu-se mai mult de prietena sa.

MARIA DUMITRESCU

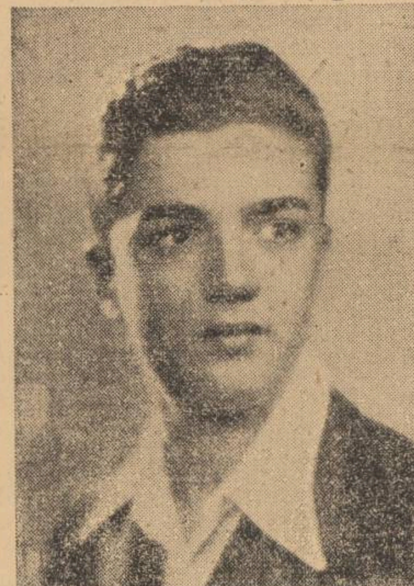
DISTRACŢIE

INVITATUL LA MASĂ: — Supă, o.. nu! Mie să-mi dai numai cotlet şi fructe...

CARTEA UNUIA DINTRE CEI MAI TINERI...

Câtă înţelepciune şi curaj în cartea d-lui Mircea Vasiliu, autorul de... 15 ani, al unui volum de impresii de călătorie!... Inţelepciune şi curaj mai ales în prefaţa pe care şi-a făcut-o singur cărţii sale „Svon de Bucurii Albastre" (Edit. Cartea Românească) şi în care se vede cu câtă luciditate, cu câtă cumpănire a lucrurilor, şi-a dat seama de greutăţile cu care această misivă de tinereţă va avea să lupte pentru a sili atenţia celor maturi să se îndrepte asupra ei...

MIRCEA VASILIU

Cetind cele dintâiu pagini cu o dispoziţie de profesor silit să corectez... teze şi încă la limba română, m'am simţit furată pe nesimţite de farmecul proaspăt al unei sincerităţi şi al unei spontaneităţi cu adevărat tinerească, controlată, măsurată şi stăpânită de un spirit neobişnuit de lucid în operele debutanţilor şi mai ales la „Primii Paşi".

Cartea d-lui Mircea Vasiliu este opera unui suflet abia înflorit şi căruia soarta i-a hărăzit darul să se exprime cu un adevăr direct, într'o formă corectă şi de multe ori frumoasă, scriind, astfel, lucrarea pe care o credeam imposibil de realizat, *cartea adolescentului inteligent*, în care nimic nu s'a ofilit încă sub suflarea otrăvită a vieţii.

Ceiace mi se pare osebit de interesant e faptul că nu l-a deformat nici învăţătura, nici potopul de banalităţi asupra artei antice şi a frumuseţilor naturii, ce curg în toate cărţile şi în toate lecţiile de Istoria artei, şi care m'au sufocat adesea în cărţi de călătorie scrise de literaţi cu pretenţie.

Simpatică este şi lupta entuziasmului tineresc cu controlul de sine şi sforţarea ce se simte pretutindeni de a se dezbrăca de tot ce a învăţat şi a primit, spre a privi cu suflet nou şi proaspăt lumea care i se dezvăluie pentru prima oară în perspective infinite şi în zorii vieţii.

„Răzbat într'o lume de altă esenţă, decât aceia în care trăim", expresie banală pentru ori ce alt autor, care s'ar fi aflat în inima Acropolei. Dar ce adevărată pentru autorul de cincisprezece ani, care mărturiseşte că în faţa Propileelor ochiul este dezorientat o clipă, dar în emoţia de care este cuprins *simte* că *nu ar mai avea dreptul* să privească altceva decât coloana greacă, în care este scânteia de geniu a artei poporului elen.

Simplicitatea, neîndemânarea formei pe alocuri, lipsa de orice pedantism şcolăresc, sau tineresc, dorinţa de a exprima numai ceiace crede că îi aparţine sufletului, fac să se citească pagină după pagină cu interes crescând impresiile tânărului autor. Trebue să se recunoască dreptatea ce a avut când, adresându-se cititorului, în prefaţă, nu cere decât să fie citit, nu pentrucă ar avea cine ştie ce pretenţii, dar pentrucă ştie cât a fost de sincer şi de spontan, în redarea impresiilor sale de călătorie şi are credinţa, foarte îndreptăţită, că aci stă meritul şi valoarea documentului. E în adevăr un document autentic şi care nu e lipsit nici de valoare literară.

Sânt schiţe care puteau fi publicate în orice revistă literară, ca „Niké scoţându-şi sandala", „Delfinii", „Pescăruşii". Cartea e sămănată cu imagini în adevăr frumoase. Astfel vorbind de cartierele populare din Neapole, în care a întâlnit pentru întâia oară „mizeria pitorească a Italianului", cu veselia şi fantezia sa fecundă, observă: „Din balcoanele dărăpănate, atârnă flori de culori vii — un surâs luminos pe marginea tristeţii".

Nu-i numai o imagine frumoasă, ci şi o ilustrare artistică a tuturor celor observate în fugă. Deosebit de frumoase sânt paginile asupra lui *San Michele*, în care se vede ce bine a prins senzibilitatea sa tinerească adevărata notă a cărţii şi a poeziei de la San Michele.

Aprecieri proprii, originale asupra unor tablouri şi opere de artă ce au fost studiate, cercetate şi apreciate în decursul veacurilor, reflecţii de adâncă gândire, care surprind, dar care sânt făcute în aşa fel, încât nu puteau eşi decât din gândul şi sufletul unui tânăr — poate excepţional — dar numai de 15 ani.

Inchizând cartea, pe care am parcurs-o foarte repede, dar la care voi reveni, mărturisesc că nu m'am oprit atât la frumuseţile literare, deşi sânt destule şi remarcabile, ci mai mult m'am lăsat impresionată de calitatea tinerească, de lumina şi prospeţimea acestui suflet, cu adevărata răsfrângere a unor zori ce anunţă o frumoasă zi de primăvară.

Inchizând cartea m'am gândit la imagina efebului care se joacă cu o sfârlează, pe care-l evocă tânărul Mircea Vasiliu, vorbind de arta din Atena.

Mi se pare că un tânăr care a putut avea asemenea impresii şi gânduri la vârsta sa, a plecat cu cartea sa în călătoria vieţii. de la un popas, care nu-i îngăduie decât un drum: Ca să fie în plin soare, trebuie să fie şi în plină muncă! — *Iz. Sad.*

Care-i Leiba, care-i Samy?..

Domnul străin, care tipărea măruntel trotuarul strângând la subsuoară o umbrelă inutilă, se opri în faţa anticvăriei. Se uită la firma scorojită, se uită la vitrina îmbâcsită cu hârţoage, — şi surîse dulce şi trist amintirilor tinereţii. Pe urmă, intră.

In prăvălioara îngustă îl întâmpină miros uscat de colb, de hârtie veche şi de clei. Pe masa lungă, dintr'o ramă poleită, îi zâmbi pe neaşteptate cu o veselie agresivă şi inexplicabilă o actriţă blondă de cinematograf.

— Lume nouă... îşi zise cu melancolie domnul cu umbrelă.

Iar alături, pe-o gazetă desfăcută, se odihnea uitat un toc de ochelari cu pielea roasă şi cu metalul oxidat.

— Lume veche...

Un motan roş, din cale-afară de gras, legat c'o frânghiuţă de piciorul mesei ca un căţel, îşi luase în ciuda situaţiei o atitudine hieratică. Parcă poza, înadins, în faţa noului sosit.

Domnul cu umbrelă tuşi uşor.

Din cele trei uşi ale prăvăliei se deschise cea din dreapta, — întâi puţin, ca să intre miros de ceapă prăjită, pe urmă larg, ca să încapă, întreagă, cucoana Frida.

— Mata erai, domnu' profesor? Vai! Nici nu mai ţin minte decând n'ai mai fost pe la noi. Iacă 'ndată vine şi Haim. E'n atelier cu nebunii ceia de băeţi, că dacă-i lasă de capul lor se bat ca chiorii şi nu mai lucrează nimica... Da' mata, domnu' profesor, arăţi bine, nu fie de deochiu!

— Am întinerit... zâmbi cu puţină amărăciune străinul.

— Dece nu şezi mata? Că 'ndată vine şi Haim...

— Mă tem de coteiul ăsta! făcu domnul cu umbrelă spre motan. Nu muşcă?

Cucoana Frida clipi bucuroasă. tipărindu-şi pe tâmple rotogoalele părului încă negru şi tânăr.

— Aşa-i de deştept, nu fie de deochiu, că nu m'aş mira să-l aud într'o zi că latră ca un căţel!

— Dar dece nu-l lăsaţi slobod?

Anticvăriţa cobori spre motan o privire admirativă:

— Slobod?... Unde-i chip să-l laşi slobod? Aşa un ştrengar!

— Şi prinde şoareci, măcar?

— Da' de unde! Nu-i plac şoarecii. Când vede câte unul, se uită la el c'o scârbă... Il ţinem şi noi, aşa... să miroase a mâţă în prăvălie... Da' iaca, vine Haim. Am să-ţi spun matale ceva,—da' să nu-i spui că ţi-am spus: are pentru mata ceva... ceva rar! Un Napoleon antic, de fildeş...

Domnul Haim, mic şi subţire, intră piezis pe uşa îngustă a atelierului, aşa cum se deprinsese de pe când era gras.

— Domnu' profesor!... se bucură el, desfăcându-şi palmele în dreptul umerelor. Iaca, la asta nu m'aşteptam. Dece nu m'aţi chemat?

— Nu-i nimic, făcu domnul cu umbrelă. Am mai pus ţara la cale cu cucoana Frida, că nu ne-am văzut demult...

Domnul Haim îşi mângâie bărbia, cu mâna lui mititică şi veche.

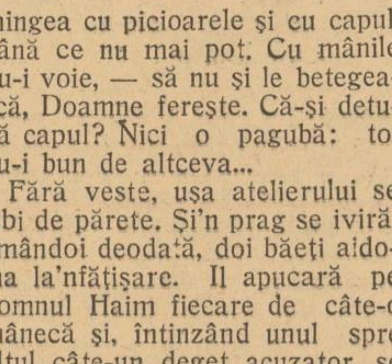
— Şi ce ţi-a mai spus matale cucoana Frida? întrebă el, bănuitor. C'aşa-i dumneaei: când e vorba de negustoria mea, numai prostii spune. Da' încolo, e cea mai deşteaptă femee din lume!

Cucoana Frida râse, cu colţurile gurii ridicate delicat în sus. Şi scoţând dintr'un saltar o împletitură albastră, începu să zorească beţişoarele de os.

— Ce împleteşti mata aşa frumos? se interesă, politicos, domnul cu umbrelă.

— O vestă pentru Marcel... îţi mai aduci mata aminte de Marcel al meu?

— Al ei... mormăi anticvarul, zâmbind piezis.

Domnul cu umbrelă scociorî în amintire. Dar Marcel nu era pe-acolo, pe nicăeri. Acolo era numai prăvălia. Şi'n prăvălie era mai mult soare şi mai puţin colb, decât acum, anticvarul era gras, — iar anticvăriţa era aşa de subţirică şi aşa de frumoasă...

— O fi mare Marcel... zise el cu îndoială.

— Desigur că-i mare! se veseli cucoana Frida. E student la medicină de-acu... Ş'aşa frumos şi elegant, nu fie de deochiu! Parcă-i un actor de cinematograf. Numai că nu vrea să se'nsoare... Şi doar i-am găsit aşa nişte partide... O fată de jumătate de milion la Piatra, una de opt sute de mii la Ştefăneşti...

Glasul cucoanei Frida se ridicase, îndârjit. Domnul Haim întinse a pace mâna lui mititică:

— Lasă, Frida... Lasă băetu 'n pace, să-şi vadă de tinereţile lui... Că şi mie-mi găsise mama, când eram ca el, o fată cu nu ştiu câte rânduri de case. Da 'mie îmi plăcea alta, care n'avea zestre decât o buccelută cu două cămeşi, o păreche de ciuboţele roşii ş'o rochie albastră de cit... Şi eu peaceea am luat-o şi nu mi-a părut rău. Lasă băetu'n pace!

— Să-l las, să-l las! se văetă cântat cucoana Frida. Cum să-l las, dacă atâta am? Noroc de cine are mulţi. Iaca, soră-mea: plină casa de ploduri. Moare unul, — Doamne fereşte? Iute îl pune la loc. Şi dacă nu-l pune, este de unde, — nu fie de deochiu! Da' eu, atâta am...

Cucoana Frida se ridică şi ieşi cu împletitura ei, întinzând în urmă un fir albastru de lână, din ghemul uitat în saltarul mesei.

— Firul Arianei... zâmbi domnul Haim, tăindu-l cu briceagul. Dacă nu l-aş tăia, toată casa ar fi numai lână înşirată...

— Mi se pare că s'a supărat, zise cu părere de rău musafirul.

— Nu-i nimica, îi trece. Eu cred că i-a şi trecut de-acu, şi că face, la bucătărie, colţunaşi cu vişine. Ii plac băetului... Aşa-i ea: când e vorba de băet, numai prostii spune. Da' încolo, e cea mai deşteaptă femee din lume!

Puţin stingherit, domnul cu umbrelă se suci pe scaun şi căută să schimbe vorba:

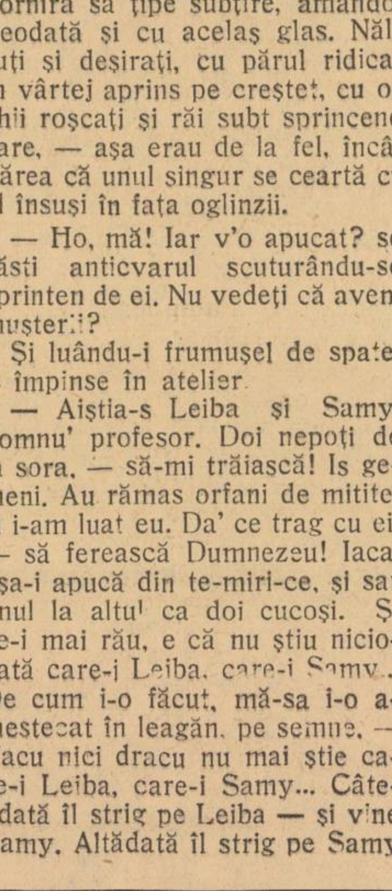
— Şi... cum merg afacerile, domnule Haim?

— Greu, domnu' profesor, răspunde anticvarul. La drept vorbind, nu merg deloc. Iaca, a trebuit să vii mata din fundul provinciei ca să-mi mai aduc şi eu aminte că's anticvar... Incadrez tablouri, asta fac. Cărţi? Nu mai leagă nimeni. Ce să lege? Cartea, ori e veche de nouă, ori rămâne nouă până se'nvecheşte. Cărţi vechi, ediţii rare, — nu mai cumpără nici dracu. Cele de şcoală, — cine-i prost să le vândă la anticvar? Băeţii se fac singuri anticvari şi le neguţesc ei în-de-ei, deadreptul. Şi cu paralele de pe cărţi îşi cumpără minge de piele de bivol şi bocanci, cu caiele. Şi ies la câmp, şi bat mingea cu picioarele şi cu capul, până ce nu mai pot. Cu mânile nu-i voie, — să nu şi le betegească, Doamne fereşte. Că-şi detună capul? Nici o pagubă: tot nu-i bun de altceva...

Fără veste, uşa atelierului se izbi de părete. Şi'n prag se iviră, amândoi deodată, doi băeţi aidoma la'nfăţişare. Il apucară pe domnul Haim fiecare de câte-o mânecă şi, întinzând unul spre altul câte-un deget acuzator, se

OTILIA CAZIMIR

pornird să ţipe subţire, amândoi deodată şi cu acelaş glas. Năltuţi şi deşiraţi, cu părul ridicat în vârtej aprins pe creştet, cu ochii roşcaţi şi răi subt sprincene rare, — aşa erau de la fel, încât părea că unul singur se ceartă cu el însuşi în faţa oglinzii.

— Ho, mă! Iar v'o apucat? se răsti anticvarul scuturându-se sprinten de ei. Nu vedeţi că avem muşterii?

Şi luându-i frumuşel de spate, îi împinse în atelier.

— Aiştia-s Leiba şi Samy, domnu' profesor. Doi nepoţi de la sora, — să-mi trăiască! Is gemeni. Au rămas orfani de mititei şi i-am luat eu. Da' ce trag cu ei, — să ferească Dumnezeu! Iaca, aşa-i apucă din te-miri-ce, şi sar unul la altul ca doi cucoşi. Şi ce-i mai rău, e că nu ştiu niciodată care-i Leiba, care-i Samy... De cum i-o făcut, mă-sa i-o amestecat în leagăn, pe semne, — ş'acu nici dracu nu mai ştie care-i Leiba, care-i Samy... Câteodată îl strig pe Leiba — şi vine Samy. Altădată îl strig pe Samy — şi vine Leiba. Se vede că nici ei singuri nu mai ştiu care-i Leiba, care-i Samy...

Const. Mihalcea — Interior

In prăvălioară, vremea sta pe loc, colbăită şi cenuşie. Numai ceasul, în buzunarul domnului cu umbrelă, ticăia măruntel şi grăbit. Motanul deschise ochii pe jumătate şi începu să toarcă, aşa, pentru el singur.

Domnul cu umbrelă se ridică să plece. In mâna lui sănătoasă, mânuţa anticvarului se pierdu, emoţionată.

— Mulţumesc, domnu' profesor, mulţumesc... Eu chiar acuma mă sui în pod şi caut colecţia ceea. Ştiu sigur c'o am. O împachetez frumos, şi mata, când treci spre gară, o iei. Mulţumesc. Vizita matale m'a întinerit cu douăzeci de ani. Ei, când erai mata student... Da' ce să mai vorbim? Iaca, chiar acuma mă sui în pod. Miroase acolo a hârtie veche şi a şoarece... miroase a tinereţă, domnu' profesor!

● ● ●

Când veni domnul cu umbrelă să-şi ia pachetul, în anticvărie era întuneric. Stătu la îndoială o vreme, apoi apăsă uşor pe mânerul uşii. Era descuiată. Dintr'un colţ de întureric, tresări tremurul unui glas:

— Care-i acolo?

Şi făptura subţire a anticvarului se desprinse, — umbră firavă din umbră.

Domnul cu umbrelă rămase în prag nedumerit.

— Eu sânt, domnule Haim. Iartă-mă c'am întârziat. M'am întâlnit la masă cu nişte prieteni ş'am pierdut trenul de 9. Plec la 12, că mâine am clasă. Gândeam că nu te-ai culcat încă şi veneam să-mi iau revistele şi să mai stăm oleacă de vorbă, dacă nu ţi-e somn. Da' ce-i cu dumneata?

Inima anticvarului bătea tare, ca o vietate străină. Şi'n întuneric, subt masă, ardeau neclintite două boabe de fosfor verzui: ochii motanului.

— Nu-i nimica, domnu' profesor. M'am speriat olecuţă, da' nu-i nimica... Am eu, în sara asta, o suparare... Dacă nu te superi mata, n'am să aprind... Aşa o bucurie am c'ai venit! Iaca, dacă vrei trecem dincolo, în atelier... încetişor, că-i prag. Şi dă mata la mine servieta şi umbrela...

— Dar ce s'a întâmplat?

— Iaca ce-i, domnu' profesor: mă fură. Nu ştiu cine, dar mă fură. La două-trei zile, îmi lipsesc din tejghea ba o sută, ba cincizeci de lei... Nu-i mână străină la mijloc, domnu' profesor. Străinul ar lua tot. Aista-i neam: fură cu milă. E unul din nepoţi, asta-i sigur. Dar care: Leiba ori Samy?... Când am cercetat în astă sară uşile, am găsit-o pe cea din faţă descuiată. Atunci am înţeles că'n noaptea asta are să vie muşteriu la tejghea. Şi m'am pus la pândă... Frida doarme, Marcel e dus la cinematograf... Când ai intrat mata, am gândit că-i hoţul.

— Dar cum ai să lămureşti, pe'ntuneric, dacă-i Leiba ori e Samy? întrebă domnul cu umbrelă. Când ziua'n amiaza mare şi nu ştii care-i Leiba, care-i Samy?...

— Am să pun mâna pe el! şopti voiniceşte domnul Haim. Am să-l prind ş'am să-l însemn cu linia asta peste obraz: îi cunosc usturimea de când eram şi eu mititel... Am să-l însemn pe hoţ şi pe talhar, — să ştiu încalte, de azi încolo, care-i Leiba, care-i Samy...

In atelier, lucrurile intrau unele într'altele, abia desluşite: rame goale, suluri de carton, vrafuri de hârtii, tinichele cu clei. Prin geam venea, de la un bec depărtat, lumină roşietică şi rară. Pe urmă becul se stânse, ca suflat de vânt. Şi întunericul de afară năvăli aşa de violent înăuntru, compact şi greu, încât domnul cu umbrelă se gândi:

— Cum de-a intrat, fără să spargă geamul?...

Tresări. In întuneric se iscase un sgomot. Parcă umbla cineva la uşa de la stradă. Inima lui domnul Haim începu să se audă iar, ca bătaia unui ceasornic hârbuit.

— Mi se pare că ţi-e cam frică... şopti, înfiorat şi el, străinul.

— Frică?... Dece să-mi fie frică? protestă anticvarul.

Dar, după o pauză, murmură umilit, cu alt glas:

— Parcă matale nu ţi-e frică, domnu' profesor?...

Uşa dintre atelier şi prăvălie avea, sus, o ferestruică cu două ochiuri. Priveau amândoi acum: domnul Haim înălţat în vârful picioarelor, musafirul aplecat.

Dincolo, intrase cineva. Paşi tăcuţi pipăiau podelele. O scândură se tângui, scurt. Ochii motanului ardeau rece, neclintiţi. Cineva trecu prin dreptul lor. Şi deodată tresări în întuneric pata rotundă a unei lanterne de buzunar. O mână, albă în lumină, descuia cu îndemânare saltarul mesei. La manşeta cămăşii sclipea, neliniştită, o piatră scumpă. Actriţa blondă începu să surâdă agresiv în rama ei poleită. O clipă se desluşi din umbră profilul unui băiat voinic, cu pălăria pusă cochet pe-o sprinceană.

Şi domnului cu umbrelă i-se păru că au 'e. din adâncul tinereţii lui, glasul de catifea al cucoanei Frida: „Parcă-i un actor de cinematograf, — nu-i fie de deochiu!"...

Lanterna ţăcăni şi se stinse. Paşii se târau acum, prudent, spre ieşire.

Domnul Haim nu se mişcase. De mult nu mai auzea nimic. In liniştea care părea că n'o să se sfârşească niciodată, linia îi căzu din mână, pleznind uscat podeaua. Tresări, gâfâind puţin:

— Acum ştiu, domnu' profesor. L-am cunoscut bine: e măgarul de Samy. Las' că-i arăt eu lui mâne! Auzi dumneata?... Stai s'aprind, domnu' profesor. De-acuma, mi-i tot una. Se chiamă că ştiu... Săracu' Samy!... Nu te uita la ceas, că nu pierzi trenul. Este vreme... îi lungă noaptea asta... Drum bun, domnu' profesor, — şi mulţumesc. Şi te rog să mă ierţi pentru... pentru asta...

Domnul Haim surâse şi-i întinse mâna: o mână rece şi moale, care nu putea să strângă.

Străinul plecă grăbit. Se simţea vinovat şi nu ştia cu ce. Din lumina prăvăliei trecu brusc în întunericul de afară, cu capul între umeri, cu umbrela subsuoară, încărcat cu pachete, — îmbătrânit.

Şi domnul Haim rămase singur în prag, surâzând înainte, în gol. Ii era frică să-şi alunge surâsul acela, care-i făcea rău, dar care-l despărţea, oricum, de ceasurile care-l aşteptau în umbră.

Dar în odaia din fund au troznit telurile patului.

— Ce este, Haim? Nu te-ai culcat încă?

Domnul Haim îşi desfăcu la gât o cravată imaginară care-l durea şi răspunse liniştit, mirat el singur de glasul lui:

— Nu-i nimica, Frida, ce să fie? Iaca mă culc. Am fost de-am stâns lumina'n prăvălie, că uitasem aprins...

OTILIA CAZIMIR

Cronica mizantropului

Alt?r?ri de logică

Supunem cititorului două pilde de alterare a judecăţii dintre cele mai curioase. Intâiul constă într'o mulţumire publică pe care un bun creştin din Bucureşti o aduce d-lui căpitan Iov pentru brâul său:

Din cauza unei răceli — *zice*, — mă înbolnăvisem greu de tot. Sfătuit de d. dr. Sigma prin Revista d-sale, „Sănătatea", mi-am procurat brâul inventat de d-tră, la 1 Aprilie a. c., şi în două săptămâni, am scăpat de toate suferinţele.

Iar în ziua de 1 Aprilie am câştigat şi la loterie una sută mii lei. Azi sânt deplin sănătos la cap şi la pungă.

Brâul d-tră îl consider ca o minune Cerească.

Să trăiţi mulţi ani pentru salvarea omenirei suferinde.

E un caz frumos de ceeace se chiamă inducţie. Punerea brâului precede câştigarea la loterie, deci cauza câştigului e brâul. Secretul Loteriei a fost descoperit şi statul va fi nevoit să extirpeze brâurile.

Un alt caz s'a întâmplat în Jugoslavia:

Maria Braun, în etate de 99 ani, din oraşul Novisad, s'a sinucis de teamă că va trăi veşnic. Toată viaţa ei nu a fost niciodată bolnavă. Din această cauză ea a fost foarte întristată şi când cineva în glumă, i-a spus că desigur va trăi veşnic, a luat aceasta în serios. A spus de mai multe ori, că se simte nefericită că nu poate muri. Intr'o dimineaţă, când n'a apărut în sufragerie, spre a-şi lua cafeaua, cum obişnuia, nepoţii ei au căutat-o şi au găsit-o spânzurată de zăbrelele ferestrei din camera ei.

Experienţa multimilenară a întărit în om convingerea că moartea e o lege naturală, căreia nimeni nu-i poate scăpa. Fobiile, chiar în stările cele mai profunde de demenţă, merg în direcţia contrară. Ca un individ uman să piardă orice încredere în propoziţia universală „omul e muritor", care a devenit de o universalitate ca să zic aşa absolută, făcând ca deducţia particularului să fie o deducţie radicală, perfectă, şi să recurgă la un raţionament inductiv, bizuit pe împrejurarea longevităţii sale, trebue să admitem o sublimă demenţă, o demenţă nemai auzită, fabuloasă.

Mai este un lucru care nu ni se pare aşa de extraordinar, şi anume dorinţa de moarte. Nu e adevărat că omul doreşte să trăiască. Ajunşi la o bătrâneţă normală aproape toţi oamenii vor să moară şi e firesc să fie aşa. Condiţiile existenţei şi logicei noastre nu sânt făcute pentru probabilitatea eternităţii. După 90 de ani omul începe să moţăe deabinelea şi să caute somnul. Ahasverus suferea cu adevărat ca şi colega lui mult mai tânără din Novisad.

ARISTARC

Toamna

Au văduvit
Cărările
Şi mările
Şi zările
De cântece şi dragoste şi flori...
Au adormit
In depărtări
Corăbiile cu pânze obosite...
Pădurea,
Ca şi strunele, sânt ruginite...

Pe drumuri însorite, mor
Vacanţele,
Speranţele,
(A mea şi-a tuturor)
Cu sărutări nedate
Şi uitate
Cu jurăminte aruncate
Şi uscate
Ca frunzele călcate sub picior...

Plouă?...
Ţi-se pare...
E toamna pe cărare
Cu ochii 'nlăcrimaţi de rouă
Şi-un braţ de flori, — povară,—
Ca pentru 'nmormântare...

Atâta tot a fost?...
Ce face să tresară
Fără rost
Nădejdea primăverilor
viitoare?...
Dă-mi încă-o sărutare,
Chinuitoare,
Lungă,
Aşa ca să ne-ajungă
Până la primăvară...

Atunci, ţâşneşte iară
Din fiecare rană
Un mugure plăpând
In suflet şi în gând...

DOINA BUCUR

CRONICA MODEI

Casele de **Haute Couture** și de **Haute Mode** așteaptă cu înfrigurare sezonul care va îngădui teatrul în grădină și așa numitele **Garden-party...**

Poate se va ajunge atunci la luxul din vremurile de glorie ale eleganței, din nopțile reprezentațiilor lui Wagner, în care adorația Reginei Alexandra a Angliei pentru această muzică divină și zgomotoasă, strângea tot ce avea lumea mai strălucit, la Operă și astfel se lansau modelele. Cele mai frumoase femei din lume se adunau acolo purtând cele mai frumoase rochii și pălării ce se puteau închipui. Toate femeile se străduiau atunci, ca și acum, să pară cât mai frumoase, independent sau poate în ciuda numărului de ani ce purtau pe umeri. Ambianța, se înțelege, era „selectă". Nu putea merge la Operă și nu putea lua parte la multe sporturi și spectacole decât un anume public, restrâns și controlat. Viața socială însă s'a schimbat cu totul. Nimănui nu i se mai cercetează azi arborele genealogic. Ajunge un bilet pentru un loc.

Ducese autentice merg în zilele noastre la balurile curții engleze, cu rochii de bumbac; lucrătoarele din fabrici poartă ciorapi de mătasă, iar publicul ce asistă la curse, atletism sau la reprezentațiile de Operă, este atât de amestecat, încât e greu să crezi într'o selecție, fie ea provocată de bogăție, fie de gust și prețuire a unei elegante alese. Astfel, e sigur că vom revedea pălării enorme ca acelea ale Ducesei de Devonshire, din portretul lui Gainsborough, alături de mici pălăriuțe rotunde ca acelea ale sârmarilor din țara Secuilor, așezate pe coafuri dintre care unele vor atârna în bucle, întoarse ca o coadă de rățoi, până peste umeri, iar altele vor fi strânse după urechi.

Dar, mici sau mari, pălăriile, ca și coafurile, au din ce în ce o notă romantică mai bine pronunțată. In tot cazul, însă, golul de la ceafă, dintre pălărie și buclele ce cad pe spate trebue neapărat umplut, dacă vrem să fim coafate bine.

O bună modistă va ști totdeauna să se orienteze în coafarea clientelor sale nu numai după bucle, calotă și borduri, nici numai după forma capului clientelor sale, ci și după creerul și inteligența sa. O pălărie eșită din mâna Janiei Blanchot la Paris, sau lansată de Dolly Warden la Londra, trebue să poarte semnătura acestor artiste. Se pare că cea mai mare pălărie nu poate să treacă de aproximativ cincizeci de centimetri în diametru, pentru a putea fi purtată de o femee drăguță, fără să cadă în ridicol. Aceste pălării mari au revenit la modă odată cu reîntoarcerea tactului de vals lent în dansul contemporanilor noștri. In casele mari din Londra materialul întrebuințat este un satin celonez, imprimat și care se numește cebric și e foarte rezistent la ploaie.

Ca garnitură, un buchet în față, o ghirlandă de flori cerate, sau făcute din panglică, în jurul calotei, sau un bandou sub bord, și pălăria, cu mici modificări, poate veni bine atât unei tinere drăguțe, cât și unei respectabile doamne.

Se întrebuințează foarte mult florile naturale și anume acelea care rezistă mai bine și mai mult la lipsa de apă. Aceste flori, însă, printr'o ciudată întorsătură a gustului, seamănă, mulțumită unor influențe chimice, foarte bine cu florile artificiale.

Schiaparelli a inventat un evantai dintr'un buchet, montat pe o tijă, precum și **buchete 1830,** cu manșeta lor de hârtie decupată.

Colierul de flori, jabouri de garoafe sau margherite din pichet, flori făcute din decupaj în imprimatele de sezon și întrebuințate ca bordură la decolteuri, centuri, pălării și manșoane. Mai mult, casa Heim a lansat bluza din **flori mici albe,** iar Marjorie Dunton un **porte-bonheur,** centură sau colier în flori **Edelweiss.**

Gulerul, înalt, în evocarea Reginei Margot, și gulerul Medicis în broderie englezească, în genere gulere înalte, terminate cu colțuri ascuțite și susținute de o panglică de catifea neagră, vestitele „colliers de chiens" ale bunicilor noștri și-au făcut apariția ca niste strigoi din alte vremuri, în ajunul marilor călduri estivale...

Au revenit, deasemeni, și umbrelele cu coada lungă. Răscolind prin lăzile din pod, dacă le regăsiți, le puteți scoate la soare fără nicio jenă. Drăguțe sânt însă micile umbrele pătrate; iar pentru plajă, un parasol mare, pătrat, de țesătură de bumbac

marron, împodobită cu zmocuri de panglică roză și verde.

Interesante pentru a da o notă nouă **tailleurului** de primăvară, sânt vestele în opoziție cu nuanța neutră a **tailleurului** și asortate mănușilor și panglicei dela pălărie. De exemplu un **tailleur beige,** cu pălăria în aceiași nuanță, dar cu vesta și mănușile verzi, mai ales dacă sânt de piele de antilopă.

Jeanne Lanvin a fost cea dintâi care a lansat rochia de pichet de bumbac pentru seară. Moda a prins și rochia de pichet imprimat, lungă, foarte decoltată sub jacheta bine luată în talie, a devenit ultima expresie a eleganței.

Pliseul **soleil** se menține cu multă insistență, intrând ca element în **tailleurul** de imprimat.

De altfel forma cea mai prețuită rămâne încă tot **tailleurul,** care se confecționează foarte mult din linon, pânză de in, înflorată cu buchete mari, sau semănată cu motive mărunte. Bluza însă, este de obiceiu în stofă **uni.** Peste rochia de seară, jacheta de mătasă, de **taffetas** sau de coton, înflorată, cu mânecile în rachetă spre umeri, foarte luată în talie, se poartă cu atâta insistență încât putem prevedea că moda ei va dura tot sezonul.

De altfel, rochiile de seară în

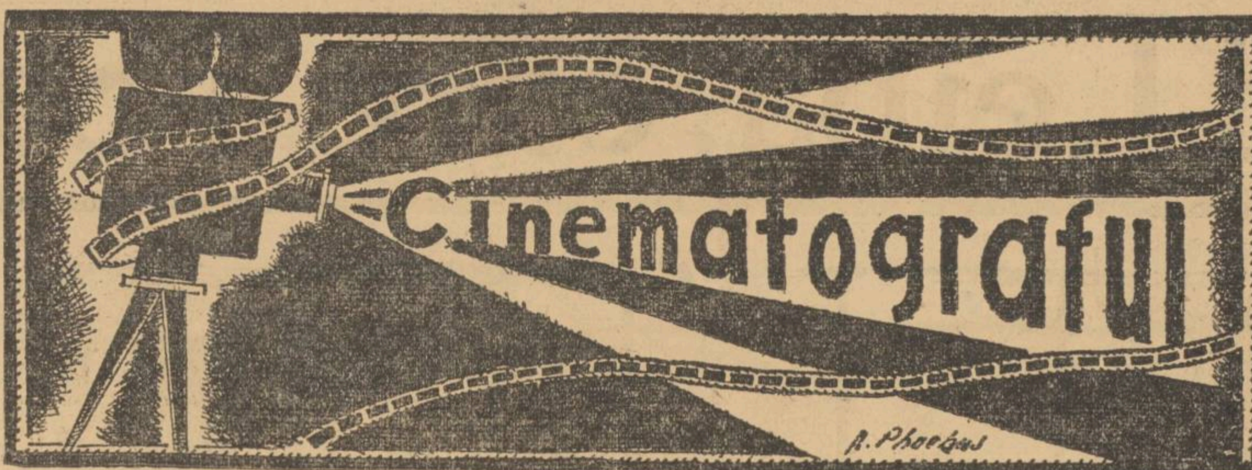
amestecul culorilor **tilleul** cu orhidée, **tilleul** cu **bleu** și roz cu alb, par adevărate buchete de flori sub lumina electrică.

Casele mari prezintă colecțiile lor de lenjerie și rochii de casă și de vară, într'o adevărată atmosferă de mondanitate.

Suzanne Joly a avut o adevărată recepție mondenă cu prilejul ultimei sale expoziții. Au luat parte printre alte personalități și un stol de ziariști ca să se informeze asupra directivelor noui în moda estivală.

Interesant este că saloanele acestei artiste în mode și confecțiuni, sânt chiar saloanele Doamnei Geoffrin, care, deși a fost una din femeile celebre ale secolului al XVIII-lea, condamna cu multă severitate cochetăria feminină.

BITRIX

„Șantaj"

Ați văzut „Șantaj"? Este o voluptate așa de neașteptată încât abia îți vine să crezi. Inchipuiți-vă un film unde nu cântă nimeni, nu dansează nimeni, unde nimeni nu bubue cu tunul, unde nici-un actor nu urlă. Dela început până la sfârșit conversațiile au loc în șoaptă, și uneori consistă din lungi tăceri expresive. O singură dată, una din eroine se răstește la cealaltă, și atunci răcnetele ei au adevărată eficacitate artistică de fortissimo. O plăcere enormă ne inundă în fața acestui film silențios, făcut numai din nuanțe și fundat pe o permanentă creare de atmosferă.

Am fost așa de sedus de acest spectacol, încât abia după ce el s'a sfârșit mi-am adus aminte de un film identic, de pe vremea cinematografului mut, în care jucau — și foarte bine — Clive Brook, Evelyn Brent și William Povel. Și doar acest film („Interference") mă impresionase foarte; îl citasem și în lucrarea mea asupra Esteticei Cinematografului. Deci nu putusem să-l fi uitat. Și totuși, în timpul rulării filmului „Șantaj", a filmului cu poveste identică, îl uitasem. Ce dovedește asta? Ceva foarte simplu, despre care am vorbit adeseori: anecdota unui

film are o importanță secundară, comparată cu aceea a realizării artistice prin detalii de joc, regisură și decupaj.

1001 de nopți

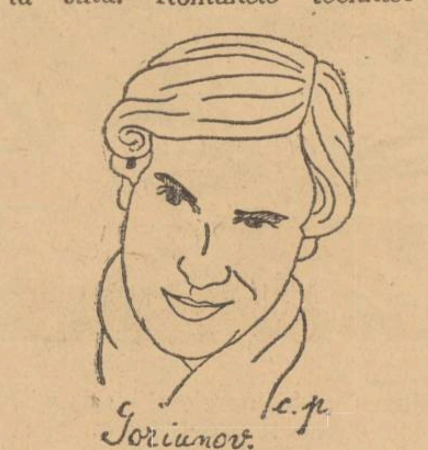
M'am dus, la un cinematograf de cartier, să revăd minunatul film „39 de trepte". Cu această ocazie am constatat două lucruri: 1) că lipsea o scurtă scenă (de 10 secunde) care în premiera de la Arpa figurase încă (dar asupra acestei chestiuni voi vorbi altă dată); 2) că, atunci când m'am ocupat aci de acest film n'am insistat asupra unei invenții cu adevărat fermecătoare. Iată. La un moment dat eroul, urmărit de poliție, se refugiază într'o sală de discursuri electorale unde se aștepta candidatul favorit ce tocmai trebuia să sosească cu trenul. Cineva îl ia pe eroul nostru drept candidatul așteptat. Aceasta îl obligă pe el să țină un discurs. Dar iată, cineva l-a recunoscut și previne poliția. Incet-încet, toate ieșirile sânt blocate cu binomuri de acelea caracteristice de polițiști deghizați în civil (pe care și un copil îi recunoaște).

Ce face eroul nostru? Ceva foarte omenesc. Iși prelungește discursul. De ce? Pentrucă dacă discursul se sfârșește, el va fi arestat; și viceversa, atâta vreme cât e la tribună, e liber. Și atuci devine de o eloquență delirantă; scoate din fundurile sufletului lui ultimele resurse de patetic oratoric. Este asta spontan? Da, pentrucă o face „din toată inima"; și totuși nu, căci numai de discursuri electorale nu-i ardea lui atunci. Și toate aceste lucruri laolaltă dau o priveliște fermecătoare. Ceva plin de poezie, frică și mister, ceva care samănă cu povestirea forțată și creația artistică silită a femeii din basmele celor o mie și una de nopți, unde avem aceaș cramponare de protoroniu, prin mijlocul invenției obligatorii de frumuseți literare care de obiceiu sânt paralizate, și nu, ca aci, stimulate, de sentimentul spaimei.

Toți cei ce au văzut filmul mi-au vorbit, încântați de această scenă unică. Și acum înțeleg de ce ea le-a plăcut așa de mult.

Ce va fi mâne

Iată un alt film englezesc 100 la sută. Romanele technico-

fantastice ale lui Wells se pretează bine la ecran. De data aceasta s'a încercat a se face ceva grandios. Și s'a reușit. Ni se arată un oraș oarecare (oarecare=every; „Everytown"; cum am zice în românește: „Orășești"), are exact aspectul de azi (acțiunea începe în zilele noastre). Survine războiul de care ne temem noi astăzi. Adică război de exterminare reciprocă, nu numai a armatelor beligerante, ci și a celor două populații civile respective. S'au distrus, brusc, toate fabricile; s'au prăbușit, în câțiva ani, toate casele. Un „re-începul" de civilizație este dacă nu imposibil, în tot cazul foarte, foarte greu. Este aci o idee sociologică foarte interesantă. Civilizația capitalistă există grație unei acumulări migăloase de valori trecute, acumulare de eforturi multe care se întind pe un lung trecut. Bombele, gazele, gloanțele au distrus Istoria, *au anihilat această adunare de munci seculare. Fără Istorie, „startul", demarajul, din nou, al civilizației este greu, și oamenii sânt obosiți. Atunci Wells ne înfățișează o societate revenită la medievalism: oameni adăpostiți prin cioburi de ziduri, încălțați cu cârpe, locuind laolaltă cu vaci, cai, porci. Fiecare om poartă costume extravagante și „individuale", înjghebate la întâmplarea găsirii de zdrențe care au supraviețuit dezastrului. Păduchii circulă din om în om, și o molimă cumplită bântue orașul, o maladie de mizerie, cu manifestări dramatice de somnambulisme și deliruri rătăcitoare. Spectacol profund impresionant și, mai ales, perfect veridic istoricește. Iar pe deasupra acestei cirezi de suflete ostenite, un șef brutal și analfabet, fanfaron și războinic.*

Dar printre supraviețuitorii dezastrului, câțiva savanți tineri și curagioși se pun pe lucru și refac cu inteligență, echivalentul Istoriei pierdute. Construesc noui aeroplane și niște bombe de speță nouă, care degajă „gazul păcii", un gaz care doar adoarme, fără să ucidă. Astfel omenirea este din nou trezită la o muncă bazată pe știință și pace, din care moartea nu e suprimată, ci doar pusă în serviciul ideilor științifice și morale; și asta fără constrângere: Cetățeanul care iubește a risca pentru un gând care merită să-ți pui viața drept miză, — o poate liber face, Cel ce vrea o viață fără primejdii, este și el slobod să trăiască așa.

Dar societatea, în ansamblul ei, trebue să meargă înainte, întru cucerirea nu a altor oameni, *ci a universului întreg. Și filmul se termină prin cuvintele animatorului din Everytown, care spune: „Nu avem de ales; ori cucerim tot universul, ori nimic". Aut orbs, aut nihil. Și vă închipuiți ce lucruri extraordinare cinematograful poate scoate din toate aceste reverii anticipative.*

Pantopon

S'a reprezentat un film francez sub titlul: „Perla".

Iată o poveste pe care mi-o imaginez pe mânile unor producători californieni. Un om înghite, fără voie, o perlă de 3 milioane. Perla aparține unui negustor, care o lăsase în consemnație și în comision unui bijutier. Perla se localizează în apendice, și nu poate fi extrasă decât prin intervenție chirurgicală. Dar nici-o lege nu obligă pe cineva să se opereze. Vedeți nostimada „speței juridice" precum și a complicațiilor de anecdotă și de psihologie.

Dar, această idee a încăput pe mâna unor actori francezi, care se agită, urlă, declamă fără un moment de odihnă.

Am găsit. Singurul mijloc de a umaniza teatrul cinematografic francez ar fi administrarea, înainte de „turnare", a unei injecții masive cu pantopon.

D. I. SUCHIANU

Marius Bunescu — Mânăstirea Zograf (Muntele Athos)

Centenarul lui Samuel Pickwick

Centenarul acestui important exponent al literaturii engleze, va fi fost celebrat cu tot fastul cuvenit. Critici în ziarele din lumea întreagă, vizita cartierelor vechi, punch la Georg și Vultur, pelerinagii pioase, relique, reproduceri ca obiecte de curiozitate: pipe Pickwick, bastoane Pickwick și altele.

Charles Dickens, creatorul lui Sir Samuel Pickwick, nu avea decât 24 de ani când l-a scris și era stenograf și secretar la „Mirror of Parliament".

Publicase în „Evening Chronicle" câteva schițe literare semnate Boz, în care eșeau în evidență calitățile eminente ale scriitorului de mai târziu: fantezia sa înaripată și pătrunzătoarea observație. Intâmplarea, ca întotdeauna, a dat naștere acestui mare eveniment literar: crearea lui Pickwick.

In 1836, Dickens a primit următoarea scrisoare dela un desenator:

„Domnule, editorii mei, Chapman și Hall mi-au comandat de-

Pickwick după desemnul lui Seymour din prima fascicolă

sene amuzante din lumea sporturilor. Admir talentul d-tale. Vrei să scrii legenda desenelor mele?"

Dickens răspunse: „Foarte onorat, dar să răsturnăm rolurile. Vrei d-ta să ilustrezi textele, pe care le voi compune eu?"

Și astfel, la jumătatea lui Martie 1836, se citea în coloanele „Observerului" următorul anunț:

„La 31 Martie, va apărea spre a fi editat în fiecare lună, cu prețul de un shiling, primul număr din „Hârtiile postume ale clubului Pickwick", conținând raportul exact al plimbărilor, călătoriilor, aventurilor și isprăvilor sportive ale membrilor săi corespondenți. Publicat de „Boz", fiecare exemplar va fi împodobit cu patru desene ale lui Seymour" (La Chapman and Hall și la toți librarii).

„Aventurile lui Pickwick" apărură la data fixată, dar colaborarea cu Seymour nu dură mult, căci acesta s'a sinucis după patru luni, într'un acces de friguri cu delir. Astfel, Dickens rămase stăpân absolut pe povestirea sa.

Iși alese ca erou al povestirii pe Englezul mijlociu, de oarecare vârstă, cu oarecare greutate și volum în aparența sa exterioară. Roșcovan, ca unul care ia o baie rece în fiecare dimineață, eroul lui Dickens purta ochelari pe nas, ghetre peste pantofi, lanț de aur pe burta ușor proeminentă.

Un gentleman, deci, căruia-i plăcea roastbeef-ul, discuția și cricket-ul. Dar, calitate neprețuită, eroul său era simpatic și ridicol în acelaș timp. Sub aparența debonară, povestirea fu o satiră de ironie tăioasă la adresa palavragiilor, fanfaronilor, falșilor savanți și a întregii tartuferii a societății din vremea sa. Ironiile se îndreptau asupra avocaților, a judecătorilor nedrepți și, mai stăruitor, asupra închisorii pentru datorii din Fleet-Street.

Sir Samuel Pickwick, tip al burghezului de mijloc, limbut reformator și victimă în acelaș timp a oamenilor și a instituțiilor, e un amestec de Don Quichotte și de Josef Prudhomme.

Pickwick, savantul președinte al clubului Pickwick, evoluiază în tovărășia a trei prieteni Tracy Tupman veșnicul amorezat, care ia foc în fiecare clipă ca o claie de paie uscate, August Snodgrass, poetul bandei, dulceagul cântăreț al seninului cerului și al păsărelelor, Nathaniel Winkle, vânătorul plin de speranțe, dar întotdeauna fără vânat. Personagiul cel mai comic însă era actorul Alfred Jingle, actorul ambulant, totdeauna nemâncat, care-și reducea frazele la ultima lor expresie.

In fascicule, povestirea lui Dickens nu avu succesul așteptat, în primele numere. Autorul a avut atunci fericita inspirație să introducă un tânăr, Sam Weller, ca fecior al lui Pickwick Dintr'odată tirajul se urcă la 60.000, ceeace însemna că ținea recordul tuturor publicațiilor din acea epocă.

Sam Weller, ștrengarul Londrei, vesel și fără nici o grijă, gata la întors vorba, ca și la cărat pumni, cu o inimă de aur, era un erou foarte simpatic în felul său. In povestirea lui Dickens el are totdeauna rolul cel mai frumos.

Știind admirabil să se descurce, el scapă întotdeauna pe stăpânul său în clipele grele și e de un spirit, de un comic îndrăcit, în răspunsurile și farsele sale. Aceste răspunsuri au căpătat valoare de „spirite" curente în vorbirea engleză ca miticismele dela noi, de ex.:

„Să dea Dumnezeu să trăim cât de mult împreună, — cum zicea gentlemanul biletului de o sută, pe care-l încasase".

Nobil și generos ștrengar, care a recurs la toate șmecheriile ca să fie lăsat să împartă, cu Pickwick închisoarea din Fleet-Street, unde fusese dus pentru că nu voise să plătească o amendă, pe care o socotea nedreaptă...

Sam Veller rămâne acelaș, dela început, până la sfârșitul romanului, pe când Pickwick suferă în partea din urmă a operei, o lentă metamorfoză, gentlemanul caraghios și emfatic devine mai potolit și mai stăpânit, mai simpatic decât oricând. Ii însoară pe toți tovarășii săi și chiar pe Sam Weller. Toate fetițele tinere se îndrăgostesc de el, roșind de plăcere ca niște diavolițe când el le sărută paternel. Devine cu un cuvânt un erou victorian, căci sântem chiar la începutul erei victoriene, inaugurată de o mică prinsesă care-și începe tocmai atunci domnia, în palatul Buckingam.

Algeria literară

Din inițiativa lui Gabriel Audisio, s'a deschis la Oficiul Algerian din Piața Operei, o remarcabilă expoziție a Cărții Algeriene.

Expoziția cuprinde: fotografii, manuscrise, hărți, lucrări, documente rare, care, la un loc, arată rolul pe care l-a jucat Algeria în literatura franceză dela Regnard la Montherlant.

Din anul cuceririi, 1830, Africa de Nord a început să inspire pe scriitorii francezi; numele lui Chateaubriand, Pétrus Borel, Théophile Gautier, Flaubert, Maupassant, Loti, Fromentin, Alphonse Daudet figurează la loc de cinste în acest pitoresc ansamblu.

In jurul anului 1900 însă, literatura „algerianistă" devine foarte cunoscută, fiind reprezentată de Gide, Louys, J.-A. Nau, Francis Jammes, P. J. Toulet, cărora le-au urmat apoi, după război, Pierre Benoit, Jean Vignaud, Emile Henriot, Joseph Peyré, Henri de Motherlant și alți romancieri specific algerieni ca: Louis Bertrand, Louis Lecoq, Elisa Rhaïs, Lucienne Favre.

O contribuție foarte interesantă o alcătuesc mișcătoarele documente privitoare la Isabelle Eberhardt, descoperite printre ruinele casei sale din Aïn-Sefra.

Nelinişti...

Cartea d-lui I. Igiroşianu, cu acest titlu, este fără îndoială „o carte de epocă". Dealtfel, autorul însuşi o recunoaşte când afirmă, în „Adevărul Literar", în cursul unui interview, că apariţia romanului său a întârziat. Aceasta nu împiedică să fie o carte frumoasă, o carte care se citeşte şi se reciteşte, o carte care provoacă reflexiuni şi meditaţii.

Am citit-o cu acelaş sentiment de intensă plăcere intelectuală cu care citesc scurtele şi rarele schiţe ale acestui tânăr literat, în „Adevărul Literar".

D. Igiroşianu pune, în romanul său, problema tineretului căruia-i aparţine când ca eseist, ca lucid şi neînduplecat observator al fenomenelor vremii, când ca subtil analist al realităţii cotidiene, în care aceste fenomene se răsfrâng.

Trecerea aceasta repetată dintr'un plan într'altul, dela cugetarea pură, la realitatea complexă şi concretă a aventurii vieţii individuale, are ceva aţâţător, un fel de stridenţă, acompaniind în surdină desfăşurarea romanului şi contribuind la tensiunea povestirii şi la menţinerea atmosferei aceleia de febricitate, alimentată de crizele periodice de malarie ale eroului.

„Nelinişti" este cuvântul de care s'au servit toţi acei care au încercat să se apropie de sufletul generaţiilor de după război. In romanul d-lui Igiroşianu, această calificare capătă realitate, devine ceva înfiorat de viaţă nouă şi nedesluşită, surda fierbere a mâlului de baltă în care se plămădesc începuturile de viaţă nouă continuând să palpise şi să se înfioare, pe când aceste începuturi se întruchipează, încetul cu încetul, evoluând din haosul anarhic, haotic şi desluşindu-se în forme din ce în ce mai precise şi mai organizate.

Dificultatea romanelor de felul acesta, stă în faptul că ele caută să dezvălue conştientul şi subconştientul individual din evenimente minuscule, din atitudini şi gesturi mărunte, greu de prins şi de selecţionat în banalitatea cotidianului, spre a clădi cu ele un caracter în nuanţele sale speciale.

E vorba, în asemenea romane, *nu de analiză, ci de explorare.* Conflictul brutal, acţiunea, pot revela aspectele cele mai tainice ale caracterului şi personalităţii într'o străfulgerare a violentului lor dinamism. Faptele mărunte şi banale din cotidian mocnesc, pregătind în tăcere destinele vieţii. Trebue să fie selecţionate în complexul momentelor în care se petrec, pentru a fi prinse cu *virtualităţile lor imprevizibile.* Numai astfel se pot sugera nuanţele şi relieful eroilor, *în aparenţă* numai, contemplativi. Dificultatea stă în fineţa şi subtilitatea *diferenţierii* între un asemenea *contemplativ aparent* şi acel *oarecare, incurabil static,* din unele romane cu pretenţia de a ne servi viaţa în tranşe, în felii.

Generaţiile din epoca „Nelinişti", al căror suflet se oglindeşte în romanul d-lui Igiroşianu, sânt generaţiile care au pierdut contactul nu numai cu ele însile, dar şi cu realitatea la care aderează prin axa lor centrală.

In sufletul eroului e tragedia omului care se simte „dizlocat" şi care se lasă târît, neajutorat şi fără reazim, în şuvoiul timpului şi golul nemărginit al spaţiului.

Autorul intră deadreptul în starea de alarmă a sufletului lui Şerban, eroul său, caracterizând senzaţia cu care acesta ia contact, după o absenţă mai lungă, cu cercul său de prieteni, într'un restaurant de vară: „Senzaţia inevitabil încercată de cineva ce se simte la *adăpost* — fie trecător — de o ploaie şuruind necontenit, exasperant, pe geamuri aburite, dincolo de care s'ar întinde noaptea şi pustiul..."

Era tocmai epoca în care lumea noastră europeană se simţea într'un impas, din care nici o eşire nu se desluşea, nici nădejdea într'o revoluţie socială, nici dorinţa arzătoare de pace sau măcar de războiu.

Nu se aştepta decât sfârşitul lumii, acel sfârşit dela căpătâiul căruia nu lipseau nici Negrii, ca la sfârşitul oricărei lumi şi pe care Paul Morand şi alte voci sonore ale literaturii occidentale, îl doreau cel puţin în veselie şi orgii. Dar eroul d-lui Igiroşianu nu înţelege să capituleze în faţa vieţii.

Explorându-şi toate colţurile tăinuite ale sufletului, eroul d-lui Igiroşianu se întreabă, la un moment dat, dacă nu-i cumva atins de o nevroză. Răspunsul e o puternică protestare a întregii sale tinereţi.

Răul de care suferă echilibrul moral al eroului romanului depăşeşte contingenţele momentului. Acest rău, când se prezintă atât sub forma nevoii de schimbare sau, mai bine zis, sub forma speranţei pusă în satisfacerea acestei nevoi, pentru a-l scoate din impasul sufletesc în care se găsea, cât şi nevoia imperioasă „de a găsi un scop

bine definit spre a cărui realizare să lase să se îndrepte năvalnică, o obscură forţă interioară", sânt stări de suflet caracteristice adolescenţei din orice timp şi din orice generaţii.

O stare de suflet asemănătoare se răsfrânge şi în reflecţia unui erou tânăr al lui Anatole France: „Aş dori să fiu soldat sau preot spre a-mi cunoaşte precis şi definitiv datoria".

Şerban şi-o explică cu cea mai netedă luciditate: „Incă în pragul lumii pe care forţele lăuntrice în nepotolită fierbere, îl sileau să trăiască pentru uzul lui personal, în afară de realitatea în care nu-i era încă dat să păşească din pricina vârstei".

Problema nu se pune deci aci; această nevoie sufletească i se pare lui Şerban logică şi necesară. Este nevoia imperioasă impusă vieţii sale din copilărie. Ea a progresat cu tinereţa, devenind puterea lui de control interior şi silindu-l să îmbrace haina diferitelor crezuri, pe care le-a părăsit, rămânând pârghia personalităţii omului matur: *probitatea interioară.*

Această probitate interioară îl făcea să caute a-şi justifica orice acţiune faţă de o atitudine sufletească admisă. O preocupare de igienă sufletească îl făcea să se ţină veşnic „într'o stare de asediu a subconştientului, ale cărui manifestări le percepea cu sensibilitatea unui aparat de precizie".

Diferenţa dintre celelalte generaţii şi generaţia „Neliniştiţilor", stă, după cum şi autorul o presimte, în această luciditate, veşnic trează, faţă de un proces care se îndeplinea în alte generaţii automat şi inconştient, prin constrângerea unui cadru de convenienţe şi tradiţii. Din sfărâmăturile vechilor cadre, s'a simţit generaţia lui Şerban silită să-şi cântărească, în grabă, noi valori, în locul celor distruse, să se razime pe o experienţă pripită, mereu expusă prăbuşirii...

La grande peur du XX-ième Siècle, marea aşteptare a unei noi constituiri de viaţă internă şi externă a acestor dizlocări a legăturilor trupului cu sufletul, a omului de adevăr, a erarhiei dorinţelor şi a inteligenţelor, a îmbucătăţirii, cu un cuvânt, a firii omeneşti într'o mulţime de relativităţi.

I. IGIROŞIANU

D. Igiroşianu cunoaşte, evident, toate aceste probleme, pe care occidentul şi le-a pus mult mai clar, căci i-au fost impuse de ambianţă, le-a răsfrânt întâi în sensibilitate şi le-a cercetat apoi în strălucirea netedă a inteligenţei. Meritul său ca romancier stă în a le fi trăit cu mentalitatea şi sufletul de om încă aproape de natură, în mediul turbure al unui popor încă foarte aproape de pământul de pe care abia s'a ridicat, ca să privească spre soare.

Reactivul noului virus trebuia cu necesitate să se realizeze în mediul bio-psihic al acelui instinct „ce se-abate şi la paseri de vre-o două ori pe an" şi care trebuia să dea analiza soluţiei acelui mâl forfotind de „viaţă în posibilităţi", ce este sexualitatea adolescentului, mai ales la un om dintr'un neam încă atât de legat de ogor cum e Românul.

„Un bazar de imagini", o bogăţie de senzaţii, comori de dorinţi, de redat. Iată ce ar fi putut răsuci mintea unui romancier tânăr şi neexperimentat. Din pana unui scriitor, stăpân pe mijloacele de expresiune ale d-lui Igiroşianu, în posesiunea unui material atât de bogat, ar fi putut eşi o operă de transcriere imediată, în care numai fixarea în grabă a unor momente atât de preţioase ca acelea ce alcătuesc urzeala magiei interioare, din romanul său, ar fi fost îndeajuns pentru o bună scriere literară.

Fănă acea *„probitate interioară"*, de care e vorba în roman, d. Igiroşianu, poate, s'ar fi lăsat în ispita uşurătăţii. Simţire de foc, luciditate de gândire... între ele o muche de cuţit: sau bâlbâire lirică în plină forfoteală sau... artă uscată şi abstractă.

Arta de a scrie un roman nu se reduce, la a zugrăvi *tot ce vedem,* a zugrăvi *ce putem din câte vedem.* Este aci o naivitate care şade bine naivilor primitivi, căci naivitatea este un har, o graţie divină ce nu e dată decât celor ce ar putea vedea lumea cu ochii proaspeţi ai celor ce o văd pentru prima oară...

D. Igiroşianu e pătruns de spiritul analizei, de grija de a analiza materialul bogat, dar oarecum brut, al comorilor sale de observaţie. Analiza sa însă, nu merge decât până la punctul din care îi e îngăduit să încerce *a construi,* conştient, din această structură, ce îi e atât de bine cunoscută.

Analiza, acea „boală rusească" de care vorbeşte Cezar Petrescu şi despre care pomeneşte autorul „Neliniştilor": „să-l storci, să-l învârţi, să-l torturezi, până rămâne o biată cârpă cu urmele degetelor pe el", a fost condiţia impusă romancierului de procesul creaţiunii. Explorarea a scos la iveală, rând pe rând, clipele încărcate de posibilităţi de creaţiune, până ce a sosit *momentul germen,* concluzia firească şi naturală a explorării atente, migăloase, sfâşietoare uneori, despre care vorbeşte însuşi autorul în ultimul său capitol. Numai după acest moment, libertatea devine legitimă.

Capitolul cu care se închee cartea şi care e de o amploare impunătoare şi cu adânc răsunet, pune în relief încă una din concluziile impuse de evoluţia desfăşurării romanului: *falşă înţelepciune,* a cărei elaborare de către inteligenţa generaţiilor trecute a fost aceia a unui *contra adevăr,* bariera pe care neliniştea a dărîmat-o cu frământările ei dezordonate. Dar după eliberare, la reconstrucţie, tot inteligenţa trebue să prezideze, — Inteligenţa — aşa cum se desfăşoară „în Olimpienele acorduri ale acelui Largo în sol major de Haendel", care-i apare: „ca o frunte vastă ce se ridică nimbată de înţelepciune şi ca o privire calmă şi încrezătoare, ce se aşterne, plină de lumină şi de caldă şi adâncă înţelegere, peste întreaga existenţă şi peste lumea întreagă".

Generaţia „Neliniştilor" n'a vrut să capituleze în faţa vieţii, ea a luptat pentru ea şi nu împotriva ei.

Romanul d-lui Igiroşianu nu putea să se închee cu versurile lui Charles Guerin:

Ouvre ton lit desért comme un
sepulcre et dors
Du sommeil des Vaincus et du
sommeil des morts,

Ci trebuia să primească epigraful propus de Helga, cu versurile lui Moréas:

Viens humer le fumet et mordre
à pleines dents
A la banalité suave de la vie
Et dormir le sommeil de la bête
assouvie
Dedaigneux des splendeurs des
songes transcendents.

dar complectat de perechea care realizează simbolul sugerat de Haendel, păşind înlănţuită, deşi eliberată, surâzătoare, spre „o viaţă nouă, o viaţă de linişte, de încredere şi de mari realizări virtuale".

Sfârşitul grandios şi sublim este poate tendenţios. Dar oare ne-ar fi plăcut dacă ar fi fost altfel? La urma urmei, nu poate fi atât de absurdă ideia că fericirea ar fi posibilă, cu o nouă „reumanizare" a naturii omeneşti, în realizarea nevoii foarte simple, foarte elementare, de a trăi fără a regreta prea mult cele ce am făcut în trecut şi a suporta consecinţe prea grele pentru cele ce nu am făcut azi, — adică urmând, se 'nţelege, raţiunea, dar nu atât de orbeşte şi de exclusiv...

Am spus de la început că este un roman care nu produce numai plăcere, ci provoacă şi reflexiunea. — In tot cazul, o carte care poate va zgudui puţin indiferenţa şi inerţia inteligenţiei noastre...

IZABELA SADOVEANU

Cincizeci de ani de literatură germană

Johannes Mumbauer a adunat o serie de douăzeci de eseuri critice, într'o formă cu totul nouă, în formă de *portrete ale sufletelor,* în care talentul şi perspicacitatea autorului, a făcut din „Die deutsch Dichtung der neusters Zeit", o operă cu totul aparte în literatura critică. Neputând să rămână un critic pasiv, cititorul poate să nu împărtăşească opiniile acestui scriitor activ şi viguros; aceasta însă nu-l poate împiedica de a preţui spiritul măreţ al lui Johannes Mumbauer, care rămâne unul dintre interpretatorii cei mai inteligenţi ai literaturii germane contimporane, din epoca de cincizeci de ani, până la 1931.

Pentru a complecta informaţia lui Mumbauer, trebue citită opera lui Otto Muller, „Das Individualismus als Schicksal", scrisă cu totul în alt plan şi cu alte perspective, deşi doctrina lui Mumbauer rămâne vie şi dominantă în cartea succesorului său.

Prin doctrină, trebue să înţelegem cugetarea catolică din care se inspiră şi unul şi altul şi le dictează aceleaşi valori, deşi, chiar în afară de punctul de vedere religios, este la ambii aceiaşi luare de contact cu faptul literar, cu opera de artă, prin crearea unei opere de simpatie, în care inteligenţa caută o legătură cu marile certitudini care stăpânesc spiritul cercetătorului istoric şi al criticului. Deosebirea între ei este că, acolo unde Mumbauer vedea mai ales individualitatea creatoare, Otto Miller vede unele tendinţe, al căror reprezentant este artistul, tipul şi purtătorul de cuvânt al acestor tendinţe.

Cronica literară

Dan Petraşincu: Omul gol; Mihail Şerban: Infirmii

Sporirea cantităţii de literatură din ultimii ani pune pe critic în dificultăţi serioase, pe care e bine să le mărturisească în toată sinceritatea. In ţările cu mai veche cultură, critica şi cronica s'au despărţit şi criticul nu-şi mai dă părerea decât asupra autorilor asupra cărora pare a nu mai fi nici o discuţiune de valoare. La noi această despărţire nu e încă posibilă, din felurite pricini, ce nu pot fi examinate aici. Adevărul este că o recensiune poate fi la noi o critică propriu zisă, sub speţa absolutului, şi în acelaş timp o simplă discuţiune cu autorul, o notă culturală. Criticul se va sili să folisească termeni deosebiţi pentru fiecare gen, în speranţa că autorul inteligent îl va înţelege. Dar pentru ce, se va zice, atâtea întortochieri? Pentru ce criticul să nu spună verde: asta-i bună, asta-i rea? Dacă cititorul ar străbate însă nu mai departe epoca simbolismului francez, ar vedea că dintr'o mie de poeţi abia se mai poate reţine un nume, două. Criticul de peste câteva decenii se va mira desigur şi el că un scriitor atât de fad ca G. Duhamel a fost copleşit de toate onorurile. Ar trebui atunci să spunem limpede celor o mie de scriitori că judecaţi în cuprinsul a o sută de ani, n'au nici un talent. Acest lucru nu se poate, în recenzie, mai cu seamă la noi, ţară în plină desfăşurare culturală. Editorul (şi nu numai la noi) cere de pildă azi „un scriitor cu totul nou", cu criterii comerciale, bizuit pe interesul publicului, care vrea să se distreze, pentru noutate. Insă noţiunea de artă respinge ideia relativului acesta care dărâmă pe scriitorul de valoare numai pentru motivul că e vechiu de un an. Şi totuşi criticul n'ar face bine dacă ar reacţiona prea violent, în loc să aştepte ca timpul să pună pe fiecare la locul lui, adică în groapa uitării. Un tânăr autor găseşte azi editor cu uşurinţă, chiar când criticul a osândit dinainte opera sa. N'are deaface. Publicul s'a învăţat să citească româneşte şi în curând va învăţa şi să aleagă. Cronicarul nu trebue să-l sperie. Pe de altă parte nu se poate judeca cu asprime întâia carte a unui autor. E drept că tânărul putea să-şi facă şcoala în manuscris, dar dacă în sfârşit timpurile sunt atât de bune şi a găsit editor, credem că nu trebue speriat nici editorul şi brutalizat nici autorul, căruia nu i se poate tăgădui principial progresul viitor. Experienţa ne spune că autorii neîntemeiaţi pe nici un merit dispar ei înşişi din circulaţiune în scurtă vreme. Cronica noastră este, pe cât ni se pare, cea mai aspră, deşi adesea o socotim prea îngăduitoare. Tânărul scriitor va şti să descopere în ea lupta dintre spiritul critic şi simţul de cultură, şi cum termenii sânt limpezi, să nu ia drept inconsecvenţă ceeace provine numai din o rea citire a articolelor noastre.

Fapt este că noţiunile *autor* şi *scriitor* nu sânt sinonime. S'a încercat şi la noi să se socotească romanul ca un gen aparte, pentru care nu e nevoe de talent, ci de autenticitate „trăire" şi alte de acestea. La fel s'a întâmplat cu teatrul şi încă acum o sută de ani Heine denunţa pe „aşa zişii autori dramatici prin excelenţă", care înlătură din teatru pe scriitori (P. Moreau, *Le romantisme,* p. 226). Unui romancier i se poate ierta să n'aibă stil, culoare lexicală, dar el trebue să fie scriitor, adică trebue să dea oricărui fapt pe care pune mâna o astfel de structură încât acela să nu se mai poată explica decât ca un mod al personalităţii sale. Construcţia, autenticitatea, masivitatea, sentimentul de viaţă, toate acestea sânt condiţii de amănunt şi adesea simple iluzii critice. Fundamentală rămâne putinţa de trans figurare a lumii, de absorbiţie a ei în lumea interioară. Adevăratul romancier rămâne un poet, adică un autor de poeme, fiind că nu trebue să se uite că între Virgil, Ariosto pe de o parte şi Flaubert pe de alta nu e deosebire de esenţă, romanul fiind continuarea epopeei. Numai criticul care judecă sub unghiul înalt al creaţiei poetice va şti să deosebească documentul psihologic şi social de creaţiune. *Ion* al lui Rebreanu e un poem Dacă însă poetul epic e rar, autorului îi este dat să pregătească apariţia lui. Un autor este acela care descoperă fapte şi relaţii, un om de „trăire" şi autenticitate, de obiceiu profesor, medic, militar, proletar, cunoscător adânc al unei singure stări umane, pe care n'o poate inventa, al stării sale.

Când am recenzat întâiul roman al d-lui Petraşincu, am lăudat tocmai această latură interesantă a autorului cu năzuinţa de a deveni şi un scriitor. Cartea se desvăluia cazuri sufleteşti şi sociale ce scăpaseră romancierilor noştri şi care făgăduiau, prin chiar această atenţie, posibila evoluţie spre arta scrisului. Noul volum (de astădată de nuvele) *Omul gol* reprezintă o candidatură serioasă la titlul de scriitor şi nu ne rămâne decât să examinăm sorţii autorului nostru de a face cândva parte din grupul creatorilor. Trebue să observăm dela început că stângăcia de tratare s'a făcut mai puţin însemnată, deşi stilul rămâne mereu rebarbativ şi uneori într'o formă care arată nepătrunderea încă a sensului unor termeni. Să analizăm însă *Povestea unei morţi umane* ce dovedeşte la autor obsesia stărilor morbide. Un inginer a descoperit la Predeal locuinţa tânărului său prieten Rudy Botez, om bogat şi monden dispărut deodată din lume şi asupra căruia plutea svonul că s'ar fi căsătorit cu o femee de proastă calitate şi pe deasupra tuberculoasă. Inginerul are prilejul să afle adevărul în sfârşit. Fâstâceala lui e însă lipsită de tact şi nu arată pe omul cultivat. „Pentru un moment — zice el — îţi mărturisesc că nu înţeleg atâtea lucruri dela tine... această femee, gestul tău... Vezi... s'au vorbit atâtea pe seama ta încât m'am zăpăcit complet..." Cum poate îndrăzni un om cu bun simţ să spună „această femee" şi să facă aluzii la lucruri pe care trebue să aibă aerul că le ignorează? Totul vine din neîndemânarea d-lui Petraşincu de a desvolta situaţiile ipotetice. Apare şi femeea şi autorul mai mult o defineşte decât o descrie (aceasta va fi şi în alte părţi regretabila sa metodă) găsind că e „cam comună" dar că are o „acută esenţă de feminitate", ceeace e prea general. Soţii rămân însfârşit singuri şi acum începe să se contureze un posibil conflict între ei. Lucia are înclinaţiuni erotice şi Rudy le reprimă din grijă pentru sănătatea ei, cu bănuiala totuşi că mâne rolurile se pot inversa. Atunci Lucia, ca orice bolnavă, începe să suspecteze (şi acest punct psihologic e bun). I se pare că Rudy o îngrijeşte de milă, că-i e frică de ea, de boala ei molipsitoare. Naraţiunea e interesantă dar şi iritantă prin acea intenţie permanentă de detectivism psihologic, gătit cu termeni de roman senzaţional (totul e „straniu", misterios). Lucia, în fond vindecată, are o nouă indispoziţie, care îngrijorează pe soţ, însă doctorul susţine că e cu totul altceva, făcând aluzie la necesitatea erotică. E aproape firesc să ne însuşim bârfirile lumii şi să ne întrebăm de ce Rudy s'a căsătorit cu o tuberculoasă. Inclinarea lui e hotărît patologică şi trebue analizată, în cadrul mentalităţii romantice. Conflictul întrevăzut la început se spulberă căci doctorul observă (cu o lipsă de tact scandaloasă) că Rudy e acel care ar trebui să se îngrijească. Iată dar o altă nuvelă, de caracter medical. Lucia, tip adaptabil, a învins boala, Rudy, om voinic dar inoculabil se va molipsi şi va muri. Problema a fost discutată cu aprindere. Sânt unii care cred în contagiune şi o dovedesc statistic, alţii care o resping. Se pare însă, că molipsirea între soţi e foarte puţin probabilă. In fine, d. Petraşincu provoacă o excursie pentru ca Rudy să răcească (descrierea căderii onirice din febră e foarte interesantă), omul scuipă sânge şi moare. Dar mai înainte se întâmplă un fapt bizar. Rudy doreşte pe Lucia şi crede că a venit momentul să se ridice restricţia erotică. Lucia însă îl refuză, socotindu-se foarte bolnavă şi lucru şi mai curios, bărbatul aşa de ipohondru de obicei n'o examinează mai de aproape ci se duce să se culce. Când peste câteva ore, după hemoptizie, năvăleşte înspăimântat în odaia nevestei, o găseşte împreunată cu Corneliu, oaspetele. Dar de ce? Dacă era o necesitate fizică, de ce Lucia şi-a respins soţul? Când s'a desvoltat în această femee duioasă acea neagră ingratitudine? Şi de ce nu s'a analizat măcar logica absurdului? Rudy pe patul de moarte lasă averea Luciei şi o împinge ca la cinematograf în braţele trădătorului, în chip de supremă ironie, lasă el a se înţelege. Dar totul rămâne de un gust îndoelnic şi mai ales fără motivare.

Omul gol tratează situaţia unei fete mature, inteligente şi urîte, Popi, (numele e împrumutat din romanul d-lui Scorţescu) care după un flirt cu junele prozator Paul, bagă de seamă la o excursie că tânărul e logodit şi că ea nu poate lupta cu natura. Rostul ei este să fie de spirit, într'un cenaclu literar, pe o canapea. Delicateţea ar fi cerut în alte împrejurări să tăcem izvoarele acestei nuvele, dar paginile sânt atât de transparente, încât cel mai bun lucru e să restabilim adevărul, spre a nu da eroarei prilejul să prindă rădăcini mai târziu. E la mijloc şi o chestiune de etică scriitoricească. Cine citeşte, printre intelectualii care au frecventat cenaclul „criticului X" adică al d-lui Lovinescu sau au citit măcar memoriile acestuia din urmă, că Popi e descendenta unui mare scriitor român, că stă în fundul canapelei şi dă judecăţi literare, că are părul creţ şi faţa „fără vârstă", etc., strigă numaidecât: dar aceasta e d-ra Bebs Delavrancea! Identificarea e brutală, fără discuţie. Atunci cunoscătorul îşi va da numaidecât seama că toată îndrăgostirea eroinei de frumosul şi oacheşul Paul e o ipoteză ce nu poate fi pusă de loc pe seama inteligentei şi graţioasei prototipe, pe care autorul, într'un chip cam sinistru o omoară şi o înmormântează, şi că d. Petraşincu s'a inspirat numai, cu multă independenţă, privind din uşă pe biata domnişoară. Asemenea procedări nu le găsesc recomandabile, mai ales când e vorba de o femee, de vreme ce tema putea fi tratată în pură ficţiune, fără denaturarea adevărului. Este totuşi în nuvela d-lui Petraşincu un element interesant, de natură poetică. Paul spun fetei un soiu de poem, în care se vede pe sine gol prin pădure:

Spiritul gol se plimbă'n pădure
Adonis strălucitor cu cap de
bou ...

Fără nici o ironie, poezia trebuia s'o spună Popi. Ea, fată inteligentă şi neluată în seamă, şi-ar fi exprimat astfel, cu un amestec de adevărat lirism şi ascunsă răutate, dorinţa de împreunare cu frumuseţea masculină, care din punct de vedere intelectual e bovină, dar nu mai puţin Spirit, adică schemă a lumii animale. In aceste pagini se află un duh mitologic adevărat, care cu mai mult talent literar, ar fi dat o compunere de imaginaţie şi ironie romantică. In *Accidentul* interesant e numai punctul de plecare, cu structura visului. Bărbatul din tren care vede o

Urmare în pag. 16-a

Insemnări și polemici

Eminescu și Herder

Poezia de tinerețe Speranța *a părut d-lui C. C. Giurescu originară din* Hoffnung *de Schiller* (Revista ist. rom., 1893, *apud Iorga,* Ist. lit. rom. cont., I, p. 129, *care admite izvorul). Nu*

M. EMINESCU

poate fi însă vorba de un izvor ci de o temă care circula într'o vreme. Mișcarea versului, nu și a strofei, e într'adevăr schilleriană, cuprinsul însă e cu mult prea îndepărtat. Dimpotrivă traducerea din italienește a lui Herder (după Antologia italiana *a lui Hagemann),* Das Lied der Hoffnung, *cu vers deosebit, are planul poeziei lui Eminescu. Speranța întărește pe sărmani:*

Hoffnung, Hoffnung, immer grün!
Wenn dem Armen alles fehlet,
Alles weicht, ihn alles quälet,
Du, o Hoffnung, labest ihn.

Cum mângâe dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii!
Tristeță, durere și lacrimi, amor,
Azilul își aflã la sinu-i de dor
Și pier, cum de boare pier norii.

Marinarul în primejdie speră:

Wenn die Meereswogen brüllen,
Singet der Sirenen Schaar;
Hoffnung kann die Fluten stillen,
Führt den Schiffer durch Gefahr

Așa marinarii pe mare îmblând,
Izbiți de talazuri, furtune,
Izbiți de orcanul ghețos (și) urlând.
Speranța îi face de uită de vânt,
Și speră la timpuri mai bune.

Sclavul în lanțuri speră și el:

Jener, der das Reich verloren,
Dieser in der Fesseln hier,
Der, zum Sklaven nur geboren,
Alle, alle singen dir:
Hoffnung, Hoffnung u. s.

La cel ce în carcere plânge amar
Și blestemă ceriul și soartea,
La neagra-i durere îi pune hotar,
Făcând să-i apară în negru talar
A lumii paranimfă — moartea.

Mai sânt și alte părți din plan comune, însă Eminescu a desvoltat mai multe puncte. Nu înseamnă că Eminescu a pornit numaidecât dela Herder, dar poezia lui este de tipul aceleia herderiene. Metoda aceasta de a defini sentimentele aparține poeziei vechi și Alecsandrescu însuși a folosit-o (Fericirea). — G. C.

Moartea lui Alexandru Glazunov

Alexandru Glazunov a murit la Paris, unde se retrăsese cu câțiva ani în urmă, într'o modestă și tăcută locuință.

Glazunov s'a născut în 1865 la Petersburg. A fost elevul lui Rimsky-Korsakov, a cărui influență se menține în întreaga sa operă.

Muzica lui a avut o popularitate a cărei amploare s'a putut constata în 1907 când, cu ocazia celor douăzeci și cinci de ani de carieră artistică, a fost sărbătorit de iubitorii de artă din toate colțurile lumii.

Cu timpul însă, arta lui a pierdut încetul cu încetul din actualitate, devenind tot mai depărtată de noua muzică rusă, care pornea pe căi cu totul noi, față de cele urmate de marele artist.

Glazunov a fost unul dintre ultimii martori ai epocii de glorie cunoscută de „Katușka", epoca grupului Mussorgsky, Borodin, Rimsky-Korsakow, Balakirew și Cezar Cui.

Un președinte de două ori președinte

E vorba de Jean Vignaud, președintele Asociației „Criticii Literare Franceze", ales, în unanimitate, președinte al societății „Gens de Lettres", fiind, astfel, pentru douăzeci și patru de ore, de două ori președinte. Cu această ocazie, a răspuns felicitărilor lui Georges Duhamel, care refuzase președinția aceleiași societăți, unde fusese ales tot cu unanimitate de voturi.

general englez, apoi, după armistițiu, tot ca delegat al ziarului Petit Parisien *a urmărit discuțiile și încheerea tratatului de la Versailles.*

Se poate vedea de aci enorma documentare asupra oamenilor și faptelor pe care o posedă literatul ce a avut o astfel de activitate gazetărească.

In curând eminentul scriitor își va începe „memoriile", care vor apărea sub titlul de „Mémoires d'un meunier honnoraire". A căpătat acest titlu la o întrunire a morarilor din Paris, pentru faptul că a reconstruit o moară pe Loire, într'o regiune unde au fost odată multe mori și unde nu se află azi, decât singură moara lui în stare de funcțiune. Acolo se va retrage în timpul liber, spre a relua contactul cu natura și a-și scrie memoriile.

E mult mai mândru de faptele sale practice, decât de frumoasele-i opere literare. Ca titlu de noblețã, își valorifică succesul cu reconstruirea morii, dar mai ales cu prosperitatea admirabilă la care a ajuns „Asociația Criticii" sub președinția *sa.*

Martin du Gard — André Thérive — Jean Vignaud

„Nu voi fi de două ori președinte decât pentru 24 de ore. Mâne va fi ales succesorul meu la „Asociația Criticii". Un baston de mareșal e frumos, — dar două?... Ce, vrei să se creadă că nu pot să mă țin în picioare decât sprijinit în două cârji?"

La „Asociația Criticii", după propunerea lui Jean Vignaud, a fost ales André Thérive președinte și Maurice Martin Du Gard vice-președinte.

Jean Vignaud este cântărețul splendidei culori mediteraniane, de care sânt impregnate toate romanele sale. „Sarrati", „La Maison du Maltais", ca și ultimul, de curând apărut, „L'Ange du treiziéme jour".

Ca președinte al „Criticii literare", el a organizat congresul „Presei Latine" în Antile, congres despre care „Adevărul Literar" a vorbit la timp, și care a rămas în amintirea participanților ca o vizită în Paradis, un paradis paradoxal, amenințat în tot momentul de dezlănțuirea unui cataclism.

E originar din aceiași regiune a Franței, Charentais, de unde se trag: Loti, Fromentin, frații Jean și Jerôme Tharaud, — împărtășind cu ei aceiași dragoste pentru țările mediteraniane. Spre deosibire de predecesorii săi, el nu s'a gândit însă, să aprofundeze lumea arabă, ci s'a mărginit să arate numai ce au făcut Francezii în Africa de Nord.

A studiat astfel, în Algeria, ținuturile cărbunelui, la Ifax pe acelea ale fosfatelor și bureților, la Oran, pe acelea ale vinului și ale grâului. Se cunoaște în opera sa literară, influența debuturilor sale de ziarist în observațiile pătrunzătoare și solidele cunoștinți despre oameni și locuri de care dă dovadă.

A debutat în adevăr ca secretar la Revue d'Art dramatique, *colaborînd cu Besnard, autorul dramatic, Fernand Gregh, Robert de Flers, Romain Rolland. A trecut apoi la* Aurore, *unde a lucrat cu echipa lui Buré, constituită din Paul Boncour, François Albert, Mandel. Apoi, timp de 11 ani a lucrat* la Petit Parisien, *semnând, împreună cu Tardieu, cronici, cu pseudonimul Jean Frollo.*

Războiul l-a făcut la cartierul

Când a venit Jean Vignaud la președinție, nu erau la casă decât unsprezece sute *de franci. După șase luni, asociația avea* o sută douăzeci și cinci de mii de franci.

Se servesc rente multor autori celebri care nu și-au putut asigura bătrânețe omenești de pe urma activității lor literare.

„Cred, zice acest energic președinte, că asociațiile noastre de intelectuali trebue să lucreze din ce în ce mai activ, pentru că viața tuturor, și mai ales a intelectualilor, devine din ce în ce mai grea. Se poate însă face foarte mult, când președinții se ocupă serios și efectiv.

Jean Vignaud vine în fruntea societății scriitorilor francezi, cu un suflet bogat de cunoștințe reale, plin de idei fecunde și planuri bine precizate, și pune, cu tot devotamentul unui suflet nobil, puterile sale de realizator practic, în serviciul confraților săi intelectuali.

Binele și răul

Charles Ledré a scris în „La vie intellectuelle" un studiu foarte interesant asupra „Luptei dintre bine și rău la Tolstoi și Dostoewski":

Răul, la Tolstoi, rezidă mai cu seamă în trup. La Dostoevski, spiritul și sentimentul de mândrie în acelaș timp au superioritate asupra trupului: marele Inchizitor și Stavroghin. Familia Karamazov va ilustra cu prisosință acest adevăr dela Smerdiakov, care omoară din spirit de josnicie, până la Ivan, filosoful sceptic și negativist, până la mediocrul Dimitri și bătrânul Fedor, acel mare destrăbălat, care-și iubește numai viciul său.

Urmează apoi toți acei supraoameni creați de Dostoevski, toți acei care se cred urmașii lui Napoleon și care, fiindcă se credeau de talia lui, își creau pentru propria lor întrebuințare un cod subversiv de morală și conduită în viață. Iată cum se exprimă unul dintre eroi, relativ la o viitoare revoluție: „Va fi— spune el — o dezordine și-o zăpăceală cum n'a mai cunoscut vreodată lumea".

In ceiace privește pe Raskolnikov, el e însuși tipul semi-eroului, a cărui voință șovăitoare sfârșește prin a trăda spiritul său de mândrie.

Să-l analizăm pe acest ultim personagiu.

Care e scopul lui Raskolnikov?

Să lucreze, să realizeze lucruri mari, să servească omenirea și mai întâi pe ai săi.

Dar pentru toate acestea e prea sărac. Dacă ar omorî?

„Ei bine, — spune el, — dacă omul nu-i în adevăr laș, el trebue să calce în picioare orice teamă sau prejudecată".

Sub impulsia acestui gând nietzschean, spiritul său lucrează și mâna lovește. Din ziua în care a omorît însă, se manifestă un dezacord profund, organic între scopul propus și mijloacele psihice de care dispune. Va avea remușcări?

Nu; el nu se gândește încă să regrete fapta săvârșită, dar fără să-și dea seama, prin negura boalei, a descurajării și a groazei, Raskolnicov simte că el însuși a rupt orice legătură cu viața normală.

Eroul lui Dostoevski e un paria spiritual. Un paria și un obsedat. După săvârșirea crimei, rămâne dezorientat, copleșit de grozavul secret, care-l frământă.

O fată de stradă, o victimă a răutății omenești, având, — după cum spune Marmeladov, — „o privire care nu aparține ființelor umane, o privire ca aceia a îngerilor, care se înduioșează pentru orice greșală a oamenilor dar fără să-i condamne" e ființa care primește confesiunea criminalului. Aici — cu toată delicateța literară și morală a subiectului — Dostoevski a atins punctul culminant al patetismului.

După acea oră de groază, în care are loc mărturisirea, Sonia înțelege noua sarcină care se impune dragostei sale.

Ea va trebui să deștepte un suflet care nu se cunoaște, în care binele și răul sânt în luptă.

La Tolstoi, tragedia umană nu oferă acest caracter de dureroasă violență, nici acele conflicte „in extremis", care ne vin în minte oridecâte ori ne gândim la povestea lui Raskolnikov.

Ana Karenin, de exemplu, nu ne afundă în Infernul vulcanic prin care trece — după cuvintele lui Peguy — „eterna urâțenie a temporalelor lepre".

Ea ne prezintă un suflet de rând, banal, sedus de frivolitatea secolului, pe care-l atrage adulterul și de care se ferește cât poate: „In sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu am trecut primejdia", — își spune Ana în drum spre Petersburg, fără să știe că Vronsky e în acelaș tren.

Ana Karenin nu încurajează greșala care o urmărește și caută să se convingă tot mai mult de datoriile ei.

Ea e însă prea slabă, iar soțul, care n'a căutat niciodată s'o înțeleagă, e ironic, rece, formalist, tocmai în aceste momente grele.

Iată planul pe care și-l pregătește soțul înșelat în timp ce Ana se întreține cu Vronsky.

— „Va trebui s'o facă să înțeleagă: 1) însemnătatea și importanța opiniei publice; 2) însemnătatea religioasă a căsătoriei; 3) nenorocirile care vor urma pentru fiul lor; 4) nenorocirile care se pregăteau pentru ea însăși".

Toate astea sânt minunate, dar nu reușesc să împiedice răul.

Tolstoi ca psiholog și moralist ne descrie apoi căderea care urmează, umplând sufletul Anei de tristeță și de remușcări.

In cele din urmă, survine inevitabila și deplorabila comedie cotidiană în care e atrasă nenorocita eroină, care nu are nici fericirea de-a crede în divinitate.

Dacă cel puțin ar putea să-și spiritualizeze prin credință marea-i durere! Ana însă e o păcătoasă frigidă, sfintele icoane n'o ajută cu nimic, și încetul cu încetul se adâncește tot mai mult acest suflet dezamăgit într'o disperare mută, care o duce repede spre gestul final.

O femee ordinară, banală?

Poate că da. La moartea lui Dostoevski însă, (Tolstoi i-a supraviețuit treizeci de ani) autorul operei „Război și Pace", îi mărturisea lui Strakov: „Niciodată nu l-am văzut pe acest om, dar acum când nu mai este, simt dintr'o dată că nimeni nu-mi era mai prețios, mai aproape, mai necesar decât el".

femee ar dori desigur să se întâmple o deraere ca să se afle alăturat de călătoare. Această ipoteză latentă autorul a tratat-o ca realitate cu efecte bune pentru bărbat, dar cu încheere absurdă. In *Aura, halucinata,* mai mult decât analiza spiritului de bigamie, mișcă faptul tulburator și enigmatic al cântecului celei lalte femei în vreme ce bărbatul se împreună cu ceastălaltă. *Părintele Pricup* mi se pare, dar nu mai pentru idee, cea mai valoroasă. Un preot de ispravă privește cu concupiscență o fată suedeză care se scaldă în Argeș. Fata e pe cale de a se îneca, popa sare din ascunzătoare și cuprinde pe fată în brațe. Neștiind să înoate se îneacă împreună cu ea. Autorul dă a înțelege că motivul preotului este lascivitatea și că legenda de martir de mai târziu e un exemplu de felul cum se creiază miturile. Metoda e a lui Anatole France. In fond, posibila concupiscență se purifică aici cu înclinarea firească spre bine și preotul rămâne ca un simbol al complexității naturii umane. In halucinație, în mitologism mai degrabă decât în observație credem noi că se află mijloacele prin care d. Petrașincu ar putea străbate drumul greu dela starea de autor la cea de scriitor.

•

D. Mihail Șerban în romanul *Infirmii* contribuește și dânsul la progresul documentării în literatura noastră, întrucât încearcă în chipul cel mai onorabil să analizeze sufletul bolnavilor. Tania e o cocoșată, Ipcar un epileptic și ceva mai târziu un hemiplegic. Lily moare de pneumonie, învățătorul, care o iubea, de o boală de piept, doi eroi sânt nebuni, Molca e hermafrodită, „bărbățoiu". Două femei mor din cauza unui avort iar doctorul care din bunătate a făcut operațiile se sinucide de disperare. Materia este în sine sguduitoare și dă de gândit asupra mizeriilor umane (de aceea recomandăm cititorilor cartea) iar sfârșitul cu dragostea dintre hemiplegic și cocoșată mișcător.

PS. In numărul pe Mai din *La nouvelle revue française* un poet Emm. Lochac publică o serie de *Monostiches,* care sânt foarte asemănătoare cu poemele recente într'un vers ale d-lui Pillat. Evident, d. Pillat a descoperit însuși acel mod și nu poate fi vorba de imitație după modele ulterioare. Sânt în lumea literilor idei care plutesc în aer (și mă întreb dacă d. Lochac e la întâia publicație de acest fel sau dacă n'a avut la rându-i un model) de aceia supun istoricilor literari ai lucrurilor mai recente această problemă.

G. CALINESCU

In Colecția „Șantier" a apărut:

CONST. GRAUR

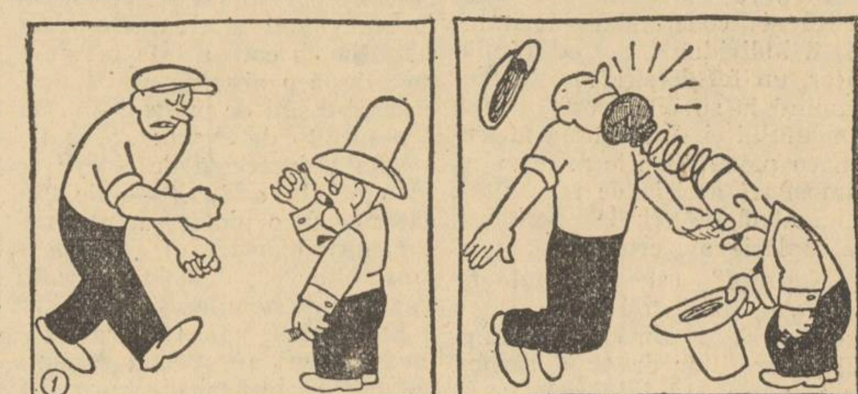
PORTRETE SOCIALISTE

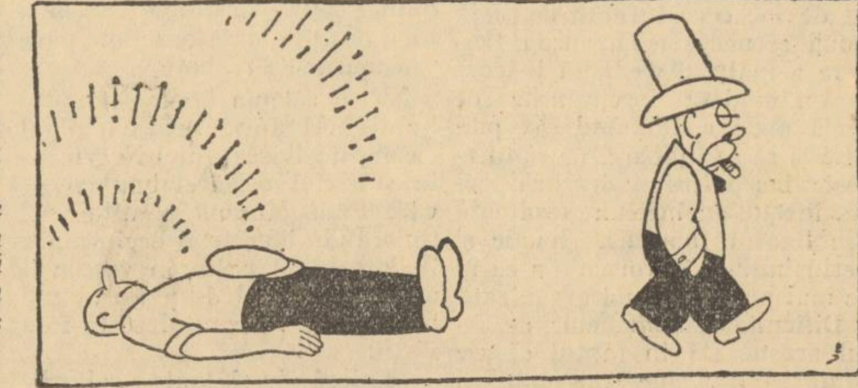
C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mișu Ionescu. — Ioan Adam. — Ștefan Tatovici, — Severine.

Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu

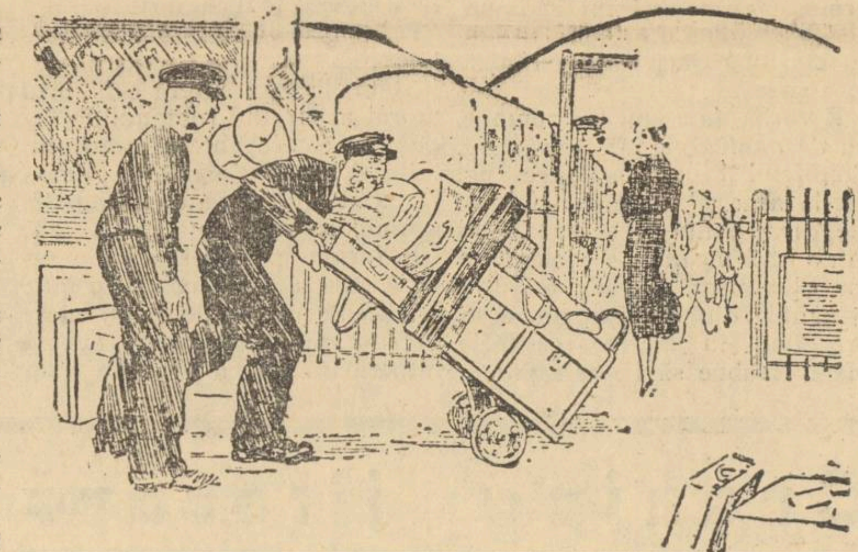
De vânzare la librării — Lei 12

Atelierele „Adevărul", str. Const. Mille No. 7—11.

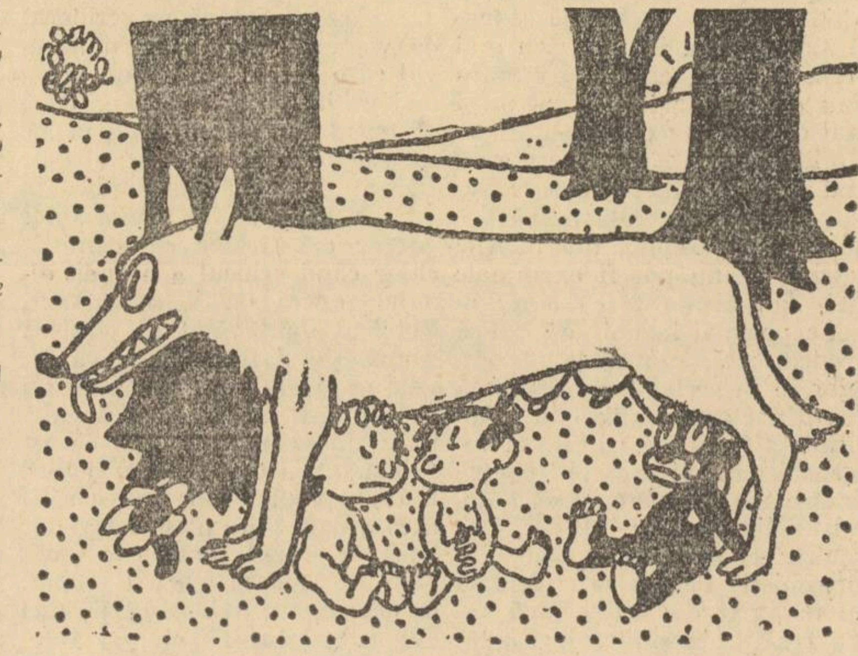

Sistemul lui Adamson

— Și când te gândești că are să umble toată vara numai în maillot de b...

Remus, Romulus și.... Renegus.

— Trebue să-ți fac o mărturisire, papa. M'am însurat azi dimineață, în secret.

— Insurat eu însumi, nu-ți pot face reproșuri pentru poziția ta...

A apărut:

H. SANIELEVICI

„In slujba Satanei?!"

(O necruțătoare critică a culturii actuale)

vol. II

un volum de 400 pagini, legat în pânză, cu o copertă exterioară ilustrată, în culori prețul 130 lei.

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU
1936

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 808
Duminică 31 Mai 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Alegerile dela Academia Română

In urma raportului elogios al d-lui Mihail Sadoveanu, secția literară a Academiei Române a recomandat pentru un loc de membru activ pe d. I. A. Bassarabescu, care a întrunit șapte voturi pro și unu contra.

Recomandarea d-lui Bassarabescu n'a fost însă o simplă recomandare. D. Sadoveanu a amintit secției literare, că ea a recomandat și anul trecut pe d. Bassarabescu — iar plenul l-a respins. Era și o chestie de demnitate, ca d. Sadoveanu să-și mențină raportul, iar secția literară să facă recomandarea — atât ca o recunoaștere a meritelor candidatului, cât și ca un act de protest împotriva plenului, care a nesocotit voința secției.

Astfel se explică aproape unanimitatea voturilor. (A fost ce-i drept un vot contra, deși toți alegătorii declaraseră că votează pe d. Bassarabescu — ceiace-i cam straniu pentru un corp select ca Academia Română).

Ce s'a întâmplat însă?

Cum au intrat juriști și'n Academie, un avocat chițibușar a descoperit un regulament, care n'ar fi fost respectat — în toate amănuntele-i procedurale — la votarea d-lui Bassarabescu. Și plenul Academiei a invitat secția literară să anuleze alegerea și să voteze a doua oară după toate prevederile reglementare.

In secția literară, — d. Sadoveanu, președintele secției, a scos în relief partea neserioasă a lucrurilor: amestecul chițibușurilor avocățești de judecătorie în atitudinea luată de secție. Intr'adevăr, — a spus d-sa, —problema-i: care-i voința secției? pe cine îl recomandă secția?

Punctul de vedere al d-lui Sadoveanu a căzut în minoritate. Atunci d-sa, în semn de protest, s'a abținut dela vot.

Iar rezultatul răsvotului, după noua „procedură", a fost — că d. Bassarabescu n'a avut decât două voturi, deși cu trei zile înainte avusese șapte voturi.

Cum d. Sadoveanu și-a menținut părerea — înseamnă că patru din membrii care au votat la primul scrutin pe d. Bassarabescu, l-au trădat la scrutinul al doilea produs după trei zile.

Cum s'a putut obține acest rezultat?

Răsvotul coincidea cu o nouă combinație între membrii plenului și membrii secției literare. „Il votez pe cutare, dacă d-ta îl votezi pe cutare"...

Ca subt regimul cenzitar de pe vremuri, când electorii politici „lucrau" pe alegătorii de la colegiul I de Cameră și dela ambele colegii ale Senatului, — academicienii electori s'au „lucrat" între ei.

Rodul acestor „lucrături" și combinații a fost căderea d-lui Bassarabescu.

In afară de rezultatul practic al votului, rămâne în discuție și partea morală.

In dezagregarea sufletească, Academia Română — care cuprinde un mănunchi de cărturari, scriitori, artiști și oameni de știință — părea o stâncă de rezistență. Opinia publică se uita cu respect la numele „nemuritorilor". Cărțile premiate de Academie se bucurau de-o atenție în plus din partea cititorilor.

Și de-odată — sistemul voturilor și a răsvoturilor, „lucrături", combinații, intrigi...

Intr'o zi, șapte membri consideră pe cineva demn de a fi membru al Academiei, iar a treia zi patru din acești academicieni (dupăce secția acceptă procedarea ofensatoare a răsvotului) își retrag cuvântul, adică votul dat, consideră pe cel recomandat ca nedemn și aleg pe un altul.

Ce exemplu de forță morală, demnitate și caracter — dă Academia opiniei publice, mai ales în aceste vremuri de șovăiri și de compromisuri... când poporul așteaptă de undeva cuvântul sincer al convingerilor, actul demn, fățiș și curajos drept reazem sufletesc, drept îndreptar și resort pentru avânturi?

Politicianismul dela Academie lovește nu numai în prestigiul acestei instituții, dar și în nădejdile de îndreptare ale poporului.

Noroc că votul secției literare a fost salutat de un bătrân academician cu cuvintele: „Să ne fie rușine obrazului!"

Acest glas ne face să mai sperăm în lumea dreptății...

M. SEVASTOS

Antoine de Saint-Exupery

Când vor apărea aceste rânduri, Antoine de Saint-Gxupéry, cunoscutul pilot și scritor francez, se va afla in mijlocul nostru.

Invitat al Aero-Clubului român, Saint-Exupéry nu vine însă la noi numai ca sol al aviației franceze ci și ca reprezentant strălucit al literaturii patriei sale — pe care a îmbogățit-o cu opere de valoare îndiscutabilă.

In Franța, țară în care instinctul popular știe să scoată din anonimat pe adevărații eroi și să-i răsplătească după merit, zburătorul Saint-Exupéry a devenit aproape o figură legendară.

Ce a însemnat ultimul deceniu pentru Saint-Exupéry o aflăm din Courrier-Sud *și* Vol de nuit, *cele două romane ale sale, cărți care au pus bazele literaturii aviatice, gen literar născut sub ochii noștri și ajuns azi în plină desvoltare. Spun „romane" deși nu știu dacă termenul e propriu față de o operă în care nimic nu e ficțiune, totul fiind adevăr, realitate, viață. Cărțile lui Saint-Exupéry — se spunea acum câteva săptămâni într'un articol consacrat operei lui Saint-Exupéry * — n'au fost scrise la masa de lucru, ci la bordul avionului, în cursă de noapte, în acele ore de calm și meditație când, între două escale cunoscute și sigure, pilotul poate să se aplece deasupra gândurilor sale și să le destrame unul câte unul, pentrucă știe că înaintea lui văzduhul nu-i pregătește nici o piedică, iar noaptea nici o primejdie. Atât* Courrier Sud *cât și* Vol de nuit *nu cuprind decât senzații încercate, bucurii și primejdii trăite, și figuri omenești unice poate, dar adevărate. Rivière din* Vol de nuit, *acest uluitor conducător de oameni care, pătrunzându-se de adevărul că fericirea omului nu este în libertate ci în acceptarea unei datorii, știe să insufle această convingere piloților săi, schimbându-i astfel în supraoameni, acest Rivière, spun, nu este un mit și nici un simbol ci cea mai pură realitate.*

„Tot atât de adevărate, sânt și celelalte personagii ale lui Saint-Exupéry, cu toate că fiecare din ele se ridică la o virtute supraomenească, la o întrecere de sine care e departe de a fi comună. Această năzuință către întrecerea de sine, care revine ca un leit-motiv în opera lui Saint-Exupéry, constitue fără îndoială o realizare de o impunătoare înălțime morală. Și figura aceasta a omului care nu-și face din el însuși scopul vieței sale, ci se subordonează și se sacrifică acelui tainic „simțimânt obscur" ce-l domină din găoacea lui de ascunziș și-l cârmuește spre îndeplinirea unei datorii, îmi pare egală în noblețe cu aceea a eroilor antici".

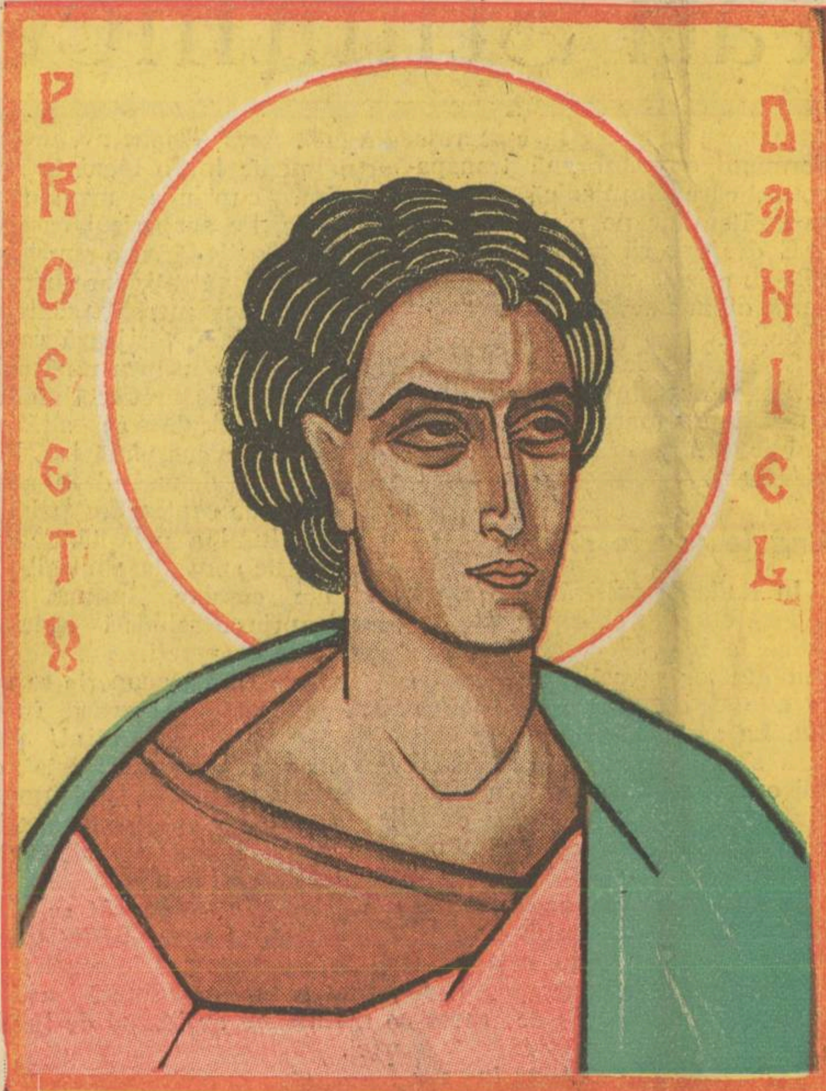
Iar mai departe:

„Când e vorba de scrisul lui Saint-Exupéry, cuvântul poezie întrebuințat adineaori nu trebue interpretat ca o figură de stil ci trebue luat în accepția lui proprie. Saint-Exupéry este un poet autentic și un creiator de imagini.

Iată de ce — în chip de bun venit — urăm gloriosului zburător poposit azi printre noi să aibă cât mai curând prilejul să pornească din nou dealungul drumurilor fără de pulbere ale văzduhului. Lumea minunată și tainică de deasupra noastră îi va deschide larg porțile și-i va îngădui să plăsmuiască noui creații literare, pe care le așteptăm de pe acum cu interes și cu nerăbdare.

EMIL COLIU

* Vezi *Adevcrul Literar*, nr. 800.

C. I. Pașcanu — Profetul Daniel

Poem de primăvară

Domnului G. Călinescu

Femeia dezgropată zăcea pe masă, goală.
Pălăvrăgea un graur, prindeau copacii grai.
Veșmântul de mătasă pătruns de umezeală,
Tânjea zvârlit în racla cu solzi de mucigai.

Involți și tineri încă pe trupul supt și rânced,
Din roase sfârcuri sânii musteau verzui mister.
Secătuiți de somnul întunecos și lânced,
Se prăbușiră ochii în fund de putred cer.

Pecingenea păscuse pe bulbucatul pântec,
Suiau în aburi vineți strivitele dorinți.
Incet ca amintirea unui sărut sau cântec,
Cu unghia o rază o ciocănea pe dinți.

Duhnea nepăsătoare pe scânduri lăbărțată,
La umeri mâzga pielei era molatec fald.
Făcând năzbâtii vântul prin iarba sprincenată
O pipăia cu botul catifelat și cald.

Se rătăcise glasul prin timpul fără pregei,
Opritul umblet curse din țeapănul picior,
Dormea cu câte-o moarte în fiecare deget
Și brațele ucise de neclintirea lor.

Rugându-se văzduhul cădelnița cu soare,
Hulubii rugei sale se coborau în stol.
O muscă bâzâise prin gura rânjitoare,
Apoi porni pe buze, spălându-se domol.

Sub cearcănul tăcerii pleoapa se cojise,
Pe fruntea ei, pecete de negru curcubeu,
Veghind-o de departe, bărbatul ce-o iubise,
Suspinul cu batista și-l apăra mereu.

Buimacă de pustiul de dincolo de soartă,
Privirea lui mânată de-un scrâșnitor imbold,
Cu jale și cu scârbă se prelingea pe moartă,
Intârziind prostește la coapsă și la șold.

Dar chipul blond dintrânsul, desprins de toate cele,
Surâzător deasupra priveliștei plutea.
Duhnea răpusul suflet pe maldăru-i de stele,
Cu numele femeei brățara ruginea.

Răzbea sinistru craniul din scofâlcita față,
Se scutura scheletul de cărnurile vechi.
Și tot ce-a fost mireazmă și melodie'n viață,
Ieșea ca niște râme din nări și din urechi.

Bucșitele miazme se năpusteau să scape,
Cu-atâta'nverșunare în preajmă tăbărând,
Că trandafirii 'n floare, înăbușiți aproape,
Se zbuciumau alături, să fugă încercând.

Foșneau prelung copacii, pălăvrăgea un grau
Femeia desgropată se destrăma vâscos.
Și numai părul proaspăt, ca un regret de aur,
Se desfrunzea pe creștet, zădarnic de frumos.

GEORGE LESNEA

HENRI DE REGNIER

O telegramă a anunțat moartea lui Henri de Régnier, poet și romancier, născut în 1864.

Pentru cei ce aveau douăzeci de ani între 1895 și 1900, Henri de Regnier a fost poetul preferat, dar a rămas și pentru cei care au împlinit douăzeci de ani în clipa în care intrau în războiu. La această epocă, autorul volumelor „Poèmes anciens et romanesques", „Jeux Rustiques" „La Sandale ailée" era încă „poetul celor tineri", deși nu mai era un poet tânăr.

Versurile sale plăceau tineretului prin decorurile magice ale pădurilor minunate și ale parcurilor încântătoare, precum și prin mitologia sa ciudată, în mare parte fantezistă și poate tocmai de aceia mai seducătoare. Totuși, el avea mult mai multe legături cu cealaltă generație și îi datora izvorul principal al inspirației sale.

Timp de zece ani, Régnier a fost unul dintre exponenții cei mai talentați și mai credincioși ai simbolismului și, numai cu timpul creația lui s'a transformat pe măsură ce exuberanța primei tinereți începu să se potolească.

Poetul tinereștilor avânturi simboliste acceptă forma versului alexandrin, se plecă disciplinei archipelagului grec, schimbă, odată cu vârsta, atmosfera, cultul și invocația, primind cu entuziasm să se așeze sub semnul Trofeelor. Totuși, în noile creații ale talentului său, sub calmul senin al tablourilor, freștelor și baso-reliefurilor sale, a păstrat poate ce era mai bun din freamătul poemelor de odinioară; strofele sale chiar în această revenire la tradițional, aveau parfumul, savoarea, înalta senzualitate plastică, din prima perioadă a creației sale.

In concepția lui despre natură, Henri de Régnier a dus până la cel mai înalt grad senzul panteist al lui Victor Hugo; de la mitologia clasică a împrumutat chipurile variate ale zeilor, dar numai din nevoia de a dispune de cât mai multe *simboluri* în linbajul poeziei sale, spre a exprima într'o formă corespunzătoare, fiorul neînțeles al „ființei". In chipurile Sirenelor și Naiadelor, ale Faunilor, Egipanilor și ale Satirilor, care adeseori dau o impresie de muzeu de antichități poeziei sale, se simte, totuși, dorința poetului de a resfrânge chipul și viața lui „Pan", în toate înfățișările marine și terestre, pe care le evocă versurile sale.

Această manieră de a privi mitologia ca un album de forme frumoase, din care să se aleagă corul de divinități și să se execute în marmoră pentru ornamentarea grădinilor începute în secolul al XVII-lea, devine în arta secolului următor, ca și în poezia din epoca maturității la Henri de Regnier, ceata de zei minori, scoborîtă de pe piedestal și dezlănțuită în jocuri și mișcări, ale unor ființe vii și iubitoare de viață.

Poetul Henri de Régnier nu poate fi caracterizat mai bine, decât ca evocator al decorurilor, peisagiilor și aspectelor naturii, un vizionar obsedat până la halucinație de viață, în tot ce are ea mai desăvârșit ca întruchipare.

Omul, pentru a pătrunde până în inima universului, s'a lăsat din nou în stăpânirea zeilor.

Veneția și Versailles își amestecă vraja dealungul operei sale, cu mai multă insistență decât oricare altă temă de inspirație, pentru că totul, în aceste prestigioase epoci de viață, se amestecă și se intensifică prin influența legendarului, legând cele mai bogate frumuseți ale prezentului, cu farmecul trecutului.

Dar Henri de Régnier nu a rămas numai la evocarea formelor, la intensificarea imaginilor încremenite în frumuseța lor neîntrecută. Il simțim mereu frământat de răsunetul necunoscutului misterios, care înconjoară lumea gesturilor, faptelor și vorbelor noastre. Dar mai ales îl vedem țintuit în contemplarea lui Eros, în care caută să prindă chipul universului adormit după luciul oglinzii, ecoul unor realități ale căror perspective se deschid dincolo de lumea noastră.

Je suis l'amour. Ecoute moi, mes mains sont fortes,
C'est en vain à mes pas que l'on ferme les portes
De la maison prudente et du jardin secret...
Lorsqu' on ne veut pas que j'entre, j'apparais
Il est trop tard pour fuir alors que l'on me voit.
Je suis le visiteur impatient et l'hôte
Que la lampe baissée et que la torche haute
Eclaire plus ou moins mon vis age: c'est moi.

Din poem în poem, zeul sălbatec și îngăduitor, frenetic și duios, devine o ființă vie, care se zbate misterios în umbra din jurul nostru, apoi apare, făcând să se înfioare și să se pună sub stăpânirea și ordinul lui, omul rămas fără împotrivire.

Versurile pe care le-a scris după războiu „Miroirs des heures" sânt mai grave, mai confidențiale și mai umanizate, deși își păstrează aceiași alură de poruncă și de grație irezistibilă. Frumuseța, deși atotputernică, este totuși muritoare, nu mai e divinitate. Puterea ei vine numai din faptul că Eros a lăsat să se răsfrângă lumina lui o clipă, pe trupul ei neînvestmântat.

Lui Henri de Régnier i se imputa oarecare răceală, datorită fără îndoială, faptului că poezia sa e mai întotdeauna alegorică și plastică. Dar sânt multe poezii cărora nu li se pot face asemenea imputări, pentru că adeseori după modul alegoric, după descrierea plastică lasă să se răsfrângă modul direct, exaltarea simțirii proprii și personale, într'un amestec foarte subtil. E în adevăr multă discreție în această expansiune, dar tocmai aceasta face valoarea atâtor madrigaluri duioase și înfiorate, mici ode ce se găsesc mai ales în epoca sa de maturitate:

J'ai tant regardé ce visage
Delicat et délicieux
Que je connais le paysage
De votre bouche et de vos yeux.

sau:

Pour que la nuit soit belle il faudra le silence,
De la campagne obscure et du ciel etoilé
Et que chacun de vous entende ce qu'il pense
Redit par une voix qui n'a pas parlé.

Dar opera sa de prozator nu-i mai puțin importantă de cât cea poetică.

Biografiile sale ni-l arată pasionat din copilărie pentru Flaubert, Victor Hugo, Vigny, Chateaubriand, și mai ales de tragicii din sec. al XVIII-lea.

Dintre moderni, recunoștea pe Villiers și Mallarmé ca pe adevărații săi maeștri.

Numai după ce a scris și publicat multe versuri, apărură „Contes à soi même" în epoca în care poetul era dominat de acel hieratism cam rece, ce i se reproșează în genere.

„M. Amercoeur" cea mai lungă povestire din „Canne de Jaspe", povestire de magie și de hipnotism, în care răsună încă influența lui Péladan, se petrece într'un decor al sec. XVII, dar în ea se mișcă o mitologie vie. In acest volum ca și în „Trèfle noir", povestitorul se servește de personagii spre a traduce sentimentele sale pentru frumos, rămânând astfel, tot în domeniul poeziei.

In „Histoire d'Hermagore", influența lui Flaubert e vădită, dar și în „Couleur du Temps", autorul își are stilul său savuros și foarte asemănător cu opera pictorilor din acele vremuri.

Romanele sale se pot clasifica în două serii: romane ale trecutului și romane contimporane. Astfel „Double Maitresse" unul din cele dintâi și cele mai bune, este un fel de pastișă a secolului al XVIII-lea și amintește unele romane ale lui Anatole France, de care-l apropie mai mult faptul că s'au format amândoi la aceiași școală: povestitorii galanți ai Franței și Italiei.

Urmare în pag. 3-a

Mandia Ulise — Sfântul Gheorghe

După acest volum, Henri de Régnier a dat „Amants singuliers", povestiri originale de aventuri, uneori sângeroase. Urmează „Bon Plaisir" şi „Les Rencontres de M. de Breot", în care apare întreg secolul al XVII-lea. Una din bucăţile cele mai caracteristice din „Rencontres", înmormântarea ducesei de Grigny, este un model foarte reuşit de patetic-bufon.

Cu „Le Mariage de Minuit" începe o serie de romane moderne. La Paris, la Veneţia, cadrul şi personagiile se vor repeta, în seria ce urmează, cu multă asemănare. Sânt evocate în ele nobilimea şi intelectualii, cu intrigi mărunte între personagii ce nu sânt adesea decât paiaţele simţurilor, mediului şi capriciilor lor. Subiectul romanului „Mariage de minuit" este viaţa unei fete sărace, amestecată în viaţa aristocratică din Paris. Portretul eroinei, Françoise de Cléré, este o devărată minune de fineţe, nuanţare şi putere de farmec.

După les „Vacances d'un Jeune homme sage" urmează o serie de romane de analiză psichică şi romanţios, „Peur de l'amour", „La Flambée", „l'Amphisbène", „Romaine Mirmault", în care, pe lângă darul splendidelor descrieri şi broderia de anecdote picante, se simte preocuparea lui Henri de Règnier de a zugrăvi pasiunile vremii, după maniera lui d'Annunzio, adică în forma înfrigurată, arzătoare şi adesa patetică.

Această temă îşi găseşte cadrul mai larg şi mai potrivit în „Passé vivant". Subiectul aci e efortul supravieţuirii trecutului.

Printre ultimele sale opere sânt „Moi, elle et lui", un roman frumos, în care iubirea este revelată prin poezie. Incepe cu ceiace ar fi sfârşitul în alt roman şi aceasta îi dă o notă de sfâşiere sufletească.

François de Marsan s'a întors acasă; a văzut la restaurant pe fiul său cu o femee, al cărui amant era, desigur. Dar această femee a fost metresa timp de trei ani şi singura dragoste adevărată a lui François de Marsan. E sigur că fosta lui amantă trebue să sufere îngrozitor, căci fiul sau Jean, băiat tânăr şi frumos, trebue să fie foarte indiferent, faţă de pasiunea prea mare a acelei femei în pragul bătrâneţii. Fosta lui amantă va trece prin aceleaşi torturi, prin care a trecut el tot fără să vrea, ca şi Jean. Sub influenţa acestei „întoarceri" fatale, a aceloraşi condiţii de viaţă, François, care nu poate dormi, mai ales că Jean nu s'a întors acasă, îşi repovesteşte, în întunerec, sieînsuşi viaţa. Constată că nu-i mai rămâne decât să sufere în tăcere şi să mediteze asupra vieţii care ne plimbă ca pe nişte piese pe tabla de şah.

De altfel, aproape toţi eroii, romanelor lui Henri de Régnier nu sânt decât eternul refren al lui „Carpe diem" al lui Horaţiu, condus într'un ritm subtil şi după o logică interioară, la abandonarea fără rezervă a omului în voia forţelor obscure ale naturii.

Ultimul roman are însă o simplicitate care contrastează cu celelalte scrieri ale sale. Henri de Régnier nu ascunde nimic din experienţele lui François de Marsan şi după ce a arătat la acelaş individ luxura cea mai înjositoare şi iubirea platonică cea mai pură el leagă în amintirea dragostei sale pentru d-na de Fontclause, tot ce poate da mai încântător, trupul şi sufletul într'o aventură de dragoste.

S'a stins cu Henri de Régnier una din figurile cele mai nobile, de o înaltă ţinută sufletească şi un real talent. Mărturia sa despre lume este o fină observaţie, o lucidă şi deziluzionată contemplare a vieţii.

Is. Sd.

A la manière de... Al O. Teodoreanu

Măscăriciul Tăvăluc

Au fost la curtea lui Vlad-Voevod în aste ţări
(Că încă scrie şi 'n cronica lui Pană-strâmbă)
Un măscărici prea osebit de meşter în măscări
Ce veşnic îi cânta lui Vodă şi-l veselea zicând din drâmbă.

Pre nume îi zicea lui Tăvăluc — de băutură-fără-frică,
Era cam mic şi nu era de neam de soi,
Că de-asta el şi bea — şi nu din cofă sau ulcică,
Ce — bată-l Precesta! — bea numa den butoi.

Zicea că din ulcică arsă ori din cofă
Se isprăveşte 'ndată vinu şi capătă năduh!
Ci trebue să-l ia chiar de pre doagă
Şi, să nu capete ceva, să-l bea prin ţăvi de stuh.

Vorbesc cu direptate, de zic că leşinau boeri de
Aşa era ist Tăvăluc de caraghios;
De ce mai tare se 'mbata sus pre butoi
Era mai pezevenghiu şi nu cădea pre gios.

Ce stând aşa cu drâmba şi cu stuhu drept,
Trecea într'un rădvan domniţa Leana;
Când au văzut-o el pre ea, parcă l-a săgetat în piept,
Şi nu mai nimerea cu stuhu vrana.

De-atunci aşa parcă-i făcuse vrăji. Sta tot acasă,
Nu mai zicea măscări şi dacă bea îl apuca sughiţ îndată.
L-au întrebat atuncea Vodă, ce-i?, că nu putea să stea făr' măscărici la masă
Dar nu 'ndrăznea să spuie Tăvăluc că-i îndrăgit de fată!

Hiind aşa bătut cu leuca şi 'n veselie fără sârguinţă
L-au alungat Vlad-Vodă grabnic den cetate,
C'aşa-i orânduiala: de-ajunge cineva că nu-i de folosinţă
Să hie dat fără voroavă la o parte.

●

La curte-a fost alai: s'a măritat domniţa Leana cu Crai-Turte...
Iar Tăvăluc a stat aşa un când de vreme
Ce într'o bună zi-a venit smerit la curte,
Că-i se făcuse dor de vin pre semne...

S'a oţărît întâi Măria Sa spre el, cu faţa strâmbă,
Dar după ce-a spus Tăvăluc că i-a trecut sminteala
Şi-a zis un cântec cu măscări, precum chiar şi din drâmbă
Că-i iară bun de măscărici să-şi dea domnia socoteala,....

A fost primit, c'aşa e domnu' bun, ca pânea caldă!
... Stătea şi cum cânta aşa pre buţile cu vin
Iar Vodă, cu boerii, de râs se tăvăliau ca ţâncii 'n scaldă,
Fierbinte-o lacrimă pe-obrazu' măscăriciului a curs lin...

DAN O. BOLDUR

Actualităţi Ştiinţifice

Paraşuta colectivă

Paraşutismul care în ultimul timp a devenit o ramură foarte cultivată a aviaţiei, ajungând în Rusia să fie considerat chiar ca un sport naţional şi un mijloc esenţial în pregătirea militară, dă loc la numeroase aplicaţiuni interesante.

Astfel, un pilot american, S. L. Van Meter, a pus de curând la punct o ingenioasă invenţiune destinată să reducă primejdia ce ameninţă pe piloţi şi pasageri în cazuri de accidente.

E vorba de un aparat, care în aparenţă nu se deosebeşte cu nimic de un avion obicinuit. In realitate însă, osia împreună cu postul pilotului nu fac parte integrantă din aparat. In caz de pericol, e suficient să apăsăm pe un buton pentruca axa să se desprindă imediat de restul avionului. Intr'o clipă, se deschide atunci o enormă paraşută, ascunsă sub partea centrală a axei. Această paraşută permite pasagerilor avionului să ateriseze în condiţiuni de absolută securitate.

Comisiunea aviaţiei, de pe lângă senatul din Washington, studiază actualmente de aproape invenţiunea lui Van Meter. Se vorbeşte chiar de eventualitatea folosirii obligatorii a acestui sistem, în cazul când experţii se vor pronunţa în favoarea lui.

Hidrogenul greu

După cum se ştie, în ultimii ani lumea ştiinţifică a fost foarte preocupată de descoperirea unei substanţe curioase, cu însuşiri în parte analoage şi în alte privinţe profund deosebite de acele ale apei obicinuite. Această substanţă — cu efecte fizice, chimice şi biologice din cele mai curioase — a fost descoperită de profesorul american Urey din New-York şi e cunoscută sub denumirea de „apă grea".

Savantul yankeu a reuşit să analizeze mai deaproape şi un element component al acestui corp, anume: hidrogenul greu.

De-altfel, acum vreo 20 de ani, profesorul englez Goddy constatase că greutatea atomică a anumitor elemente nu este riguros constantă. Aceasta l-a condus la descoperirea unor anumiţi izotopi.

Aşa, de pildă, există cloruri, având ponderea atomică 35 şi altele 37. Deasemenea, în cazul argonului şi potasiului avem câte două valori pentru greutatea atomică.

Actualmente, cunoaştem numeroase corpuri cu greutate atomică variabilă. In genere însă, aceşti izotopi nu prezintă o diferenţă mare a ponderii atomice.

In cazul hidrogenului însă, există o excepţie. Intr'adevăr, hidrogenul greu are o greutate atomică de două ori mai mare decât aceea a hidrogenului obicinuit. Aceasta explică dece proprietăţile celor două elemente izotope sânt complect deosebite.

In cursul unor interesante experienţe, d. Michel Polany, dela Universitatea din Manchester, a descoperit faptul — extrem de important — că hidrogenul greu este mai puţin „fixat" în compuşii lui decât hidrogenul uşor. Această descoperire, care deocamdată interesează numai ştiinţa pură, e menită să introducă în curând importante inovaţiuni în technică.

Mănuşa invizibilă

De curând, a avut loc la New-York o mare expoziţie de higienă. Cu acest prilej a fost prezentat publicului, între alte inovaţii, un nou produs chimic care, aplicat pe mână, de pildă, devine absolut invizibil în mai puţin de un minut.

Totuş, acest produs nu se volatilizează, nici nu e absorbit prin pori, ci aderă la epidermă, formând o membrană transparentă, care împiedică fixarea necurăţeniilor pe piele.

E deajuns să ne spălăm mânile cu orice săpun, pentru a face să dipară aceste „mănuşi invizibile".

Se înţelege de la sine că această ingenioasă invenţiune s'a bucurat de un mare succes, atât în public, cât şi în cercurile technicienilor.

Undele scurte şi vegetaţia

In Italia se cultivă pe o scară întinsă studiile şi cercetările relative la biologia vegetală. Centrul acestor investigaţii ştiinţifice este Universitatea din Bolognia. La acest aşezământ de cultură s'au început de mai mulţi ani o serie de cercetări în legătură cu influenţa undelor electrice scurte asupra creşterii plantelor.

In cursul anilor, aceste cercetări au fost considerabil extinse, experimentându-se în cele din urmă undele foarte scurte, precum şi toate soiurile de radiaţiuni.

Cercetările au condus la rezultate din cele mai ciudate. Astfel, s'a constatat o remarcabilă analogie între efectele înfluenţării unei plante printr'un câmp electromagnetic datorit undelor centimetrice şi aceia produse prin prezenţa apropiată a unor metale grele.

Deasemenea, s'a stabilit în mod neîndoelnic acţiunea undelor şi razelor asupra procesului de desvoltare a plantelor. E drept însă că deocamdată nu s'a putut stabili cu preciziune legea care guvernează această acţiune biologică, nici sensul pozitiv sau negativ al influenţei pomenite.

Maşina pentru lumina zilei

Un inginer francez a inventat de curând un dispozitiv interesant, pe care l-a denumit „heliostat". Acest dispozitiv, montat actualmente într'o locuinţă din Londra, cuprinde următoarea instalaţie. Pe acoperişul casei se găseşte o oglindă cu o suprafaţă de 12 metri pătraţi, care urmează automatic mersul soarelui. Această oglindă dirijează razele luminii solare asupra unei alte oglinzi, care le reflectă într'o coloană verticală ce străbate toată casa, de sus până jos. Fiecare cameră debuşând în această coloană, captează, printr'o oglindă, lumina primită de sus şi o trimite spre plafonul alb. In celelalte camere, lumina pătrunde prin deschideri speciale practicate în pereţi.

Oglinda de pe acoperiş se curăţă automatic, la scurte intervale de timp. Avantajul preţios al acestui aparat este că permite răspândirea unei lumini intense, chiar şi în încăperile care nu se bucură deobiceiu de binefacerile soarelui.

Intr'adevăr — pe cât se afirmă —, chiar spre asfinţit, se poate furnisa unui întreg blockhouse o lumină solară având o intensitate de 32.000 de lumânări.

Febra vindecătoare

E un fapt cunoscut în fiziologie şi terapeutica medicală, acţiunea vindecătoare pe care o exercită anumite... boli asupra altor boli. Aşa, de pildă, se obicinueşte să se infuzeze morbul malariei bolnavilor atinşi de paralizie cerebrală. Explicaţia acestui paradox constă, după unii, într'un soiu de „interferenţă a maladiilor". Cu alte cuvinte, boala cea nouă atacă pe cea existentă.

Altă explicaţie se referă la vechea teorie a sucurilor,—care provoacă, prin erupţie epidermică şi transpiraţii, o des-intoxicare a organismului, respectiv o „canalizare" a elementelor boalei înspre piele.

Ing. I. S.

RADIO-DISCUL

Incă din anii trecuţi eram deprinşi să considerăm programele radiofonice estivale mult inferioare celor din sezonul intens al iernii.

Lucrurile s'au petrecut la postul nostru de emisiune în cunoscuta manieră declinistă a concertelor, începând strălucit toamna şi încheind-o plictisitor prin Aprilie.

In acest an însă, răul s'a remediat în bună parte, deşi mai apar la microfon solişti care nu merită nici măcar să întoarcă filele; deasemenea, cântăreţe fotogenice bune cel mult pentru ora de muzică distractivă, ne dezolează destul de des, împreună cu discurile de o incalculabilă vechime, necesare divertismentului vulgar, însă cu posibilitatea de a fi schimbate cu altele noui.

Cu toate aceste scăderi, în ultimele luni am avut audiţii demne de toată lauda, încredinţate artiştilor noştri de merit.

Astfel, din săptămâna trecută se cuvine să relevăm o admirabilă seară de muzică veche organizată de d. N. Rădulescu, întâiul muzician român care a dat la noi în ţară recitaluri de muzică homofonă. Execuţia acompaniamentului încredinţată cuartetului „Amicii muzicii" a fost dintre cele mai muzicale şi mai discrete.

In al doilea rând adresăm elogiul violonistului I. Koganof, care nu străluceşte numai în ansamblu, ci dispune de frumoase calităţi solistice, biruind pe mulţi dintre virtuoşii localnici la modă.

D-sa a excelat în sonata de Verracini, secondat de d. Rădulescu la clavecin.

Linia simplă şi expresivă de graţie melodică italiană, a fost pusă în relief cu o deplină claritate şi putere emotivă adecvată.

Ii sântem recunoscători maestrului Alessandrescu pentru că a dispus să ni se transmită dela Ateneul Român cele două concerte simfonice ale orchestrei filarmonice din Berlin, dirijată de Hermann Abendroth.

Poate că nu d-sa ia aceste măsuri minunate. Oricum, d. Alessandrescu să fie primitorul bucuriei noastre artistice, a amatorilor săraci care n'au avut disponibili 300 lei pentru a plăti locul la aceste spectacole de muzică unică.

In seara întâia, d. Abendroth a interpretat în stilul de orgă specific lui S. Bach, un concert brandenburgic.

Mai greoiu şi manierist în simfonia 7-a şi „Uhr Simphonie" de Haydn, d. Abendroth şi-a răscumpărat în seara următoare, succesul întunecat o clipă prin conducerea simfoniei a IV-a de Schumann, păstrându-i caracterul de „Fantasie Simfonică" cum a fost scrisă iniţial.

D. Abendroth a însufleţit fiecare detaliu, menţinând ansamblul orchestral într'o romantică ceaţă sonoră şi ridicând din această învăluire de vis şi legendă accente de melancolie şi strigăte de speranţă, antiteza sentimentală a compoziţiei.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „Frumoasa aventură"

Vechea piesă „Frumoasa aventură", care s'a jucat de atâtea ori pe mai multe scene în Bucureşti şi 'n provincie, a fost reluată de Teatrul Regina Maria.

Această lucrare dramatică a plăcut şi acum — mulţumită fondului ei omenesc. E o împletire de naivitate, de graţie şi de surpriză.

„Frumoasa aventură", care cuprinde atâtea situaţii hazlii şi atâtea vorbe de spirit, s'a bucurat de-o excelentă interpretare.

D-na Leny Caler şi d. Tony Bulandra au fost eroii intrigii de amor. Una a pus în rol — ingenuitate, tandreţă, farmec; celălalt — siguranţă şi putere de seducţie.

LENY CALER

TONY BULANDRA

O admirabilă creaţie a realizat d-na Lucia Sturdza în rolul bunicii. D-sa a construit — din bunătate şi din delicateţă — un rol foarte simpatic.

D. Enescu a reuşit, în rolul mirelui părăsit, să întreţină voia bună din sală — prin umoru-i stăpânit şi sobru.

Ansamblul — perfect pus la punct.

INTERIM

„Realitatea Ilustrată" oferă strălucite angajamente artistice la 20 de tineri

Un grandios concurs în pregătire — Premiaţii — 10 bărbaţi şi 10 femei vor primi angajamente între 5000 şi 30.000 lei lunar

Este viu încă în amintirea tuturor succesul extraordinar pe care l-a obţinut anul trecut concursul artistic organizat de *„Realitatea Ilustrată"*.

Premiantele din anul trecut — *Margareta Marian, Magda şi Didona Rădulescu, Ady Ferry* — precum şi premiantul *Gh. Poenaru* — şi-au făcut un glorios debut pe scena *Teatrului Alhambra*.

Acest teatru a hotărât să continue şi pentru această stagiune sistemul reînoirii cadrelor. Străluciţii directori ai Alhambrei, d-nii *Vlădoianu* şi *Constantinescu*, intenţionează să facă 20 DE ANGAJAMENTE NOUI ŞI ANUME 10 BĂRBAŢI şi 10 FEMEI.

Numărul nouilor angajaţi a fost astfel sporit, deoarece *Alhambra* va juca la toamnă în eleganta sală a *Teatrului Excelsior*, pe scena căruia se vor prezenta spectacole de uluitoare montare.

In asemenea condiţiuni concursul din acest an al revistei *„Realitatea Ilustrată"* va căpăta o amploare mult mai mare. Se prevede o afluenţă extraordinară de înscrieri atât din Capitală, cât şi din provincie.

Dealtminteri d. *Nicuşor Constantinescu*, unul dintre directorii Alhambrei, care va avea cuvântul hotărîtor în juriul concursului organizat de *„Realitatea Ilustrată"*, va pleca peste câteva zile în provincie pentru a căuta elemente pe care să le pregătească eventual pentru noul concurs.

Cei 20 de aleşi vor fi distribuiţi unii în roluri prime — primadonă, tenor, subretă — alţii în corul de balet, alţii ca număr de atracţie, etc.

FIECARE DINTRE CEI ALEŞI VA SEMNA NUMAIDECAT UN CONTRACT PE TIMP DE UN AN CU TEATRUL ALHAMBRA, PRIMIND SALARII INTRE 5.000 şi 30.000 LEI LUNAR.

Lectura cea mai plăcută şi folositoare pentru tineret:

Biblioteca Şcolară

No. 1.	C. Negruzzi	Opere Alese
„ 2.	G. Panu	Amintiri dela Junimea din Iaşi
„ 3.	M. Eminescu	Versuri şi Proză
„ 4.		Antologia umorului românesc
„ 5.		Pagini de critică literară.
„ 6.	G. Coşbuc	Antologie
„ 7.	Gala Galaction	Nuvele şi Schiţe
„ 8.		Antologia umorului românesc
„ 9.		Amintiri din copilărie
„ 10.	Ion Ghica	Scrisori către V. Alexandri
„ 11.	P. Ispirescu	Basme
„ 12.	Odobescu	Opere alese
„ 13.		I. Creangă
„ 14.	Gr. Alexandrescu	Antologie
„ 15.	M. Eminescu	Versuri
„ 16.	V. Alexandri	Poezii populare

Un volum de 120 pagini lei 20
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

A apărut numărul pe Mai

MAGAZINUL

Cu sute de clişee fotografice în culori şi următorul cuprins:

Ajutaţi pe îndrăgostiţi...
Cunoaşte-te pe tine însuţi!
Se stinge un popor.
Divorţuri sub cerul liber.
Monştrii şi amorurile lor
Povestea vieţii lui Andersen.
Căsătoriile şi divorţurile principilor Mdivani.
Graţiile piciorului feminin.
Cum să alegi soţie şi bărbat, cu ajutorul literei „G".
Originea cuvintelor „pace" şi „război".
Căutătorii de diamante.
Numai ceace mi-a spus diavolul!
„Leibu Aronovici" de Victor Eftimiu.
„Sub caisul înflorit".
„Examen medical".
„Intre vis şi realitate"

150 pagini imprimate în heliogravură
25 LEI

Scrisori și hârtii vechi

Din inițiativa d-lui Osvald Racovitză, primarul orașului, Iașul cultural a comemorat trei sferturi de veac de la intemeierea Societății „Junimea".

Abătându-mă dela ordinea cronologică ce mi-am impus în această rubrică, voi face un salt peste treizeci de ani și mai bine pentru a reproduce scrisoarea pe care, în Decembrie 1888, Titu Maiorescu, pe atunci ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, o adresa lui Ion Melic, inspectorul general al Școalelor din Moldova — care, conform organizării ministerului dela acea epocă, avea sub controlul său cele trei grade ale învățământului: primar, secundar și superior.

Din acea scrisoare se va vedea energia cu care Maiorescu, conservator prin cultură și prin temperament, înțelegea să combată mișcarea socialistă la începuturile ei. Se va mai vedea din acea scrisoare și discernământul ascuțit cu care Maiorescu știa să pătrundă pe acei care aveau să fie mai târziu junimiști cu intermitență.

București 15/27 Dec. 1888

Iubite Melic,

Tot n'ai fost destulă vreme la Directoratul Ministerului (pentru care de altminteri mi-am permis a te decora cu crucea de ofițer al Stelei României, pentru a face să dispară și mica greutate cu refuzul tău de a primi crucea de cavaler de care își aducea aminte Regele și pe care i l-am explicat), fiindcă mai ești susceptibil și vorbești de „sfârle". Eu să-ți dau ție sfârle?!

1-a Sfârlă. *Scrisoarea lui Celerian.*

La 11 Noembrie *găsesc în hârtiile ministerului că a pornit de aici o adresă către tine, în care se regula între altele și suplinirea direcției școalei primare de băeți de acolo. La* 1 Decembrie, *mi se aduce un raport al tău din* 26 Noembrie, *prin care ziceai că, pentru a nu suferi școala, ai însărcinat pe preotul Borcea cu gerarea direcției. Fiindcă în acest raport nu pomenești nimic de adresa mea din 11 Noembrie, care trebuia să-ți fi sosit la 12 sau 13 Noembrie, am bănuit că e o neglijență a biroului nostru de expediție, că adică degeaba se iscălește o hârtie spre pornire la 11 Noembrie, ea tot zace în Minister cine știe până când. Dar putea să fie și o neglijență a Poștei.*

Eram (îți poți închipui) grozav de ocupat (Sinodul cu regularea eparhiilor clerului de mir, peste Cameră, Senat și toate tevaturele) și așa i-am zis lui Celerian să caute în Minister, dacă poate bine constata, în ce zi a pornit prin poștă adresa noastră, și dacă nu se poate, să-ți scrie ție, în ce zi ai primit-o, ca să vedem, de unde vine aparenta întârziere: „dela registratura noastră sau dela poștă?

Va să zică, nu e vorba de „sfârlă" pentru tine, ci de un control al expeduirilor ministeriale.

En attendant, tocmai asupra acestui punct nu i-ai răspuns lui Celerian.

2. „Sfârla cu Lupașcu". Dar aici nici nu înțeleg, cum ai luat-o drept sfârlă. Știi, că sântem amândoi îngrijorați de lățirea mișcărei socialiste și că trebue să o înfrânăm printre învățători. Știi asemenea, ce lași sânt oamenii. Insolenți când au funcție, târâtori când îi lovești și mai speră ceva (T. Vasiliu, Bădărău, etc. Lupașcu). Imi scrii o scrisoare, în care îmi spui convingerea ta morală, că Lupașcu e amestecat, dar că vei face raport pentru reintegrare! Mi-era teamă să nu-și trimiți raportul; de aceia ți-am telegrafiat în pripă, că este destul pentru mine convingerea ta morală. Asta e sfârlă? Aveam (și am încă) în Cameră interpelarea lui Mortzun, pentruce am destituit pe Lupașcu. Toți oamenii cu minte din Cameră mă îndeamnă la măsuri contra socialiștilor, vreau să fac o declarație energică contra lor în Cameră... și tu, amicul nostru și om de comună înțălegere cu mine, să propui reintegrarea lor? Voiam să evit un asemenea raport al tău.

Și acum la câteva măsuri serioase în aceste privinți.

a) Chiriță trebue schimbat; știu acum, că ia bani pentru propuneri de numiri; afară de aceasta nu a raportat nimic, nu a luat nici o măsură contra numeroșilor socialiști-învățători din Iași. Pe cine îl propui revizor de Iași-Vaslui, om energic, aprig contra socialiștilor și cu minte? La nevoe, îi pot spori salarul. Trebue să știe orice învățător în mod neîndoios, că este dat afară, dacă face socializm.

b) E momentul de a înlocui pe Pallade cu Naum?

c). Ce măsuri propui (vorbește cu toți amicii) în contra socializmului din Școala normală superioară? Să împuținez locurile acolo? Să o desființez? Să numesc alți repetitori? Cum e Găvănescu?

d) Spune lui Culianu, că nu pot face nimic pentru T. Vasiliu până nu-și va lua licența. Suplinirea e o favoare, și nu am nici un motiv de a i-o acorda. Acum cerșește și înainte era insolent, după ce în Aprilie *îi zisesem să se lase de agitări. — Motivul licenței este legal. Că l-am înlocuit pe el, și nu pe cel de la divisionara Liceului (Călinescu sau cum îl chiamă), e natural, fiindcă el era la Școala normală superioară și tocmai acolo nu trebuia tolerată negligența de a nu-și trece cineva licența ani întregi dupăce e însărcinat cu o funcție. De altminteri,* deputatul Tocilescu *stărue să nu-l schimb pe acel Călinescu, care ar fi băiat bun contra „descreeratului" Vasiliu.*

e). Raporturile revizorului din Dorohoi-Botoșani nu fac inpresie bună. E prea necopt și flușturatic. Pe de altă parte stărue mult Prefectul, Enacovici și Bobeica pentru Nădejde dela Botoșani. Te rog, examinează din nou chestia. *Acest Nădejde e rudă cu cel din Iași? — Mi se contestă* absolut *că ar fi bețiv. E om cu greutate, de înțelegere? Nu s'ar putea strămuta revizorul din Dorohoi altundeva?*

Știi (din scrisoarea prinsă de la Nădejde și cetită în Cameră), că normaliștii superiori din Iași au făcut agitări socialiste prin Dorohoi. Acolo trebue un om sigur și cuminte ca revizor.

f). Cum e Meissner și de ce ies învățătorii lui normaliști socialiști? — Să-l schimb sau vorbești tu cu el întâi, și vezi ce impresie îți face cu socialismul?

g). Să înlocuesc pe directorul Chenciu din Bârlad cu fostul director Vârgolici tot din Bârlad?

h). Cum stă cu Romanul în privința socialismului și ce măsuri trebuesc luate? Vorbește tu cu revizorul de acolo în această privință, chemându-l la Iași. E teamă de o răscoală la primăvară și trebue prevenită, cât putem noi, din partea învățătorilor.

Cum vezi, e vorba de o chestie foarte serioasă, la care trebue să lucrăm în diferite puncte și în mod sistematic. Chibzuește-te și cu amici siguri și propune-mi toate măsurile ce le credeți nimerite.

Al tău amic
T. M.

S'a mai vorbit la festivitatea din Iași și despre legăturile „Junimei" cu Eminescu.

Posed în original toată corespondența adresată de Maiorescu sorei sale, Emilia Humpel, și pe care aceasta, înainte de a părăsi Țara, a dat-o în proprietatea mamei mele, singura ei prietenă în Iași de care o legau sentimente mai strânse decât acele pe care Emilia Humpel le putea avea față de elevele, subalternele sau colaboratoarele ei.

Voi publica sub această rubrică și această corespondență de care alții au putut pomeni numai printr'o reprobabilă indiscreție.

EUGEN MELIC

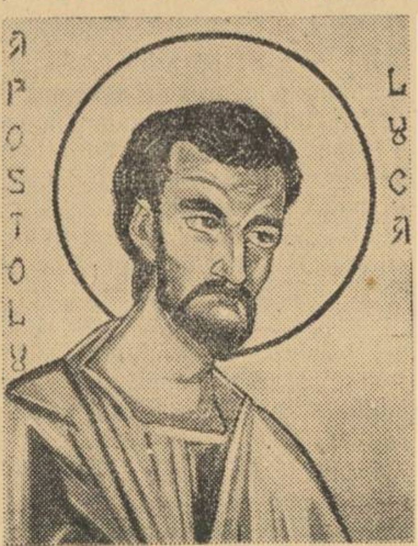
PLASTICA

Tehnica și materialele utilizate în arta bizantină a icoanelor din primele secole și până azi, sânt deajuns de cunoscute.

In special icoanele de tâmplă și prăsnicarele erau făcute din plăci de lemn, peste care se așeza un strat de clei topit, amestecat cu praf de cretă sau gips, iar pe deasupra se picta cu detramp, cu ou, cu encaustică și în vremea din urmă cu ulei.

Mandia Ullea — Maica Domnului

Mandia Ullea — Apostolul Luca

Lucrările acestea nu aveau însă deloc însușiri de rezistență.

Puținele icoane care au înfrânt vitregia timpului sânt crăpate, scorojite, cu coloritul alterat.

Pictorul C. I. Pașcanu, *care e și chimist, aduce în acest domeniu o tehnică și un material nou. Invitat împreună cu d-na* Mandia Ullea *de către d. dr. Nicolae Lupu să execute icoanele tâmplei bisericii dela Arsura, d. Pașcanu și-a ales un material original: plăci de metal (tombac), aurite și pictate direct cu chilimbar (lichefiat printr'un procedeu personal), cu care a amestecat praful de culoare.*

Artistul a obținut astfel un material de rezistență infinit superior celor vechi. Prin noul procedeu, chilimbarul aderă puternic cu metalul, dă o rezistență superioară uleiului, fiind mai transparent și mai gros, materia devine foarte prețioasă, iar culoarea apare pentru prima dată în icoane împastată și cu putere de viață nouă.

Analizând cu atenție icoanele celor doi expozanți dela Academia de Arhitectură, chipurile apostolilor și profeților, precum și compozițiile praznicelor, se remarcă în primul rând exactitatea iconografică.

Fiecare portret are un caracter bine definit, reprezentând personajul într'o sugestivă identitate fizică și psihică. Realizate admirabil, pline de expresie și de viață, chipurile acestea de sfinți împlinesc un sens adânc de emotivitate și misticism religios.

In compoziții, toate atitudinile, gesturile și mișcările au semnificația lor proprie și armonia lor originală, vădind deopotrivă știința desenului și siguranța coloritului.

Nu-i deloc ușor să pictezi pentru o anumită intensitate de lumină, pentru o înălțime convențională și pentru diversitatea distanțelor dela care poate fi privită o icoană.

Studiind arta bizantină din cele mai importante centre și bisericile noastre vechi, artiștii s'au inspirat îndeosebi din vestigiile glorioase ale secolelor trecute.

Icoanele expuse astăzi amintesc stilul sever de odinioară, au pe alocuri o ținută mai simplă și mai vie, mișcare, pitoresc, emoție. Ele concretizează un neobizantinism original, interesant realizat în preocupările stilistice de largă expresivitate a figurilor, în grația atitudinilor, în vibrația culorii, în ritmul și armonia viziunii.

Sânt reprezentări dogmatice, firește, dar în acelaș timp dovezi vibrante că tradiția picturii ortodoxe nu exclude inventivitatea în ceiace privește tratarea și ambianța.

Artiștii au ajuns astfel la înfăptuiri serioase, care vor rămânea un exemplu edificator de muncă creatoare.

Dintre icoanele d-nei Mandia Ullea, ne-a reținut mai mult „Maica Domnului", o lucrare remarcabilă prin nobleța și sobrietatea compoziției, prin expresivitatea capetelor și a atitudinilor. Figurile sânt însuflețite de evlavie și de profundă înțelegere. Au un modelaj fin și o interesantă armonie de culoare.

„Sfântul Gheorghe" al d-nei Ullea ni se pare una dintre cele mai sugestive reprezentări tipice ale iconografiei ortodoxe, caracterizată prin frumuseța mișcării, fineța grafică, luminozitatea și pitorescul cadrului în care e realizată.

In general, compozițiile d-nei Ullea se disting prin distribuția ritmică și clar exprimată a figurilor, — prin umanizarea expresiilor. Apostolii nu pot fi înțeleși altfel.

C. I. Pașcanu — Nașterea Domnului

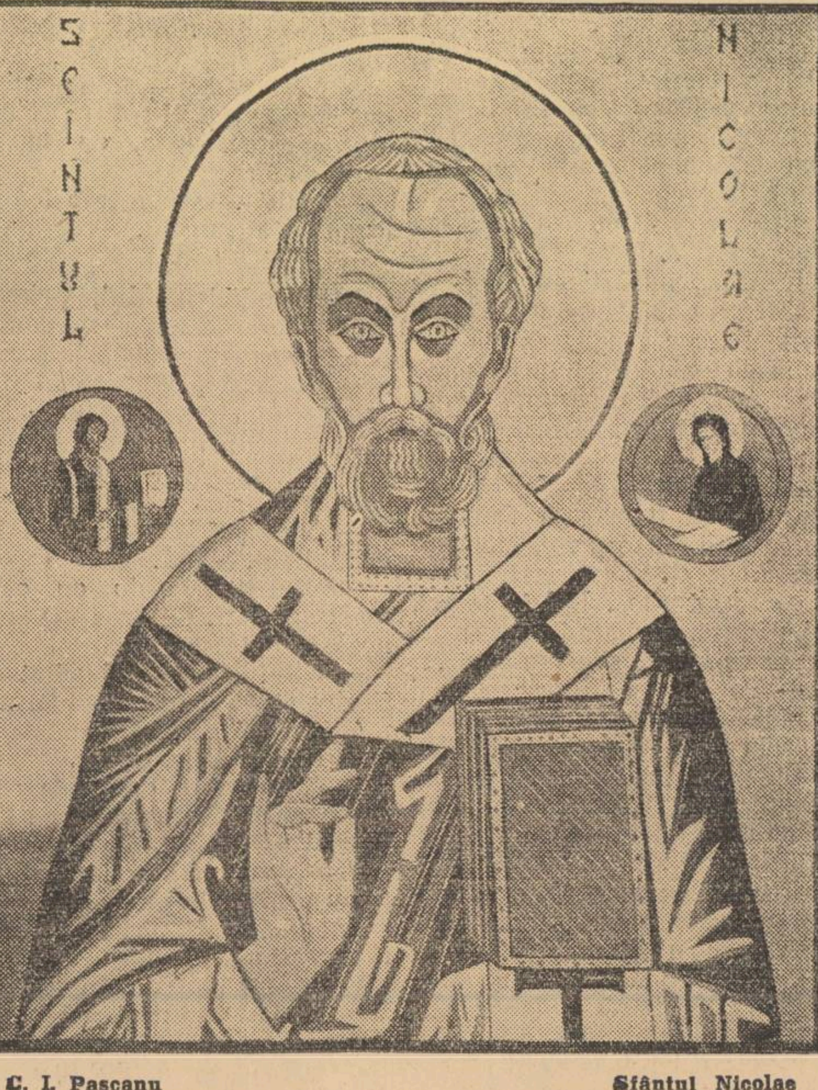
Dintre icoanele d-lui Pașcanu, „Profetul Daniel" aduce o viziune excepțională, un contur viguros, o expresie de energie isvorită din privirea pătrunzătoarea a ochilor care au sfidat moartea în groapa cu lei.

E o sinteză portretistică plină de emoție și de autenticitate: una dintre cele mai frumoase reprezentări ale profetului Daniel.

D. Pașcanu înfățișează și o izbutită realizare iconografică a „Sfântului Nicolae". Un model de stil pur: chipul crește din contururi precise și concentrează o pătrunzătoare expresie de ascet. Cromatica rafinată se definește și în frumoasa înțelegere a draperiilor.

Expoziția dela Academia de Arhitectură e reconfortantă și instructivă.

H. BLAZIAN

C. I. Pașcanu — Sfântul Nicolae

BURICUL PĂMÂNTULUI

Din „Carnetul Primăverii"

— Ian'te uită, nene! A ieșit buricul pământului la plimbare! exclamă o voce groasă, gâlgâind de râs.

O duduie elegantă, în pantofi cu tocuri înalte și haină ușoară de primăvară a întors ochii orbiți de soarele dimineții.

Pe trotuarul svântat, între mulțimea de oameni care umbla forfota în ziua aceia minunată, o arătare mititică și șchioampă se căznea să se urce mai repede în tramvai.

— Adevărat buricul pământului! — șoptește cineva încet, chicotind de râs.

Gângania răsărită neașteptat și ridicol, ca un gândac care sparge brazda umedă a pământului ca să iasă în soarele dintâiu al primăverii, e un pitic diform, de înălțimea unui copil de patru ani. Are o barbă mare neagră; e cu capul gol, în haină cafenie și se ajută c'un baston tot așa de mare ca și statura lui.

S'a urcat cu greutate, agățându-se de marginea ușii, aburcându-se din șele și din baston. Lumea de pe stradă s'a plecat asupra lui și l-a privit fără să-i dea nici o mână de ajutor. Gângania a pășit în vagon, fără să se uite nici în dreapta nici în stânga și s'a grăbit să-și ia locul, lângă o fereastră, într'un colț.

Toate privirile îl urmăresc nemiloase. Doi soldați își fac cu ochiul, lovindu-și coatele. Adică:

— Halal bărbat! Ce zici?

Tramvaiul pleacă. Pe trotuar, un lucrător cu șapcă verde și mustață zbârlită a rămas privind cu mânile în buzunar, cu gura căscată: a avut panoramă pe gratis, ca la iarmaroc.

•

Piticul abia ajunge cu picioarele la pământ, stând numai pe-o marginuță a băncii. Se uită cu mare atenție pe fereastră. Nici n'a băgat în samă privirile de cue ale tuturor. Se vede că-i obișnuit cu galeria străzii, și nu-i mai face nici o impresie

Ba nu. A întors privirea de-odată, cu doi ochi mari speriosi. Parcă i-i frică să nu-l bată cineva. Are o față roșcată, cu vinișoare de sânge; barba i-i creață, lungă. Nasul turtit. Ochii albaștri bulbucați.

Capul mare parc'ar fi aparținut unui om și l-a lipit cineva pe trupul unui copil rahitic.

— Doamne, că urât e! — întoarce capul domnișoara îmbrăcată în primăvară.

Buricul pământului se uită iar pe geam.

•

E o zi așa de frumoasă! De dimineață cerul limpede și strălucitor a intrat pe fereastra odăiții lui umede și i-a mângâiat inima. Soarele lucea pe zidurile mucegăite ale mahalalei, scoțând aramă și aur din mizeria lor veche. Lumina aurie sticlea în noroiul și bălțile puturoase, punând bijuterii și pietre scumpe. Cerul, copacii, nourii se scoborâseră pe pământ și priveau limpede și dulce în mocirla porcilor.

Deschisese geamul mic: aerul proaspăt și blând îi mângâiase ușor șuvițele de pe frunte și-i înfiorase barba creață. Răsuflase adânc, înghițind dintr'odată bunătatea lui Dumnezeu. Inima i se umezise, înduioșată. Și fără să-și dea seama se trezise îmbrăcat, gata de eșit la plimbare.

Pe drum, picioarele tinere, în ciorapi subțiri și pantofi de lux, treceau victorioase. Bărbați umblau cu paltoanele descheiate, cu țigara în gură. Tineri liceeni mergeau cu capul gol, râzând cu toți dinții spre cer. Un domn bătrân, c'o haină roasă și-o pălărie ponosită, rămăsese pe loc, încremenit și căta lung spre văzduh, peste ochelarii-i mirați.

— Unde să mă duc? — se gândea omulețul. — In Cișmigiu? La Șosea?

Și se trezise într'un tramvai oarecare ducându-l spre centru.

•

— Cât costă buchetul?

In Piața Brătianu, unde scoborîse coșărcile cu toporași zâmbesc vesel, cu ochișori violeți și lăbuțe verzi.

— Zece lei, boerule! Ia mai multe, că-s chilipir!...

— Trei lei; nu-ți dau mai mult.

— Fi-ți-ar frumuseța de pomină, stârchitură! îi smuci țiganca florile din mână. Nu le vrei de pomană?

Piticul nu răspunse nimic. Se întoarse și plecă.

— Hei, mititelule! — îl strigă o voce răgușită. — Uite că-ți dau eu cu trei lei.

Gângania pământului se ducea, pocănind cu bastonelul pe asfalt.

— Ți-l dau cu doi lei! că mi-i milă de tine! îi strigă iar din urmă țiganca.

Ca pe-un resort, cu ochi răi, piticul se întoarse: „la urma urmei de ce să nu-l iee? El n'are drept să cumpere violete?"

Plăti și cu buchețelul între degetele-i de copil se îndreptă spre stația de tramvai. Se gândea să se ducă spre vreo alee mărginașă, unde nu-i lume multă.

Se poticni pe asfalt. Se izbi de-un domn gros care era cât pe ce să-l arunce cu fața în jos. Făcându-și loc prin încâlcitura de oameni, gâfâia greu, înotând. Nu era departe până la limanul din mijlocul pieței, dar el era mic și făcea pasul mărunt. Se feri de-o mașină care venea vârtej să-l turtească. Era să dea într'o trăsură care își răpezea caii sforăitori spre capul lui. Se grăbi fugind, uitându-se furișat în toate părțile. In sfârșit, cu fața udă și tâmplele bătând ajunge pe insulă. Se uită la tăbliile cu indicatoare, ca să nu greșească. Așa. Era aici. De-ar veni mai repede, să nu mai aștepte între oamenii aceștia uriași, de deasupra lui.

A! Uite-l. E tramvaiul lui! Are ochi buni și-l zărește de departe. Face câțiva pași, ca să fie mai aproape de scara vagonului.

Biletul! Unde i-i biletul cu corespondență? Era în mâna stângă în care ține acum buchetul. Ce-a făcut cu el?

Repede. Se vede că l-a pierdut. Nu mai are cu ce-și cumpăra altul. Tramvaiul se apropie. Parcă-și aduce aminte că l-a scăpat când a plătit toporașii. Da. Sigur. Nu cumva e ghemul acela de hârtie de colo, de pe trotuarul din față, lângă coșurile țigăncilor? Sigur că-i acela. Tramvaiul e la câțiva metri. Ar mai avea vreme să traverseze strada, să-l ia și să se'ntoarcă înapoi. Repede.

— Hei! Idiotule! — strigă un domn important pe care-l izbise.

Apoi, băgând de samă cu cine are afacе:

— Avorton infect!..

O doamnă se'ntoarce și se uită la el, cu scârbă, c'o atinsese pe haina de blană.

— La o parte! — strigă o mașină din trâmbița claxonului.

Incă puțin. Insfârșit! Iată-l! apucă ghemul. Ce noroc! E biletul pierdut. Acum înapoi. Ar mai fi vreme.

S'avântă. Aude un claxon. Roți care duruie. Urechile îi vâjâie. Nu mai simte nimic. Amețește. E pierdut. Il calcă o mașină și-l strivește ca pe un cărăbuș. S'a sfârșit.

— Bine, țâncule, n'ai altceva de făcut decât să te vâri pe subt roatele mașinilor? — aude o voce depărtată.

Deschide ochii. Nu-l doare nimic. E pe trotuar. Un gardist îl ține de haină, și de-o mână. Nu s'a întâmplat nimic. Lumea s'a strâns în jurul lui. L-a

Urmare în pag. 4-a

IN GROAZA...

Călătorul, în haină verde, cu ciorapi scurți ,cu genunchii goi și cu bocanci tintuiți în talpă, care sosise în seara aceia la schit — adunase mulți călugări la arhondărie și le spusese că voia să umble prin tot șirul de munți, care se vedeau până într'un loc departe și ale căror vârfuri, stâncoase, se pierdeau în nori. Și le mai spusese călătorul acesta, că voia să pornească pe o altă parte a munților, pe unde alți călători nu bătuse poteci; și, după credința călugărilor „rar mai călca pe acolo picior de om".

— De, pe partea aceia are să fie tare greu; muchiile sânt adunate 'n culmi, ce nu-s mai late decât tipsiile de colivii—își dădu părerea un călugăr slab, cu fața blândă și cu ochii vii...

— Ei, părinte, ce vorbești Sfinția-ta de vârfuri late cât tipsiile de colivii? Munții noștri, pe lângă acei din altă țară, sânt ca movilele de prundiș, alături de Ceahlău. Mă cățăram ades pe poalele lor, ținându-mă cu o mână de spini; și, cu târnăcopul făceam cu ceialaltă, sprijin pentru picior.

— Așa-i, domnule, am auzit și noi, ne-au spus boerii, care vin pe-aici cum îs munții din țara aceia, cum se cațără omul, pe stâncă, curat ca pe un perete drept. Unora nu li se mai știe de urmă și mor, așa, făr'de lumânare, în funduri de prăpăstii, ori rătăciți în văgăuni.

— Ei, ce zici, mergem, părinte? — întreabă călătorul pe călugărul care pare a cunoaște mai bine decât alții, configurația șirului de munți.

— Ilarion, îs călugărit întru Domnul...

— Mergem, părinte Ilarioane? Iată, îți plătesc ziua de două ori atât cât se dă pe aici călăuzelor; și hrana Sfinției tale mă privește, bine-înțeles.

Curajul călătorului în istorisirea lui; traista de pânză, plină de unelte și frânghii; și mai ales ispita câștigului îndoit, hotărăsc pe Ilarion, care totuș, răspunde îndoit:

—Merg, domnule, da', de-i vorba să mă sui și să mă cobor pe frânghie, cu părere de rău, n'am să pot.

— Da' cine te silește, părinte? Sfinția ta să fii ciobanul și eu capra. De altfel, nici eu nu mă urc acum, pe culmi.

Și călătorul, adresându-se călugărilor, îi întreabă:

— Cam cât timp ne-ar trebui ca să batem munții, până colo, unde stâncile se văd a fi mai mici?..

Călugării se uită unii la alții, se'ntreabă, și-și amintesc nume de culmi; apoi, socotind în timp și depărtare, răspund:

— De, tot ar trebui ca la trei zile, dacă mergeți pe coastă și vremea-i bună.

— Aș vrea să știu, părinte Ilarioane, ai picior sigur, ții la urcuș?

— Apoi, doar e știut la schit că Ilarion îi călăuza cea mai bună și-i îndrăznet minune mare; sue ca ciuta și coboară în văi ca pe drum drept, — spun doi monahi bătrâni, cunoscători ai locuriior; și care, gândindu-se, totuș, la greutatea drumului neumblat, clatină îndoelnic din cap.

Când abia se lumina de ziuă, Ilarion, cu traista de merinde în spate și călătorul, cu sacul burduf de unelte, suiau coasta neumblată, pe partea opusă a vârfului.

— Avem o zi senină, părinte.

— Asta nu se prea întâmplă. Pe la noi dimineața îi întotdeauna ceață; la amiază-i limpede; spre seară plouă, iar noaptea-i senin, — spune Ilarion și trece cu câțiva pași înainte, cercetează cu privirea locurile pe unde presupune urcușul mai ușor și pornește apoi pieziș ue coastă, în jos.

— De ce mergi pe-acolo și nu mai pe sus?

— Ii mai bine; urcăm mai în voe; acolo-i un piept greu.

— Asta se chiamă „piept" și-i „greu"? — surâde călătorul, urmând pe Ilarion.

— Incolo, mai departe, îi prăpăstios.

— Ai mai fost?

— Am fost de două ori cu niște boieri cari umblau ca dumneavoastră după sălbătăciuni. Am ajuns până colo, unde albesc stâncile; am cotit la dreapta și iar am mai mers o bucată, până la „puntea diavolului", peste care n'au trecut; apoi seara ne-am întors.

— Da' de ce n'au trecut?

—Le era frică; și cu drept: Puntea ceia îi o lespede subțire și îngustă, ca fața unei mese și-i sprijinită, la capete între două stânci. De partea asta îi mai ușor de suit pe lespedea ceia, da' ceialaltă stâncă de care-i lipită, îi dreaptă, netedă ca peretele și numai ca la un pas mai la dreapta, ai unde pune piciorul și te poți sprijini pe un vârf lat cât îi fundul ceaunului, cu gura'n jos. De jur împrejur sânt prăpăstii, ca la Bicaz, dacă științi.

— La Cheile Bicazului, vrei să zici?

— Da.

— Apoi, pe la „Puntea diavolului" să mergem, părinte.

Urcușul e din ce în ce mai greu; cizmele călugărului lunecă pe iarba aproape uscată. Se poticnește, se sprijină în băț și merge înainte. Iar călătorul se oprește, răsuflă greu și-și șterge sudoarea de pe tigva goală și de pe obrazul roș și lucios ca un măr.

„Puntea diavolului", lespedea îngustă și înclinată într'o parte, cu capetele lipite între pereții celor două stânci, pare a fi gata să se desprindă și să cadă în vid. Călătorul o trece cu pas iute și sigur; sare ușor pe vârful apropiat și așteaptă; pe când Ilarion, sub povara traistei, șovăe, se oprește, și, târându-și pașii înapoi, îl cheamă 'n ajutor.

— Slavă Domnului! Am trecut cum am trecut, da' înapoi nu m'oiu mai întoarce!...

— Locuri de astea mai sânt în drum, părinte?

— Or fi, da' eu nu le știu; că de când m'au luat boerii ceia pe-aici nu mi-o mai călcat piciorul.

— Va-să-zică, numai până la punte cunoști drumul?

— Ba pe partea ceialaltă îl știu păn' hăt, departe; și numai pe-aici unde's locuri sălbatice și fioroase nu-l știu. Și eu aș zice, domnule, cu voia dumnevoastră să mai mergem ce-om mai merge, și să trecem dincolo, unde mai sânt și poteci.

— Nu, părinte, nu! Eu nu umblu să văd răsărituri și apusuri de soare; priveliști, pe care alții le caută în munți. N'am venit să mănânc afine și să duc, în tolbă floarea albă de bumbac; eu vreau să văd munții în inima lor, să'nfrunt primejdia și să mă bucur când o pot înlătura. M'ai înțeles?

— Ba, drept să vă spun, n'am bănuit s'aveți plăcerea asta. Și dacă-i așa, urcați-vă și scoborâți-vă pe unde vreți.

Călugărul se oprește, lasă traista pe bulgări de stâncă; și, ca pentru odihnă mai tihnită, se așează, își împreună brațele în jurul genunchilor și pare a se gândi, uitându-se în depărtări.

Călătorul își cercetează ceasul și spune surprins:

— A trecut de mult amiaza și noi, până acum, numai rom și apă am băut... Ia, vezi, părinte, să mâncăm câte ceva!

Lângă un grup de afini, pe iarba săracă și înroșită de soare, Ilarion întinde merindele pe o pânză; și cei doi drumeți, osteniți și flămânzi, se'ntrec, gustând din toate.

— Ei, vezi, părinte? Asta-i tot ce în viață mă poate mulțumi: mâncare bună, vânători, și petreceri de tot felul peste iarnă, iar vara, întrecere cu vulturii pe vârfuri de munți.

— Da', binele către aproapele nu vă mulțumește? Domnul nostru, Iisus Hristos a zis: „Dă săracului din firimitura mesei tale și vei fi răsplătit".

— Pe hârtie, părinte; că în viață nu-i așa. Credința mea e că Natura și Dumnezeu, când îl zidește pe om, îl trimite pe pământ mai din'nainte pecetluit, cu bine sau cu rău, apoi, „când dai, n'ai; fiecare pentru tine și Dumnezeu pentru toți"...

Dacă aș împărți cu altul, aș mai fi vara aici pe munți și iarna aș mai trece granița să mă duc pe acolo unde-i Raiul pe pământ? Dacă l-ați vedea, părinte, ca mine ați face și cei darnici și Sfinția ta!...

— Baaa nu, domnule, că mai mare mi-ar fi bucuria s'ajut pe cel în lipsă și să fac voia lui Dumnezeu.

— Eh, vorbe... Da' ia toarnă ici, părinte, că viața-i scurtă; și... tot la un loc ne adunăm apoi...

— Toți acei ce trăesc numai pentru îndestularea și binele lor, nu văd Raiul — șoptește Ilarion.

Călătorul mai înghite dintr'o răsuflare, un pahar de vin; și cu capul pe-o lespede adoarme dus.

Călugărul strânge masa, se'ntoarce către răsărit, face o rugăciune scurtă, privește'n juru-i și rămâne ca'n extaz, gândind că tot ce i se înfățișează, soarele, munții, văile, frumusețile și bunurile acestei lumi, sânt în puterea și'n voia celui de sus. Și el, cucernicul călugăr, se simte, în atotputernicia asta, mai mic și mai neînsemnat decât un fir de nisip măcinat din șirul tuturor munților pe care-i cuprinde ochiul până departe în zări.

Ilarion ațipește o clipă și, deodată, s'aude strigat:

— Haidem părinte, că-i târziu și mai avem de mers pân'la asfințit.

Soarele se scoboară spre culmi; stâncile, în lumină caldă, strălucesc ca aurul, iar pădurea din cale, pare a se fi aprins. Călugărul se oprește, și, pătruns de simțire mistică, glăsuește încet: „Mare ești, Doamne, și minunate sânt lucrurile tale".

— Ce spui, părinte?

— Iaca, mă minunez de ceia ce-mi văd ochii.

Domnul Dumnezeul nostru îi mai darnic cu cele ce sânt departe de noi păcătoșii; Soarele, pe culmi, îi mai frumos decât în vale și omul se simte mai împăcat și mai ușor...

— Ia uită-te, părinte, la stânca cea de colo, — îi taie vorba călătorul, arătându-i un bloc de granit desprins la bază și parcă gata să se răstoarne în povârniș.

— Iaca, așa, prăvălită, o fi lăsat-o Dumnezeu ca să s'adăpostească făpturile sale pe timp rău.

Pornind înainte, drumeții dau în cale de o grotă dela al cărei capăt se vede o vale, ca o cetate păzită de jur împrejur de un perete de stânci.

— Vreau să văd, părinte, ce-i mai departe, în jos.

— Da' pe unde treceți?

— Trecem prin acest coridor, și, de s'o putea, scoborâm.

Călătorul vorbește atât de poruncitor și hotărât, încât călugărul, deprins cu ucenicia, îi ascultă vorba și se supune fără voe și tăcut.

Intrarea pe portalul majestuos e luminată de razele soarelui ce se lasă pieziș pe mușchiul umed al stâncilor înnegrite de ploi și de timp. Călugărul pătrunde sfios în grotă, și, ca într'o biserică părăsită dar sălășluită de umbre sfinte și de sfinte amintiri, se'nchină, și-i pare că glasului său îi răspund alte multe glasuri, străine și dumnezeești, ce plutesc într'o mireasmă necunoscută lui și adunată acolo din toate florile de pe pământ.

In miros de mucegaiu și pe urme de apă trecătoare, călătorul se reîntoarce prin coridorul întunecos, și, împreună cu Ilarion, ajunge la cellat capăt, de unde se vede valea umbrită, al cărei scoborîș, presărat de afini și de spini, nu pare a fi prea greu.

— Ne scoborâm, părinte, și, cum în vegetația asta avem destul reazăm, luăm din merinde ce ne trebue pe astă-seară; iar sacii, ca să nu ne'ngreue mersul, îi lăsăm dincolo, la intrare, agățați pe stâncă în târnăcop.

Călugărul, sastisit, se lasă'n băț; și, uitându-se în adâncimea văii, răspunde:

— De-aici, de sus, scoborâșul nu-i greu, da' mai încolo, în jos, cine știe de-om mai avea vre-un reazăm.

— Văd, părinte, că nu cunoști muntele, dacă nu știi că ori unde vegetația e mai abundentă în văi.

Fără sarcini, ei se lasă 'n vale, împiedicați la fiece pas de afini și de spini și, tot mergând cotit, scoborâșul îi pare călătorului mai ușor decât își închipuise; pe când călugărul, din ce în ce mai îngrijorat, se oprește și, arătându-i cellalt versant al văii, îi spune îndoit:

— Ia uitați-vă bine la peretele de peste vale; sus e mai îmbrăcat, iar mai în jos se vede albind stânca; tare mă tem să nu dăm mai încolo de piatră netedă și goală.

— Degeaba; nu-ți dai seama, părinte, că o configurație în munte nu se schimbă. Vezi că peretele de ceialaltă parte, deși îmbrăcat, cum spui e drept de sus până'n poale pe când cestălalt e mult înclinat. Să ne închipuim că mai în vale am da de stâncă; ei, și?... Față cu reazămul natural stânca n'ar putea fi atât de dreaptă și de goală încât să nu ne putem propti.

Soarele, lăsat dincolo de vârfuri, întunecă valea și călătorul tăcut, grăbește pasul până într'un loc aproape de pământ, unde, într'o linie de demarcare sinuoasă, reazămul, tot mai rar, lasă să se vadă la suprafață porții de stâncă pe care ici și colo, sânt înfipte buchete sărace și firave de spini.

Călătorul se oprește, măsoară din privire distanța și spune:

— De-aici înainte are să fie ceva mai greu; dar cu băgare de seamă ajungem teferi, cred.

Amândoi se descalță, își îndoae genunchii, se reazămă în picioare și'n mâini; se prind de arbuști și se proptesc în sfărâmături de piatră; până ce, dintr'un loc, aproape de pământ, sprijinul dispare și pe stânca de abia înclinată și lucie călătorul, lăsat pe spate, lunecă vertiginos spre poale. Călugărul își face cruce și murmură să se audă:

— Cu Dumnezeu înainte.

Inchide ochii, și, ca într'o ameteală, nu mai știe cum, se trezește susținut de tovarăș pe un strat de mușchiu verde și mătăsos.

— Mulțumescu-ți, Doamne, — îngână acesta și, cuprins de tremur, sughițând, rămâne câteva clipe tăcut, pe când, călătorul, mulțumit, îi dă cu sila rom și încearcă să-l îmbărbăteze spunându-i, liniștit:

— Săniușul pe care l-am făcut noi, îl fac copiii ca exercițiu în străinătate.

Și, totuși, Ilarion își vine cu greu în fire, se uită zăpăcit împejur la stâncile ce'nchid valea și glăsue stâns:

— Aici-i groapa Iadului, deaici numai Dumnezeu știe cum vom ieși că pe unde am venit...

— De ce să ne suim pe unde-am scoborât? — zice cellalt.

Și, cu privirea mereu îndreptată în sus, pornește prin defileul stâncilor, ale căror vârfuri par a fi ajuns în cer.

O boare caldă și densă învălue munții, se lasă'n prăpastie și'n tăcere adâncă de prin prejur se mai aude, ca din depărtare, foșnetul pădurii și țipătul ascuțit și trist al unui pui de vultur.

Călătorul se'ntoarce și spune cu îngrijorarea pe față și'n glas:

— Mai încolo, stâncile s'adună și fac dintr'o parte într'alta a văii perete plin și drept; dar cred că sânt alte locuri de ieșire; acum, în întuneric, nu se văd.

Nici unul n'atinge merindele și, tăcuți, se ghemuesc pe crengi de brad. Adorm greu și se trezesc în bubuitul tunetelor, ce sgudue stâncile și trec, ca'n valuri, pe deasupra lor.

Călugărul, cu mânile încrucișate pe piept, se roagă uitându-se spre cer; iar călătorul înghite, unul după altul, câteva gâturi de rom. Iși ia apoi bățul, și ca din vis, deșteaptă pe Ilarion:

— Iar te'nchini, părinte? Hai, mai bine, să căutăm o trecătoare, că mai târziu...

Palid și fără vlagă, Ilarion merge uitându-se la stâncile negre și prăvălite ca niște vedenii din apocalips, ce se'ndesesc și se unesc într'un fundal, printre ale cărui spărturi, la înălțime de pământ, nu pot vedea dincolo de peretele lucios și drept.

Prin semne numai, fără cuvânt, călătorul spune lui Ilarion să-l urmeze în cellalt capăt de defileu; caută, cercetează și văd, îngroziți, că de jur împrejur sânt închiși între stânci.

Se prăbușesc pe bolovani, se uită 'n pământ și tac îndelung; apoi călătorul, cu glas straniu, întreabă înnecat:

— Oare mi-ar veni în ajutor? Am spus că nu mă sui pe vârfuri și poate că, după semnele dela stâncă, s'or îndrepta până aici.

Din norii grei și plumburii care întunecă prăpastia și cuprind tot cerul, cad picături mari și grele ce se'ndesesc, s'adună în masă și curg, drepte și piezișe, de pe stâncile lucioase și vineți.

Drumeții s'adăpostesc sub un bloc de granit, se uită înainte și în clipa aceia nu mai au decât un singur gând: să iasă din văgăună cu orice chip.

Călugărul, în credința-i nestrămutată, își pune nădejdea în Dumnezeu; pe când călătorul își sprijină tot gândul în semnele rămase pe stâncă, în urma lor; nădejde, pe care Ilarion, neștiutor, i-o nimicește cu un cuvânt:

— De-or vedea că nu ne'ntoarcem, ne-or crede mâncați de sălbătăciuni și ne-or ceti „veșnica pomenire" ca fraților care astă iarnă, s'au rătăcit în pădure și i-au găsit oamenii, înghețați.

— Bestiile! Nu i-au căutat!

Neputinciosi. în fața soartei, cei doi se uită unul la altul și parcă fiecare așteaptă s'audă de la cellalt o idee nouă, un gând salvator. Din mintea pustie și sufletul călătorului desnădăjduit nu isvorăște decât groaza morții pe care o pune, toată, în vina călugărilor „nepăsători și răi"... Privirea i se încarcă de ură; umblă, neastâmpărat, în jurul stâncilor, își frânge mânile, scrâșnește și spune cuvinte neînțelese și fără de șir, pe când, prin spaima din ochii călugărului, se străvede credința și nădejdea în Dumnezeu.

Plouă năprasnic, și'n defileul strâmt apa se adună și se mărește cu șuvoiul ce vine de sus, se revarsă în cataractă și preface pârâul într'un torent clocotitor și spumos care crește văzând cu ochii până aproape de adăpost.

Călătorul, tăcut și posomorât, ia plosca, bea nemăsurat, o aruncă; și, sprijinindu-se de stânca mărginașă torentului, mai face o supremă și în gândul lui, o ultimă încercare să se 'ndrepte, spre fundal, unde i se pare totuș că văzuse o spărtură în zid.

Torentul îl ia înainte și el cade, se ridică și cu ochii roșii, cu pumnii strânși, sbiară întorcându-se în adăpost:

— Dacă nu cunoșteai locurile, de ce n'ai spus? Te-ai lăcomit la plată, bestie! Iați-o acum — zice acesta, arătându-i stâncile de jur împrejur.

— Omule, păcătuești înaintea lui Dumnezeu! Ți-am spus că-i neumblată coasta și n'o știu. Prin locuri sălbatice și neumblate ai vrut să mergi; uneltele ai spus să le las pe stâncă și merindele le-ai lăsat și, fără voie, m'ai coborît aici .Să te ierte Dumnezeu, că eu te-oi ierta, — îi vorbește rar călugărul, înșirând câte-o boabă din mătănii, cu fiecare cuvânt.

Cellalt tace o clipă; se uită zăpăcit împrejur, se repede, ia merindele și, ca o fiară, sălbatică și flămândă, înfulecă, rontăe toate oasele, și, într'o răsuflare, golește plosca până'n fund.

— Făptură a lui Dumnezeu, nu mă lăsa să pier de foame; dă-mi câteva fărmături.

— Nu. Să pieri! Bestiile văd, știu, și mă lasă...

Cuvintele, se pierd în vâjâitul vântului și'n clocotul valurilor ce se izbesc de stânci. Călugărul se roagă, cu glas tare; se'nfașă'n dulamă și se ghemue, tăcut și resemnat morții ce-l așteaptă, alături de vrăjmaș...

In urletul vântului, un tunet bubue, mănunchi de trăsnete rupte din nori, hurue, hăue și se rostogolesc, din vârful stâncilor, în vid.

Călătorul sare ars; și, la lumina lunii, călugărul îl vede căutând, zăpăcit în juru-i; cu o mână ridică un vreasc, cu alta dibue și prinde un pietroi. Râde; pipăe zidul; face câțiva pași în afară; pe când el, se furișează, și, invocând: „Doamne, ferește-ne de cei rătăciți cu mintea", — s'ascunde după o tufă de anin.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

Iarna

Joc de soare
— Mărțișoare —
Glasuri calde de copii,
Zurgălăi și veselii
Trec cu râsete și sănii
Peste-a gândului mătănii...

Troenite,
'Mbătrânite
Tâmplele alăturate,
Sufletele sbuciumate
Au închis tăcerea 'n casă,
Visul pentru ei să-l țeasă...

Tu
Și eu,
Singuri pe lume...
Fără gând și fără nume,
Trăim o clipă-atât de rară
Ce nu se mai întoarce iară...

Rămâi așa,
Nu te mișca!...
Nu goni vraja prin cuvinte:
Tăcerea singură nu minte...
Vezi, iarna 'n șoapte-a așternut
Poveste veche din trecut...

Focul
Și norocul
De mult au murit...
Tâmplele-au încărunțit
Și sufletele dibuind,
Culeg ecou de vechi colind...

DOINA BUCUR

Buricul pământului

Continuare din pag. 3-a

apucat cineva de aripă și l-a dus pe sus. Alfel era mort.

— Mulțumesc — îngână omulețul, ridicându-se țanțos.

— Ce să-mi mulțumești! — râde gardistul. Dacă nu eram eu, acum erai piftie! Altă dată nu te mai repezi așa cu capul înainte.

Bastonelul e colo, în drum. Se ferește bine și se duce de-l ia Cineva i-a ridicat și buchetul de violete, scăpat jos.

— E-al meu! — spune piticul, smulgându-i-l din mână; și pornește repede, cu barba fluturând

— Ptiu! — stupește o femee după el, din urmă.

E pe hudicioara lui, printre glodurile și bălțile murdare. Nu s'a mai dus nicăeri. Merge ncet, fără să privească în jur.

O fetiță cu picioarele goale îl ajunge din urmă, lepăind pe potecuța sbicită de pe lângă garduri.

— Nu ți-e frig? — o întreabă deodată el, blând.

Copilul îl privește cu ochi mari speriați. Ce vrea dihania aceasta dela ea?

— Uite! Na-ți un buchet de floricele! — îi întinde hâzenia pământului violetele.

Și i le pune în mână.

Apoi pleacă mai departe, călcând șoldit și plescăind cu bețișorul prin glod.

Fetița a rămas pe loc; se uită cu ochișorii ei de cer la sufletul violet al piticului ce-a rămas în mânile ei mici.

Soarele a intrat în nouri. Bălțile s'au tulburat de-odată și copacii și nourii din ei s'au șters, ca suflate de duhul ernei ce stă încă la pândă.

PROFIRA SADOVEANU

Mediu cosmic și rase umane

Un savant cu renume, prof. Dr. Egon Frhr. Eickstedt, directorul institutului antropologic din Breslau — sprijinit fiind de guvern și de asociația germană pentru finanțarea cercetărilor științifice, și ajutat fiind de 20 de colaboratori specializați ai numitului institut, a examinat și diagnosticat antropologicește 32 de mii de băștinași din 20 de despărțiri administrative ale Sileziei. „Este cea mai vastă anchetă care s'a întreprins undeva vreodată asupra unei populațiuni băștinașe".

„Surprinzătoarele" rezultate la care a ajuns, le cotcodăcește, pompos și patetic, în binecunoscutul stil tecnic-noros-abstruz al mandarinului.

A descoperit d. profesor — auzi d-ta! — niște „raporturi vii", „între spațiu și rasă", „între rasă și cultură", „între sânge și sol" — *între om și mediu cosmic!*

„Nordicii" — pe sol de arătură, ocupat din timpuri preistoric - indoeuropeic - germanice; ostbalticii — pe locuri păduroase, ori defrișate, ale slavilor mai recenți". — Blonzii nordici — în câmpia deschisă și în văile apelor; brunii dinarici — pe înălțimi păduroase. Cei dintâi — oameni de loes — protestanți; cei din urmă — oameni de pădure — catolici". — „Nordicii — pe câmpii; ostbalticii — pe locuri joase (mlăștinoase!... H. S.); dinaricii — pe munți". „Silezia de nord, situată între Sudeți și păduri de hotar, este, în acelaș timp, domeniu-relict în formă de sac (păduri), și cale de trecere (Breslau-Kiew, Breslau-Viena). Ea apare ca un străvechiu *nod antropologic*. Aci se'ntâlnesc și se'ntretae trei foarte mari cercuri morfologice. *De aci radiază nordicii până la cel mai de sus Nord nordic; se'ntind spre răsărit ostbalticii până în câmpiile siberiene; lunecă spre sud dinaricii până la Balcanul dinaric, și dincolo de dânsul.* Astfel dela acest mic nod — țară de trei rase, cu colțul de odinioară al celor trei împărați — pornesc legăturile biologice peste jumătate din Eurasia".

Bun!... Și care-i pricina acestei legături dintre rasă și mediu?...

După d. Eickstedt, pricina trebue s'o căutăm în faptele istorice și preistorice. Acum zece mii de ani, în epoca postglaciară, nordicii au ocupat câmpiile liberate de ghețuri și le-au păstrat cu tenacitate până în ziua de astăzi. *Altor* rase le-au rămas locurile mai proaste: muntoase, păduroase, ori defrișate. Pe ostbaltici i-ar fi adus slavii la începutul evului mediu!

Explicațiile d-lui prof. Eickstedt îmi par cu desăvârșire lipsite de valoare. Năvălirile, cuceririle, migrațiunile, n'au reușit de obicei să schimbe compoziția antropologică a popoarelor. Fiecare „neam" migratoriu era format din câteva mii, ori, în cel mai bun caz, din câteva zeci de mii de profesioniști ai răsboiului, cari, dacă aveau norocul să învingă alte câteva bande de acelaș fel ale popoarelor vecine, ajungeau să creeze în scurt timp împărății întinse. Dacă *astăzi* România abia găsește mijloace suficiente să întreție în timp de pace o armată modestă — cât de mici terbuiau să fie bandele cuceritoare într'o vreme când omenirea era neasemănat mai săracă! Apoi, alianțele, coalițiile, comunicațiile, erau și ele mult mai puțin lesnicioase decât în zilele noastre. Așa se explică faptul că mai fiecare popor, la rândul lui, a avut ceasul lui de glorie imperialistă... Omenirea însă, în aproape totalitatea ei, stătea pe loc, ori nomadiza pe aceleași întinderi, plătind pe rând dijmă cuceritorilor... Nouă mii de vizigoți au cucerit Spania!... Sciții nu seamănă de loc antropologicește cu moldovenii ori cu băsărăbenii (Donici).

Am învățat în școală că Transilvania, Moldova și Basarabia, au fost ocupate odinioară de către Sciți și Agatirși, cari, după veacuri, fură înlocuiți de către Daci și Geți. Nu știu cum sânt înfățișate lucrurile în starea de azi a științei istorice. (Mi-am propus să citesc noua „Istorie a Românilor" pe care o publică d. prof. Nicolae Iorga). Știu însă că nu „neamurile" vin și pleacă, ci o mână de cuceritori, cari formează poate 1% din totalul populației și cari pot deci influența — ori chiar impune — limba și cultura, nu însă compoziția antropologică a elementului subjugat. Antropologicește, numele etnice sânt cuvinte goale de înțeles. Țăranii acestei țări s'au numit pe rând sciți, agatirși, daci, geți, goți, și cine mai știe cum, după numele stăpânilor fiecărei epoci. Am mai învățat în școală, că, în 170 de ani, Dacii s'au latinizat până într'atâta, încât ne-au rămas din limba lor abea câte-va nume de oameni și de locuri. Ce-o mai fi și asta?!... Ardelenii și-au păstrat graiul o mie de ani sub unguri! Bascii și Celții, mii de ani sub romani și francezi! Cu uimire mă întreb, ce afaceri atât de multe și de grabnice vor fi avut cu cei câțiva funcționari, negustori și coloniști, bieții plugari din depărtatele sate lipsite de drumuri, ca să-și uite complect limba în nici două veacuri?!... De ce nu și-au uitat-o ardelenii în cei 300 de ani cât au fost stăpâniți de gepizi?!... Și mă întreb, ca prostul, dacă dialectul acela din care derivă vorbirea noastră, nu era pur și simplu limba dacilor — ori una foarte asemănătoare. *Altă* glumă îmi pare retragerea în munți din pricina „barbarilor"... *Cari barbari"?!!* Goții, gepizii, longobarzii erau mai puțin civilizați decât noi?!! Dacă românii s'ar fi retras în păduri, ar fi jucat o teribilă farsă năvălitorilor, cari nu căutau locuri de plugărie și de pășunat, ci *iobagi* din a căror muncă să trăiască... Dar nici cuceritorii n'aveau interes să maltrateze pe țăran, și nici țăranul nu avea motiv să-și ia lumea în cap, ci doară vechii stăpâni, militarii și chiaburii...

Confuzia dintre rasă și națiune nu o fac numai istoricii, ci și antropologii... Așa de pildă, d. dr. Lebzelter, directorul secțiunii antropologice a Muzeului de Științe Naturale din Viena, chemat fiind de către d. dr. Vaida-Voevod să măsoare pe soldații români din cazărmi, a descoperit o populație gotă în cutare ținut muntos, o populație dacă, ori romană, ori avară, în cutare altul... Ce farsă! Parcă goții nu erau și ei amestecați! Parcă numai o singură bandă blondă ar fi venit la noi în cursul secolelor și mileniilor! Dacă d. dr. Lebzelter mi-ar fi arătat mie blonzii din munți, i-aș fi explicat că depigmentarea se datorește climei umede și solului de humus...

Dovada că migrațiunile n'au putut schimba în mod apreciabil compoziția antropologică a băștinașilor (în bună parte amestecați, rupți de mediul cosmic, sunt pretutindeni doar stăpânii, orășenii, formațiile militare...), *ne-o procură faptul că legăturile cu mediul fizic apar limpede și astăzi în oricare parte a Europei.* Dacă aș fi, să zicem, sud-american și n'aș ști nimic despre poporul românesc, mi-ar fi totuși de ajuns să-mi arunc ochii pe harta țării, ca să aflu numai decât următoarele adevăruri:

1) că stepa munteană, care se continuă în sudul Moldovei și al Basarabiei, trebue să fie locuită de rasa mediteraneană (plugari de stepă caldă!);

2) că populația dela munte trebue să aibă un mai ridicat indice cefal decât cea din câmpie, (mai mulți crescători de vite!), iar cea din Dobrogea, un indice mai coborît;

3) că Oltenia păduroasă trebue să aibă altă compoziție antropologică decât stepa munteană;

4) aflând că creșterea de vite se practică pe o scară mai întinsă în Moldova decât în Muntenia, iar în Ardeal decât în Moldova, ași afirma că și indicele cefal trebue să se urce în aceiași măsură;

Etc.

In sprijinul raporturilor dintre rasă și sol, — aceleași pe tot globul — vine și împrejurarea, că elementele migratoare își aleg de obicei un mediu asemănător cu cel de unde au plecat. Sașii „nordici", dolicocefali (după Eickstedt, nordicii sânt plugari de loess) (dar în climă umedă! H. S.) în câmpie s'au așezat, și în văile apelor, lăsând înălțimile bune de pășunat românilor brachicefali-dinarici ori alpini.

Și în sfârșit, *mediul cosmic și social transformă — mai mult sau mai puțin — pe nouii veniți de altă rasă.* O luptă se încinge între ereditate și mediu: care din amândoi să adapteze sie-și pe celălalt — rezultatul variind și prezentând toate proporțiile, între *zero + 100 și 100 + zero*, adică între triumful complect al unuia și triumful complect al celuilalt factor. Evident, cu trecerea timpului, balanța se apleacă tot mai mult către mediu.

Pentru cine știe să observe și să gândească, un singur fapt desvălue adesea legea care coordonează nenumărate alte fapte. Vara trecută am cunoscut într'o pensiune trei evreice din Rusia, neînrudite între dânsele, cari, toate trei, prezentau caractere tipic rusești: nas cârn, gene dese, pomete împungătoare... Ca toți ostbalticii, mâncau (seara, și între mese) multe alimente reci, îndeosebi scrumbii și salămuri. (Nas cârn = alimente reci; pomete împungătoare = alimente dure). Va fi băgat poate de seamă cetitorul, cât de albi la față sânt țiganii din Ardeal: plugari, lăutari, chivuțe, negustori... Mi s'a întâmplat să recunosc pe cineva dintr'o singură privire ca evreu din Moldova, ori din Germania, ori din Austria. Fishberg, măsurând la New-York câteva mii de evrei din toate felurile, a dovedit că în fiecare țară, majoritatea evreilor seamănă încă mai mult cu băștinașii decât cu evreii din alte țări. Indivizii de altă rasă cari se așează la țară, sufăr mai intens presiunea mediului decât cei cari trăesc la oraș.

Dacă în linii mari rasele se păstrează, pricina este că se păstrează și împrejurările cari le-au produs. In stepa caldă — în Egipt, în Turcia, în Palestina, etc. — legumele și fructele sunt de o ieftinătate uimitoare, pe când hrana animală e cumplit de scumpă; abia dacă țăranul gustă dintr'însa în zi de sărbătoare; din contră, pe înălțimile umede, deci bogate în pășuni, hrana animală e foarte ieftină, pe când legumele și fructele se coc greu. In *alte* împrejurări trăește plugarul propriu zis; în alte împrejurări, crescătorul de vite. Exemplul acesta vorbește cât un întreg volum.

Rasa e produsul mediului cosmic. *Directe,* iar nu indirecte prin mijlocirea faptelor istorice cum crede Eickstedt — sânt raporturile dintre rasă și mediu.

La producerea epocii glaciare au lucrat două cauze: una, generală și moderată; alta, locală și violentă. Prima: culminarea răcirii climei globului terestru, răcire care s'a accentuat treptat dealungul terțiarului, din pricina (cred eu!) fixării bioxidului de carbon în vegetație, în pământ vegetal și în rocele fărâmițate *(Verwitterung).* Din cele vre-o 50 de ipoteze asupra glaciațiunii, numai ipoteza mea explică încălzirea relativ bruscă după o răcire treptată dealungul întregului terțiar: distrugând vegetația și humusul, ghețurile au înapoiat atmosferei bioxidul de carbon cu încetul sustras de plante timp de milioane de ani (Vezi *„La vie des mammifères et des hommes fossiles").* A doua: revărsarea eisbergurilor polari, într'un strat gros de doi kilometri, pe continent și pe Atlantic.

G. Lazăr — Dimineața la mare

Primul glaciar nu s'a simțit în Europa (abstracție făcând de fenomenele alpine), din pricina barajului de pământ în jurul polului nordic (baraj care a fost treptat distrus de glaciarii următori). Al doilea glaciar n'a trecut de limitele Scandinaviei. In timpul lui, clima pe continent s'a răcorit puțintel, dar a devenit hotărît mai umedă, pădurile rămânând neatinse. Atunci — prin dispariția nucilor — s'a prefăcut *Dryopithecus Fontani* în om. (Vezi *„Literatură și știință", „La vie des mammifères"* și *„Problema Magnum"* în *„Adevêrul"* de 24 Martie 1936). Omul de Heidelberg s'a hrănit cu alune, și în genere cu fructe de arbust. Din el se coboară piticii tropicali, și ceilalți culegători *sălbateci* de pădure caldă (care-și fac locuința pe copaci).

Al treilea glaciar a ajuns până la Berlin, distrugând pădurile; dar mai spre sud acestea au rămas neatinse. In pădurea rece a trăit omul de Neanderthal și s'a hrănit cu melci și cu alte mici animale inferioare, îmbrăcându-se cu blănuri și căutând adăpost în peșteri. Din el se coboară ainosul, australianul — toți culegătorii sălbateci de pădure rece.

Culegătorii de pădure, fie caldă, fie rece, *(sălbateci,* de la *sylva),* descendenți ai lui *Homo primigenius* din paleoliticul vechi, ne prezintă pretutindeni izbitoare caractere comune: păr îmbelșugat (umiditate), nas cârn (mâncare crudă, rece), frunte bombată (muncă cerebrală migăloasă, continuă, dar primitivă), excesivă dolicocefalie (intensă activitate a centrilor optici și slabă activitate a centrilor motori), bărbie tare fugătoare (culegătorul de pădure încă nu cunoaște aluatul făcut din graminee de stepă; digastricul, inserat pe vârful bărbiei, are rolul de a descleia dinții și desvoltă bărbia la mîncătorul de aluaturi), bot ieșind din profilul figurii (exercițiul dinților din față), bust, brațe, genunchi și picioare de cățărător, ochi adânciți sub puternice supraorbitale (sforțarea de a vedea în întunericul pădurii), etc.

In ultimul interglaciar, când s'a retras al treilea glaciar, praful din morene, suflat de vânt, a înăbușit pădurile până la stepa stâncoasă de totdeauna din sudul Europei. Continentul nostru devine o *stepă de loess,* caldă și secetoasă, cu flora ei caracteristică: *graminee* (siliciu!) și *cepe și tubercule* (rezervă de hrană în contra uscăciunii). Cereale fierte și legume (mămăligă cu ceapă!) — iată cu ce s'a hrănit rasa de Aurignac, adică *„omul loessului",* ce prezenta izbitoare caractere negroide. In neolitic, culegătorul de graminee și desgropătorul de cepe și tubercule devine agricultor, practicând cultura cu bățul ori cu târnăcopul a negrilor de azi. *Din rasa de Aurignac se coboară toți vegetarienii cari nu se mulțumesc cu ceeace oferă omului de a gata natura; adică toți plugarii* — din stepele stâncoase, ori *din câmpiile de loess* (Egipt! China! Mesopotamia!). In stepa de loess omul preferă malurile inundabile ale apelor, pe cari cresc mai ales graminee, pe când pe coline prosperă îndeosebi cepe și tubercule (observă liliaceele pe povârnișuri). Chinezul, „orientalul", mediteraneanul, negrul african, „nordicul" din Europa de mijloc și de miazănoapte — nu sunt decât variante ale aceleiași rase *dolicocefale, plugărești.*

Antropologii și preistorienii împart paleoliticul în *nou* și *vechi.* Acum aproape jumătate de veac, Gabriel de Mortillet cunoștea și *obârșia* deosebirilor pe cari se întemeiază această diviziune: *trecerea omului din pădure în stepă.* Astăzi nu se mai cunoaște: de atâția copaci nu se mai vede pădurea! Pe *homo sapiens,* nu numai membrele gracile îl despart de greoiul *homo primigenius,* ci îndeosebi bărbia, deși încă moderată (încă nu mânca pâine, ci aluaturi și fierturi de cereale). Au băgat de seamă specialiștii, că lipsa totală de bărbie caracterizează pe primitivul culegător sălbatec (dela *sylva,* pădure), dar n'au reușit să găsească explicația acestei diferențe dintre *homo primigenius și homo sapiens.*

Limba semitică o vorbește și negrul din Sudan — în forma ei primitivă, monosilabică —, o vorbește și rasa „orientală sau arabă", a vorbit-o și rasa mediteraneană, *a vorbit-o odinioară și rasa „nordică".* Nu sunt linguist, dar mă uimește faptul că nu s'au descoperit până acuma raporturi clare între limba chineză și aceea a negrilor din Sudan. Scrierea mediteranienilor neolitici dela Glozel seamănă cu scrierea chineză. Chinezul, om de *loess,* nu poate descinde decât din Omul de Aurignac.

In neolitic, clima a devenit caldă și secetoasă — întocmai ca în epoca aurignaciană, cu vre-o 20 de mii de ani în urmă...

Tundra postglaciară s'a uscat, prefăcându-se în pământ bun pentru cultură. *Aurignacienii, adică semiții, adică agricultorii din Asia și din Africa,* au venit atunci în continentul nostru, să ocupe și să cultive câmpiile liberate de apă. *Curentul asiatic, pornit de pe loessul mesopotamic, a ocupat loessul Munteniei, apoi, spre apus, loessul basinului dunărean și loessul Germaniei de mijloc până în Belgia.* Arhelogia urmărește această cultură *„taurică - mesopotamică",* pe care o caracterizează statuetele de *„Magna Mater"* (zeița semitică a pământului și a fecundității). Curentul african a urmat țărmul Oceanului Atlantic; de pe urma lui se găsesc în limba Irlandei (pe jumătate mediteraneană) cuvinte de origine proto-bantuică.

Anume caractere antropologice disting — doar în grade diferite — pe toți plugarii: dolicocefalie, nas cărnos, buze groase, bărbie dată înapoi, occiput proeminent în partea superioară.

„Nordicul" se hrănește cu cartofi (cepe și tubercule!); Germania se află în fruntea țărilor producătoare de cartofi.

„Nordicii" constitue, după Guenther, jumătate din populația Germaniei. Zeii germani — Odin, Freya, Baldr, Loki — sunt zei semitici (Attis, Kybele, etc.); folklorul german este în întregime semitic.

In cartea mea *„In slujba satanei?!"* am dovedit că antropologii atribue rasei „nordice" două tipuri cu totul deosebite: unul — în mică minoritate — cu bărbia eșită înainte (mâncătorul de pâne); celălalt, — în covârșitoare majoritate — cu bărbia dată înapoi (mâncător de cartofi și de cereale fierte). Despre alte caractere diferențiale, vezi cartea mea. Primul tip constitue o variantă a rasei dalice, care se coboară din omul de Crô-Magnon, pescarul tundrei postglaciare și creatorul limbilor indo-europene. Blonzi și înalți sunt amândoi, prin convergență; dolicocefali, amândoi, dar cu altă formă a occiputului. Cam la atâta se reduce toată asemănarea.

Pretențiunile ariene ale blonzilor semiți din Germania vor face cu siguranță deliciul viitoarelor generații din întreaga lume civilizată.

In cartea mea am adunat din toate științele un vast material în sprijinul tezei mele. Intre altele, arăt contrastul desăvârșit pe care-l formează cele două rase în ce privește sufletul și caracterul.

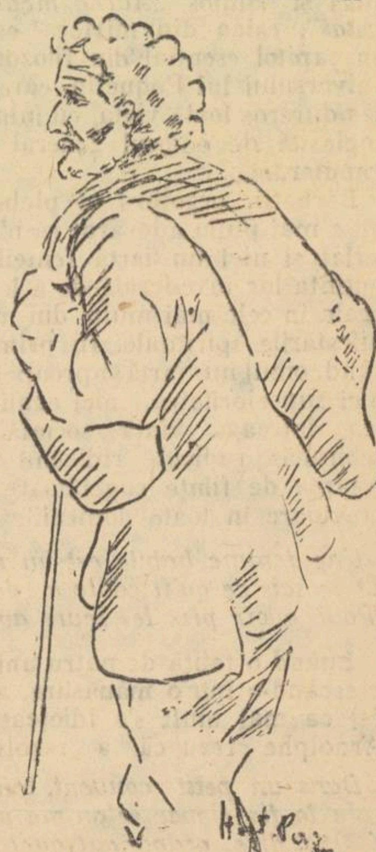
ACUM CETITORUL VA INȚELEGE, DE CE NORDICUL — CUM CONSTATA EICKSTEDT — FACE PLUGARIE PE LOESS, IN VAILE APELOR. (Ca în China, ca în Egipt, ca în Mesopotamia, ca la noi în valea Dunării!...) Poate fi vreo asemănare între explicările mele și explicările copilărești ale profesorului Eickstedt?...

CA „NORDICII", IN COVARȘITOAREA LOR MAJORITATE, SUNT SEMIȚI, NU SE VA INCUMETA SA CONTESTE NICI UN OM CU MINTEA INTREAGA... *Treizeci la sută din rădăcinile limbilor germanice sânt de origine ne-indoeuropeană.* In felul de a pronunța cuvintele, limbile germanice s'au despărțit radical de celelalte limbi indoeuropene... (vezi volumul I din *„In slujba Satanei?!")*

Ce părere v'ați face despre un zoolog care ar împărți după culoarea pielei și a părului, animalele, ori vertebratele, ori mamiferele, ori carnivorele, ori cânii?! Ei bine, nu mai cuminți sunt antropologii de azi cari împart omenirea, după culoarea pielei, în rasă albă, rasă neagră, rasă galbenă. Brachicefalii europeni au aceeași obârșie solutreană ca mongolii asiatici, și cu totul altă obârșie decât dalicii ori mediteranienii continentului nostru. Clasificarea raselor umane, ca și clasificarea animalelor și a plantelor, trebue să corespundă ordinei în care animalele, plantele, rasele umane, au apărut pe glob. De trei ori blestemat să fie specialismul, care a înecat în uitare până și adevărul acesta elementar!!

Dar să continuăm povestea paleoliticului — ne-am oprit la omul de Aurignac — ca să ajungem a înțelege pe ostbalticii și pe dinaricii de care se ocupă d. Eickstedt.

H. SANIELEVICI

Intre Montaigne și Molière

Il n'est pas honnête, et pour beancoup de causes,
Qu'une femme étudie et sache tant de choses.
Faire aller son ménage, avoir l'oeil sur ses gens,
Et régler la dépense avec économie,
Doit être son étude et sa philosophie.
Nos pères, sur ce point étaient gens biens sensés.
Qui disaient qu'une femme en sait toujours assez,
Quand la capacité de son esprit se hausse
A connaître un pourpoint d'avec un haut de chaus
Les leurs ne lisaient point, mais elles vivaient bien:
Leurs ménages étaient tout leur docte entretien,
Et leurs livres, un dé, du fil et des aiguilles,
Dont elles travaillaient au trousseau de leurs filles.
Les femmes d'à présent sont bien loin de ces moeurs;
Elles veulent écrire et devenir auteurs.
Nulle science n'est pour elles trop profonde....

Iată doar numai o parte din tirada disperată a lui Chrysale, soțul lipsit de importanță a doamnei Philaminte, caricatura-la cabotină din „Les femmes savantes", o violentă șarjă contra savantlâcului monden pentru care Molière și-a ascuțit în deosebi ucigătoarele sale arme. Căsătorit cu Philaminte, o femee desechilibrată, pretențioasă, profesionistă a celui mai negru semidoctism, pașnicul burghez, tipul clasic al soțului obedient care tremură înaintea soției, își vede căminul complect desorganizat căci doamna dorind a îmbrățișa cât mai multe din cuceririle spiritului omenesc, nu mai poate găsi vreme pentru gospodărie și familie.

Bietul Chrysale vorbește ca omul necăjit și este departe de a reprezinta ideile autorului, în ce privește educația sau cultura femeilor.

Les femmes d'à présent sont bien loin de ces moeurs;
Elles veulent écrire et devenir auteurs.......

Aci este punctul nevralgic, femeile, sclavele interiorului și ale bărbaților, au dorit să-și lărgească cadrul activității lor reduse, dar vai, s'au ciocnit în primul rând de exagerările lor înșile și apoi, de pana necruțătoare a scriitorilor. Legiunile de Philaminte și Bélise au contribuit la nașterea comediei „Les femmes savantes", tot atât de mult cât și Molière.

Satira marelui Poquelin este extrem de dură și a lovit crunt nu numai femeile mai mult sau mai puțin divine ale secolului, dar Voltaire susține că nefericitului abate Cotin, biciuit crunt sub numele de Trisotin, i s'ar fi rupt firul zilelor și din cauza aceasta nevinovată în fond.

Adevărul este că Molière nici nu s'a gândit să coboare femeile, care de altfel nu i-au pricinuit în viață decât amărăciune, până a le limita spiritualicește doar la

...connaître un pourpoint d'avec un haut-de-chausse...

Generații întregi de tineri au râs cu hohote, interpretând pe băncile liceului comedia lui Molière, unde se vorbește atât de urît de femeia care dorește să știe de toate, și așa de elogios aproape de servitoarea Martine. Fetele, dacă l-ar lua în serios pe caraghiosul dar necăjitul Chrysale, și-ar pune imediat dureroasa întrebare: Ce mai căutăm la școală?

Marele cunoscător de oameni care a fost Molière nu vorbește aci de femeia cultă și instruită în sensul modern al cuvântului, ci de o falsă intelectuală înțelegând doar să se acopere cu pojghiță strălucitoare de instrucțiune, complect nefolositoare prin superficialitatea ei, doar un accesoriu prețios de salon mediocru. Tipul acesta de snobism intelectual feminin degenerând lesne în semidoctism, apare de mai multe ori în panopticul molièrian fie că-i revoltătoarea Philaminte, ridicola Bélise sau nesocotitele Cathos și Madelon, atât de sângeros readuse la realitate de către îndrăgostiții Lagrange și Du Croisy.

Molière vorbește răspicat prin mijlocirea tânărului Clitandre, aspirant la cumințile și calculatele grații ale Henrietei, fiica descompusului menaj Chrysale-Philaminte.

— — les femmes docteurs ne sontpoint de mon goût.
Je consens qu'une femme ait des clartés de tout:
Mai je ne lui veux point la passion choquante
De se rendre savante afin d'être savante;
Et j'aime que souvent, aux questions qu'on fait
Elle sache ignorer les choses qu'elle sait.
De son étude, enfin, je veux qu'elle se cache,
Et qu'elle ait du savoir sans vouloir qu'on le sache,
Sans citer les auteurs, sans dire de grands mots,
Et clouer de l'esprit à ses moindres propos...

Cu alte cuvinte războiu declarat pedanteriei odioase având drept efect imediat diminuarea considerabilă a feminității. Insă este o enormă deosebire între tirada lui Chrysale care vedea o importantă problemă și azi încă la ordinea zilei doar prin prisma parfumeriei culinare și vederile ponderate ale îndrăgostitului Clitandre.

Je consens qu'une femme ait des clartés de tout

fără îndoială că este mai mult sau mai puțin o etapă, o cucerire importantă în existența femeilor, la dreptul lor spre lumină și frumos. „*Aurea mediocritas*", calea din mijloc, este un capitol esențial din filozofia universului lui Poquelin, care a râs dureros toată viața, cu inima copleșită de odiosul general atotputernic.

Bărbații, orgolioși și plebei, nu e mai puțin adevărat că n'au iertat și nici nu iartă femeilor putința lor învederată de a le fi egale în cele mai multe din manifestările spirituale. In primul rând, omul nu iartă aproapelui nici superioritatea, nici egalitatea, întreaga viață socială se schimbă radical ridicând la treapta de ființe cugetătoare și creatoare în toate domeniile pe femei, care, deși indirect, au avut cea mai covârșitoare influență asupra proceselor de creație artistică. Un mijloc serios de dominație a masculului uman asupra femelei umane este scăpat printre degete. De altfel, qua dragenarul Arnolphe, un adevărat don Quichote în materie de dragoste, s'a convins pe deplin că femeia deține în mânile sale moi și slabe, pârghia existenței noastre planetare, cu ajutorul teribilei forțe cosmice care este dragostea, fapt cu neputință de negat nici de către Molière, atât de nefericit în nepotrivita-i căsătorie cu actrița Armande Béjart.

Tomnaticul Arnolphe se temea grozav de femeile inteligente și instruite, o primejdie veșnică pentru liniștea și cinstea soților.

...Une femme habile est un mauvais présage;
Et je sais ce qu'il coûte à desdecertaines gens.
Pour avoir pris les leurs avec trop de talents...

Luând o fetiță de patru ani și crescând-o într'o mânăstire, astfel ca mai mult s'o idioțească, Arnolphe crezu că a rezolvat pentru totdeauna dificila problemă de a găsi o soție credincioasă, sigură.

Dans un petit couvent, loin de toute pratique,
Je la fis élever selon ma politique,
C'est à dire, ordonnant quels soins on emploirait
Pour la rendre idiote autant qu'il se pourrait...

Arnolphe este frate bun desigur cu soțul neglijat al doamnei Philaminte. Atât de bun cunoscător de oameni a fost Arnolphe încât Agnès, vai ce nume predestinat, a fost destul ca să iubească pentru ca să i se facă lumină în creerul său pe care metodele nefericitului experimentator s'au silit să-l întunece cât mai mult. Lumină s'a făcut, Agnès s'a lăsat răpită de tânărul chipeș și cu toate promisiunile de bun soț care era Horace... Tirada lui Arnolphe, crezând că reușise să scoată prin calculele sale din Agnès un manechin cu mintea redusă, devine acum o inutilă exteriorizare de bucurie naivă:

Héroïnes du temps, mesdames les savantes.
Pousseuses de tendresse et de beaux sentiments
Je défie à la fois tous vos vers, vos romans,
Vos lettres, billets doux, toute votre science,
De valoir cette honnête et pudique ignorance.

Da, frați buni Arnolphe și Chrysale, numai că necazurile lor, având aceeași origină, femeia diferă printr'o nuanță simțitoare: cel dintâi dorea o soție tânără care să nu-l înșele niciodată, iar ultimul își ducea calvarul unei vieți imposibile din cauză că soția sa chinuindu-se prea mult să observe astrele cu o lunetă bună de speriat oamenii, avea prea puțină grijă de bucătărie. Fiecare cu durerea lui și durerea este universală, compusă dintr'o multitudine de elemente proprii durerii, dintre care unele, printr'o grozavă ironie a naturii sau a destinului, nu sânt de loc lipsite de alt element etern, de râs, care consacră sau dărâmă.

Detestând savantlâcul monden și acoperindu-l cu sdrențele ridicolului, Molière avea asentimentul tuturor celor echilibrați, și, paradoxal aproape, parcă aducea aminte femeilor că instinctul lor de dominație poate fi satisfăcut lesne, nu prin pedanterie, ci prin vastul arsenal de grații eterne pe care li l-a pus cu generozitate natura la îndemână. De prin 1667, deci cu cinci ani înaintea reprezentării comediei „Les femmes savantes", Molière ne arată în „L'amour peintre", că femeia normală rămâne tot femeie și în fond acesta este talentul de încercare al oricărei femei culte, armonizarea însușirilor de firească perfecțiune cu spiritul astfel prelucrat de disciplinele studiate. Ne putem închipui că din gura unei actrițe ca Mademoiselle de Brie, tirada aceasta a Isadorei din „*L'amour peintre*", ar fi putut aduce spre o justă valorificare a farmecelor proprii, multe femei rătăcite:

„*A quoi bon dissimuler? Quelque mine qu'on fasse, on est toujours bien aise d'être aimée. Ces hommages à nos appas ne sont jamais pour nous déplaire. Quoi qu'on en puisse dire, la grande ambition des femmes est, croyez-moi, d'inspirer de l'amour. Tous les soins qu-elles prennent ne sont que pour cela, et l'on n'en voit point de si fière qui ne s'applaudisse en son coeur des conquêtes que font ses Yeux.*

Vorbele acestea, rostite cu surâzătoare seriozitate de frumoasa stea a trupei lui Molière își au adevărul lor tragic de pururea actualitate, pe lângă care pătăraniile eroilor din „Les femmes savantes", „L'école des femmes", „L'école des maris", ni se par doar justificate elemente de farsă bufonă.

MONTAIGNE

O fatalitate milenară a făcut că principalul destin al femeii este de-a fi iubită și căile iubirii au devenit, secol cu secol, din ce în ce mai grele de străbătut.

Sofia Kovalewsky, geniala femeie care a urcat cel mai înalte trepte ale gloriei științifice, a fost o veșnică nenorocită căci i-a lipsit iubirea.

„La grande ambition des femmes
Est, croyez-moi, d'inspirer de l'amour...

Și ilustra matematiciană n'a putut să inspire nimănui dragoste din cauza propriei sale ascensiuni spirituale, soartă împărtășită de atâtea femei superioare, sacrificatele propriei lor celebrități.

Dela „Le Sicilien, L'amour peintre" la Sofia Kovalewsky?

Suspinele ilustrei savante au venit să ilustreze mișcător, sfâșietor, vorbele Isadorei.

„*Nici gloria, nici știința, nu dau bucuria de a trăi. Singura care o dă este iubirea*". Milioane de femei au verificat poate acest adevăr etern, care nu admite compromisuri, același pentru muncitoarea din fabrică și pentru o femeie de geniu precum o Kovalewska sau d-na de Staël.

Reflexiile Sofiei rezumă drama unei vieți de femeie pe care cuceririle științelor n'o pot mulțumi. Își pune dureroasa întrebare:

„*De ce nu sânt iubită de nimeni? Eu aș putea să dau bărbatului iubit mai mult decât oricare altă femeie. De ce iubesc ei femeile neînsemnate și numai pe mine nu mă iubește nimeni? Numai iubirea dă fericirea. Numai ea dă făpturii deplina desvoltare. Este puterea și splendoarea, întreaga viață*".

In ultimele sale clipe, această femee sublimă, care a arătat cât de mult a fost femeie, plângându-și pustiul dintr'un trup și suflet neiubit de nimeni, a rostit iarăși regretul fundamental, jalea unei existențe pierdute în zadar pentru ea însăși, dar atât de glorioasă și fructuoasă pentru știință:

— „*Nu am fost iubită*"!

Sofia Kovalewska, eroină demnă de pana unui Racine!

Indărăt cu un secol, marele solitar Michel de Montaigne a scris un imens lexicon despre păcatele și bunurile oamenilor, acele misterioase pagini din „Essais". Egoist și prin aceasta om așa cum l-a plămădit natura; „*mon opinion est qu'il se faut prêter à autrui et ne se donner qu'à soi-même*", castelanul care-și ducea viața între umbre eline și latine, ne asigură mai întâi despre complecta sa sinceritate... *C'est ici un livre de bonne foi, lecteur...* astfel că ajungem dela sine să recunoaște covârșitorul adevăr din axioma „*Chaque homme porte la forme entière de l'humaine condition*".

In celebrele sale „Essais", Montaigne ne-a dat cu câteva secole înaintea lui Balzac, o minuțioasă „*Comédie humaine*", unde oamenii sânt arătați așa cum sânt ei, deadreptul, fără intermediul vreunui Goriot, Grandet, Vautrin, Rastignac și ceilalți mulți, de cele mai multe ori mai ales fără lentilele măritoare ale lui Balzac.

Montaigne a înțeles să se folosească de viață așa cum poruncește mama Natură, ca un epicurian cumpătat, îmbinând armonic plăcerile materiei trecătoare cu ale spiritului etern. Aceste rânduri sânt o justificare și o profesiune de credință în acelaș timp:

„*J'accepte de bon coeur et reconnaisant ce que Nature a fait pour moi; et m'en agrée et m'en loue; on fait tort à ce grand et tout-puissant Donneur de refuser son don, l'annuler et défigurer: tout bon, il a fait tout bon...*"

In „Essais" se vorbește mult despre femei și adevărurile apar fără accesoriul inutil al vreunui văl oarecare. Arta lui Montaigne știe să scrie adevărul firesc fără brutalitatea inerentă, cercând să priceapă femeia în bună parte prin cele ordonate de natură. Rânduri de felul acestora parcă sună profetic în graiul lor din veacul lui Rabelais:

— *C'est doncques folie d'essayer à brider aux femmes un desir qui leur est si cuisant et si naturel: et quand je les ois se vanter d'avoir leur volonté si vierge et si froide, je me mocques d'elles; elles se reculent trop arriere: Si c'est une vieille esdentee et descrepite, ou une jeune seiche et pulmonique s'il n'est du tout croyable, au moins elles ont apparence de le dire: mais celles qui se meuvent et qui respirent encores, elles en empirent leur marché, d'autant que les excuses inconsidérées servent d'accusation...*

Montaigne avea curajul să afirme aceste lucruri incendiare, într'un secol când claustrarea ajungea să fie aproape de ordine publică.

Nu intenționase câtuși de puțin să scoboare prin aceste rânduri femeia, ci numai să înglobeze sexul frumos sub imperiul directelor imperative ale Naturei, să-l încorporeze în ce are normal și dornic de viață. S'a supărat oare vreo stea de prin albastrul saloanelor d-nei de Rambouillet, pentru aceste afirmări vizând femeia în genere? Scriitorul din turn nu uită să menționeze că acea pretenție de a înfrâna natura poate avea succes doar în mintea unei „*vieille esdentee et descrepite*"...

Legiunile de false pudice de prin veacuri nu și-au rupt lăncile de ferul platoșelor care acopăr volumele lui Montaigne, pentru că nici o Philaminte sau Armande n'a îndrăznit să-l împungă; apoi acest cronicar al sufletului omenesc, deși a spus odată că nu s'ar mai căsători cu cineva care ar fi însăși personificarea Inţelepciunii,

...J'eusse fuy d'espouser la Sagesse mesme, si elle m'eust voulu..., a găsit însă cuvinte de cel mai olimpic și hotărîtor omagiu pentru femeie.

Iată că femeile, încă din secolul XVI, încep să manifeste față de științele la modă, mai ales chestiunile linguistice, o predilecție degenerând mai de grabă în snobism și pedanterie. Neputând adânci anumite chestiuni, spune Montaigne ca și Molière mai târziu, vor cel puțin să aibă aparența de a le fi asimilat integral. *...La doctrine qui ne leur a peu arriver en l'ame leur est demeurée en la langue...*, acest diletantism feminin le făcu însă să adopte un limbaj artificial, voind să fie cât mai deosebit de graiul zilnic. Ironia este evidentă aci, se îmbracă o haină ciudată, din neputință de a cuprinde fondul.

...Si les biens nées me croient, elles se contenteront de faire valoir leurs propres et naturelles richesses..., sfatul nu poate fi decât al unui om care se încrede orbește în Natură și-l conduce firul bunului simț. Nu-i mai omenesc ca femeile „biens nées", să caute a-și valorifica însușirile cu care le-a înzestrat natura, și să nu-și ascundă frumusețea lor firească cu o haină înșelătoare? La ce bun să înăbușe claritatea pentru a străluci cu o lumină de împrumut?

Motivul este simplu: femeile nu se cunosc bine ele însăși, și nu-și dau bine seama totdeauna de propria lor forță tiranică.

Lumea n'are nimic mai minunat decât femeia, glăsuește totuși filozoful care a rostit odată că nu s'ar mai însura nici cu Ințelepciunea personificată; poate fi acordat femeii un superlativ mai măgulitor? Rolul ei este de a cinsti artele și de a împodobi însăși podoaba. Oare perlele ar mai avea vreun rost în lume dacă bărbații nu le-ar da drept reședință gâturi și sânuri tulburătoare? Ce ar mai prețui brilіantele fără suportul lor desmerdător, mâna de femeie? Montaigne rezolvă comod problema feminină: ce-i trebue mai mult decât să trăiască iubită și cinstită?

La îndemâna femeii sunt atâtea mijloace împrăștiate cu generozitate de o natură precaută și grijulie; n'are decât să-și cultive acel etern feminin, să știe să se folosească de dânsul, și aceasta este un efect de artă la îndemâna oricărei Eve. Perfect gentilom, Michel Eiquem de Montaigne nu putea să vorbească decât elogios despre femeie, sau împăcând paradoxal elogiul cu adevărul; nu ne spune însă ce să se facă acele care nu sunt în stare să inspire pe muzicanți, poeți, sau măcar vreun burghez sărac cu duhul?

Nu care cumva tot bărbații, de teamă să nu scadă greutatea mânei de fer pe care o apasă de secole asupra femeilor, le îndeamnă către seaca și nefolositoarea pedanterie, care desfeminizează? Altă scuză nu le poate găsi în nici un caz:

— „*Quand je les vois attachées à la rhetorique, à la judiciaire, à la logique, et semblables drogueries si vaines, si inutiles à leur besoing, j'entre en crainte que les hommes qui le leur conseillent le facent pour avoir loy de les regenter soubs tiltre...*

Din nefericire, nimic decât prea multul adevăr a cărui aplicare contimporană poate fi un prețios aliat lui Montaigne, dacă nu am ține seama și de progres.

— „*Baste qu'elles peuvent, sans nous, renger la grâce de leurs yeulx à la gayeté, à la severité et à la doulceur, assaisonner un nenny de rudesse, de doubte et de faveur...* pentru aceste esențiale capitole din repertoriul grațiilor sale, femeia n'are nevoe de cursurile pedanților, și desigur că este o fericire pentru sălbatica omenire, scoasă adesea din animalitate de mirajul unor ochi reflectând cele mai nobile cuceriri ale frumosului.

Dacă totuși trebue să facem concesii femeilor și să le admitem dreptul lor de curiozitate pentru producțiunile minții omenești, Montaigne așează în primul rând poezia, printr'o subtilă argumentare cu aparențe de fină dantelărie foșnind în ritm de menuet.

— „*La poésie est un amusement propre à leur besoin: c'est un art folastre et subtil, desguisé, parlier, tout en plaisir, tout en montre, comme elles*".

Poezia „*art folastre et subtil, desguisé, parlier*", imagine leit femeia tuturor vremurilor vine să-și aducă prinosul ei de admirație, printr'o completă identitate cu capodopera morfologică a creațiunii. Femeia are nevoe de poezie care-i anume născocită pentru trebuințele ei sufletești, apoi necesitatea se termină prin confundare, supremul surâs curtenitor al fostului primar dela Bordeaux; nici nu se putea rosti altfel un senior purtând colierul ordinului Saint-Michel.

După poezie, este recomandabilă istoria, apoi filozofia o va învăța pe femeie, între altele, să se apere și de trădarea bărbaților.

„*En la philosophie, de la part qui sert à la vie, elles prendront les discours qui les dressent à juger de nos trahisons, à regler la temerité de leurs propres desirs, à mesnager leur liberté, allonger les plaisirs de la vie, et à porter humainement l'inconstance d'un serviteur, la rudesse d'un mary, et l'importunité des ans et des rides, et choses semblables. Voyla, pour le plus, la part que je leur assignerois aux sciences*".

Aceste câteva rânduri conținând în aparență banale recomandări pentru viața cotidiană, sunt în realitate importante și esențiale formule care presidează la existența femeilor. Din Filozofia practică, acea care o poți lua drept călăuză în viață, castelana și burgheza pot extrage soluții nimerite pentru a-și potoli propriile lor năzuințe și dorințe, a ști ce atitudine să adopte față de necredința bărbaților, pe care scriitorul nu uită să n'o așeze în Lexiconul său despre oameni.

Dar, oare, femeile își pot cataloga și reglementa temeritățile propriilor lor dorințe? Să fi cunoscut Montaigne atât de puțin femeia? In fond cine se poate lăuda că le-a cunoscut deplin, în cele mai obscure colțuri sufletești?

Arta de a prelungi plăcerile vieții, fiecare epocă cu bucuriile sale, n'o învață femeile numai din paginile lui Seneca; o ființă echilibrată ascultă și de instinct și la o etate canonică nu va pretinde dela oameni și natură divertismentele de la douăzeci sau treizeci de ani. Femeia poate învăța din cărți și lucruri mărunte pentru restul lumii, dar capital e pentru dânsa: să privească cu nepăsare schimbările de dispoziție sau de sentiment ale unui curtezan sau chiar bădărănia unui soț. Important pentru toate este faptul că filosofia le dă cheia fermecată pentru a îndura insultele anilor, deprinderea cu bătrânețele și desfeminizarea care vine la scadența fatală.

Câtă deosebire între violența râsului batjocoritor al lui Molière,—de altfel atunci când scrisese „Les femmes savantes" era chinuit de boală,—și acea causerie adânc omenească a lui Montaigne, care a vorbit despre femei întâiu ca oameni cu simțuri, păcate și înalte calități, apoi ca despre ființe ce purced dintr'o esență zeiască!

Și i-a fost dat lui, acestui Proust al secolului său, după ce a vorbit despre femeie ca un naturalist poet, să fie editat apoi de acea celebră „*fille d'alliance*" cum îi plăcea s'o numească, urâțica dar erudita Domnișoară *Marie de Gournay*, care nu s'a gândit însă de loc să-l asculte pe marele maestru, în cele spuse în Cartea III, cap. III, relativ la cultura acordată femeilor. Cine știe însă dacă Marie de Gournay, de ar fi fost înzestrată de natură cu perfecte linii și grații terestre, ar mai fi putut să înfrunte veacurile mulțumindu-se cu situația ei de „*rien de plus beau*"? Aruncându-se în oceanul ideilor, neputând naviga pe acel al dragostei, a reușit astfel să braveze tăcerea planetară, pentrucă a fost favorita spirituală a celui care a ridicat sufletelor omenești obscurul labirint din „Essais".

Se depărtează însă, dogmatic vorbind, Montaigne, gravul magistrat și gentilom solitar, de Molière, pe atunci comedian al regelui? Hotărît că nu, totul este chestie de interpretare. Amândoi au cunoscut prea bine oamenii, și-au dat seama de ridicolul împrumutului hainelor străine. Au dorit, fiecare în felul său, fericirea firească a femeilor, dând sentințe pe care veacurile nu le-au modificat decât parțial.

Sigur că ambii n'au ținut seama de progres, totuși adevărul etern rămâne pretutindeni, dacă nu strălucitor conturat, cel puțin estompat dar vizibil.

Viața, așa cum este, vine în sprijinul acestor titani, pietre de hotar din secole deosebite.

Desmințirile parțiale, oricât ar fi de amăgitoare, nu pot în nici un caz sdruncina solida zidire cu atâtea metereze.

AUREL GEORGE STINO

LUMINI ŞI CULORI VENEŢIENE

Am rămas locului multă vreme, privind mut de dezamăgire. In jurul meu, lume multă, înghesuită, grăbindu-se să ajungă la îmbarcader: lume nevoiaşă cu coşuri şi pachete, călători străini şi italieni, conduşi de hamalii striviţi sub greutatea geamantanelor.

Negre de umezeală, sub un cer jos, negru-cenuşiu, care cerne o ploae deasă, gondole, bărci, vaporaşe se clatină, izbite de valuri. Jos, o apă tulbure, murdară.

Mă urc în vaporaşul pentru piaţa San-Marco. Canal Grande. De o parte şi de alta, în culori cărămizii de nuanţe diferite, cu un aer de părăsire râncedă, palatele se ţin şir într'o continuă întrecere de linii arhitectonice. Stâlpii din faţă, în culoarea palatului, de care odinioară se legau gondolele, stau să cadă, roşi de umezeală.

Când şi când, vocea în cantilenă a taxatorului anunţă staţiile.

Ca d'oro, Accadèmia... Un huruit de frânghii trase, un pod aruncat pe ponton, câţiva pasageri, care scoboară şi alţii care vin, însfârşit un alt huruit de frânghii şi vaporaşul pleacă, urmându-şi drumul în zigzag.

Ploaia continuă, măruntă. Valurile, dându-şi parcă brânci, încearcă să urce scările de marmoră, mâncate de mucezeală. Pete mari de un verde umed, au cuprins, ridicându-se din apă, temeliile palatelor. Şi plouă, plouă.

„Asta-i Veneţia!?".

Din adâncurile sufletului, în care poezia, reveriile întreţesuseră o lume întreagă de imagini, întrebarea îţi înfloreşte pe buze asemeni verdelui celuia muced, crescut din ape.

●

Dar minunea nu întârzie să se arăte. La zâmbetul luminos, în raze de argint, al soarelui, cenuşereasa cu veştmintele sdrenţuite, în culori şterse de umezeala şi noroiul, în care a zăcut, Veneţia, decrepită de bătrâneţă, se face frumoasă. Frumoasă, cum este ea într'adevăr, vrednică de împărătescu-i mire.

Pe un cer senin, înfiorător de adânc, scame de nor ca bumbacul. O lumină dulce, de culoarea mierei de albine, îmbracă parcă toate lucrurile într'un văl de o fineţă abia perceptibilă. Aurul acela topit în razele de argint ale soarelui, luminează în tonuri diferite culorile vii ale palatelor. Jos, apa mării de un verde de smarald oglindeşte în imagini inverse, liniile şi dantela palatelor, culorile lor. In spre mijlocul canalului, se schimbă într'un verde opac sau în tonuri aurii, după cum cade lumina soarelui, pentru ca în depărtări să se ia la întrecere cu albastrul cerului. Stâlpii aceia stau parcă mai drepţi, împodobiţi cum sânt cu cele două brâuri de bronz, aşteptând, tineri, svelţi, ca în vremi dispărute, să întindă o mână de ajutor cochetelor gondole, care se apropiau cu înceată şi legănată eleganţă, strălucitoare de roşul de purpură şi de aurul podoabelor.

Iar marea, asemeni unei mame iubitoare, încingându-i mijlocul cu braţele, o leagănă uşor, cântându-i cântecul pe care numai ele îl înţeleg.

Departe, deşertul nesfârşit al apelor stă deschis ca un semn de întrebare şi ademenitor ca un cântec de sirenă.

●

Piazza San-Marco. Imensă sală, în formă dreptunghiulară, având drept tavan seninul de sticlă al cerului. De jur împrejur, pe trei din laturi, caffè-uri, cofetării, restaurante, orchestre. Şi un *du-te vino*, un babilon de limbi, ziua şi noaptea. La mese, fete visătoare.

Acest deconcertant tablou are nu ştiu ce notă duioasă de cromo-litografie franciscană.

Toată această imensă sală are ca un fel de uşă, ce dă într'o verandă în spre mare. Latura mică a dreptunghiului către care se deschide veranda o formează biserica San Marco şi Palatul Dogilor.

In nici una din manifestările de viaţă ale Veneţiei, nu se poate surprinde, mai mult decât în aceste două minuni arhitectonice, raportul dintre măreţia şi opulenţa orientală şi acel sprit latin de ordine, care constitue nota fundamentală a civilizaţiei veneţiene.

O armonie de culori în aur şi albastru. O exuberanţă de cupole şi turnuleţe. Cinci portaluri (unul uriaş în mijloc) în stil roman, care accentuiază masivitatea greoaie a liniei arhitecturale. Inchipuiţi-vă toate acestea strălucind în lumina de vară. E San-Marco.

Inăuntru, aceiaşi risipă de piatră preţioasă, de aur şi de albastru.

Alături, Palazzo ducale. Marile linii arhitecturale în dreptunghiuri. Pe cele două faţade care fac perspectivă pieţii San-Marco şi mării, două şiruri de coloane într'un amestec de roman, gotic şi arab; sus la distanţe egale, ca nişte ochi atent deschişi asupra mării şi oraşului, ferestre mari, tăiate în desenul de dantelă al zidurilor.

Străbat ca într'un vis săli mari, spaţioase. Aceiaşi bogăţie şi risipă de aur, piatră preţioasă, de stofe şi lemnuri de preţ. Pe pereţi, într'o varietate infinită de culori, se află transpusă în scene de efect toată viaţa acestei orgolioaşe cetăţi a mării.

Din panourile mari, bărbile roşcate ale senatorilor veneţieni, negusori din tată în fiu şi oameni de mare, mă privesc peste veacuri cu nu ştiu ce licărire ciudată, în care e cruzime, trufie şi dispreţ, dar şi o adâncă tristeţă. Tristeţa lumilor de mult dispărute.

O masă rotundă, de dimensiuni potrivite, acoperită cu o stofă grea, pluşată, de-un roşu de purpură. Pe masă, răvăşite monede de aur.

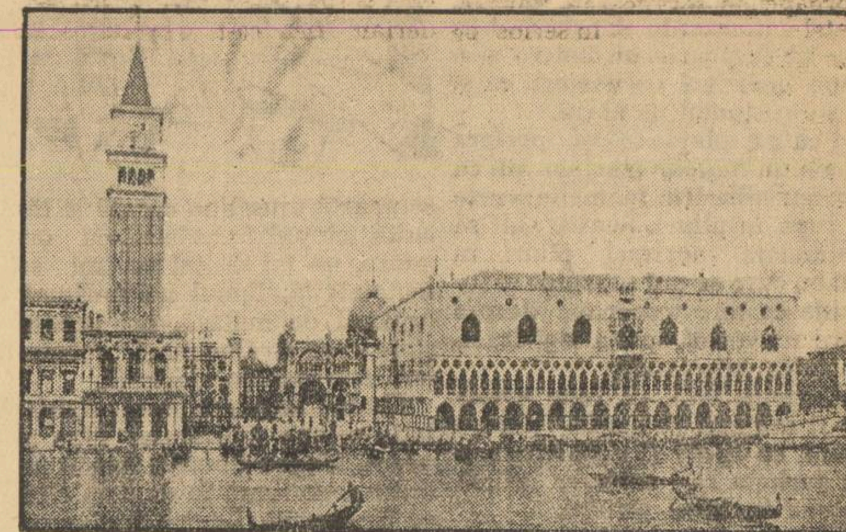
De o parte a mesei, în al doilea plan, un bărbat voinic, cu ceva de negustor şi de bancher în înfăţişare, cu o barbă roşcată, îngrijită, îmbrăcat într'un vestmânt larg, în felul antereelor boerilor noştri, având părţile de dinainte şi mânecile largi, căptuşite cu blană de mare preţ. Cu faţa congestionată şi cu ochii licărind de cupiditatea pe care ţi-o imprimă un ospăţ bun, din belşug stropit cu vinuri şi apropierea unei femei frumoase, — el vorbeşte zâmbind uşor femeii frumoase care-i stă alături, îmbrăcată într'o rochie lungă, de culoare albastră şi bogat brodată.

Ţinând faţa uşor plecată în jos, femeia zâmbeşte puţin ironic, puţin ruşinată. O rază rătăcită îi stărue în părul bogat, roşu, de roşul acela caracteristic veneţienelor.

De cealaltă parte, o tânără stă cu privirea plecată în jos, ţinând în poală un instrument muzical, în timp ce privirea absentă urmăreşte un gând...

Alături, un cavaler cu formele frumos desenate de costumu-i strâns pe trup, îi vorbeşte, cu bustul puţin plecat spre ea.

Fondul tabloului îl formează verdele unei bogate grădini. Dintr'o parte se iveşte din boschetele grădinii un om sdrenţuit, care păşeşte fricos, cu pălăria întinsă. De cealaltă parte a tabloului se zăreşte aripa unui palat, dinspre care aleargă câţiva servitori, vreo doi cu bastoane în mână să-l gonească pe acest nenorocit, care vine să strice petrecerea stăpânilor.

Este concentrată în acest tablou din colecţia Academiei de Arte Frumoase, a cărui redare am încercat-o în cuvinte (numele pictorului îmi scapă), toată viaţa acestei mândre şi frumoase curtezane, stăpână a mărilor, a Veneţiei. Aur, mult aur, un egoism rece, brutal, o veselie grea, mai mult de simţuri decât de spirit, libertate în moravuri, galanterie, sensualitate.

Cu perucile ei pudrate, cu costumele-i viu colorate, bogat brodate. Veneţia se bucura de viaţă cu toate simţurile, ca o albimistă a voluptăţii, sublimându-şi însă voluptatea în neîntrecute manifestări de artă.

Sărbători religioase, sărbători civile. Sensa (Ascensione), Processione della croce, festa dello sposalizio del mare. Incoronazione del Doge, şi încă atâtea altele, adevărate tablouri vii.

Festa dello sposalizio del mare. Dogele se transportă pe Bucentaurul ce scânteiază de purpură şi stofe de preţ. Sus, cerul Veneţiei de un senin puţin cenuşiu. Gondole peste gondole, înşiruite una lângă alta. Costume în roşu, galben, costume în verde, în albastru. Apoi marea, când verde când albastră. Pe delături, palatele stăpânilor Veneţiei, în culorile ruginiului frunzelor de toamnă. Nu mai e o sărbătoare, e o simfonie de culori.

Dornică de spectacole magnifice, îmbătată de lumină şi de culoare, toată această lume, bogat învesmântată, a cărei viaţă era un şir neîntrerupt de ospeţe şi un continuu carnaval, şi care se complăcea cu atâta savantă artă în acel decor, în care realitatea se confundă cu visul, te urmăreşte vie, fascinantă, în păgânismul ei, debordant de frumuseţe şi umanitate, de pe pânzele marilor maeştri veneţieni...

Figurile acelea de sfinţi şi de madone, împărtăşesc nu ştiu ce bucurie adâncă, în extazul lor mistic, de a se putea bucura de viaţă.

Toată pictura veneţiană pare un imn în culori înălţat vieţii.

●

Cuprins de ape, soarele se cufundă tot mai mult în valuri. Luna este numai o pată roză-galbenă. O punte de aceiaşi culoare se desenează, pierzându-se pe întinsul nesfârşit al mării. Cer şi ape sânt de un negru-albastru auriu. Când şi când se iveşte, ridicându-se parcă din ape, câte o insulă cu turnuri, clădiri şi lumini.

Luna e acum sus, albă ca un ban de argint. Puntea s'a schimbat într'un joc viu, neastâmpărat, ca svârcolirile unor peştişori mici argintii.

O lumină rece, viorie, de o limpezime de cristal, stăpâneşte asupra apelor.

Lunecăm uşor în clipociri de vâsle ca şoapta. Pe lângă noi trec înfiorate de misterul nopţii, alte bărci, alte gondole.

Şi nu ştiu ce impresie de jucărie fragilă de copil, le dă oamenilor ca şi lucrurilor, luminiţa aceia, care se strecoară fricoasă, din felinarul dela picioarele gondolierului, jucând nesigură, în ritmul capricios al valurilor.

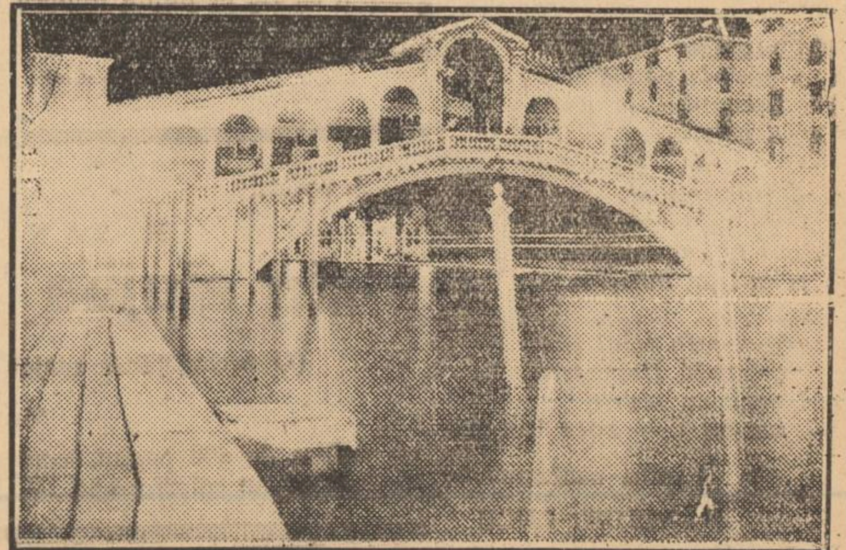
Pătrundem pe un *rio*, mărginit de grădini cu surprinzătoare efecte de umină.

Când intrăm într'un colţ dantelat de lumină argintie, când ne înfundăm într'un întuneric negru şi greu ca smoala.

Veneţia modernă nu mai este. Nici spuza de lumini vii, multicolore, nici orchestre şi nici restaurante sau caffè-uri.

Trec parcă pragul unei alte vieţi. Şi o durere ascuţită îmi strânge inima pentru şirurile nesfârşite de oameni, care au suferit şi au iubit pentru mine, pentru clipa de fericire pe care o trăesc acum...

CONST. I. DIHOIU

Literatura proletariană în Statele Unite

„Times Literary Supplement" publică un articol de fond, ca totdeauna anonim, dar foarte interesant, consacrat nouilor tendinţe ale literaturii americane.

Autorul ia ca pretext două publicaţiuni recente: colecţia lucrărilor Congresului scriitorilor americani de anul trecut şi o antologie a literaturii proletariene în Statele-Unite.

Congresul a fost precis orientat spre stânga, către socialism, sau mai sincer către comunismul sovietic.

La acest congres au luat parte un număr de scriitori de frunte ca: Theodore Dreiser, John Dos Passos, Waldo Frank, Michael Gold, Lewis Mumford, Jack Conroy, Langston Hughes, Nelson Algren şi mulţi alţii. Cu toate acestea, au lipsit mulţi scriitori dintre cei mai de seamă din generaţia tânără, ca de exemplu: William Faulkner. Thomas Wolfe, Thornton Widler.

Autorul articolului, **T. L. S.**, *spune că această mişcare de stânga e curentul cel mai important pe care poate să-l reţie un observator imparţial al literaturii americane actuale.*

Se susţine că aşa zisa literatură proletariană n'ar fi în adevăr ceiace pretinde; dar, pe de altă parte, e incontestabil că scriitorii care arborează această etichetă sânt printre cei mai talentaţi din America şi că mişcarea la care iau parte e viabilă şi va avea însemnate consecinţe.

Majoritatea scriitorilor care au luat parte la congres, în frunte cu Waldo Frank, ales preşedinte, au avut grijă să definească mişcarea într'un chip cu adevărat larg şi generos. Crezul politic al scriitorului nu trebue — după Waldo Frank — să fie aplicat în chip mecanic descrierii realităţii, aşa cum se prezintă în opera literară. Artistul demn de acest nume, nu trebue să procedeze dela general la particular, ci dela particular la general. Dacă e generos, el nu va putea rămânea indiferent la soarta clasei muncitoare şi va înţelege necesitatea de a valorifica în opera sa ceiace e cu adevărat omenesc.

O astfel de înţelegere a „realismului socialist", diferă mult de cea din Rusia de azi şi deschide literaturii o cale care nu cunoaşte nimic abstract.

De sigur că nu toţi scriitorii acestui front literar de stânga sânt talente de frunte, iar lucrările reunite în Antologie sânt departe de-a avea o valoare egală. Cu toate acestea, criticul englez se exprimă în următorii termeni:

„Literatura proletariană curge ca un râu iute şi vioi. Ea are o ţintă; totuşi nu e lipsită de exaltare; e o mişcare tânără, avidă de viaţă, având încredere în capacitatea umană de a învinge obstacolele, de-a rupe ordinea socială existentă şi de-a construi alta mai umană.

Mila şi speranţa sânt pasiunile sale pozitive (cele negative rămânând ura şi brutalitatea).

Această mişcare urmăreşte să anexeze la literatura americană regiuni întregi, până acum necunoscute, dând lucrătorului conştiinţa de sine ca factor social şi uman.

O SCRISOARE A D-LUI I. PILLAT

Primim din partea d-lui I. Pillat următoarea scrisoare:

STIMATE D-LE CALINESCU,

Mulţumindu-ţi pentru interesul pe care l-ai arătat ultimului meu volum de versuri: „Poeme într'un vers" — şi pentru subtila şi documentata discuţie a problemei poetice, pe care acest volum îl pune, ţin de datoria mea să răspund notiţei publicate, sub semnătura d-tale, la sfârşitul Cronicei Literare *din „Adevărul Literar" de Duminică 24 Mai 1936. Imi permit să reproduc notiţa:*

„In numărul de Mai din La Nouvelle Revue Française *un poet Emm. de Lochac publică o serie de* Monostiches, *care sunt foarte asemănătoare cu poemele recente într'un vers ale d-lui Pillat. Evident d. Pillat a descoperit însuşi acel mod şi nu poate fi vorba de imitaţie după modele ulterioare. Sunt în lumea literilor idei care plutesc în aer (şi mă întreb dacă d. Lochac e la întâia publicaţie de acest fel sau dacă n'a avut la rându-i un model) de aceia supun istoricilor literari ai lucrurilor mai recente această problemă".*

Mărturisesc că am fost cam surprins citind'o, deoarece s'ar părea că reiese dintr'însa că aşi fi fost inspirat de „monostiches" ale lui Lochac sau de un eventual model mai vechi, căci „sunt în lumea literilor idei care plutesc în aer". Nu eu voi tăgădui acest lucru, dar ceeace pot afirma cu toată tăria e că n'am cunoscut până azi, când am cumpărat „la Nouvelle Revue Française" pe Mai 1936, nici din auzite, nici din citite, numele sau versurile d-lui Emm. Lochac — şi cu atât mai puţin vre-un model al d-sale. In ce priveşte „ideile care plutesc în aer" — de asemenea până la citirea versurilor d-lui Lochac n'am întâlnit niciodată poeme într'un vers (sau „monostiches" ca să întrebuinţez acest barbarism) în vre-o literatură străină cunoscută mie — sau cel puţin o discuţie în jurul acestui gen poetic.

Citirea versurilor d-lui Lochar, într'adevăr, asemănătoare cu ale mele, m'a turburat totuşi. — Intâile poeme într'un vers le-am scris în Noembrie 1935, ultimele din volum în Decembrie; prima serie am publicat-o în „Gândirea" din Ianuarie 1936, volumul de la „Cartea Românească" a fost tipărit în Februarie. In Martie, cu ocazia unei călătorii la Paris, am luat cu mine câteva volume. Unul din ele am dat eminentului eseist şi romancier, dar şi poetului căruia Paul Valéry i-a scris o prefaţă celebră, lui Lucien Fabre, cu care sânt prieten de mult şi care, cunoscând foarte bine limba română — a trăit câţiva ani la noi în ţară — mi-a făcut întotdeauna cinstea să-mi urmărească cu interes versurile. Poeme într'un vers şi prefaţa lor au avut darul să-l intereseze şi m-a rugat ca — dorind să dea din ele la „Nouvelle Revue française" o versiune în limba franceză — odată reîntors în ţară să-i trimet pe un alt exemplar o traducere „mot à mot" ca să-i servească de „juxtă" pentru traducerea plănuită.

Reîntors în ţară m'am executat întocmai.

Nu vreau să trag nici o concluzie. Regret însă că în locul tălmăcirii făgăduite, au apărut aceste „monostiches" ale d-lui Emm. Lochac.

Rugându-te să primeşte cele mai bune sentimente, rămân al d-tale.

ION PILLAT

Bucureşti 26 Mai 1936

CRONICA MODEI

Moda începe să se îngrijească în mod serios de costumele sporturilor de vară. Dar prima sa grijă în această direcție probabil din cauza capriciilor cu care acest sezon începe, este impermeabilul.

Sânt două feluri de haine pentru ploae: Unele din *crêpe-de-chine, de peccari*, de piele de vițel sau de gabardină, toate impermeabilizate. Ele sânt toate de formă simplă, cu reveruri ce se pot încheia cu nasturi și cu buzunare aplicate pe haină.

Pentru că temperatura este încă destul de scăzută, ele trebue să fie îmbăcate de obiceiu peste un tailleur sau o altă haină de lână. In această împrejurare, au pliuri ce se pot desface spre a lărgi sau a strimta haina după nevoe. Pliurile se fac de obiceiu în spate. Mânecile se strâng deasupra mânii, spre a împedica umezeala să pătrundă la brațe.

Alte haine de apărare împotriva averselor care amenință mereu, se fac din in, *tweed* și alte lenaje cauciucate. In unele colecții formele sânt *troisquarts*, în altele mantouri, și în fine uneori sânt pelerine lungi cu glugă și guleraș de catifea cotelé, din aceleași ștofe sau din *crêpe-de-chine* dublate cu cașa, cu eșarfă de cașa, atât de elegante în cât nici norii nu mai știu în ce scop au fost îmbrăcate aceste haine de frumoasele elegante.

Pe lângă aceasta, pălăria de aceiași stofă impermeabilizată sau din mușama pichetată, la fel cu cravata, geanta, pe când mânușile sânt de feutru.

Peste *shortul* de sport, atât de scurt, și în loc de bluză, cu o simplă poantă legată numai după gât, este, în sfârșit, de bon ton să se poarte un bolero și o jupă încheiată cu nasturi, ca și peste costumul de plajă.

Pentru plajă se va prefera poate un *tailleur* marinar alb cu lizereu albastru, mânicile scurte și jupa în pliuri. Pentru golf să semnalăm aceleași pliuri în spate, care se pot deschide și închide ca un acordeon, despre care am vorbit, spre a îngădui libertatea mișcărilor.

Desigur, însă, că jupa culotă va fi cea mai preferată pentru alura sa sport și cavalerească, cu jacheta sa *pullover* tăiată rotund în jurul gâtului.

Să ne închipuim o asemenea jachetă vestă *citron* sau *vert amande*, pe o *jupe-culotte marron*, sau *marron* ruginiu pe un costum *grège*. Nasturi și o centură lată de piele formează o garnitură suficientă și potrivită.

La Londra a început „sezonul" la Operă, în *Covent Garden*, și se crede că va fi strălucit. Reprezentația lui *Gotterdammerung* începe la ora cinci, iar înainte de a se termina actul întâi sună clopotul magic, liberând din birouri și prăvălii, lumea lucrătoare.

Trei sute de fete tinere de la clasa mijlocie la cea de jos, în toaletă de seară, trebue să fi fost o grozavă amestecătură acum patruzeci de ani. In momentul de față însă progresul este evident în gust și alegerea îmbrăcămintei atât la femei cât și la bărbați.

Tinerele engleze, din 1936, au o vădită preferință pentru rochia de seară de tul sau organdi, și nu se dau în lături de a sămăna cu niște baloane ușoare și foarte gingaș colorate. Marile case franceze, deși au admis rochia de seară amplă și lungă până în pământ, caută, ca Lucien Lelong, de pildă, să maseze în spate godeuri rotunde.

Penele au ajuns din nou la cea mai mare favoare, astfel în cât Rochos a îndrăznit să facă mânecile și jupa unei rochii de seară din pene negre de cocoș lipite pe muselină.

Bine înțeles aceste lucruri sânt citate numai ca exemple de extravaganță. Cel mult o femee tânără, sau poate una ce nu mai e atât de tânără, va alege din colecție o capă de pene de struț, care are ceva foarte bogat și elegant în afară, dând un aer de doamnă din lumea bună celeia pe care o poartă.

Pentru a lua masa de seară la restaurant, voi menționa două modele care ar fi foarte potrivite pentru Colonadă sau Cină: Un *foureau* colant până la genunchi și evazat de la genunchi în trenă sau jumătate de trenă și o rochie floare din stofă înflorată având forma unei flori răsturnată cu caliciul în jos; mâneca se arată în unele modele, dar atât de redusă în cât abia are aerul unei petale, a unei aripe ușoare, un capăt de eșarfă. Aceasta nu împiedică spatele de a fi cu totul gol sub bareta dublă a bretelelor înguste.

Ca stofe, pe lângă imprimeuri care sânt o adevărată nebunie, se poartă muselina curată și lăcuită, crepul amestecat cu organza, un fel de tul ce nu se mototolește, linoul neimprimat, organdi de matasă, în genere stofe care strălucesc și scânteiază sub lumina electrică.

Chanel întrebuințează dantela în volane suprapuse albe și negre, Maggy Rouff a lansat un tailleur de seară în dantelă albă cu fire aurite, Louise Boulanger a creat un model în *taffetas rose* și *bleu pastel*, larg și strâns în talie, care a avut mare succes. In genere însă rochiile din aceste case mari, sânt de o simplicitate care le dă o notă de mare distincție.

Să ne ocupăm puțin și de toaleta domnilor. Dacă domnul merge la un restaurant unde fracul nu e de rigoare, se cere totuși să aibă un melon, jiletca și mănușile de culoare foarte deschisă în tonalitățile *gris* și *beige*.

Smokingul înseamnă oarecare pretenție în ținută, dar el nu poate fi purtat decât cu accesoriile sale indispensabile: cămașa de mătasă albă, jumătate scrobită, cu cinci cute sau cu un plastron *damasée* cu desemne mici, sau dacă sântem în plină vară cămăși de mătasă albă moale, dar cu pieptar dublu, spre a avea aerul neglijat.

Este o datorie absolută ca domnul să fie în ținuta impusă de eleganța doamnei pe care o întovărășește.

BITRIX

A la manière de... G. Topîrceanu

Vaca Domnului și păpădia

Intr'o margine de vie
Pe un puf de păpădie,
Vaca Domnului, cocheta,
Iși opri avioneta...

Pămătuful speriat,
După ce s'a închinat,
A trimis în cer un fir
C'a primit un musafir...

Și-a rugat prin solul său
Să-i răspundă Dumnezeu
Dacă vaca cu pistrui
E — sau nu e — vaca Lui ...!...

Pentru conformitate

VIRGIL CUCU

Simona

Iată un film francez care fără să fie bun, nu e nici propriu zis rău — ceiace e încă o calitate. M'a impresionat în mod agreabil faptul că eterna poveste de comedie muzicală, și anume povestea patronului, a directorului care se îndrăgostește și se însoară cu propria lui amploiată, nu se lichidează ca de obiceiu, la sfârșitul filmului, ci la început, ba chiar înainte de început, de vreme ce filmul, în momentul demarajului, găsește pe eroi căsătoriți gata.

Dar ce importanță are — îmi veți spune — acest mic detaliu de cronologie? Vă asigur că foarte mare.

Ceace face inepția, neverosimilitatea și chiar imoralitatea comediilor muzicale, este faptul că toată povestea nu-i decât o vânătoare, pe bază de sexapel, unde Diana e o fetișcană frumușică și agramată, iar celebrul un domn excitabil în fața sărăciei grațioasei lui colaboratoare.

Filmul debutează cu suspine și refulări de pofte de lux din partea respectivei fiice din popor, obligată să muncească cu, ca să zicem așa, mânile. Iar la urmă, suspinul de insatisfacțiune se transformă în suspin de ușurare și de vis împlinit. Ceiace prezintă viața ca un joc de ruletă unde norocul și prostituția nemărturisită sânt factorii constanți ai acestei foarte etice filozofii a istoriei.

Realitatea însă este alta. Există azi, în anul 1936, secretare de întreprinderi care într'adevăr știu a se face indispensabile prin destoinicia, seriozitatea, onestitatea lor.

Femeia a fost totdeauna o eminentă gospodină. O fabrică, o bancă, sânt și ele niște gospodării. Dați-i femeii timp să se familiarizeze cu ele, și veți vedea cât de capabile pot ele să fie. In momentul acesta ginta feminină, în marile capitale capitaliste, și-a făcut deja ucenicia în acest soiu de slujbe.

Fauna domnișoarei care a devenit colaboratoare indispensabilă a directorului, colaboratoare care sugerează idei utile de organizare internă, de politică a clientelei, de ameliorări în prezentarea mărfii, etc., — această faună interesantă, azi, există. Iar când un director se îndrăgostește de o asemenea secretară relațiile premergătoare căsătoriei sânt relații dela egal la egal, nu-s relații de exploatare reciprocă (a situației de șef din partea lui, și — din partea ei — a situației de femelă care prostește un mascul excitat).

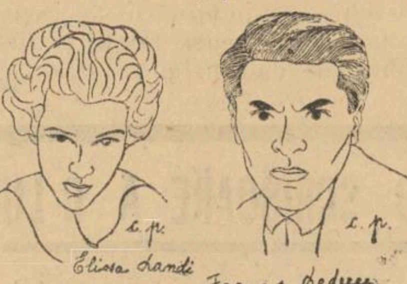
Prin asta se izgonesc deodată atât caracterul de neverosimil cât și acela grețos imoral care prezidau la obicinuitele comedii muzicale cu dactilografe milionare peste noapte.

Mary Glory, o actriță destul de veche a ecranelor franceze, departe de a fi îmbătrânit, a câștigat, din contră, în grație, naturalețe și sobrietate. In filmul acesta e categoric fermecătoare. De altfel, nici ceilalți nu joacă prost. Poate că totuși comicul din piesă „șarjază" prea des.

Omul din două lumi

Există așa, actori (cum e Mary Glory de care tocmai vorbeam adineaori) care, nu se știe de ce, se dau la fund. Astfel e și Franz Lederer, excelentul erou din „Titanic" și din „Ihre Majestät die Liebe". Dispăruse din circulație. Și iată-l deodată din nou, alături de Elissa Landy și de o mulțime de alți desăvârșiți artiști americani, într'un film el însuși foarte reușit.

E vorba de niște Englezi, care — făcând o expediție științifică la Polul Nord — angajază ca ghid pe cel mai iscusit vânător eschimos din acele locuri. Călătorii sânt minunați de ușurința cu care Eschimosul învață englezește și de iuțeala cu care se împrietenește cu dânșii. O fotografie a unei „albe", fiica Lordului, șef al expediției, îl fascinează și se îndrăgostește de „spiritul" ei, pe care îl asezonează cu toate sosurile mitologiei polare. La plecarea vaporului, cere să fie dus și el ca să poată vedea cu ochii pe „fata albă". Contactul între cele două ființe de civilizație deosebită este bine redat, fără acea dul-

cegărie convențională a europencei indispensabil căzută amorezată hodoronc-tronc de chipeșul sălbatec, — așa cum ni se servește atât de des în asemenea idilice filme de „reîntoarcere la natură". Și, de altfel, respectarea adevărului psihologic face ca povestea să fie cu atât mai tulburătoare.

Iar Franz Lederer are o mască remarcabilă, și ar fi de dorit să se tragă mai des folos din acest impresionant actor.

Copilul durerii

Am mai spus de atâtea ori: filmele cu copii îmi displac principial. Urăsc aceste atentate la tot ce e mai sfânt pe lume: copilăria. Vorba lui Creangă: „Popa îi lăsat de Dumnezeu să citească, iar copilul să se joace". Să se joace, iar nu să se schimonosească mimând emoții de împrumut.

Cu această rezervă, trebue să recunoaștem că filmul e bine făcut. Atmosfera de dezastru pe care o stârnește într'o familie cu copii desfacerea căsniciei este cât se poate de meșteșugit redată.

Manevrele rusești

Am asistat la proectarea filmului manevrelor rusești. Nu prea mă pricep în ale milităriei, dar impresia de putere, organizație și modernitate technică pe care am avut-o eu, am auzit-o confirmată de domnii ofițeri care se găseau pe lângă mine în sală. Și asta mă bucură, căci — afară de ipoteza foarte improbabilă când vom strica alianța cu Franța — Rușii sânt, indirect și aliații noștri. Și un sentiment de securitate ne trezește spectacolul unei armate puternice care ne va ajuta la caz ne primejdie.

D. I. SUCHIANU

Varia

Albert Thibaudet

Albert Thibaudet a murit subit la Geneva, în vârstă de șaizeci și doi de ani.

Tibaudet a învățat la liceul Lons-le-Saulnier, apoi la Louis-le Grand și la Sorbona. Ca agregat la catedrele de istorie și geografie, el a predat cursurile la Grenoble, Besançon, Clermont Ferrand, Annecy, Draguignan; apoi la Universitățile din York, Upsal; iar din 1925 la Geneva, unde era titularul catedrei de literatură franceză.

In 1910 a publicat primele lucrări (Notes sur un voyage en Grèce; Stéphane Mallarmé), *pe care le-a desvoltat și le-a reunit în volume sub titlul: „La poésie de Stéphane Mallarmé" (1912), „Les heures de l'Acropole" (1913); „A. Maurras" (1920), „Barrès" (1920) și „Bergson" (1922). A publicat apoi încă trei volume înainte de-a tipări studiul despre „Flaubert" (1922), pe care l-a refăcut și l-a mărit considerabil în anul următor, odată cu apariția celei de-a doua ediții.*

Albert Tribaudet admira pe Flaubert ca pe „unul dintre cei mai mari creatori de forme ai literaturii franceze".

„Le liseur de romans", culegere de critici (1923); „Intérieurs"; studii asupra lui Baudelaire, Fromentin și Amiel; „Etranger", trei schițe asupra literaturii engleze (1926); „La République des professeurs" (1928); „Cluny" (1928); „Physiologie de la critique" (1930); „Stendhal" (1931), completează bibliografia lucrărilor publicate.

E de dorit însă ca prietenii să grupeze metodic numeroasele sale articole scrise în „Nouvelle Revue française", „London Mercury" și „Dagens Nyheter" din Stockholm.

Numai așa se va putea cunoaște complexitatea acestui spirit enciclopedie.

Nimic nu era mai îndepărtat de tendințele universitare decât critica acestui profesor. Aceasta nu fiindcă combătea metoda celor care știu prin profesie „să scrie și să pue în ordine". El înțelegea să facă o distincție între așa zisa critică vorbită și critica de artist. Pe scurt, acest mare eseist a avut meritul de-a nu fi pierdut niciodată contactul cu viața de toate zilele, cu actualitatea universală în: „Reflexions sur la Littérature".

Ultimul articol dat sub această rubrică revistei „Nouvelle Revue française" demonstrează cu prisosință acest lucru.

Un mare scriitor ceh

E vorba de Otokar Fischer, poet, critic, autor dramatic, director de teatru și profesor la Universitate în Praga.

Cehii nu se sfiesc să considere pe un om născut „din sângele lui Ahasverus" și a cărui „patrie spirituală e în labirintul secolelor", ca pe exponentul culturii lor, trimițându-l la Paris ca să o reprezinte, după ce i-au încredințat-o spre a o răspândi în propria lor țară.

In cursul lunei Martie această puternică personalitate a ținut, în sala amfiteatrului Michelet, o serie de conferințe urmărite cu mare atenție și care au stârnit o deosebită admirație în publicul parisian.

Fischer e unul dintre poeții cei mai intelectuali ai Cehoslovaciei, autor al unei serii de culegeri de versuri, începând cu „Regatul Lumii (1911) și continuând cu „Miază-zi" (1934), și „Anul" (1935).

Primele culegeri de versuri fierb încă de lupta dintre sufletul ceh și sufletul iudeu. Cele din urmă, care sânt și cele mai

OTOKAR FISCHER

apreciate, răsfrâng o însemnare în contact cu Mediterana greacă. In clipa în care se dezlănțue cea mai sălbatecă brutalitate în lume, el cântă, în „Psalmi europeni", nădejdea în nemurirea „sfântului spirit creator" care „va readuce credința și va sfărâma armurile".

Opera cea mai de valoare e opera sa poetică, deși posedă și un repertoriu dramatic, destul de impunător, cu „Heracles" ce pare scris pe marginea interpretării lui Nietzsche, „Jupiter" interpretare foarte originală a „Amphytrionului" lui Molière, precum și tragedia lui Spartacus, „Sclavii" în care se răsfrânge simpatia sa pentru cei apăsați și răzvrătiți.

Se pare însă că pe lângă opera sa poetică, valoarea cea mai mare se atribue eseurilor și operei sale critice, care îl așează printre cei mai mari cugetători al vremii.

Din 1916 publică pătrunzătoare „Studii de psihologie literară", apoi „Către Dramă". Iar în 1929 „Sufletul și Verbul", cu care atinge punctul culminant, nu numai în literatura cehă, ci chiar în acea europeană.

La Paris, a conferențiat despre: „Destinele teatrului național ceh" și „Maternitatea în opera lui Goethe, „Faust".

Fischer e și un eminent traducător, care a dat Cehilor versiuni admirabile din Kleist, Hofmannsthal și Nietzsche, din Shakespeare, Shelley și Villon. Dar mai ales a creat din nou în spiritul și limba cehă, pe „Faust" al lui Goethe, care e cea mai perfectă interpretare ce se putea realiza.

De altfel, cele rostite de el asupra valorii traducerilor, în conferința dela Paris, ar trebui imprimate și afișate în toate editurile care scot traduceri: „Traducerea unei opere de artă nu e valabilă și justificabilă, decât dacă e ea însăși o operă de artă".

Otokar Fischer este unul din spiritele mari ale Cehilor, care, în mijlocul tuturor sfâșierilor orei prezente, ne-ar mai putea redeștepta credința în Om și în Omenie.

Cronica sportivă

Intâmplarea a făcut ca ultimul match din competiția pentru cupa balcanică să se joace în condiții tehnice comparabile cu acelea în care s'a jucat anul trecut la Sofia, matchul Bulgaria-România. Comparabile, dar departe de a fi identice totuși, căci terenul deși desfundat de ploaie, era practicabil, iar comportarea publicului precum și garanția unui arbitraj dezinteresat a făcut posibilă desfășurarea unui joc civilizat.

Partida s'a jucat în ordine și cu lipsa oricăror incidente în public sau din cauza publicului, ceiace îl reabilitează de atitudinea așa de puțin sportivă pe care a avut-o în matchul Bulgaria-Grecia. De altfel în această privință e sigur că s'ar putea obține o mare ameliorare dacă oficialitățile, conducătorii cluburilor și cronicarii sportivi ai gazetelor ar întreprinde o propagandă bine susținută pentru păstrarea unei atitudini sportive mai ales în matchuri internaționale și în special balcanice. „Plata în aceași monedă" nu rezolvă nimic ci dimpotrivă tinde să statorniceascä obiceiuri și apucături regretabile.

Spre cinstea noastră însă, în balcaniada anului acesta, nu s'a întâmplat nimic de natură a pune în discuție sau a micșora strălucirea victoriilor noastre.

In prima repriză a matchului cu Bulgaria, adversarii noștri au dominat o bună parte a timpului și mai ales după primul punct marcat de noi, jucătorii noștri erau desorientați de terenul moale și lunecos, șovăiau și erau mai puțin combativi. Desigur că tactica bulgarilor era justă: în fața unei echipe practicând un joc superior din punct de vedere technic, ei trebuiau să încerce a zmulge un avantaj prin avânt, curaj, și o mare sforțare fizică. Dar această tactică îndrăzneață comportă și riscuri serioase: dacă avantajul nu este obținut în prima jumătate a matchului, jocul intră în stăpânirea tehnicienilor care la superioritatea lor inițială adaugă și pe acea a unei condiții fizice mai bune în a doua jumătate. Așa s'au întâmplat lucrurile Duminică. Atacul bulgar a fost tot ce se poate dori ca avânt, curaj și efort fizic, dar n'a putut realiza decât un singur punct, căci portarul, apărarea și linia noastră intermediară au funcționat aproape fără greșală.

Echipa noastră a uzat de o tactică foarte bună: dela început chiar a jucat înainte, căutând adică să se mențină pe terenul advers în scopul de a îndepărta înaintarea bulgară dela poarta noastră. Sarcina aceasta revenea în primul rând fundașilor și în special lui Albu care era mereu aproape de linia de centru, șarjând înaintarea adversă îndată după degajarea portarului sau a fundașilor bulgari. Tactica aceasta nu a reușit însă în totdeauna și ei i se datorește punctul marcat de bulgari în prima repriză: Albu a fost depășit de Angheloff care a putut lansa pe Iordanoff rămas nesupraveghiat.

In repriza următoare însă, când adversarii noștri erau epuizați de efortul considerabil furnizat în prima jumătate a jocului, tactica noastră și-a dat roadele. Albu a venit mereu la centru și a împins jocul în careul bulgar, iar linia noastră de mijlocași a dat deplină satisfacție, inclusiv Vintilă.

Inaintarea noastră nu avea de ce să se plângă: a fost mereu susținută și alimentată cu mingi. Din nenorocire însă, ea nu a funcționat așa de strălucit ca în celelalte matchuri. Desigur că și terenul a contribuit să îngreuieze eficacitatea acelui mecanism delicat care este o înaintare technică și omogenă, dar în primul rând prudența, foarte explicabilă, care a îndemnat jucătorii noștri să practice prea mult și chiar când nu mai era nevoe, jocul în W. E cert însă că dacă terenul s'ar fi prezentat în condițiuni normale, victoria noastră ar fi luat proporții catastrofale.

In general echipa României a făcut Duminică cel mai bun match din cadrul balcaniadei.

Pavlovici a făcut o partidă magistrală; cu plasamentul lui excelent a putut reține fără greutate toate loviturile care s'au tras la poarta noastră. Punctul care i-a fost marcat nu se putea apăra în condițiile în care s'a petrecut faza.

Albu, căpitanul echipei, a jucat bine ca și în matchurile precedente dar nu chiar la înălțimea reputației lui. Burger, coechipierul lui a dat mai multă satisfacție și a fost stâlpul apărării noastre: sobru, echilibrat, el a intervenit energic și oportun pentru a zădărnici numeroase incursiuni adverse.

Mijlocașii, în fine, au jucat toți trei mulțumitor; în special Vintilă a jucat Duminică, incomparabil mai bine ca și matchurile precedente și s'a reabilitat astfel. Cotormani a fost bun, dar nu chiar așa de bun cum eram în drept a aștepta: era vizibil că terenul moale nu-i priește de loc. Sanislo deasemeni nu s'a dezmințit: a fost și Duminică acelaș jucător harnic, energic, egal de util în apărare ca și în atac.

Inaintarea excelentă, în frunte cu Schwartz și Bodola, deși a fost împiedecată de natura terenului de a-și da întregul randament.

Echipa bulgară în forma ei remaniată, a arătat câteva elemente de necontestată valoare. In primul rând portarul Savoff care a făcut o partidă extraordinară evitând un adevărat dezastru pentru ai lui. E un jucător foarte curagios și posesorul unor reflexe miraculoase. Apărarea și'n special Ianakieff a funcționat de-asemenea foarte bine și a zădărnicit multe atacuri românești intervenind energic și uneori prea energic. Dintre mijlocași s'a distins Rafailoff iar la atac, Lazaroff, Angheloff și Iordanoff s'au dovedit cei mai periculoși.

Arbitrajul d. dr. Bauwens, autoritar, corect și atent s'a resimțit și el puțin de terenul desfundat de ploaie dar a fost compensat de garanția unei perfecte imparțialități.

Se poate spune acum după nediscutatele victorii repurtate asupra echipelor Poloniei, Jugoslaviei, Bulgariei și Greciei, că footballul românesc a trecut strălucit de etapa balcanică a desvoltării lui și s'a calificat pentru participarea la viața sportivă a Europei centrale și occidentale.

GRIMAN

A apărut:

H. SANIELEVICI

„In slujba Satanei?!"

(O necruțătoare critică a culturii actuale)

vol. II

un volum de 400 pagini, legat în pânză, cu o copertă exterioară ilustrată, în culori prețul 130 lei.

Romanul lui Grillparzer

Chestiunea romanului istoric este încă în discuție, fără a mai vorbi de metoda academicianului J. J. Alex. care consistă în aceia că autorul, deschizând dicționarul Larousse, la cuvântul **Varennes,** citește până la momentul patetic al întâlnirii lui Ludovic al XVI-lea cu dragonii lui Rougé, apoi continuă singur povestirea după o logică, de care evenimentele istorice sânt mai întotdeauna lipsite...

In adevăr, în cartea lui J. J. Alex, intitulată **„Varennes"** după acest moment, Ludovic al XVI-lea intră în triumf la Paris, Franța se trezește la apelul celui mai bun dintre regi și trimite la spânzurătoare pe agitatorii revoluționari.

Regele, după doi ani de o domnie destul de frământată, moare. Urmează o lungă regență a Mariei Antoaneta, alianța cu Austria sub conducerea lui Fersen ca ministru de stat și cardinal, canonizat de Papa după cincizeci de ani etc., etc. La ce servește fidelitatea istorică, dacă dăm la o parte exigențele unui progres, care de fapt nu se poate demonstra?

„Istoria, așa cum se înțelege nu m'a putut niciodată reține", zice J. J. Alex. „e prea stupidă. Cuvântul nu-mi pare excesiv. Construcția celui mai slab roman polițist cere mai multă psihologie și nimeni nu l-ar mai citi dacă eroii săi inventați ar aduce, în faptele și gesturile lor, inconsequența paiațelor istorice, regi, miniștri și căpitani. Acolo totul e datorit întâmplării și pare să asculte de capriciile unui Trilby, fără viață și paradoxal. Fără să mă laud, sânt sigur că ceiace voi inventa eu va fi mult mai interesant".

Mărturisesc că citind unele din romanele noastre istorice și mai ales din cele cu subiect din istoria literaturii, am fost de părerea lui J. J. Alex, care a știut să câștige în favoarea sa și părerea Academiei, dovadă primirea lui în sânul ei, acum douăzeci și cinci de ani.

Totuși când personagiul central este figura unui mare scriitor, ale cărei fețe multiple au păstrat mai mult mister, opera de imaginație, dacă este datorită unui interpretator de talent, ar putea fi într'adevăr, în oarecare măsură, o operă de reînviere. In cazul acesta însă opera trebuie să fie considerată ca o operă de artă, de adevărată creațiune, numai cu deosebirea că subiectul în loc să fie scos din imaginația autorului, e scos din istoria literară. Totul e numai să se armonizeze elementele biografice cu acele ale ficțiunii, într'o unitate fără nici o șovăire.

O astfel de operă e cartea lui Schreyvogl ,care a creiat o operă foarte originală cu datele biografice, de care s'a servit în compunerea „Romanului lui Grillparzer", pe care l'a scos din praful istoriei literare, turnându-l înfrigurat, genial și dureros în vârtejul vieții.

De altfel personagiul lui Grillparzer și epoca frenetică în care a trăit poetul lui Otokar, se potrivesc de minune unei astfel de creații.

Pasiunile violente pe care le ridică războaiele Imperiului, delirul romantic al poetului exprimând și romantismul interior și furtunoasa frământare a unei epoci pătimaș de romantică, sânt elemente admirabile pentru un roman, în care și decorul și personagiile, reale pot face un fond în care puterea de imaginație a creatorului, poate evoca o lume de o mare frumuseță și de un viguros relief.

Schreyvogl a scris o carte ce nu merită decât elogii, fiind cu real talent prezentată și pe lângă aceasta, în condiții de tipăritură ce nu aparțin decât editurii Zsolnay Verlag din Viena.

Claudio Isopescu: Lo scrittore romeno Aron Densusianu e l'Italia

D. profesor Claudiu Isopescu de la Universitatea din Roma aduce o nouă și prețioasă contribuție la cunoașterea raporturilor dintre Românii din Ardeal și Italia, în epoca frământată a realizării idealului național italian.

Sânt cunoscute roadele acelui principiu al naționalităților, vânturat după 1815 un secol și mai bine prin toată Europa și care a pătruns la noi mai ales prin revoluția franceză din 1848.

Interesant și semnificativ este faptul că exponenții ideilor naționale în Ardeal în această vreme sânt oameni de cultură italiană: Simion Bărnuțiu (doctor de la Pavia), Papiu Ilarian și Iosif Hodoș (doctori ai universității din Padova).

Studiul d-lui Isopescu subliniază interesul acordat de noi culturii italiene în trecut: o misiune oficială a fost trimisă la Torino în 1860; cinci studenți au rămas să studieze acolo; în sfârșit, bursele de studii în Italia, instituite la 1867 de municipiile Galați și Brăila, și interesantele memorii ale lui Ion Codru Drăgușanu asupra orașelor Milano, Roma, Napoli și Genova.

Activitatea prodigioasă în acest sens a revistei „Familia", întemeiată de Iosif Vulcan, este bine cunoscută. Bogăția articolelor, traducerilor și informațiilor din revistă, în legătură cu viața italiană a vremii, este într'adevăr impresionantă.

Dar figura centrală a lucrării d-lui Isopescu este Aron Densușianu, după adevăratu-i nume: Pop de Hatzeg. (Densuș este locul nașterii).

Autorul descrie viața agitată a lui Aron Densușianu, atrage atenția asupra preocupărilor lui de cultură — dându-i uneori o importanță mai mare decât i se cuvine. Deasemeni, amintește versurile din tinerețe, când Densușianu a întemeiat revistele: „Orientul latin" și „Revista critică literară".

Mult mai importantă este însă, activitatea lui de traducător și vulgarizator al literaturii italiene.

Cunoscând bine limba italiană, Densușianu a tradus din „Infernul" lui Dante redând terținele în versuri de 13 și 14 silabe, în loc de 11, și afirmând că numai astfel se pot reda în românește armonia și farmecul poeziei dantești. Demne de amintit sânt și observațiile lui Densușianu asupra lui Dante.

A tradus apoi din Tasso, a scris un articol intitulat: *La potenza dell'idea* cu ocazia împlinirii a 25 de ani de domnie a lui Victor Emanuel al II-lea, evocând titanica luptă a Italiei pentru realizarea unității naționale.

Aron Densușianu este primul Român care scrie despre Petrarca și traduce Canzona: *Italia mia benche parlor sia Indarno.*

A scris apoi despre Silvio Pellico în 1875: *Un martiro dell'unita d'Italia.*

In sfârșit, Densușianu a contribuit în mare măsură la cunoașterea limbii române în Italia.

D. Isopescu reproduce scrisorile lui Vegezzi Ruscalla, care ținea la Torino un curs de literatură română și care voia să scoată o gramatică românească pentru Italieni. Ruscalla îi cere lui Densușianu informații despre *limba română cultă* și despre dialectul macedo-român.

Studiul d-lui Claudiu Isopescu a fost decurând cetit în ședința Academiei de Arheologie, Litere și Arte Frumoase din Napoli și a fost primit cu multă simpatie.

D. Isopescu continuă la Roma frumoasa-i activitate, împlinind acolo o operă cumpănită și trainică de apropiere sufletească și de răspândire a culturii românești.

H. BL.

G. Lazăr — Nud la mare

Ca o romanță

Astfel sânt romanele lui Maurice Baring. O concepție cavalerească a vieții, o lume în care sentimentele sânt mai de preț decât senzațiile și moralul mai de preț decât senzualitatea.

Romanul tradus acum de curând în limba franceză „La Solitaire de Dulvich", are aceiași frumuseță, acelaș ton reținut și plin de sugestii ca toate celelalte romane ale autorului și totuși plac deși sânt eșite din aceiași viziune cu aparență perimată.

Romanul acesta este povestea unei fete foarte frumoase, ca toate eroinele lui Maurice Baring și care se mărită cu un bărbat mai în vârstă decât ea, cordial, în aparență, inaccesibil, în realitate. Ea trăește singură cu soțul său, pentru că familia ei, lipsită de mijloace, trăește undeva departe. Ea se resemnează să trăiască cu acest om, deși el nu vrea să știe nimic despre ea și de care nici ea nu știe nimic.

După câțiva ani, în timpul cărora nimeni nu a cunoscut decepțiile și suferința ei, Zitta și soțul ei Robert Hammer se duc la Paris spre a petrece câtva timp acolo. Dar nu sânt în contact cu nimeni, căci Robert nu poate suferi Francezii, care sânt, după părerea sa, prea boemi și prea limbuți. Dar are ciudata idee de a cere să facă portretul soției sale unui pictor, Bertrand. Zitta în lungile ședințe la pictor întâlnește pe cumnatul acestuia, Jean de Bosis, care scrie la „Revue Blanche" Lucrurile se petrec în jurul lui 1900. Acesta se îndrăgostește nebun de Zitta. Robert Hammer răsfoind un volum de versuri pe care Jean de Bosis l-a dat nevestei sale, are intuiția netă a influenței pe care acesta trebue s'o exercite asupra soției sale. Fără a spune un cuvânt, el anunță pe Zitta, puțin după aceea, că se vor întoarce la Londra.

Zitta care consimțise să părăsească pe soțul ei și să plece cu Jean, își dă seama că Robert ghicise totul.

Nu putea să-și dea seamă cum aflase el toate și prin ce se trădase: simțea numai că era străpunsă de privirea sa lucidă. Mai mult, simțea cum o ajută, pentru a o cruța de minciună sau pentru a-i îngădui să mintă cât mai puțin.

Ea totuși nu simțea nici o remușcare, conștiința nu-i făcea nici un reproș. Dar când se găsi în fața acestui om simplu și masiv, cu privirea limpede și cinstită, când îl auzi pronunțând cu desgust cuvântul „metresă", arătându-i că nu mai poate avea nici o îndoială asupra realității, simți un imperativ în sufletul ei și avu convingerea că nu va pleca.

Din nou Zitta se confundă în nepătrunsa ei tăcere, anii trec, Jean de Bosis a devenit un romancier cunoscut, după ce fusese grav bolnav după plecarea Zittei. Se însurase cu o cântăreață renumită și se făcuse cinic.

Ajungând la răscrucea vieții în care femeia trebuie să iubească cu orice preț, Zitta se îndrăgostește de un jurnalist american, Price, un om destul de ordinar. Acesta, profitând de confidențele Zittei asupra iubirii lui Bosis, pentru ea, face un reportaj atât de scandalos și de vulgar, atât de jignitor de adevărat, încât oricine trebuia să recunoască de cine era vorba. Aceasta tocmai cu prilejul morții premature a romancierului. Indignat de acest scandal, Robert obține divorțul împotriva Zittei. Price se însoară îndată cu altă femeie iar Zitta, singură și nenorocită, se retrage la Dulvich, unde nu se mai ocupă decât cu grădina ei.

E o povestire gravă și tristă, nu numai verosimilă, ci și caracteristică pentru epoca în care se petrece.

E povestită cu banalitate în formă și fermecătoare transparență în povestire, care arată tot ce nu spune autorul și ne face să resimțim tot ce vrea el să tăinuiască. Acest roman e unul din cele mai pure, mai secrete și mai intense din câte a scris Baring.

Thanatos

Sub titlul acesta d. Ion Biberi publică în editura fundației pentru literatură și artă *„Regele Carol II'*, un foarte important studiu asupra morții. Este opera nu numai a unui literat, a unui esseist care încă dela primele sale articole a dovedit serioasele sale înclinații spre preocupări de ordin filozofic. Ci în acelaș timp fructul îndelungatelor și metodicelor observații ale unui om de știință. D. Ion Biberi este medic și a făcut strălucite studii în domeniul bolilor psiho-nervoase. Un accident svârlindu-l acum câțiva ani, într'o năprasnică luptă cu moartea, i-a deschis o perspectivă nouă și cu totul impresionantă asupra căreia și-a concentrat, în urmă, toată luciditatea și toate metodele de investigație pe care i le oferea atât știința cât și propria-i experiență.

Intr'un capitol introductiv, intitulat „*Niveluri*" autorul definește el singur rostul lucrării sale. Luând în cercetare metodele utilizate până acum de cei ce s'au aplecat asupra fenomenului morții, încercări care s'au limitat totdeauna la o sistematizare a concepțiilor curente, a superstițiilor și a credințelor primitive, cercetarea biologică reducându-se ea însăși la întrebări cu totul superficiale, d. Biberi scrie:

„Cercetarea noastră urmărește deopotrivă ,o înserare a morții în ansamblul de structură și evoluție a realității, o situare a morții pe plan cosmic, un examen critic al metodelor utilizate până acum și o încercare de a înțelege moartea în semnificația și realitatea ei proprie. Aceasta presupune în acelaș timp o îmbrățișare a morții sub toate laturile, găsirea unui nou centru de perspectivă care să ofere o cuprindere mai adaptată a fenomenului, dar mai presupune, cu deosebire, dovedirea prealabilă a putinții teoretice de a cugeta moartea din unghiul vieții, adică dintr'un regim de realitate cu care moartea pare a se afla în raport de excludere și opoziție".

Volumul d-lui Biberi este o lucrare de mare anvergură asupra căruia vom reveni pe larg într'un număr viitor.

Cronica literară

Tudor Arghezi: Cimitirul Buna Vestire
N. M. Condiescu: Insemnările lui Safirim

Ultima carte de proză a d-lui Tudor Arghezi întărește și mai mult noțiunea pe care ne-o făcusem despre romanele domnieisale: noțiune care face neinteligentă și neinformată orice comparare cu romanele de documentație psihologică. Am făcut atunci un raport cu opera lui Swift, nu cu gândul că d. Arghezi s'a inspirat de acolo, ci pentru a da cea mai bună formulă înfăptuită a genului. Cartea de față este un roman satiric și am putea cita firește pe Voltaire, pe Anatole France. Insă imaginea n'ar fi întreagă, fiindcă opera d-lui Arghezi nu e negativă sau însfârșit critica este strecurată într'o construcție fantastică. In părțile de pură comentare a faptelor, cum e de pildă cap. 39 s'ar putea face o apropiere între d. Tudor Arghezi și contimporanul său din Italia Alfredo Panzini. Și acela, pornind dela o idee generală care dă unitate cărții, comentează viața într'un spirit direct, nedisimulat, cu toate gamele sufletului. Insă la d. Arghezi este ceva mai mult și deaceea formula swiftiană ni se pare mai potrivită. In ce constă aceea (care adăogăm, e în parte și a lui Rabelais, Bergerac, Grimmelshausen, Pulci, etc.)? Autorul pornește de la o ostilitate violentă, pamfletară față de materia cărții, dar o resoarbe în mituri. In opera cea mai cunoscută a lui Swift se vorbește de pitici, de uriași, de insula Laputa, de țara cailor, și celelalte. Pare o poveste pentru copii și ca atare este privită de mulți, din cauza expurgării textului. In realitate avem de aface cu un uriaș pamflet, uneori crunt (și'n altă operă chiar sinistru). Fraza are două fețe, ca mătasea. Una este lucioasă, pentru imaginație, cealaltă e aspră. Pamfletul a devenit operă de creație și poate fi citit în acelaș timp de copil și de omul matur. E de la sine înțeles că un autor care își obiectivează astfel impulsiunile este un poet. Judecându-l pe d. Arghezi ca romancier realist, putem ajunge la concluziile cele mai extravagante. Dar dovedim în acest chip și un deficit de cultură universală. Opera d-lui Arghezi înfățișează o unitate desăvârșită și, chiar când autorul a fost silit de împrejurări să simuleze unele genuri ce nu-i erau potrivite, a știut cu îndemânare să rămână în fond pe locul său. Experiența spune că marii poeți satirici se refugiază cu ușurință în basm, unde imaginația devine o încuietoare a ideii, și într'adevăr d. Arghezi este la noi singurul care s'a ascuns în cartea pentru copii, unde vorbește oamenilor mari.

Intriga *mitologică* a romanului *Cimitirul Buna-Vestire* e aceasta. Gulică (sub care se înțelege atitudinea autorului) om cu nevastă și copil, își dă doctoratul în nădejdea că Ministrul, prieten și de mai multe ori naș, îi va da o catedră universitară. Acesta însă îl poartă mereu cu vorba. In cele din urmă îi dă postul de intendent al cimitirului Buna-Vestire. După câteva vreme de funcționare i se întâmplă însă intendentului un lucru extraordinar. Morții din cimitir încep să învieze și teritoriul de sub administrația lui Gulică se preface într'o vale a Iosafatului. Această temă simplă îi dă putința autorului să meargă pe toată frînghia talentului său poetic, dela pamflet până la viziunea apocaliptică. Intâi este tabloul lumii imediate. Partea care tratează despre examen și alergări pe la Ministru, după slujbă, este o colecțiune de pamflete și de portrete labruyèriene, mai încărcate, în care unele figuri pot fi ușor recunoscute. Nu e în căderea noastră să remarcăm decât însușirea lor de ființe imaginare posibile. „Rectorul", „colegul Tiveanu", „deputatul Pilaf" sânt figuri, în care indiferent de adevărul lor, întâlnim toată arta verbală a d-lui Arghezi, cu atât mai savantă cu cât natura descripției e mai riscată. „Vintrele babei — se spune de pildă într'un loc — îi aduceau aminte coșurile de pește acoperite cu saci". „Avar ca o găină — stă scris despre altul — el e erotic ca iepurele de casă și ca broasca și ar fugi prin lume împărechiat, ca muștele care zboară lipite câte două pe la nasul lui ascuțit de șobolan delicat". Despre polițeța lingușitoare a Ministrului: „Mă lăsam în mâna lui de confrate, ca un pisoi lins de alt pisoi". O știre adusă acasă: „Era mai tragic decât i-aș fi spus că am găsit copiii înnecați în lac și cadavrele lor trase din apă pe mal și puse la rând sub o salcie." Nu într'o recenzie fugitivă se poate analiza toată imaginațiunea poetică trasă într'un cuvânt. Vom observa numai că toată această tehnică de amănunt e orientată spre o idee generală, care se încheie la sfârșitul capitolului cu o extraordinară inundație de nobilă invectivă, idee care se poate rezuma în acest trist motto, de meditat și din punct de vedere istoric literar: „— Ne trebue o strachină cu fasole și oamenii binevoitori ne trimit praline, orchidee și elogii".

In capitolul II (șederea în cimitir) pamfletul se ridică cu o treaptă. El capătă ceva din sarcasmul sentimentului de zădărnicie, fiindcă nu se mai aplică asupra viilor, ci asupra morților. Nici nu se poate o mai inteligentă așezare pentru un poet satiric. Cine, mai bine decât intendentul de cimitir, ar putea medita asupra vieții sub perspectiva nimicului? Humorul poetic al d-lui Arghezi se face de astădată mai psihologic, mai creator de situații care dau de gândit. Iată o scenă plină de gânduri. Gulică intră cu camioanele sale cu mobilă pe poarta cimitirului. Nevasta lui e însărcinată. Camioanele se încurcă într'un cortegiu funebru: „Sosim odată cu trei convoaie și bagajele noastre amestecate cu dricurile, par destinate confortului subteran al noilor veniți. Avem șapte saltele. Am așteptat între trăsuri, între carele funebre, între zăbranice, escortați de țipătul gâtuit al unui cor, cu lumânări agățate de nasturele uniformei. In lacrimi, nevastă-mea, chinuită să-și degajeze monumentalitatea obstetrică dintr'o birjă, se dete jos odată cu unul din morți din carul lui, găsindu-se față în față cu el și cu pleoapele lui încremenite." Psihologismul d-lui Arghezi este abstract și cele mai adese cu mijloace filologice. Poetul construește ca La Bruyere un tip-definiție, făcând monografia unei infirmități, de obicei a prostiei. Ar trebui să cităm pentru beția rabelaisiană a disertației fragmentul 35 despre „medicina Mărgăritii" în care recunoaștem de altfel materia unei poezii din *Flori de mucegai.* Vom transcrie însă, pentru ilustrarea tehnicei, câteva rânduri despre „prostul care tace":

„— Să te mai întreb ceva. Dar stai te rog jos. Ai înțeles ceva din tot ce ți-am vorbit despre Egiptieni și Assiro-Babilonieni?

Tinichigiul se roși tot și căută scăparea în plural, zicând:

— Știți, noi sântem așa de ocupați...

— Va să zică n'ai înțeles nimic. Voiam să stabilesc...

— Mă gândeam la d. Intendent, pe unde întârziază... Dar dacă sânteți dvs. nu mă mai gândesc.

— Va să zică nici nu m'ai ascultat...

— Ba v'am ascultat, cum de nu?, însă mă cam grăbeam... Dar, cum zic, dacă sânteți dumneavoastră...

— Atunci de ce tăceai așa?

— Eu? am tăcut... Se prea poate, vă rog să mă scuzați, dar vă mai spun odată, vă rog, că mă gândeam...

— Atunci de ce te uitai la mine așa?... De ce ridicai din ochi?... De ce te făceai nu numai că auzi și înțelegi, dar că măsori, că-ți faci o părere critică... Nu-ți fac nicio imputare, nu te speria, vreau numai să știu...

Tinichigiul nu-și mai lua ochii de la mine, ca un șoarice dinaintea labelor unei pisici. Și semăna leit cu Pascal, când tăcea. Și mi-a dat un singur răspuns, repetat de câteva ori, din care nu s'a mai putut mișca:

— Vedeți că... și „Vezi că", rectificat imediat cu „Vă rog să mă scuzați că"...

Tinichigiul e un mare tâmpit și un tâmpit care m'a emoționat. Trebue neapărat, în orele mele libere, să mă ocup de chestia asta și să fac un studiu despre idioția berbantă și ticul idiotului de a tăcea semnificativ".

Tot atât de plină de finețe paradoxală este analiza incoherenței funcției asociative la bolnavul de piele în care trebue să vedem o parodie a freudismului.

Capitolul despre învierea morților pare a fi inspirat din cazul dela Maglavit, conținând atitudinea d-lui Arghezi față de miracol. Biserica oficială care înlătură anomalia, neprevăzută de texte, e confruntată cu credulitatea babelor. Remarcabilă aici, afară de măreția halucinației, este posibilitatea raporturilor sociale ieșite din acest miracol. Turburarea autorităților, răsturnarea vieții zilnice, toate acestea sunt văzute cu un mare simț realist al lucrurilor fantastice. Apocalipsul cel mai grandios se amestecă cu ironia, în pagini uimitoare:

„— Spuneți drept, zise Profesorul de Psihologie experimentală din Comisie, ați înviat ori n'ați înviat?

— Nu știm nimic, Domnule. Am auzit trâmbița și ne-am pomenit din somn.

— Voi ați zis că ați înviat.

— Se poate să fi zis. Am dormit 200 de ani. Când a sunat trâmbița a tremurat țărâna ca aburul de vară din Bărăgan, praful s'a plămădit din nou cu umbra și au trecut razele prin noi ca printr'o ceață și am luat carne și simțire din nesimțire.

— Ne ia pe bisericește, zise Șeful Poliției, printre dinți. etc."

Deși n'am arătat niciodată niciun fel de prejudecată, sântem de părere că abuzul de crudități, fie și biblice, întunecă prin îngrețoșare conștiința dela fondul însuși al poemului. „Sângele răscopt și stătut se face pe nesimțite mucegai și puroi. Taie-mi vâna grumazului și a cefii și ai să vezi că din securesare coptură", sânt imagini care în loc să producă groaza descompunerii, trezesc firescul nostru instinct de curățenie.

●

Nu ne vom îngădui să dăm o judecată bine documentată asupra romanului d-lui N. M. Condiescu *Insemnările lui Safirim* decât după ce vom avea în față și volumul 2. Ne mulțumim deocamdată cu câteva caracterizări în spiritul celui mai neted adevăr, așa cum le merită cultura și talentul autorului. Insemnările, adică, precum ne închipuim, experiența de viață a autorului, sânt puse în sarcina unui ascet Safirim, care fusese un om cult. Retragerea la schit a memorialistului presupune o îndrumare a conștiinței spre priveliștea de sus a lumii și, oricare ar fi convingerile religioase ale omului, o cercetare a faptelor sub cel mai înalt unghiu moral. Altfel rezultă că anahoretul era un mistificator. In realitate memorialul e o scriere obiectivă, cu sensibilitate morală, bine înțeles, dar cu ochiu și stil profan. Inventarea dar a lui Safirim este oarecum artificială. Pe masa ascetului se află statueta lui Pan cu care în memoriile sale Safirim convorbește mereu, divinitatea păgână simbolizând probabil puterea cosmică cu care încearcă zadarnic a lupta omul. Insă

(Urmare în pag. 10-a)

Insemnări și polemici

Moartea lui Ottorino Respighi

A murit la Roma, Ottorino Respighi.

Prin cultura lui muzicală, primită în Rusia pe lângă Rimsky-Korsakow și în Germania dela Max Bruch, Respighi a grefat pe italianismul propriului său fond calități foarte diverse, a căror strălucire a surprins pe mulți dintre auditorii săi.

Lui Rimsky îi datora, fără îndoială, știința instrumentației, care a dat acea culoare strălucitoare compozițiilor lui simfonice: „Pins de Rome", „Fontaines de Rome" și „Aretusa", care-au fost cântate în lumea întreagă.

Nu există muzică mai mult cântată decât muzica lui Respighi. Totuși, nu aici trebue căutat adevăratul Respighi. El trebue căutat mai ales în lucrările sale de muzică de cameră, în „Sonata pentru pian și vioară", în cele trei quatore pentru coarde.

Marile compoziții simfonice nu au această originalitate și e foarte posibil ca succesul lor atât de prompt și întins să se datorească tocmai faptului că nu sânt lipsite de banalități.

Florent Schmitt a spus acelaș lucru într'un articol din „Le Temps", cu ocazia primei audiții a lucrării „Fêtes romaines". Succesul acestor poeme simfonice e mult prea neașteptat față de meritul lor. Greșala e a autorului? Mai puțin desigur decât a șefilor de orchestră și a publicului.

Cazul lui Respighi e analog cu acela al lui Ceaikovski, victimă, în Franța, a succesului prea viu repurtat de „Simfonia patetică".

Viitorul va avea grijă să pună toate lucrurile în adevăratul lor plan. Numele lui Respighi nu va fi uitat.

Scrisorile lui Pușkin

Sergiu Lifar a publicat în vederea centenarului marelui poet, care se va sărbători la anul, un volum de scrisori de ale lui Pușkin către logodnica sa Nathalia Goncearov, în versiunea lor originală. Toate aceste scrisori, afară de una singură, au fost scrise în limba franceză. Ele sânt urmate de traducerea lor în limba rusă și de adaptarea care a fost făcută odinioară de Turghenief. Conștiinciozitatea și grija cu care marele artist comentează textele și lămurește unele pasagii, care ar putea fi obscure și neînțelese de cititori, fac dovada spiritului în care Sergiu Lifar a înțeles să celebreze pe unul din cei mai mari poeți ai Rusiei și ai lumii în genere.

Pușkin a fost cel mai latin dintre scriitorii ruși, dovadă scrisorile acestea scrise în limba franceză, care nu sânt numai efectul snobismului aristocrației ruse, căci, chiar de pe băncile liceului, el era numit de către camarazi „Francezul".

Dar dintre poeții ruși ai secolului al XIX-lea, Pușkin a fost cel mai puțin tradus, căci dacă

PUȘKIN

există traduceri excelente și foarte numeroase, în toate limbile occidentale, din Tolstoi, Dostoiewski, Gogol, Turgheniev, sânt numai foarte puține acelea din imensa operă a autorului lui Eugen Oneghin. Faptul se datorează formei scrierilor sale.

Atracția romanelor celor mai caracteristice ruse, „Sufletele moarte" sau „Frații Karamazof", nu stă numai în geniul limbii.

Pușkin, însă, poet înainte de orice, are o formă aproape intraductibilă în versurile sale. Opera sa de căpetenie „Eugen Oneghin", este, în acelaș timp, un studiu aspru și fermecător al moravurilor ruse de la începutul secolului trecut, dar sânt și scrise într'o formă de un accent și o muzicalitate atât de profund ruse încât au servit ca temă și inspirație, în cele mai frumoase pagini ale lui Ceaicovschi.

Pușkin a rămas poet chiar în operele sale de Istorie. Epopeia lui Pugacev, cu avântul liber al vieții cazacilor, e scrisă de un adevărat poet și încă de un poet pătimaș îndrăgostit de libertate.

De altfel întreaga viață a lui Pușkin a fost numai dragoste, și patimă, mai ales că avea un temperament fierbinte. (In vinele lui curgea și ceva sânge african, ca și la Alexandru Dumas).

Până în 1826, când s'a decis să se însoare cu frumoasa Nathalia Goncearov, avusese nenumărate aventuri și se logodise de mai multe ori. Epoca aceasta a vieții sale a fost cea mai agitată și de multe ori a fost pe punctul de a strica logodna cu Natașa.

Corespondența, publicată de Sergiu Lifar, oglindește peripețiile, îndoelile, turburarea și fericirea poetului.

De altfel, știm că această căsătorie s'a terminat în mod tragic, poetul fiind ucis într'un duel, la care a fost împins de necesitatea de a apăra onoarea soției sale.

Corespondența e urmată de un studiu în limba rusă al lui Hofmann, asupra soției lui Pușkin, studiu foarte impresionant.

Cartea se prezintă foarte bine, într'o ediție luxoasă, cu admirabile reproduceri în fac-simile.

Festivalul Bruckner

Inainte de începerea festivalului din Salzburg, între 18 și 22 Iulie, va avea loc anul acesta la Linz în Austria, festivalul compozitorului austriac Bruckner. Operele acestui compozitor vor fi executate de orchestra filarmonică din Viena sub direcția lui Bruno Walter și a altor șefi de orchestră precum și de corul mânăstirii Sfântul Florian.

Al patrulea centenar al lui Erasm

La Oxford s'a deschis zilele acestea o expoziție organizată cu ocazia celui de al patrulea centenar al morții lui Erasm.

Sânt expuse opt scrisori autografe, dintre care una a fost scrisă de marele filosof în 1536, cu șase săptămâni înaintea morții.

Au fost aduse aci cu acest prilej câteva ediții rare ale „Noului Testament" publicat de Erasm, „Elogiul nebuniei", „Bellum", un exemplar adnotat din „Ataeneus" al lui Aldine, ediția pariziană (1516) a „Utopiei" lui More, un exemplar unic al primei ediții (1513) a gramaticei latine publicate de William Lily și revizuită de Erasm.

Housman și Virgil

Marele latinist și poet Alfred Housman, mort de curând, a fost un profesor sever și tipicar. La Cambridge, unde preda latina, se urca la catedră la ora 11 și 5, deschidea cursul, cetea, îl închidea fix la ora 11 și 55 și pleca fără să se uite la nimeni.

Totuș, într'o dimineață de Mai (1914), după ce a comentat și disecat pe Virgil,

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis...

auditoriul rămase surprins auzindu-l spunând:

„Și-acuma, vom consacra ultimele minute ale lecției — poeziei acestei ode, pe care o consider cea mai frumoasă din toată literatura antică!".

Și, cu o voce de nerecunoscut, declamă, întâi în latinește, apoi în traducerea engleză pe care o făcuse. Emoția lui era atât de puternică încât unul dintre studenți declară după curs:

— Mă simțiam jenat. Aveam impresia că bătrânul va izbucni în lacrimi.

Dar Housman și-a strâns grăbit hârtiile și a plecat.

A fost singura dată când s'a trădat...

încheierea capitolelor cu acest dialog între Pan și Safirim ni se pare și ea artificială și monotonă, încât ar fi fost de preferat ca d. Condiescu să fi intrat curajos în materie, fără ceremonii poetice. Materia în sine este însă prețioasă și asta vindecă mica neplăcere tehnică la care va trebui să adăogăm un oarecare manierism stilistic, un abuz de atribute, acolo unde ar fi deajuns faptul însuși, și o caligrafie căutată a adjectivelor care devine prețioasă pe alocuri. Copulația este înflorită astfel: „Linși de lumina flăcărilor, goi ca'n rai, se dăruiau.. etc.". Dece ar fi mai frumos „se dăruiau", termen ipocrit, în loc de „se împerechiau"? Să trecem dar peste amănuntele formale și să remarcăm metoda biografică a d-lui Condiescu care se coboară în subconștient prin determinarea linici ereditare. Cu mult înainte de biografia lui Safirim, d. Condiescu merge în căutarea „strigoilor". Unul din aceștia este Coana Profira, un fel de Karenină, care, mai carnală, mai orientală, se dedă cu frenezie satisfacerilor erotice pe o blană de urs, împreună cu ofițerul rus Kolea. Soțul îi vede și cade trăznit de apoplexie. Iată o tragedie bine schițată, din care ar fi putut ieși un roman întreg, dar care aici va sluji numai pentru dozarea eredității lui Safirim. Trecerea prin școală e prilej pentru conturarea unor figuri pitorești de membri ai corpului didactic, în genul *Domnului Vucea* al lui Delavrancea. Mai departe e descrisă viața de provincie, credem aceea din Craiova. Poetul, fiu al lui Ilie Ciupitu, este Traian Demetrescu. Versurile lui Safirim, deși în stil vechiu, sânt grave, substanțiale:

Descătușarea vine, dar fără limpezire...
Aceleași ape turburi vuiesc spre stăvilar.
La cele patru vânturi, rotește în zadar
Bătrâna moară, crucea. Nu-i chip de izbăvire.

Cad ore după ore și anii cad. Arar
Dacă o clipă'nseamnă, oază de gândire...
Nisipul sterp se'ntinde în spre nemărginire,
Și sânge-i tot în roșul apusului solar.

Din tot ce cunoaștem sub semnătura d-lui Condiescu reiese că și ea este un spirit contemplativ și mușcător totdeodată (precum se întâmplă de obiceiu), cu această însușire puțin comună de a trece pe nesimțite dela una la alta, cu ajutorul unui creion subțire, bine ascuțit.

G. CĂLINESCU

Cronica mizantropului

Săptămâna cărții

Săptămâna cărții este pentru mine — spune prietenul meu scriitorul — cea mai rea din timpul anului, deoarece atunci trebue să stau ascuns. Fiindcă ochiul dumitale întreabă mirat de ce, îți răspund: E săptămâna în care, dacă n'am tipărit de curând nici o carte, n'am nici o căutare. Săptămâna, notează bine aceasta, nu e a scriitorului, ci a cărții, adică a mărfii. Dacă n'ai marfă nouă n'ai ce căuta. Prietenii mă întreabă atunci: Dumneata de ce n'ai cărți? cu un dispreț vădit, în favoarea oricărui obscur și proaspăt autor, de care nu mai auzisem. Săptămâna cărții a întărit în cititor această noțiune: că scriitor se chiamă numai ultimul autor de carte. Cine nu are volume la expoziție nu e scriitor.

Câte odată se întâmplă să am. Atunci mă ascund și mai adânc și iată de ce. Dacă apar în dreptul unei librării mari, librarul mă trage de mânecă înăuntru să dau „autografe". Acolo dau de o ceată de „scriitori" de care nu am nici cea mai mică idee. Când autorul e femee, vine întovărășită de toată familia și fiecare membru din familie cumpără o carte, pe care scriitoarea o autografiază cu o mândrie, cu o satisfacție agresive, îndreptate împotriva mea. Acolo este scriitor cine „vinde" mai mult. Ințelegi umilința mea dacă nu pot să vând. Eventualii prieteni care mă prind acolo nu au nici o crutare. Ei îmi spun verde: Ai văzut cât a vândut Clementina dela Socola? Dumneata de ce nu vinzi?

Mai este un amănunt care mă face să fug de săptămâna cărții. Au apărut niște amatori de autografe, în deosebi, elevi și eleve, cari vor să le dai semnătura în „carnet". Dacă aș fi actor de cinematograf, lucrul ar merge. Asta ar fi o dovadă că fizicul meu e simpatizat și că lumea mă frecventează. Dar să dau autografe într'un chip care înseamnă confirmarea desinteresului total pentru cărțile mele, mi se pare absurd. Ambiția mea e de a fi citit, nu de a fi popular „prin semnătură". Dacă dau autograful, atunci mă întorc fără nici un ban, numai cu un toc sleit de cerneală. Dacă refuz să le dau, risc să aud spunându-mi-se: Vai, dragă, ce scârbos! De aceea stau ascuns.

Multă vreme după săptămâna cărții atmosfera mi se pare impură pentru meseria literară. Am o cunoștință care este a cincea esență a mentalității comune și care mă frige la rece. Ea mă întreabă de pildă, în legătură cu vreo stupiditate: Ce zici de cartea lui cutare? Eu, sincer și impulsiv, săr: E o porcărie, un lucru nedemn de pus în discuțiune. Atunci ea, pedantă și documentată, răspunde: Așa sânteți, d-voastră scriitorii, invidioși. Păi cutare a vândut o mulțime de volume la săptămâna cărții. A dat autografe. (decisiv). Dacă n'ar fi scriitor, cum ar putea să dea autografe?!

ARISTARC

In Colecția „Șantier" a apărut:
CONST. GRAUR
PORTRETE SOCIALISTE
C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mișu Ionescu. — Ioan Adam. — Ștefan Tatovici, — Severine.
Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu
De vânzare la librării — Lei 12

Premiul Vikingilor

Maurice Bedel, autorul cărții „Jérôme 60" poate nici nu știe că datorită operei sale s'a creat premiul Vikingilor.

Acum zece ani „Jérôme 60" a produs mare vâlvă și emoție în Norvegia, iar un norvegian, care locuia la Paris, a ținut cu orice preț să-și exprime într'un fel sau altul întreaga admirație pentru autor. Atunci i-a fost sugerată ideia unui premiu. A primit-o cu mult entuziasm și a instituit imediat un premiu de zece mii de franci, care să încoroneze în fiecare an, o operă literară și artistică.

Instituit acum zece ani, ca un răspuns spiritual și generos dat cărții „Jérôme 60" premiul a fost acordat de curând pentru a zecea oară.

Trebue să menționăm că acest premiu, atribuit în majoritatea cazurilor Francezilor — o singură dată a fost decernat unui sculptor norvegian — dă laureatului mari avantagii pentru o călătorie în Norvegia.

Rolul Mecenaților

Acum patruzeci și șase de ani, Pierre Weber a înființat la Paris, faimoasa „Revue Blanche", organul tineretului ale cărui preferințe se îndreptau spre Maurice Barrès și Jules Laforgue. In

ALEXANDRE NATANSON

acele vremuri, toți erau pasionați de literatură și cenaclurile erau destul de numeroase. Nici revistele nu lipseau. Astfel, „Les Entretiens" era revista unor scriitori ce-și aveau deja reputația lor ca Henri de Régnier, Paul Adam, Francis Vielé Griffin și alții. „Mercure de France" era revista celor cu tendințe simboliste.

„La Plume" era revista naturiștilor, considerați perimați. Dar scriitorii din cenaclul ce trebuia să lanseze mai târziu „La Revue Blanche" alcătuit din Romain Coolus, Leon Blum, Tristan Bernard, Lucien Muhlfeld, Charles Leclerc și ierre Weber, doreau să-și aibă o revistă proprie, în care „bohemianismul" lor să se poată simți în largul său. Chestiunea materială era însă pe primul plan.

Printre cei ce se adunau la Jean Schoffer, quai Voltaire și în saloanele lui Tristan Bernard, se afla și Tadeu Nathanson, unul din fiii lui Adam Nathanson, om de afaceri în stil mare, venit din Varșovia și stabilit la Paris. Tadeu, student în filosofie, vorbi de acest cenaclu și de proectele sale, fratelui său Alexandru, cunoscut ca speculator cu noroc, și om de o mare bogăție. Acesta convocă scriitorii în somptuosul său apartament din Avenue du Bois.

In loc, însă, de omul de afaceri în genul tipurilor din Balzac, scriitorii se găsiră în fața unui domn foarte elegant, foarte curtenitor și tot atât de informat în literatură, artă și muzică și de pătruns de preocupări, în acest senz, ca și invitații săi.

El se oferi numaidecât să suporte cheltuelile, după ce, cu eminentul său spirit practic, făcu devizul unei publicații lunare de 40 de pagini. Numele revistei fu hotărît să fie „La Revue Blanche", pentru că erau pe atunci la modă culorile: Revue Rose, Revue Bleue, etc., mai ales că tocmai atunci în Belgia, o revistă cu acelaș nume, își încetase apariția după două numere, fiind foarte mulțumită să o treacă altora.

Alexandre Nathanson instală birourile publicației în Rue Laffitte și primul număr apăru imediat, prezentându-se destul de bine. Lucien Muhlfeld, care mai fusese secretar la „Revue dramatique", deveni secretarul tinerei reviste. Aceasta fu un noroc pentru că noul secretar, pe lângă practica meșteșugului, avea o mare îndemânare de a căpăta colaborări gratuite.

In acele vremuri, ca și în epoca de aur a literaturii noastre contimporane, scriitorii scriau foarte bucuros numai pentru glorie. Astfel, în tot timpul existenței sale „La Revue Blanche" s'a bucurat de avantajul unei redacții benevole!

Tristan Bernard care-și câștigase admirația publicului prin două numere ale jurnalului său „Chasseur de Chevelures", își transportă jurnalul la „Revue Blanche". Acolo deveni „Informateur du possible", pe când Pierre Weber deveni „Deformateur du réel". Romain Coolus semna cronici dramatice, Leon Blum scria articole de înaltă filosofie, Lucien Muhlfeld inaugură o serie de articole asupra „Sfârșitului unei arte", prezicând sfârșitul teatrului, părere la modă încă de pe atunci!...

Revista avu un succes imediat și Alexandru Nathanson îi mută birourile în centru, înființând, după pilda lui „Mercure" și o casă de editură. In edițiile sale cele dintâi au apărut romane de Boylesve și de Jarry, repurtând un mare succes, însă, „La Nichina" lui Hugues Rebell.

In curând Alexandre Nathanson scoase le „Cri de Paris" primul „journal à potins", redactat de Jean Mitty, una din figurile ciudate ale epocei, căci el era sârb și stendhalian. Aceasta a fost epoca de strălucire a revistei, care atrăsese toate gloriile tinere și la debutul carierei. In timpul Afacerii Dreyfus, acolo a fost centrul de raliare și redacția forfotea de mulțimea tuturor celebrităților: Jules Renard, Alfred Capus, Allais. Gloria lui Nathanson era în apogeu căci revista devenise monitorul oficial al unei generații ce se ridica.

In curând însă „tinerii glorioși" au constatat că nu se pot hrăni numai cu lauri. Toți cei ce au fost puși în valoare de „Revue Blache" erau acum solicitați de ziare cu tiraj, care plăteau bine. Toți au plecat unul câte unul. Alexandre Nathanson a înțeles că rolul revistei sale s'a sfârșit și că în locul generației, căreia îi dăduse un atât de solid ajutor trebuia să vină o alta cu alte apetituri și alte formule. A vândut atunci „Cris de Paris", a lichidat Casa de editură și la „Revue Blanche" a încetat.

Epoca aceasta dintre 1889—1905, nu a fost studiată. Ea apare însă acum ca o epocă de eleganță spirituală, o epocă de eclectism care a permis manifestarea ideilor celor mai opuse, a curentelor celor mai disparate. Mecenatul Alexandre Nathanson este prin atitudinea lui senină și generoasa înțelegere a realității, un adevărat exponent al timpului, un mecenat modern. Numele său merită salutul recunoscător al acelora cărora le-a îngăduit să se pună în valoare și le-a dat prima treaptă de înălțare, în Monitorul Oficial al Tineretului, pe care l-a creat pentru ei și pentru viitorul spiritului vremii, dându-i alt caracter decât acel al unui divertisment de om bogat.

Chambige

Primul mare proces la care a asistat Henri-Robert, a fost acela al lui Chambige, care s'a pledat la Constantine în ziua de 8 Noembrie 1888.

Chambige, un tânăr romancier prieten cu Paul Bourget și cu Paul Brulat, își omorîse metresa, soția unui inginer și mama a doi copii.

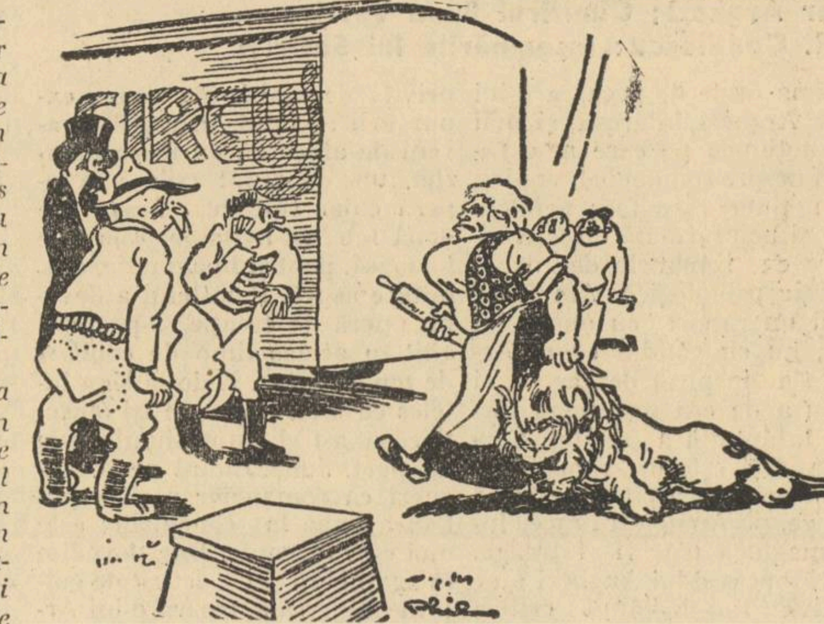
Ucigașul susținea că voise să își curme și el viața, dar acuzarea pretindea că lovitura rezervată lui fusese greșită cu voință și toată această odioasă crimă n'avusese alt scop decât să atragă atenția publicului asupra lui.

Henry-Robert, pe atunci avocat tânăr, întovărășea pe Durier, care pleda pentru Chambige. El pregătise întreg dosarul și, grație atențiunii sale, pledoaria lui Durier, mai cunoscut ca civilist decât ca avocat de ședință, a fost un adevărat succes.

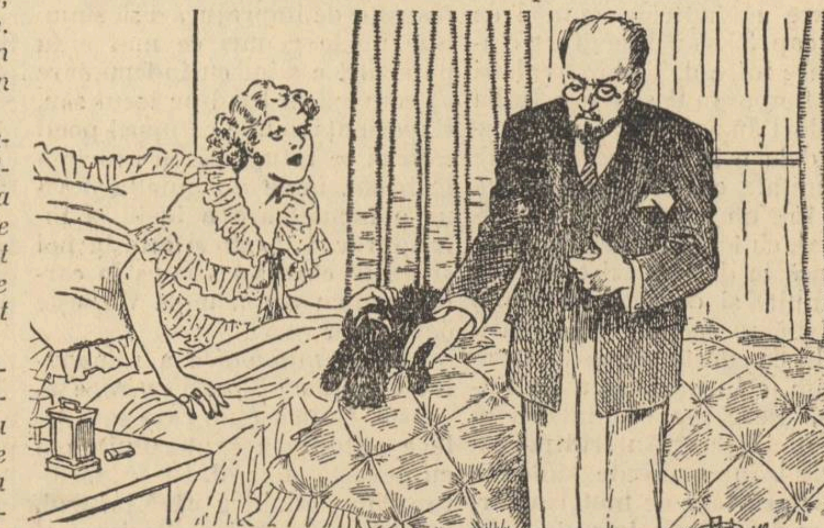
Chambige a scăpat cu șapte ani muncă silnică, pedeapsă comutată apoi în recluziune.

La expirarea pedepsei, Chambige a venit la Paris să vadă pe Henri-Robert, care prezida o masă dată în onoarea sa și la care lua parte toată presa de atunci.

Chambige a murit în 1909, uitat de toți. Amintirea lui subsistă însă, în „Le Disciple", romanul lui Paul Bourget.

— Cine-i idiotul care a scăpat leul ăsta?

— De când s'a îmbolnăvit cățelul, sânt bolnavă și eu.
— Și care-i temperatura?
— A cui? A mea?